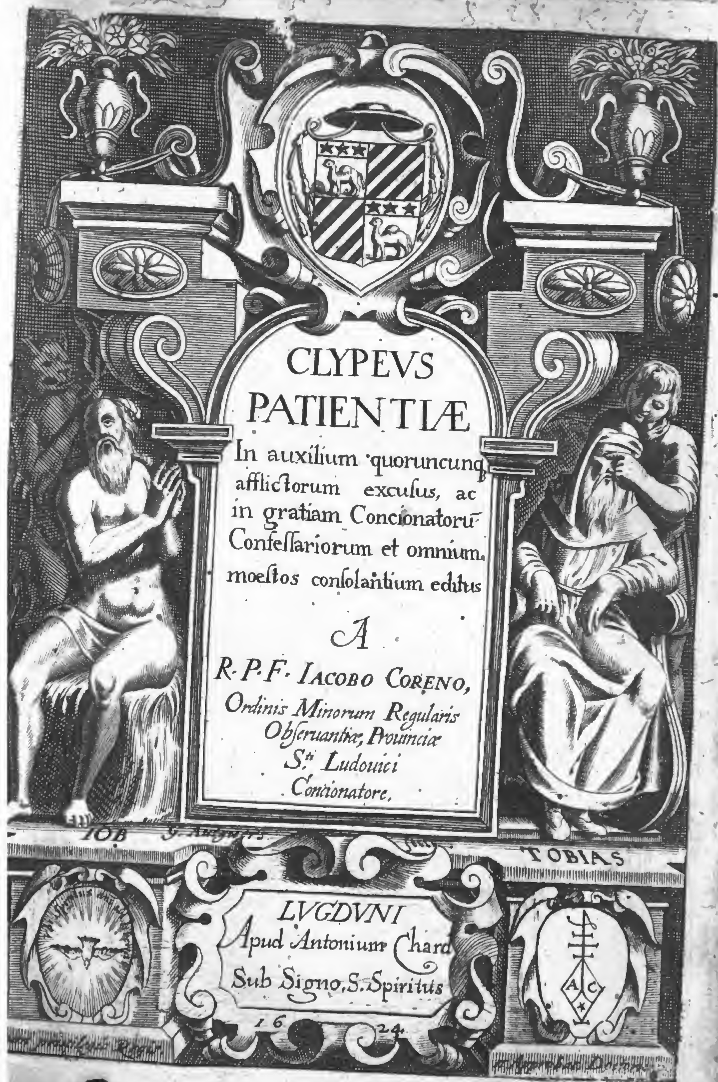
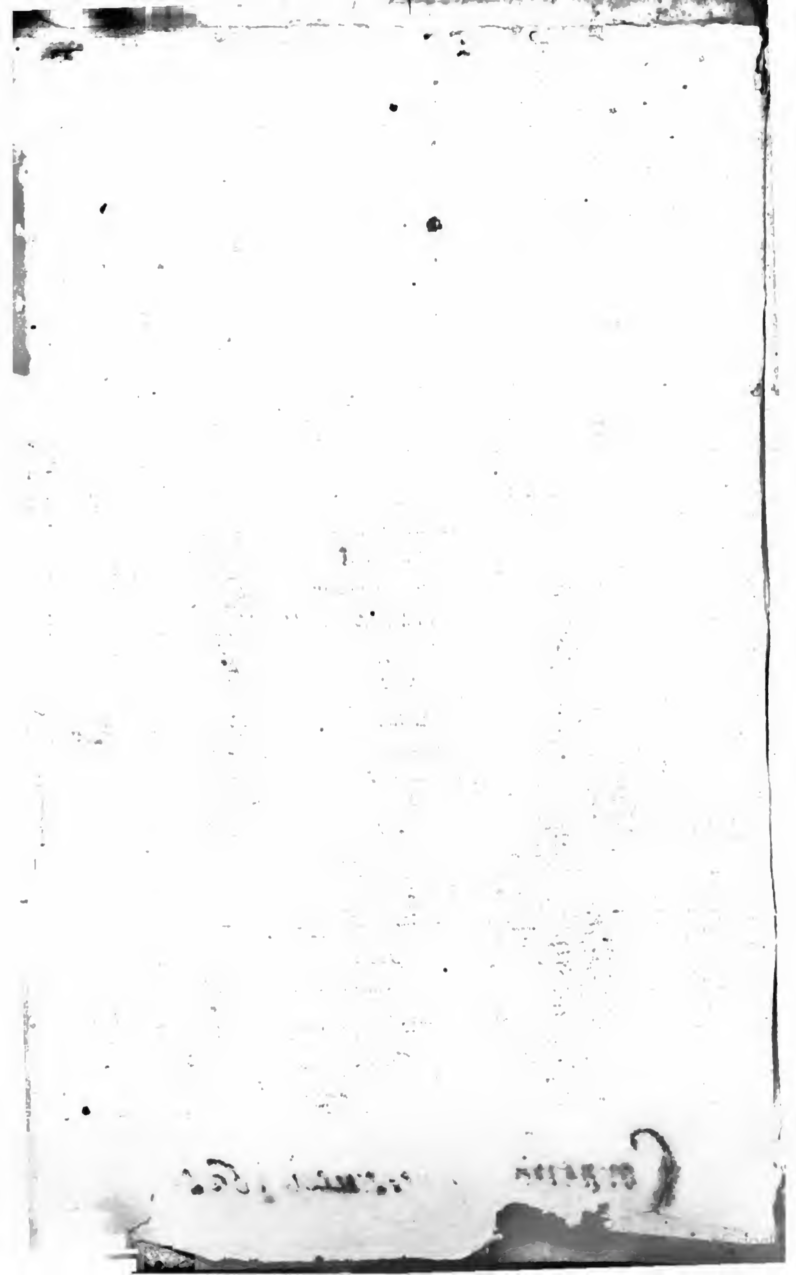

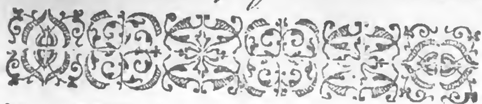

CLYPEVS
PATIENTIÆ
In auxilium quoruncunq afflictorum excusus, ac in gratiam Concionatorũ Confessariorum et omnium moestos consolantium editus
A
R.P.F. IACOBO CORENO,
Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, Prouinciæ Sti Ludouici Concionatore.
IOB
TOBIAS
LVGDVNI
Apud Antonium Chard
Sub Signo S. Spiritus
1624.
A C

REVERENDISSIMO AC AMPLISSIMO D. D. BARTH. CAMELINO, Conſiliario Regio, Foroiulij Epiſcopo, & eiuſdem Ciuitatis in temporalibus Domino digniſſimo,

Frater IACOBVS CORENVS *ſalutem, ac perpetuam exoptat & precatur fœlicitatem.*

DIVINO numine tandem, PRÆSVL VIGILANTISSIME, perfecimus noſtrum Patientiæ Clypeum. Quærendus erat alius clypeus ad iſtum muniendum, & protegendum. Tu vnus mihi occurriſti: ideo ad te confugit, tibi ſe tradit, & dicat. Sub tua tutela omnia retorquebit tela: ſub tua cura ſe fore arbitratur

 ſe

ſecurum : ſub tuo ſplendore ſplendidum:ſub tua luce prodit in lucem : ſub hoc tecto imbres non formidat : ſub tuo iudicio Criticorum non veretur ſubire iudicia : ſub tanti Pontificis benedictione inuidorum nõ horret maledictionem : ſub tanto denique defenſore nullum pertimeſcit cenſorem.

1. Mach. 6. Olim fulgente Sole *in clypeos aureos, fortitudo gentium diſsipata eſt.* Vbi primùm in hunc noſtrum Clypeum oculos conuerteris, diſſipabuntur, aufugiéntq; Zoili. Habuit Agamemnon clypeũ, in quo depictus erat Leo ad terrorem aliis incutiendum, inſcriptione hac etiam adiecta;

Alciat. embl. 57. *Terror hic eſt hominum , quique*
hunc gerit, eſt Agamemnon.

Quamuis noſter Clypeus nihil Leoninum, ſed Camelinum prę ſe ferat; non minus tamen terrebit

bit aliorum labori detrectantes. Sit igitur eius inſcriptio: *Terror hic eſt liuidorum; namque qui hunc protegit, eſt Camelinus*. Protege itaque, vt protegat.

Et licet iſte Clypeus alicuius eſſet oneris, precor feras. Recordare te eſſe Camelinum: nam Camelus, vt eſt in prouerbio, multa geſtat onera. Vnde antiqui, teſte Pierio, per Camelum fortitudinem ſignificabant, ob mirum dorſi vigorem, & onerum gerendorum robur. Hoc dorſo Camelino non tantùm indigebat noſter Clypeus: ſed & tota Foroiulienſis Eccleſia, in qua tu non præes, vt præſis, ſed vt proſis. Tua enim prudentia, animíque fortitudine illam ſubleuaſti, auxiſti: quæ in ea erant labefactata, reſtauraſti, deperdita recuperaſti, diuiſa coadunaſti, dirupta conſolidaſti. Atque

Eraſm. chil. 1. cent. 9. lib. 13.

ad eam in posterum subleuandam sapienter de alio dorso Camelino à te prouisum est.

Permitte pergam: non enim inane præfers cognomen. Est etiam Camelus patientiæ symbolum, tum ob diuturnam famis & sitis tolerantiam: solet enim sub onere in duodecimum vsque diem sine potu perdurare, vt notat idem Pierius, *Ibidem.* tum etiam, quòd sponte se ad suscipienda onera inclinet, eáque patienter ferat. Quis maiori fuit munitus patientia, quàm noster Camelinus? Verè illud dicere potest; *Multa diúque tuli.* *Ouid.* Omnia patientia vicit. Illum patientia cum cęteris virtutibus ad hanc Episcopalem euexit dignitatem: illum patientia protexit & protegit, eíque in obeundo tanto munere vires, ingeniúmque ministrat, ita vt de illo dici possit;

Con-

Contulit ingenium patientia longa malorum. *Idē lib. 5. Trist. ele. 13.*

Nullus igitur miretur, ſi ad patientiſſimum Camelinū noſter confugiat Patientię Clypeus, vt patienter ferat, patienter legat, patienter tueatur.

Præterea, Camelus adeò eſt lenis & manſuetus, vt illū bilis expertē agnoſcat Plinius. Ana- *lib. 1. c. 38.* xagoras quoq; felle carere aſſeuerat: ob eam cauſam nonnulli longioris eſſe vitæ tradunt, protendíque in cētum annos. Quis noſtro Camelino lenior? quis ad ignoſcendum propēſior, & circa ſibi infenſos beneuolentior? Viuat, viuat igitur cētenis annis.

Scribunt alij, Camelum gau- *Petr. Alphon.* dere ſocietate, libentérque alios cernere ſecum comedētes. Quis plures habet commēſales, quàm noſter Camelinus? quis illo munificentior? Ille, vt alter Iob, *buc-* *Iob. 31.*

cellam ſuam ſolus non comedit, quin ex ea multi,& præcipuè pauperes,& indigenæ comedant. Dicant noſtri Ordinis profeſſores, quantis beneficiis, eleemoſynis, quantáque obſeruãtia noſtram ſibi deuinxerit Obſeruantiam. Adeò eſt liberalis,vt ſemper ſibi parcior fuiſſe videatur. Ita largitur beneficium, quaſi perſoluat officiũ. Ita eſt omnibus gratus, vt omnes faciat ingratos. Verũ, licèt maxima ſit patientia, lenitate,& humanitate pręditus; in iure tamen & æquo conſeruando adeò conſtans eſt, vt nec ſpe alliciatur, nec gratia flectatur; nec auctoritate frangatur, nec denique vllius causâ à recto ne tranſuerſum quidem, vt aiunt, vnguem dimoueatur.

Omitto cætera, ANTISTES SAPIENTISSIME, quæ citra fucũ in tui laudẽ effari poſſem, ne

ne tuæ modeſtiæ ſim moleſtiæ: nihil enim minus pati ſoles, quã laudes etiam modeſtiſſimas. Tibi quoq; nota eſt noſtra tenuitas, quæ non ab adulatione tantùm, verùm & ab omni blandiloquentiæ ſpecie vehemẽter abhorret. Accipe igitur ſingulari ac ſolita tua humanitate, & clementia hunc noſtrum clypeolum, quem offero, non vt illo protegaris, ſed vt eum protegas. Accipe, inquam, hoc munuſculum, qualecũque ſit, tuæ in me, & in noſtram Seraphicam Religionem beneuolentiæ debitũ; ac in perpetuum grati mei erga te animi monimentum. Noſtræ interim partes erunt, Deum aſſiduè deprecari, vt te nobis, Foroiulienſi gregi, ac toti Eccleſiæ incolumem conſeruet, & fœliciſſimè valeas.

Maſſiliæ, Idibus Nouembris 1622.

AD LECTOREM.

CLYPEO *tectus prodire audeo, quo protegar, & protegam. De patientia ago, quæ etiam mihi valdè erit necessaria ad omnia tela cauillantium, & detrectantium retundenda. Opus in publicum emitto, ni fallor, maximè necessarium, atque omnibus afflictis, & eos consolantibus, imò quibuscumque personis vtilissimum. In duos distribuitur libros. In primo, quot capita, tot ferè sunt generales modi consolandi quoscumque afflictos. In secundo verò, singularibus singulares aßignantur consolationes, secundùm diuersitatem afflictionum, & afflictorum. Ideo ad eos præcipuè dirigitur, quos magis consolatione indigere indicaui. Hoc opus,* Lector humanissime, *patienter perlege, & gratanter accipe, quod maximo cum labore, diuina opitulante gratia, per tres ferè annos edidimus. Et cura, vt tempestiuè eo vtariis, ne tibi contingat dicere illud;*

Ouid. *lib.* 1. *Trist. eleg.* 3.

——Clypeum post vulnera sumo.

Verùm tractāti mihi de patientia obiicere Iob.4. *potes;* Vbi est patientia tua? *Patientiam habe*

habe in me, & ego respondebo tibi. Interdum quis libenter loquitur de his, quibus caret, & quæ optaret, veluti ægrotus de sanitate recuperanda. Idem mihi impatientia laboranti, & patientiam suspiranti planè contigit: idem & ipsi Tertulliano, qui ideo sic scribit. Solatium erit disputare super eo, quod frui non datur, vice languentium, qui cùm vacent à sanitate, de bonis eius tacere non norunt. Ita miserrimus ego semper æger caloribus impatientiæ, quam non obtineo, patientiæ sanitatem & suspirem, & inuocem. *Hæc ille, hæc & ego, qui non tam aliis, quàm mihi scribo.* *lib. de patient. c. 1.*

Vale.

Summa

Summa Priuilegij à Christianissimo Galliarum Rege concessi.

VDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis authoritate sancitum est, atque patentibus Literis cautum, ne quis in Regno suo, aliisve locis ditioni suæ subiectis, intra sex proximos annos, à die impressionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione curet librum, qui inscribitur, *Clypeus Patientiæ in auxilium quorumcumque afflictorum*, Authore R. P. IACOBO CORENO, Ordinis Minorum regularis Obseruantiæ, prouinciæ Sancti Ludouici, Concionatore, prçter ANTONIAM MEGRET, viduam CLAVDII MORILLON, Sereniss. Ducissæ Montispenserij Typographi, & Bibliopolæ Lugdunensis: aut illos, quibus ipsa concesserit. Prohibitum insuper eadem authoritate Regia omnibus suis subditis, eumdem librum extra sui Regni limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dictæ ANTONIÆ MEGRET. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum Lugduni die 9. Decembris 1622.

De mandato Regis.

Signatum

RENOVARD.

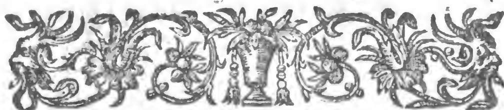
Hæc prima editio prodiit in lucem 26. die Aug. 1623.

SYLLABVS
CAPITVM.

Capita libri Primi.

Capita libri Secundi.

CLY

CLYPEVS PATIENTIÆ.

De Clypeo.

CAPVT PRIMVM.

A STENDIT cælestis sponsus,
quænam reperiantur arma in
suo fortalitio, siue in Ecclesia,
quibus filij huius militantis
Ecclesiæ muniantur: ait enim in
Canticis; *Mille clypei pendent ex ea, omnis ar-* *Cant. 4.*
matura fortium. Alludere videtur sponsus ad
morem quorundam Regum & Principum,
qui, vt refert Rabbi Selemoh, solebant olim se- *Rabbi Se-*
suspendere ex aliqua eminenti turri scuta, *lemoh in*
clypeos, pharetras, iacula, & alia diuersa bel- *Cant.*
lica instrumenta, vt terrorem inimicis incu-
terent.

Notandum est, quod licèt milites diuersis armis se munire soleant, sagittis quibus transfigant, lanceis quibus confodiant, malleis quibus contundant: veruntamen in ista turri Ecclesiæ exhibentur tantùm clypei, & ij sunt omnis armatura fortium, quia fideles qui sub

hoc nomine *fortium* intelliguntur, non debent in hac vita, quam Iob militiam vocat, armari sagittis, gladiis aut lanceis, quibus feriant, lacerent, iugulent, confodiant; sed duntaxat clypeis, quibus se protegant: licet eis habere quo se defendant, non quo offendant.

Ex mille igitur illis clypeis ex turri, & fortalitio Ecclesiæ pendentibus vnum mihi assumendum putaui, clypeum scilicet patientiæ, quem ideo expono, vt opponatur; exhibeo, vt habeatur; erigo, vt videatur; affero, vt feratur. Iussit olim Dominus Iosue, vt leuaret clypeum, quem habebat præ manibus; *Leua*, inquit, *clypeum, qui in manu tua est*: vt nimirum ad eius conspectum confidentiùs & alacriùs totus præliaretur exercitus. Hunc locum Iosue explanans Lyranus, ait iuxta mentem Hebræorum, huiusmodi clypeum fuisse positum in hasta aliqua oblóga, vt ab omnibus cerneretur. Sicut igitur necesse fuit hunc eleuare clypeum, vt illo viso fortiter milites dimicarent: sic vt omnes Christiani milites animarentur ad quascunque perferendas aduersitates, ad omnem tolerandam iniuriam, atque ad quoslibet subeundos labores, erigẽdus erat iste patientiæ clypeus. B

Iosue 8.

Olim milites illi ignominiosè passim notabantur, qui plus salutis & spei in clypeo, quàm in gladio posuissent, vt testis est Pierius, qui refert Scipionem cuidam militi qui clypeum elegantiùs ornauerat, dixisse: Non miror, quod clypeum tanta ornaris cura, in quo plus præsidij statuas, quàm in gladio.

lib. 42. *hierogly.*

Contrà

Contrà verò nos Christiani maiori laude, ampliorique merito digni erimus, si plus pręsidij in hoc patientiæ clypeo, quàm in gladio, hoc est, in vindicta, & in querula murmuratione, statuamus. Magni est igitur faciendus iste clypeus.

C Celebrabatur quōdam apud Græcos Myrtili clypeus, ex quo Alciatus suum duxit Emblema, cuius hic est titulus; *Auxilium nunquam deficiens.* Is autem Myrtilus fuit ingentis animi miles clypeo pugnare solitus, qui cùm ad maritimam expeditionem nauigasset, submersa naui, suo innixus clypeo in tutum portum delatus est. Vnde apud Poëtam sic iste Mirtylus: Embl. 161.

Effugi geminum clypeo discrimen in vno, Leonides.
Cùm premerérque solo, cùm premerérque salo.

Fuit ergo illi suus clypeus auxilium nunquam deficiens. Sed quis magis auxilians clypeus, quàm patientia? Hæc enim tum in mari, tum in terra, in omnibus denique periculis semper nos protegit, éstque ad omnem dolorem remedium. Vnde Publius: Cuiusuis doloris remedium est patientia. Publ. min.

Hoc clypeo tectus atque munitus Iob non solùm tentamenta quæque facilè repulit, sed etiam ad pristinum, imò ad opulētiorem statū peruenit. Vnde de illo Tertullianus. [Ille, inquit, operarius victoriæ Dei retusis omnibus iaculis tentationum, loriça, clypeóque patientiæ & integritatem mox corporis à D Deo recuperauit, & quæ amiserat reduplicata possedit.] lib. de patient. c. 14.

Clypeum autem plerique volunt, vt notat

Hoſiopater, dici à κλύειν, quod clepat & celet totum corpus: vel ſecundum Plinium clypeus quaſi γλύπτος dicitur, id eſt, ſculptus, eo quod in clypeis ſculpebātur imagines. Scutis, ait ille, qualibus apud Troiam pugnatum eſt, continebantur imagines, vnde & nomen habuerunt clypeorum. In hoc patientiæ clypeo habes ipſum Chriſtum repræſentatum, habes multos ſanctos depictos. Illorum igitur exēplo facilè poteris te omnium tribulationum iaculis opponere; ideo ſæpe reuocanda ſunt in memoriam eorum geſta, ac potiſſimùm incredibilis illorum patientia in ſuſtinendis quibuſcunque calamitatibus; vnde Gregorius: [Facta, inquit, præcedentium patrum conſideremus, & non erunt grauia quæ toleramus.] Teucrum ferunt ſub ſeptemplici fratris ſcuto latuiſſe, & ſic multa pericula euaſiſſe: at qui ſub hoc vno patientiæ clypeo latuerit, maiora euadet.

Lib. 35. c. 3.

Gregor. in quad. hom.

Dicunt nonnulli Aprum habere vnum latus ita fortiſſimum, vt vix poſſit quacunque haſta, vel gladio perfodi; quod quidem latus propter huiuſmodi duritiem vocatur clypeus Apri. Hoc cùm naturali quodam inſtinctu cognoſcat Aper, ſolet hanc corporis partem cæteris fortiorem venatorum iaculis obiicere. Patientia cùm ſit fortiſſima virtus, debet quibuſcunque afflictionibus opponi: nam, teſte Poëta, E

Luc. lib. 9.

Gaudet patientia duris.

Vnde huiuſmodi virtus cuidam gemmę, quæ Aletora dicitur, ab Alberto magno comparatur, quam ſi quis ſecum deferat, inuictus efficitur

citur

citur in certamine. Ita, si qui clypeo patientiæ sunt muniti, nullo modo vinci poterunt, sed ab omnibus hostium telis inuulnerabiles efficientur; ferientur quidem, sed non lędentur; oppugnabuntur, non expugnabuntur; impellentur, sed non labentur.

Idcirco Diuus Chysostomus vocat patientiam scutum inexpugnabile, ac turrim firmissimam. [Patientia, inquit, scutum est inexpugnabile, & turris firma omnia mala repellens.] Ad hanc turrim se recepit Iob, quamuis in sterquilinio constitueretur, illóque, vt diximus, se muniuit scuto: licèt enim ibi multæ illum obsiderent calamitates, victor tamen semper euasit, quia prudenter suo proprio ore, veluti bombarda vsus est, aliquas emittente voces tanquam globos existentes, quibus inimici, mundus scilicet, & Satan repulsi aufugerunt. Ecce globi; *Dominus dedit, Dominus abstulit*, &c. *sit nomen Domini benedictum.* Ideo non immeritò Diuus Gregorius voces huius sancti viri iacula appellat. [Beatus Iob, inquit, quot voces patientiæ in laudem Dei percussus reddidit, quasi tot in aduersarij pectore iacula intorsit, & acriora multo quàm sustinuit, inflixit.]

Hom. 33. in 2. ad Cor.

Iob. 1.

Gregor. in mor.

F Similis tibi sese offert turris, similéque scutum siue clypeus, similem habes bombardam, emitte similes globos, similia contorque iacula, & similem reportabis victoriam. Ad hoc nos adhortans idem Gregorius, ait: [Clypeus verò in manu est, & defendit: quia virtus patientiæ, præcedente nos gratia, & in

potestate est arbitrij, & à periculo protegit aduersitatis.]

Plut. Milites inter Athenienses, vt testis est Plutarchus, diligenter curabant ne clypeum amitterent vel desererent. Itaque illis è prælio reuertentibus, suúmque clypeum deferentibus, ense licèt amisso, omnes cógratulabantur, ac statim eodem clypeo tanquam diademate supra caput imposito, maximo cum iubilo coronabantur. Ad quam consuetudinem alludere videtur Dauid, dum ait: *Domine vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.* Haud dubiè coronaberis & tu patientiæ laurea, ac maxima cum iubilatione ab omnibus cælicolis recipieris, si in huiusce vitæ militia hunc patientiæ clypeum non amittas.

Psalm. 5.

Non. Dion. c. 41. Olim in Laconia, teste Nonno, infantes recenter nati collocabantur in clypeo vice cunarum. Quin & Hercules apud Theocritum positus est in scuto, itidémque Iphiclus ab Alcmena parente. G

Theocrit. Eidyll. 24.

Cùm ambos lauisset, & lacte repleuisset, posuit super scutum aureum.

Ea ceremonia præsignabatur hominem ad bellum, ad labores, & ad huius vitæ discrimina, & tela nasci, eúmque ad illa propulsanda clypeo indigere patientiæ.

In ventilabris, vel cribris etiam infantes dormituri apud aliquos deponebantur; ibique agitabantur, vti de Ioue scribit Callimachus, in auspicium, vt volunt nonnulli, futuræ opulentiæ, vel fortè futuræ purgationis; debent enim homines etiam de nouo venientes in hanc lucem, & in ea commorantes, atque

Callima. in Iouis hymno.

quę ab ea recedentes, purgari. Vnde Ioannes Baptiſta Chriſtum deſcribit habere *ventilabrum in manu*, ad permundandam aream ſuam, & ad congregandum triticum ſuum in horreum. Vel ideo in ventilabris exponebantur, ad ſignificādum, hominem ita parum cōſolationis toto vitæ ſuæ curriculo exhauſturum, ſicut aquæ cribro, aut ventilabro; vel ad denotandum, hominem tot eſſe calamitatum, & miſeriarum telis transfigendum, quot ſunt in ventilabro & cribo foramina, imò multò pluribus, niſi hoc patientiæ clypeo, & ſcuto muniatur. Et ne quis hæc parum aliena exiſtimet, recordetur Ciceronem ſcuta, & cribra aliquando iunxiſſe, dum ſic ſcribit: Quaſi verò quidquam interſit, ſcuta, an cribra mures corroſerint.

Matth. 3.

Cic. de diuinat.

Quid ſit patientia.

CAPVT II.

A DESIDERANTI mihi omnes afflictos clypeo patientiæ muniri, quid in primis ſit iſta patientia, de qua agere intendimus, quærendum eſt.

Patientia, ſecundum Ciceronem, eſt virtus, contumeliarum & omnis aduerſitatis impetus æquanimiter portans. vel ſecundum eundem; Patientia eſt vtilitatis, ſiue honeſtatis cauſa, rerum arduarum, ac difficilium voluntaria ac diuturna perpeſſio.

in 1. Rhetor.

2. de inuēt.

lib. de patient. c. 2. tom. 4. Ex Diuo Augustino; Patientia est virtus, qua mala æquo animo toleramus.

tract. de fide. Secundum D. Hieronymum; Patientia est omnium iniuriarum & passionum tolerantia, quam si quis habuerit, bona omnia in se continet.

2. 2. quæst. 136. art. 1. Diuus Thomas asserit, patientiam esse virtutem, qua bonum rationis conseruatur contra tristitiam, ne scilicet ratio tristitiæ succumbat.

libr. 1. de patiẽt. c. 31. Iuxta Mantuanum; Patientia est habitus in appetitu irascibili, qui non ad impugnandum ea quæ concupiscibilem offendunt, & sensui nocent, sed æquo animo tolerandum inclinat. Ipsius namque irascibilis flammam extinguit, rabiem sedat, furorem emollit; fiet autem in nobis hic habitus, si aduersa mitissimè & sine resistentia frequenter feramus.

Scotus docet, fortitudinem esse genus, sub quo duæ species collocantur: vna, qua aduersa repellendo certamus, & vocatur bellicositas: altera, qua æquanimiter ferimus, & patientia dicitur.

Non intendo autem hic loqui de illa patientia, quam antiqui Philosophi pro leui quadam captanda hominum gloria, se sectari profitebantur: quia, vt optimè aduertit Cyprianus, *Serm. de patient.* [tam in illis erat falsa patientia, quàm & falsa sapientia. Vnde enim vel sapiens esse, vel patiens possit, qui nec sapientiam, nec patientiam Dei nouit?]

Cùm igitur non essent veri sapientes, nec erant etiam veri patientes, quia non sapiebãt secundum Deum, nec patiebantur secundum B

Deum,

Deum, vel pro Deo; idcirco à Deo reprobata eſt illorum ſapientia, teſtante propheta: *Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* Ita ſanè reprobata eſt illorum patientia: nam, ait idem Doctor, [ſi ſapientia illic vera non eſt, eſſe non poteſt nec & vera patientia.] Quod probat hoc modo. [Si patiens, inquit, ille eſt, qui humilis & mitis eſt: Philoſophos autem nec humiles videmus eſſe, nec mites, ſed ſibi multum placentes, apparet non eſſe illic veram patientiam, vbi ſit inſolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac ſeminudi pectoris inuerecunda iactantia.] Hac de cauſa falſam ac probroſam vocat Tertullianus illorum & ſibi ſimilium patientiam.

Iſai. 29. *ibidem.* *lib. de patient. c. 16.*

Interdum tamen aliqua illorum infidelium patientiæ exempla paſſim afferemus, vt inde diſcamus, quid nobis pro Deo immortali, ac gloria æterna æquanimiter ferendum ſit, cùm tanta, támque ardua ipſi pro inani gloria, & vt aliquandiu in ore hominum verſarentur, patienter perpeſſi ſint.

Nec de illa patientia, quæ etiam in impiis ad aliqua patranda facinora reperitur, tractare cupio; de quibus impiis ſic idem Tertullianus: [Tanti boni nomen fœdis operationibus occupant: patientes riualium, diuitum & inuitatorum, impatientes ſolius Dei viuunt.] Hoc eſt, in his quę Dei ſunt, impatientes ſunt, libenter ea ferendo quæ contra Deum ſunt.

ibidem.

Ideò mala vocatur illa patientia, ob quam Apoſtolus ironica quadam locutione ac ſu-

gillatione increpabat Corinthios, dicens:
2.Cor.11. *libenter suffertis insipientes*, &c. ac si diceret.
Sunt quidam Pseudo-apostoli, vos ad falsa
dogmata trahentes, quos omnino explodere
satius esset, quàm illos, & ea quibus vos affi-
ciunt incommoda, patienter ferre. Non est
igitur bona, sed mala illa patientia, qua illos
sustinetis, & de qua, hæc verba Pauli expla-
Bernard. nans Bernardus, ait: [Magna est virtus pa-
tientiæ, sed interdum impatientem esse pro-
bius est.] Etenim laudabile quidem est in in-
iuriis propriis patientem esse; at verò iniu-
rias Dei sustinere nimis impium est.

Talem autem patientiam suos docet dia- C
ibidem. bolus, vt notat Tertullianus. [In hoc, inquit,
Domino æmulatur diabolus, docuit & suos
patientiam propriam.] Quæ quidem nullam
aliam præter æternam damnationem habe-
bit mercedem; ideo subiungit idem Doctor:
[quam patientia subter ignis expectat.] Id
est, manet ignis inferni eos omnes qui non
pro Christo, sed potiùs pro diabolo aliqua
patiuntur incommoda; qui ideo à Diuo Au-
gustino martyres diaboli vocitantur.

lib. de pa- tient. c.5. Non vult etiam idem Augustinus toleran-
tiam impiorum in malis patrandis, vel in ac-
quirenda humana gloria, vocari patientiam,
sed potiùs duritiam; sic enim loquitur: [In
illis autem, qui mala sustinent, vt mala faciāt,
nec miranda, nec laudanda patientia, quæ
Super. Cāt. nulla est; sed miranda duritia.] Vnde talem
Mariæ. patientiam Gerson meritò vocat asininam
tract. 8. patientiam. [Cùm ergo, inquit idem Aug.
Aug. lib. de patiēt. c.6. videris quenquam patienter aliquid pati,
noli

noli continuò laudare patientiam, quam non ostendit, nisi causa patiendi. Quando illa bona est, tunc ista vera est.]

Nostra igitur mens est de vera, ac propria loqui patientia. Illa autem est vera patientia, qua propter Deum omnia toleramus aduersa, quæ nobis accidunt, vel pro diuinorum mandatorum obseruatione, vel propter eorundem trāsgressionem, aut propter aliquam causam Deo notam: id est, ille habet veram patientiam, qui aliquid aduersi patitur, ne aliquod mandatum, ad quod tenetur, transgrediatur; vel si transgressus fuerit, patienter tolerat illam, quæ sibi iniungitur, vel immittitur, pœnam: aut si nullum commisit peccatum, patienter fert aduersa, quæ permittente Deo, illi accidunt: vel qui suum corpus propter Deum ieiuniis, & aliis macerationibus affligat. Vnde Diuus Augustinus: [Patientes, inquit, propriè dicuntur, qui malunt mala non committendo ferre, quàm non ferendo committere.] Et secundum Gregorium: [Ille verè patiens est, qui aduersitatibus atteritur, & tamen à rectitudine non curuatur.

Quæ est vera patientia.

lib. de patient. c. 5.

Gregor. in moral.

D Martyres, verbi gratiâ, veram habuerunt patientiam, veréque patientes extitere, dum pro fide Christi, quam confiteri tenebantur, multa sustinuerunt tormenta. Bonus latro, quamuis in cruce debitam pro peccatis suis exolueret pœnam, verè fuit patiens, quia & Christum inuocauit, illúmque confessus est, suam semper agnoscens culpam, ob quam meritò se pati fatebatur, vt alibi dicemus. Iob nullum patrauerat peccatum, propter quod mere

Quinam verè sunt patientes.

mereretur tantas perferre ærumnas; nouerat Deus, cur hæc omnia ei euenirent: ſciens igitur iſte ſanctus illa omnia ſibi accidere Deo nihil iniuſtè permittente, libenter, & æquo animo illa voluit tolerare, atque ita veram habuit patientiam, veréque extitit patiens. Denique ſancti Dei Confeſſores ſimiliter veram obtinuerunt patientiam, quod ſuam carnem propter Deum abſtinentia, aut aliis afflictationibus macerarunt.

Qualis ſit autem patientia, aut qualis debeat eſſe qui ea munitus eſt, & quo habitu dignoſcatur, diſertè adnotat Tertullianus, ſic illius deſcribens effigiem: [Iam, inquit, effigiem, habitúmque patientiæ comprehendamus. Vultus illi tranquillus & placidus, frons pura, nulla mœroris, aut iræ rugoſitate contracta: remiſſa æquè in lætum modum ſupercilia, oculis humilitate, non infœlicitate deiectis, os taciturnitatis honore ſignatum, color qualis ſecuris & innoxiis, motus frequens capitis in diabolum, & minax riſus.] Sic ſe habet, & ita ſe gerit, qui hac virtute eſt præmunitus.

lib. de patient. c. 15.

Vis adhuc ſcire, quid ſit patientia? Eſt Dei alumna, ac comes indiuidua Spiritus ſancti, quia illum vbique comitatur. Hoc non à me ipſo dico, ſed ab eodem Tertulliano diſco: [Vbi Deus, ait, ibidem & alumna eius, patientia ſcilicet. Cum ergo Spiritus Dei deſcendit, indiuidua patientia comitatur eum.] Iunge te comitanti, vt ei quem comitatur iungaris. Si vis Dei gaudere præſentia, noli carere eius alumna patientia, quæ ita eum comi E

ibidem.

comitatur, vt idem Doctor audeat hunc locum Deuteronomij sic explicare; *Vindictam mihi, & ego vindicabo.* Id est, inquit ille, Patientiam mihi, & ego patientiam remunerabo. Hæc ita intelligẽda censeo, vt scilicet in omnibus aduersis patientiam propter Deum habeamus, omnia pro ipso libenter sustinendo, & ipse hanc nostram remunerabit patiẽtiam. Ideo regius Propheta sic suam hortabatur animam; *Veruntamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea:* quasi dicat. Ita volo Deo meo subiici, vt quidquid mihi aduersi acciderit, illud libenter pro ipso patiar, sperans, quod non solùm *ab ipso patientia mea,* sup. proueniet: sed etiam quod *ab ipso patientia mea,* sup. remunerabitur. propterea alio in loco vocat Deum patientiam suam: *Tu es*, inquit, *patientia mea Domine.* Id est, tu es causa patientiæ meæ. Item tu es causa remunerationis quam acquiro propter patientiam meam, vel tu es remuneratio patientiæ meæ. Vnde Diuus Augustinus: [Virtus animi, quæ patientia dicitur, tam magnum donum Dei est, vt & ipsius qui eam nobis largitur patientia prædicetur.]

Deut. 32. *Psalm. 61.* *Psal. 70.* *lib. de patient.*

F Vitium autem oppositum patientiæ, est impatientia, quæ est defectus debitæ tolerantiæ, propter quam aliquis desistit à meliori bono: & tunc est peccatum mortale, quando propter dolores seu labores, afflictiones & tristitias prorumpit in murmurationes, aut blasphemias, vel in alia vitia contra charitatem, siue dilectionem Dei, aut proximi, iniuriando, conuiciando, detrahendo, aut aliquid simile

ſimile faciendo, vel omittendo, quod ad neceſſitatem ſalutis pertinet. Audi quomodo quibuſdam loquebatur D. Cyprianus: [Apud vos, inquit, impatientia clamoſa ſemper & querula eſt: apud nos fortis & religioſa patientia, quieta ſemper, & ſemper in Deum grata eſt, nec quicquam iſtinc lætum, aut proſperum ſibi vendicat, ſed mitis & lenis, & contra omnes fluctuantis mundi turbines ſtabilis diuinæ pollicitationis tempus expectat.] Non eſt autem contra rationem patientiæ, cùm tormenta inferuntur, voces emittere, plangere & clamare: hæc enim naturalia ſunt, ſicut lacrymas emittere, dummodo illa immoderatè non fiant. Porrò, ſicut Deus eſt author patientiæ, ita diabolus author impatientiæ. Deum autem eſſe authorem patientiæ affirmat idem Cyprianus. [Origo, ait, & magnitudo patientię Deo authore procedit.] Impatientiam verò à Dęmone inchoaſſe aſſerit Tertullianus: [Sicut, inquit, patientia in Deo, ita aduerſaria eius in aduerſario noſtro nata atque comperta eſt. Igitur natales impatientiæ in ipſo diabolo deprehendo.]

tract. 1. cõtra Demet.

Serm. de patientia.

lib. de patient. c. 5.

ibidem.

Oſtendit idem Doctor Dæmonem per impatientiam, ſimul & per malitiam protoparentes tentaſſe, illóſque pariter non tantùm per impatientiam peccaſſe, ſed etiam primum illorum peccatum impatientiam extitiſſe affirmat; ait enim. [Quod crimen ante iſtud impatientiæ admiſſum homini imputatur? Innocens erat, & Deo amicus, & paradiſi colonus. At vbi ſemel ſuccidit impatientiæ, deſiuit Deo ſapere, deſiuit cæleſtia ſuſtinere

poſſe,

posse. Exinde homo terræ datus,& ab oculis Dei eiectus facilè vsurpari ab impatientia cœpit in omne quod Deum offenderet.] Recessit igitur homo à Deo suo per impatientiam, accedat ad eum per patientiam.

Vnde meritò Diuus Ambrosius patientiam matrem fidelium appellat. Nam, si famescat puer, recurrit ad suam matrem: si ab aliquo percutiatur,si lædatur,si doleat,statim ad matrem se recipit: in tuto se putat si in gremio matris existat,à qua defenditur,& fouetur. Ita,si aliqua quis tristitia teneatur, aut iniuria afficiatur, vel aliquo morbo laboret, aut fame & paupertate prematur, ad patientiam, tanquam ad communem matrem recurrat,quæ illum consolabitur,fouebítque. *lib.1.Epist. 4.*

G Ad illam Iob toto prorsus corpore tabidus & putridus, & à planta pedis, vsque ad verticem capitis fœdo vlcere confectus se recepit:& quamuis saniem testa radere cogeretur,sederétq; in sterquilinio, ac amicorum, propriæque vxoris conuiciis valde exasperatus esset, nullum tamen impatientiæ signum dedit, quia in sinu matris patientiæ fouebatur,& ab ea protegebatur. Similiter fecerunt Moyses, Tobias, Dauid, aliíque quàm plurimi, vel dum aliquo afflictarentur morbo, vel iniuriis & persecutione afficerentur, aut alia calamitate premerentur. Hæc enim mater est, quæ nos ad ipsam recurrentes, patri nostro Deo reddet, Diuo testante Cypriano:[Patientia est,inquit, quæ nos Deo & commendat & seruat.] *lib. de patient.*

Vocatur etiam patientia à Tertulliano instrumen *lib. de patient. c.15.*

ſtrumentum ſuſtinendi. [Solus, inquit, ſuſtinere non poterit carens inſtrumento ſuſtinendi.] Sicut enim corpus humanum iam graueſcente ætate, atque ad ſenium omnino perductum ſuſtentari ac baculo fulciri neceſſe eſt: ita anima humana, ærumnis & calamitatibus preſſa, in deſperationem, ac ruinam laberetur, niſi inſtrumento iſto patientiæ ſuſtineretur.

in Pſal. 33. Hac de cauſa etiam Diuus Auguſtinus vocat patientiam, oſſa. [Patientia, inquit, quæ eſt in fide, oſſa ſunt interiùs.] Nam ſicut non poteſt ſine oſſibus corpus ſuſtentari, ita nec homo ſine patientia: imò verò charitas ipſa, quæ, vt Apoſtolus ait, *omnia ſuffert, omnia ſuſtinet*, nihil penitus ſufferre ac ſuſtinere poſſet ſine patientia, quam idcirco aliqui vocant charitatis dorſum, cui charitas innixa, omnia
Caſſiod. libenter ſuffert. Vnde Caſſiodorus: [Patientia, inquit, omnia vincit aduerſa, non colluctando, ſed ſuperferendo.] cui competit illud Virgilianum:

Superanda omnis fortuna ferendo eſt.

Quàm igitur ſit iſta patientia neceſſaria, capitulo ſequenti demonſtrabitur.

Quàm ſit neceſſaria patientia.

CAPVT III.

Vamuis omnibus omnes ſint virtutes neceſſariæ, ſpecialiter tamen & præcipuè de patientia ab Apoſtolo
Hebr. 10. dictum eſt: *Patientia vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem*

A

luntatem Dei facientes reportetis promiſſionem. Hoc eſt, vt finem ad quem conditi eſtis, reportetis, & ad vitam perueniatis æternam, maximè vobis eſt patientia neceſſaria. Tot enim difficultatibus, & tentationibus vita Chriſtiana referta eſt, vt niſi clypeo patientiæ homo ſe muniat, nullo modo poſſit ſibi coronam gloriæ comparare. Ideo optimè Cyprianus: *Neque accipi poteſt*, ait, *dolorum & paſſionum corona, niſi præcedat in dolore & paſſione patientia.* *lib. de bon. patient.*

Anthiſtenes dicere ſolebat, nulla alia re opus habere, niſi robore Socratico. Socrates autem ad omnium rerum patientiam obduruerat, vt teſtis eſt Laërtius. Ego autem dico, nos opus habere nō Socratica, ſed Chriſtiana patientia, quia per illam fit homo perfectus. *Patientia opus perfectum habet*, ait Apoſtolus; id eſt, patientia hominem perfectum oſtendit: vel, patientia alia bona opera & virtutes perficit. Vnde Tertullianus aſſerit patientiam omnibus hominis actibus & Dei mandatis interuenire & intermiſceri: *Patientia*, inquit, *fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adiuuat, humilitatem inſtruit, pœnitentiam expectat, exomologeſim adſignat, carnem regit, ſpiritum ſeruat, linguam frænat, manum continet, tentationes inculcat, ſcandala pellit, martyria conſummat, pauperem conſolatur, diuitem temperat, infirmum non extendit, valentem non conſumit, fidelem delectat, Gentilem inuitat, ſeruum Domino, Dominum Deo commendat, fœminam exornat, virum approbat; amatur in puero, laudatur in iuuene, ſuſpicitur in ſene; in omni ſexu, in omni*

lib. 6. c. 1.

Iacob. 1.

lib. de patient. c. 15.

ætate formosa est. Videas quæso, quàm sit necessaria illa virtus, quæ tanta producit bona.

in lib. de patient. c. 11. Idem Doctor etiam docet, nullam esse perfectam virtutem quæ non habeat comitem patientiam, probátque in omnibus beatudinibus, quas Christus apud Matthæum *Matt. 5.* enumerat, patientiam quoque intelligendam esse. *Quos,* inquit, *fœlices Dominus, nisi patientes nuncupauit?* & explanans illa verba Pauli, *Charitas patiens est*; ostendit thesaurum charitatis disciplina patientiæ contineri. *Cuius,* ait, *nisi patientiæ disciplinis charitas eruditur? Charitas omnia suffert, omnia sustinet, vtique, quia patiens est.* Hinc Prudentius. *1.Cor.13.* B

Prudent. in psychomachia.

Omnibus vna comes virtutibus associatur,
Auxiliúmque suum fortis patientia miscet:
Virtus nã vidua est quam nõ patientia format.

Sicut ad humanam vitam sustentãdam panis est necessarius, vt vnà cum cæteris cibis comedatur, qui quidem cibi sunt vt plurimùm absque pane insipidi: ita ad spiritualem vitam conseruandam necessaria est patientia, quæ cæterarum virtutum socia sit & comes. Sicut enim si comeditis carnes, pisces, fructus, aut similia huiusmodi, adiungitur panis: sic si ieiunatis, si eleemosynam largimini, aut bonum aliquod præstatis, semper adhibenda est patientia, vt omnia rectè & completè fiant.

Sicut autem patientia omnibus ferè miscetur virtutibus, nec vix aliqua sine ipsa reperiri potest; ita nullũ est vitium cui non misceatur impatientia. Quare quis in superbiam erigitur? quia non vult pati humiliationem. Quare irascitur? quia non vult sustinere iniurias.

rias. Cur furatur, aut auaritiæ incumbit? quia non vult tolerare pauperiem & inopiam. Cur fit luxuriosus? quia non sustinet tentamenta carnis, ideo sinit se citò vinci titillationibus carnalibus. Quare inuidet bonis alterius? quia impatienter fert eius prosperitatem. Quare gulosus? quia non vult pati famē. Quare denique fit quis desidiosus? quia nullum vult ferre laborem. Tolle ergo impatientiam, tolletur & omne vitium: adsit patientia, aderit omnis virtus. Audi Tertullianum: *Matrix*, inquit, *impatientia in omne delictum diffundens de suo fonte varias criminum venas. Omne peccatum impatientiæ adscribendum, malum est impatientia boni: nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis: & impius pietatis: & inquietus quietis*, &c. *lib. de patient. c. 6.*

Item, da patientem, & erit homo: da impatientem, & non erit homo, quod ex illis verbis Christi colligitur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* *Luc. 21.* Vnde sic argumentari licebit. Qui non possidet animam, non est homo; Sed qui non habet patientiam non possidet animam; Ergo qui non habet patientiam non est homo: id est, non viuit vt homo, quia irrationabiliter viuit, multa quæ non sunt rationi consentanea, operando. *Ideo*, ait Diuus Gregorius, *per patientiam possidemus animas nostras, quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus*, &c. *hom. 15. in Euang.* Sumus autem rationales: in hoc igitur possidemus nos ipsos, quòd secundum rationem gubernamur, gubernaculo scilicet patientiæ.

Itaque, patiens poſſidet animam, quia ſecundum rationem mediante patientia degit, & agit. Impatiens verò animam amittit, quia rationem amittit, dum furore ductus, abſque ratione eſſe videtur, iuxta illud; *Quid perdis animam tuam in furore tuo?* &c. Ad hoc neceſſaria eſt hominibus patientia, vt verè & propriè homines ſint, & poſſideant, quod ſunt. Dico vno verbo, quod ſine virtute patientiæ tu non es tui.

Iob. 18.

Diuus Chryſoſtomus vocat patientiam, cauſam omnium bonorum. *Patientia*, inquit, *eſt omnium bonorum cauſa, & vniuerſæ philoſophiæ radix.* Quod quidem verum eſſe ipſa experientia docet. Certum eſt quod ſine patientia, bona ipſa temporalia conſequi non poſſumus. Quanti ſubeundi ſunt labores mercatori, vt ex ſua mercatura aliquid lucretur? quanti militibus? quantique agricolis, vt diteſcant? *Ecce*, inquit Apoſtolus, *agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & ſerotinum.* Tolle ab eis tolerantiam, tolle patientiam, nunquam diuitias acquirent. Similiter qui literatus euadere cupit, neceſſe eſt legat, vigilet, ſtudeat. Qui bona etiam ſpiritualia obtinere contendit, oportet vt laboret, oret, meditetur, & alia maximi laboris opera exerceat cum ſpe futuri præmij ſuæ patientiæ: quia, inquit Sapiens, *Vſque ad tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea erit redditio iucunditatis illius.*

hom. 33. in 1. ad Cor.

Iac. 5.

Eccl. 1.

Requiritur etiam patientia, quia per eam citò Deus placatur; noſtráſque citò exaudit orationes. Vnde Iſidorus: *Qui aduerſa patienter* D

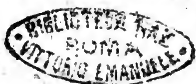
lib. 1. Sol. cap. 4.

tienter tolerat Deum ſibi citiùs placat. Citò exaudita eſt deprecatio pij latronis in cruce pendentis, eo quod patienter illa tormenta perferebat, vt alibi dicemus: & ſicut Chriſtus exauditus eſt pro ſua reuerentia: ita latro ille exauditus eſt pro ſua patientia. Tertullianus, qui ſigillatim bona patientiæ enarrare ſumpſerat, iſtud omittere noluit: *Patientia*, inquit, *precationes commendat; hæc aures Chriſti Dei aperit, ſeueritatem diſpergit, clementiam elicit*, &c. De hac virtute ſic Sapiens: *Patientia*, inquit, *lenietur princeps.* *lib. de patient. c. 13.* *Prou. 25.*

Vide igitur quo valeas Deum in te iratum placare, quod cùm ſit patientia, hanc compara, conſerua, hac vtere: patere tu, vt tibi compatiatur Deus. Æquum eſt etiam, vt ille patienter ferat aliorum in ſe peccamina, qui ſua cupit à Deo exaudiri precamina. Patienter Deus tuas audiet orationes, ſi tu patienter feras tribulationes.

Valet etiam plurimùm patientia ad regna ipſa conſeruanda; ideo Cælius vocat illam *præclarum inſtrumentum ad tutelam regni.* Propterea multos Reges, etiam inter infideles, hac fuiſſe præmunitos legimus. Ex illis multis vnum referam Antigonum, qui aliquibus eum non videntibus, & tamen de illo omnia excipiente malè, loquentibus comiter & ſedatè: Abite, inquit, longiùs ne obloquentes fortè obaudiat Rex. *lib. 21. lect. ant. c. 28.*

E Adeò eſt iſta virtus neceſſaria, vt ſine ipſa nec vnam diem nobis tranſigere liceat. *Non licet nobis*, inquit Tertullianus, *vna die ſine patientia manere.* Ratio eſt, quia vix præterit vna *lib. de patient. c. 12.*

dies ſine aliqua animi, aut corporis moleſtia & anxietate. Hoc autem ſic ſe habere, oſtendit Chriſtus his verbis; *Sufficit diei malitia ſua.* Per malitiam intelligit triſtitiam, aut vexationem, vt exponit Diuus Hieronymus. Cùm igitur vnaquæque dies nobis afferat aliquam mœſtitiam, ad illam perferendam nobis opus eſt patientia: & ſic, cùm ſingulis diebus nobis aliquid triſte accidat, ſingulis quoque diebus indigemus patientia. Vnde Cyprianus; *Ad varia carnis incommoda, & crebros corporis, duróſque cruciatus, quibus humanum genus quotidie fatigatur, patientia neceſſaria eſt,* &c.

Matth. 6.

lib. de bono patient.

Quando autem inceperunt iſti cruciatus & afflictiones in homine? dum incepit ira Dei in hominem. Quando incepit ira Dei in hominem? dum cœpit homo peccare in Deũ. Quando cœpit homo peccare in Deum? dum, vt ſuprà diximus, deſiuit eſſe patiens. Audi Tertullianum. *Hinc prima iudicij, vnde delicti origo: hinc Deus iraſci exorſus, vnde offendere homo inductus: inde in Deo prima patientia, vnde indignatio prima,* &c.

lib. de patient. c. 5.

Itaque, ſi nulla in homine fuiſſet iniquitas, nulla ei nocuiſſet aduerſitas: ſed quia propter peccata ei eueniunt aduerſa, ideo vt ea tolerare valeat, indiget patientia. Hoc optimè obſeruauit Diuus Cyprianus: *Vt manifeſtiùs,* inquit, *& pleniùs poſſit noſci, quàm ſit vtilis & neceſſaria patientia, Dei cogitetur ſententia, quam Adam præcepti immemor, & datæ legis tranſgreſſor accepit. Tunc ſciemus, quàm patientes in iſto ſæculo eſſe debemus, qui ſic naſcimur, vt preſſuris iſtis & conflictationibus laboremus,* &c.

Serm. de bono patiẽt.

Poſt

F Post peccatum sunt nostræ ærumnæ multiplicandæ: quod enim vni, omnibus quoque à Deo dictum est; *Multiplicabo ærumnas tuas.* *Gene.* 3. Ad quid igitur recurrendum est in tanta ærumnarum multiplicatione? ad patientiam, vt aliquam suauitatem habeat vita nostra tot calamitatibus plena. Grande enim malum esset si hæc ferre non possemus. Hoc animaduertit vnus ex septem Sapientibus, nimirum Bion, qui referente Laërtio dicere solebat: *Bion.* Magnum malum est non posse ferre malum; absque hoc enim nulli potest esse vita suauis. At per patientiam omnia sunt nobis leuia, quæ grauia videbantur, nullúmque est malum, quod patiendo non feramus. Vnde Euripides apud Ciceronem sic affatur: *Nec sors,* *Euripides.* *nec ira, nec tam inuictum malum, quod non natura hominis patiendo ferat.* Cui congruit quòd ab alio Poëta dicitur:

Posse pati facile est, tibi ni patientia desit. *Ouid. lib. 2. de remed. amor.*

Vide quàm sit necessaria patientia, cùm sine ipsa nullus sanctorum coronatus fuerit. Fuit semper in Ecclesia pressura, ob quam tolerandam requirebatur patientia; vnde Hieronymus: *Quis*, inquit, *sanctorum sine patientia* *Hieron. in quadam Epist.* *coronatus? à cunabulis enim Ecclesiæ non defuit iniquitas premens, & iustitia patiens.* Et magnus ille Gregorius: *Nemo sanctorum*, ait, *ad cælestem gloriam, nisi patientiam seruando peruenit.* *hom. 7. lib. 1. in Ezechiel.* Sicut autem requiritur patientia, vt toleretur aduersitas: ita requiritur aduersitas, vt probetur patientia, vt sequenti capitulo dicetur.

Patientia in aduersis probatur & manifestatur.

CAPVT IV.

ICVT stellæ non lucent in die, sed in nocte; & sicut *stellas*, ait Augustinus, *non extinguit nox:* ita vera patientia non in prosperis, sed apparet in aduersis, à quibus non debet extingui; vt quod de lucerna dicitur, de tua patientia enuncietur, non extinguetur in nocte aduersitatis patientia: indecorum enim esset illam aduersis obtenebrescere quibus deberet clarescere. A

in Psal. 93.

Simile.

Est patientia veluti lapis Chrysoprasus, quem secundum Isidorum lux celat, & prodit obscuritas, lucet enim & splendet nocte, in medio tenebrarum; diurno verò tempore expallescit & micare cessat. Sic non lucet, nec apparet patientia durante die, vel tempore prosperitatis: in tenebris autem aduersitatis splendescit, ac dignoscitur. Vnde Gregorius: *Vera fortitudo non ostenditur tempore pacis, neque etiam tempore prosperitatis patientia.* Prosperitatem autem similem esse luci, & aduersitatem tenebris indicat Diuus Augustinus his verbis: *In hac mortalitate vita humanæ habent homines lucem, habent tenebras: lucem prosperitatem, tenebras aduersitatē; sed vbi venerit Christus,*

Greg.

in Psal. 138.

& dona

& donauerit patientiam, incipit homo fidelis indifferenter in mundo isto nec extolli, quando res prosperè accidunt, nec frangi, quando aduersa sunt, &c. Tantò plus apparet patientia, quantò maior insurgit aduersitas, ac tantò plus occultatur prosperis, quantò minus homo agitatur aduersis. Vis itaque videri? opta vexari. Vis approbari? quære probari. Desideras victoriam? sustine pugnam. Nam, teste Chrysostomo, *nisi tentatio, nec corona: nisi certamina, nec præmia: nisi studia, nec honores: nisi tribulatio, nec remissio: nisi hyems, nec æstas,* &c. *hom. 3. ad pop.*

B Non possunt aromata suam expandere fragrantiam, nisi conterantur, vel in ignem coniiciantur; ita non potest quis dare odorem patientiæ, nisi angustietur, incommodísque afficiatur. Hæc similitudo est Sancti Gregorij. *Sicut*, inquit, *aromata non nisi cùm incenduntur fragrantiam expandunt: ita sancti viri omne quod virtutibus redolet in tribulationibus innotescunt,* &c. Idem Doctor asserit electos aduersitate proficere, pressurísque crescere, ac flatu persecutionum roborari; ait enim: *Electorum desideria, dum premuntur aduersitate, proficiunt. Sicut ignis flatu premitur, vt crescat, & vnde quasi extingui cernitur, inde roboratur,* &c. Simile. *lib. 1. mor.*

Demetrius apud Senecam, vitam securam sine vllis fortunæ incursionibus mare mortuum vocabat. Non potest nautarum solertia apparere, nisi aduersis flantibus ventis, intumescente mari, ac periclitante naui. Et nisi præcedat pugna, non potest esse victoria: ita, non potest quis suæ patientiæ periculum facere, *Epist. 86.* Similia.

cere, nisi accedant aduersa. Audi Cyprianum:
lib. de mortalitate. *Gubernator*, inquit, *in tempestate dignoscitur: in acie miles probatur; delicata iactatio est, cùm periculum non est, conflictatio in aduersis probatio est virtutis: arbor quæ alta radice fundata est, ventis incumbentibus non mouetur & nauis quæ forti compage solida est, pulsatur fluctibus, sed non foratur: & quando area fruges terit, ventos grana fortia contemnunt & manent: paleæ autem flatu portante rapiuntur*, &c.

Noli tu impatientia tua fieri arundo, aut palea omni vento afflictionis agitata; nam arũdo paruę & breuis est durationis: & ex palea aut fimus, aut fumus, quia vel putredine, vel combustione consumitur: sed esto veluti arbor firmissimè radicata, nullis cedens tempestatibus: non tua aduersitatibus debilitetur patientia; sed manifestetur. Est item veluti granum purum excussa palea in horreum Christi congregandum. Dictum est enim:
Matt. 13. *Triticum autem congregate in horreum meum.* Vis ergo fieri vnus ex electis? esto vnum ex isto tritico granum: nam, inquit Augustinus,
in Psal. 47. *Non cadet vnum granum tritici in aceruum paleæ comburendum, nec vna arista paleæ transiet ad messem in horreo recondendam*, &c.

Recordare quanta opus est, vt granum frumenti patiatur, priusquàm panis efficiatur. C
Simile. Audi vnum ex istis granis, Beatum scilicet Ignatium: *Frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inueniar.* Vt igitur frumentum illud Christi probaretur, necesse fuit, vt bestiarum dentibus cõtereretur. Non poteris tu similiter probari, nisi tribu-

lationibus

lationibus conteratis. Vnde Cyprianus: *Per ipsa*, inquit, *quæ nos cruciant, & fatigant, probari & corroborari nos scimus, & confidimus*, &c. *tract. 1. cõtra Demetrianum.*

Refert Gregorius Nazianzenus finxisse antiquos aliquam arborem, quæ excisa magis germinabat, & contra ferrum decertabat. *Arbor quædam*, inquit, *est fabulosa, quæ excisa magis germinat, & contra ferrum decertat, & si quid mirabilius in re mirabiliori dicere oportet, morte viuit, & abscissa pullulat, nec non consumpta augetur.* Quis nisi patientia munitus huic arbori meritò comparatur? Afflictatur morbo, expoliatur bonis, iniuriis afficitur, persecutionibus agitatur, videtur mortuus propter quotidiana flagella & ærumnas; veruntamen, quia fortiter hæc omnia tolerat, Deus illum conseruat illæsum ac vegetum; talis erat, qui clamabat: *Quasi morientes, & ecce viuimus.* *Orat. cùm reuerteretur ex agro.* *2. Cor. 6.*

Turpe existimat Seneca, si gubernator nauis cedat fluctibus maris, aut vela propter ventorum impetum dimittat, vel clauum ingruente tempestate deserat. *Turpis est*, inquit, *nauigij rector, cui gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantia vela deseruit, permisit tempestati nauem: at ille vel in naufragio laudãdus, quem obruit mare clauum tenentem & obnixum*, &c. Potest tamen aliquando contingere, vt tanta insurgat tempestas, vt cogat etiam peritissimum nauclerum omnia illa deserere: verùm nulla vnquam nobis eueniunt aduersa quæ Dei gratia tolerare non possimus, cùm, teste Apostolo, *Fidelis sit Deus, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere.* *lib. de consolatione cap. 6.* *1. Cor. 10.*

Pulchra

Simile. Pulchra ſimilitudine iumentorum & vaſorum figuli hanc Apoſtoli ſententiam declarat Sanctus Ephrem. *Si enim*, inquit, *homines ſuis iumentis non plus oneris imponunt, quàm ferre queant, multò minus hominibus plus tentationum aut afflictionum imponet Deus, quàm ferre poſſint.* Rurſum; Si figulus vaſa ſua igne excoquit eouſque, dum ritè coquantur, nec antè ea eximit, ne minùs cocta & ſolida ſint, nec rurſum vlteriùs ea ſinit in igne, ne adurantur, fiántque inutilia. Multò magis idem faciet Deus, vt igne tentationum eouſque nos coquat, dum percoquat, & perficiat; vlteriùs verò tentatione aduri & conſumi nos non ſinet. Vult quidẽ vt aduerſitatibus probemur, ſed non obruamur: vult vt noſtra patientia appareat, ſed non pereat.

tract. de patientia.

Tempore Diui Cypriani, magna contra ciuitatem Carthaginenſem, cuius ipſe erat Epiſcopus, infidelium perſecutio inſurrexerat, abſens cùm eſſet iſte Sanctus, hæc ad clerum & ad plebem illius ciuitatis ſcripſit: *Perſecutio iſta*, inquit, *examinatio eſt atque exploratio pectoris noſtri, excuti nos Deus voluit & probari, ſicut ſemper ſuos probauit, nec tamen eius auxilium in tentationibus defuit*, &c. Nonne ſatius eſt, vt probemur, quàm reprobemur?

Epiſt. 8.

Simile. Videtur Deus ſe habere in hoc mundo, ſicut ille artifex, qui campanam confecit, quam cùm perfecerit, priuſquàm illam in excelsũ, ac in turrim attollat, ſolet eam malleo ferreo pulſare, vt hoc pacto probet an ſana & integra ſit, vel ſi bonum ſonum edat. Ita antequam Dominus eleuet in cœlum aliquem electum,

Nota.

electum, consueuit eum laboribus & afflictionibus percutere, vt probet an firma sit eius patientia, & qualem edat sonum, aut qualem emittat vocem. Pulsauit olim Iob, vt ipsemet testatur: *Manus Domini tetigit me.* *Iob. 19.* Et quo malleo? diabolo, qui à Ieremia vocatur *malleus vniuersæ terræ.* Sed audi sonum *Ierem. 50.* istius campanæ: *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c. sit nomen Domini benedictum.* Benedicenda est hæc campana, quæ tam benedictum edit sonum. Percipiebatur iste sonus, de quo sic Apostolus: *Sufferentiam Iob audistis.* Et non *Iac. 5.* audiretur nisi Iob percuteretur, nec vnquam eleuaretur in cœlum, nisi talem edidisset sonum. Quid de sono huius sancti viri dicat Augustinus, audiamus. *Quomodo sonuit, quàm suauem sonum dedit? Adhuc tunditur datus in potestatem diaboli, vt & caro eius percuteretur. Percussit eum à capite vsque ad pedes graui vulnere, & putrescens vermibus sedebat in stercore. Audiuimus quemadmodum tunsus est, audiamus quomodo sonet. Si bona suscipimus de manu Domini,* *in Psal. 97.* *mala non sustinebimus? O sonum fortem! ô sonum dulcem! ô quem non dormientem excitet sonus iste!*

E In vniuersitatibus literariis, priusquàm ali- *Simile.* quis ad gradum aliquem, verbi gratia, Bachalaureatus, promoueatur, necesse est probetur & examinetur. Quod si omnibus quæ ei proponuntur difficultatibus satisfecerit, omniáq; soluerit argumenta, tunc admittitur & approbatur. Sic antequam quis ad aliquem gradum beatitudinis æternæ perueniat, oportet vexationibus, multisque probetur afflictionibus. Sic fuit probatus idem Iob, qui de se ipso loquens,

Iob. 23. loquens, ait: *Probauit me Deus, quasi aurum quod per ignem transit.* Sic Tobias, cuius filij
Tob. 3. vxor ita Deũ alloquebatur: *Hoc pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur.* Vt igitur quis lauream illam cœlestis doctoratus adipiscatur, decet illum laboribus, & angustiis probari: & vt more Academico loquar, oportet respõdeat *pro tentatiua*; necesse est, inquam, tentetur, vt coronetur; probetur, vt approbetur; pressuris afficiatur, vt gaudiis reficiatur. De iustis sic Sa-
Sap. 3. piens: *Deus, inquit, tentauit eos, & inuenit eos dignos se.* Vtinam sic probetur nostra patientia, vt gaudeat diuina præsentia.

Sed, dices; cùm Deus sciat, quid sit in homine, & abscondita cordis agnoscat, quid est opus, vt probet, antequam approbet? Non probat Deus, vt sciat & cognoscat, sed vt scire & cognoscere faciat. Sciebat Abrahæ obedientiam antequam illum tentaret: sciebat Iobi & Tobiæ patientiam antequam vexarentur; sed ideo tentati ac probati fuere, vt nobis constaret illorum obedientia & patientia, & sciamus, quod optimo iure aliquos recipit & alios reiicit: dictum est ab Angelo
Tob. 12. Tobiæ; *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te.* Quasi diceret, debuit tua patientia in aduersis tentari & probari, & sic manifestari, vt omnes cognoscerent Deum ob id te acceptasse. Non enim hominibus manifestaretur, nisi tentationibus proba-
Ouid. lib. 4. Trist. retur. Hinc Poëta,

Quæ latet inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguitúrque malis.

Scilicet

Scilicet aduersis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.

F Hugo Cardinalis explanans verba illa Pauli; *Tribulatio patientiam operatur*: asserit Apostolum hic innuere patientiam esse veluti terram fructiferam, quam tribulatio operatur, id est, arat, colit & exercet, vt fructum ferat meritorum, eo sensu, quo Adam dicitur positus in paradiso, vt operaretur & custodiret illum. Sicut igitur non potest aliqua terra bonum fructum producere, nisi sarculo, aratro, alióue instrumento excolatur; ita non poterit patientia, siue vir patiens ferre aliquē fructum meritorium, nisi aduersitatibus & tribulationibus probetur. Tunc autem illi conuenire potest illud Christi: *fructum affert in patientia.* Quia, vt notat Chrysostomus, *necessaria est pluuia, glacies, vt vernans exurgat spica*: sic necessaria sunt aduersa, vt appareat patientia. *Rom. 5.* *Gene. 2.* simile. *Luc. 8.* *hom. 3. ad popul.*

Dolebat Iulius Cæsar mortuo Pompeio, eius aduersario, atque suspirantem hæc dixisse fertur: Doleo, quod non habeo de cætero cum quo belligerem. Optabat etiam noua bella: clausas potiùs quærebat portas, quàm patentes: non vt ciuis, sed vt bellator incedere volebat; ideo gratior sibi erat recusata, quàm concessa via; vnde de eo Lucanus: *Luc. lib. 11.*

---- Non tam portas intrare patentes
Quàm fecisse iuuat: nec tam patiente colono
Arua premi, quàm si ferro populetur & igni,
Concessa pudet ire via, ciuémque videri.

Hoc desiderabat, vt eius animi dexteritas probaretur, corporísque fortitudo manifestaretur,

retur, atque ita breuissima quadam humana laude afficeretur. Noli tu optare, vt tibi ad votum omnia succedant, sed illud desidera, quo tua exerceatur, ac tandem coronetur patientia. Illud autem est aduersitas, hanc, si non aduenerit, cupias: si superuenerit, sustineas. Audi Senecam: Auida est, inquit, periculi virtus, & quò tendit, non quid passura sit, cogitat. Militares viri gloriantur vulneribus. Calamitas virtutis occasio est. Ignis aurum probat, miseria viros fortes, &c. Quod autem requiratur aduersitas vt probetur patientia, affirmat Gregorius; *Pensate quæso vbi erit patientia, si deest quod toleretur.*

lib. de prouident.

Ex Registro lib. 9. indictione 4.

De ligno Sethim, ex quo fieri altare iussit Dominus Moysi, ait Dionysius Carthusianus talis esse naturæ, vt in ignem proiectum non comburatur, vnde quamuis super illud ignis apponeretur ad offerenda sacrificia, nullo inde afficiebatur detrimento. *Vicino*, inquit, *igne illius altaris lignum Sethim non cremabatur.* Nec est illud difficile creditu, cùm Diuus Hieronymus asserat dari lignum, Anthitom nuncupatum, quod non solùm igne non consumitur, sed magis ab eo purificatur, si quid habeat in se purificãdum. Idem refert Plinius de alio ligno, quod vocatur Laix, ex quo quidem ligno Cælius Rhodiginus turrim constructam se vidisse affirmat, quam Iulius Cæsar destruere volens iussit ignem ei applicari, sed nullum detrimentum ei intulit. Viri patientes sunt veluti huiusmodi ligna: licèt enim accedat ignis persecutionis, aut afflictionis, non propterea tædio vel tristitia consu

Exod. 27.

in Exod. 27.

Plin. lib. 6. lect. ant.

consumuntur, imò potiùs fortiores ac puriores inde redduntur. Talis fuit Iob, Tobias, & alij quamplurimi, qui illustriores aduersitatibus euaserunt.

H Rubus ille, in quo visus est Deus Moysi igne inflammatus, in cinerem minimè redigebatur, quin potiùs illustrabatur. Eundem in modum, viri iusti mundi insectationibus velut igne incenduntur, sed non absumuntur, quin potiùs summa gloria illuminantur. Quid de illo dicat Philo, audiamus: *Rubus frutex est debilis, & senticosus, vt vel solo contactu vulneret; nec tamen absumitur ignis voraci natura, imò conseruatur etiam, qualis antea fuit permanens, adeò nihil amittens, vt nitesceret etiam: hæc designabant exhortationem quandam clamantem pressis calamitate: nolite succumbere, hæc vestra infirmitas est potentia.* *Exod. 3.* *lib. 1. de vita Moysis.*

Si quis habeat vas vitreum, velitque probare, an sanum & integrum sit, extremitate digiti illud paululum pulsabit: si verò argenteum, vel aureum sit, lapide, aut malleo ferreo vtetur ad illud probandum, quia fortius est. Ita Deus, qui, teste Apostolo, non patitur nos tentari supra id quod possumus, quos infirmiores & debiliores esse cognoscit, leuiùs, quos verò validiores, fortiùs vexari permittit. Non est igitur, quod conqueramur; illud enim possumus ferre, quod Deus vult inferre, nouit quid possimus, superest vt velimus. Simile.

Tandem, quod aduersitatibus nostra debeat probari patientia, innuit Seneca his verbis: Vnde possum scire, quantum aduersus *lib. de prouid. Dei.*

paupertatem tibi animi ſit,ſi diuitiis diffluis? vnde poſſum ſcire, quantum aduerſus ignominiam,infamiam, odiúmque populare conſtantiæ habeas, ſi inter plauſus ſeneſcis, ſi te inexpügnabilis,& inclinatione quadam mentium pronus fauor ſequitur? vnde ſcio,quàm æquo animo laturus ſis orbitatem, ſi quoſcunque ſuſtuliſti, vides? Calamitas, virtutis occaſio eſt. Illos meritò quis dixerit miſeros, qui nimia fœlicitate torpeſcunt, quos velut in mari lento, tranquillitas itineris detinet. Quidquid illis inciderit, nouum veniet. magis vrgent ſæua inexpertos. Graue eſt non aſſuetis ferre ceruicibus iugum. Ad ſuſpicionem vulneris tyro palleſcit, audacter veteranus cruorem ſuum ſpectat, qui ſcit ſe ſæpe viciſſe poſt ſanguinem.

Nemo in hoc mundo immunis eſt ab afflictionibus; ideo illud eſt patienter ferendum,quod omnibus commune eſt.

CAPVT V.

in Tuſc. 3.

PLVRIMI facit Tullius carmen illud Euripideum, A

Mortalis nemo eſt, quem non attingat dolor.

Quod ita verum eſt,vt quidam ex antiquis iudicauerint non ſolùm illum eſſe miſerum,qui reuera miſer eſt,ſed etiam, qui miſer non eſt, aut cui nihil aduerſi accidit.Celebratiſſima & frequentiſſima fuit illa apud

apud Senecam Demetrij vox : Nihil mihi videtur infœlicius eo, cui nihil vnquam euenit aduersi. Vnde ait idem Seneca : Miserum te iudico, quod nunquam fuisti miser. *lib. de prouidetia. 3. & 4. lib. de remed. fort.*

Nam si quis mortalium immunis omnino ab afflictionibus reperiretur, nimiùm miser esset, quod omni miseria indignus haberetur: atque ita non esset sine afflictione, qui plenus esset tali indignatione : illum enim Deus iudicaret indignum qui afflictaretur, quod non minima esset miseria, cùm sine afflictione ad illum perueniri non possit. *Considera*, inquit Augustinus, *& videbis in tantum te esse miserum, in quantum non appropinquas ei quod summum est.* At non appropinquat quem Deus nō flagellat, cùm, teste Scriptura, *flagellet Deus omnem filium quem recipit.* Vnde optimè quærit idem Augustinus : *Itáne omnem? vbi te volebas abscondere? omnem, & nullus exceptus, & nullus sine flagello erit? Quid est omnem? vis audire quem omnem? etiam vnicus sine peccato, non tamen sine flagello.* Si ergo ipse vnigenitus Dei Filius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, multa passus est incommoda: quo pacto speras te sine flagello futurum? Qui proprio filio suo non pepercit, tibi, aut aliis peccatoribus parcet? *de libero arbitrio.* *Hebr. 12.* *in Psal. 31.*

A

B Vbi primùm homo in peccatum lapsus est, multis cœpit miseriis & calamitatibus subiacere, quæ tot ac tantæ sunt, vt, teste Demetrio, ipsæ ei dominentur. Calamitates, inquit, hominibus imperant, & non homines calamitatibus. Non enim sinunt illum lætari, nec comedere : sed iubent flere, iacere, ac simili- *Demet.*

milia triſtia exercere. Sic imperatur, qui ante lapſum omnibus imperabat: ſic ſubiacet, cui omnia ſubiacebant: qui priùs immortalitate

Iob. 14. donabatur, modò *breui viuit tempore*: & qui antè multis fruebatur deliciis, nunc multis

de 12. grad. humil. repletur miſeriis. Vnde Bernardus: *Multis repletur miſeriis, multis & multiplicibus, inquam, miſeriis corporis, miſeriis cordis, miſeriis dum dormit, & miſeriis dum vigilat, miſeriis quocunque ſe vertit*, &c. *Conſideranti tibi quid ſis, occurret tibi homo nudus & pauper, & miſer & miſerabilis homo, dolens quòd homo ſit: erubeſcens quòd nudus ſit: plorans quòd natus ſit: murmurans quòd ad laborem natus ſit.*

Sed quando incipiunt iſtæ miſeriæ, & iſti labores homini accidere? à die natiuitatis

Eccl. 40. ſuæ. Audi Sapientem: *Iugum graue*, inquit, *ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum vſque in diem ſepulturæ in matrem omniũ.*

Galfridus. Vnde ſic exclamat quidam: *Dura omnino conditio, quandoquidem non eſt nobis excutere à ceruicibus graue iugum, donec ingrediamur ſepulchrum, nec euadere vitæ huius laborem, niſi per mortis horrorem.*

Præſentit homo naſcendo quantæ iugum iſtud ſit grauedinis, atque hoc ſatis ſupérque innuit, & teſtatur vagitu & lacrymis, quas in ipſo ſuo exitu emittit, quibus etiam naturaliter prædicere videtur ſe ad laborem & tri-

Serm. de patient. bulationem naſci. Audi Cyprianum: *Vnuſquiſque noſtrûm cùm naſcitur, & hoſpitio mundi huius excipitur, initium ſumit à lacrymis. Et quamuis adhuc omnium neſcius, & ignarus nihil aliud nouit in ipſa prima natiuitate, quàm flere:*

proui

prouidentia naturali lamentatur vitæ mortalis anxietates, & labores & procellas mundi, quas ingreditur, in exordio statim suo ploratu & gemitu rudis anima protestatur.

Diuus quoque Augustinus asserit pueros in hanc lucem prodeuntes priùs prædicere, quàm dicere, siue priùs prophetare, quàm loqui, ac si interrogentur, ploratu, non verbis responsuros: sic enim scribit. *Istos pueros, qui nascuntur interrogemus, quare à ploratu incipiūt, qui nec ridere possunt. Nascitur puer, & statim plorat, post nescio quot dies, ridet. Quando plorabat nascens, propheta suæ calamitatis erat; lacrymæ enim testes sunt miseriæ. Nondum loquitur, & iam prophetat. Quid prophetat? in labore se futurum, vel timore. Etsi bene vixerit & iustus fuerit, certè in mediis tentationibus positus, semper timebit.* *Serm. 24. de verb. Apost.*

C Porrò iugum hoc super omnes filios Adam dicitur, nullus excipitur, non persona hominis, sed nec temporis hora: super quos? Super pauperes tantùm? Super ignobiles, super sæculi contemptores, aut ab eo contemptos? parum est: *Super omnes*, inquit, *filios Adam.* Quicunque nascitur istud iugum ferre cogitur; propterea Ambrosius. *Quid in hac vita,* inquit, *non experimur aduersi? quas non procellas, tempestatésque perpetimur? quibus non exagitamur incommodis? cuius parcitur meritis?* *lib. de morte Satyri.*

Ista autem aduersa & incommoda non impropriè nomine iugi, siue iugo à Sapiente exprimuntur: quia iugum à iugando, vel à iungendo dicitur; nam per iugum diuersa animalia inuicem iūguntur ad laborandum. Homini igitur nascenti iugum imponi dici-

tur, quia statim labori & molestiis huius vitæ iungitur, quibus ita adhæret, vt ab eis non valeat separari; nec mirum, cùm ad eas videatur alligari, in cuius rei indicium dum nascitur, ligatur fasciolis, quod cæteris animalibus non contingit, idque admiratur

lib. 7. hist. natu. Plinius: Ne quidem feras, inquit, inter nos genitas vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus: at homo infœliciter natus iacet manibus pedibúsque deuinctis.

Huiusmodi iugum portabit homo, id est,

Eccle. 40. omnibus aduersitatibus subiicietur *vsque in diem sepulturæ in matrem omnium.* Exclamet iterum supradictus Galfridus, dicátque: *O qualis mater! qualis ille vterus terræ, tumulus sepulturæ! & tamen paritura est ipsa, quos concipit reddituræ.* Dicitur terra omnium mater, quæ omnes morientes recipit in vtero, non vt eos perpetuò retineat, sed vt in nouissimo die enitatur: ideo cùm sepelitur homo, quasi semen vtero matris reconditur, vt illum in illo vltimo die pariat. Dico itaque; sicut hæc mater omnes excipit morientes, siue Reges, Principes, diuites, nobiles, siue pauperes, ignobiles sint: ita tribulatio omnes tangit nascentes cuiuscumque sint conditionis. *Nec*

Hom. 66. ad pop. *Rex*, inquit Chrysostomus, *procul à curis & cruce vitam agit, sed vitam viuit plenam multis tribulationibus.* Et quemadmodum mori omnibus contingit, ita & pati, ait Euripides: & sicut moriendo vnusquisque suam habet sepulturam, sic viuendo habet omnis homo suam crucem: quando moritur, portatur crux ante ipsum, sed quando nascitur, impo-

nitur

nitur crux ſupra ipſum : nam *iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris.* Cum fletu naſcimur, cum labore viuimus,& cum dolore morimur, & nullus poteſt iſta effugere. Ridet Seneca eos qui dicunt, fugiamus dolorem. quid ? quod ille ſequitur fugientes? *lib. de remed.fort.*

D Fingunt Poëtæ Iouem duo habuiſſe dolia, vnum mellis,alterum fellis:& de illo quidem guttatim diſtillare in terras, de hoc verò largè & vbertim effundere.Sed omnibus omiſſis fictitiis, dicimus Deum optimum maximum habere calicem præ manibus,& inclinare ex hoc in hoc, ac de illo bibere omnes peccatores terræ.Hoc atteſtatur Regius pſaltes;*Calix in manu Domini vini meri plenus mixto. Et inclinauit ex hoc in hoc:veruntamen fex eius non eſt exinanita,bibent omnes peccatores terræ.* Omnes, ait,peccatores bibent. Fortè tu peccator non es?Si hoc diceres, mentireris, quia *qui dicit ſe peccatum non habere , mendax eſt.* Et quamuis nullo peccato inquinareris, non tamen omnino è tribulationibus eximereris : nam Chriſtus ipſe qui nec peccare poterat , calicem ſibi à Patre oblatum bibit. *Calicem quem dedit mihi Pater , non vis vt bibam ?* Audi quid tibi per prophetam dicat Pater ille cœleſtis. *Ecce quibus non erat iudicium , vt biberent calicem,bibentes bibent;& tu quaſi innocens relinqueris?non eris innocens,ſed bibens bibes.* *Pſal. 74. 1. Ioann. 1. Ioan.18.11. Ierem.49.*

Nec exiſtimemus eos qui nos præceſſerunt,& dormiunt in ſomno pacis,fœliciorem hic vitam tranſegiſſe, & meliores quàm nos dies habuiſſe : nam Diuus Auguſtinus expla-

Psal. 33. nans illa verba psalmistæ: *Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos?* ostendit, non esse in hoc mundo quærendos dies illos bonos, nec Patres nostros, imò nec ipsum Christum vnquam eos habuisse. Quid dicat audiamus. *Quotidie*, inquit, *murmuratis, & hoc dicitis. Quandiu ista patimur, & quotidie peiora? apud parentes nostros fuerunt dies lætiores, dies meliores. O si interrogares ipsos, similiter tibi de parentibus murmurarent: fuerunt beati patres nostri, nos miseri sumus, malos dies habemus. O Deus! ostende nobis dies bonos. Bonos dies quæris, simul eos quæramus, nolite hic; sed illos habuerunt patres nostri: fallimini; omnes enim laborauerunt. Legite scripturas: ideo voluit Deus vt scriberentur, vt nos consolaremur. Temporibus Heliæ fuit fames, passi sunt eam patres nostri. Semper dies mali in sæculo, sed semper dies boni in Deo. Habuit dies bonos Abraham, sed intus in corde: habuit dies malos, quando à fame mutauit regionem, & quærebat cibum. Sic omnes quæsierunt. Dies malos habuit Paulus, qui dicit; in fame, in siti, in frigore, in nuditate. Non irascantur serui: ipse Dominus non habuit dies bonos in hoc sæculo, contumelias, iniurias, & crucem, & tanta mala patiebatur. Non ergo Christianus murmuret, videat cuius vestigia sequatur.* Sic Diuus Augustinus.

Idem Doctor non vult, vt aliquis sibi promittat in hac vita, quod nec Euangelium ipsum promisit, nempe omnia prospera; imò potiùs vult, vt hic speremus aduersa. *Nemo*, inquit, *sibi promittat, quod Euangelium non promittit. Fratres mei, obsecro vos, attendite scripturas nostras, si aliquid fefellerunt, & si aliquid di-* E

in Psal. 40.

xerunt,

xerunt, & aliter accidit, quàm dixerant. Non nobis promittunt ſcripturæ noſtræ in hoc ſæculo, niſi tribulationes, preſſuras, anguſtias, tormenta, dolores, abundantiam tentationum. Ad iſta nos præcipuè paremus, ne imparati deficiamus. Quod autem hæc promittant ſcripturæ, patet legentibus illas. Dicat igitur vnuſquiſque mortalium illud Dauidicum: *Poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro.* *Pſal. 65.*

Pulchra quadam ſimilitudine Diuus Chryſoſtomus oſtendit non poſſe quidem euitari aduerſa; ſed poſſe tolerari, atque in his nobis valde laborandum eſſe. *Qui*, inquit, *domum ſtruit, non hæc ſpectat, vt non pluuia ſuper ipſam deſcendat, neue radius incumbat, quia iſtud nulla ope caueri poteſt; ſed ſtudet quomodo hæc omnia domus ſuſtinere poſſit. Et qui nauem fabricat, non hoc agit, vt ne fluctus obturbet, neue vndæ extollantur, cùm illi impoſſibile ſit; ſed vt nauis compages & latera ad omnia idonea ſint: & corporis curam habens, non hoc agit, ne inæqualis aëris vis oboriatur; ſed quomodo corpus omnia tolerare poſſit. Hoc ipſum in moribus fieri oportet.* *Hom. 35. in 1. ad Corint.*

Sicut ergo non poſſumus impedire pluuiam ne cadat ſuper tecta: fluctus ne feriant nauem: aut morbos ne corpus afficiant; ſed nobis curandum eſt, vt tecta pluuiæ, naues verò fluctibus reſiſtant, morbiſque remedium afferatur: ita cùm non ſit in noſtra poteſtate prohibere ne afflictiones & tribulationes eueniant, nobis tantùm incumbendum eſt vt patientia præmuniti, illas æquo animo feramus. Vnde Plutarchus: Non eſt, inquit, omnino dicere; viuus hoc non patiar, ne ſit ſanè. *Plutar. de anima.*

At est dicere; viuus hoc non faciam: non mentiar: non versutia vtar: non insidiosè captabo. Quasi dicat: possumus quidem mala non agere, sed non possumus mala non pati.

Præclaram sententiam Homerum protulisse affirmat Simonides: scilicet, *quod hominum generatio talis sit, qualis est foliorum.* Folia enim producuntur, & licèt aliquandiu virescant, non minus tamen omni vento mouentur, tandem cadunt, exsiccantur, & putrescunt: & sicut nullum est folium, cui hæc omnia non contingant, sic nullus est homo, qui postquam in lucem editus est, licèt iuuentute floreat, tribulationis vento non agitetur; qui tandem morte non cadat, & cuius corpus non putrescat; hæc omnia omnibus hominibus communia sunt. Meritò igitur homo folio comparatur, quod ad instar folij vento rapiatur, de quo sic Iob ad Dominum; *Contra folium*, inquit, *quod vento rapitur ostendis potentiam tuam?* In quem locum ostendit Gregorius ista propter peccatum homini accidisse, illúmque ab arbore tanquam folium cecidisse, imò ex arbore folium deuenisse. *Quid est homo*, inquit, *nisi folium, qui videlicet in paradiso ab arbore cecidit? Qui enim arbor fuit in conditione, folium à semetipso factus est in tentatione.* Quòd autem homo per peccatum, tanquam folium deuenerit, indicant illa foliorum teguméta quibus turpitudinem suam protoparentes nostri velarunt: foliis non indiguissent, si à fructu abstinuissent. Currant igitur ad folia, illísque se contegant, qui veluti folia minimo flatu tẽtationis exciderunt.

Iob. 13. *lib. 11. mor. cap. 22.* *Gen. 3.*

F

Quamuis

Quamuis autem nulla ſit aduerſitas quæ vnicuique noſtrum accidere non poſſit; veruntamen non eadem omnibus eueniunt aduerſa, ſed quædam vni, alia verò alteri: atque ita nullus eſt, qui ab omnibus omnino eximatur, & qui aliquam afflictionem aut corporis, aut animi non experiatur, licèt aliàs aliqua proſperitate gaudere videatur. Audi Boëtium: *Huic ſenſus exuberat, ſed eſt pudori degener ſanguis. Hunc nobilitas notum facit, ſed anguſtia rei familiaris incluſus mallet eſſe ignotus; ille verò vtique circumfluus, vitam cœlibem deflet. ille nuptiis fœlix, orbus liberis, alieno cenſum mittit heredi. alius prole lætatus, filij, aut filiæ delictis mœſtus illacrymet. Ineſt enim ſingulis, quod inexpertus ignoret, & expertus exhorreat.* *lib. 2. de cõſola. pro. 4.*

G Hinc Philomenes dicere ſolebat, nullum eſſe vſquam mortalium, cui non aliquid triſte accidat, aut acciderit: hunc verò ſapere, qui illud minimi facit: certum eſt enim, quòd, teſte Seneca, nulla domus in toto orbe terrarum, aut eſt, aut fuit ſine comploratione. Quia, iuxta eundem, neminem illæſum fata tranſmittunt. Non immeritò igitur Solon legum Atticarum conditor dicebat, vrbes, atque oppida nihil aliud eſſe, quàm humanarum ærumnarum domicilia, quibus luctus, mœrores, triſtitiæ mortalium, quaſi ſeptis includuntur. Oporteret ſanè illis exire, qui tot mœſtitias nollet experiri. *Philomenes.* *lib. de cõſol. cap. 35.* *lib. de remed. fort.*

Interrogatus Socrates, quonam modo minimè doleremus, hoc fieri dixit nullatenus poſſe: non eſt enim quiſpiam, qui ciuitates aut domos inhabitet, aut cum hominibus

conuerſetur, qui aliqua triſtitia non afficiatur.

Ouid. lib. 2. de reme. amor.

Et quis non cauſas mille doloris habet?

Cùm igitur omnes ſint calamitatibus obnoxij, nullúſque ſit, qui non vel magnas, vel modicas experiatur aduerſitates; cur æquo animo non ſuſtinebimus, quod omnibus cõmune eſt, & quod euitari nequit? Propterea ſic nos hortatur Publius: *Feras, non culpes, quod mutari non poteſt.*

Pub. Mim.

Cæterùm bene nobis conſultum eſt, dum nos afflictionibus ſubiici ſtatutum eſt: quia niſi hoc ita ſe haberet, fortè Deum ipſum obliuiſceremur. *Si*, inquit Auguſtinus, *ceſſaret Deus, & non miſceret amaritudines fœlicitatibus ſaculi, obliuiſceremur eum.* Affert & aliam rationem Rupertus. *Dum*, inquit, *viuit homo, illum in laboribus pane ſuo Deus veſci voluit, vt videlicet antequam veniret dies iudicij, quo cum peccatore antiquo damnandi ſunt omnes iniqui, reſipiſcant aliqui laboribus & doloribus*, &c. *Porrò illorum qui nec tantis paternæ diſciplinæ verberibus afflicti reſipiſcunt, damnatio iuſta eſt, quia culpa inexcuſabilis eſt. Quid enim vltrà faciet Deus, vt eos à malis coërceat?* Recurramus igitur ad Deum in quo eſt ſumma requies, & in quo nullus eſt dolor, nulláque triſtitia, quia quocunque pergas, ſemper tecum deferes quod patiatur, & inuenies quod patiaris. Eundem Auguſtinum cum Domino colloquentem audiamus: *Quaquauerſum ſe verterit anima hominis, ad dolores fugit alibi, præterquàm in te.* Et infrà: *Verſa & reuerſa in tergum, & in latus, & in ventrem, & dura ſunt omnia, & tu ſolus requies.*

in Pſal. 93.

lib. 3. de oper. Trini. c. 25.

lib. 4. Confeſſ. c. 10. lib. 6. Conf. c. vltim.

quies. Tandem, sic mihi pindarisando liceat concludere.

Laborum autem exors nullus est, nec erit. *Pind. hym. 5.*

Plurimùm nobis hic prosunt aduersa, atque ideo æquo animo ferenda.

CAPVT VI.

A EMPER consueuerunt viri sancti dolere de prosperis, gaudere verò de aduersis: verebantur enim, ne Deus velit aliqua prosperitate, bona quæ faciunt compensare. Hinc Diuus Gregorius: *Sancti viri*, inquit, *cùm sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pauida suspicione turbantur: timent enim, ne hic laborum suorum fructus percipiant.* *lib. 12. mor.*

Siue bonus, siue malus sis, tibi potiùs aduersa quàm prospera sunt peroptanda: si enim bonus es, & tibi prospera succedant, fortè illa tua bonitas remuneratur in hoc sæculo. Audi eundem Gregorium; *Cauendum nobis est, ne si fortè aliquid nobis agimus in præsenti sæculo, remunerationem accipiamus, ne fortè dicatur nobis, receperunt mercedem suam.* *hom. de diuit. & Lazaro.*

Si autem malus sis, & nihil tibi accidat aduersi, tibi sanè pertimescendum est. Nam, inquit Augustinus, *nihil est infœlicius fœlicitate peccantium.* Quod si Deus tibi vitioso aliqua immitteret aduersa, fortè tuum in præsenti puniretur vitium, aut saltem in futuro *Serm. de puero Centur.*

turo tuum minueretur supplicium. Vides igitur, quocunque in statu simus in hoc sæculo, magis conducere aduersa, quàm prospera. Vnde Boëtius: *Plus reor, inquit, hominibus aduersam, quàm prosperam prodesse fortunam.*

de consolat. Philo. c. 2. prof. 8.

Ideo sapienter Diuus Augustinus aliquem de tribulationibus submurmurantem sic consolabatur; *Nónne melius est, vt Deus flagellet te & recipiat te, quàm parcat tibi & deserat te?*

Serm. 4. de verb. Dom.

Vitis quæ non putatur, sylueſcit & luxuriatur, nullúmque, aut saltem acerbum fructum affert. Hoc aduertens Hieronymus, ait; *Vites quæ putatæ non fuerint à vinitore, in flagella frondésque luxuriant, & humorem quem debuerant in vina mutare, vana frondium & foliorum ambitione disperdunt.* Sic quotidiano experimento cognouimus, hominē bonis temporalibus, honoribus, & prosperis affluentem, vitiosum ac deprauatum esse, multísque affectum vitiis: sed si labore aliquo, aduersísque rebus vexetur, ad se redit, & flagitiosa vita relicta, piam & Christianam sectatur.

in cap. 10. Osea.

Cùm putatur vitis quasi flere, lacrymuláſque fundere videtur: at cùm autumni tempore suauissimis vuis abundat, certè si rationis particeps esset, putatori gratias ageret, vehementérque lætaretur, eò quòd ab eo putata, & lacrymas effundere coacta sit. Ita etiam nos labores & res aduersas à Deo optimo illatas, læto, atque grato animo debemus excipere, cùm ea in nostrum commodum, vtilitatémque cedant. Minabatur olim Dominus populo suo per Isaïam, atque de eo B

sic

ſic loquebatur; *Dimittam vineam meam,& non putabitur, nec fodietur.* In quem locum Diuus Baſilius oſtendit quantum conducant aduerſa: *Quemadmodum*, inquit, *qui vineam putant aſtringunt eius vites,vt maiori cum temperamento procedat ad proferendos vtiles fructus. Ad eundem modum contingit animæ aſſiduitate afflictionum propendenti & incuruatæ, quodam modo in ſe contrahitur, ſéque vtiliter demittit atque humiliat, & ad ſui diligentiorem cuſtodiam retrahitur.* Dum Iſraëlitæ diuitiis, voluptatibus, oblectationibus, aliiſque huiuſmodi bonis abundarent in terra promiſſionis, in quam ex Ægypto tamquam vinea fuerant tranſlati, pluribus cœperunt flagitiis ac deliciis operam dare; quando autem luto, & lateritio operi addicti erãt,Deum aſſiduè inuocabant, & animum à vitiis omnino auocabant. Vnde colligimus plurimùm prodeſſe aduerſa,obeſſe verò proſpera. *Iſai. 5. D.Baſil.*

Si quis auem aliquam magni pretij habeat, alas eius præſcindit,aut illam in cauea includit,ne volando aufugiat. Sic Deus ſæpe alas, hoc eſt,diuitias,honores, ſalutem, filios, & ſimiliá, ſolet amicis ſuis abſcindere, & in aliqua graui calamitate includere, ne ab eius præſentia & amore diſcedant. *Nam*, inquit Auguſtinus, *ſi aui pennas detrahas, quaſi onus tollis, & quo magis onus abſtuliſti, eo magis in terra remanebit, iacet, non volat, quia tuliſti onus.* Quoties auis quæ euaſit,libera in ramo occiditur, quæ incauta paſcebatur? Fœlix ergo captiuitas, qua obtinetur libertas. Similia. *in Pſalm. 59.*

Aqua illa,quæ per præcipitia decurrit,melior

lior eſt ea,quæ diu immota manet,iuxta Diui
Apoc. 17. Ioannis ſententiam, *Aquæ multæ populi multi.*
Vt igitur purior euadas, tibi per multas tribulationes tranſeundum eſt, non autem in deliciis commorandum.

Si videat mater filium gladium præ manibus tenentem, ab eo etiam inuito, imò lacrymante illum amouebit & arripiet, quia per ipſum fortè aut ſe necaret,aut vulneraret: nemo tamen debet ſortem illius pueri gladium ſuum lamentãtis, dolere.Nouit Dominus diuitias tuas, honores tuos, ſanitatem tuam, filios tuos tibi plurimùm obeſſe, illis vt plurimùm vteris in perniciem tuam, idcirco vult vt illis careas & priueris, tunc ad modum pueri fles,doles: verùm ſi ſcires Dei intentum,gauderes,illíque gratias ageres. C

Si contingat aliquam domum comburi, eius poſſeſſor magnum ſibi exhiberi beneficium putat, ſi afferatur aqua & ſuper ignem infundatur, vt ſic extinguatur. Ita quoties ignis peccati in cordibus noſtris accenditur, miſericorditer nobiſcum agit diuina bonitas, ſi tribulationis aquas ſuperinfundat.

Præterea quod eſt equo calcar, & boui ſtimulus, homini eſt aduerſitas. Nobis vt plurimùm accidit, quod & iumentis, quæ cùm in via cibum reperiunt voluptate pellecta trahere aut incedere deſinunt, & paſtui tandiu inhærent, quandiu bubulci ſtigma non ſentiunt; tum demum accelerant dum verberantur: tum ſe viæ accingunt, tum itineri ſtudent, cùm nihil, quod delectet occurrit. Nam dum non niſi in termino quietem

tem expectant, gressu citatiore desudant: at qui sæpius in via, quod tardat, offendit, ad finem viæ seriùs pergit. Vnde optimè Gregorius: *Electis suis*, inquit, *ad se pergentibus Dominus huius mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis requie quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quàm citò peruenire delectet. ne dum oblectatur in via, obliuiscatur, quod desiderabat in patria.* *lib. 29. moral.*

Authore Seneca, flantem ventum, qui Circius dicitur, Galli salutare consueuerant, quòd illius flatu purgaretur aër. Sic quia tribulationibus purgamur, salutandæ, aut saltem cùm eueniunt, sunt æquo animo excipiendæ. Diuus Augustinus sic de tribulatione loquitur; *purgatio est, non damnatio.* *lib. de natu. quæst. quæst. 5.* *in Psalm. 102.*

D Quod autem aduersitates sæpe nobis dentur per modum medicinæ, & purgationis, patet per illam, quam Deus protoparentibus nostris immisit pœnam: tanto enim ab eis perpetrato delicto, tantóque Deo offenso merebantur illi audire, ac subitò mortis æternæ subire sententiam: sed clementissimus Deus volens potiùs curare quàm damnare, venit ad hominem, illíque non maledictionem inflixit, sed curationem præscripsit, nam in primis assignantur ei herbæ tum ad esum, tum ad purgationem; *Comedes herbas terræ.* Deinde sudor ei iniungitur, cùm ei dicitur; *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Tum demum mutatio aëris, aut saltem ad propriam patriam regressus tanquam ei salutaris prædicitur, *in puluerem reuerteris.* Ipsa mortis sententia non est damnatio, sed aëris aut status mutatio. *Gene. 3.*

Deus igitur nos hic puniendo, non tam iudicis, quàm medici partes gerit, cùm tales punitiones aut afflictiones censendæ sint curationes. Vnde idem Augustinus; *O fili quid plangis? medicina est, non pœna.*

ibidem.

lib. 2. de patient. c. 19.

Est & alia aduersitatis vtilitas, quam obseruauit Baptista Mantuanus: nam liberat nos mortis metu, quo incommodo maximè laboramus, cuius memoria sic amarescit, vt si cuncta possideas, si vescaris semper ambrosia, quicquid gustatur, reddat amarum: & sicut, cùm quis calceo nimiùm premitur, etsi perbellè, ac perquàm venustè pedem vestiat, discalciari optat; sic nimirum, cùm quis hanc vitam experitur aduersam, & sine spe salutis affligitur, pro singulari remedio mortem expectat.

Mart. lib. 2. Epigr.

Rebus in aduersis facile est contemnere vitam.
Fortiter ille facit qui miser esse potest.

Iob. 14.

Vnde & ipse Iob patientiæ exemplar, quem carnis infirmitas premebat, sic clamabat; *Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.* Fœlix afflictio, qua dulcis fit ex hac vita migratio; & qua, quod, teste Aristotele, est omnium terribilissimum, redditur omnium gratissimum. Audi Apostolum præ tristitia & propter ærumnas exclamantem; *Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Ac sic dicat: miser & ærumnosus, hoc enim sonat Græca vox ταλαιπωρός. Quis me liberabit à corpore moribundo, calamitatibus & corruptioni obnoxio? Hoc erat ardens Apostoli ex hoc misero & mortali corpore ad beatam & cœlestem vitam

Rom. 7.

anhe

anhelantis suspirium.

E Diuum quoque Augustinum, aut, si Trithemio credimus, Hugonem Victorinum pari modo suspirantem audiamus: *Audi*, inquit, *ô anima qualis sis: onerata es peccatis, irretita vitiis, capta illecebris, affixa membris, confixa curis, distenta negotiis, contracta timoribus, afflicta doloribus, erroribus vaga, suspicationibus inquieta, sollicitudinibus anxia, aduena in terra inimicorum, coinquinata cum mortuis*, &c. *Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini, ad videndum eum in bonitate electorum suorum*, &c. Hæ sunt piæ voces afflictorum, quas fortè non ederent, si quietè viuerent, nec dissolui cuperent, si voluptatibus dissoluerentur. Tertullianus probat non esse timendã mortem, quod nos ab omni quod timeri potest, eripiat: *Non est*, inquit, *timendum quod liberat ab omni timendo.* Vix gustabit mortem, qui aduersa gustauerit; qui autem delicias huius mundi gustat, illud inueniet amarum, cuius & ipsa memoria amara est. *O mors*, inquit Sapiens, *quàm amara est memoria tua?* Sed cui? *Homini pacem habenti in substantiis suis: viro quieto.* Non autem homini qui ob afflictiones iam amaro est animo.

lib. de spir. & anima, cap. 62. qui extat Tomo 3. oper. August.

lib. de test. animæ.

Eccl. 41.

Naues ventis secundis impelluntur & ad optatum portum ducuntur: contrà verò euenit in nauigatione spirituali: non enim bene nauigatur ventis qui secundi aut prosperi vocantur, & videntur, quales sunt diuitiæ, honores, salus corporis, & cætera huiusmodi, quæ valdè sunt pertimescenda; quippe quę sæpissime corpora nostra ad illecebras per-

trahunt, & animas nostras à portu salutis retrahunt. Illa autem sunt desideranda, quæ nos ad vltimum finem, qui est Deus, impellunt, qualia sunt morbi, persecutiones, paupertates, & similia. Nam, teste Gregorio, *Mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.* Compellit, inquam, tribulatio viros iustos vitam istam ex animo despicere, & ad aliam longè fœliciorem ardentissimis votis aspirare.

Grego.

Collat. 3. cap. 4.

Cassianus tres ait esse modos, quibus homines vocari solent ad Deum. Horum primus ex Deo est, secundus per hominem, tertius ex necessitate & aduersitate. Ex Deo est, quoties inspiratio quædam immissa in cor nostrum nos ad obseruationem diuinorum mandatorum, & ad desiderium æternæ vitæ ac salutis exsuscitat.

Alter vocationis modus est, quem fieri per hominem diximus, cùm vel exemplis quorundam sanctorum, vel monitis instigati, ad desiderium salutis accendimur.

Tertius est, qui ex necessitate descendit. F
Hic autem modus vocationis, licèt inferior duobus prioribus dignitate sit, est tamen multò frequentissimus: plurimi namque per hanc viam ad salutem æternam perducuntur; ideo illud vsurpare possunt, periissemus, nisi periissemus. Sunt enim plerique diuitiis mundi huius, vel voluptatibus obligati, qui si vel morbo affligentur, aut bonorum amissione ac proscriptione percutiantur, aut charorum morte compungantur, aut alia afflictione premantur, statim ad Deum, quem sequi in rerum prosperitate contempserant,

saltem

ſaltem inuiti properare compelluntur.

Hunc vocationis modum idem Caſſianus illuſtrat exemplo Abbatis Moſis, qui metu mortis, quæ ei propter homicidij crimen intentabatur, impulſus, ad monaſterium decurrit: qui neceſſitatem conuerſionis ſic arripuit, vt eam in voluntatem prompta animi virtute conuertens, ad ſumma perfectionis veſtigia peruenerit. Fœlix ergo neceſſitas, quæ ad meliora compellit; fœlix aduerſitas, quæ nos Deum vocantem audire facit.

Dauid ipſe conuerſum ſe fuiſſe in ærumna dum ei configeretur ſpina, liberè confitetur: vnde appoſitè Diuus Bernardus de tribulatione ſub nomine ſpinæ ſic loquitur: *Spina,* inquit, *pœna eſt; ſpina falſus frater; ſpina vicinus eſt malus. Bene autem confixus eſt, qui conuerſus exinde eſt; bene pungeris, ſi compungeris: multi cùm ſentiunt ſpinam, corrigunt culpam, & talis dicere poteſt; conuerſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina.* Vtiliſſima ergo punctio, quam ſequitur compunctio: multi enim non conuerterentur niſi pungerentur. *Pſal. 31. Serm. 48. in Cant.*

Præterea, calamitatibus, quaſi quibuſdam iniectis frænis, ſeruorum ſuorum laſciuientem carnem domat & coërcet Dominus, ne in varia peccata præcipites ferantur. *Bonum mihi, quia humiliaſti me,* ait Rex Dauid. Paulo quoque datus fuit ſtimulus carnis & angelus Sathanæ, ne magnitudine reuelationum extolleretur. *Pſal. 118. 2. Cor. 12.*

G Inter complures alios ſalutares tribulationis effectus atque fructus, ille præcipuus eſt, quod aperit, & illuminat oculos animi, facit-

que multa tunc homines reminiſci, & aduertere, & intelligere, quæ rebus proſperis, vel obliuioni tradita erant, vel non aduertebantur, vel pro nihilo ducebantur. Enimuerò proſperitas eſt ſicut nimia pinguedo hebetans atque obſcurans viſum; vel eſt vt nimius lucis ſplendor præſtringens aciem oculorum. Eſt etiam veluti nimia vbertas ſegetem ſternens; aut vt copia fructuum frangens

Epiſt. 39. arborum ramos. Vnde optimè Seneca: Segetem, inquit, ſternit nimia vbertas, rami onere franguntur; ad maturitatem non peruenit nimia fœcunditas: idem quoque animis euenit quos immoderata proſperitas rumpit, qua non tantùm in aliorum iniuriam, verùm etiam in ſuam vtuntur.

Iſai. 28. Ex aduerſo autem, *Vexatio*, ait Iſaias, *dat intellectum:* & vt idem ait; *Quem docebit ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatum à lacte, auulſos ab vberibus.*

Eſt tribulatio quaſi lignum illud ab Eliſæo

3. *Reg.* 1. proiectum in aquas Iordanis, ferrum in profundo aquarum demerſum ſurſum natare faciens, id eſt, ex profundo peccatorum hominem extrahens ad aſpectum lucis, hoc eſt, cognitionem Dei, & ſui. Eſt tanquam lutum

Ioann. 9. illud, quo Dominus vnxit oculos cæci, vt

Greg. deret. Nam, ait Gregorius, *Oculos quos culpa*

Auguſt. *claudit, pœna aperit.* Et ſecũdum Auguſtinum; *Tribulatio excitat torpentem, humiliat ſuperbientem, purgat pœnitentem, illuminat cæcutientem, coronat innocentem.*

Alterum etiam ſumimus ex tribulatione emolumentum: ſi enim patienter toleretur,

pœna

pœna peccato debita tolletur. Hoc apertè indicat ſcriptura, quæ ait; *Pius & miſericors eſt Deus, & remittet in die tribulationis peccata.* Et apud Tobiam ſic Sara ad Dominum; *In tempore,* inquit, *tribulationis peccata dimittis his, qui inuocant te.* Hoc autem fit dum afflictione purgamus quod delectatione commiſimus. Vnde Gregorius; *Quicquid in nobis polluerunt opera, diluent lamenta, & ſi quid adhuc culpa delectationis inquinat, pœna mœroris tergat.* Eccl. 2. Tob. 3. lib. 9. mor. c. 35.

H Sciendum eſt autem ſecundum Chryſoſtomum, peccatum eſſe veluti ſaniem: pœnam verò aut tribulationem ſicut ferrum medicinale. Habentem igitur ſaniem ſecari neceſſe eſt: ita peccatum habenti tribulari & affligi vtile eſt, tum ad purgationem, tum ad tuitionem. Nam, teſte Auguſtino, *vtile quiddam eſt tribulatio, vtile medici ferramentum, contra diaboli tentamentum.* Hoc aduertens Dauid, ad omnia flagella ſubeunda ſe paratum dicebat: *Ego,* inquit, *ad flagella paratus ſum:* vel, vt alij vertunt, *paratus ſum dilaniari & dilacerari:* aut ſecundum Chaldæum, *paratus ſum ad confractionem.* Quaſi dicat: ſcio me deliquiſſe, paratus ſum pœnam portare: veniant itaque flagella, veniant dilacerationes, aut confractiones, ad omnia illa paratus ſum, quoniam mihi vtilia ſunt. *Nam,* ait Gregorius, *quia viri ſancti mentis ſuæ corruptionis vulnus ſine putredine non eſſe conſiderant, libenter ſe ſub manu medici ad ſectiones parant.* Et ſecundum eundem, *Deus tantò ad ſalutem certiores nos exhibet, quantò flagella duriùs ſecant.* hom. 6. ad pop. in Pſal. 50. Pſal. 37. lib. 7. mor. cap. 8.

Si quis hoſtis coronatos aut gemmas in

dorſum tuum coniiceret, non doleres, ſed gauderes,& colligeres eas: talibus lapidibus
Beat. Inнip. Beatus quidam lapidari cupiebat Pariſiis Aureliam vſque. Hæ gemmæ, hi lapides pretioſi ſunt tribulationes, quæ cùm ſint tanti pretij, tantæque vtilitatis, toto animo optare deberemus, vt illis per totam vitam ad mortem vſque impeteremur.

Ne vnquam recedat à memoria tua quod
Act. 14. à duobus Apoſtolis dictum eſt; *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Cùm tribulationes ſint via qua tenditur ad cœlum, ſi fuerint extra te, eris tu extra viam; nunquam ergo peruenies ad patriam. Meritò qui in hac vita voluptatibus indulget, comparatur viro, qui ad carcerem, vel ad ſuſpendium per amœniſſimum ducitur agrum. Audi
D. Greg. Gregorium; *Quaſi per amœna prata ad carcerem peruenit, qui per præſentis vitæ proſpera ad interitum tendit.* Sunt igitur tribulationes neceſſariæ, proſperitates verò nociuæ.

Conducunt etiam aduerſitates ad beatitudinem capeſſendam, ſacra teſtante Scriptura;
1. Petr. 3. ſic enim ſcribit Beatus Petrus; *ſi quid patimini propter iuſtitiam, beati: ſi exprobramini in nomine*
Iac. 1. *Chriſti, beati eritis.* Et Diuus Iacobus; *Beatus*
Iob. 5. *vir*, inquit, *qui ſuffert tentationem.* Neque hoc latuit Iob, qui ait; *Beatus homo qui corripitur à Deo.*

Nemo ignorat in quantam gloriam huic I
Beato Iob ceſſerit inuicta illa patientia in doloribus, vt non dubitet ſcribere Diuus Chryſoſtomus, etiam fimũ ac ſterquilinium, in quo ſedebat Iob, magnæ eſſe venerationis.

Multi,

Multi, inquit, *nunc longam transmarinam peregrinationem à terræ finibus suscipientes in Arabiam abeunt, vt fimum illum cernant, & conspicati terram deosculentur, quæ illius victoris certamina & cruorem omni auro pretiosiorem excepit.* hom. 5. ad pop.

Atque hac de causa Gregorius Nazianzenus Stoicos præ Peripateticis collaudat, quòd res externas nullum ad beatitudinem impedimentum afferre dicant; sed virum bonum beatum esse, etiamsi in Phalaridis tauro concremetur. Epist. 64. ad Philagrium.

Datur aliud non contemnendum aduersitatis emolumentum, facit enim Deum nobis esse præsentem, qui licèt vbique præsens sit, tamen peculiari modo afflictis adesse significat; teste enim psalmista, *Iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde.* Psal. 33. Et de afflicto, sic per eundem Prophetam idem Dominus, *Cum ipsô sum in tribulatione.* Psal. 90. Noluit Deus Moysi apparere in lauro, vel in cedro, aut simili arbore, sed in rubo spinis referto, vt innueret nobis, non in prosperis, sed in aduersis inueniri, atque adesse dum affligimur. *Noli timere*, inquit Augustinus, *quando tribularis, ne quasi non sit tecum Deus, nec putes te deseri, quia non quando vis, eripit.* in Psal. 90.

Insuper, sicut non nocet, sed prodest racemis conculcatio, oliuis contusio, & frumento tritura: sic nobis plurimùm confert tribulatio. Audi Gregorium Nyssenum innuentem, quantum sit sic pati causa Dei. *Vua*, inquit, *calcibus tunditur, & in vini saporem liquatur: sic oliua contusionibus expressa amurcam suam deserit, & in olei liquorem pinguescit. Sic per tri-* homi. 15. de quadrag.

turam areæ à paleis grana separantur, & ad horreum purgata veniunt. Ita quisquis hic flagellatur, securus ad Deum venit, quippe cuius rubiginem ignis tribulationum purgauit. Idem sic de aduersitate loquitur; *Sicut semina messium gelu cooperta fertiliùs germinant: & ignis flatu premitur, vt crescat: sic aduersitas magis auget desiderium in Deum.*

Epist. 27.

Non sunt igitur reiiciendæ, sed libenter ferendæ aduersitates, cùm ex his tot nobis comparentur vtilitates, & cùm, teste Poëta, *miseros meliora sequantur.*

Virg. Æneid. lib. 12.

Tribulationibus erudimur, atque ideo gratanter acceptandæ & tolerandæ.

CAPVT VII.

Laërt.

EFERT Laërtius Diogenem Cynicum profectum Athenas, ad Antisthenem, vt ab eo doceretur, se contulisse, cúmque ab eo sæpe repelleretur, non destitisse tamen ei inhærere: adeò vt cùm aliquando ei baculum intentaret Antisthenes, vltrò baculo caput subiecerit, dicens: Cæde si vis, ad nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid docueris. A

Vnusquisque Christianus, vt verus sit Christi discipulus, debet se humiliter baculo

cuius

cuiuſcunque tribulationis ſubmittere, illam libenter ferendo, & Deum propterea non deſerendo, qui ſæpe tribulatione tanquam pædagogo vtitur ad caſtigandum, erudiendum & corrigendum nos: *Nam*, inquit Chryſoſtomus, *pædagogus noſter tribulatio eſt.* *Hom. 62. ad pop.*

Egregius fuit Paulus Chriſti diſcipulus, quem nihil potuit à ſchola, & charitate ſui magiſtri abigere, ait enim: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an perſecutio?* Quaſi dicat: nihil horum poterit nos, ſi noluerimus, à Chriſto ſeparare; non enim propter præceptorem aut pædagogum debet filius fugere à paterna domo, & patrem relinquere, cuius ſperat hæreditatem. Ideo hortabatur Hebræos idem Apoſtolus his verbis; *In diſciplina perſeuerate.* Per diſciplinam intelligit labores, & aduerſitates, quæ ideo diſciplina vocantur, quia diſplicent: nam diſciplina à *diſpliceo* dicitur; tamen per illas amici Dei patientiam & alias virtutes addiſcunt: vnde Dauid; *Diſciplina tua ipſa me docebit.* Deus non ſolùm verbis, vel inſpirationibus, ſed etiam ſuos interdum erudit tribulationibus, quas immittit his, qui verbis, monitis, lectionibus, exhortationibus, aut inſpirationibus nolunt peccata deſerere, & ſe ad Deum conuertere, vt quaſi coactè præſtent quod ſponte noluerunt. Audi Auguſtinum: *Quod te Dominus permiſit pati flagellum, corrigentis eſt, non pœna damnantis.* Dauid ſic de ſeipſo loquebatur; *Caſtigans caſtigauit me Dominus, & morti non tradidit me.* Sed vt morti æternæ non tradaris, flagella

Hebr. 12. *ibidem.* *Pſalm. 17.* *tract. in Ioann.* *Pſal. 117.*

libenter

libenter patiaris. Elephas non domesticatur, nisi verberibus afficiatur: sic sunt nonnulli, qui si aduersitatibus & flagellis non percutiuntur, domestici Dei non efficiuntur: illos nouit Dominus; fortè tu de illis es, ideo ab afflictionibus immunis non es.

Nemo, teste Sapiente, sine tentatione & B
Eccle. 3. vexatione aliquid scit; *Qui non est tentatus,*
Isai. 28. *quid scit?* Nam, iuxta Prophetã, *Vexatio dat intellectum.* Fratres Ioseph non antè cognouerũt sceleris sui in ipsum patrati atrocitatem, quàm cùm in afflictione constituti, dice-
Gene. 42. rent; *Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum.* Vides quomodo tribulatione sunt eruditi, & ad agnitionem suorum delictorum, ac pœnæ sibi debitæ, deuenerũt; quæ omnia, antequam afflictarentur, ignorabant.

Rex Nabuchodonosor beneficio tribulationum obtinuit, vt verum Deum & Regem in cœlis agnosceret, quem priùs ignorabat; atque post multas quas tulit calamitates, sic
Dan. 4. affatus est: *Ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi, & viuentem in sempiternum laudaui & glorificaui.* In qua schola hæc omnia didicit? in agris sub dio manens, à consortio hominum eiectus, atque ad instar bouis fœnum comedens, cadente super eum rore cœli. In ea quidem schola ita profecit, vt, teste Augustino, intrá septennium ad gradum sanctitatis peruenerit, ac doctus in cognitione veri Dei euaserit. Quid filium prodigum fecit ex-
Luc. 15. clamare & dicere; *Pater, peccaui in cœlum &*

coram

coram te, nisi fames, atque aliæ quibus premebatur ærumnæ? Dicamus igitur cùm Diuo Augustino; *flagellat nos Deus. Ad quam rem flagellat? vtique ad Regnum cœlorum.* *in Psal. 93.*

Rectè à Ieremia dictum est; *Castigasti me Domine, & eruditus sum.* Ac si diceret: non erudirer nisi castigares; non castigares nisi diligeres; quia quos amas, castigas. Ideo Domine mi, propter tuum diligere, propter tuum erudire, ac propter tuum castigare, debeo tibi gratias agere, atque gaudere. *Gratulari*, inquit Tertullianus, *& gaudere nos decet dignatione diuinæ castigationis. O seruum illum beatum, cuius emendationi Dominus instat! cui dignatur irasci, quem admonendi dissimulatione non decipit.* *Ierem. 31.* *lib. de pat. c. 11.*

B

C Audi optimum Sapientis consilium; *Disciplinam Domini ne abiicias, ne deficias cùm ab eo corriperis: quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet.* Nota, sicut pater flagellat filium, non vt cruciet, eiúsque cruciatu se pascat, sed vt erudiat, & lasciuos mores ipsius castiget & emendet: ita pariter flagellat Deus filios suos, vt castiget eorum vitia, eósque ad omnem virtutem instruat, non autem quòd eorum castigatione & plagis delectetur. *Prouer. 3.*

Et præcipuè castigat illum *in quo sibi complacet*, siue quem vnicè diligit, & cui optimè vult. Diuus Paulus Septuaginta Interpretes sequutus, citat hunc locum his verbis; *Quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit.* Diuus Augustinus maximè perpendit illud *omnem*, & ait: *Vis audire quem omnem?* *Hebr. 12.* *in Psal. 31.*

omnem? etiam vnicus sine peccato, non tamen sine flagello. Hinc collige, Deum patrem nullum ex suis filiis excipere à flagello: nam vnicus erat ei filius sibi consubstantialis, & in omnibus æqualis, qui vt talis minimè pati poterat, sed carne est indutus, ad hoc vt flagellaretur. Itaque flagellatus est ille filius sine peccato, & tu non flagellaberis cum peccato? Audi quid tibi dicat idem Augustinus; *Tu fortè exceptus eris? Si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.*

lib. de past.

Quod probatur verbis eiusdem Apostoli ad eosdem Hebræos scribentis; *Tanquam filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes; ergo adulteri, & non filij estis.* Ac si apertè dicat: per hanc disciplinam, & castigationem & persecutionem Deus se vobis exhibet tanquam Patrem: suscipite ergo hanc disciplinam grato & hilari animo, æstimate vos beatos hac tribulatione, eáque gloriamini; quia ipsa signum est vos esse filios Dei, & quasi filios à Deo regi, & tractari. Idipsum cognouit Seneca, Deus, inquiens, bonos vt seueri patres duriùs educat, vúltque eos doloribus, ac damnis colligere robur, &c. Dicant ergo ipsi; digni visi sumus Deo, in quibus experiretur, quantùm humana natura posset pati.

ibidem.

lib. de prouident.

Quod si extra disciplinam, id est, absque tribulatione *estis, cuius participes facti sunt omnes* genuini & dilecti filij, *ergo adulteri, & non filij estis.* Quasi dicat: si semper voluptuamini, & ex libidine traducitis vitam in deliciis, ex- D

pertes

pertes paternæ castigationis Dei, ergo non estis germani Dei filij, sed veluti spurij & suppositi tij. Castigatio enim & disciplina promptè, humiliterque suscepta, germanos Dei filios probat, eósque à spuriis secernit: perinde enim atque Aquila pullos Soli exponendo, vt illum aduersis & irretortis oculis intueantur, genuinos probat, & à spuriis, quos ad Solem conniuentes vngue dimittens præcipitat, distinguit & separat: ita Deus suos afflictioni exponendo, explorat & secernit, atque ita illos cœlesti priuat hæreditate: ergo *noli*, inquit Augustinus, *depellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate, nec attendas quam pœnam subeas in flagello, sed quem locum teneas in testamento.* Idem alibi conqueritur, dicens; *Ad hæreditatem sempiternam erudimur, & flagellari dedignamur?* *in Psalm. 101.* *tract. in Ioann.*

Vt commodè vtaris equis vel iumentis tuis, necesse est domentur; domantur autem minis & flagellis: ita homines rebelles, & ad illicita defluentes, necesse est vt aduersitatibus & pressuris coërceantur atque domentur. Tanquam leo siue equus indomitus fuit aliàs Rex Nabuchodonosor, qui vt domaretur, per septennium tanquam bos paleas & fœnum in agro comedebat, vt iam diximus. Leones etiam indomiti fuerunt Achas & Manasses, qui tandem angustiis sunt humiliati. Alius fuit leo indomitus superbus ille Antiochus, qui flagellis cæsus ad tantam deuenit mansuetudinem, vt de illo dicat Scriptura; *Diuina admonitus plaga, dixit: Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* *Dan. 4.* *3. Reg. 21.* *2. Mach.*

Et

Et ſicut nullum animal poteſt domare ſeipſum, ſed oportet quæratur homo ad illud domandum: ita nullus poteſt hominem domare niſi Deus, qui poſtquam aduerſitate hominem domuerit, facit illum filium ſuum. E

Serm. 4. de verb. Dom. Audi Diuum Auguſtinum: *Equus non ſe domat, camelus non ſe domat, leo non ſe domat, ſed vt dometur equus, bos, camelus, elephas, quæritur homo. Ergo quæratur Deus, vt dometur homo; & plerumque profert domitor noſter etiam flagella. Si enim tu ad domanda iumenta tua profers virgam, profers flagella; ita Deus profert ad domanda iumenta ſua, quæ ſumus nos, qui de iumentis ſuis facit filios ſuos.*

ibidem. Dat rationem idem Doctor cur dometur & erudiatur homo, dum ait; *Deus autem tuus, redemptor tuus, & dominator tuus, pater tuus, caſtigator tuus erudit te; quò? vt accipias hæreditatẽ, vbi non offendas patrem, ſed & hæreditatem habeas & ipſum Patrem. Ad hanc ſpem erudiris, & ſubmurmuras?*

Oportet vt hic à Patre erudiaris, antequam Patre in cælo fruaris: non habebis Deum remuneratorem in cœlis, quem noluiſti habere domitorem in terris. Indignum ſe præbet filius hæreditate patris, qui reſpuit diſciplinam patris. Dilectionis paternæ probatio, eſt frequens in filium animaduerſio. *Et* in Pſal. 93. *quis eſt filius*, inquit ille, *cui non det diſciplinam pater eius? Quod cùm facit Deus, ad hæreditatem ſempiternam nos erudit.*

Apud Lacones, ſi puer à quodam caſtigatus, querelam ad patrem detuliſſet, turpe erat patri, ſi hoc audito non iterum filium

emen

emendasset. Eam enim ex institutione maiorum de se mutuò fiduciam habebant, vt crederent neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisque pro suis habebat, quicquam imperaret inhonestum. Itaque omnium seniorum eadem erat in pueros authoritas, quæ patrum. Non licebat pueris apud illum populum conqueri de castigatione, aut disciplina à quouis sene exhibita, cùm ad illos erudiendos infligeretur; & nos eò impudentiæ deueniemus, vt conqueramur & submurmuremus de flagellatione, aut tribulatione, quæ nobis à Deo Patre ad maiorem vtilitatem nostram, hoc est, ad hæreditatem cælestem, immittitur, vel permittitur? *Non timeas flagellari, sed exhæredari*, inquit Augustinus. *in Psalm.*

F Interdum similes sumus illis pueris sub pædagogo constitutis, de quibus loquitur Basilius, qui castigatione irati scindunt libellos; patri verò consulenti, ac cibum prohibenti vestem concerpunt, vel matris ora vnguibus petunt. Tunc illis similes efficimur, dum flagellari indignamur, vel de afflictatione murmuramus in Deum, aut proximum, nos ipsos excruciantes, vel dum insurgimus in affligentes nos, illísque paria reddere contendimus. Pudeat nos, quod grandæuam ætatem iactemus, & tamen pueros imitemur: volumus viri haberi, & nolumus viriliter, sed pueriliter agere. Sumus ætate viri, & moribus pueri. Idcirco tribulatione, tanquam pædagogo indigemus. *Hom. 8. in diuit. auar.*

Sicut enim pueri præsente pædagogo non audent illicita perpetrare, sed coërcentur,

manéntque sub ferula; illo autem absente ludunt, lasciuiunt ac ineptè se gerunt: ita premente nos aliqua calamitate; de nulla cogitamus voluptate, cessat risus, à ludo, ab illecebris abstinemus; ipsa autem cessante, de Deo minimè cogitamus, voluptatibus indulgemus, ac pro libito viuimus. Ideo valdè nobis necessaria est aduersitas ad nostram lasciuiam edomandam, & ad nostros illicitos motus refrænandos: nam, teste Augustino, *flagellum interius, & exterius glorificat creatorem, compellit nolentem, erudit ignorantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, coronat innocentem.* Ne igitur recuses, quod omnibus prodest: sustine flagellari, qui speras coronari.

in Psalm.

Vis autem scire quinam sint pædagogi tui, vel flagella tua? Interdum vicinus tuus, frater tuus, dominus tuus, superior, aut subditus tuus, rixosa vxor, morosus maritus, domestici tui; nam *inimici hominis domestici eius.* Illis aliquando Deus vtitur ad domandum nos, permittens vt vel flagello linguæ suæ nos percutiant, conuiciis lacessant, aliis iniuriis nos afficiant. Abelis pædagogus, aut potiùs flagellum fuit Cain: pædagogi Ioseph fuerũt fratres eius: pædagogi Regis Pharaonis fuerunt muscæ, ranæ & cyniphes, quibus flagellabatur, & tamen non conuertebatur: Saül, Semeï, & alij quamplurimi fuerunt Dauidi veluti pædagogi, qui illum verbis & factis crudeliter diuexarunt. Habent etiam Reges suos pædagogos, suáque flagella, & tu nullum vis habere? Scito infirmitatem tuam,

inopiam

inopiam tuam, & aliquando filium tuum esse flagellum tuum: Deus namque variis pædagogis, variísque flagellis vtitur pro varietate morum in nobis corrigendorum, vel pro nostro augendo merito. *Misericors Deus fieri super hæc omnia permittit, vt per omnia famulos suos clariores efficiat*, ait Chrysostomus. *c. 39. Gen.*

Afflictiones propriè iustis & Christianis immittuntur, súntq; signum dilectionis, & electionis diuinæ; idcirco patienter ferendæ.

CAPVT VIII.

A OSTENDIT regius psaltes, quibus præcipuè contingant afflictiones, dum ait; *Multæ tribulationes iustorum.* Iusti sunt qui multas, iniusti qui paucas, aut nullas patiuntur aduersitates. Ideo hunc locum explanans D. Augustinus sic scribit: *Iniusti pauciores habent tribulationes; iusti verò multas habent. Sed post paucas tribulationes, aut nullas, illi venient ad tribulationem sempiternam, vnde nunquam eruentur; iusti autem post multas tribulationes venient ad pacem sempiternam.* *Psalm. 33.* *August.*

Ad hoc vocatur homo ad Christianismum, vt scilicet patiatur pro Christo: vnde Diuus Petrus; *In hoc*, inquit, *vocati estis*, id est, ad patiendum, vt exponit Caietanus. Itaque ille non est verè Christianus, qui patienter per- *1. Pet. 2.*

ſecutiones & afflictiones non ſuſtinet. Et Diuus Hieronymus illum errare iudicat, qui ſine perſecutionibus ſe Chriſtianum putat. *Epiſt. 1.* *Erras*, inquit, *ſi putas vnquam Chriſtianum perſecutionem non pati.*

Imò Diuus Auguſtinus cenſet illum nondum cœpiſſe eſſe Chriſtianum, qui nondum cœpit tribulationes pati, aut ſaltem eum nondum piè viuere in Chriſto, qui nondum per- *in Pſal. 55.* ſecutionem patitur pro Chriſto. *Si putas*, ait, *te nondum habere tribulationes, nondum cœpiſti eſſe Chriſtianus. Et vbi eſt vox Apoſtoli; Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionem patiuntur? Si ergo non pateris pro Chriſto vllam tribulationem, vide, ne nondum cœperis in Chriſto piè viuere.*

Qui non eſt de numero Chriſtianorum, non eſt de numero filiorum. Ille autem non eſt de numero filiorum, qui non eſt de numero afflictorum. Nam, teſte eodem doctore, *Lib. de paſt.* *flagellat Deus omnem filium, quem recipit, & tu fortè exceptus eris? ſi exceptus es à paſſione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.*

Quæres, quomodo vniuerſaliter vera ſit B *2. Tim. 3.* illa Apoſtoli ſententia; *Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patiuntur.* Multi enim pij inter Chriſtianos piè viuunt, & quietè ſine perſecutione. Reſpondet Chryſoſtomus, per perſecutionem hic intelligi omnes difficultates, labores, dolores, & angores, quos patiuntur ij, qui ſtudent pietati, dum concupiſcentias frænare, continentiæ, humilitati, temperantiæ ſtudere, piis laboribus inſiſtere conantur.

Vel,

Vel, per persecutiones intelligimus tentationes diaboli, de quo sic Hieronymus: *Persequitur me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes.* Et Diuus Augustinus: *Non,* inquit, *quia diabolus modò per reges non sæuit, ideo non Christiani persecutionem patiuntur. Si mortuus est diabolus, mortuæ sunt persecutiones. Si autem ille aduersarius noster viuit, vnde non tentationes suggerit? vnde non sæuit? vnde non minas & scandala procurat?* Nimirum sciat Christianus se non vocari ad otium, delicias & ad gaudia, sed semper sibi ob oculos proponat illud Sapientis: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.*

Epist. 1. ad Heliod.

in Psalm. 124.

Eccl. 2.

Qui bellum diabolo indixere, illos diabolus tentare, & perturbare, siue per se, siue per alios non desinit; quos autem quieto iure se possidere sentit, tentare negligit. Sed quia proprium Christianorum est insurgere in dæmonem & vitia, ideo præcipuè proprium erit & Christianorum agitari, affligi, impeti vel à dæmone, vel à sequacibus suis: non est cum illis pax ineunda, aliud est tempus pacis & quietis. Recordemur igitur nos esse athletas & pugiles, quos non decet otio, & deliciis vacare. Audi Chrysostomum; *Impossibile est,* inquit, *vt qui malis bellum indixerit, pressuris careat; nefas est pugilem Dei vacare deliciis, non licet epulari luctantem; luctamen enim sunt præsentia omnia, certamen, bellum, pressura, angustia, stadium. Aliud est quietis tempus, hoc ærumnis deputatum est, atque sudoribus, nullus vbi ad certamen se exuit, vnctúsque est, requiem quærit. Si*

in Epist. 2. ad Tim. 3.

enim requiem quæris, cur te exuisti? cur libidinibus & naturæ bellum indixisti?

Præterea, dicimus pios persecutionem pati, dum de mala vita impiorum, à quibus odio habentur, dolent & cruciantur, vt cum
Psal. 118. Dauide dicāt; *Vidi præuaricantes & tabescebam.* Pessima Sodomitarum vita valde Loth cru-
2. Petr. 2. ciabatur, de quibus sic Apostolus: *Iustam animam iniquis operationibus cruciabant.* Vnde Di-
Aug. uus Augustinus: *Loth*, inquit, *persecutionem patiebatur, non vapulando, sed malos videndo.*
D. Prosp. in sentent. Nam, teste Prospero, *magnus bonorum labor est mores tolerare contrarios.*

Itaque, siue in extinguendis vitiis, & incumbendo virtuti, siue à dæmone, aut ab impiis impetentibus, siue ab iniqua malorum vita, aut quouis alio modo, semper iusti & Christiani in hac vita affligabuntur, & laboribus atque angustiis prementur. Hoc asserit
Hom. 67. ad pop. Chrysostomus; *A Christiana vita*, inquit, *insolubile vinculum est tribulatio.*

Liuius. Gloriabantur olim Romani, teste Liuio, quòd fortia agerent, fortiáque paterentur, atque in hoc potissimùm agnosci Romanum asseuerabant. Ideo hæc euentilare solebant; fortia agere & pati Romanum est. Sed veriùs hoc de Christianis dicatur; cùm bona agere, & mala pati Christianum sit, alioqui non merebitur ille Christianus vocari, qui Christi vestigia noluerit sectari. Itaque non est illi murmurandum, si aliquid graue sibi
in Psal. 33. sit tolerandum. Vnde Augustinus; *Non murmuret Christianus, videat, cuius vestigia sequatur.* Et alibi ad Lippium scribens ostendit

non

non esse mirandum si membra caput suum sequantur, cùm Christus nostrum sit caput, nósque membra eius, consentaneum est vt illum sequamur. *Noli*, inquit, *mirari si postquam Christianus effectus es, mille te vndique tribulationes vexent, quoniam Christus nostræ Religionis caput est, nosque membra eius sumus: debemus ergo non solùm eum, sed & vitam eius cumulatissimè sequi; vita enim Christi respersa fuit angustiis plurimis, &c.* *Epist. ad Lippium.*

Verùm aliquid adiungit idem doctor, *ibidem.* quod non parum nobis affert consolationis, cùm ex tribulationibus quæ nobis à Deo immittuntur, si patienter ferantur, coniectare possimus nos esse de numero electorum. *Coniectura est*, inquit, *cùm te Deus immensis persecutionibus corripit, te in electorum suorum numerum destinasse.* Propterea alibi nos hortatur ne depellamus flagellum, si ab hæreditate nolumus repelli. Sic enim ait; *Noli depellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate; nec attendas quam pœnam subeas in flagello, sed quem locum teneas in testamento.* *in Psalm. 112.*

D Qui eligitur à Deo, diligitur ab eo; qui autem diligitur, vt plurimùm donis & muneribus cumulatur. Vis scire quænam sint dona quæ Deus iustis elargitur? Audi quid quibusdam dicat Apostolus: *Vobis donatum est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini.* *Philipp. 1.* Vbi expendendum est, quanti fecerit, quantúmque commendauerit Apostolus laborum tolerantiam, cùm illam cum fide copulauerit. Magnum sanè & illustre Dei in nobis donum ac beneficium

extitit; quàm nobis Christi fidem, sine qua salui esse non possumus, donauit; sed magnum etiam existimauit Paulus nobis datum esse, vt pro Christo patiamur. Vnde Augustinus: *Vtrumque, ait, ad gratiam pertinet, & fides credentium, & tolerantia patientium, quia vtrumque dixit esse donatum.* Quid autem inde colligendum sit, ostendit Gregorius, dum ait: *Electos Dei cernimus, & pia agere, & crudelia multa tolerare. Hinc ergo colligitur, quanta districtus Iudex illic feriat districtione quos reprobat; si hic sic cruciat, quos amat.*

in lib. de prædest. Sanct.

lib. 9. mor. cap. 35.

Volens Christus ostendere hunc Apostolum Paulum fuisse ab eo electum, ait Ananiæ: *Vas electionis est mihi*, statimque subiunxit: *Ego ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Id est, ex eo quòd illum multis laboribus afficiam, cognosceris, quanti ego illum faciam. Cùm videris illum multa incommoda, multásque pro me subire calamitates, inde iudicare poteris eum à me fuisse electum.

Act. 9.

Cùm Angelus Tobiæ explicaret causam cæcitatis eius, ait illi: *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te.* Quasi dicat: qui acceptatur à Deo, flagellatur ab eo; gratis, & acceptis dona conferuntur. Erit igitur tribulatio, acceptationis manifestatio. Videas, quæso, sculptorem in officina sua plures arborum truncos habentem, hunc dimittere intactum: illum verò eligere, vt ex illo imaginem aliquam, verbi gratiâ, Beati Francisci, elaboret, quem variis ferramentis secat, expolit tot ictibus, vt lignum illud si

Tob. 12.

sensum,

ſenſum, linguámque haberet, de ipſo artifice valde cõqueri poſſet, quòd alio ligno intacto ſe ita cruciat. Poſſet autẽ ſculptor reſpondere, illud igni reſeruare, quia nodos habet, aut aliquas alias maculas, quæ ipsũ omnino ineptum reddunt ad talem ex eo conficiendam imaginem: alio verò vti ligno, quia eſt aptũ ad tale opus. Sic ſupremus ille artifex Deus ſanctos ſuos excudit: ſic Beatum Franciſcum plagis ſuis inſignitum elaborauit: ſic Martyres variis cruciatibus affici permiſit, quia apti erant vt ſancti efficerentur. Cæteri autem in quibus inſunt vitiorum nodi, igni reſeruantur tartareo.

E Cùm immortalis Deus ſanxit fœdus cum Noë, nunquam deinde aquarum eluuione terram diſſipandi, dixit: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram.* Mirum profectò ſignum: Iris enim procelloſo tempore, magníſque imbribus pleno apparere ſolet. Atque idcirco Ariſtoteles cenſet Iridem fieri ex nube iam rorida, nondum tamen in pluuiam effuſa; & ibidem ſubiungit Philoſophus; Iris perfectiſſimè repræſentatur in nigerrima nube. Quod cùm ita ſe habeat, Iris procellam potiùs & diluuium, quàm pacem & ſerenitatem ſignificat. Qua ergo ratione in ſignum pacis & fœderis conſtituitur? Et quidem, cùm præpotens Deus pacis & belli, turbinis ac ſerenitatis Dominus ſit, illud ſignum pacis & ſerenitatis ſtatuere poteſt, quod natura ſua diſſenſiones, tempeſtateſque portendebat. Eodem igitur modo, labores quibus iuſti à Deo

Geneſ.9.

lib.3.mete. cap.4.

premuntur, odium ſanè & maleuolentiam videbantur ſignificare: ſunt tamen certiſſima diuini amoris, beneuolentiæ & electionis argumenta.

De peccatoribus ſic olim loquebatur Deus per Prophetam: *Dabo eis vallem Achor ad aperiendum ſpem.* Quid quæſo ſpei & valli Achor? Achor vallis eſt, vbi Achan ſuffuratus nonnulla ex anathemate Hiericho, turbauit populum Iſraëlem. Achan autem ſecundum Lyranum ſignificat idem quod tribulatio. Vallis igitur illa tribulationem importat, quia in ea tribulatus eſt populus propter furtum Achan. Hæc autem vallis datur ad aperiendam ſpem, quia tribulatio ſpem aperit nobis diuinæ miſericordiæ, ideo enim Deus nos hic tribulationibus quatit, vt in æternum parcat.

Oſee 2.

Eſt tribulatio velut aurea virga Regis Aſſueri, in cuius palatium ſi quis non vocatus ingrediebatur, ſine cunctatione interficiebatur, niſi, ait Scriptura, *Rex auream virgam ad eum tetenderit pro ſigno clementiæ.* Idcirco Regina Heſter ingredi non audebat. *Quomodo*, inquiebat, *ad Regem intrare potero?* Nondum enim ſenſerat huiuſmodi virgam. Tandem *extendit Rex contra eam virgam auream, quam tenebat manu.* Et quia huiuſmodi virgæ extenſio, erat regij amoris oſtenſio; ideo Heſter *accedens oſculata eſt ſummitatem virgæ.* Fili mi, habes vnde læteris, ſi dignus ſis qui virga afflictionis tangaris. Exoſculandæ igitur ſunt tribulationes, tanquam argumenta & indicia diuinæ dilectionis; quos enim Deus amat,

Heſter 5.

cap. 6.

amat, castigat. Vide quid in Apocalypsi dicat: *Ego quos amo, arguo & castigo.* In quem locum sic Rupertus: *Non est mos sapientiæ, vt quem diligit, quasi filium, permittat iuueniliter extolli, & euanescere; sed amat, & ideo castigat, & lasciuientem coërcet, & quem infantem lactauit, eum nimis verbosum atque inconsultum verberat & virga percutit.* *Apoc. 3.* *Rup.*

F Solet Deus, teste Haymone, electos tractare more pij & prudentis patris duos filios habentis, quorum vnum, quem diligit, & suorum bonorum hæredem relinquere statuit, durè tractat, & in seuera continet disciplina, delinquentem grauiter increpat, nullúmque peccatum eius dissimulat & impunitum dimittit, cibi & potus, & vestitus, aliorúmque commodorum & bonorum parcissimum ei concedit vsum. Alterum verò filium, quem sibi hæredem non destinat, suæ ipsum voluntati permittit, comedendi & bibendi licentiam tribuit, ad ambulandum quandocunque & vbicunque voluerit, libertatem concedit. Similiter Deus iustos multis & variis tribulationibus affligit, non sinit eos ad votum viuere. Audi Gregorium: *Transitorio hic verbere affliguntur electi, vt à prauitate flagella corripiant, quos paterna pietas ad hæreditatem seruat,* &c. Diuus quoque Augustinus ad hoc propositum, quid timendum sit, ostendit: *Non timeas,* inquit, *flagellari, sed exhæredari.* Sed non exhæredabitur, qui flagellabitur, & patienter flagella patietur. Præcipua igitur hominis commendatio apud Deum est, ab ipso corripi & castigari. *lib. 21. mor. cap. 4.* *Aug. sup. Psalm.*

Habet

Habet se Deus ad modum medici, qui dum videt infirmo nullam inesse spem recuperandæ valetudinis, omnia illi permittit, & concedit, vt ad libitum comedat & bibat: ei autem quem sanandum credit, multa denegat, potiones amaras præscribit, nec sinit illum viuere ad votum. Ita Deus reprobos, quos propter sua scelera æterna manent supplicia, in suis deliciis volutari, atque voluptatibus & oblectamentis gaudere sæpe permittit: quia vitulus, qui occisioni præparatur, liberiùs pascuis saginari permittitur; de ipsis sic Dominus: *Dimisi eos secundùm desideria cordis eorum.* Iusti autem, qui nunc temporalibus atteruntur flagellis, ab æterno sunt liberandi supplicio, & ad æterna gaudia transferendi. Audi eundem Greg. *Iniustus ad debitam mortem currens effrenatis voluntatibus vtitur, quia & vituli qui mactandi sunt, in liberis pascuis relinquuntur. At contrà iustus à delectationis transitoriæ iucunditate restringitur, quia & vitulus ad laboris vsum deputatus, sub iugo tenetur. Negantur electis hic bona terrena, quia ægris quibus spes viuendi est, nequaquam cuncta quæ desiderant à medico conceduntur. Dantur reprobis bona quæ petũt: quia desperatis ægris omne quod desiderant, non negatur.*

Psal. 80. *lib. 11.*

Si Rex vellet quempiam eodem panno indui, iisdémque cibis vesci, quibus ipse vtitur, nonne hoc esset maximæ beneuolentiæ signum? Percunctare, precor, quo panno fuit Christus Rex noster in hac vita indutus, & quo cibo nutritus, id est, quomodo circa illum se gesserint homines, & audies quòd, G

secun

ſecundum Prophetam, *ſaturatus eſt opprobriis*, non cibis delicatiſſimis, ſed opprobriis, contumeliis & flagellis erat ſaturandus, per quem famelici ſaturantur. Pauperem vitam degit: viuebat ex mendicatis, vel ex oblatis; iniuriis afficiebatur: multa denique aduerſa pro nobis ſuſtinuit. Si velit igitur, vt pauper ſis, ſicut & ille, inopia premaris, laboribus & flagellis attteraris, & ſimilia, quæ ipſe pertulit, patiaris; cur doles? cur conquereris, cùm hæc ſint diuinæ amicitiæ argumenta? Nónne diſcipulos ſuos Chriſtus amauit, qui eos ad paſſionem & tormenta miſit? Vis videre ſignum huius amicitiæ? Audi Gregorium: *Electos*, inquit, *Apoſtolos Dominus non ad mundi gaudia, ſed ſicut ipſe miſſus eſt ad paſſiones, in mundum mittit. Quia ergo & filius amatur à Patre, & tamen ad paſſionem mittitur: ita & diſcipuli à Domino amantur, qui tamen ad paſſionem mittuntur in mundum. Itaque rectè dicitur: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos; id eſt, ea charitate vos diligo, cùm inter ſcandala perſecutorum mitto; qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas paſſiones fecit.* Eodem, aut ſimili modo fuerunt omnes tractati, qui à Deo ſunt attracti. Sic affliguntur, qui à Deo eliguntur. Eos mundus perſequitur, quos Deus amore proſequitur. Has patiuntur ſortes, qui æternæ gloriæ futuri ſunt conſortes.

Thren. 3.

Hom. 26. in Euang.

Exiſtimat Diuus Chryſoſtomus illum non eſſe iuſtum, qui tribulationis eſt expers. *Non poteſt dicere*, inquit, *quia iuſtus eſt aliquis, qui expers tribulationis exiſtat.* Tribulatione igitur dignoſcitur iuſtus; quia tribulationes potiſ-

Hom. 29. in Epiſt. ad Hebr.

ſimùm

simùm iustorum sunt. Vide quid de Diuo
Greg. Ioanne Baptista dicat Gregorius,& quid inde colligendum sit. *Quid est*, ait, *quòd Dei voce Ioannes laudatur: veruntamen caput eius truncatur: agrestibus cibis vescitur,& ab hominibus despicitur? Hinc ergo vnusquisque colligat, quid illic sint passuri quos reprobat, si sic hic cruciat quos amat.*

Sed cur Deus iustos & electos sic afflictari, ac calamitatibus exerceri permittit? Idem Chrysostomus has assignat rationes. Prima est, ne propter meritorum magnitudinem, & miraculorum donum extollantur. H

Hom. 1. ad pop.

Secunda, ne cæteri maiorem habeant de ipsis opinionem, quàm humana patitur natura, & plus quàm homines illos arbitrentur.

Tertia, vt illorum patientia in sustinendis aduersitatibus manifesta fiat, & constet, non propter mercedem temporalem, sed purè & sincerè illos diligere Deum, eíque inseruire.

Quarta, vt de resurrectione cogitemus. Cùm enim iustos hic premi intelligimus, oportet ex hoc omnino aliquid de illo iudicio cogitemus, vbi remunerabuntur illorum labores.

Quinta, ne dum inuitamur ad eorum virtutes amplectendas, torpeamus ad imitationem, existimantes ipsos propter gestorum excessum alterius naturæ fuisse participes.

Sexta, vt qui grauia patiuntur, sufficientem habeant consolationem & mitigationem, respicientes in illorum afflictionem.

Hom. 6. ad pop.

Septima, vt animus noster ab amore temporalium bonorum auocaretur ad amanda

æterna.

æterna. Si enim, cùm ſint tot triſtia, tot pericula, & curæ, tam libenter præſenti immoramur vitæ; ſi nihil horum eſſet, omníſque ærumnæ expers eſſet vita noſtra, nunquam futura deſideraremus. Ideo ſecundum Gregorium Deus ſolet fœlicitatibus huius ſæculi quaſdam miſcere amaritudines, vt hæc caduca amareſcant, & inſipida reddantur, atque ita ad cœleſtis patriæ deſiderium prouocemur. *Deus*, inquit, *donis ſuis flagella permiſcet, vt omne quod nos in ſæculo delectat, amareſcat, & illud incendium ſurgat in animo, quod nos ſemper ad cœleſte deſiderium excitet.* *Greg. ſuper Ezech.*

Aliam quoque rationem affert idem doctor, ob quam Deus permittit ſuos in hac vita vexari, nimirum, ne via pro patria, aut terra pro cœlo diligatur. *Præſens vita*, inquit, *via eſt qua ad patriam tendimus, & idcirco hic occulto Dei iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus.* *lib. 23. moral.*

Veruntamen quidam præſentibus licèt amaris ita alliciuntur, vt Diuus Auguſtinus ſic exclamare cogatur: *O infœlicitas generis humani! amarus eſt mundus, & diligitur. Putas ſi dulcis eſſet, qualiter amaretur? Turbatur mundus, & amatur, quid ſi tranquillus eſſet? flores eius quomodo colligeres, quia ſpinis non reuocas manum?* *Serm. 3. de Temp. & 149.*

Meritò iuſti comparantur vuæ, quæ non producitur, vt duntaxat in vite pendeat, ſed vt ex illa vinum profluat; ideo neceſſe eſt prematur & conculcetur, nec propterea fit ei iniuria, imò niſi talis iniuria accederet, ſterilis remaneret. Sic neceſſe eſt, vt electi tribulationibus premantur, ne ſteriles relin-

quan

quantur: hoc enim acto grati Deo efficiuntur. Hæc similitudo est eiusdem Augustini.
in Psal. 55. *Vua*, inquit, *in vite pressuram non sentit, integra videtur, sed nihil inde manat: mittitur in torculari, calcatur, premitur, iniuria videtur fieri vua, sed ista iniuria sterilis non est; imò si nulla iniuria accederet, sterilis remaneret.* Eadem similitudi-
in Psal. 83. ne vtitur alibi idem doctor. *Vua*, inquit, *pendet in vitibus, & oliua in arboribus: his enim duobus solent torcularia preparari, & quandiu pendent in frutetis suis libero aëre perfruuntur, & nec vua vinum est, nec oliua oleum ante pressuram. Sic sunt homines, quos predestinat Deus ante sæcula, contribulabuntur, conterentur, comprimentur, non vt in hoc sæculo pereant, sed vt defluant in apothecas Dei.* Gaudeas igitur, si in hac vita calamitate premaris, & fac vt libenti animo patiaris, vt hoc pacto filius regni efficiaris.

Vis autem scire quàm grati sint Christianorum labores? Certè istud est valdè obseruandum. In veteri lege temporalia bona, quæ naturaliter homines expetunt, promittebantur,
Isai. 1. tur, vt patet apud Isaiam: *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.* Et apud Exo-
Exod. 15. dum sic etiam Deus ad populum suum; *Si audieris*, inquit, *vocem Domini Dei tui*, &c. *cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super te.* Sed quamuis ista promitterentur, pauci tamen ex Gentibus conuertebantur. At verò in lege Euangelica promisit Christus labores & persecutiones, & tamen quamplurimi illum secuti sunt, suámque legem sunt amplexati. Cur ita? Quia sciebant Christianorum esse crucem baiulare,

dicente

dicente Domino: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Luc. 14. Ille baiulat crucem ſuam, qui ſibi occurrentes labores, & cruciatus patienter pro Chriſto fert. Ille verò crucem reiicit, qui moleſtias ſibi oblatas pro Chriſto ferre non vult, vel impatienter tolerat. Sciebant etiam aduerſa patienter ferentibus vitam promitti æternam, quæ in veteri lege non ita promittebatur; ideo tam liberè, ſicut modò, tribulatio, aut perſecutio non ferebatur. Itaque non te pœniteat eſſe de numero afflictorum, cùm ſis de numero Chriſtianorum, vel iuſtorum, & cùm ſocietatem ſperes beatorum. Lapides in ſublimi conſpicuóque ædificij loco ſtatuendi, pluribus quàm alij percuſſionibus dolantur: ſic in ſublimiori throno cœli collocandi homines, pluribus quàm cæteri cruciatibus expoliuntur.

Nobiſcum eſt Deus cùm affligamur, ideo libenti animo patiamur.

CAPVT IX.

A VAMVIS Deus ſua immenſitate vbique ſit: peculiari tamen modo, ſiue auxilio, in tribulatione conſtituto ſe adeſſe teſtatur: *Cum ipſo ſum in tribulatione.* Pſal. 90. Proponamus nobis Ioſeph, quem Gen. 37. miſſum à fratribus in ciſternam veterem

F Deus

Sap. 10. Deus non dereliquit, sed, vt ait Sapiens, *descendit cum illo in foueam:* quæ quidem cisterna, vt tradit Rabbi Solomon, plena erat serpentum & scorpionum, à quibus illum defendebat, qui cum illo descendebat: de qua tandem fecit vt extraheretur, & sicut proiectum non reliquerat, extractum non deseruit; imò cum illo Ismaëlitis vendito in Ægyptum iuit, vbi denuò venditum, falsò accusatum, & in carcerem coniectum nunquam dereliquit; de ipso sic Scriptura, *Dominus erat cum illo.* Vnde Ambrosius: *Inaudita causa & inexplorata fide veri, tanquam reus criminis in carcerem Ioseph mittitur, sed eum Dominus nec in carcere deserebat. Non turbentur innocentes, cùm falsis criminibus appetuntur, & oppressa iustitia detruduntur in carcerem: visitat Deus & in carcere suos; & ideo ibi est plus auxilij, vbi est plus periculi. Quò non penetrat diuina misericordia?* Vide quomodo Deus illum comitabatur, qui pro Deo hæc aduersa libenter patiebatur; ideo per continuos quatuordecim annos variè vexatum, tandem in altissimum honoris, & principatus fastigium euexit; atque ita labores quatuordecim annorum ab eo patienter tolerati, prosperitate & tranquillitate octoginta annorum fuerunt compensati; nam *triginta annorum erat Ioseph, quando stetit in conspectu Pharaonis.* Et mortuus est anno centesimo decimo vitæ suæ, & post mortem requiem obtinuit sempiternam. Ecce quomodo præmietur ac compensetur patientia ab omnipotenti Deo, qui à patientibus non recedit.

lib. de Ioseph cap. 5.

Gen. 41.

Gen. 50.

Non

Non deseruit Dominus populum Israëliticum in afflictione constitutum, & captiuitate Ægyptiaca pressum, & vt innueret se esse in medio illius, voluit in medio rubi Moysi apparere. *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.* Ibi testatur se vidisse afflictionem populi sui. *Vidi afflictionem populi mei.* Apparens autem Dominus in rubo igne non consumpto, ostendit verè adesse afflictis in ipsum sperantibus. Sicut enim rubus qui ardebat, non comburebatur; sic afflictione pressus, ea non consumitur, quia adest Dominus. *Hoc rubo*, inquit Theodoretus, *significatur Israëlem ab Ægyptiis inimicis non consumendum.* Philo quoque in vita Moysis scribit huiusmodi rubum ardentem,& incombustum nos quodammodo adhortari, ne dum affligimur, animo cadamus, & ne succumbamus. *Rubus*, inquit, *frutex est debilis, & senticosus, vt vel solo tactu vulneret, nec tamen absumitur ignis voraci natura; imò conseruatur etiam qualis antea fuit permanens; adeò nihil amittens, vt nitesceret etiam: hæc designabant exhortationem quandam clamantem pressis calamitate: Nolite succumbere.*

Exod. 3.

quæst. 6.

lib. 1.

B Præterea rubus Pharaonem, & Ægyptios populum Dei diuexantes designabat. Rubus enim pungit, & cruentat, & quem semel detinet, non dimittit quin laceret. Sic Pharao nolebat populum dimittere, licèt multoties dixerit ei Dominus per Moysem: *Dimitte populum meum.* At ille respondebat; *Israël non dimittam.* Tandem ipse variis plagis percussus,

Exod. 5.

dimittere cogitur, quos multis laboribus vexauerat. Habet quoque rubus quandam cum Ægypto ſimilitudinem: eſt enim rubus colubris, ſerpentibus, aliiſque venenatis reptilibus amicus, & ideo à rubo dicitur rubeta quædam rana venenoſa, quæ rubos inhabitat. Vnde iuxta rubos dormire non eſt tutum propter huiuſmodi venenata. Ægyptus etiã, præcipuè in ſuperiori parte, abũdat baſiliſcis, tigribus, aſpidibus, ſerpentibus, & ſimilibus venenatis animalibus. In inferiori verò hippopotamis, & crocodilis. Rubum etiã in quo apparuit Dominus, Aegyptum ſpecialiter ſignificare dicimus: quia ſicut iſte rubus ardebat, & non comburebatur: ſic Aegyptus ardere dicitur propter penuriam imbrium, & pluuiarum aërem refrigerantium. Vnde, ſecundum Pierium, antiqui corde in ardenti ara poſito Aegyptum repræſentare conſueuerant: non tamen propterea comburuntur fruges, nec habitatores illius terræ. Apparet igitur Dominus in rubo ſenticoſo, ſerpentibus amico, vt innuat afflictis adeſſe, etiamſi inter ſpinas, & ſerpentes verſentur. Voluit Dominus ſpinis circundari, cuius populus circundabatur afflictionibus; ſcriptum eſt enim: *Iuxtà eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde.*

lib. 34. hierog.

Pſal. 33.

Eſt & rubus tribulationis hieroglyphicum, vt notat Heſychius. Nam ſicut rubus ſuis aculeis defendit & protegit, quod cingit; ita tribulatio, quem premit. Vnde Auguſtinus: *flagellum interiùs, & exteriùs cuſtodit virtutem, protegit infirmantem.* Præterea, ſicut rubus

ſuper Pſal.

rubus corpus noſtrum pungit & torquet; ſic tribulatio animam noſtram vellicat & lacerat, ſed vtiliter, ſi feratur patienter, & conuertatur qui pungitur. Audi Bernardum: *Spina pœna eſt, ſpina falſus frater, ſpina vicinus malus. Bene pungeris, ſi compungeris; multi cùm ſentiunt pœnam, corrigunt culpam, & talis dicere poteſt. Conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Non cauet, neque horret ſpinas qui apparet inter ſpinas, quando ſui ſentiunt ærumnas; melius eſt igitur eſſe cum illo inter ſpinas quàm ſine illo inter roſas. *ſerm. 48. in Cant.*

C Exiſtentibus tribus pueris in fornace Babylonica viſus eſt vnus, cuius ſpecies ſimilis erat filio Dei; illum Tertullianus affirmat fuiſſe Chriſtum humana figura apparentem. Vides quomodo Deus afflictos atque vexatos ſequatur. Si ſpinis vexentur, in ſpinis apparet; ſi in caminum iniiciantur, in camino videtur, vt illis adeſſe demonſtret. Narrat Petrus de Natalibus Dionyſium quendam, miſſum in clibanum, dixiſſe: *Et eris hic mecum bone Ieſu?* Quaſi diceret; malo eſſe tecum in clibano, quàm ſine te extra clibanum; imò melius eſt eſſe in camino cum ipſo, quàm in cœlo ſine ipſo. Si itaque tibi contingat in aliquam cadere aduerſitatem, dic; *Eſto mecum Domine Ieſu.* Ipſe enim eſt, qui vt afflictum ſoletur, ait: *Ne timeas, quia ego tecum ſum.* Diuo Anthonio & Catharinæ Senenſi, poſt diras vexationes dæmonum & tentationes, de Chriſto ſciſcitantibus, *Vbi tunc erat;* reſpondit ipſe, ibidem fuiſſe ſe non ſpectatorē tantùm, ſed & adiutorem. Audiamus Diuum *Dan. 3.* *lib. 4. cōtra Marc. cap. 1.* *lib. 9. cap. 41.* *Iſai. 41.*

in Psal. 90. Augustinum. *Noli timere*, inquit, *quando tribularis, ne quasi non sit Deus tecum: fides sit tecum, & Deus est tecum in tribulatione.* Beatus quoque serm. 17. Bernardus sciens Deum tribulato adesse, nihil aliud requirebat præter tribulationem: *Cum ipso sum in tribulatione, ait Deus: & ego interim aliud requiram, quàm tribulationem?* Descendit Deus, vt propè sit his qui tribulato sunt corde; sed quando differt auxiliari, videtur stare post parietem, respicere per fenestras, prospicere per cancellos. Cant. 2.

Psal. 66. Obseruat is, quem vocant Hieronymum in Psalmos, antequam tentaretur Iob, ei nunquam loquutum Deum, venisse autem postquam tentatus est, ac familiariter egisse, quasi cum amico amicum. Iob. 38. *Respondit Deus Iob de turbine*, quasi latens, sed præsens in tribulatione. *Et quia*, inquit Gregorius, *flagellato loquitur, de turbine locutus fuisse describitur.* lib. 28. mor. cap. 2. Illum irridebat vxor, illum deseruerant amici, omni humano destituebatur auxilio, solus Deus, quamuis latens, aderat, cuius recreabatur præsentia. Dicat igitur ille author: *Veniant plagæ, & omnia pœnarum genera, dummodo post plagas Christus adueniat.*

Ex his quæ Christus in finali iudicio bonis dicturus est, liquidò constat nobiscum esse in tribulatione. Matth. 25. Dicet enim; *Esuriui, & dedistis mihi manducare. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & operuistis me.* Propter quæ remunerabuntur iusti, non quòd ea ipsi Christo impenderint, sed aliis in quibus Christus pati dicitur, & cum quibus erat, cùm talia paterentur. Si

enim

enim Paulus infirmabatur cum infirmantibus, flebat cum flentibus; quantò magis Christus, qui nos plusquàm Paulus diligit? *2. Cor. 11.*

D Qui igitur fuit cum Ioseph in carcere; cum Iob in sterquilinio; cum tribus pueris in fornace; cum Daniele in lacu leonum; cum Iona in ventre ceti; cum Dauide, grandinante super eum tempestate,& persequente eum Saüle; cum populo Israëlitico,ipsum vexante Pharaone; cum Paulo in profundo maris; & qui, testante psalmista, est cum homine in tribulatione, quique iuxtà est his qui tribulato sunt corde; & qui denique dicturus est se fuisse cum famelicis, cum nudis, & egentibus, cum infirmis, cum incarceratis; tibi non aderit? Vel Deus tecum est, vel tu in tribulatione non es. Audi Bernardum quærentem & respondentem: *Vnde scimus,* inquit, *quòd nobiscum sit Dominus in tribulatione? Ex eo vtique, quod in ipsa tribulatione nos sumus. Quis enim sustineret: quis subsisteret: quis persisteret sine eo?* *Psal. 90.* *serm. 16. in Cant.*

Loquens Dauid de auxilio quod Deus solet homini cadenti præbere, sic ait: *Cùm ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Secundum Augustinum: cùm scilicet ceciderit in aliquam tribulationem, contumeliam, afflictionem, damna, aut in alia incommoda quæ solent hominibus euenire, in his non collidetur, quia Dominus tanquam præsens, videns, & auxilians supponit manum suam. Videas quendam sursum vitrum proiicientem, vt peritè cùm cadit, manu colligat: qui vitrum cadens intue- *Psal. 36.* *Simile.*

tur, & peritiam proiicientis ignorat, existimabit vitrum in mille frusta fractum iri: at qui proiicit, cùm iam prope terram vitrum accedere videt, brachium admouet, & supponit manum suam, & vitrum excipit incolume. Sic Deus hominem sæpe à se proiicere videtur, dum illum in aduersa cadere sinit: qui hominem in aduersis positum intuetur, existimat actum esse de illo, & in frusta frangendum; verùm Dominus supponit manum suam, vt cùm ceciderit non collidatur. Cadere videbatur Susanna, cùm falsò accusata ducebatur ad supplicium; sed Dominus supposuit manum suam, dum Danielem suscitauit, qui eam liberauit. Petrus in mari videbatur mergi, sed Dominus supposuit manum, & illum erexit. Sic multi cadere & cecidisse videbantur, sed Domino manum suam supponente mirabiliter euaserunt.

Dicat itaque Domino Deo vnusquisque E
Psal. 22. nostrûm illud Dauidicum: *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam*
in vit. Cæs. *te mecum es.* Nauclerus quidam, vt narrat Plutarchus, Cæsarem vehebat, qui tempestate exorta, eáque perterritus, retrò scaphæ cursum vertere statuebat. At Cæsar; Ne extimescas quicquam, dixit, Cæsarem vehis. Equidem multò meliori iure quisque in mediis tempestatibus, & in omni tribulatione, hac se voce confirmare potest: Ne extimescas, tecum habes Deum. Est enim adiutor in op-
Psal. 9. portunitatibus, in tribulatione. Vnde Ber-
serm. 16. in Cant. nardus: *Fœlix, Domine, qui te consolatorem, & adiutorem habet.* Deum autem habebis auxiliantem,

liantem, ſi credas præſentem. Nam qui diffidit, vel qui credit Deum non eſſe ſecum in tribulatione, iniuriam Deo facit, quia illum amico ſimilem credit; qui eſt amicus ſecundum tempus ſuum duntaxat, id eſt, ſecundum vtilitatem propriam, & non permanet in die tribulationis: quod, teſte Poëta, omnino turpe eſt: *Ouid. 2. de Ponto.*

Turpe ſequi caſum & fortunæ cedere, amicum
Et, niſi ſit fœlix, eſſe negare ſuum.

Commendat Seneca paupertatem, & in ea omnes alias aduerſitates, quod per eas à quibus verè, vel fictè diligamur, cognoſcimus. [Ad hoc vnum, *inquit*, amanda eſt paupertas, quod à quibus ameris, oſtendat.] Sunt aliqui veluti argentum viuum, quod alij Mercurium vocant, quod quærit ſemper auro vniri; verumtamen, ſi aurum vt probetur, in ignem mittatur, ſtatim huiuſmodi argentum relicto auro in fumum conuertitur. Sic ficti amici quos vident diuitiis & potentia affluere, ſequuntur: verùm ſi in ignem afflictionis, aut in fornacem tribulationis incidant, ſtatim eos deſerunt, de quibus Sapiens: *Socij menſæ, non permanentes in die neceſſitatis.* Ita autem de Domino ſentire nimis impium eſſet, cùm ipſe ſit *verus amicus, qui omni tempore diligit*: & qui ideo permittit nos cadere in tribulationem, vt ſit nobiſcum in tribulatione. Nónne audiuimus illum manſiſſe in fornace cum tribus pueris, imò apparuiſſe, quandiu in illa manſerunt? Non deſeruit Laurentium dum in craticula ſuperpoſitus vreretur; nec alios Martyres dum cruciarentur. Non etiam *lib. de paup.* *Eccl. 6.* *Prou. 17.*

deſeret te aduerſa patientem. Audi quid di-
Iſai.43. cat; *Cùm tranſieris per aquas, tecum ero: cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Noli timere, quia ego tecum ſum.* Deum etiam nobiſcum eſſe affirmat Seneca,
Epiſt.41. dum ſic inculcat; [Propè eſt à te, tecum eſt, intus eſt.]

Dices; ſi Deus adſit afflictis, cur eos ſtatim ab afflictione non liberat? Reſpondet Diuus Auguſtinus pulchra quadam ſimilitudine:
in Pſal. 144. *Propè Deus eſt*, inquit, *ibi eſt: nondum dedit quod vis; ibi tamen eſt. Quomodo medicus, ſi fortè aliquid imponat, vel oculo, vel viſceribus, quod vrendo ſanet; ſi roget æger vt tollatur illi, medicus ſpectat tempus, non facit quod rogat æger; non tamen recedit: & propè eſt, & non facit; & ideo magis non facit, quia propè eſt, curando enim impoſuit, quod impoſuit; & curando non facit quod rogatur. Non te exaudit ad præſentem voluntatẽ, exaudiendo ad futuram ſanitatem, & hoc vtique ad voluntatem. Nam vtique ſanus eſſe non vult, qui vri non vult.* Oſtendit ille doctor Deum non recedere ab afflicto, licèt ab eius recedat voluntate: optaret enim afflictus citò liberari; ſed Deus qui præſens eſt, non tollit afflictionem, quando ille petit, ſed quando ei expedit.

Cæterùm, non tantùm Deus tecum eſt cùm afflictaris, tribularis, cruciaris: ſed &
ſerm. 1. in Pſal. 118. cùm epularis, fornicaris, deliciaris. *Putas*, inquit Ambroſius, *te ſolum eſſe cùm fornicaris, & non recordaris quia oculi Domini vident orbem terrarum? Putas quòd in lupanari Chriſtus te non videat, quem videt lupanar ingredientem? Putas quod*

quod in adulterio te non deprehendet, quem videt adulterium cogitantem? Eſt igitur nobis Deus ſemper proponendus, vt illo ſpectante & feramus aduerſa, & fugiamus illicita; qui enim videt & reficit laborantes, videt etiam & punit peccantes. Propterea ſume hoc Senecæ ſalutare conſilium; [Sic viue cum hominibus, tanquam Deus videat: ſic loquere cum Deo, tanquam homines videant.] Dicam & ego. Sic ſuſtine cum hominibus, tanquam Deus videat: ſic patere pro Deo, ac ſi homines videant. *Epiſt. 10.*

Tribulationes ſunt patienter ferendæ, quia à Deo mittuntur.

CAPVT X.

A ONNVLLI eò dementiæ deuenerunt, vt omnia tam proſpera, quàm aduerſa caſu, & non diuina prouidentia accidere autument. Vnde meritò conquerebatur Hieremias: *Quis eſt iſte, qui dixit, vt fieret Domino non iubente? ex ore altiſſimi non egredientur, nec mala, nec bona? Quid murmurauit homo viuens, vir pro peccatis ſuis?* vel vt aliqui legunt; *Quis eſt iſte, qui dixit, quòd aliquid factum eſt Domino non iubente?* Nam, teſtante alio Propheta, *non eſt malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus.* Quod de malo pœnæ intelligitur, vti ſunt morbi, paupertas, *Thren. 3.* *Amos 3.*

pertas, & similia mala, quæ cùm à Deo emanent, non simpliciter mala, sed mala bona vocari possunt. Quemadmodum, quæ medicus ægroto infert mala, meritò bona dicuntur, cùm in bonum finem, & ad recuperandã sanitatem conferantur. Hinc Magnus Basilius: *Vnum*, inquit, *hoc habere in mentibus nostris præsumptum oportet, quòd cùm simus boni Dei opificium, & ab illo constemus, omnia circa nos, tam modica quàm magna dispensante, nihil nobis malum sit, aut tale, vt melius illo excogitare possimus.*

Hom. quòd Deus non est author mali.

Libenter bona accipimus de manu Domini, gratanter etiam aduersa accipiamus, dicamúsque Deo, quod olim fortunæ Demetrius; [Tu me extulisti, tu rursus deiicis.] Hoc, teste Seneca, ab Æschylo didicerat: nos autem à Iob discamus bonorum oblationem, eorúmque ablationem, ac cætera aduersa à Deo emanare: sic enim ait; *Dominus dedit, Dominus abstulit*, &c. *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus?* Obseruant duo grauissimi Doctores, Iob non dixisse diabolum, aut Chaldæos bona sua abstulisse, sed Dominum, qui diabolo talem potestatem contulerat. *Non dixit*, ait Augustinus, *Dominus dedit, diabolus abstulit; ne dicatis, hæc mihi diabolus fecit. Prorsus ad Deum tuum refer flagellum tuum; quia nec diabolus tibi aliquid fecit, nisi ille qui desuper habet potestatem, permittat, aut ad pœnam, aut ad disciplinam; ad pœnam impiis; ad disciplinam piis.*

lib. 3. natu. quæst.

Iob. 1. & 2.

in Psal. 31.

Idem adnotauit Gregorius, qui inde non esse dolendum colligit. *Sanctus vir*, inquit, *tentante* B

lib. 2. mor. cap. 12.

tentante aduersario cuncta perdiderat, sed sciens, quia contra se Sathan tentandi vires, nisi permittente Domino non habebat, non ait, Dominus dedit, diabolus abstulit, sed, Dominus dedit, Dominus abstulit; fortasse enim fuerat dolendum si, quod Dominus dedit, hostis abstulisset. At postquam non abstulit, nisi ipse qui dedit, sua recepit, non nostra abstulit. Si enim nos ab illo accipimus, quibus in hac vita vtimur, cur doleamus, quod ipso iudicante exigimur, quo largiente fœneramur?

Idem Doctor ostendit quonam pacto sint accipienda illa Dei verba apud Isaiam; *Ego Dominus creans mala.* Nam per illa mala non intelligimus peccatum, quod, cùm nihil sit, non creatur à Deo, sine quo factum est nihil: & quia, teste Diuo Thoma, peccatum nullam habet subsistentiam, sed dicit defectum, non potest à Deo emanare, qui dum permittit mala culpæ, concurrit tantùm ad substantiam actus, & non ad deformitatem delicti, vt dicetur inferiùs. Quid dicat Gregorius, videamus. *Neque mala,* inquit, *quæ nulla sua natura subsistunt, à Domino creantur; sed creare se mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis malè agentibus, in flagellum format: vt ea ipsa & per dolorem quo feriunt, delinquentibus mala sint, & per naturam qua existunt, bona. Vnde & venenum mors quidem est homini, sed vita serpenti.*

Isai. 45.

part. 1. qu. 49. art. 2.

lib 3. mor. cap. 7.

C Quod autem ea quibus castigamur & affligimur, nobis diuinitus obtingant, patet in verme hederam Ionæ corrodente, de quo sic Scriptura; *Parauit Dominus vermem:* vel vt *Ion. 4.*

alij

alij legunt; *Præcepit Dominus vermi matutino.* Non aliunde euenit, sed à Domino paratus, & iussus est, vt scilicet illi arbusculæ hærens dentes infigeret, sicque arescerer, & Ionas æstuaret: Deus enim est, qui etiam vermiculos mittit, illisque vtitur ad castigandos peccatores. Sic olim legis suæ contemptori-
Deut. 28. bus minabatur; *Vineam plantabis, & fodies, & vinum ex ea non bibes, quoniam vastabitur vermibus.*

Vermibus etiam veluti iudiciorum suorum satellitibus ac ministris superbissimos & crudelissimos tyrannos Antiochum, & Herodem corrodendos tradidit: nec propterea fit Deus inferior in creandis illis vermiculis, quod piè attendens Diuus Augusti-
Soli. cap. 9. nus, sic Deum alloquitur: *Omnipotens manus tua, Domine, semper vna & eadem creauit in cælo Angelos, & in terra vermiculos, non superior in illis, non inferior in istis. Sicut enim nulla alia manus Angelum, ita nulla alia potest creare vermiculum.* Itaque sicut Angeli non nisi iussu diuino veniunt ad nos ad protegendum nos; ita illi vermiculi, & alia id genus quæ nos infestant, non nobis immittuntur, nisi iubente vel permittente Domino ad castigandum nos.

Considera interim, quot satellites Deus habeat, cùm pœnas de refractariis sibi hominibus sumere voluerit. Nam Ionæ peccatum castigaturus præstò habet Solis radios, ardores, ventorum spiramina, & vermes ter-
Psal. 31. ræ. Et quid non? *Multa flagella peccatoris,* &c.
Sap. 5. *Armat omnem creaturam ad vltionem inimicorũ.*

Con

Contra primum parentem Adamum parauit ſpinas & tribulos, ſudores & labores: contra Pharaonem armauit ranas, cyniphes & muſcas: contra Abſalonem ramos arborum, imò proprios capillos: contra Herodem pediculos, &c. Ecquis ergo manum eius effugere poterit? Contra nos interdum parat grandines, aquarum eluuiones, ſterilitatem, & ſimilia, quæ nos terræ fructibus priuant, vt vel ſic fame premamur: parat etiam aliquando infirmitatem quæ corpus noſtrum afficiat; mittit etiam aliquos qui nos litibus & proceſſibus exagitent, ita vt cogamur omnia litigando conſumere: parat qui nos perſequantur, iniuriis laceſſant. Itaque Deus, qui in mundi fine armabit omnem creaturam ad vltionem inimicorum, & ſupremum cum eis conferet bellum, nunc armat tantùm aliquas creaturas ad vltionem aliquam ſumendam, & leues pugnas excitat, quæ vulgò dicuntur *Eſcarmouches*, ſicut D. Clemens *lib. 5. Recognitionum.* à D. Petro Apoſtolo ſe audiuiſſe teſtatur.

D Refert Oecumen. *in Act. Apoſt.* in Ciuitate Athenienſi peſtem maximam graſſatam fuiſſe, quæ eam miſerè vaſtabat. Ciues verò in diſcrimine poſiti ad Iouis ſimulachrum accedentes plura obtulere ſacrificia, vota, ac orationes, vt eos à peſte eriperet, ſed non id Iupiter potuit. Poſtea ad Saturnum, Neptunum, & Mercurium, alióſque Deos confugerunt, nec tamen eis opem tulerunt, ſed in dies peſtis creſcebat: cúmque huiuſmodi res verſaretur, ac in Curia tractaretur, quidam inter ipſos ſapiens dixit. Sine dubio hi Dij à nobis

cogniti

cogniti non immittunt peſtem hanc, quia rogati illam auferre non poſſunt: eſt alius Deus nobis ignotus, qui eam immittit, quíque eam tollere poteſt, ipſe eſt igitur obſecrandus,eíque ara eſt erigenda; ſtatim huius ſapientis conſilio erecta eſt ara ignoto ſibi Deo, cui ſacrificia & orationes offerentes, à peſte fuerunt liberati. Tranſactis autem pluribus annis, hanc aram cum hac epigraphe,
Act. 17. IGNOTO DEO, oſtendit Paulus prædicans Athenis, & dixit: verus Deus, qui vobis ignotus eſt,& cui hæc ara conſecrata eſt, & quem vobis annuncio, ipſe eſt qui peſtem, & alia flagella immittit, quique ea tollere poteſt, nec eſt alius, qui talem habeat poteſtatem. Ad illum igitur eſt recurrendum, ſolus eſt agnoſcendus,adorandus,ipſique duntaxat ſunt ſacrificia offerenda. Itaque omnia aduerſa, & incommoda huius vitæ ipſo volente nobis euenire; ideo illa patienter feramus, & ad ipſum humiliter recurramus.

Si quiſpiam ex tuis amicis paruulos aliquos lapides in te proiiceret, vel baculo, quamuis leuiter, te percuteret, ſtatim excandeſceres, minas intentares, optaréſque vindictam ſumere, ignorans vnde iſta eueniant; verùm, vbi primùm tibi exploratum eſſet huiuſmodi eſſe amicum tuum, aut ſanè aliquem magnæ authoritatis virum, nec odio, ſed potiùs amore id præſtitiſſe, deſineres iraſci & conqueri, veniámque ab illo poſtulares, atque aſſeuerares, quòd nullo modo ægrè tuliſſes, ſi ſciuiſſes illa ab eo emanaſſe, nec non proteſtareris te gratanter ea velle acceptare,

acceptare, tanquam maximæ beneuolentiæ & familiaritatis argumenta.

E Si paupertate, morbo, bello, aut morte carorum, vel alia calamitate premaris, aut iniuria afficiaris, processibus exagiteris, vel aliquod malum pœnæ patiaris, scito hæc omnia tibi Deo clementissimo, atque amantissimo immittente, vel permittente accidere: nam, vt suprà diximus, *non est malum in Ciuitate, quod non fecerit Dominus.* Hoc agnoscens Dauid, sic ait; *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Quasi dicat: fauori, ac proinde consolationi mihi est, quòd digneris baculo afflictionis percutere me. Idcirco sciens huiusmodi percussiones, & alia similia à Deo, tanquam saltem permittente emanare, lapidibus à Semei appetitus, ac iniuriis affectus obmutuit, assignátque rationem, quòd videlicet hæc omnia à Domino efficerentur. *Obmutui,* inquit, *& non aperui os meum, quoniam tu fecisti.* Nolo vices rependere, non irascar, nec vindictam sumam, *quoniam tu fecisti.* Si solus & suo marte, te non permittente, aut volente hoc faceret homo, fortè indignarer & excandescerem, sed *quoniam tu fecisti,* patienter feram, tibíque gratias referam, cùm sint tui erga me amoris signa.

Amos 3. *Psal. 22.* *Psal. 38.*

Quando autem Dauid dixit Deum fecisse, imò præcepisse, vt scilicet Semei illum offenderet & maledicet, *Dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid*; non propterea censendus est author illius peccati quod Semei commisit in Dauidem. Deus enim non præcepit ei, vt malediceret Dauid præcepto

2. Reg. 16.

eiusmodi, vbi laudaretur eius obedientia: sed dicitur Deum præcepisse Semei, vt malediceret Dauid, quoniam videns malam voluntatem Semei, vsus est illa mala voluntate, quam non fecerat, ad humiliandum & corripiendum Dauidem. Hinc Augustinus: *Quomodo*, inquit, *dixerit Dominus Semei maledicere Dauid, quis sapiens, & intelliget? non iubendo dixit, vbi obedientia laudaretur. Nam si iubenti obtemperasset, laudandus potiùs, quàm puniendus esset, sicut ex hoc postea nouimus esse punitum.* Propterea hæc verba, *Tu fecisti*, & similia, sic intelligenda sunt.

August.

Primò, *Tu fecisti*, non propriè, & impellendo voluntatem Semei, nec eam physicè, vel immediatè mouendo: nec moraliter, id est, verè, & propriè imperando ei, sed tantùm permittendo, vt ipse mala vteretur sua voluntate persequendo me.

Secundò, *Tu fecisti*, deserendo me, vel auxilium tuum à me subtrahendo; videntes autem Semei & alij inimici mei me iustè propter peccata mea à te derelictum, sunt me persecuti, dicentes; *Deus dereliquit eum, persequimini eum.*

Tertiò, *Tu fecisti*, non tanquam causa particularis, sed tanquam vniuersalis; etenim vt talis concurris ad omnes effectus: peccauit igitur Semei, quia illo generali concursu abutebatur ad nocendum Dauidi.

F

Quartò, *Tu fecisti*, id est, tu positiuo voluntatis actu permittere voluisti: quia secundum Caietanum, voluntas Dei per se in pec-

Caiet.

cata

cata ipsa non se habet positiuè per velle, & nolle, sed negatiuè per non velle; non vult positiuè, quia bonus: non habet nolle positiuum, quia cùm fiant, non esset omnipotens; sed inuito ipso fierent: fieret autem aliquid ipso inuito, si fieret aliquid quod ipse fieri nollet. Non igitur erga peccata habet velle, aut nolle; sed non velle. Propterea ipsemet Dauid non dixit, *Nolens iniquitatem tu es*; sed ait, *Non Deus volens iniquitatem tu es.* At verò licèt non habeat Deus velle fieri malum, habet tamen velle permittere malum, ex quo nouit elicere bonum. Vnde D. Augustinus: *Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius, vt miro & ineffabili modo non fiat præter eius voluntatem, quod contra eius fit voluntatem: quia non fieret, si non sineret: sed volens non sineret bonus fieri mala, nisi omnipotens de malo facere posset bene.*

Psal. 5.

in Enchir. cap. 100.

Quintò, *Tu fecisti*, id est, voluisti vt hoc fieret, non quatenus est culpa, sed quatenus est pœna Dauidis: nam quamuis malum esset Semei peccare, quod Deus non volebat, sed prohibebat; bonum tamen & iustum erat puniri Dauidem, quod voluit & fecit Deus: fecit autem non incitando Semei ad malum, neque ei suadendo, vel imperando, sed permittendo, cùm facilè impedire posset. Noluit autem impedire, quia sic Dauidem volebat punire: intendebat igitur pœnam illius, non culpam Semei.

Sextò, *Tu fecisti*, auertendo voluntatem Semei ad multa scelera inclinatam, & cohibendo ab aliis, & ad has iniurias viam ape-

riendo, id eſt, ſinendo illum ruere in me, & non ſinendo ruere in alium: immittendo videlicet cogitationem aliquam bonam, ex qua Semei ob ſuum vitium ſumpſit occaſionem iudicandi melius eſſe Dauidi nocere, quàm alteri. Et hæc eſt ſententia Diui Thomæ, qui ſic ait: *Deus non ſolùm inclinat voluntates malas ad vnum potiùs, quàm ad aliud, permittendo, vt ferantur in vnum; & non permittendo, vt ferantur ad aliud, ſed etiam poſitiuè inclinando in vnum & auertendo ab alio, non quidem per ſe & phyſicè mouendo voluntatem ad vnum, & remouendo ab alio; ſed occaſionaliter & moraliter; immittendo videlicet cogitationem aliquam bonam, ex qua malus ob ſuum vitium occaſionem ſumat iudicandi melius eſſe huic nocere, quàm alteri, ſiue huic potiùs iniquitati ſeruire, quàm illi.*

in cap. 9. ad Rom.

Septimò, propterea, & præterea, *Tu feciſti,* G præſidendo voluntati Semei, eámque regendo in bonum meum. Nam licèt Deus non faciat malas voluntates, eis tamen præſidet & regit, atque ordinat in bonum electorum ſuorum; quemadmodum (vt docet Diuus Baſilius) medici vtuntur viperæ veneno, quod ipſi non fecerunt, ad corpora curanda. Vnde Diuus Auguſtinus: *Sicut Deus,* ait, *naturarum bonarum optimus creator eſt, ita malarum voluntatum iuſtiſſimus ordinator eſt.* Et hæc doctrina eſt valdè notanda, quæ etiam ab Hugone de Sancto Victore luculentiſſimè & doctiſſimè explicatur his verbis. *De illo modo,* inquit, *diuinæ moderationis, quo malas etiam voluntates præſidens occulta & inuiſibili operatione ad*

in orat. quòd Deus non ſit author. mal.
lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 11.
lib. 1. de Sacramentis. part. 5. cap. 29.

ne ad

ne ad ſuum arbitrium temperat & inclinat, hoc ſentiendum, vt credatur Deus malis voluntatibus non dare corruptionem, ſed ordinem. Voluntati ergo malæ vitium eſt ex ipſa quo mala eſt; ordo autem ex Deo eſt, quo per velle ſiue ad hoc, ſiue ad illud eſt. In voluntate ergo vitium eſt, & ipſum malum eſt, & ex ipſo voluntas mala eſt: in velle autem & vitium eſt, in quantum velle ex voluntate mala eſt: & ordo eſt, in quantum ad hoc, vel ad illud ex diſponente eſt. Et cùm ipſum velle ad hoc aliquid eſt, malum eſt quod ad hoc eſt, quia ex mala voluntate eſt. Quod autem potiùs ad hoc, quàm ad illud eſt, bonum eſt; quia ordo eſt, & ex bene diſponente eſt. Poteſt ergo voluntas mala in ſe corrumpi & reſolui per proprium vitium, quod ei aliunde non datur; ſed non poteſt per velle extra ſe præcipitari, niſi quatenus ei via aperitur; & qui præcipiti, quatenus vult ad ruinam viam aperit, quodammodo ipſam inclinat, non impellendo, ſed permittendo, & non tenendo: nec auctor ille eſt ruendi ſed incedendi ordinator. Hæc Hugo; quibus conſtat malas impiorum voluntates non quidem fieri à Deo, ſed ſic ab eis deprauatas & ad nocendum determinatas, ab illo regi & ordinari, vt in nos potiùs quàm in alios ruant & ſe determinent, vel ad caſtigandum nos, vel ad augendum meritum, & ad noſtram exercendam patientiam. Et quia huiuſmodi ordo & diſpoſitio à Deo eſt, idcirco dicimus omnes etiam iniurias, & alia incommoda, quibus impij nos afficiunt, à Deo ſic diſponente immitti; ideo hæc ſunt à nobis patienter ferenda, tanquam in bonum noſtrum redundantia,

Simile. Cæterùm, ſciendum eſt Deum ſæpiſſimè ſe habere ad modum percutientis ianuam alicuius domus, cui, vel domeſticis notus eſt, qui interroganti & quærenti quiſnam ille ſit qui pulſat, hæc duntaxat reſpondere ſolet: Ego ſum, *c'eſt moy*, & illicò illi aperitur: ſi verò percutiens non agnoſcatur, non ſatis eſt dicere: Ego ſum; ſed neceſſe eſt etiam exprimere nomen ſuum, ac indicare, quiſnam ille ſit, ac notum ſe præbere, vt ei aperiatur.

Sic Deus dum fideles & amicos ſuos tribulationibus percutit, ſat ei eſt dicere; Ego ſum, ſup. qui percutio: ait enim; *percutiam, & ego ſanabo.* Loquens olim amico ſuo Moyſi, qui illum agnoſcebat, hoc ſolùm dixit: *Ego ſum, qui ſum.* At volens multis plagis percutere Pharaonem à quo non agnoſcebatur, & qui dicebat, *Neſcio Dominum*; non ſat erat dicere, *Ego ſum*; ſed variis ſignis & prodigiis neceſſe fuit palàm oſtendere ſe eſſe omnium Dominum, qui iuſtè illum percutiebat. H

Deut. 32.

Exod. 5.

Quadam vice exiſtente naui vbi erant diſcipuli Chriſti, in medio mari, flantéque vento contrario, ambulauit Ieſus ſupra mare, exiſtimantibus illis phantaſma eſſe, atque exclamantibus & conturbatis, ait Chriſtus; *Confidite, ego ſum.* Ego inquam ſum, qui hanc tempeſtatem, quæ me iubente vobis orta eſt, ſedare poſſum: hoc ſolo verbo diſcipuli illum tanquam ſibi familiarem agnoſcentes non timuerunt vrgentem tempeſtatem, quæ fortè à Chriſto immittebatur ad probandum illorum animum & patientiam.

Saulum

Saulum nondum Dominum agnoſcentem, & fideles acriter perſequentem, cæcitate percuſſit Dominus, ac ei quis eſſet percunctanti reſpondit: *Ego ſum Ieſus, quem tu* *Act. 9.*
perſequeris. Non ſatis fuit dixiſſe, *Ego ſum*; ſed quia ignoranti ipſum loquebatur, oportuit, vt nomen ſuum adderet & exprimeret. Illicò Saulus ſciens hanc cæcitatem, ac cætera quæ poſtmodum illi acciderunt aduerſa, à Domino immitti, acquieuit & aperuit, id eſt, illa libenti animo tolerauit, vt ipſemet fatetur dum ait: *Spiritus ſanctus per omnes* *Act. 20.*
ciuitates mihi proteſtatur dicens, quoniam vincula & tribulationes Hieroſolymis me manent, ſed nihil horum vereor. Quibus verbis oſtendit illa vincula & tribulationes ſibi parata eſſe à Spiritu ſancto; ideo libenter eò ſe conferebat ad illa ſubeunda. Deus igitur ſicut omnium rerum cauſa eſt, ita in omnibus operatur: & ſicut per illas nobis bona elargitur tanquam prima & præcipua cauſa: ita per illas etiam nos flagellat, vt ipſemet teſtatur per Amos Prophetam, dum de illa quam immiſerat ſiccitate loquitur: *Ego quoque prohibui à vobis* *Amos 4.*
imbrem, &c. & plui ſuper vnam ciuitatem, & ſuper alteram ciuitatem non plui, pars vna compluta eſt, & pars ſuper quam non pluit, aruit. Et per Iſaiam ſic minabatur: *Nubibus meis* *Iſai. 5.*
mandabo, ne pluant ſuper eum imbrem. Ex quo patet, quòd illa ſiccitas ab illo imbrem prohibente promanabat, ſicut & cætera quæ nos hic vexant.

I Apud Ioannem legimus Diuum Petrum voluiſſe gladio impedire, ne Chriſtus caperetur

retur in horto, flagellaretur in ciuitate, & Ioan. 18. moreretur in Cruce. At Christus, *Calicem,* ait, *quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Non dixit Iudæos, aut Pharisæos hunc sibi propinasse calicem, sed Patrem, à quo per manus Iudeorum accepit. Si aliquando mundus, aut Sathan te ob aliquam animi, aut corporis ægritudinem & afflictionem ad impatientiam inducat, dic ei; Calicem, id est, infirmitates, animi molestias, tribulationes, infestationes, quas dedit mihi Deus per manus persequentium & odientium me, non patiar? Cùm igitur pro comperto habeas, omnes tuos dolores, morbos, paupertatem, persecutiones, & cætera te vexantia à Deo obuenire, illa patienti animo tolerare debes. Epist. 77. [Quicquid, ait Seneca, viro bono acciderit, æquo animo sustinebit; sciet enim id accidisse lege diuina, qua vniuersa procedunt.] Habes saltem vnde consoleris, quia Deus qui te percutit & affligit, ipsemet te sanabit. Iob. 5. Audi Iob: *Ipse vulnerat, & medetur; percutit, & manus eius sanabunt.* Ergo ab eo expectes medelam, à quo recepisti plagam. Scit ille sanare, qui nouit vulnerare. Habet quando te cupiat eripere, qui habuit, quando te voluit percutere. Ab eo patienter spera tempus liberationis, à quo iustè recepisti modum vexationis. Scit enim quando sis curandus, qui nouerat quando fuisti castigandus.

Dictum B. Cath. Sen. Diua Catharina Senensis in extremo spiritu, spiritalibus filiis hoc memorabile documentum reliquit. Oportet Christianum magnam fiduciam habere de prouidentia

Dei,

Dei, ſcientem omnia quæ ſibi, vel aliis eueniunt, ex diuina prouidentia prouenire, non ex odio ipſius, ſed dilectione eximia ad creaturam. His conſentiunt hæc verba Diui Auguſtini: *Conſtanter*, inquit, *Deo crede, eique te totum committe, quantum potes. Noli eſſe velle quaſi proprius, & in tua poteſtate, ſed eius clementiſſimi Domini te ſeruum profitere. Ita enim te ad ſe ſubleuare non deſinet, nihilque tibi euenire permittet, niſi quod tibi proſit, etiamſi neſcias.* *Tom. 1. in fine lib. 1. Solil.*

Conformanda eſt noſtra voluntas voluntati diuinæ, etiam dum nobis immittit aduerſa, vt patienter illa tolerare valeamus.

CAPVT XI.

A QVAMVIS ſit homo libero arbitrio præditus, non tamen licet ei pro libito viuere, ſed debet omnino voluntati ſui creatoris ſubiici, qui ideo iubet, vt iuuet; imperat, vt remuneret. *Quid tam ſuperbum*, inquit Hieronymus, *quid tam ingratum, quàm aduerſus eius viuere voluntatem, qui ideo aliquid imperat, vt occaſionem habeat remunerandi? neque enim obſequij noſtri Deus indiget, ſed nos illius indigemus imperio.* Noli igitur renuere, quod tibi opus eſt. *Epiſt. ad Colontiam.*

Ideo data eſt nobis voluntas, vt velimus

quod Deus vult : si aliud velis, tortuosa est tua voluntas, atque corrupta; regulanda & corrigenda est, conformando illam voluntati diuinæ, quæ est vera regula. Notum est illud Senecæ dicterium ; [Nisi ad regulam praua non corriges.] Illa regula, nempe diuina voluntas, semper est recta & integra, nunquam tortuosa : si illam sequaris, recta, & non tortuosa ambulabis via. Quando non vis sequi Dei voluntatem, sed potiùs vis vt ipse sequatur tuam, tunc tortuosam vis facere illius voluntatem, quod maximè cauendum est. Audi Augustinum ; *Quid volunt homines? parum est, quia voluntatem suam tortuosam habent; etiam volunt Dei voluntatem tortuosam facere secundum cor suum, vt hoc faciat Deus quod ipsi volunt, cùm ipsi hoc debeant facere quod Deus vult*, &c.

Epist. 11.

in Psal. 93.

Si contingat aliquando, vt velit homo voluntatem Dei conformari suæ voluntati, non propterea curuabitur voluntas diuina, sed maximè torquebitur voluntas humana, quia multa ei euenient iniucunda. Quædam sunt huius rei exempla proponenda. Existentibus filiis Israël in deserto, misit Dominus manna, illóque solo cibo eos tunc pascere volebat : illi autem, non hoc cibo contenti, voluerunt adhuc carnes, quas cum lacrymis postulauerunt : ideo Moyses ait ad Dominum ; *Flent coram me dicentes; da nobis carnes, vt comedamus.* Ipsi etiam vbique clamabant; *Quis dabit nobis ad vescendum carnes?* Ad quos Dominus ; *Ego*, inquit, *audiui vos dicere : Quis dabit nobis escas carnium?* Contulit igitur

Num. 11.

Deus illis quod volebant, & in tanta abundantia, vt dicat Dauïd; *Et pluit ſuper eos ſicut puluerem carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata*, &c. *Manducauerunt, & ſaturati ſunt nimis.* *Pſal. 77.*

B Voluerunt ipſi carnes, Deus autem noluiſſet dare carnes: tandem importunis eiulatibus illas obtinuerunt; ſed non remanſit impunita illorum propria voluntas. Nam, ait ſacer textus; *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis: vocatúſque eſt ille locus, ſepulchra concupiſcentiæ; ibi enim ſepelierunt populum qui deſiderauerat carnes.* Noli igitur petere, vt Deus tuam ſequatur voluntatem. *ibidem.*

Nolebat olim Deus dare filios Racheli, ipſa autem rogabat ſibi dari filios: dicebat enim; *Da mihi filios, alioquin moriar.* Datus eſt illi filius; Deus conformauit voluntatem ſuam voluntati iſtius mulieris, cui hoc malè ceſſit: nam mortua eſt pariendo huiuſmodi filium. Voluntas noſtra, ſecundum Philoſophum, eſt potentia cæca: ſi illam ſequaris, cæcam ſequeris; hoc tibi non conſulit Plutarchus, qui ait. [Neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem adhibeas.] Si enim cæcus cæcum ducat, ait Chriſtus, nónne ambo in foueam cadunt? Noli igitur tuam ſequi voluntatem, niſi voluntati Dei, qui omnia videt, vniatur. Optimè videt ductor, qua ſit cæco tranſeundum; ideo non debet cæcus quærere, vt ductor eum ſequatur. *Geneſ. 30.* *Plut.*

Sapientiſſimus eſt Deus, atque optimus; vt

vt ſapiens nouit, quid nobis magis expediat: vt bonus, vult nobis dare non nociua, ſed quæ nobis neceſſaria ſunt. Magis te diligit Deus, quàm pater filiũ; malus pater non vult mala dare filio ſuo; *Vos*, inquit Chriſtus, *cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris.* Ergo Deus qui optimus Pater eſt, non dabit nobis niſi optima, quamuis aliquando nobis non arrideant; non enim placent morbi, contumeliæ, afflictiones: non autem attendit Deus Pater, an illa nobis placeant, ſed an magis conueniant.

Matth. 7.

Vis autem ſcire quid Deus velit omnibus hominibus? Salutem. nam, teſte Apoſtolo, *omnes homines vult ſaluos fieri.* Si illius voluntatem ſequaris, ſalutem aſſequeris, ad quam omnes qui peruenerunt, per ærumnas, & afflictiones tranſierunt. Audi Auguſtinum; *Sine laboribus nequaquam ad Deum peruenire poſſumus. Neceſſe eſt vt omnes dicant: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum*, &c.

1. Tim. 2.

Epiſt. ad Lippium.

At verò non ſatis eſt, vt Deus velit te ſaluum fieri, neceſſe eſt etiam vt velis & tu. Qui te fecit neſcientem, non ſaluabit nolentem. Vnde Hieronymus; *Vult Deus ſaluari omnes: ſed quia nullus abſque propria voluntate ſaluatur (liberi enim arbitrij ſumus) vult nos bonũ velle, vt cùm voluerimus, velit in nobis & ipſe ſuum implere conſiliũ*, &c. Itaque, vt illa voluntas Dei fiat completa & efficax, id eſt, vt efficaciter ſortiatur effectum, ſcilicet ſalutem ab ipſo volitam, debet accedere conditio à Deo requiſita ex parte hominis, nimirum, vt ho- C

in Epiſt. ad Epheſ. 1.

mo

mo cooperetur, ac mediis ad ſalutem præſcriptis vtatur, nec deſerat viam, licèt aſperam, per quam vult illum Deus ducere ad patriam.

Vtinam omnes, qui Chriſtianum nomen profitentur, ita diuinæ voluntati ſubiaceant, vt dicere cum Demetrio valeant. [Quid vis à me Deus immortalis? vis aliquam corporis mei partem? Sume, non magnam rem promitto: citò relinquam totum. Vis ſpiritum? Quidni? nullam moram faciam, quominus recipias quod dediſti, à volente feres quidquid petieris, maluiſſem offerre, quàm tradere. Quid opus fuit auferre? accipere potuiſti. Sed nec nunc quidem auferes, quia nihil eripitur, niſi renitenti: nihil cogor, nihil patior inuitus, non ſeruio, ſed aſſentio Deo.] Quid quæſo melius & Chriſtianius dici poteſt? Pudeat nos, qui nondum ad talem diuinæ voluntatis conformitatem deuenimus. *Seneca de diuin. prou.*

Si autem hanc tuæ propriæ voluntatis reſignationem ab Ethnico diſcere erubeſcas, à pio ſaltem & Catholico viro ſe omnino diuinæ voluntati conformante, diſcas. Refert igitur Diuus Taulerus fuiſſe olim inſignem quendam Theologum, qui annis octo precibus continuis à Domino cupiebat obtinere, vt ipſi hominem quendam oſtenderet, qui eum viam veritatis edoceret: cùmque vice quadam vehementiſſimo huius rei flagraret deſiderio, vox quædam cœlitùs lapſa ita ipſum alloquuta eſt. Exi foras ad limina templi, & offendes illic hominem, *in Collo. Theologi, & mendici. pag. 685.*

qui

qui te viam veritatis edoceat. Exiens igitur inuenit mendicum quendam diruptis, ſordidis, lutoſis pedibus, cuius veſtes in vniuerſum vix tribus obolis ſupputares, quem ſalutans ita affatus eſt.

Det tibi Dominus proſperum mane. Reſpondit mendicus: non memini me vnquam aduerſum mane habuiſſe. Et Magiſter: Eia, inquit, vt fortunatum te faciat Deus. Quid ita loqueris? Reſpondit mendicus: Sed nec infortunatus aliquando fui. Rurſus itaque Magiſter: Saluet, inquit, te Deus, iam nunc apertiùs loquere: neque enim capio quod dicis. Tunc pauper reſpondit: Id faciam libenter. Optabas mihi, Magiſter, proſperum mane, & ego me nunquam aduerſum mane habuiſſe reſpondi. Quando enim fame premor, Deum laudo; ſi frigus patior; ſi grando, ſi nix, ſi pluuia cadit; ſi aura ſerena eſt, vel turbulenta, Deum laudo: & ideo nunquam triſte mihi mane contigit. Optabas me etiam fortunatum fieri, & ergo nunquam me infortunatum fuiſſe reſpondi. Noui enim cum Deo viuere, certúſque ſum quicquid ille facit, non poſſe non eſſe optimum. Vnde, quicquid ipſe vel dabat, vel euenire mihi permittebat, ſiue gratum id eſſet, ſiue contrarium, dulce, vel amarum, lætus id tanquam optimum ab ipſo ſuſcepi, ideo nunquam infortunatus fui. Dicebas præterea, vt fœlicem me faceret Deus; ad quod ego ſimiliter, nunquam me infœlicem fuiſſe ſubiunxi: ſoli nanque diuinæ voluntati inhærere ſtatui, in quem ſic integrè omnem meam transfudi volun

voluntatem, vt quicquid ille vult, & ego velim, & meam ipsi voluntatem ex integro resignauerim.

Hæc autem cùm mendicus ille retulisset, ita eū rursus Magister affatus est. Quid obsecro dicturus esses, si te Dominus Majestatis in abyssum demergere vellet? Et ille, in abyssum me demergeret? Et reuera, si id faceret, duo mihi brachia sunt, in quibus eum amplexarer: vnum est vera humilitas; & hoc illi suppono, atque per ipsum sacratissimæ humanitati ipsius vnitus sum: alterum, idémque dextrum est amor, qui diuinitati ipsius vnitus est; atque per hunc ipsum circumplector, ita vt mecum ad infernum descendere cogeretur. Optatius autem mihi foret in inferno cum Deo esse, quàm vel in cœlis sine illo. Ex his igitur Magister ille didicit, veram resignationem cum humilitate profunda compendiosissimam ad Deum semitam esse.

Ita tua voluntas cum diuina conformanda est, vt in neutram partem semper inclines, nec in prospera, nec in aduersa. Deus enim non solùm scit, quid nobis magis ad salutem expediat: sed nulla alia de causa immittit nobis afflictiones, quàm qua largitur consolationes. Hoc antidoto munitus erat Abraham, *Genes. 22.* cùm iussus esset vnigenitum suum immolare, firmissimè credens, non posse sibi aliquid à Deo imperari, quod non in maiorem suam, filiíque cederet incolumitatem. Vnde legimus quendam sanctorum Patrum in afflictione constitutum si orare consueuisse; *Fili* *in vit. Patr.*

Dei,

Dei, Fili Dei, ſicut ſcis, & ſicut vis, miſerere mei. Cùm enim tribulamur, non debemus tempus, nec modum Domino præſcribere: ſed magis cuncta arbitrio eius relinquere.

Idipſum nobis omnibus exemplo ſuo Chriſtus imitandum reliquit, qui cùm ex impendentis paſſionis acerbitate tanto mœrore obrueretur, vt ſanguinem ſudaret, peterétque tam dirum calicem à Patre cœleſti transferri à ſe; tamen ſemper addidit, *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.* E

Matth. 26.

Cùm in hæc verba Chriſti inciderimus, quærendum eſt, an Chriſtus aliquam habuerit voluntatem diſcrepantem à Patris voluntate, cùm dixerit; *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Volebat enim Pater illum mori: ipſe autem videbatur nolle mori. Ergo alia erat Chriſti voluntas à Patris voluntate. Reſpondetur breuiter, illam Chriſti voluntatem, quæ mortem renuebat, fuiſſe conditionalem: non enim dicebat apud ſe, nolo mori, ſed nollem mori, ſi fieri poſſet: ideo ſubiungit, *ſi poſſibile eſt*: quod, teſte Auguſtino, idem valet quod, *ſi vis.*

lib. 3. de conſ. Euangel. cap. 4.

Obiicies: cùm Chriſtus ſciret eſſe Deo poſſibile transferre huiuſmodi calicem, vt ipſe apud Marcum fatetur, *omnia tibi poſſibilia ſunt*: & cùm perſpecta fuiſſet ei voluntas Patris, cur addidit, *ſi poſſibile eſt*, vel, *ſi vis*; cùm hæc ſint verba ignorantis, aut dubitantis, & non omnia cognoſcentis? Reſpondeo, Chriſtum in hac oratione ita locutum fuiſſe, vt ſi prorſus fuiſſet homo, cui neque diuina voluntas cognita eſſet, neque ſatis eſſet ei

Marc. 14.

fortitu

fortitudinis ad mortem ſuperandam. Relinquebatur natura humana partes ſuas agere, quemadmodum egiſſet, ſi neque cum diuinitate coniuncta fuiſſet, nec de diuino decreto quicquam ſciuiſſet. Vnde Athanaſius; *Chriſtus in occulto habuit ſuam diuinitatem: atque ideo ſub tempus mortis anxius eſſe, & mœrere cœpit, & obſecrabat calicem tranſire.* Propterea non eſt mirandum, ſi per modum dubitantis, & ignorantis locutus fuerit, licèt Patris poteſtatem & voluntatem agnoſceret.

Athan. de cruce & paſſ. Dom.

F Quæres præterea: vel illa voluntas Chriſti, qua mortem reſpuebat, erat bona, vel non: ſi bona, quare non fiebat? ſi non bona, quomodo erat Chriſti? Hanc quæſtionem mouet Diuus Bernardus, illámque deuotiſſimè ſoluit. *O Domine*, inquit, *voluntas, de qua dixiſti, vt non fieret, ſi bona non erat, quomodo tua? Si bona erat, quare derelicta eſt? Et bona erat, & eius erat, neque tamen minus relinquenda, ob hoc videlicet, vt fierent meliora, neque enim oportebat propria præiudicare communibus. Erat ergo voluntas Chriſti, & bona erat, qua dicebat; Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte: ſed ea, de qua dicebat, fiat voluntas tua, melior erat, quia communis non ſolùm Patris, ſed & Chriſti, & noſtra. Hæc voluntas Patris erat, vt videlicet haberet, quos adoptarèt in filios: Chriſti erat, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: noſtra erat, quia pro nobis faciebat vt redimeremur.* Hæc de Chriſti voluntate, quibus docemur, quomodo tandem diuina voluntas præferenda, illique noſtra in omnibus conformanda ſit. Chriſtum imitabatur Sanctus ille, de

ſerm. 3. de Reſurrect.

quo legitur, quòd positus in oratione Alphabeti literas referebat, & à Domino postulabat, vt eas coniungeret, sicut vellet, & id concederet, & non aliud, siue illud esset aduersum, siue prosperum.

Existimabat olim Seneca, sic nos aduersa tolerare debere, quasi voluerimus ea nobis accidere. [Nam, *inquit*, debuisses velle, si sciuisses ex decreto Dei fieri.] Nos autem certi sumus ex decreto diuino nobis euenire aduersa, quatenus ordinantur vel ad pœnam, vel ad augenda merita. Cùm igitur velit te pati quod pateris, debes velle quod ipse vult. Est etiam, iuxta Stobæum, voluntas nostra euentibus accommodanda. Idcirco Diogenes Cynicus rogatus, quid ex Philosophia lucratus fuisset, respondit; [Etsi nihil aliud, vel hoc ipsum, quòd ad omnem fortunam paratus sum.] Vtinam tu ex Philosophia Christiana discas esse paratum ad omnem euentum, & ad omnia infortunia, quæ volente, vel permittente Deo tibi obuenient.

lib. 3. nat. quæst.

Stob.

Laërt. lib. 6. in Diogene.

Qui infirmantur, impatientes sunt, ac minimo ictu læduntur. Si propriam voluntatem sequaris, scito te infirmari; non mirum igitur si impatienter feras quidquid tibi contingit aduersi. Vis autem ab illa infirmitate liberari? noli à Dei voluntate separari. Nam, inquit Gregorius Nyssenus, *sanitas animæ est diuinæ voluntatis prosper successus; sicut è contrario excidisse ab ea, morbus est in mortem desinens.* Itaque, vt curari valeas, & sic omnia patienter feras, dic, *fiat voluntas tua.* Quandoquidem, G

Orat. 2. in orat. Dom.

dem, teste eodem doctore, *verba hæc morbi animo inhærentis curatio sunt.* *ibidem.*

Saulus voce, tanquam fulgure, è cœlo delapsa percussus, atque in terram deiectus, surgere non potuisset, nisi hæc verba protulisset; *Domine, quid me vis facere?* Quicquid iusseris, præstabo, quicquid immiseris, subibo: in posterum tuum velle meum erit: si vis patiar animo, quid mihi ferendum sit, ostende. Ideo Christus Ananiæ: *Ego*, inquit, *ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* *Act. 9.*

Dolebat Dauid, quòd aruerit cor suum; aruit autem, quia oblitus erat comedere panem suum: ait enim; *Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Cibus hominis est executio diuinæ voluntatis. Vnde Christus; *Meus cibus est, vt faciam voluntatem Patris mei.* Anima quæ hanc voluntatem non perficit, panem suum non comedit, atque ita arescit, flaccescit, ac minimo flatu persecutionis, aut alicuius aduersitatis corruit. *Psal. 101.* *Ioan. 4.*

Gaudebat Iob, quòd in persona propria & filiorum, ac in sua substantia voluntas diuina adimpleretur: idcirco statim vt audiebat sibi aliquod aduenisse infortunium, dicebat, & bene dicebat; *Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum* Hoc pacto subleuabatur, videns sibi euenire, quæ Deo erant placita. Pudeat te, quòd tibi displiceant, quæ Domino placent. Crede mihi, omnis tibi placebit aduersitas, si propria tibi displiceat voluntas. Nam, teste Ambrosio, *non est quod cuiquam nostrûm ascribamus ærum-* *Iob. 1.* *de vita beata & Iob. 15. quæst. 1. can. non est.*

nam, nisi nostræ voluntati. Idem sentit Augustinus, qui ait; *Sola voluntate miser quisque efficitur.*

serm. 28. de verb. Apost

Conquerebatur olim Deus de Pharaone, H cui dicebat; *Vsquequò non vis subiici mihi?* Caue ne etiam conqueratur de te. Ille enim Deo non vult subiici, qui patienter aduersa pati non vult, quæ Deus vult. Vis autem scire, quid sit Deo subiici? est velle voluntatem eius perfici. Vis adhuc scire, quid hoc sit? est similem Deo effici. Audi Bernardum; *Velle quod Deus vult, hoc est iam similem Deo esse.* Nónne peroptas patria illa Paradisi tandem perfrui, in qua beati volunt, quod Deus vult, nec possunt velle, quod Deus non vult? Incipe iam exequi in via, quod completurus & perfecturus es in patria. Hoc incipias operari, sine quo non poteris beari.

Exod. 10.

ad fratres de monte Dei.

Ostendebat olim Epictetus Philosophus, qua in re omnia nobis prosperè succederent, dum ait; [Ne velis quæ fiunt, fieri vt velis: sed velis quæ fiunt, fieri vt fiunt, & prosper eris.] Velis, inquam, quæ fiunt, fieri vt fiunt, scilicet à Deo, vel vt ita fiant permittitur à Deo. Hoc sanè velle debemus, quia tunc aduersa nobis vertentur in prospera. Itaque, adueniente tibi aliqua aduersitate, dic humiliter cum beato illo Machabæo; *Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.*

Epict.

1. Mach.

Diuus Augustinus vocat illos recticordes, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei. *Quod*, inquit, *sæpe diximus, illi sunt recticordes, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei. Voluntas Dei est aliquando, vt sanus sis; aliquando*

in Psal. 36.

vt ægro

vt ægrotes. Si quando ſanus eſt, dulcis eſt voluntas Dei, & quando ægrotas, amara eſt voluntas Dei, non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, ſed Dei vis curuare ad tuam. Illa recta eſt, ſed tu es curuus. Voluntas tua corrigenda eſt ad illam; non illa curuanda eſt ad te, & rectum habebis cor tuum. Si ſimus recto corde, erimus etiam læto corde; erimus autem recto corde, ſi rectam Dei ſequamur voluntatem, non noſtram curuam.

In omni anguſtia ſemper ad Deum per orationem recurrendum; vt conſolationem & leuamen conſequamur.

CAPVT XII.

A REGIVS pſaltes ſic de Deo noſtro loquebatur; *Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis.* Psal. 45. Sunt quædam tribulationes quæ inueniunt nos: eſt & alia tribulatio, quam nos inuenimus, de qua ſic idem pſalmiſta; *Tribulationem & dolorem inueni.* Psal. 114. Dum à tribulationibus inuenimur, aut dum illas inuenimus, quid nobis agendum ſit, docet Auguſtinus *In vtraque tribulatione,* inquit, in Psal. 45. *ſiue quæ te inuenit, ſiue quam tu inuenis, vt vtramque depellat, ille rogandus eſt, qui eſt adiutor in tribulationibus.*

Interdum insurgente aliqua aduersitate confugit homo ad potentes huius sæculi, vel ad parentes, aut amicos, & non attendit dicentem; *Nolite confidere in principibus, nec in filiis hominum, in quibus non est salus.* In illis, inquam, non est salus, quia Domini est salus. Quando ad illos recurris, tunc confugis ad fugientes te, quæris deserentes te, accedis ad recedentes à te. Sunt enim aliqui, quibus meritò dici potest,

Psal.145.

Cùm fortuna manet, vultum seruatis amici,
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Petron. in fragmen.

Deus autem non deserit hominem in tribulatione, ait enim; *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum,* &c. Ipse est, qui vult inuocari in tribulatione. *Inuoca me in die tribulationis, eruam te,* &c. Quis Rex, aut diues ad conuiuium inuitaret te, & non reficeret te? Ad hoc inuitat, vt pascat: non inuitaret, si reficere non optaret. Cùm igitur Dominus te inuitet, promittátque te liberandum, cur orare renues? Pauci sunt inter homines, qui velint postulari, vel quæri ab his qui in aduersa sunt fortuna; at verò Deus noster ab ipsis præcipuè vult inuocari.

Psal. 90.

Exempla docent, quid in angustiis, atque salutis nostræ discriminibus nobis sit agendum, nimirum, cum pio rege Iosaphat, totos nos ad rogandum Dominum conferre debemus, dicendo; *Cùm ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros erigamus ad te.* Ita & multi alij dum vexarentur, oratione se munierunt; de quibusdam sic Augustinus. *Per orationem,* inquit, B

2. Par. 20.

serm. 22. ad frat. in Eremo.

Ezechias

Ezechias ſanatur, & ſalutem animæ & corporis adipiſcitur: per orationem Hieremias confortatur in carcere: Daniel inter leones exultat: Iob in ſterquilinio nudus triumphat: Suſanna inter ſenes defenditur: Paradiſum de cruce latro inuenit: Stephanus de torrente in cœlum ſuſcipitur. Ipſi orando conſolationem ſunt aſſequuti, conſequeris & tu, ſi oraueris vt illi. Ideo fortè permittit Deus, vt in hoc mundo aduerſitatibus premamur, quibus ad illum ire compellamur; nam, teſte Gregorio, *mala quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.* *Greg.*

De nobis poteſt Deus conqueri, ſicut olim de populo ſuo per Oſeam: *Non clamauerunt ad me in toto corde ſuo, ſed vlulabant in cubilibus ſuis: ſuper triticum & vinum ruminabant, receſſerunt à me.* *Oſee 7.* Sunt nonnulli, qui dum aliquid perdiderunt, aut aliqua afficiuntur iniuria, vel dum eis aliqua accidunt aduerſa, nimiùm anguntur, omnino ſe excruciant muliebriter flentes, ac diſcindunt corda ſua, ruminantes & attentè conſiderantes illam quam fecerunt iacturam, aut illam quam acceperunt iniuriam, aut aliam quam patiuntur aduerſitatem, quando potiùs ad illum deberent accedere, qui talia eis permiſit accidere. Nihil prodeſt flagella conſiderare, & multùm prodeſt in flagellis Deum exorare; planctus, & eiulatus non verè liberant hominem, nec auferunt tribulationem, ſed potiùs augent miſeriam. Iraſci autem, vel blaſphemare, aut maledicere Deo, vel creaturis eius, impium eſt, augétque iram cœleſtem: deſperare verò totum hominem hic, & in æternum per-

 dit,

dit, ſicut patet in Caini, Saülis, Achitophelis, Iudæ, & aliorum plurimorum exemplis.

Chriſtus ipſe ſuo exemplo docuit nos ad orationem tanquam ad ſacram anchoram maximè tempore tribulationis confugiendum eſſe: vnde doctiſſimus Ianſenius aſſerit, Chriſtum Dominum non ſolùm in horto, & in Cruce inchoaſſe & perfeciſſe paſſionem ſuam orando: verùm etiam, quoties aliquid graue pateretur, vel notabili iniuria afficeretur, ad Patrem oraſſe, præueniendo ſcilicet oratione dolorem, vel contumeliam talem.

Ianſ. lib. de vit. cocci- nea.

Quòd autem Chriſtus paſſionem ſuam oratione inchoauerit, affirmant Euangeliſtæ: quòd in Cruce orando animam efflauerit, teſtatur Diuus Hieronymus, dicens, Chriſtum in Cruce decem recitaſſe Pſalmos, incipiendo à Pſalmo vigeſimo primo, cuius initium eſt, *Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti?* &c. vſque ad Pſalmum; *In te Domine ſperaui,* &c. incluſiuè: ac ſpiritum emiſiſſe recitando vltimum illius Pſalmi verſiculum; *In manus tuas commendo ſpiritum meum.* Hoc attendens pius ille Cæſarius Arelatenſis, increpat nos, quòd in afflictione conſtituti, Chriſti exemplo non recurramus ad orationem; ſic enim ſcribit. *Quid indigebat Chriſtus, vt taliter ſupplicaret? Non ille quidquam indigebat, ſed nobis ſuo exemplo orationis remedia præparabat: orat miſericordia, & non orat miſeria: orat charitas, & non humiliatur iniquitas: proſtratus in terra orat medicus, & non* C

D. Hieron.

Pſal. 21.

Pſal. 30.

Hom. 29.

inclinatur ægrotus: orat innocentia, & non orat nequitia: orat qui peccatum non fecit, & non se prosternit multis peccatis obnoxius: orat Iudex, & desiderat parcere, & non orat reus, vt indulgentiam mereatur accipere.

Opportunum itaque & commodum tempus orandi est, cùm Dominus nos duriùs & grauiùs affligit: quandoquidem nos ad se præsertim tunc inuitat, quando ad extrema discrimina redigit, vel aduersa immittit; eam ob rem Dauid de se scribit: *In tribulatione mea inuocaui Dominum.* Qui potuit & voluit flagellare, poterit curare: non curabit, si illum orare non cures: illi fundas orationem, qui potest conferre curationem; nec differas deprecari, qui optas citò liberari: sit tibi refugium, à quo speras subsidium. Refert Diuus Ambrosius piscem esse in mari, qui oborta tempestate, ne ab ea rapiatur, sese rupi adiungit & adhæret, quousque cesset tempestas. Magnis quatiuntur tempestatibus homines, procellísque agitantur, quibus facili nogotio resistere poterunt, si Domino adhæreant, atque ad eum per orationem recurrant. Sic faciebat, qui dicebat; *Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino spem meam.*

Psal. 17.

Psal. 72.

D Qui ita Deo adhæserit, non habebit quod timeat. Audi Augustinum Deum alloquentem: *Cùm inhæsero tibi ex omni me, nusquam erit mihi dolor, & labor, & viua erit vita mea plena te.* Ipsemet Iob optabat poni iuxta Dominum, ibíque nullius manum formidabat; *Pone me Domine iuxta te, & cuiusuis manus*

lib. 10. Conf. c. 28.

Iob. 17.

pugnet contra me. Veniant quæque aduerſa, inſurgant aduerſarij, non timebo mala, quo-
Pſal.22. niam tu mecum es. Illi autem ſunt iuxta Dominum, iuxta quos eſt Dominus. Vis autem ſcire iuxta quos ſit Dominus? Audi dicen-
Pſal.33. tem; *Iuxtà eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde.* Si igitur Dominus iuxtà ſit tribulatis; & ſecundum eundem pſalmiſtam, *propè eſt Dominus inuocantibus eum*; neceſſaria, imò beata erit tribulatio, cui iungitur oratio, qua acquiritur Dei approximatio: tunc cum Apo-
Rom.13. ſtolo dicere poſſumus; *Propior eſt noſtra ſalus, quàm cùm credidimus.* Non credas te longè eſſe à ſalute, cùm ſit prope te conferens ſalutem. Inuoca ergo & ora illum, qui iuxta te, prope te, & intra te eſt.

Porrò, qui in afflictione ſunt, videntur quodammodo extincti, & ſuffocati: ſed
Hom. 18. in Matt. orent, vt reſpirent; nam, teſte Chryſoſtomo, orare eſt reſpirare. Ionas in ventre piſcis non
Ion.2. pôterat naturaliter aërem trahere; verùm illum reſpiraſſe dicimus, quia illum oraſſe legimus, atque ita fuit ab illa anguſtia liberatus. Sicut igitur ſemper eſt nobis neceſſaria reſpiratio, vt viuamus: ita ſemper eſt nobis neceſſaria deprecatio, vt ab anguſtiis eripia-
Pſal.119. mur. Audi reſpirantem: *Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui, & exaudiuit me.*

lib. 1. de orando Deum. Meritò Diuus Chryſoſtomus vocat orationem, *animæ Solem*: quia vt Sol mundum, ſic oratio mentem illuminat; & Beatus Pau- E
Epiſt.31. linus *naufragorum tabulam*, quæ inter fluctus tribulationum nos ad portum deducit. Sit
Matth.6. itaque in aduerſis tua tabula oratio Dominica:

nica: ibi enim Deum appellas Patrem, qui nouit conferre filiis non sæpe quæ illi cupiunt, sed semper quæ eis expediunt. Ibi insuper oras, vt fiat eius voluntas: quòd si velit te aliquo morbo, aut penuria, vel graui alia aduersitate afflictari, debes velle & tu; quia hoc pacto incipies more Angelorum viuere, quorum, teste Bernardo, præcipua fœlicitas in hoc consistit, quòd Dei voluntas iam omnino facta sit ipsorum voluntas. Opta igitur, vt sicut ipsi in cœlo parati sunt agere quod Deus vult, & præcipit: ita in terra paratus sis pati quod voluerit & permiserit: tibi sit iucundum pati, sicut illis agere, quod Deus vult; & ipse liberabit te à malo, à quo te nouerit liberandum: aliquando enim illud malum à quo liberari postulas, tibi potiùs bonum est, quàm malum. Ideo, ait Augustinus, *non fit quod vis, sed fit quod tibi expedit.*

serm. 6. quad.

in Ioan. serm. 29.

Si dicas te non bene posse orare dum angustiaris, aut dum premit tribulatio. Respondebo, te tantò feruentiùs Deum debere deprecari, quantò vehementiùs te videris afflictari: nam tribulatio ad feruorem orationis plurimùm conducit. Quod Diuus Chrysostomus probat hac similitudine: *Sicut*, inquit, *aqua dum per plana & ampla spatia fertur, non in altum consurgit, sed tenuem sese latè quaquauersus expandit; cùm autem coarctatur in angustum, se in excelsum iaculatur, petitque supernam regionem: sic mens humana, dum otiosa & liberior degit, diffunditur, & latè diffluit: cùm autem asperiori rerum euentu, casúque aduerso coërcente sollicitatur, iam agiliùs se extrudit, & dilucidas*

Hom. 5. de incõp. Dei nat.

orationes

orationes mittit in excelsum. Dum otio & deliciis fruebaris, otiosè orabas; ideo necessaria fuit tibi tribulatio, vt frequentior & feruentior tua fieret oratio, quæ eò citiùs exaudietur, quò feruentiùs emittetur.

Si autem statim post orationem tuam non exaudiaris, & à tribulatione tua non eripiaris; noli propterea animo deficere, sed expecta Dominum, qui nouit, quando sis ab afflictione tua liberandus. Audì Hieronymum; *Dominus noster sciens clementiæ suæ pondera, atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, vt eum probet, & magis prouocet ad rogandum, & quasi in igne excoctum iustiorem & puriorem faciat.* F

super Abac.

Si membrum aliquod habeas putridum, nouit medicus, quid vel quantùm sit præscindendum; & licèt clames, illúmque roges, non debet te exaudire; multùm enim tibi noceret. Vnde Augustinus. *Crudelis est medicus,* inquit, *qui exaudit hominem, & parcit vulneri & putredini. Matres quomodo fricant in balneis ad salutem filios? nónne paruuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, vt non parcant, non exaudiant lacrymas? Nónne sunt plenæ pietate? & tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate; sed ideo videtur non exaudire, vt sanet, & parcat in sempiternum.*

in Psal. 33.

Cæterùm cùm Dauid dicat Dominum iustos à tribulationibus liberaturum, *Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus*; quæritur, an omnes iusti fuerint à suis tribulationibus liberati. Respondeo, quòd

Psal. 33.

quòd liberatur quis dupliciter à tribulatione, ſcilicet corporaliter & ſpiritualiter. Corporaliter, quando ipſo durante eius tribulatio terminatur; ſic enim liberatus fuit Petrus corporaliter de tribulatione carceris: Paulus de naufragio. Spiritualiter autem, quando quis tribulatus non ſuccumbit per impatientiam tribulationi; ſed ipſam ſuperat, patienter illam ferendo; & hoc modo fuerunt liberati iidem Petrus crucifixus, & Paulus capite truncatus, & Laurẽtius dum in craticula vreretur, & alij quamplurimi, qui nuſquam ſuppliciis, ſed potiùs ipſamet ſupplicia illis ceſſerunt, & quorum, ſecundum Cyprianum, *pulſata, ac laniata corpora, pulſantes ac laniantes vngulas vicerunt.* Et ſic iuſtos de omnibus tribulationibus liberat Deus, quia ipſos triumphare facit in pœnis: licèt enim ſuccumbant corpore; mente tamen ſupèrant. *lib. 2. Epiſt. 6.*

G Hunc Dauidis verſiculum explanans Auguſtinus, eadem vtitur diſtinctione, cùm ait; *Noli timere, tantùm fac quod Deus iubet: ſi te non eruat corporaliter, eruet ſpiritualiter. Ille enim qui tulit de flamma tres pueros, nunquid tulit de flamma Machabæos? Nónne illi in ignibus hymnizabant; hi in ignibus expirabant? Deus trium puerorum, nónne ipſe eſt & Machabæorum? Illos eruit, & hos non eruit: imò vtroſque eruit. Sed tres pueros ſic eruit, vt & carnales confunderentur: Machabæos autem ideo non ſic eruit, vt illi qui perſequebantur, in pœnas maiores irent, cùm putabant ſe oppreſſiſſe Martyres Dei. Eruit Petrum, quando venit ad illum Angelus, cùm eſſet* *Aug. in Pſal. 33.*

in vin

in vinculis, & ait illi; Surge & exi. Nunquid Petrus perdiderat iustitiam, quando non illum eruit de Cruce? Non eruit nunc, & eruit tunc: an ideo diu vixit, vt iniustus fieret? Fortè plus eum exaudiuit postea, quam priùs, quando illum verè de omnibus pressuris eruit. Nam, quando primùm illum eruit, quanta ille pertulit postea? Illuc enim misit postea, vbi nihil mali pati potuisset.

Itaque in tribulatione ne cesses orare, quia vno aut altero modo liberaberis: aut enim Deus postulata concedet, aut quæ tibi magis conueniunt: oratione saltem obtinere poteris, quo fortiter tribulationem feras. Audi Bernardum vnumquemque nostrûm adhortantem: *Nemo nostrûm*, inquit, *paruipendat orationem suam; dico enim vobis, quòd ipse ad quem oramus, non paruipendit eam. Postquam egressa est ab ore nostro, ipse scribit eam in libro suo, & vnum ex duobus indubitanter sperare possumus, quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nouit vtilius.* *Bernard.*

In omni tribulatione plurimùm iuuat intercessio Beatissimæ Virginis Genitricis Dei Mariæ, ideo ad eam recurrendum.

CAPVT XIII.

tract. de mag. SCRIBIT Plutarchus moris fuisse apud Romanos, singularem aliquam personam piam à Senatu designari A

ſignari certis ſtatis ſtipendiis, vt in pauperum cauſis aduocaret, eiſque patrocinaretur. Scio quidem in iure ciuili cautum eſſe, ne fœminæ admittantur ad officium aduocandi, tam in cauſis ciuilibus, quàm in criminalibus. Verumtamen in cauſis pupillorum & orphanorum, ſimiliúmque aliorum pauperum, & miſerorum, fœminis aduocare & ſuffragari conceſſum eſt. Voluit diuina bonitas, vt in cœleſti Curia inter tot ſuffragantes & interceſſores præcipuum locum teneret Beatiſſima Virgo Maria, quæ in omnibus cauſis, peccatoribus & in miſeria conſtitutis ſuffragaretur, ac pro eis ad Dominum inceſſanter intercederet.

l. fœmina. ff. de reg. iur.

Hanc autem protectionem, vel interceſſionem non obſcurè indicant verba illa, quibus Sapiens in perſona Virginis vtitur, *ſicut platanus exaltata ſum.* Nam, teſte Æliano, folia platani noctuas arcendi vim habent. Africanus etiam in his quæ de agricultura conſcripſit, veſpertilionem eò non ingredi tradit, vbi platani folia ſuſpenſa conſpexerit. Per huiuſmodi animalia nocturna, luciſque inimica intelligi poſſunt dæmones, qui interceſſione iſtius gloriſiſſimæ Virginis à nobis arcentur & expelluntur. Obſeruat Hugo Cardinalis platani folia ſpeciem & figuram habere clypeorum, ita vt tot quaſi clypeis platanus cingatur, quot foliis ornatur, in typum quidem Genitricis Dei, quæ ideo meritò platano comparatur, non quòd ſibi, ſed quòd nobis plurimos clypeos, id eſt, protegendi rationes adminiſtret: eſt enim clypeus

Eccl. 24.
lib. 1. de natu. anim.

peus protectionis symbolum: vnde in Can-
Cant. 4. ticis de illa mysticè Sponsus; *Mille*, inquit, *clypei pendent ex ea.* Quæ verba sic interpreta-
opus. 4. tur Diuus Thomas; mille clypei, id est, mille remedia ex Beata Virgine contra pericula pendent. Quare si telis tentationum grauaris, voca Mariam.

Præterea, illa est notissima platani commendatio, quòd æstate ab infestatione radiorum solarium homines protegit; hyeme illos admittit. Habet namque folia ita inter se connexa, & intexta, vt sub vmbra illius quiescentes tempore æstatis, radij solares minimè offendere queant: hyeme tamen accedente, folia illa inter se connexa sic adinuicem explicantur, & separantur, vt radiis solaribus facilis pateat aditus ad fœcundandas suo calore radices eius. Hæc duplex platani proprietas, duplex sapientissimæ Virginis officium, quo erga nos vtitur, egregiè adumbrat. Ipsa enim tempore æstatis, diuinæ iracundiæ velut platanus se interponit, ne scilicet radij diuinæ vindictæ peccatores attingant. Tempore etiam hyemis, cùm videlicet dura peccatorum corda frigescunt, ipsa viam parat, & iter pandit, quo radij diuinæ misericordiæ, velut ceram, rebelles eorum voluntates emolliant, vt dignos pœnitentiæ fructus faciant. Diuus Germanus sic sacra-
de zon. Dom. tissimam Virginem alloquitur: *Nemo est, qui liberetur à malis, nisi per te ô Virgo purissima.*

Indicat etiam eandem Virginis protectionem communis illa Lunæ appellatio, qua
Cant. 6. Beata Virgo, *pulchra vt Luna*, cohonestari solet.

ſolet. Dicunt Aſtrologi, & Albumazar, quòd ſi Luna nocte omnino non radiaret, vapores aſcendentes de terra, adeò condenſarentur, vt animalia reſpirantia ſuffocarentur. Non diſſimiliter Maria, quaſi Luna conſeruat hominibus vitam ſpiritualem: tempore enim noctis, id eſt, aduerſitatis ſurgunt continuò ex melancholia vapores triſtitiæ, quibus homo quodammodo ſuffocabitur, niſi interueniat, intercedátque Virgo illa ſanctiſſima. Hinc Anſelmus; *Sicut, ô Beatiſſima Virgo, omnis à te auerſus, & à te deſpectus, neceſſe eſt vt intereat: ita omnis ad te conuerſus, & à te reſpectus, impoſſibile eſt vt pereat.* *Anſel. in orat. de laud. Virg.*

B Sciendum eſt autem in omni mediatore, & interceſſore duo requiri, vt eius fauor aliquem conſequatur effectũ. Primum, vt velit: alterum, vt poſſit. Vtrũque reperitur in Virgine; & vt alia omittam, patet ex verbis quæ in nuptiis, deficiente vino, Virgo habuit ad filium, & ex reſponſo filij ad matrem. Ait itaque mater; *Vinum non habent.* Quibus verbis manifeſtè conſtat Virginem voluiſſe orare, nã etiam non rogata rogabat. Quid ſi rogaretur? Vnde Bernardus: *Quid mirum*, inquit, *ſi inuocata adeſt, quæ etiam non vocata præſtò eſt?* Præterea id colligere licet ex amore Virginis in Deum, qui optat & vult omnes homines ſaluos fieri; & præcipuè ex amore eiuſdem erga filium: nam cùm ipſa præ oculis viderit illum pro nobis natum, paſſum, & mortuum; ſciátque ad eius gloriam & honorem pertinere, non perire eos, quos pretioſo ſanguine ſuo redemit, quid non hac ratione præſtabit? *Ioan. 2.* *ſuper miſſus eſt.*

quo non orabit ardore, vt passio filij sui optatum assequatur intentum, & ne tantus labor sit cassus, nec tantum pretium irritum fiat? Non est igitur de eius voluntate dubitandum.

Quod verò plurimùm possit erga filium, constat ex responsione ipsius filij ad illam, & ex miraculo ab eo petitione matris patrato: sic enim respondit filius; *Quid mihi, & tibi est mulier?* Quæ verba, licèt repulsam præ se ferre videantur, tamen non sunt verba recusantis, nec indignantis, aut increpantis; sed, vt notat Diuus Iustinus (cuius libenter sequor huius loci expositionem) verba sunt monentis, & concedere volentis. Monet enim Christus his verbis, nihil sibi, & matri esse, vel nihil inter se, & matrem reperiri, quod prohibere, & impedire possit, quin ab ea postulatum concedat; quod miraculum statim subsequutum comprobauit. Nam volens Dominus ostendere matrem à petendo non repulisse, protinus miraculum edidit. Si enim ei molesta petitio fuisset; si matrem postulantem reiecisset, sanè non statim post eius petitionem, vinum, quod ipsa petebat, conuiuis largiter suppeditasset. *Non*, inquit Iustinus, *obiurgandæ matris causa à Saluatore dictum est; Quid mihi, & tibi rei est mulier? Non enim Christus matrem verbo obiurgauit, quàm re honorauit.* Quapropter intelligens Virgo filij loquentis tam verba, quàm animum quo illa proferebat, sciénsque filium concessurum, quod ipsa postulauerat, dixit ministris; *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Cùm igitur

Iustinus quæst. 136.

ibidem.

Ioan. 2.

igitur Deipara velit pro nobis rogare, & possit à Deo nobis impetrare, miror quòd tardent afflicti illam inuocare. Audiamus Bernardum de illa loquentem: *Si piè nobis pulsata fuerit & inuocata, compatietur nobis; nec deerit necessitati nostræ: siquidem nec facultas deesse poterit, nec voluntas; quoniam regina cœlorum est, & mater misericordiæ.* Quasi dicat; quia regina cœlorum, potest: quia mater misericordiæ, vult. *serm. 2. in Dom. 1. Epih.*

C Quòd autem vinum pia mater à filio petierit, non caret mysterio. Est enim vinum lætitiæ symbolum, iuxta illud; *Vinum lætificat cor hominis.* Hinc fortè dicterium istud à Pierio relatum: [Nulla adest hilaritas ei qui aquam bibit.] Propterea tristi & perturbato homini Plautus vinum propinandum monet. Cui concordat, quod à Sapiente iniungitur; *Da mœrentibus vinum, & eis qui in amaritudine sunt.* Si quis cordis deliquium patiatur, statim vino hausto corroboratur; quibus patet vinum esse lætitiæ & consolationis symbolum. Cùm igitur Dei Genitrix postulauerit vinum suppeditari, quod solet cor hominis lætificare, mœrentésque consolari, clarè ostendebatur illam futuram esse aduocatam mœrentium, ac omni consolationis vino destitutorum. Itaque deficiente vino, id est, deficiente gratia, quæ lætificat animam, aut sanitate, vel deficientibus bonis temporalibus, & premente aliquo morbo, aut paupertate, vel vrgente persecutione, aut aliqua alia calamitate, rogabit pro te Beatissima Virgo, vt tibi vinum consolatio- *Psal. 103. lib. 53. Prou. 31.*

nis, aut aliquod solamen à Domino concedatur. Maximam igitur senties consolationem, si ad illius recurras intercessionem: magnum in te experieris effectum, si erga illam magnum habeas affectum. Si enim non rogata rogauit adhuc existens in terris, quantò magis inuocata nunc regnans in cœlis inuocabit? Audi Bonauenturam: *Magna fuit erga miseros misericordia Mariæ adhuc exulantis in mundo; sed multò maior erga miseros est misericordia eius iam regnantis in cœlo. Maiorem per beneficia innumerabilia nunc ostendit hominibus misericordiam, quia magis nunc videt innumerabilem hominum miseriam. Quis est super quem Sol non luceat? Quis est super quem misericordia Mariæ non resplendeat?*

in speculo Virg. cap. 8.

Vides Seraphicum illum doctorem Virginis misericordiam, & intercessionem Soli comparare. Est enim hæc Virgo *electa vt Sol:* quia sicut Sol non tantùm hunc mundum illuminat, sed & in ipsis terræ visceribus vires suas exercet; ibi enim aurum & gemmas producit, ac multa, veluti flores, herbas, & similia foras emittit & erumpere facit: ita huius sanctissimæ Virginis clementia & miseratio tam longè, latéque se diffundit, vt non solùm pro his qui in terris vitam degunt, sed & pro illis qui in inferis pœnas luunt, intercedere legamus. Quod quomodo debeat intelligi, attende. Certum est, iuxta sententiam Diui Thomæ, omniúmque Theologorum, damnatos puniri in inferno citra condignum; aliqui autem docent huiusmodi beneficium punitionis citra condignum

Cant. 6.

1. part. quæst. 21. art. 4.

gnum intercessioni Beatissimæ Virginis Mariæ ascribi debere, inter quos Rutilius Benzonius Episcopus Lauretanus, qui sic scribit; *Quantitas pœnæ damnatorum ex Dei misericordia, & intercessionibus Beatæ Mariæ Virginis citra condignum taxatur.* Si ipsi damnati, qui hanc Virginem non rogant, sunt eius intercessionis participes, quantò magis nobis adhuc viatoribus aderit, præcipuè si in nostris necessitatibus illam humiliter inuocemus? *in Psal. 86. cap. 32.*

D Legimus etiam nonnullos fuisse ex inferno, ex ipso statu damnationis, efficacissima ac potentissima Deiparæ intercessione reuocatos: vt de quadam muliere in territorio Lionicensi, siue Lingonensi, narrat idem Rutilius, quæ licèt aliàs religiosè viueret, in eo tamen defecerit, quòd facinus quoddam in iuuentute commissum nunquam in specie, sed tantùm in communi, ac generaliter confessori aperuisset, ac proinde, postquam è vita discessit, à dæmonibus ad flammas inferni raperetur; illicò Beata Virgo Iesum filium exorauit, vt ab eiusmodi pœnis inferni eam liberaret, eo quòd dum viueret, quotidie coram eius imagine illam piè exorasset, ne ob tale peccatum damnationi addiceretur æternæ. Annuit filius Dei, & mulier vitæ restituta occultum, ac tamdiu non propalatum peccatum integrè cum aliis confessa est: Virginísque precibus iterum moriens in cœli gloriam recepta est. Habetur etiam hoc exemplum in speculo exemplorum. Nec mirum: nam si Apostolis ex priuilegio concessum fuit, vt nonnullos Ethnicos *lib. 2. de anno Iubilæi. cap. 45.* *distinct. 3. exemp. 46.*

qui ad infernum iam deſcenderant, reſuſcitarent, qui ſic ad vitam reuocati, peracta pœnitentia, iterum mortui, ſalui fierent, vt ſcribit Egeſippus: & Beatæ Agneti, vt filium Præfecti, quem diabolus occiderat ob ſtuprum in Virginem tentatum, reſuſcitaret, vt narrat Diuus Ambroſius; cur matri Dei negandum erit, potuiſſe ex ſummo filij priuilegio portas inferni infringere, & quos voluiſſet ad vitam mortalem iterum reuocare, vt peracta debita pœnitentia ſalui fierent?

lib. 3. cap. 2.

ſerm. 90.

Dices; quomodo hoc fieri potuit, cùm, vt canit Eccleſia, *in inferno nulla ſit redemptio:* & iuxta Diuum Auguſtinum, *nimis præſumptuoſum ſit dicere cuiquam eorum ſupplicium æternum non futurum, quos Deus ituros ad ſupplicium dixit æternum?* Reſpondeo, huiuſmodi animas precibus Beatiſſimæ Virginis, aut aliorum Sanctorum ad vitam reuocatas, & tandem peracta legitima pœnitentia, ad gaudia cœleſtia tranſlatas; licèt ex occultis Dei iudiciis in mortifero peccato deceſſerint, ac proinde in inferno ſecundum præſentem earum iniuſtitiam cruciatæ fuerint; tamen ſuſpenſo finali iudicio nondum fuiſſe ad huiuſmodi locum damnatorum finaliter deputatas, ſed abſolutè prædeſtinatas fuiſſe ad ſalutem æternam per medium illud prodigioſum ex immenſa Dei benignitate, & Virginis interceſſione, qui habent, licèt diuerſimodè, claues mortis, & inferni, vt docet Diuus Thomas.

lib. 2. de Ciuit. Dei. cap. 24.

quæſt. 6. de veritate. art. 6. ad 4.

Si igitur tam ſingulare beneficium quibuſdam per interceſſionem Virginis à Deo E

collatum

collatum est, vt ab æternis miseriis eriperentur; quomodo non liberabimur à præsentibus tribulationibus, si, vt decet, sub illius confugiamus præsidium? Si autem postquam illam rogauerimus, non eripiamur, signum erit huiusmodi miserias & afflictiones nobis maximè expedire; quia fortè ab æternis non eriperemur, nisi præsentibus cruciaremur: hoc saltem illius intercessione obtinere poterimus, vt nimirum miseria æterna præsenti nobis commutetur; ideo semper est obsecranda, quia semper illius interuentu nobis aliquid à Deo conceditur, quod in vtilitatem nostram semper vertitur. Nullus ergo est qui ab hac Virgine vacuus recedat, *quæ,* ait Bernardus, *omnibus suauis est, omnibus misericordiæ sinum aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam.* Si quid igitur à Deo obtinere desideras, roga Mariam, quia, teste eodem Sancto, *nihil nos Deus habere voluit, quod per manus Mariæ non transiret.*

serm. de verbis Apo.

serm. in vigil. nat. Dom.

Vnum adhuc adiiciam, quod paradoxum videbitur, in quo tamen apparebit, quanti sit meriti hæc Virgo apud Deum. Nondum erat, & Deus propter ipsam populo Israëlitico non deerat: ipsa non rogabat, & Deus propter ipsam erogabat: nondum existebat, & multis, vt ita dicam, adsistebat. Nam, secundum Diuum Bernardum, ac secundum illum Rabbinum qui dicitur Acchados, Deus propter istam nobilem creaturam saluauit protoparentes nostros de prima eorum trans-

serm. 61. de Virg.

greſſione; Noë de diluuio inundante; Abraham de Hur Chaldæorum; Iſaac de Iſmaële; Iácob de Eſaü; Iſraëliticum populum de Ægypto, & de impia Pharaonis manu, de mari rubro, de captiuitate Babylonica, & Aſſyriorum; Dauidem de leone & vrſis, de Goliath, & de Saüle infeſtiſſimo eius hoſte. Omnia denique beneficia à Domino Deo collata ſunt propter huiuſmodi benedictæ Virginis reuerentiam, & amorem, quibus eam Deus in æterna ſua prædeſtinatione honorandam cunctis operibus ſuis ab æterno præordinauit. Imò verò, teſte Beato Fulgentio, *Cælum & terra iamdudum ruiſſent, ſi Maria precibus non ſuſtentaſſet.* Si Deus populum ſuum à multis eripuit calamitatibus Mariam tantùm præuidendo; quid nobis nunc denegabit illam & videndo ſimul & audiendo? Inſuper, ſi cœli & terra ſtare non poſſunt ſine Mariæ precibus, quomodo poterimus ſubſiſtere ſine eius interuentione? *Meritò*, inquit Bernardus, *in te, Maria, reſpicunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis quicquid creauerat, recreauit.*

lib. 4. Mythol.

ſerm. 2. in die Pent.

Optarem maximè, vt dum aliqua neceſſitate premeris, aut afflictione afficeris, veniant tibi in mentem incommoda quæ Beatiſſima Virgo paſſa eſt in hoc mundo. Nam magnam afflictionem ſubiit, quando Ioſeph myſterij ignarus, *voluit occultè dimittere eam.* Maiorem, quando cum filio in Ægyptum fugere cogitur. Maximam, quando Chriſtus crucifigitur. Certè non doluit Virgo quando Chriſtus ex ea natus eſt, ſed quando coram ea paſ- F

Matth. 1.

ea paſ

ea paſſus eſt. Tunc enim adimpletum eſt illud Simeonis: *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Qui quidem gladius non illam trucidauit, ſed vehementer tranſuerberauit; adeò fuit intenſus huius gladij dolor, vt alios quoſcũque homines occidiſſet. Audi Diuum Bernardinum. *Tantus fuit dolor Virginis, quòd ſi in omnes creaturas quæ pati poſſunt, diuideretur, omnes ſubitò interirent.* Si diuiſus occideret, quid ſi integer? Ipſa tamen non interiit, quia peculiari auxilio Dei vires ei ſuppeditantis adiuta, omnia aduerſa patienti animo pertulit. *tom. 1. ſer. 61. art. 3. cap. 2.*

Itaque libenter compatietur afflictis, quæ aliàs fuit afflicta: compatietur virginibus, quæ ſemper fuit Virgo: compatietur coniugatis, quæ aliquando manſit coniugata: compatietur viduis, quæ fuit vidua: compatietur pauperibus, quæ pauperem vitam duxit: compatietur denique miſeris, quæ veriùs quàm Dido apud Virgilium dicere poteſt;

Non ignara mali, miſeris ſuccurrere noſco. *Æneid. 1.*

& cui miſerorum demandata eſt cura. Dicamus igitur cum Auguſtino & Eccleſia; *Sancta Maria ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes, refoue flebiles,* &c. Et vt compaſſio miſeriæ noſtræ ſemper ſit apud eam, congratulemur ei, quòd ab iſtis miſeriis ad gaudia tranſierit Paradiſi; hoc, teſte Bonauentura, conſulit Diuus Anſelmus: *Aſſiduè roganda eſt Maria, & congratulatio beatitudinis eius ſit ſemper apud nos, vt compaſſio miſeriæ noſtræ ſit ſemper apud eam.* *ſerm. 18. de Sanctis.* *in ſpeculo Beat. Virg. cap. 9.*

Tandem, quia, iuxta Diuum Thomam, *opuſc. 4.*

conuenit Beatæ Virgini nomen Maria, quæ interpretatur ſtella maris, ac nauigamus in huius mundi periculoſo pelago; ne ventis tentationum, vel procellis afflictionum obruamur, ſed ad portum ſalutis dirigamur, illam ſæpe ſalutemus, dicamúſque cum Ecclesia; *Aue maris ſtella*, &c. aut cum Damaſceno: *Aue vnicum moleſtiarum ſolamen. Aue omnium cordis dolorum medicamentum.* Ad hoc nos hortatur Bernardus. *Si inſurgant venti tentationum, ſi incurras ſcopulos tribulationum, reſpice ſtellam, voca Mariam. In periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam inuoca, non ab ore, non diſcedat à corde.* Et cum ſummo Pontifice Innocentio III. huius Beatiſſimæ Virginis auxilium in noſtris miſeriis ſic imploremus:

Orat. 2. de dormit. Virg.

Hom. 2. ſuper miſſus eſt.

Inn. III. Papa.

Angelorum Imperatrix,
Peccatorum conſolatrix,
Conſolare me lugentem,
In peccatis iam fœtentem.

In omnibus anguſtiis ſemper eſt nobis Chriſtus proponendus, pro quo ſunt omnia aduerſa æquanimiter toleranda.

CAPVT XIV.

Senec. Epiſtol. 96.

NON incongruè à Seneca dictum eſt; [Vita ſine propoſito vaga eſt.] Sicut nauigantibus ad aliquod ſydus A

dus dirigendus est cursus: ita necesse est, vt nobis proponamus aliquod exemplar, ad quod nitamur, & quod imitemur.

Assignat Diuus Paulus ad quem respicere debeamus, dum ait; *Per patientiam curramus* *Hebr. 12.* *ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum.* Quasi dicat; pergamus patienter, & fortiter perseueremus: currendum enim nobis est per exilia, per bonorum rapinam, per medios hostes; ita fiet, vt cœleste præmium ritè currentibus propositum assequamur. Induamus ergo patientiam; hæc nobis erit thorax impenetrabilis, quo omnium hostium tela elidamus: hac armati alacres, & inuiolabiles in media persecutionum certamina irruemus.

Præterea, alludit Apostolus ad pictores, qui vt ex prototypo paragogum, vel imaginem exprimant, necesse est sæpe prototypum ipsum, siue exemplar intueantur & respiciant; vel ad illos, qui vt aliquas literas, aut charateres optimè efformare valeant, debent frequenter exemplaria, quæ præ oculis habent, respicere. Sic, inquit Paulus, propono vobis exemplar patientiæ, scilicet Christum crucifixum, vt in illud assiduè intuentes, eius patientiam, & constantiam in vobis exprimere & imitari studeatis.

Ad hoc propositum Diuum audiamus Augustinum. *Causa*, inquit, *patiendi capiti fuit,* *in Psal. 34.* *vt corpori præberet exemplum: Dominus enim voluntate passus est, nos necessitate: ille miseratione, nos conditione. Proinde illius voluntaria passio, nostra est necessaria consolatio, vt quando talia*

fortè

fortè perpetimur, intueamur caput noſtrum, vt eius exemplo commoniti, dicamus: ſi ille, quid nos? Si, inquam, ille, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius, tot ludibria, tot alapas, tot flagella, mortem denique pertulit: quid nos, qui tot peccata commiſimus, tolerare debemus? Quando igitur aliquid patieris, hoc tibi ſemper verſetur in ore, vel mente: *ſi ille, quid ego?* Si iniuria afficiaris: ſi paupertate premaris: ſi te inimici perſequantur: ſi falsò accuſeris, continuò dic, *ſi ille, quid ego?* Nam, teſte Diuo Petro, hæc eſt vna ex cauſis cur Chriſtus paſſus ſit, vt videlicet eſſet nobis in exemplar, vel exemplum: *Chriſtus*, inquit, *paſſus eſt, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.*

1. Petr. 2.

S. Brigit. in reuelat.

Beatæ Brigittæ reuelatum fuit, quòd dum Chriſtus viſibiliter verſaretur in terris, familiaris hic erat ſermo Hebræis mœſtitia affectis; *Eamus ad intuendum filium Mariæ, vt hilares reddamur.* Fortè quia ſpecioſus erat præ filiis hominum, vel quia, teſte Auguſt. facies decoris eius erat laudabilis. Non tantùm ob id, ſed etiam quia patiens fuit præ cæteris hominum, quamuis pulchrior ac purior extiterit omnibus hominibus, in qua quidem puritate præcipuè fulgebat eius pulchritudo. Audi Caſſiodorum; *Non quia forma eius decore lactei coloris eluxit, aut flauo crine lampauit, aut inſigni ſtatura præmicuit, ſed veraciter humano genere pulchrior fuit, quia peccatum non habuit.* Tantus itaque fuit Chriſti aſpectus, vt conſpicientes exhilararet. Quem modò oculis corporeis intueri non poſſumus, ſaltem

Auguſt.

Caſſ. in Pſal. 44.

B

ſaltem mente reſpiciamus, & quæ pro nobis pertulerit attendamus, vt vel ſic pro illo patienter omnia feramus.

Ideo Apoſtolus, qui paulo antè hortabatur nos vt eſſemus *aſpicientes*, modò ait; *Re-* *Hebr. 12.*
cogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem, vt non fatigemini animis veſtris deficientes, nondum enim vſque ad mortem reſtitiſtis. Quem in hac vita videre non poteſtis, illum recogitate, id eſt, ſeriò, ſæpe cogitate. Ait Paulus Chriſtum ſuſtinuiſſe contradictionem. Hoc prædixerat ſenex ille Simeon; *Hic poſitus eſt in ſignum, cui* *Luc. 2.*
contradicetur. Huic contradixit Lucifer, cùm eius incarnationẽ impedire tentauerit. Huic contradixit Herodes, cùm illum recenter natum de medio tollere voluerit. Ei contradixerunt Iudæi, quando in eum blaſphemantes, eius miracula negabant, multáque improperabant; & dum eum vſque ad mortem perſecuti ſunt.

Sicut igitur Chriſtus poſitus eſt in ſignum illarum contradictionum; noli mirari, nec triſtari, ſi tibi interdum contradicatur. Vt autem valeas quaſcunque contradictiones patienter ferre; ſit tibi Chriſtus in ſignum, illum expendito, ad hoc te hortatur Diuus Baſilius: *Si*, inquit, *pauper es, memor ſis Do-* *Hom. de*
mini noſtri Ieſu Chriſti, qui cùm diues eſſet, noſtri *Ira.*
gratiâ egere voluit. Si verò ſtultus & indoctus appelleris, reminiſcere eorum, quæ à Iudæis iactata ſunt in veram ſapientiam. Alapa ſeu pugillo caſus es? expuit aliquis in faciem? eadem & Dominus eſt paſſus: non enim ab expuentibus, & cædentibus

faciem

faciem auertit. Calumniam pateris? & Dominus. Tua laceratur vestis? & à Domino quoque vestis per vim extracta est, & super eam missæ sunt sortes. Nondum condemnatus es: nondum Cruci affixus es: multa tibi toleranda sunt, vt ad eius imitationem peruenias. Hæc ille.

Tantos autem labores Christus sustinuit, C vt postquam illos Diuus Cyprianus fusè prosequutus est, tandem concludat; *Talis est Christi, ac tanta patientia, quæ nisi tanta, ac talis esset, Paulum quoque Apostolum Ecclesia non haberet.* Ac si dicat. Nedum Christus sustinuit persecutiones, sed & persecutores, inter quos fuit Paulus, qui cũ esset sua malitia vas indignationis, factus est Christi patientia vas electionis: & qui Christum in fidelibus persequebatur, multa postea pro Christo ab infidelibus patiebatur: & qui priùs Christi membra non agnoscebat, membris eius Christus pòst non ignoscebat: in corpore suo aspera sustinere non recusauit, qui multa caput suum Christum sustinuisse cogitauit: quia, teste Gregorio, *nihil est adeò graue, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reuocetur.*

lib. de bono patient.

Greg.

Et secundum alium Gregorium, passionis & laborum Christi consideratio fiet nostrarum passionum & mœstitiarum extinctio. *Si quando*, inquit, *animus tuus accepta iniuria dolore exarserit, fac tibi Christus, Christique vulnera in memoriam veniant; quantuláque pars hæc sint eorum, quæ Dominus tuus perpessus est; hac ratione animi dolorem velut aspersa aqua extinxeris.* Et, vt cum Diuo Augustino loquar,

Greg. Naz. in sentẽtiis tetrastich.

toto

toto nobis figatur in corde, qui pro nobis fixus est in Cruce. Titus Liuius hæc de milite dicere solebat: [Deuotus miles non sentit sua, cùm benigni ducis intuetur vulnera.] Attentè igitur Christi vulnera consideremus, vt nostra patienter toleremus.

lib. de sancta virginitate.
lib. 2. decad. 1.

Vult Diuus Petrus, vt Christum passum sæpe cogitemus; ait enim, *Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Vocat Apostolus hanc cogitationem passionis Christi, armaturam, qua facili negotio poterimus quibuscunque tentamentis ad impatientiam impellentibus, resistere. Experimento didicit idem Apostolus, quantùm prodest semper oculos & affectum ad Christum dirigere. Legimus enim apud Matthæum, ambulantem illum supra mare, videntem ventum validum, timuisse, ac cœpisse mergi, quia fortè oculos à Christo abduxerat, illósque ad huiusmodi ventum, procellámque coniecerat. Qui itaque à Christo mentis oculos abducit, eósque ad tempestates, atque ad aduersa quæ illi accidunt, conuertit, illicò demergitur, id est, aduersis frangitur, irascitur, in verba blasphemiæ prorumpit.

1. Petr. 4.
Matth. 14.

D Tanta fuit Christi in sustinendis iniuriis patientia, vt propter ipsam voluerit Tertullianus, Pharisæos Christum agnoscere debuisse. *Hinc*, ait, *vel maximè Pharisæi Dominum agnoscere debuistis; patientiam huiusmodi nemo hominum perpetraret.* Sicut in patientia cognoscebatur Christus, sic in patientia cognoscatur Christianus. Ab illis etiam debebat

lib. de pat. cap. 3.

bat

bat agnoſci, à quibus patiebatur ſe crucifigi. Quia ſi illum pro ipſis talia patientem agnouiſſent, ſimilia ipſi pro illo patienter ſuſtinuiſſent. Nam, ait Apollinaris, *ſi quantamlibet nobis anxietatem vitæ præſentis propinet afflictio, parua toleramus, ſi recordemur, quid biberit ad patibulum, qui inuitat ad cœlum*, &c.

lib. 4. Epiſt.

Itaque, vis pati pro Chriſto? quid paſſus ſit, aſſiduè cogitato. Vis autem ſcire, quid ſit pati pro Chriſto? Diuum Chryſoſtomum audito: *Pro Chriſto pati*, inquit, *munus eſt maioris admirationis, quàm ſit reuera mortuos excitare, & ſigna miranda patrare: nam illic quidem debitor ſum, hic verò Chriſtum habeo debitorem.* Debet tibi Chriſtus, ſi pro ipſo patiaris, & tu debes Chriſto, cùm per ipſum miracula operaris. Inter beneficia diſcipulis collata, iſtud annumerat Scriptura, quòd, videlicet, digni habiti ſint pro nomine Ieſu contumeliam pati. Optanda potiùs eſt iſta dignatio, quàm miraculorum operatio. Non ideo Sancti Deo grati ſunt, quòd miracula patrauerint, ſed quòd multa pro ipſo grauiſſima ſuſtinuerint.

Hom. 4. in Epiſt. ad Philip.

Act. 5.

Sciendum denique eſt, Chriſtum ad omnium noſtrûm maiorem conſolationem omnia ſuſtinuiſſe incommoda, quæ in hominem cadere poſſunt: omnia, inquam, pertulit, quæ ſolent eſſe hominibus dolori & mœſtitiæ, peccato & ignorantia demptis. Ideo non immeritò Propheta vocat illum, *virum dolorum*: quia verè languores noſtros tulit, & ægrotationes noſtras ipſe portauit.

Iſai. 53.

Nam ſi moleſtum ſit homini fuiſſe in vili loco

E

loco natum, nullum habere domicilium, pauperem vitam ducere, persecutionibus agitari, iniuriis affici, alapis percuti, flagellis cædi, falsò accusari, à cunctis despici, ab omnibus derelinqui, morti adiudicari, ac denique patibulo suspendi; hæc ideo omnia Christus pro nobis passus est, vt si quædam ex his nobis contingant, statim illius recordemur, atque in eo consolemur, dicamúsque semper, vt suprà, cum Augustino; *si ille, quid ego?* priùs ille, postea ego: ille innocens, & ergo peccator: ille tunc pro me, & ego nunc pro illo: ille iniustè patiebatur, & ego iustè: ille tristabatur, & ego gaudebo? Pauper erat, & ego ditabor? Afficiebatur iniuriis, & ego laudibus? Non habebat, vbi caput reclinaret, & ego habebo, vbi totum corpus reclinem? Esuriuit, & ego satiabor?

Quod Christus præcepit, hoc ipsum perfecit: quod aliis iniungebat, sibi adiungebat. Vnde optimè Augustinus; *Omnia bona terrena contempsit homo Deus, vt contemnenda monstraret, & omnia terrena mala sustinuit, quæ sustinenda præcipiebat, vt neque in illis quæreretur fœlicitas, neque in ipsis timeretur infœlicitas.* *lib. de cate-chizandis rudibus.* Diuus Ambrosius probat Christum sufficientissimum esse ad consolandum nos in quacunque aduersitate constitutos. *Omnia,* inquit, *habemus in Christo, & omnia in nobis Christus. Si à vulnere curari desideras, medicus est: si febribus æstuas, fons est: si grauaris iniquitate, iustitia est: si indiges auxilio, virtus est: si mortem times, vita est: si tenebras fugis, lux est: si cœlum desideras, via est: si cibum quæris, ali-* *Ambros. in quodam serm.*

mentum est. Quomodo autem Christus nos consoletur, ostendit alibi idem doctor, dum ait; *Factus est Christus pauper pauperibus, flens flentibus, esurientibus esuriens, sitiens sitientibus, est in carcere cum paupere, cum Maria flet, cum Samaritana sitit.* Verè de homine dicit; *Cum ipso sum in tribulatione.* Sed vt tecum sit in tribulatione, noli illum tibi auferre in tribulatione; *Nemo*, inquit idem, *tibi Christum potest auferre, nisi te illi auferas.* Auferes autem, si illum offendas, vel si patienter propter ipsum tribulationem non feras.

super Lucam lib. 4.

Diuus Hieronymus nulla timebat incommoda, dummodo post illa Christus adueniret; *Veniant*, inquit, *plagæ, veniant omnia malorum genera, dummodo post plagas Christus adueniat.* Si autem vis, vt Dominus tibi adueniat, opta vt aduersa tibi adueniant; & cùm aduenerint, patienter ferto, quod vt præstes, veniat tibi in mentem Christus, illum tibi semper proponas.

Hieron. in Psal.

Ostendit disertissimus Leo, quanam via ad Christum tendere possimus, dum ait; *Per Christum ad Christum tendit, qui per semitam patientiæ & humilitatis incedit, in quo planè itinere, nec æstus deest laboris, nec nubes tristitiæ, nec procella formidinis: ibi sunt insidiæ iniquorum, persecutiones infidelium, minæ potentium, contumeliæ superborum, quæ Dominus Rex gloriæ ideo omnia percurrit, vt inter præsentis vitæ pericula, non tam optandum sit nobis declinando ista effugere, quàm tolerando superare.* F

serm. 16. de passion.

Senecam illum notissimum Philosophum ad subeundos difficiles, duròsque labores,

Sextij

Sextij cuiusdam liber adeò incendebat, vt casus omnes ad congressum prouocaret. Quid autem de se scribat audiamus. [In quacunque positione mentis sum, cùm lego Sextium, libet omnes casus prouocare, libet exclamare; quid cessas fortuna? congredere; paratum vides; illius animum induo, qui quærit vbi se experiatur, vbi suam virtutem ostendat: libet aliquid habere quod vincam, cuius patientia exercear.] Si vir Ethnicus sibi alium proponebat Ethnicum ad omnia incommoda toleranda; quid Christianus præstare debet? Christum sibi proponat, maiora namque sumet à Christo, viro dolorum, incitamenta, quàm Seneca à Sextio. Dicat igitur: cùm Christum opprobria, flagella, mortem denique ferentem intueor, libet omnia pro illo aduersa tolerare, quid moraris aduersitas? accede, paratum inuenies. *Epist. 65.*

Sed vt illud præstare valeamus, nobis Christus tanquam vestis induendus est: ad hoc nos hortatur Apostolus; *Induimini Dominum Iesum Christum.* Si ille Seneca animum Sextij induere fatebatur, itaque vt alter Sextius apparebat; induit fidelis Christum Dominum. Quid autem sit induere Christum, indicat Diuus Chrysostomus: *Induere*, ait, *Christum, est vndique in nobis per sanctimoniam & mansuetudinem Christum conspicuum esse. Homo enim indutus, id esse videtur, quod indutus est: appareat itaque in nobis Christus.* Vel secundum Diuum Thomam, Christum induit, qui Christum imitatur, quia sicut homo continetur vestimento, & sub eius *Rom. 13.* *Chrysost. in Epist. ad Rom.* *in eundem locum.*

colore videtur: ita in eo qui Christum imitatur, solus Christus, eiúsque indûmenti color, id est, sanctitas apparet.

Vt igitur illum, vel illo induaris, oportet vt illum intuearis, & quem debes contemplari, necesse est imitari: nec poteris cum illo in cœlis regnare, nisi valeas pro illo in terris aduersa tolerare. Nam, teste Apostolo, qui non compatitur, non conglorificabitur. Et Diuus Augustinus existimat illum recusare esse in corpore, qui tribulationem non vult sustinere cum capite, nec mereri congaudere in patria, qui recusat condolere in via. Non enim erunt in cœlo membra glorificata sub coronato capite, quæ hic sub spinoso extiterunt delicata: nec Christum videbit regnantem, qui recusat imitari patientem. Vnde Hieronymus; *Si vis habere partem cum Christo, tibi viuendum est Christi exemplo.*

Rom. 8.

serm. 44. de Sanctis.

Hieron. in quad. Epist.

Cæterùm quosnam consolentur Christi actiones & passiones, ostendit Bernardus his verbis. *Non consolatur Christi infantia garrulos: non consolantur lacrymæ cachinnantes: non consolantur panni eius ambulantes in stolis: non consolantur stabulum & præsepe amantes primas cathedras in synagogis.* Vis igitur, vt Christus te consoletur? fac vt vita tua illum imitetur: consolatur enim humiles, consolatur pauperes, consolatur mites, & eos qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: non consolatur Christi paupertas diuites, nec pauperes optantes esse diuites: nec eius humilitas inflatos: nec obedientia rebelles: nec impatientes patientia eius.

Bernard.

Valde

Valde sunt consideranda verba Apostoli sic ad Romanos scribentis; *Christus non sibi placuit.* In quæ verba ostendit Diuus Chrysostomus, Apostolum semper nobis Christum proponere in exemplum. Quid dicat iste doctor audiamus. *Semper*, inquit, *nobis Christum in exemplum Apostolus proponit: nam & cùm de eleemosyna loqueretur ipsum adducebat, dicens; Cognoscite gratiam Domini, quoniam cùm diues esset, propter vos egenus factus est: & cùm ad dilectionem adhortaretur, dixit: sicut & Christus dilexit nos: de ferenda etiam confusione, & periculis consulens ad eundem confugit, dicens: Qui pro gaudio sibi proposito Crucem sustinuit, confusione contempta.* Postmodum iste doctor explicans supradicta verba Apostoli, sic ait; *Quid est, non placuit sibi ipsi? poterat nulla ferre opprobria, poterat quæ passus est, non pati, si quæ sua sunt spectare voluisset; verùm noluit, sed quod nostrum erat respiciens, quod suum erat neglexit.*

Rom. 15.

Hom. 27.

H Itaque ille sibi placet, cui pati pro Christo non placet: sed sicut Christus tormenta pro nobis sustinendo sibi placere recusauit; ita consentaneum est, vt pro ipso patienter omnia aduersa ferendo nobis ipsis displicere studeamus. Naturaliter tibi displicent labores, dolores, morbi, paupertas, & similia, quæ si recuses, aut impatienter feras, tibi placebis, sed non Deo, quia non vis, quæ tibi non sunt placita: si verò æquo animo sustineas, tibi exemplo Christi displicebis, sed Deo placebis. Audi Bernardum: *Quidni caput suum membra sequantur? si bona suscepimus ab hoc capite, id est, Christo, mala autem quare*

serm. 1. in capite ieiunij.

non sustineamus? An respuere tristia volumus, & communicare iucundis? Si ita est, indignos nos capitis huius participatione probamus. Omne enim quod ille patitur, pro nobis est. Quòd si in opere salutis nostræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadiutores nos exhibebimus illi? Non est magnum si compatimur, membrum capiti, cum quo & glorificandum est. Fœlix membrum, quod huic adhæserit per omnia capiti, & sequetur illud quocunque ierit. Ducem Catonem sic Poëta inducit loquentem;

Lucanus lib. 8.

——Primus arenas
Ingrediar, primúsq; gradus in puluere ponam:
Me calor æthereus feriat, mihi plena veneno
Occurrat serpens, fatóque pericula vestra
Prætentate meo.——

Sic Christus Dux, & Deus optimus maximus per huius mundi tribulationes suos ducens milites, primus in puluere gradus posuit, vestigiáque reliquit impressa, quibus insistamus. Nam primum impiorum oppugnauit inuidia, primum labores afflixere, primum truculenti vulnerauere leones, primus torrentem mortis transfretauit; videamus illum, & sequamur: eius exemplo omnia subeamus aduersa. Olim Hebræorum exercitum per Arabiæ deserta loca præcedebat columna; nos autem non columna nubis & ignis, sed Deus ipse in nube, hoc est, in humanitate, præcedit. Sequebantur illi nubem, nos sequamur Christum, iuxta illud Ambrosij; *Exercitata mens non aquilarum præfert imagines, nec dracones, sed in Cruce Christi, & in Iesu nomine progreditur ad prælium.*

lib. 1. de Abraham cap. 7.

Nullum

Nullum certè ad omnem patientiam efficacius remedium dari poteſt, quàm Chriſti Redemptoris vel exemplum, vel gratia, vel doctrina. Sanctus Alzearius Comes, cùm vxor eius nimiam eius, vt videbatur, patientiam miraretur, quòd in tam ampla familia, & tam multis negotiis toties offenſus nullum offenſionis ſignum daret. Ecquid verò, inquit, prodeſt iraſci? Nihil profectò. Attamen expolicabo tibi arcanum pectoris mei. *Noueris me interdum ſentire aliquam in animo aduerſus infeſtantes me indignationem. Sed illicò me conuerto ad cogitandas iniurias Chriſto illatas, dicóque mihi ipſi eum imitari cupiens: Etiamſi famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil hoc totum eſſet præ illis quæ Dominus tuus, & plura, & maiora perpeſſus eſt; certóque habeas, coniux mea, me nunquam ceſſare à commemorandis iniuriis Saluatoris mei, donec animus meus planè ſit tranquillus.* Hæc ille, qui ſæpe offendebatur, ſed nunquam iraſcebatur: quia Chriſtum meditabatur. Magis attendebat dolores, quos pro nobis Chriſtus perferebat, quàm iniurias, quas domeſtici ei inferebant.

Apud Sur. tom. 5. in vita eius cap. 23.

Spe beatitudinis æternæ omnia aduerſa ſunt æquanimiter toleranda.

CAPVT XV.

A SOLENT hi, qui minùs acri ſunt oculorum acie, eos auocare ab intuitu rerum nocitiarum; defigere

Simile.

verò in flores & viridantia, vt refocillentur. Ita anima auertere debet à rebus molestis & mœrore plenis, quas patitur: obuertere verò ad eorum contemplationem quæ bona & iucunda sunt, vtpote Paradisi gaudia. Idcirco

Hom. de grat. act. Diuus Basilius; *Affecit te*, inquit, *aliquis ignominia? Quin tu ad eam suspice gloriam, quæ reposita in cœlis est. Iacturam rerum tuarum adiisti? Imò oculos imprime fixiùs illis cœlestibus diuitiis, & thesauro incomparabili. Patriòne solo exclusus es? At patriam habes cœlestem illam Hierusalem. Periit tibi filius? Sed Angelos habes cum quibus in circuitu diuini illius throni tripudies lætitia sempiterna exhilarandus*, &c.

Potest igitur homo in omni angustia & aduersitate mentem suam erigere spe, & fiducia promissæ fœlicitatis æternæ, si patienter sustinuerit. Hoc vnum etiam Ioannes Cassianus pro curanda omni tristitia, quæ concipitur ex rebus aduersis, antidotum pro-

lib. 9. Inst. cap. 13. ponebat. *Hanc ergo*, inquit, *perniciosissimam passionem ita de nobis expellere poterimus, vt mentem nostram spiritali meditatione iugiter occupatam futura spe, & contemplatione repromissæ beatitudinis erigamus. Hoc enim modo vniuersa tristitiarum genera, siue quæ ex præcedenti ira descendunt, siue quæ amissione lucri, vel detrimenti illatione nobis adueniunt, siue de irrogata generantur iniuria, siue quæ de irrationabili mentis confusione procedunt, seu quæ lethalem nobis desperationem inducunt, valebimus superare*, &c.

Indignum existimat Diuus Cyprianus, si Christiani ad Paradisum inuitati, dolore afficiantur ob aliqua aduersa, de quibus nihil B

omnino curare debent, cùm copia regni cœlestis eos expectet. *Vinea fallat*, inquit, *& olea decipiat, & herbis siccitate morientibus æstuans campus arescat, quid hoc ad Christianos? Quid ad Dei seruos, quos Paradisus inuitat, quos gratia omnis & copia regni cœlestis expectat? exultant semper in Domino, & lætantur & gaudent in Deo suo, & mala atque aduersa mundi fortiter tolerant, dum bona & prospera futura prospectãt*, &c. D. Cypr.

Verissimum enim est illud Publij Mimi; [Ex præmij spe, solatium fit laboris.] Loquens Diuus Paulus de Moyse tenuente delicias aulæ Pharaonicæ, ait, hoc ideo præstitisse, quia *aspiciebat in remunerationem*. Ac si diceret: ideo Moyses opes Ægypti posthabuit gentis suæ miseriis, quia sic secum ratiocinabatur. Si ego Ægyptiis deliciis & honoribus me dedam, hís tantùm fruar ad viginti, vel triginta annos, & mox ab irato Deo damnabor ad æterna inferorum tormenta: sin autem, his abdicatis, populo Dei afflicto me iungam, cum eo premar latere & luto, affligar tantùm ad viginti, vel triginta annos, & mox à Deo remuneratore liberalissimo donabor æternis gaudiis. Satius est autem hic modica miseria emere æternam fœlicitatem, quàm modica fœlicitate & voluptate præsenti emere æternam miseriam. Atque hæc conclusio, & spes Moysem ad omnia dura & ardua fortiter subeunda impulit. Nec mirum, cùm dicat Diuus Augustinus; *Quis non contemnat dulcedinem sæculi inhians dulcedini vitæ æternæ?* Similiter tu, si aliqua afficiaris iniuria, si premaris penuria, si morbo detinearis,

Publ. Mim.

Hebr. 11.

in Psal. 65.

nearis, aut aliquam aliam afflictionem patiaris, *aspice in remunerationem*, & inuenies consolationem. Nam, teste Gregorio, *consideratio præmij minuit vim laboris.*

D.Greg.

Simile.

Baiuli seu onerarij homines, dum onera gestant, gemunt quidem & sudant, sed pretij consideratione pergunt, ferúntque patienter onus, imò sæpe lætantur, & finito labore alia quærunt onera vehenda, nec pristino labore deterriti cessant onera indagare: & quidem, si nos præmij cœlestis magnitudinem attentè contemplaremur, non solùm virtutis & sanctitatis onera, omniáque aduersa non detrectaremus, sed & vehementer optaremus. Si enim baiuli onera illa adeò amant, quia ex illis vitæ suæ ratio pendet; cur nos onera Christi, pondus Crucis, nimirum afflictionum, portare renuemus, cùm sine illis sempiternum & cœleste præmium nancisci non possimus? *Non cogites ærumnam*, ait Chrysostomus, *sed libertatem, non flagella, sed honores.* Sanctus Stephanus non lapides, sed superna brauia considerabat, ideo *lapidum ictus, veluti suauem quemdam rorem excipiebat*, inquit Nyssenus. Ratio est, quia, teste Scriptura, *erat intendens in cœlum.*

Hom. 22. ad Pop.

lib. de beatitud.

Proposita temporali vita, nullos recusas labores, curris, huc illuc vagaris, insudas, operaris, mari, terræque te das; cur ita? Vt viuam, inquis. Quanto tempore? Per viginti, vel triginta, aut fortè sexaginta annos. Ergo tibi grata est vita sexaginta annorum, ad quam traducendam tanta subis incommoda. Cur potiùs tibi gratior non est vita, non centum

centum annorum; sed æternæ? Cùm cupias hic aliquandiu viuere, cura in cœlo in æternum viuere: cogitato aliquo temporali lucro, multa sustines; proposito verò sempiterno præmio, non omnia subibis aduersa? [Cogita, inquit Seneca, quàm multa temerè pro pecunia, quàm multa laboriosè pro honore tentaueris: aliquid & pro otio audendum est.] Sed dic tu; aliquid pro Deo, pro vita æterna audendum & subeundum est. Quid non moliuntur homines? quid non patiuntur prò tuenda, aut recuperanda valetudine? Vnde Poëta; *Epist. 19.*

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignem,
Arida nec sitiens ora lauabis aqua.
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis? *Ouid. lib. de remed. amo.*

D Quid non patiuntur auari? Quas vigilias, nauigationes, labores non tolerant, vt aurum cumulent? Et tamen terrena bona nullo conatu, nullóque labore sunt digna: pro æternis bonis sunt labores subeundi. *Tanti vitreum*, inquit Tertullianus, *quanti verum margaritum?* Bona huius sæculi sunt veluti vitreum margaritum, & nullius pretij: cœli bona veræ sunt gemmæ. Si vitreũ margaritũ, id est, sæculi caduca bona auari tanto emunt pretio & labore; verum margaritum, id est, cœlestia bona quantis laboribus nos comparare debemus? Ideo addit idem doctor; *Quis non libentissimè tantum pro vero margarito habeat erogare, quantum alij pro falso?* Vnde & Hieronymus: *Quantis*, inquit, *sudoribus hæreditas cassa expetitur? minori labore margaritum Christi emi poterat*, &c. Diuus quoque Chrysostomus *in lib. ad Martyres.* *ibidem.* *Epist. 2. ad Nepotian.*

mus sic à minori ad maius argumentatur: *Hom.24. in Matth.* *Si nautis*, inquit, *minaces illi pelagi fluctus, si tempestates, atque hyemes agricolis, si vulnera, cædésque militibus, si grauissimi illi ictus, plagaque pugilibus leues videntur, atque tolerabiles propter spem temporalium ac pereuntium commodorum, multò magis cùm cœlum proponatur in præmio, & ineffabilia illa bona, atque perpetua, nihil ex præsentibus his aduersitatibus sentietur.*

Certè æterna beatitudo labore æterno esset emenda, sed dignatione & miseratione diuina temporali comparatur labore. Vnde *in Psal.93.* de ea sic August. *Digna est quidem emi labore perpetuo, sed necesse est, vt labore temporali ematur. Certè tantus debuit esse, id est, sempiternus labor pro requie sempiterna*, &c. Audi precor *ibidem.* quid idem doctor Deo loquenti dicat. *Venale habeo. Quid Domine? Regnum cælorum. Quo emitur? paupertate regnum; dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita.*

Magna esset Christianorum confusio, si patientiam in aduersis non haberent expectatione æternæ gloriæ, quam multi Gentiles habuerunt ostensione virtutis, & acquisitione laudis humanæ. De Theodoro Cyre- *Val.lib.6.* næo refert Valerius, quòd cùm Symmachus Rex illum iussisset crucifigi, libera voce, & paruipendens huiusmodi tormentum, respondit: [Mea quidem nihil interest, an humi, aut in sublimi putrescam.] Laudat idem *lib.4.* Valerius patientiam Zenonis, qui dum in equuleo torqueretur, non supplicem emisit vocem, nec eiulatum, sed ita fortiter illud tormentum sustinuit, vt Tyrannus, qui eum damna

damnauerat, à populo lapidibus obrutus fuerit: Plurimum commendat Seneca paupertatem Fabricij, exilium Vitellij, tormenta Reguli, venenum Socratis, mortem Catonis, quia viri illi libenti animo pro inani quadam gloria omnia illa pertulerunt: quam quidem transeuntem gloriam sic magnifaciebat idem Seneca, vt de illa diceret; [Nos non aduocabimus patientiam, quos tantum præmium expectat?] Hoc de pereunte gloria dixit Ethnicus; nos verò Christiani maiori ratione de perenni dicere possumus, non habebimus patientiam, qui cœlestem speramus gloriam?

lib. de Prouid.

lib. … de …

F Attamen sunt nonnulli, qui tanto amore prosequuntur istud sæculum, vt maiores subeant labores pro terrenis & perituris rebus, quàm pro sempiternis & cœlestibus, de quibus meritò conqueritur Diuus Gregorius. *Omnes*, inquit, *huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt; in cœlestibus autem debiles: nam pro temporali gloria desudare vsque ad mortem appetunt, & pro perpetua nec parum quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet tolerant iniurias, & pro cœlesti mercede, vel tenuissimi verbi contumelias ferre recusant. Terreno Iudici toto etiam die assistere fortes sunt, in oratione verò coram Domino, vel vnius horæ momento lassantur. Sæpe nuditatem, deiectionem, faméinque pro acquirendis diuitiis, atque honoribus tolerant: superna autem laboriosa tantò magis quærere dissimulant, quantò ea tribui tardiùs putant*, &c.

Et habetur dist. 1. cap. omnes.

Dilectores autem cœlestis patriæ tantò magis de illa cogitant, quantò minùs de terrenis

renis curant; quia, teste eodem Gregorio, *vilescunt temporalia, dum cogitantur æterna.* Terrena ad tempus negligunt possidere, vt valeant cœlestibus sine fine gaudere: non curant hic omnibus tormentis affici, vt possint ibi diuina visione refici. Omnia patienter tolerant, quia cœlum impatienter desiderant, dicuntque cum D. Augustino; *Desideramus Hierusalem cœlestem, & quanto impatientius desideramus ipsam, tantò patientius sustinemus omnia propter ipsam.*

D. Greg.

Epist. 32. ad Paulinum.

Pudeat nos, qui pro tanta gloria nihil in hoc mundo sustinere volumus. Cruciabantur Martyres omni tormentorum genere. Aliqui enim in frusta discerpti extremum exhalabant spiritum: aliorum corpora vnguibus dilacerata, aceto & sale perfundebantur. Hi bestiis dilaniandi tradebantur, illorum carnes candentibus forcipibus identidem carpebantur. Quæ omnia æternis consideratis præmiis fortiter perferebant; sciebant enim ad magna præmia non posse perueniri, nisi per magnos labores. *Igitur*, ait Gregorius, *delectet mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum*, &c.

Hom. 37. in Euang.

Laudat Diuus Paulus Hebræos, quòd cognita meliori in cœlo substantia, cum gaudio rapinam bonorum suorum ferebant. *Rapinam*, inquit, *bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam.* Sciebant Hebræi qui Christo nomen dederant, huius sæculi opes esse inania quædam parui momenti accidentia: cœlestes verò diuitias esse substantiam G

Hebr. 10.

solidam

ſolidam ac ſempiternam. Ideóque cum gaudio rapinam ferebant accidentium, vt ſubſtantiam perpetuam compararent. Iucunda enim eſt iactura plumbi, qua comparatur aurum. Cur nobis eadem cognoſcentibus, eadémque ſperantibus, idem non contingit gaudium? Quia idem nobis non ineſt deſiderium. Nam, ait Auguſtinus, *temporalibus gaudent, qui bona æterna non norunt deſiderare*, &c. At verò, teſte Iſidoro, *qui futuræ vitæ præmia diligenter excogitat, præſentis vitæ mala æquanimiter portat.* Denique, omnibus mihi liceat dicere, quod ſuis ſociis Æneas; *in Pſal. 52.* *Iſidor.*

Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum *Virg. 1. Æneid.*
Tendimus in cœlum. ———

Cùm poſt huius vitæ incommoda cœleſtibus bonis fruemur, poterimus gratias agentes Deo, hæc Iſraëlitarum verba vſurpare; *Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala.* In quæ verba luculenter loquitur Diuus Bernardus in hunc modum. *Opportunè poſt triſtitiam gaudium ſubiit: poſt laborem quies, poſt naufragium portus: placet cunctis ſecuritas, ſed ei magis qui timuit: iucunda omnibus lux, ſed euadenti de poteſtate tenebrarum iucundior: tranſiiſſe de morte ad vitam duplicat vitæ gratiam.* *Pſal. 79.* *ſerm. 68. ſuper Cant.*

H Beatiſſimus Pater noſter Franciſcus dum affligeretur, dicere ſolitus erat; *Tanta eſt gloria, quam expecto, vt omnis me pœna delectet, omnis morbus, humiliatio omnis, perſecutio omnis, mortificatio omnis.* Pudeat nos nullis velle cruciare moleſtiis, qui optamus æternis gaudere deliciis. *S. Franc.*

Tanta

Tanta eſt gloria illa cœleſtis, vt pro illa comparanda, omnia ſint nobis tormentorum atque tribulationum genera perferenda. Hinc Auguſtinus: *Si quotidie*, ait, *oporteret nos tormenta perferre, ſi gehennam ipſam paruo tempore tolerare, vt Chriſtum videre digni eſſemus venientem in gloria, & Sanctorũ eius numero sociari; nónne erat dignum pati omne, quod triſte eſt, vt tãti boni, tantæque gloriæ participes haberemur?*

ſerm. 2. de feſt. omn. Sanct.

Et reuera, ſi ritè cœleſtem dulcedinem guſtaremus, huius vitæ amaritudines non reſpueremus. Hinc Gregorius: *Cùm quis æternæ patriæ quanta ſit dulcedo conſiderat, pro ea præſentis vitæ amaritudines ardenter amat.* Et hanc modò Apoſtolicam rationem afferamus: *quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* In quem locum obſeruat Diuus Thomas, Apoſtolum non dixiſſe actiones, ſed *paſſiones*, quia, inquit, paſſio maior eſt actione, vt innueret, quòd ad comparandam æternam beatitudinem, illud eſt dandum quod maximum eſt inter ea quæ ab homine dari poſſunt; ſcilicet paſſiones. Homo igitur patiatur, vt tali gloria potiatur: ferat, vt ad illam ſe conferat: ſubeat tormenta, vt tranſeat ad oblectamenta. Vnde Auguſtinus ad vnumquemque noſtrûm; *Tolera*, inquit, *quod non vis, vt aſſequaris, quod vis.* Idem aſſignat rationem, cur in hoc mundo tribulemur, cùm ait; *Tota die tribulatio, quando in patria non eſt delectatio.* Id eſt, ſi patriæ cœleſtis conſideratione, & expectatione delectaremur, nullo modo huius vitæ moleſtias ſentiremus.

lib. 7. mor. cap. 6.

Rom. 8.

D. Thom.

in Pſal. 79.

ſuper illud Pſal. In die tribulationis meæ clam.

Deuotiſſi

Deuotißimè prolato, & inuocato sacratißimo nomine Iesu, omnis dolor, omniáque aduersa vel mitigantur, vel æquo animo feruntur.

CAPVT XVI.

A NON solùm persona Christi Iesu, sed & ipsius nominis inuocatio, & prolatio est maximæ virtutis. Romani, teste Plutarcho, Deum Romæ tutelarem nominare nefas ducebant: vnde Valerium Soranum malè periisse dicitur, quòd numinis nomen efferre ausus esset. Huius autem occultationis rationem assignant Plinius, & Macrobius. Solebant enim Romani, dum hostium vrbem obsiderent, euocare Deum tutelarem illius vrbis, illíque eundem, aut ampliorem locum, & cultum promittere; quia aliter vrbem capi posse non credebant. Ideo ipsi Romani Deum in cuius tutela vrbs Roma erat, ignotum esse voluerunt, ne vllo modo nominari, ac inuocari posset ab hostibus, atque ita non caperetur vrbs.

lib. proble-mat.

lib. 28. c. 2.

lib. 3. Satur. cap. 9.

Occultabant ergo Romani Dei tutelaris nomen: at Deus omnipotens, non tutelaris solùm, sed omnium deorum, quibus seruiebant, nomina iam obruit: nomen verò Iesu toti orbi patefecit, vt illud possit quisque

nominare, laudare, & inuocare; ideo Angelus ad Virginem antequam Christus conciperetur; *Vocabis*, inquit, *nomen eius Iesum.* Idem dictum est Iosepho, postquam conceptus est. Quando est circumcisus, palàm *vocatum est nomen eius Iesus.* Et dum crucifixus est, concelebratum est nomen eius Iesus, imposita à Pilato supra caput eius hac insigni inscriptione: *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.*

Luc. 1. *cap. 2.* *Ioan. 19*

Excogitabant impij sacrum istud nomen deperdere, & de medio tollere, vt Dauid in persona Christi prædixit: *Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen eius?* Ieremias quoque nomine eorum inquit; *Eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius.* Non tamen Deus illorum vota impleri permisit: imò nomen Iesu filij sui ad omnem propagauit æternitatem. Quod vt perageret, trophæum Crucis erexit, vbi nomen illud maneret inscriptum, nulla vnquam obliuione delendum: & sicut quæ sunt sublimi loco posita ab omnibus cernuntur, sic nomen Iesu non in porphyreticis columnis, non in Ægyptiorum obeliscis, aut æneis statuis, vel altis pyramidibus, sed in culmine, ac throno Crucis locauit, vt sic omnibus manifestaretur, & ab omnibus honoraretur, ac inuocaretur. Debuit enim illud nomen ab omnibus videri, quod ab omnibus debet proferri; ac in altum eleuari, quod à cunctis debet inuocari; & omnibus esse conspicuum, quod omnibus est proficuum.

Psal. 4. *Ierem. 11.*

Olim

B Olim nomen *Jehouah* erat Hebræis ineffabile; vel quia, ait Eusebius, non constabat, quomodo proferendum esset; vel secundum Galatinum, quia Deus trinus & vnus, qui omnino ineffabilis est, per illud nomen significabatur. Eam ob rem antiqui Iudæorum à Mose edocti, ad designandam hanc diuinæ Trinitatis & vnitatis ineffabilitatem, statuerunt hoc nomen minimè proferri; sed vbicunque inueniretur, loco eius nomen *Adonai* pronunciari debere. At nomen Iesu non vult Pater æternus, vt sit nobis ignotum & ineffabile, sed notum & effabile, atque ita pronunciari, efferri, ac inuocari possit ab omnibus. Hoc prædixerat Isaias: *Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit.* *lib. 11. de præp. Euãg. cap. 8. lib. 2. cap. 10.* *Isai. 62.*

Tria dicit Propheta sanctus. 1. *Vocabitur tibi*, id est, à te; quia omnis homo potest nomen Iesu vocare, & inuocare. 2. *Nomen nouum.* Quærit Diuus Thomas, an hoc nomen Iesu nouum debeat appellari, cùm in veteri Testamento pluribus fuisse impositum legatur. Sed respondet idem doctor, quòd his qui fuerunt ante aduentum Christi, potuit nomen Iesu, quod Saluatorem significat, conuenire secundum aliquam particularem, & temporalem salutem, quam illi hominibus attulerunt: at verò secundum rationem spiritualis, & vniuersalis omnium hominum salutis, nomen Iesu est proprium Christi; & hac ratione prædictum est, ipsum esse habiturum nomen nouum: & vocatur nouum, quia ei conuenit, quatenus homo ex tempore factus est; vel quòd ex nouo incar- *3. part. quæst. 37. art. 2.*

nationis, & redemptionis opere accepit nominatum, & in libro vitæ tanquam omnium saluandorum caput conscriptum: vnde Diuus Bernardinus: *Nomen Iesu*, inquit, *primò fuit à Patre prænominatum, imò à tota Trinitate in principio libri vitæ æternaliter fuit scriptum.* Illud igitur Pater nominauit, in capite libri vitæ descripsit, ac nobis reuelauit, vt etiam nos illud nominaremus, scriberemus, & in omnibus actionibus, & angustiis nostris inuocaremus, cùm huiusmodi inuocatio & nominatio adeò sit grata & vtilis, vt dicat Bernardus: *Si scribis, non sapit mihi, nisi legam ibi Iesum: si disputes, aut conferas, non sapit mihi, nisi sonuerit Iesus.* Diuus Augustinus etiam ante suam conuersionem hoc nomen semper sibi in veneratione, & deliciis fuisse testatur, cùm ait: *Hoc nomen Saluatoris mei filij tui in ipso adhuc lacte matris, tenerum cor meum piè biberat, & altè retinebat: & quicquid sine hoc nomine fuisset, quamuis literatum, & expolitum, & veridicum, non me totum rapiebat.* Illa autem nominatio ac huius nominis veneratio plurimùm ei profuit ad conuersionem.

tom. 2. serm. 49.

serm. 5. in Cant.

lib. 3. Conf. cap. 4.

In nominando sacratissimo nomine Iesu, ita delectabatur Diuus Paulus, vt in quatuordecim suis Epistolis illud repetat ducenties decies nouies. Maiores erant consolationes, quas in illo inueniebat, quàm afflictiones, quas pro illo tolerabat: Iesum, inquam, sæpe proferebat, pro quo libenter omnia perferebat; sic enim prædictum erat à Domino: *Ego ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Patiebatur pro Iesu, & deliciabatur in C

Act. 9.

tur in Iesu: nominabat Iesum, & vapulabat pro Iesu; ait enim, *ter virgis casus sum*: portabat Iesum, & ligabatur pro Iesu: scribebat Iesum, & necabatur pro Iesu. Audi illum clamantem; *Non solùm alligari, sed & mori paratus sum propter nomen Domini Iesu.* 2. *Cor.* 11. *Act.* 21.

Et non tantùm dulce illud nomen Iesu viuendo protulit, sed & moriendo. Nam resectum eius caput Iesum protulisse referunt Historici. Quia sicut vas, vnguento odorifero imbutum, licèt frangatur, semper odorem seruabit, iuxta illud;

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem *Horat.*
Testa diu. ------

Ita Paulus, de quo Christus, *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus, & filiis Israel.* Vas, inquam, rota tertij cœli elaboratum, vas quidem terreum, & fragile, coctum tamen in fornace tribulationum, tantam in illo nomine recepit fortitudinem & constantiam, vt quamuis Tyranni in ipsum desæuientes huc caput, & illuc corpus proiecerint, nunquam nomen Iesu, pro quo moriebatur, dimiserit; imò tanquam vas quod suauissimum diu continuerat liquorem, licèt confractum, bonum eius odorem retinens, suauitatem exhalabat. *Act.* 9.

Nec minus mirabile prodigium fuit, ter saliente Pauli capite, postquam fuerat abscissum, tres in eodem loco fontes aquarum erupisse, impleto non solùm in spiritu, sed & re ipsa, quod prædixerat Isaias; *Haurietis aquas de fontibus Saluatoris.* Est autem Iesus ille Saluator, cuius non solùm persona, sed & *Isai.* 12.

nominis ipsius inuocatio, & prolatio est tantæ virtutis, vt Moysis virga in operatione miraculorum longè sit eo infirmior, & impotentior: illa enim fontem vnum; nomen autem Iesu à Paulo repertũ tres fecit scaturire, qui adhuc extant, & de quorum aqua ego ipse bibi. Celeberrimus est hic Romæ locus trium fontium, qui omnium peregrinorum concursu visitur. Itaque, illud nomen quod fecit emanare è terra fontes aquarum, faciet etiam emanare è cœlo aquas consolationum, si deuotè proferatur & inuocetur, & non tantùm nobis afferet præsentem consolationem, sed æternam saluationem. *Non enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri*; præterquàm sacratissimum nomen Iesu.

Act. 4.

Inter nomina, quibus Deus incarnatus vocari voluit, præcipuum locum tenet nomen Iesu, quod magno pretio sibi comparauit, scilicet proprio sanguine, ac propria morte: cætera autem nomina nullo pretio, nullóque labore acquisiuit. Itaque quando illud venerabile nomen Iesu nominamus, & inuocamus, tunc passionem eius commemoramus. Est enim Iesus veluti signum illa omnia in memoriam reuocans, quæ, vt homines saluaret, admirabilia fecit Deus. Docet hoc Diuus Bernardinus. *Nomen Iesu*, inquit, *est signum repræsentans tibi omnia quæcunque Deus vndique fecit propter salutem humanæ naturæ.* Cùm itaque Iesum nominas, liberatorem, & saluatorem dicis; *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Ergo, vt salueris,

D

tom. 4. serm. 48.

Matth. 1.

ſalueris, & ab omni malo, & anguſtia libereris, illud eſt ſæpiſſime nomen proferendum, & inuocandum, quod ſaluatorem & liberatorem importat. Audi Bernardum. *Cùm nomino Ieſum, hominem mihi propono mitem, humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, & omni ſanctitate conſpicuum; eundémque ipſum Deum omnipotentem, qui ſuo me exemplo ſanet, & roboret adiutorio. Hæc omnia ſimul mihi ſonant, cùm inſonuerit Ieſus; ſumo mihi exempla de homine, & auxilium à potente.* *ſerm. 15. in Cant.*

Aliqui exiſtimant hoc nomen Ieſu fuiſſe Patriarchæ Iacob reuelatum, & ab eo in extremis diebus vitæ ſuæ ægrotante inuocatum, quando ſcilicet inter benedicendum filios ſuos, dixit; *Salutare tuum expectabo, Domine:* vel, vt alij cum Procopio transferunt; *Ieſum tuum expectabo, Domine.* Quæ verba exponens Oleaſter, ait, quòd quemadmodum ſolent ſenes & ægroti inter verba ſuſpiria emittere; ita Iacob iam feſſus, nimirum ſenio confectus, morbóque detentus hanc vocem emiſit ad Deum: *Salutem tuam expectabo, Domine.* Ieſum infirmus inuocabat ſub nomine Saluatoris, vel ſalutis, docens filios ſuos, ac poſteros ſperandum eſſe in Ieſum, illúmque in omni anguſtia, & in omni euentu inuocandum. Vnde Gregorius: *Beati Iacobi,* inquit, *mens oſtenditur, quomodo Ieſu deſiderio ardebat, qui moriens expectare ſe perhibebat.* *Geneſ. 49. Proc. in c. 49. Gen. Oleaſter. Hom. 8. ſuper Ezech.*

E Notat Diuus Ambroſius, nomen Ieſu ante incarnationem fuiſſe quaſi in vaſe incluſum, poſtea verò effuſum per totum orbem: vnde *lib. de Spiritu ſancto. cap. 7.*

ſponſa ſic ſponſo ſuo hoc nomine inſignito loquebatur; *Oleum effuſum nomen tuum.* Teſte Plinio, ſi mare intumeſcat, tranquillum efficitur iniectione olei: ſi cor noſtrum affligatur, & laborum, tribulationúmque fluctibus, tanquam mare æſtuans conturbetur, illicò recreabitur & requieſcet, ſi hoc oleum infundamus, id eſt, ſi deuotè proferamus & inuocemus nomen Ieſu. Vnde Bernardus: *Triſtatur aliquis veſtrûm? veniat in cor Ieſus, & inde ſaliat in os, & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimen? Currit inſuper ad laqueum mortis deſperando? Nónne, ſi inuocet nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam? Cui in periculis palpitanti, & trepidanti, inuocatum virtutis nomen non ſtatim fiduciam præſtitit, depulit metum? Cui quæſo in dubiis æſtuanti, & fluctuanti, non ſubitò ad inuocationem clari nominis emicuit certitudo? Cui in aduerſis diffidenti, iam iámque deficienti, ſi nomen adiutorij ſonuit, defuit fortitudo?*

Cant. 1. *lib. 2. cap. 109.* *ſerm. 15. in Cant.*

Audiendus eſt etiam Beatus ille Laurentius Iuſtinianus Patriarcha, qui, vt in tentationibus, doloribus, periculis, miſeræque huius vitæ tempeſtatibus Ieſum inuocemus, ſic adhortatur: *Si tentaris à Diabolo, ſi ab hominibus opprimeris, ſi configeris ægritudine, ſi doloribus fatigaris, ſi deſperationis agitaris ſpiritu, ſi concuteris formidine, ſi dubietate pulſaris, Ieſu nomen edicito. In arduis, in periculis, in terroribus, in domo, in via, in ſolitudine, in fluctibus, vbicunque extiteris, Saluatoris profer nomen.* Adeſt enim Ieſus piè illum inuocantibus, &

ſerm. de Circunciſione.

ſanctum

ſanctum nomen ſuum reuerenter proferentibus. Idcirco quoties tibi aliquid occurret aduerſi, dic; *Adeſto mihi Ieſu.* Iob audita morte filiorum, omníque ſua deperdita ſubſtantia, ac toto ſuo vlcerato corpore, & in ſterquilinium proiecto, totam ſpem ſuam in nomine Domini collocauit, dicens; *Sit nomen Domini benedictum.* Quibus verbis confortabatur, & ad omnia aduerſa fortiter ſubeunda roborabatur, imò beatificabatur: Nam *beatus vir, cuius eſt nomen Domini ſpes eius.* *Iob. 1.* *Pſal. 39.*

F Infundendum eſt igitur hoc oleum in tumeſcentes fluctus: eſt, inquam, proferendum, & inuocandum ſacratiſſimum nomen Ieſu, cuius inuocatione inſurgentes aduerſitates vel auferentur, vel patienter ferentur. Obſeruat Beda, nomen Ieſu apud Hebræos à littera *Iod*, & apud Græcos à *Iota* incipi, quæ vtraque in ſua gente denarij numeri eſt nota; quem quidem numerum tanti faciunt priſci ſcriptores, vt, teſte Alexandro, illud decumanum, ſeu decimum vocitent, quod ingens, & ampliſſimum eſt; & præcipuè inter fluctus maris, decimum obſeruarunt eſſe maximum, quod aſtruit Ouidius his verbis: *Beda de tabern. Salomonis.* *lib. 6. Gen. dier. c. 21.*

Qui venit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omnes: *lib. 1. de Triſt.*
Poſterior nono eſt, vndecimoq; prior.

& alibi ſic ſcribit:

Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus vndæ.

Hinc Gregorius Nazianzenus ait: *Doctus Gubernator decimas vndas cauet*, propterea quòd cæteris maiores & ampliores ſint; quod *lib. 10. Mor. in diſtichis.*

& ipſemet Beda adnotauit, qui de mari æſtuante ſic loquitur. *Dein & dein fluctus ordinantur, quorum decimus eſt maximus.* Exiſtente itaque maiore ac periculoſiore decimo fluctu, eóque inſurgente, appoſitè tunc infunditur oleum, vt conquieſcat. Sic, quò maior fuerit tribulatio, eò crebrior debet eſſe inuocatio huius nominis à numero denario inchoantis, ac oleo infuſo aſſimilati.

Familiare fuit patribus antiquis, in ſuis calamitatibus petere auxilium à Deo propter nomen illius. Vnde Dauid ſic precabatur: *Psal. 78.* *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui Domine libera nos, & propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum.* Libenter nomen Ieſu nominaſſet, ſi illud Dominus ei reuelaſſet, tunc enim cœpit inuocari, quando cœpit reuelari: & tunc auxiliatur, quando ritè inuocatur. Multùm confidebat Auguſtinus in nomine Ieſu; præſtat illum audire deprecantem perſonam Ieſu, propter nomen eius Ieſu. *de contrit. cordis. c. 5.* *Ieſu*, inquit, *propter nomen tuum dulce, fac mihi ſecundum nomen tuum Ieſu: reſpice pie miſerum, te inuocantem: Ieſu nomen delectabile, nomen confortans peccatorem, & nomen beatæ ſpei. Quid eſt enim Ieſus? Eſto mihi Saluator benignus: noli Domine, noli attendere ſic malum meum, vt obliuiſcaris bonum tuum: ô bone Domine Ieſu, etſi ego admiſi, vnde me damnare poſſis; tu non amiſiſti, vnde ſaluare ſoles.* Sic ille, docens nos quomodo ſit Ieſus inuocandus & exorandus. Quod ſi illo inuocato nondum ceſſet quaſſatio & tribulatio; non propterea debet ceſſare huius nominis inuocatio,

catio, quia nunquam nobis deerit, vel in præsenti, aut in futuro auxiliatio. Igitur sic cum Bernardo concludam: *Semper tibi in sinu sit Iesus, semper in manu, quò tui omnes in Iesum & sensus dirigantur & actus.* *serm. 15. in Cant.*

Plurimùm confert conscientia munda ad omnia aduersa patienter ferenda.

CAPVT XVII.

A

DVERTENS Diuus Gregorius quid possit conscientia, ait; *Nihil poterit obesse, si sola conscientia defendat.* *Hom. 9. super Ezech.* Sed non defendet te, si accuset te, accusabit te, si peccatum sit in te. Sicut enim in externo iudicio reperiuntur accusatores qui accusant, satellites qui ligant reum, Iudex qui sententiam fert, sententia quæ pœnæ addicit, cruciatus qui torquent: ita si culpa sit in te, habebis intus apud te, quod accusabit, ligabit, condemnabit, & castigabit te; *Nam,* *li. 25. Mor. cap. 5.* inquit idem Gregorius, *conscientia accusat, timor ligat. ratio iudicat, dolor excruciat,* &c.

Ipsi Ethnici agnouerunt hominem tum à bona conscientia subleuari & defendi, tum etiam à mala vexari. Vnde Tullius; [Magna, *Cicero pro Milone.* *inquit*, vis est conscientiæ in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari

putent,

lib. de trãquil. anim. putent, qui peccauerint.] Plutarchus quoque conſcientiam mundam ab omni labe maximum eſſe adminiculum affirmat: ſed [vice verſa, *ait*, facinoroſa conſcientia inſtar vlceris in corpore pœnitentiam relinquit in anima lancinantem iugiter, impetentem, atque excarnificantem.] Arbitrabatur inſuper idem Plutarchus flagitioſos ac facinoroſos homines non indigere Deo, aut homine vltore; ſed pernicioſam ipſorum vitam omni prauitate, impietate, ac ſcelere corruptam, refertam & contaminatam, ſatis ſuperque ad ſeipſam plectendam, ac torquendam ſufficere, iuxta illud Tullianum; *Cic. pro Roſcio.* [Sua quemque fraus & ſuus error maximè vexat, ſuum quemque ſcelus agitat.]

Hæc malæ conſcientiæ tormenta ex antiquis nonnulli, teſte Macrobio, rectè vulturis imagine ſignificari dixerunt, iecur Tityri perpetuò dilaniantis. *lib. 1. c. 10. de ſom. Scip.* [Vulturem, *ait ille*, iecur immortale tondentem, nihil aliud intelligi voluerunt, quàm tormenta malæ conſcientiæ obnoxiæ flagitio, viſcera interiora rimantis, & ipſa vitalia, indefeſſa admiſſi ſceleris admonitione laniantis.] Dicere igitur poteſt quiſque peccator, quod Poëta de ſeipſo,

Ouid. lib. 1. de Ponto. ----*Facto torqueor ipſe meo.*

lib. 3. de ſummo bono. Nam, teſte Iſidoro, *nulla pœna grauior eſt pœna conſcientiæ.* Seneca quoque quid timendum ſit, oſtendit. *lib. de moribus.* [Nullum, *inquit*, conſcium peccatorum tuorum magis timueris, quàm temetipſum: alium enim potes effugere, te autem nunquã; nequitia enim ipſa eſt ſui pœna.

Conſi

B Considerat Diuus Chrysostomus, quid *Epist. 7.* filij Iacob dixerint, dum accusarentur, quòd aureum poculum essent suffurati; *Meritò,* *Genes. 42.* inquiunt, *hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum,* &c. Quid illos torquebat? non furtum: non enim surripuerant huiusmodi poculum: & quamuis ab eis crimen illud exigeretur, atque ob id in iudicium traherentur, non propterea discruciabantur, quia illius criminis non erant conscij. Meritò tamen se pati fatebantur, quia in fratrem peccauerant; quod quidem peccatum nemo eis obiiciebat; nemo ab eis de illo pœnas exigebat: sed solùm eos perstringebat, accusabátque conscientia. Vnde, inquit ille doctor, *misericors Deus conscientiam eiusmodi accusatorem assistere voluit, vt nunquam soli relinquamur,* *Hom. 20. in Genes.* *sed illa nobis indesinenter congrediatur, clamet, & pœnam exigat delictorum,* &c.

Si igitur nulla in te dominabitur iniquitas, nulla tibi nocebit aduersitas, licèt tibi obueniat. Vis scire, cur Sancti gaudebant in medio tormentorum? Quia nulla erat in eis culpa, propter quam talia paterentur, ideo illa omnia tormenta æquo & læto animo ferebant, non enim illis nocebant, sed conducebant. Ideo optimè consulit Isidorus; *Vis,* *lib. 3. de summo bono.* inquit, *nunquam esse tristis? bene viue. Secura mens tristitiam leniter sustinet.* Audita Diuus Cyprianus Valeriani Imperatoris contra se sententia respondit; *Deo gratias,* quia sciebat se omni culpa carere.

C Vide quid de animabus iustorum dicat Sapiens; *Iustorum animæ in manu Dei sunt, &* *Sap. 3.*

non

non tanget illos tormentum mortis. Quodnam est hoc mortis tormentum, quo non sunt iusti tangendi? nunquid iusti sicut cæteri doloribus corporis, infirmitatúmque acerbitate in morte non vexantur? Imò sæpe acerbiùs. Tormentum igitur mortis, quo iusti non plectuntur, non est corporis, sed cordis, non est carnis, sed spiritus: tormentum, inquam, conscientiæ non tanget illos, cùm nullo sint obstricti crimine. Illud autem malæ conscientiæ tormentum solet tunc magis torquere, quàm quarumcunque corporearum pœnarum acerbitas, ac ipsa animæ à corpore separatio. Audi Diuum Augustinum: *Inter omnes,* inquit, *animæ humanæ tribulationes nulla maior est, quàm conscientia delictorum. Si enim ibi vulnus non fuerit, vbicunque alibi passus fuerit homo tribulationes, illuc confugiet, & ibi Deum inueniet: quòd si non fuerit ibi requies propter abundantiam iniquitatis, quid facturus est? quò confugiet, cùm tribulationes cœperit pati? fugiet ab agro in ciuitatem, à publico in domum, à domo in cubiculum; à cubiculo iam quò fugiet? non habet, nisi interius ad cor suum. Quòd si ibi tumultus est, si fumus iniquitatis, si sceleris flamma, illuc confugere non potest; pellitur enim inde: & cùm inde pellitur, à se ipso pellitur; quò fugiturus est? quocunque enim fugerit, se trahit post se, & quocunque traxerit se, cruciat se. Arctæ igitur istæ & vehementes omnino tribulationes sunt,* &c.

in Psal. 45.

Idem affirmat Gregorius; *Si mala conscientia tribulationem perferens, in arcano cordis Deum non inuenit, quoniam fortè recessit ab hospitio cordis pro abundantia iniquitatis, quid facturus est homo?*

in explan. 7. Psalm. pœnit.

homo? vbi consolationem inueniet? vbi requiem perquiret? Grandis tribulatio, vbi nullus euadendi aditus, vbi nulla libertatis spes, vbi nulla ereptionis fiducia. Si ad exteriora recurrit, si in transitoriis consolationem quæsierit, ibi animi afflictio vrgebit. Quæ enim in temporalibus consolatio? quale in diuitiis gaudium? nunquid nobiscum permansura sunt?

D Videntur isti doctores censere, nullum superesse homini refugium, si læsa sit conscientia. Ego autem dicerem adhuc illi superesse pœnitentiam, ad quam tanquam ad secundam post naufragium tabulam confugere poterit, quam nullo pacto relinquere debet, donec mundetur. *Naufragus*, ait Gregorius, *ibidem.* *cupiens vitam in vndis seruare, semel adeptam tabulam non antè dimittit, quàm vehiculi præsidio adiutus optatum littus attingat*, &c.

Si igitur intra te sit fumus iniquitatis, aperiendæ sunt fenestræ, vt exeat fumus; aperiendum, inquam, est os tuum per confessionem, vt exeant peccata: si flamma sceleris consurgat, proiicienda est aqua, vt extinguatur; effundendæ sunt lacrymæ. Nam *lacrymæ veniam non postulant, sed merentur*, inquit Ambrosius. *Ambros. in Lucam.* Danda est etiam eleemosyna, qua extinguuntur peccata, sacra testante Scriptura; *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* *Eccl. 3.* Atque ita tua mundabitur conscientia, quæ nihil aliud est, quàm scientia & testimonium animæ, quo anima bene sibi conscia est, sibique attestatur se purè & sanctè iuxta Dei legem viuere.

Cùm igitur magis cruciet culpa, quàm

pœna,

pœna, purganda est sæpe anima per confessionem sacramentalem, & alia bona opera, vt ad illam sic mundatam recurrat homo in aduersitate constitutus: quia plus lætabitur ex bona conscientia inter aduersa, quàm ex mala inter prospera. Vnde Augustinus; *Tu,* inquit, *qui veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quæris, eam inter amarissimas huius vitæ molestias degustabis, iucundiúsque ex bona conscientia inter ærumnas lætaberis, quàm ex mala inter delicias*, &c. Quid enim melius, quàm

de Catechumenis.

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa?

Horat. lib. 1. Epist. 1.

Itaque præcedat confessio, vt sequatur consolatio. Exeat quod te intus torquet, vt cesset quod foris tibi nocet. Quia, teste Gregorio, *vulnera clausa plus cruciant: nam cùm putredo, quæ interiùs feruet, deiicitur, ad salutem dolor aperitur.* Vt sit Deus consolator tuus, esto tu accusator tui: vbi enim est culpa animam maculans, ibi non est Deus animam consolans. Igitur, vt ingrediatur in te Deus totius consolationis, egrediatur à te peccatum sacramento confessionis. *Nam*, ait Augustinus, *antequam confitearis peccata, intercluseras ad te viam Dei, non erat qua ad te veniret: confitere vitam, & aperi viam, & veniet Christus.* Neque hoc latuit Poëtam cùm dicat, E

in Iob. 11.

in Psal. 84.

Numen confessis aliquod patet.----

Ouid. lib. 10. Met.

Ad pœnitentiam tanquam ad consolationis portum confugiebant olim Israëlitæ in afflictione existentes, vt liquet in historia Iudith, Machabæorum, & alibi: *Si gens illa,* inquit Deus, *pœnitentiam egerit à malo suo, quod locutus*

Iudith 4. 1. Mach. 2.

locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt facerem ei. *Ioan. 3. Ierem. 18.*

Hoc antidotum Gregorius Nazianzenus commendauit populo suo, cùm fruges iam maturæ grãdine percussæ fuissent. *Cùm Deus,* inquit, *non nisi coactus nostris peccatis percutiat, quid afferri potest, quin natiua sua bonitate vtens, indulgentem se nobis prabiturus sit, modò nosmetipsi nostri misereamur, iustisque patris visceribus viam patefaciamus, ac proinde in lacrymis seminemus, vt in exultatione metamus, peccato medeamur, ne cum peccato conficiamur?* *Orat. in plag. grand.*

F Quid præterea præstet bona, vel mala conscientia, videre licet in ipso Ioseph, & duobus illis Pharaonis Eunuchis cum ipso incarceratis. Nullum Ioseph patrauerat crimen, idcirco nulla tristitia, nullóque mortis metu afficiebatur, quamuis carceribus mancipatus fuisset: at verò Eunuchi, quia malè sibi erant conscij, timebant, ac tristabantur. Vnde ad illos aliquando Ioseph; *Cur tristior est hodie solito facies vestra?* Si fuissent innoxij, nullo modo timuissent, nec consolatione indiguissent: nullus consolabatur Ioseph nisi propria conscientia, quæ culpa carebat. Interrogatus Bias, quidnam in vita metu vacaret, respondit: *Bona conscientia.* *Genes. 40.*

Quis Petrum inter catenas, & sui carceris custodes tam securè dormientem non demiretur? Iam contra eum lata erat mortis sententia, in crastinum erat iugulandus, gladius paratus, locus martyrij iam constructus, & tamen tam profundo somno sopitus erat, vt ad illum excitandum necesse fuerit latus *Act. 12.*

eius ab Angelo percuti; dormiebat ſomno confidentiæ, ſciebat enim nullum ſe commiſiſſe crimen: ideo non ægrè ferebat carcerem, qui etiam patienter toleraſſet mortem: non dolebat, inquam, de carcere qui tam securè dormiebat in carcere. *O quantum ſecuritatis habent, qui ſibi bene ſunt conſcij!* inquit D. Proſper.

lib. 2. de vita contemp. c. 18.

Bona conſcientia eſt veluti perpetuum conuiuium, iuxta illud Sapientis; *Secura mens quaſi iuge conuiuium.* In conuiuio nihil triſte auditur, omnia ſunt læta, quandiu quis conuiuatur, tandiu lætatur. Quòd ſi fortè aliquid triſte annuncietur, adſunt illicò ex amicis conuiuantibus qui conſolantur, quia vt plurimùm ſolent amici vocari ad conuiuium. Si bona fruaris conſcientia, iugi etiam frueris conuiuio, ad quod vocabitur patientia, quia, teſte Auguſtino, *patientia amica eſt bonæ conſcientiæ.* Si igitur tibi aliquid aduerſi contingat, aderit ſtatim amica patientia conſolans te. Audi D. Bernardũ; *Bona conſcientia,* inquit, *quotidie vireſcit, laboribus non affligitur: afficit gaudio viuentem, conſolatur morientem,* &c.

Prou. 15.

lib. de pat. cap. 5.

lib. de conſ.

Conſcientia munda non tantùm conſolatur, ſed etiam non patitur hominem pati, quia, teſte eodem Bernardo, nihil aduerſi formidat. *Quid dulcius*, ait, *aut quietius bona conſcientia, quæ nec damna, nec verborum contumelias, nec quicquam aliud formidat?*

ibidem.

Vnde ſancti viri nulla afflictionum, aut tormentorum genera timuerunt: habebant enim conſcientiam placidam & pacatam, nulliúſque peccati ſibi conſciam. Ideo non

ſolùm

ſolùm æquanimiter illa ferebant, verùm & parui pendebant; inter quos Diuus Tiburtius martyr, qui, vt habent eius acta, ad Torquatum Iudicem inſultans & quaſi triumphans dicebat; *Applica equuleos, ſuſpende Chriſtianos, damna, percute, incende, vniuerſa denique ſupplicia adhibe, decerne quicquid libet, omnis nobis vilis eſt pœna, vbi pura comes eſt conſcientia.* Tertullianus Scapulam Carthaginis Præſidem in Chriſtianos ſæuientem ſic alloquebatur; *Cum omni ſæuitia veſtra concertamus, etiam vltrò erumpentes, magiſque damnati, quàm abſoluti gaudemus.* Vnde tanta libertas, niſi ex recta eorum conſcientia? Meritò igitur interrogatus Periander, quid eſſet libertas, reſpondit; [Recta conſcientia.] Liberè enim poſſunt loqui, qui rectæ ſunt conſcientiæ. Hinc Plautus, *lib. ad Scap. cap. 1.* *Periander.*

Qui non deliquit, decet audacem eſſe, & confidenter loqui. *Plaut. in Amph.*

G Cæterùm tempore proſperitatis bene operare, vt ſi fortè in aduerſitatem incidas, tibi ſit conſolatio bonorum operum recordatio: ſed non poteris recordari, ſi neglexeris bene operari. *Fœlix conſcientia*, inquit Hieronymus, *quæ afflictionis tempore bonorum operum recordatur*, &c. Recordare præcipuè tuam mundare conſcientiam, vt valeas in te veram ſeruare patientiam: imò & murum ſeruare æneum; ſic enim à Poëta vocatur recta conſcientia, *in Iſai. lib. 11.*

----*Hic murus aheneus eſto.* *Horat. lib. 1. Epiſt. 1.*

Omnia ſubibis, nihil tibi nocumento eſſe poterit, ſi hoc muro protegaris, qui quidem murus, ſi culpa deſtruatur, pœnitentia erigatur.

tur. Si enim tibi ſit munda conſcientia, habebis quod conſoletur te; ſi praua, quod cruciet te.

Nihil magis conſolabatur Iob in affictione conſtitutum, quàm pura conſcientia, quam quidem peccatorum ſuorum confeſ-
Iob. 31. ſione purgauerat; quod patet his verbis; *Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam.* Quod exponens D. Gregorius, ait; *Mirentur in eo qui volunt caſtitatis continentiam, mirentur integritatem iuſtitiæ, mirentur viſcera pietatis: ego in eo non minus admiror confeſſionem humillimam peccatorum, quàm tot ſublimia geſta virtutum,* &c.

Quod autem bona conſcientia nihil pa-
Bernard. de conſid. ueat, nihílque timeat, docet Bernardus. *Quid,* inquit, *ſecurius bona conſcientia? damna rerum non metuit, nec verborum contumelias, non corporis cruciatus, quæ & ipſa morte magis erigitur, quàm deprimitur.* Huic conſentit Tullius ad
Cic. lib. 6. Epiſt. fam. Torquatum ſcribens. [Conſcientia, *ait*, rectæ voluntatis maxima conſolatio eſt rerum incommodarum.] Iuuat & Diuum Chryſoſtomum audire ad hoc propoſitum loquentem, & in quo conſiſtat triſtitia, & in quo conſo-
Hom. 25. ad pop. latio, differentem. *Nihil,* inquit, *aliud eſt triſte, niſi Deum offendere; quod cùm aberit, non poterunt tribulationes ſapientem animam contriſtare: ſed quemadmodum, ſi exiguam ſcintillam in profundum lacum deieceris, ſtatim extinxeris; itidem & omnis triſtitiæ ſuperabundantia in bonam miſſa conſcientiam, extinguitur.*

Ad

Ad omnes afflictiones, & persecutiones fortiter subeundas plurimùm prodest sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum dignè sumptum.

CAPVT XVIII.

A DIGNA Dominici corporis receptio vehementer accendit in amorem Dei, & ad ardua quæque pro Christo perferenda, magnásque vires subministrat in afflictione, vel persecutione existentibus, tum quia typus est Dominicæ passionis ratione sacrificij incruenti, in quo Eucharistia conficitur, tum quia Christus mandauit illud in memoriam suæ passionis offerri & sumi. Poterat quidem Dominus hoc venerabile Sacramentum alio tempore instituere: verùm tempus suæ passionis expectauit, qua imminente illud instituit, eóque suos muniuit discipulos; & quid dico discipulos? Imò seipsum seipso, si sic fari liceat, roborauit, vt ostenderet eo etiam nos esse muniendos vrgente aliqua afflictione, aut persecutione. Idcirco, cùm olim à Tyrannis fideles ad tormenta, & cædem propter Christiani nominis confessionem vulgò raperentur, ne illi fortè dolorum acerbitate victi in salutari certamine succumberent, vetus in Ecclesia Catholica mos fuit, vt his Sacramen

mentum Dominici corporis præberetur. Vnde Cyprianus: *Cùm ad hoc*, inquit, *fiat Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra aduersarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus.* Et alibi sic scribit, *Idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium: & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit & accendit.* Quod igitur vires suppeditat ad fortiter, & alacriter ferendum martyrium, conferet etiam ad quascunque tolerandas tribulationes.

Lib.1.Epist. 2.

Epist. 54. ad Corn. Pap.

Quòd iste panis Eucharisticus habeat vim corroborandi, indicant diuersæ versiones istius versiculi; *Et erit firmamentum in terra in summis montium:* vbi alia translatio habet secundum Chaldæum; *Erit substantificus panis in terra.* Alij sic legunt; *Erit fulciens*, seu, *confortans panis in terra* Quidam verò sic vertunt; *Erit panis robustorum in terra.* Vnde alibi vocatur *panis fortium*, vt notat Diuus Hieronymus, qui etiam hæc verba Dauidis; *Panem Angelorum manducauit homo*, sic vertit ex Hebræo; *Panem fortium manducauit homo.* Et vocatur panis fortium ab effectu, quia fortes illum dignè sumentes efficit ad omnia aduersa subeunda. Hinc Diuus Thomas asserit, ideo Christum Dominum istud Sacramentum instituisse in pane triticeo potiùs quàm in hordeaceo, quia frumentum magis hominem confortat, ad denotandum hunc huius Sacramenti effectum. B

Psal. 71.

Psal. 77.

3. part. qu. 74. art. 3.

Secundum eundem doctorem Angelicum, præfigurabatur olim huiusmodi effectus subcineri

3. part. qu. 79. art. 2.

cineritio pane,quo Elias ex persecutione impiæ Iezabelis de via fessus ministerio Angelorum pastus est, sic vt quadraginta dierum inediam sustinuerit. Quid enim aliud designat panis subcineritius, nisi corpus Domini sub cineribus specierum panis delitescens? Si sola figura tunc Prophetam roborauit, quid modò veritas? Hoc etiam patet in alio huius Sacramenti typo, scilicet manna, quod vires integras & sanitatem sumentium conseruabat, fortésque reddebat, ac erat facillimæ decoctionis. Nam, vt notat Genebrardus *in Psal. 77.* post Abulensem, totum sine excrementis in membrorum vertebatur substantiam. Quales vires dignè sumentibus non præbebit ipsamet veritas, istud, inquam, Sacramentum? de illo sic Laurentius Iustinianus; *Hoc Sacramentum est tanquam cellarium quoddam omnium aromatum in se continens pretiositatem & virtutem: in ipsum qui ingrediuntur, refocillantur ab omni fatigatione, nec deficiunt, donec præsentis vitæ terminus finiatur.* *de discipl. & perfect. Monast.*

C Multa occurrunt exempla, quibus vis & efficacia nutriendi & corroborandi huius diuini Sacramenti comprobatur. Narrat Sophronius *in Prato spir. c. 100.*, Petrum Ponticum sumpta Eucharistia in monte Sina, vsque Alexandriam longo & locorum & temporis interuallo emenso, absque vllo cibo, potúque perrexisse. In agro Tullensi puella quædam, teste Fulgosio *Ful. lib. 1.*, duodecim annos nata, sumpta tantùm sacra hostia sine alio cibo & potu triennium vixit. Idem scribit sua tempestate compertum, vt Perusij Palumba mulier In-

ibidem. teramnensis annos nata viginti, ipsa Eucharistia, nullo alio sumpto cibo, septem annos vixerit: quod Innocentius Octauus Pontifex re diligenter quæsita inspexit. Heremita quidam valdè pius Suitensis nomine Nicolaus, sola Eucharistia apud Heluetios prope Vnderualdem singulis mensibus sumpta, annos quindecim, nullo prorsus alio sumpto cibo, vixisse traditur circa annum Domini 1465. Beata Catharina Senensis, sola Eucharistia sumpta diu vixit, vti Pius Secundus suis literis in eius canonizatione testatus est. Ita fit, vt is qui aliis cibis vim alendi contulit, ipse longè excellentior sit homini cibus nutriens, roborans, & diu seruans, maximè quando sic expedire cognoscit.

Vuernerius in fasciculo.

lib. 9. hist. cap. 5. Placet hic referre, quod ab Eusebio refertur de sancto Luciano presbytero & martyre, qui cùm in carcere esset supinus, substratis acutis testulis, & pedibus in cippum iniectis, atque distractis, sine cibo & potu, sacram Eucharistiam ardenter desiderabat, & suspensis discipulis quomodo altare illuc inferrent, ait: Mensa erit nobis hoc pectus meum; templum verò sanctum vos mihi eritis, me omni parte circundantes. Impositis igitur suo pectori signis diuini sacrificij, sublato in cœlum obtutu, & sacro ritu precibus peractis, & ipse fuit particeps Sacramentorum, & aliis distribuit, quibus maximè confortatus, tandem in hac voce, *Christianus sum*, emisit spiritum. Fœlix, in cuius pectus intrauit hostia, quæ supra idem pectus fuerat consecrata; & quæ illum interiùs roborauit,

borauit, qui eam exteriùs portauit: diuinus ille cibus ſuam reficiebat menſam.

D Valdè expendenda ſunt hæc Chriſti verba; *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Quidam ſic interpretantur, *in me manet*, quaſi gutta aquæ cùm intrat in mare: *& ego in eo*, ſicut virga ferrea fortis in arundine. Gutta aquæ, ſi ſeorſum & in ſe ſola exiſtat, tenui vento, aut modico calore ſiccatur, & conſumitur: at verò, ſi in mare iniiciatur, diu conſeruabitur. Sic quamuis homo per ſe fragilis ſit, poteſt tamen ſumpto hoc Sacramento in Chriſto exiſtere, ac proinde quibuſcunque tentationibus reſiſtere. Et ſicut arundo, licèt debilis ſit, omníque vento agitetur, tamen, ſi intra illam virga ferrea includatur, facilè poterit quoſcunque ventorum impetus repellere: ſic homo per ſuſceptionem huius Sacramenti habens in ſe Chriſtum, fortior efficitur ad omnes ſubeundos labores. Vnde Beda; *Si tentatio pulſauerit, inhæreamus ſtabili corde Sacramento noſtræ redemptionis.* *Ioan. 6.* *Beda lib. 3. in Lucam.*

Vis adhuc ſcire quid Chriſtus efficiat dum manet in nobis? Audi Cyrillum; *Sedat ſæuientem membrorum noſtrorum legem, pietatem corroborat, & perturbationem animæ extinguit.* Itaque ſi aliqua animi mœſtitia afficiaris, aut aliqua calamitate premaris, ſume hoc Sacramentum, & inuenies medicamentum: nam ſecundum Ignatium, *Euchariſtia eſt pharmacum immortalitatis, mortis antidotum, medicamentum purgans vitia, & omnia pellens mala.* Pergat æger ad medicum, pauper ad diui- *lib. 3. in Ioan.*

tem, afflictus ad fontem totius consolationis, & dicat assumpto, postquam dignè sumpserit; *Non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

Psal. 22.

Asserit Plinius carnes ceruorum manè sumptas habere vim expellendi febres, corpúsque corroborandi, aítque suo tẽpore fœminas quasdam à febribus præseruatas, quòd ceruorum carnem degustare solitæ essent quotidie. [Quasdam, *inquit*, fœminas scimus omnibus diebus matutinis carnem ceruorum degustare solitas, longo æuo caruisse febribus.] Nónne Christus cerua matutina dicitur, iuxta versionem Diui Hieronymi in titulo Psalmi vigesimi primi? Nam quemadmodum mitis cerua à venaticis exagitatur canibus; sic Christus matutino tempore à rabidis vexatus hominibus, domum Pilati adductus, verberibus laniatus, ad Crucem perlatus est. Vox mitissimæ huius ceruæ hæc est; *Circundederunt me canes multi.* Heu quot illam canes circundederunt! quàm sæuos diuino illi corpori dentes infixerunt! nec verò ab ea insectanda destitere, quousque vitam eripuerunt: huius autem ceruæ carne qui pascitur, à diris peccati febribus præseruatur, ac consequenter agilis fortísque efficitur: scribit enim idem auctor ceruos febrium non sentire morbos. Hinc Bernardus: *Si quis,* inquit, *vestrûm non tam sæpe modò, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, inuidiæ, aut cæterorum huiusmodi, gratias agat corpori, & sanguini Domini, quoniam virtus Domini operatur in eo.*

lib. 8. c. 32.

Psal. 21.

ibidem.

serm. 1. in Cœna Domini.

Affirmat Diuus Chrysostomus, quòd ingredien

Hom. 45. in Ioan.

gredient in nos corpore Christi, statim in fugam dæmones vertuntur, qui solent tentare nos, & ad impatientiæ motus impellere, qui præsentiam Christi verentur: Angeli verò concurrunt tanquam Dominum suum comitantes. Pulsis igitur malignis spiritibus, & præsente Domino cum Angelis suis, cur times? cur doles? Non timebat Iob iuxta Dominum positus; *Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.* Quasi dicat; insurgant aduersitates, vrgeant dæmones, sæuiant homines, omnis denique in me irruat dolor, horum nihil ego verebor, dummodo, Domine, sim iuxta te. Sume hoc Sacramentum, & eris non tantùm iuxta Dominum, sed intra Dominum, qui proteget, consolabitur & roborabit te. Nam qui viuit propter Christum, libenter patitur propter Christum: ille autem viuit propter Christum, qui manducat Christum. Audi dicentem; *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Quia sumendo hoc Sacramentum non mutatur Christus in nos, sed nos in Christum, iuxta illud Augustini inducentis Christum loquentem sibi; *Non tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* O fœlicem mutationem! mutatur homo in Christum, id est, fit Christo similis. Fuit autem Christus patiens, libenter omnia opprobria, alapas, flagella, ac mortem sustinuit: similiter fiet patiens, libentérque sustinebit, qui illum dignè manducabit.

Iob. 7. *Ioan. 6.* *lib. 7. Conf. cap. 10.*

F Cuiusdam mensæ Solis meminit Diuus Hieronymus, dum ait. *Apollonius perrexit* *in Epist. ad Paulinum.*

Æthio

Æthiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in Sabulo. In ea noctu à diuitibus apponebantur cibi: deinde Sole lucescente, licitum erat omnibus indigenis ad illam accedere, cibósque capere, ac illis vesci & refocillari; de illa sic Herodotus. [Solis, *inquit*, mensa talis esse memoratur. Est in suburbanis pratum omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere, ad eámque, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem à terra reddi assiduè indigenæ aiunt.] Vnde Cœlius ait diuitum domos, omni rerum copia affluentes, expositásque inopum necessitatibus, atque alimentis, rectè dici mensam Solis. Sed multò rectiùs famosissima mensa Solis, maximi Solis, id est, Christi, mensa appellari potest, quam ipsemet noctu, hoc est, *in qua nocte tradebatur*, nobis parauit; vt postea ipso lucescente, id est, resurgente ad illam accederemus, non carnes assas, sed ipsummet Christum manducaturi: de qua mensa sic Psalmista; *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me.*

Herodot. lib. 3. — *lib. 29. lect. Antiq.* — *1. Cor. 11.* — *Psal. 22.*

Non timebant antiqui ad mensam accumbentes, quia Deos suos mensæ adesse credebant: ait enim Plautus,

Mos erat & mensæ credere adesse Deos.

Nihil nobis timendum occurret, si ad hanc mensam accedamus; in ea enim Christus adest, manducatur & consolatur, sumitur & non consumitur. Mensa secundum Varronem, quasi mesa, id est, media, dicitur, quia inter

Plaut. Menæch. sc. 1. act. 1. — *Varro.*

inter duos ſtatuitur: mediante hac menſa, id eſt, mediante huius Sacramenti ſuſceptione fortes, & generoſi efficimur ad omnia aduerſa ſubeunda. *Medius veſtrûm ſtetit.* Non accedet ad te malum, nullæque tibi nocebunt aduerſitates, ſi inter te & illas hæc menſa, vel Chriſtus medius ſteterit. Dico etiam quòd mediante hac menſa, Chriſtus nobis vnitur, vel potiùs nos Chriſto; nam ſecundum Chryſoſtomum, *hæc menſa eſt fiduciæ vinculum, nerui mentis.* *Ioan. 1.* *Hom. 24. in 1. ad Cor.*

Inualuit quondam vſus, vt milites fortes, & præliis explorati ad liberum conuiuium, & menſam reciperentur: vnde narrant hiſtorici, Rodericum de Biuar habuiſſe menſam rotundam à maioribus noſtris valdè celebratam, ad quam accumbere ſolùm licebat ducibus, ac militibus animo & rebus geſtis præſtantibus. Verùm aliam Chriſtus in Eccleſia menſam erigit longè pretioſiorem: nam illa, de qua diximus, non faciebat conuiuas ex ignauis fortes, vel ex imbecillis firmos: ſed illos iam ſtrenuos ac præſtantes tantùm admittebat. At Chriſti menſa, in qua caro eius ſumenda proponitur, ideo parata eſt, vt fortes & generoſi Chriſtiani efficerentur, atque aduerſus viſibiles & inuiſibiles hoſtes armarentur. Vnde Chryſoſtomus ſic Chriſtum loquentem inducit; *Ego carnibus meis vos alo, & meipſum vobis appono, vos omnes generoſos eſſe volens.* Cui non afferet robur tam eximij roboris cibus? Quem non faciet fortem panis fortium? Quem non reddet generoſum, animóque forti excelſum, *Hom. 61. ad pop.*

ſum, & caducarum rerum contemptorem, adeò generoſa menſa? à qua, teſte eodem
ibidem. doctore, *tanquam leones ignem ſpirantes recedimus facti diabolo terribiles.*

Hinc eſt, quòd in primitiua Eccleſia fideles ſumpto hoc diuino Sacramento tanta erant fortitudine prædit, vt nulla vi, nullis cruciatibus, nulla Regum, & Imperatorum potentia ſuperari potuerint. Mulieres ipſæ, ac teneræ virgines, pueri, & impuberes maxima cum animi alacritate ad vincula, ad tormenta, & ad mortem tanquam ad conuiuia properabant. Propterea, ſi aliqua aduerſitate premaris, præmiſſa integra omnium peccatorum tuorum confeſſione, accede humiliter ad hanc menſam, & ſume hoc venerabile Sacramentum, &, teſte eodem Chryſoſtomo, *tribulationes efficientur conſolationes*; præcipuè, ſi cogitaueris te illud recipere corpus, quod pro te flagellatum eſt, ſpinis coronatum, & cruci affixum: & quod, ſicut priùs voluit accipi & manducari, quàm pati, ita illud accipias, priuſquàm patiaris, vel dum pateris: vt ipſa paſſio tua ſit conſolatio; quia ideo Chriſtus tibi ſeipſum præbuit, vt illius
1. Cor. 11. paſſionis recordareris: *Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Sicut igitur inſtituto hoc Sacramento, & diſcipulis exhibito, libenter Chriſtus pro nobis quæque tormenta paſſus eſt; ita ſumpto eodem Sacramento, patienter pro eo omnia aduerſa feramus. Vis autem ſcire, qua de re tantùm dolere debeas? Audi eundem doctorem; *Vnus*

Vnus sit nobis dolor, vna mœstitia, si hoc alimento spiritali priuemur. Quia tunc robore & animi viribus ad subeundas quascunque tribulationes, priuaremur. *Hom. 60. ad pop.*

Illi sunt reuocandi in memoriam, qui multa patienter tolerauerunt incommoda, vt illorum exemplo, similia æquo animo feramus.

CAPVT XIX.

A VXTA Senecæ dicterium, prodest sine dubio habere quos respicias: & præcipuè, si eadem, quæ nos ipsi patiantur, vel passi sint. *Nam*, ait Chrysostomus, *molestiarum communicatio quandam affert lapsis consolationem.* Volantia animalia se vicissim alis suis feriunt; atque hoc pacto ad volandum excitantur: ille te ala sua percutit, qui, verbi gratiâ, exemplo suæ patientiæ te ad similia ferenda accendit. *Epist. 25.* *Hom. 1. ad popul.*

Olim Miltiades Imperator Atheniensium, vt scribit Philo, quando Rex Persarum tam multa millia traiecit in Europam, quasi ad primum clamorem oppressurus Græciam, conuocatis sociis pugnantes gallos gallinaceos ostendit, ratus hoc spectaculum maiorem vim habiturum ad permouendos animos Græcorum, quàm orationem; nec eum *Philo in lib. cui titulus. Quòd omnis probus est liber.*

fefellit

fefellit ſua opinio, ſpectata in brutis patientia, pertinacique contentione, vſque ad necem pugnantibus, inuicto pectore, correptis armis eam expeditionem ſuſceperunt contemptis mortibus & vulneribus. Sic Philo. Huiuſmodi milites ad pugnam animabantur propoſitis gallis illis pugnantibus. At nobis non galli gallinacei, nec alia bruta animantia, ſed homines exhibentur dimicantes, tormenta, ludibria, conuicia, filiorum mortem, bonorum iacturam, ac ſimilia mala, imò mortem ipſam fortiter & æquo animo ferentes, vt illorum exemplo, ſimilia ſimili animo ipſi feramus.

Referunt hiſtoriographi nonnullos etiam inter Gentiles forti animo ad ſupplicia corpora ſua tradidiſſe: nam Mutius dextram ſuam comburendam libens in ara reliquit; Empedocles totum ſe Catanenſium Ætnæis incendiis donauit.

Regulus, ne vnus pro multis hoſtibus viueret, toto corpore cruces patiebatur; ideo illum in captiuitate victorem appellat Tertullianus. *Apol.c.50.*

Anaxarchus Philoſophus, teſte Laërtio, dum à Nicocreonte quaſi in mortario pila contunderetur, ſic exprobrando Tyranno loquebatur. Tunde, tunde Tyranne follem, Anaxarchum enim non tundis; follem vocans corpus ſuum, Anaxarchum verò animam, vel potiùs animos, quos gerebat excelſos.

Quid Atticam meretricem memorem, quæ carnifice iam fatigato linguam ſuam poſtre

poſtremò in Tyranni ſæuientis faciem expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos confiteri cogeretur?

Laudatur & animi fortitudo Zenonis Eleatis, qui à Dionyſio interrogatus, quidnam Philoſophia præſtaret, cùm reſpondiſſet, contemptum mortis, impaſſibilis flagellis obiectus, ſententiam ſuam ad mortem vſque ſignabat.

Quales non pertulit ærumnas celeberrimus ille Socrates, cuius exemplo, ait Apuleius, & commemoratione in nos ipſos erigimur? Talia illi pro ſe ipſis ad inanem quandam laudem comparandam, patiebantur: fortem igitur illorum animum, non inane eorum intentum, imitemur. *de Deo Socratis.*

B Nonnullos etiam nobis proponamus ex tot Sanctis, qui pro Deo, & perenni ac cœleſti gloria tam multa incommoda ſunt perpeſſi; nam, teſte Chryſoſtomo, *ideo Deus Sanctos tribulari permittit, vt reliqui in grauia incidentes, ſufficientem mitigationem, & conſolationem habeant in eos reſpicientes.* Veniat imprimis Abel ante oculos, qui & occiſus à fratre ſcribitur, & non legitur reluctatus: Iacob ad memoriam reducatur, qui iam multos perpeſſus labores, iram etiam fratris ſui potiùs eligebat mitigare, quàm fratrem ſuperare: Ioſeph ad mentem redeat, qui à fratribus venditus, à ſua domina falsò accuſatus, & in carcerem coniectus, ſemper fuit patienti animo, atque ita membra ſua nouerat regere, vt regenti quoque Ægyptum præfuerit: Moyſem & Aaronem ante oculos deducamus, *Hom. 1. ad pop.* *Num. 20.*

N qui

qui persecutionem populi passi sunt, ad tabernaculum concurrerunt pro ipso populo exorantes, quem fugiebant. Sancta autem eorum mens & tumorem superbientium pertulit, & tamen contra eos ad odium non erupit. *Nam*, ait Gregorius, *patientia vera est, quæ & ipsum amat quem portat: nam tolerare, sed odisse non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.* Samuelem cogitemus, qui de principatu deiectus à populo, cùm idem populus petiisset, vt pro eo ad Dominum preces funderet, respondit; *Absit à me hoc peccatum, vt cessem orare pro vobis.* Iudicabat enim peccare pro inimicis non orare. Dauid ad memoriam deducatur, qui persequentem Regem cùm posset occidere, bonum elegit, quod ipse facere tenebatur, non malum, quod ille pati merebatur, dicens: *Absit à me vt mittam manum meam in Christum Domini*; atque eum, quem persecutorem dum viueret pertulit, fleuit occisum.

Lib. 1. in Ezech.

1. Reg. 8.

Porrò, si filius, frater, aut aliquis ex parentibus, vel amicis tuis repentina, aut turpi morte sublatus est, aut soror tua fornicata fuerit, veniat tibi illicò in mentem idem Dauid, cuius filius Ammon propriam sororem Thamar violauit, propter quod & ipse iussu fratris sui Absalon interfectus est: ac tandem ipse Absalon propriis capillis suspensus, lanceis fuit confossus, & sic miserè periit; quæ omnia Dauid patienti animo tulit.

2. Reg. 13.

Si ignis domum tuam absumpsit, vel latrones substantiam tuam deprædati sunt, aut si ali

si aliquod aliud tibi infortunium obuenerit propone tibi Iob in sterquilinio iacentem, graui vlcere percussum, omni medicamine, imò & linteamine carentem, testa saniem radentem per putredinem defluentem, liberis & omni substantia orbatum, ab amicis derelictum; præterquàm duris & importunis, eum potiùs ad desperationem inducentibus, quàm consolantibus; omni ope & auxilio humano destitutum, à propria vxore derisum. Ille erat, qui, vt obseruat Gregorius, à Domino laudabatur, & tamen plagis vsque ad sterquilinium sternebatur. Et, vt cum Augustino loquar; *Humiliatus videbatur Iob perdita substantia sua, perditis filiis suis; perditis quæ seruabat, perditis quibus seruabat, remansit sine hæreditate, & quod tristius est, sine hærede: remansit ad solam vxorem, non suam consolatricem, sed diaboli potiùs adiutricem.* Hæc autem omnia patienti animo tulit. Si captiuitate, paupertate, aut cæcitate premaris, veniat tibi in mentem Tobias similia passus, & cui, teste Scriptura, ideo hæc acciderunt, vt posteris patientiæ præberet exemplum. *Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & sancti Iob.*

lib. 3. Mor. cap. 5.

in Psal. 30.

Tob. 2.

C Propterea Origenes sic de sanctis viris loquitur; *Incedant primi armati: ipsos enim nobis proponimus, & videntes fortia eorum facta, ad prælium spirituale armamur, & dimicamus.* Procedant igitur illi, quos Apostolus tam grauia sustinuisse commemorat, quorum *alij distenti sunt*, &c. *Alij verò ludibria & verbera experti,* *insuper*

Orig.

Heb. 11.

insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.

Loquitur hîc Apostolus de multis sanctis viris veteris Testamenti, quorum aliqui *distenti sunt*, vel secundum Græcum, *tympanizati sunt*: vbi nota tympanum fuisse genus tormenti, quo homines fortiter & rigidè distendebantur quasi in equuleo, & pulsabantur vti pelles distentæ in tympano. De illo-
2. Mach. 6. rum numero fuit Eleazarus, qui *voluntariè præibat ad supplicium*: Græcè, ἐπὶ τὸ τύμπανον, id est, *ad tympanum*: & septem fratres Machabæi, quos Antiochus Epiphanes dirè
cap. 7. cruciauit *flagris & taureis*, id est, neruis & loris taurorum: in tympano enim & flagris, lorísque cædebantur, & fustibus pulsabantur & baculis, saxis, malleísque tundebantur, & quasi tympanum omnium verberibus cruciatibúsque obiiciebantur.

Alij verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Talis fuit Ieremias, qui cùm rebellibus Iudæis minaretur excidium Hierosolymæ, ab eis durissima est passus, scilicet probra, alapas, verbera, famem, carcerem, sæpe à toto populo reus mortis est proclamatus, ac tandem lapidibus obrutus martyr occubuit. Itaque Ieremias Christi à Iudæis afflicti expressissimus typus extitit, ac meritò ab Isidoro Pelusiota calamitosissimus
lib. 1. Epist. nuncupatur. Talis quoque fuit Michæas, qui quòd

quòd cladem prædiceret Achab Regi, ab eo in vincula coniectus, & à pseudopropheta irrisus & verberatus est. Dicat igitur Climacus; *Parit talia certamina superna peregrinatio: magnorum enim reuera est pati à suis ludibria.* 3. Reg. cap. vlt. Climac.

Lapidati sunt, vt Naboth procurante Iezabele, & Zacharias filius Ioiadæ Pontificis, aliique multi. De Zacharia sic Tertullianus: *Zacharias*, inquit, *inter ædem & altare occiditur perennes cruoris sui maculas silicibus assignans.* 3. Reg. 21. 2. Par. 24. Scorpiac. 8.

Secti sunt. Talis fuit Isaias, quem tradunt Hebræi serra dissectum esse à Manasse, quòd eius & Principum vitia acriùs, & sæpius obiurgasset. Idem tradit Epiphanius, & Sanctus Thomas; dicunt autem serram illam fuisse ligneam, nimirum vt Isaias, qui nomine suo, Iesu Saluatoris nomen & aduentum figurabat, morte quoque sua materiam & formam crucis in lignea serra figuraret; vnde carmen: in vita Isai.

Quem populus sectum ligno sine labe repertum,
Immeritum demens crudeli morte peremit.

D *Tentati sunt*, scilicet alij grauibus & diuturnis calamitatibus, vt Iob: alij persecutionibus, exiliis, fame, & penuria, vti Prophetæ sub Iezabel: alij per arduam obedientiam, vt Abraham: alij omni pœnarum genere tentati sunt, vt præfati Machabæi; sed fide & spe cœlestis gloriæ has omnes tentationes vicerunt.

In occisione gladij mortui sunt. Tales fuerunt Israëlitæ illi in persecutione Antiochi, de quibus dicitur: *Fiebant ergo cædes iuuenum & seniorum, & mulierum, & natorum exterminia,* 2. Mach. 2.

virginumque & paruulorum neces; erant autem toto triduo octoginta quinque millia interfecti.

Circuierunt in melotis, &c. Melota dicitur ouina pellis, aut potiùs exuuium, hoc est, pellis corpori ouis detracta vnà cum lana. Nam μῆλον Græcè vocatur ouis. Adde melotem per catachrésim cuiusuis quadrupedis pellem significare. Hoc vili & aspero amictu vtebantur olim Elias, Elisæus, multíque alij Prophetæ, tum quia Achab, Antiochus & alij ad extremam paupertatem eos adigebant, vt homines & hominum solatia fugere, atque in montibus & speluncis instar ferarum oberrare & latere cogerentur: tum quia hoc suo vili habitu volebant docere homines, luxum vestium esse spernendum.

Vide hîc quanta sint passi sancti veteris Testamenti, qui nondum viderant Christum passum, quid si vidissent? Vis videre quanti Christiani in primitiua Ecclesia pro fide Christi passi sint? Audi Tertullianum ad Scapulam Præsidem. *Quid facies de tantis millibus hominum; tot viris ac fœminis, omnis sexus, omnis ætatis, omnis dignitatis, offerentibus se tibi? quantis ignibus, quantis gladiis opus erit?* Indigebat potiùs Tyrannus instrumentis torquentibus, quàm Christianis illa subire volentibus: plures erant martyres, quàm martyria; & vt cum Ambrosio loquar, *defecerunt supplicia, cesserunt tortores, non defecerunt martyres.*

lib. ad Scap. Præsi. c. 5.

lib. 1. offic. cap. 41.

Audiamus Diuum Cyprianum de martyribus sui temporis sic scribentem. *Steterunt torti torquentibus fortiores, & pulsantes ac lanian-*

Epist. ad martyr. & confessores.

tes vngulas pulsata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem superare non potuit diu repetita plaga: quamuis rupta compage viscerum torquerentur in seruis Dei iam non membra, sed vulnera; fluebat sanguis, qui incendium persecutionis extingueret, qui flammas & ignes gehennæ glorioso cruore sopiret.

E Dico itaque, si senex sis, & aliquid triste patiaris, vel aliquid tibi præter, aut contra voluntatem obueniat, propone tibi Eleazarum illum, virum ætate prouectum, & vultu decorum, qui mortem fortiter maluit subire, quàm turpiter patriis legibus contraire; quique, teste Scriptura, *intuens quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinauit non admittere illicita propter vitæ amorem.* Deficientibus autem propter nimiam ætatem corporis viribus, noli animo deficere, cuius tantò virtus est validior, quantò corporis debilior. 2. *Mach.* 6.

Si iuuentutis flore gaudeas, considera, quid in illa florescente ætate subierint septem illi fratres Machabæi; *qui*, ait Gregorius Nazianzenus, *tormenta quasi thesauros præripientes, pro magistra lege pericula subeuntes, quæ non magis illata formidabant, quàm relicta requirebant.* Illis enim fuit lingua amputata, & cutis capitis abstracta, postmodum præcisis manibus & pedibus sartagine torreri iussi sunt; quæ omnia pro Deo obseruandæ legis gratiâ libenti animo subierunt. *cap.* 7. *orat.* 20. *de Machab.*

Si mulier existas, reuoca in mentem, quid mater illorum septem filiorum præstiterit, quidque tam in se, quàm in filiis pertulerit.

lib. 1. off. cap. 41. Quæ, ait Ambrosius, *spectabat læta filiorum quot funera, tot trophæa; & morientium vocibus, tanquam psallentium cantibus delectabatur, pulcherrimam ventris sui citharam in filiis cernens, & pietatis harmoniam omni lyra numero dulciorem.* O virilem animum in muliebri corpore! 2. Mach. 7. Nam, sacra testante historia, *singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia, & fœminea cogitationi masculinum animum inserens*, &c. *nouissimè ipsa post filios consumpta est.*

Si adhuc puerascas, vel adolescas, ferto patienter eas quæ tibi euenient aduersitates, & scito multos tuæ ætatis non tantùm mundi illecebras spreuisse, sed & multa tormenta subiisse. De Diuo Pancratio legitur, quòd nobili genere natus annorum duntaxat quatuordecim Romam se contulit, vbi suscepto baptismo, postea virili fortitudine pro Christo ceruices præbuit, vt illustrem martyrij coronam consequeretur. Recordare etiam illius adolescentis, quem Diuus Hieronymus laudibus celebrat, qui seruandæ pudicitiæ gratiâ, linguam expuit in faciem blandientis mulierculæ illum tentare satagentis. E

Si puella sis, vna tibi veniat in mentem, Virgo scilicet Agnes, quæ vix tredecim annos nata, *non habuit*, inquit Ambrosius, *in suo* lib. 1. de virg. *corpusculo quo ferrum reciperet, habuit quo ferrum vinceret. Hæc inter cruentas carnificum impauida manus, hæc stridentium grauibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totum offerre corpus, mori adhuc nescia, sed parata; vel si ad aras inuita raperetur, tendere*

Christo

Christo inter ignes manus, atque in ipsis sacrilegis focis trophæum Domini signare victoris, nunc ferratis colla manúsque ambas inserere nexibus: sed nullus tam tenuia membra poterat nexus includere. Corpus autem suum volebat perire, quod amari poterat oculis, quibus ipsa nolebat. Tandem stetit, orauit, ceruicem inflexit, virgo permansit, & martyrium obtinuit. Hæc potuit & voluit puella subire in illa tenera ætate; quare non tu in eadem, vel in maturiori tolerabis ea quæ tibi aduenient aduersa? Audi Augustinum tuam socordiam arguentem. *Tu non potes? quare ille potest? quare alter potuit? nunquid tu infirmior es illo, aut illo in valetudine? nunquid tu infirmior es fœminis? fœminæ potuerunt, viri non possunt?* *in Psal. 119.*

G Si cogaris manere sub dio, extra ciuitates, oppida, omniáque ædificia, vino carere, cibisque priuari delicatis, ac mollibus vestimentis, quibus alij abundant, atque vtuntur, mentis oculos in Ioannem reducito in eremo commorantem, rigida veste indutum, pauperem vitam degentem, ab omni lautitia abstinentem, à deliciis segregatum, ac tandem capite truncatum. Illum miratur Diuus Gregorius: miremur & nos, & imitemur. *Non sine grauissima admiratione*, inquit ille *lib. 3. Mor. 5.* doctor, *perpendo, quòd ille prophetiæ spiritu intra matris vterum impletus, atque, vt ita dixerim, priusquàm nasceretur, renatus, ille amicus sponsi, ille quo inter natos mulierum maior nemo surrexit, ab iniquis in carcerem mittitur, & pro puellæ saltatu capite truncatur, & vir tantæ seueritatis pro risu turpium moritur. Nunquidnam*

credimus aliquid fuisse, quod in eius vita, illa sic despecta mors tergeret? Sed quando ille vel in cibo peccauit, qui locustas solummodo, & mel silueſtre edit? Quid Deo vel de qualitate sui tegminis deliquit, qui camelorum pilis corpus operuit? Quid de conuersatione sua offendere potuit, qui de eremo non recessit? Quid illum loquacitatis reatus polluit, qui disiunctus longè ab hominibus fuit? Ita Gregorius. Vbi vides Ioannem ne leui quidem famine vitam maculasse; & tamen multa aspera tolerasse: in nullo, inquam, offendisse, & in multis passum fuisse. Quanta tibi post tot commissa peccata sunt perferenda?

Porrò quærens idem doctor, cur Deus quos sibi charos in æternum conspicit, tàm vehementer, quasi despiciens affligat, sic

ibidem. prosequitur. *Quid est*, inquit, *quòd Deus omnipotens sic vehementer in hoc sæculo despicit, quos sic sublimiter ante sæcula elegit; nisi hoc quod pietati fidelium patet, quoniam idcirco sic eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in summis, & foras vsque ad despecta deiicit, quia intus vsque ad incomprehensibilia perducit? Hinc ergo vnusquisque colligat, quid illic sint passuri quos reprobat; si hic sic cruciat quos amat: aut quomodo ferientur, qui in iudicio arguendi sunt, si sic eorum vita premitur, qui ipso iudice teste laudantur.* Quid dicis ad hæc? vides probos cruciari, & tu peccator vis deliciari? Optes igitur

serm. 4. de verb. Dom. flagellari, si cupias beari. Nam *melius est*, inquit Augustinus, *vt Deus flagellet te, & recipiat te, quàm parcat tibi, & deserat te.*

Præterea, si assiduis angaris sollicitudini- H
bus,

bus, ac præter huiusmodi innumeris agiteris incommodis, variisque afficiaris iniuriis; recordare Apostoli Pauli, qui tot tantáque pertulit, vt, teste Chrysostomo, omnia enumerare difficile sit. *Vide Paulum*, inquit, *quanta passus est, quæ etiam enumerare difficile est, carceres, vincula, verbera, supplicia. A Iudæis lapidatur, virgis cæditur, præcipitatur, latrones incurrit; ab inimicis, & à falsis fratribus insidias perfert: intus timores, foris pugnas patitur, famem, nuditatem, calumnias, tribulationes, hostias tolerat; & quid opus est multa dicere? quotidie moritur, & tamen in his omnibus non solùm nihil blasphemum ex ore suo profert, sed & gaudet, gloriatur, atque exultans dicit; Gaudeo autem in passionibus meis. Si ergo hic tanta patiens gaudebat & gloriabatur; quæ erit venia, quæ excusatio his, qui pro paruis iniuriis, aut qualibuscunque tribulationibus, quæ vtique illis longè inferiores sunt, blasphemant?* Ita Chrysostomus.

Hom. quòd nemo læditur nisi à se ipso.

Tu nondum sicut Paulus fuisti incarceratus; quòd si fueris, nondum flagella subiisti: quòd si fortè subieris, non tot quot ipse: nec adhuc fuisti catenis vinctus, nec lapidatus, aut semimortuus relictus, nec fuisti sicut ipse in profundo maris, nec tot terras sicut ille propter Christum peragrasti. Quare ergo de minimis illis quæ pateris, conquereris, qui tibi cœlestem beatitudinem promittere non vereris?

Sic itaque cum Diuo Augustino exclamet vnusquisque nostrûm. *Cùm tot viri, tot mulieres, & tantæ, ac tam delicatæ puellæ, flammas ignes, & bestias æquanimiter pertulerint; nescio,*

quæ

qua fronte, vel qua conſcientia cum omnibus Sanctis partem in æterna beatitudine habere deſideramus, quorum exempla ſequi non acquieſcimus. Excitemus nos ipſos ad ſectanda illorum veſtigia, ac ſæpe ſæpius nobis dicamus, quod eidem Auguſtino aliquando torpenti dictum eſt; *Tu non poteris quod iſti & iſtæ?* Non eſt quod dicamus illos, vel illas alterius aut præſtantioris fuiſſe naturæ; ſed ingenuè fateamur maioris quàm nos fuiſſe patientiæ, ac purioris conſcientiæ: nos verò maximæ eſſe mollitiei. Ideo meritò ſic nos increpando inuitat Ambroſius: *Imitemur Sanctorum patientiam, & cognoſcamus illos non natura præſtantioris fuiſſe, ſed obſeruantiæ maioris, nec vitia neſciſſe, ſed emendaſſe.*

lib. 8. Conf. cap. 11.

lib. de Ioſeph.

Cæterùm, ſentis tuam afflictionem, non ſentis alienam: grauiora ſemper nobis videntur quæ experimur in nobis, quàm quæ videmus in aliis. Interim alios vides ſua incommoda patienter tolerare: quare tu non tua? dic; *Tu non poteris quod iſti & iſtæ?* Et ſi quos vidiſti impatienter tuliſſe, quæro, an ſua patientia illis aliquod remedium contulerit? Scito etiam quòd ſi te excrucies, nihil omnino proficies. Seipſum conſolabatur D. Chryſoſtomus propoſitis ſibi his, qui ante ipſum paſſi fuerant, dum ab Eudoxia in exilium pelleretur. *Ego*, inquit, *cùm è ciuitate fugarer, nihil horum curabam, ſed dicebam intra meipſum. Si Regina vult exulem, agat in exilium, Domini eſt terra. Et ſi vult ſecare, ſecet, idē paſſus eſt Iſaias. Si vult in pelagus mittere, Ionæ recordabor. Si me lapidare vult, Stephanum habebo ſocium.*

Epiſt. ad Cyriac. Epiſt. 3. tom. 5.

ſocium. Si caput tollere vult, tollat, habeo ſocium Ioannem. Si ſubſtantiam auferre, auferat, nudus exiui de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. Et tu fac ſimiliter.

Ad patienter ferenda quæcunque aduerſa, magnopere prodeſt pro illis gratias Deo agere.

CAPVT XX.

A DIVVS Paulus ſcribens ad Theſſalonicenſes, ſic eos hortabatur. *Semper gaudete, ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite.* Tria hic commendat Apoſtolus, ſcilicet, gaudere, orare, & gratias agere. Quaſi dicat: vt gaudeatis, neceſſe eſt oretis, & gratias agatis: qui enim orat, & gratias agit, cum Deo verſatur, ac Deo loquitur; hæc autem ſunt homini lætandi occaſio. Vnde Theophylactus in hæc verba; *Iter, ait, monſtrat Apoſtolus, quo fiat vt ſemper gaudeamus, orationem nimirum quæ non ceſſet, atque gratiarum actionem, qui enim aſſueuit cum Deo verſari, eique gratias agere in omnibus rebus, tanquam vtiliter contingentibus, planum eſt, quòd perpetuum ſit gaudium habiturus.*

1. Theſſ. 5.

Theophyl.

Et reuera vix in Scriptura reperitur gaudium & lætitia ſine gratiarum actione. Apud

Eſdram;

2. Esdr. 12. Esdram; *In dedicatione muri Hierusalem requisierunt Leuitas de omnibus locis, vt facerent dedicationem, & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis.* Prædixit quoque Isaias lætitiam quandam, quæ huic terrestri Hierusalem accidere debebat, sed non sine gratiarum actione; *Gaudium*, inquit, *& lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.* Et, teste Ioanne, inter acclamationes eorum qui in cœlesti Hierusalem stabant in conspectu Throni, semper audiebatur *Gratiarum actio.* Si igitur aliqua tristitia afficiaris, non parum tibi eueniet gaudij, si Deo gratias agas.

Isai. 51.

Apoc. 7.

Antiqui Religiosi maximè lætabantur audito hoc verbo, *Deo gratias*: idcirco illud frequenter habebant in ore, eóque cùm inuicem fierent obuij, se mutuò salutabant, vti etiamnum multi faciunt. Hunc morem laudat Diuus Augustinus, quem carpebant Circumcelliones, sed defendit ille doctor, dicens. *Qui dicit Deo gratias, gratias agit Deo. Vide si non debet frater Deo gratias agere, quando videt fratrem suum. Num enim non est locus gratulationis, quando se inuicem vident, qui habitant in Christo?* Hoc ipsum verbum magni facit idem doctor, illúdque plurimùm commendat, dum ait. *Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quàm Deo gratias? Hoc nec dici breuiùs, nec audiri lætiùs, nec intelligi grandiùs, nec agi fructuosiùs potest Deo gratias, qui se tam fideli pectori dictauit.* B

in Psal. 132.

in Psal. 77.

Prima autem quæ hoc verbo, *Deo gratias*, vsa est,

vſa eſt, extitit Beatiſſima Virgo Deipara, vt dicunt aliqui; dum enim ſalutabatur, aut vocabatur, reſpondebat, *Deo gratias.* Quid de illa dicat D. Bonauentura, audiamus: *Ne fortè in ſalutatione ſua Virgo à Dei laudibus tolleretur, ſi quis eam ſalutabat, illa pro ſalutatione ſua, reſpondebat, Deo gratias.* Diuus quoque Antoninus ſic de illa ſcribit. *Virgo, cùm vocabatur, reſpondere ſolita erat, Deo gratias, vt illud modicum verbum non eſſet ſine laude Dei.* Et meritò illa eructabat, *Deo gratias,* quæ erat gratia plena: & tam in proſperis, quàm in aduerſis non ceſſabat à gratiarum actione, quæ propriè ad fideles, & Chriſtianos pertinet, vt teſtis eſt Hieronymus, qui ait; *Chriſtianorum propria virtus eſt, etiam in iis quæ aduerſa putant, referre gratias Creatori. Qui ſibi ſanctiores videntur, ſolent Deo referre gratias, quòd de periculis, vel miſeriis liberati ſunt: ſed, iuxta Apoſtolum, hæc virtus eſt maxima, vt in ipſis periculis, & miſeriis gratiæ Deo referantur, & ſemper dicamus: Benedictus Deus; minora me ſcio ſuſtinere, quàm mereor: hæc ad mea peccata parua ſunt: nihil mihi dignum redditur. Hic animus Chriſtiani eſt, hic crucem ſuam tollens ſequitur Saluatorem, quem nec orbitas, nec damna debilitant, quem, vt Flaccus ait, ſi fractus illabatur orbis, impauidum ferient ruinæ.*

Barrad. tom. 1. lib. 7. cap. 13.

D. Bonau.

4. part. ſum. Theol. tit. 6.

in Epiſt. ad Epheſ. 5.

C Sciens igitur Apoſtolus, quantum conducat gratias Deo referre, ſic hortatur: *In omnibus gratias agite.* Et alibi vult, vt ſimus *gratias agentes ſemper pro omnibus.* Pro omnibus, inquam, & in omnibus gratiæ agendæ ſunt Deo, putà tam in morbo, quàm in ſanitate:

1. Theſſ. 5.

Epheſ. 5.

tate: tam in inopia, quàm in copia: tam in desolatione, quàm in consolatione: tam in bello, quàm in pace: tam in humiliatione, quàm in exaltatione: tam in aduersitate, quàm in prosperitate: tam in iactura, quàm in lucro. Quia non minus, imò sæpe maius donum & beneficium Dei est morbus, inopia, desolatio, bellum, humilitas, aduersitas, iactura, & similia, quàm sanitas, copia, consolatio, pax, exaltatio, prosperitas, &c. Atque hæc est, vti iucundissima, ita & sanctissima vita, qua per ærumnas huius vitæ læti, & quasi ludibundi imus in cœlum, si nimirum in quauis re cum psalte canamus; *Benedicam Dominum in omni tempore.* In quæ verba iuuat audire Augustinum; *Dicis: quando benedicam Dominum? ait tibi aliquis, quando tibi benefacit, quando abundant sæcularia, quando multum abundat frumenti, olei, vini, auri, argenti, mancipiorum, pecorum, salúsque ista mortalis inuulnerata, & incorrupta persistit, nihil immatura morte subtrahitur, fœlicitas tota abundat in domo, circumfluunt omnia; tunc benedices Dominum: non, sed in omni tempore; & quando ista dat, benedic, & quando ista tollit, benedic: quia ille dat, ille tollit, sed seipsum à benedicente se non tollit.*

Psal. 33. *August. in Psal. 33.*

Nota hæc postrema verba; *Deus seipsum à benedicente se non tollit.* Tollantur à nobis omnia, dummodo Deus non tollatur: derelinquant nos omnia, dummodo non derelinquat nos Deus noster: non autem derelinquet, si illum etiam in aduersis non derelinquamus, sed illum benedicamus. Illum Iob

non

non derelinquebat, qui semper illum benedicebat, atque plus meruit in aduersitate Deum benedicendo, quàm in prosperitate domum suam egenis aperiendo: illúmque non tam admiramur facultates suas amittentem, quàm ob id Deo suo gratias agentem. Audi Chrysostomum. *Non perinde miror Iob domum suam egenis aperientem, vt suspicio & celebro, quòd facultates amiserit gratias agens. Neque tu perinde magnum fructum tuleris, si diuitias erogaueris in egenos, & tuas facultates esurientibus dissipes, quantum per hoc verbum, Deo gratias, lucraberis.* *Hom. 2. in 2. ad Cor.*

D Existimat idem doctor, diabolum ideo petiisse, vt eidem Iob mala infligeret, quia sperabat se aliqua verba blasphemiæ ab eo auditurum: idémque optaret à nobis dum affligamur. *Propterea*, inquit, *damna nobis diabolus facit, non solùm vt pecunias nobis auferat, sed vt per hoc nos cogat dicere aliquod blasphemum: sic in causa Iob, non hoc egit vt tantùm illum faceret pauperem, sed vt blasphemiam aliquam proferret.* *Hom. 20. in Epist. ad Hebr.*

Verùm non blasphemiam, sed gratiarum actionem promebat, dicens; *Sit nomen Domini benedictum:* & sic percussus percutientem percutiebat, superbúmque hostem vulnerantem vulneratus vulnerabat. *Nam*, ait Gregorius, *quot voces patientiæ in Dei laudem beatus Iob percussus reddidit, quasi tot in aduersarij pectore iacula intorsit.* *Iob. 1.* *lib. 2. Mor. cap. 12.*

Diuus etiam Chrysostomus gratiarum actione Iob Satanæ vulnus intulisse scribit. *Hoc vulnus infert diabolo*, inquit, *ex hoc corona-* *Hom. 1. ad pop.*

O *batur*

batur beatus Iob, & prædicabatur, quòd cùm tentationes illatæ essent innumerabiles, & vxor quoque eum supplantare vellet, non auersus est, sed Deo de omnibus perpetuò gratias egit: non solùm quando fuit diues, sed etiam quandò erat pauper: non solùm quando erat sanus, sed etiam quando caro scatebat vlceribus. Hoc enim est in primis grati animi, in rebus aduersis Deo semper habere & agere gratias.

Exemplo etiam Christi docemur, in aduersitatibus gratias agere, qui imminente sua passione Deo Patri gratias egit, instituens tunc nobilissimum Ecclesiæ nostræ Sacramentum & sacrificium cum gratiarũ actione, Eucharistiæ scilicet, quæ idem est ac gratiarum actio, vt docet idem Chrysostomus, dum ait; *Reuerenda ac salutaria illa mysteria, quæ in omni certè Ecclesiæ congregatione celebramus, Eucharistia, id est, gratiarum actio nuncupatur.*

Hom. 26. in Matth.

De huiusmodi gratiarum actione, & quid per eam Christus nobis innuere voluerit, hæc adnotat Gregorius. *Christus*, inquit, *cùm appropinquaret passioni, accepto pane, gratias egit, & benedixit. Gratias itaque egit, & benedixit, qui flagella alienæ iniquitatis suscepit: & qui nihil dignum percussione habuit, humiliter percussus benedixit, vt hinc scilicet ostendat, quid vnusquisque nostrûm in flagello propriæ culpæ facere debeat, si ipse æquanimiter flagella portat alienæ culpæ: & quid in correctione faciat subditus, si in flagello positus patrem benedicit, & patri gratias filius agit æqualis.*

Greg. lib. 2. Mor.

Diuus Ambrosius exponens illa verba Psalmi

Pſalmiſtæ; *Memor fui nocte nominis tui*, oſtendit parum eſſe in proſperis tantùm, & non in aduerſis Domino gratias agere. *Non magnum eſt*, inquit, *ſi tunc Domino gratias agas, quando in proſperis, & ſecundis es; ſed ſi tunc adhæreas Chriſto, quãdo te perſecutio exagitat, quando aliqua procella perturbat. Amiſiſti filium, memento Domini Dei tui, ne in tua præuariceris ærumna: pulſus in exilium, memento Domini Dei tui: alicuius diuitis oppreſſus potentia, amiſiſti proprias facultates, memento Domini Dei tui, ne te nox egeſtatis abducat à deuotionis affectu.* Tunc memor eris nocte Domini Dei tui, quando illi gratias ages in aduerſis. Eſto Philomelæ ſimilis, quæ ita in caliginoſæ noctis tenebris, ac in ipſo auroræ, aut meridiei tempore cantat. D. Ambr. ſerm. 7.

Dices; quam vtilitatem haurire potero ex illa gratiarum actione? Certè magnum theſaurum, magnáſque diuitias, inconſumptum bonum, imò armaturam fortem lucraberis: ſic enim vocat Chryſoſtomus gratiarum actionem; quia gratias agendo lucratur quis animam ſuam, quam blaſphemando amittit. *Magnus theſaurus*, inquit, *magnæ diuitiæ, inconſumptum bonum, armatura fortis. Perdidiſti pecunias? ſi gratias quidem egeris, animam lucratus es, & maiores nactus es diuitias, quia Dei beneuolentiam hauſiſti amplius: ſi verò blaſphemaueris, inſuper & ſalutem tuam amiſiſti, & quam habuiſti animam, occidiſti.* Hom. 1. ad popul.

Ex gratiarum actione, tanquam ex magno theſauro Iob cuncta quæ amiſerat, in duplo recuperauit: tres pueros in camino flamma

non terruit, nec tantillum læsit, quia gratiarum actione, veluti forti armatura erant induti, illámque cæteras creaturas assumere suadebant, dum ad diuinas laudes & benedicendum Dominum illas inuitabant. Vnde exclamat idem Chrysostomus: *O rem admirabilem! vinctos soluit flamma, & ipsa de reliquo à vinctis est vincta: compedes disrumpit, & talos non attigit. Erit igitur in tribulatione remissio, si semper in ea Deo gratias agamus.* Illos impij accusarunt, ligauerunt, in fornacem miserunt, & tamen nunquam blasphemauerunt, aut maledixerunt; & ita laudantes & benedicentes Dominum, ignis illius camini non consumpsit. Sic nec te ignis tribulationis consumet, si in illa Dominum benedixeris, illíque gratias egeris.

ibidem.

Quacunque igitur calamitate premaris, aut tristitia afficiaris; vel si tibi aliquid aduersi contingat, statim dic; *Sit nomen Domini benedictum*: vel, *Benedic anima mea Dominum*: aut, *Benedictus Deus*: vel, *Deo gratias*: aut similia verba in Dei laudem, & gratiarum actionem. *Siue in donis eius*, ait Augustinus, *siue in flagellis, lauda eum: quia laus flagellantis, medicina est vulneris.* Hoc visum fuit in Iob, cuius vulneribus nulla fuit adhibita curatio, nisi gratiarum actio. Nec tu poteris in aduersis, aut ab aduersis subleuari, vel saltem aliquid mereri, nisi in illis Deum benedicendo, & gratias agendo. Audi Chrysostomum: *In aduersitate gratias afferamus Domino, vt visa gratitudine nostra, largiorem suam erga nos declaret prouidentiam.* Ideo alibi sic monet idem doctor.

F

Iob. 1. *Psal. 102.* *in Psal. 144.* *super c. 45. Genes.*

doctor. *Admoneo vos*, inquit, *vt Dominum semper benedicatis. Si venerint mala, benedicite, & dissoluentur mala: si prospera venerint, benedicite, & perseuerabunt bona.* Et licèt mala non cessarent, & bona non perseuerarent, non minus est à nobis Deus benedicendus, ac illi gratiæ agendæ; vt illum iam incipiamus laudare in terris, quem desideramus laudare in cœlis. Procul igitur sint à nobis maledictiones, aut verba blasphemiæ: cùm enim *per multas tribulationes oporteat nos intrare in regnũ cælorum*, gratias agamus Deo, qui nobis iam illud immittit, per quod sumus ad regnum ingressuri: iámque nobis accidit, sine quo non possumus ad cœlum accedere.

in tract. de Symbolo.

Act. 14.

Othilia virgo, referente Marulo, apud Bauariam cæca nata fuerat, ac propter huiusmodi corporis vitium multa incommoda perpessa est à patre, qui eò processerat insaniæ, vt ei necem intentaret. Illa verò in omnibus quas patiebatur angustiis, Deo gratias agens, meruit tandem & visum recipere, & in gratiam patris redire, & quod his præstabilius, beatiúsque est, in sanctarum virginum numero computari.

lib. 5. c. 3.

Vis tandem videre, quid conferat in aduersis, & propter aduersa gratias Deo agere? Audi Chrysostomum: *Nihil hac lingua sanctius, qua in aduersis Deo gratias agit. Certè non inferior est lingua martyrum, vtraque pariter coronatur. Nam & aduersus istam instat lictor Deum per maledicentiam negare cogens, instat diabolus argutis cogitationum quæstionibus lacerans, & animi angustiis obtenebrans. Si ergo do-*

Hom. 8. in Epist. ad Coloss.

lores pertulerit, & gratias egerit, martyrum coronam sortitur. Martyres in tormentis si in Deum blasphemassent, nunquam martyrij coronam meruissent; sed illam sunt adepti Deum benedicendo, illique gratias agendo. Eandem tu consequeris, si in aduersitatibus gratias agas.

Ex his, quæ hic inuiti patimur, haurire etiam vtilitatem, imò æternam salutem possumus.

CAPVT XXI.

Epist.68.

ECTE à Seneca dictum est. [Patientia suadet, quod effugere non possis, quàm fortissimè ferre.] Et hic est vnus ex effectibus patientiæ, vt scilicet æquo animo feramus omnia aduersa quæ euitare non possumus, cùm ex his non mediocrem vtilitatem haurire valeamus. Propterea Diuus Chrysostomus vult, vt ex necessitate voluntariam faciamus virtutem, aut quod est necessitatis, fiat per patientiam nostræ voluntatis. *Cogita,* inquit, *quòd siue velis, siue nolis, calamitatem patieris. Quòd si gratè, maxima lucraberis: si verò ægrè & impatienter feras, neque illam ita minorem facies, sed maiorem reddes procellam. Cogitantes ergo, quod necessitatis est, hoc nostræ voluntatis esse faciamus: verbi* A

Hom.64. ad popul.

gratiâ,

gratiâ, proprium quis amisit filium, alteri verò substantiam, si noueris, quòd semel peractum est solui non posse, licebit ex illa insanabili calamitate aliquid vtilitatis comparare, si magno & virili animo aduersos tuleris casus, & pro maledictione Deo referas laudem: hoc pacto, quæ præter spem obuenerint mala, in voluntatis officium commutabis.

Aliquos tibi præ oculis afferre desidero, quibus coacta aduersitas, patienter tamen perpessa æternam attulit salutem. Mendicum primò attende Lazarum: pauper erat; sed non voluntarius: premebatur fame, sed præter voluntatem: vulneribus, quæ noluisset, erat plenus: iacebat humi & ad ianuam, qui libenter intra domum iacuisset in lecto: micis carebat, qui de illis saturari cupiebat: potiùs optasset famulos pascentes quàm canes lingentes; à quopiam poscebat, quod nemo illi dabat. Verumtamen, quia in his omnibus quæ inuitus patiebatur, fuit semper patientia munitus, nunquam blasphemasse, nemini detraxisse legitur, ab Angelis in sinum Abrahæ portari meruit. Vnde de illo Theophylactus: *Num in tantis malis Lazarus blasphemabat? num conuiciabatur? num incessebat luxum diuitis? num inhumanitatem condemnauit? num prouidentiam Dei reprehendebat? Nibil horum, sed fortis erat & magnæ philosophiæ.* *Luc. 16.*

B Idcirco meritò Chrysostomus communem orbis doctorem illum appellat. *Communis*, ait, *orbis doctor Lazarus propositus est rem quamcunque molestam patientibus.* Sed quid nos docet iste doctor? Deum in tribulationibus *Chrysost. hom. 1. de Lazaro & diuite.*

non incuſare: diuitibus non inuidere: deneganti nobis auxilium non obtrectare, atque libenter tolerare quæ non poſſumus euitare.

Nulla alia bona opera illum feciſſe legimus. Hoc ſolùm nobis conſtat, quòd omnia mala ſibi aduenientia æquo animo tolerabat, ſicque partem cum Abraham habere meruit. Vnde optimè de illo idem Chryſoſtomus: *Solummodò*, inquit, *patiebatur, & viriliter portabat, cùm non eſſet, qui curaret: tolerabat enim dolorem venientem à vulneribus, à fame, ab aſpectu diuitis & crudelitatis eius. Interim noſti quantas adipiſci meruit poſtea coronas; & quidem nullum eius præclarũ facinus inuenimus; non quòd pauperibus ſit miſertus, non quòd oppreſſis affuerit, non quòd aliud quid effecerit boni, ſed quòd ianuæ diuitis permiſerit excluſionem, & debilitatem, & canum linguas; & deſpectum diuitis contra ſe; quæ omnia laborioſa eſſe conſtabat. Magnificum autem nihil fecerat: verùm, quia tantummodò malorum iſtorum triſtitiam fortiter pertulit, Patriarchæ, quem plurimas feciſſe virtutes ſcimus, finem habere promeruit.* Fortè dices, Lazarus ſaltem nullum patrauerat crimen; non mirum igitur ſi patienter aduerſa ferendo, æternam adeptus eſt ſalutem.

tom.5. Epiſtol. 3. ad Olympiadem.

Volo tibi alium exhibere, bonum ſcilicet Latronem, qui ob multa patrata ſcelera cruci affixus eſt. Quomodo autem ſe in illa geſſerit, & ex ea ad Paradiſum cum Chriſto euolauerit, attentè conſiderandum eſt: nam credidit, ſperauit, confeſſus eſt. Quid credidit? Chriſtum innocentem: ait enim; *Hic verò* C

Fides boni Latronis.

nihil

nihil mali gessit. Quid amplius? Christum Dominum, Christum Regem, Christum Saluatorem, ac bonorũ remuneratorem; hæc omnia continebat illa quam obtulit deprecatio, *Domine, memento mei dum veneris in regnum tuum.* Vnde optimè de illo magnus Leo: *Quæ*, inquit, *istam fidem exhortatio persuasit? Quæ doctrina imbuit? Quis prædicator accendit? Non viderat priùs acta miracula, cessauerat tunc languentium curatio, cæcorum illuminatio, viuificatio mortuorum, ea ipsa quæ mox erant gerenda, non aderant, & tamen Dominum confitetur, & Regem, quem vidit supplicij sui consortem.* *Luc. 23.* *serm. 2. de pass.*

Nec in illo supplicio perdidit spem: quando enim alij diffidentes clamabant; *Seipsum non potest saluum facere*, ipse firma quadam in Christum confidentia gratiam & gloriam ab eo postulabat, nec dubitabat ab eo petere veniam, qui tantam pro nobis sustinebat ignominiam: ac tunc confugiebat in eum, quando omnes fugiebant ab eo: optabat esse in illius memoria, cuius Iudæi volebant perdere memoriam: illum sperabat regnaturum, quem Iudæi amplius negabant venturum: hunc agnoscebat redimere, quem Iudæi volebant interimere: illum affirmabat resurrecturum, quem ipsi nullo modo credebant victurum. Ideo ab eo meruit exaudiri, pro quo libenter sustinuisset crucifigi. Vnde meritò exclamat Augustinus; *Vim fecisti, credidisti, rapuisti, hodie mecum eris in Paradiso.* Spes boni Latronis. *Marc. 15.* *serm. de feria 3. in pass.*

Confessus est igitur Christum, vt diximus, innocentem, Regem & Saluatorem,

de qua quidem confessione sic Ambrosius:
serm.45. *Confitetur Latro, quē discipulus abnegauit: Latro honorificat patientem, quem Iudas prodidit osculantem.* Videbat enim vulneratum, nudum, contemptum, & opprobriis affectum, Regem tamen esse profitebatur. Confitetur il-
Isai.53. lum primum, quem Propheta appellat nouissimum virorum. Propterea miratur Diuus
in Psal.39. Augustinus: *Alij*, inquit, *non cognouerunt miracula facientem; agnouit ille in Cruce pendentem.*

Quid præterea confessus est? Culpam. D
Hom. de bono Latrone. Ita de eo Chrysostomus; *Electus peccatum agnouit, & confessus est publicè.* Item & Diuus
in Psal.68. Augustinus: *Exclusit*, inquit, *iniquitatem suam, accusauit eam, & caruit ea.* Si quæ habuit membra libera, his vsus est ad salutem
lib.28.Moral.cap.23. suam. Nam, ait Gregorius, *in cruce claui manus Latronis, pedésque ligauerant, nihilque in eo à pœnis liberum, nisi cor & lingua remanserat. Inspirante Deo totum illi obtulit, quod in se liberum inuenit, vt corde crederet ad iustitiam, ore autem confiteretur ad salutem.* Fac & tu similiter. Quibuscunque premaris afflictionibus, offer omnia Deo quæ tibi erunt libera. Si non præpediatur lingua, illum lauda; peccata tua confitere. Si solum tibi relinquatur cor liberum, corde crede, corde ora, corde benedic, corde diligas, & semper sicut iste Latro patientiam habeas. Si quæras causam tantæ patientiæ istius Latronis in suppliciis sibi debitis, dixerim ego fuisse Christi patientiam in tormentis sibi non debitis. Vidit enim Christum tam libenti animo tot ludibria,

bria, opprobria, ac crucis mortem ſubire, atque pro crucifigentibus orare; &, vt ait Ambroſius, *intellexit Latro, quòd pro alienis peccatis has plagas Christus ſuſciperet.* Voluit, inquam, ipſe exemplo Chriſti patienter ſua ferre tormenta, quæ quidem ſe meruiſſe confeſſus eſt; *Nos*, inquit, *digna factis recipimus.* *ſerm.* 45. Luc. 23.

Vis itaque tu, ſicut & ille, à doloribus, tormentis & anguſtiis tibi ob peccata tua debitis, ad eamdem peruenire gloriam? Patienter, ſicut ipſe, omnes animi & corporis anguſtias ferto: fatere te illa mereri tormenta: blaſphemantes Chriſtum in tribulationibus increpa: ingentes Chriſti dolores, quos iniuſtè pro te ſuſtinuit, meditare: ab illo auxilium poſtula: illum lauda: in illum ſpera, eique gratias age: atque ita non parum ex tuis tribulationibus hauries emolumenti.

E Notandum eſt autem, hunc Latronem in cruce exiſtentem nunquam petiiſſe, vt ex ea liberaretur, ſed vt ſui Chriſtus tantùm recordaretur; *Memento mei*, inquit. Non erat quidem in eius poteſtate euitare crucem, ſed erat in eius voluntate patienter ſubire crucem. Libenter pati voluit, quod euitare non potuit; nec poterat fugere illud ad quod damnatus erat ſupplicium, ſed ex illo potuit ſibi comparare meritum. Non potuiſſet impetrare à iudicibus, ne ad tempus pateretur, ſed à Chriſto impetrauit, ne in æternum damnaretur. Luc. 23.

Contrà verò impius Latro, quia coactè & impatienter patiebatur, poſtulabat ab illis

tormen

tormentis eripi., dicebat enim; *Saluum fac temetipsum & nos.* Malorum est huiusce vitæ miserias respuere, indignanter tolerare, vel tolerando blasphemare. Bonorum verò gratanter accipere, patienter ferre, atque in his semper Deum benedicere.

Sed quid huic impio sua profuit impatientia? Quid sua in Christum iactata conuicia? Quid sua sibi contulit blasphemia? Nihil penitus. Imò verò de cruce ad crucem, de tormentis ad tormenta conuolauit, quia impatienter pœnam illam sibi debitam perferebat, à qua ore blasphemo liberari postulabat. Sic nec tibi quicquam prodest tua in tormentis & aduersitatibus impatientia, nihil tuæ blasphemantes voces, nihil tua in Deum obmurmuratio. Vnde, teste Diuo Augustino, sicut sub vno igne aurum rutilat, palea fumat: ita sub pari pœna boni proficiunt, & mali deficiunt.

lib. 1. de Ciuit. Dei.

Quæritur autem, an pius Latro martyr F extiterit in sustinendis patienter pœnis sibi debitis. Diuus Augustinus refert, Beatum Cyprian. illum affirmare martyrem. *Latro ille*, ait, *non ante crucem Domini sectator, sed in cruce confessor à Cypriano Sancto inter martyres computatur.* Hæc autem sunt verba Cypriani: *Latro factus est particeps regni, factus collega martyrij.* Certum est iuxta eundem Augustinum, non pœnam, sed causam martyrem facere. Verumtamen tanta fuit fides istius Latronis, tam magna illius confessio, ac tanta in cruce perferenda patientia, vt cum eodem Augustino dicamus, inuentam fuisse in eo

lib. 1. de anim. orig. tom. 7.

serm. de pass. Domini.

lib. 3. contra Crescon. c. 4.

mensu

mensuram martyris, quamuis propriè martyr non fuerit, quia pro Christo & fide eius non est mortuus. *Apud Deum*, inquit, *tantum valuit quòd confessus est Dominum crucifixum, quantum si fuisset pro Domino crucifixus. Atque ita inuenta est in eo mensura martyris, qui tunc in Christum credidit, quando defecerunt, qui futuri erant martyres.* Ita Augustinus.

Alij volunt illum fuisse martyrem desiderio, & sic intelligendum esse Diuum Cyprianum. Optasset enim nullum commisisse crimen, ob quod crucifigeretur, sed tantùm credidisse in Christum, ob quod cum ipso in cruce moreretur.

Aliqui autem re ipsa martyrem esse contendunt, quia, quando milites fregerunt Latronis crura, id non solùm effecerunt, quia ita moris erat crucifixos hoc supplicij genere, antequam morerentur, afficere; sed simul etiam ex odio in Christum, eo quòd viderant hunc Latronem eum coluisse, & tanquam Regem cœli & terræ confessum fuisse. Cùm igitur hæc illata tormenta patienter sustinuerit propter egregiam, quam de Christo protulerat confessionem, non dubitarim illum martyrem vocitare. Præterea magnam aduertimus in illo Latrone fortitudinem; nam & fortiter pro suo peccato supplicium & crurifragium pertulit, & fortiter de Christo testimonium protulit. Secundum autem D. Thomam, præcipuus actus fortitudinis, est martyrium. Videas, quæso, quomodo quis patientia, etiam in tolerandis tormentis sibi debitis, fit propè martyr.

Cart. lib. 11. hom. 3. de conuers. Latron.

D. Thom. 2. 2.

Quic

Quicquid sit, siue vt martyr, siue vt confessor, à cruce ad lucem, à Caluario ad cœlum, à pœna ad gloriam, culpam suam agnoscens, Christum confitendo, ac illa tormenta patienter pro suis demeritis perferendo, euolauit. Inuenit in illis tormentis Paradisum. Caue, ne tu impatientia tua cum altero Latrone in tuis afflictionibus inuenias infernum. Propterea patienter aduersa sustine, in illis culpam tuam agnosce, Deum semper lauda: hæc in ore tuo versentur; *Digna factis recipio*, &c. *Domine, memento mei*, &c. *Sit nomen Domini benedictum*. Ac Dominum deprecare, vt omnia quæ pateris aduersa, ab ipso acceptentur pro pœnis peccatis tuis iustè debitis, atque ita illud erit tibi adiumentum, quod tibi priùs fuerat tormentum, ibique inuenies consolationem, vbi antea patiebaris afflictionem. Interim *deprecemur*, inquit Chrysostomus, *Dominum, vt Latronem & istum Lazarum pauperem imitari possimus. Si persecutio venerit, imitemur Latronem; si pax fuerit, imitemur Lazarum.*

Conc. 1. de Lazaro.

Dico itaque, omnes fideles posse in hoc mundo aliquod meritum sibi comparare ex illis aduersitatibus, & afflictionibus, in quas Deus illos etiam inuitos cadere permisit: id ipsum similiter posse eos, qui ob sua scelera sunt aliquibus suppliciis adiudicati, dummodo omnes patienter illa aduersa ferant: verbi gratiâ, illi qui sunt ad triremes damnati, vel carceribus mancipati: aut qui graui & insanabili morbo laborant, si illa omnia incommoda patienti animo sustineant, applicando

cando ea pœnis peccatis ſuis debitis, Deúmque ſemper glorificent, & ipſum innocent, vt bonus Latro, ſine dubio de triremibus ad portum ſalutis; de carcere ad regnum; de miſeria ad gloriam conuolabunt. Idem eſt iudicium de aliis, qui vel vltimo ſupplicio afficiuntur, aut alia calamitate premuntur. Vnde Diuus Chryſoſtomus: *Vt diſcas*, inquit, *quantum lucri afferunt paſſiones, etiamſi non propter Deum eas quis patiatur (neque id me hyperbolicè quis dicere credat) dummodo patienter & manſuetè ferat, & Deum in omnibus glorificet; vide Iob, qui neſciebat ſe propter Deum pati, quæ patiebatur, & tamen pro his coronabatur, quòd cùm cauſam neſciret, patienter ferebat.* Epiſt. 3. ad Olymp. tom. 5.

H Plus enim poteſt homo mereri mala patiendo, quàm bona faciendo. Probat Gerſon, ipſum Iob plus patientia ſua meruiſſe bona ſua perdendo, quàm ſi illa pauperibus diſtribuiſſet. Non inuocabat, nec incitabat diabolum ad ſibi auferenda illa bona, & ad corpus ſuum flagellandum; neque etiam Tobias ſeipſum excæcauit: Ioſeph ſeipſum non vendidit Iſmaëlitis, nec voluntariè ingreſſus eſt carcerem: Dauid non quærebat, nec optabat, vt ipſum Saül perſequeretur, nec vt ei Semei malediceret: ſed quæ libenter euitaſſent, patienter illi ferebant, quando ipſis accidebant, ac volebant quæ noluiſſent; volebant, inquam, æquo animo ferre, quæ noluiſſent ſibi accidere. Tob. 2. Geneſ. 37. 1. Reg. 16

Tribus tantùm in locis dolores reperiuntur: in tartaro, in purgatorio, in hoc ſæculo. Magnum tamen inter huiuſmodi dolores diſcrimen

ſcrimen eſt. Etenim tartari dolores æterni ſunt, nullúmque meritum, ac nullam pœnæ debitæ peccatis ſolutionem afferunt. Purgatorij dolores temporarij ſunt, peccatíſque ſatisfaciunt; attamen nouum meritum gratiæ, aut gloriæ minimè pariunt. Dolores verò huius ſæculi pretioſiſſimi ſunt, breui tempore cruciant, peccatis debitam pœnam ſoluunt, noua nobis gratiæ, gloriæque comparant merita. Quis igitur nolit hic potiùs dolores, vel tormenta, quàm in tartaro, aut in Purgatorio tolerare? Quis nolit hic potiùs, quàm illo igneo Purgatorio expurgari?

Metu æternæ damnationis, vel conſiderata æterna damnatorum pœna, omnes huius vitæ labores æquanimiter tolerantur, & voluptates ſpernuntur.

CAPVT XXII.

Hom. 31. in Epiſt. ad Rom.

OVERAT Diuus Chryſoſtomus, quàm vtilis eſſet æternæ gehennæ conſideratio, tum ad abſtinendum ab omnibus illecebris, tum ad quoſcunque perferendos labores: ideo de illa ſemper & vbique colloquendum ac diſputandum eſſe iudicabat; *Vtinam*, inquiens, *in prandiis, & in cœnis, & balneis, imò & vbique de gehenna diſputaretur.* A

taretur. Nec enim mœrore affecti essemus in vita huius malis, neque in bonis illius deliciati, & lætati. Quid enim mihi potes obiicere incommodi, paupertatem, morbos, captiuitatem, corporis cæcitatem? omnia hæc comparatione futuri iudicij ridicula sunt. Continuos itaque sermones de gehenna versemus, non enim sinet in gehennam incidere gehennæ recordatio. Vbi triplex inferni considerationis commodum obserua; scilicet huius mundi prospera contemnere; aduersa facilè tolerare; & bona opera præstare, quibus à gehenna liberemur.

Et certè hæc pœnarum æternitas cogitanda est, vt voluptatum turpem dulcedinem hoc felle amarissimo repellamus. Nam, vt ait Diuus Prosper, *hæc terribilia mala, fidelium mentes salubri terrore concutiunt, & ab omnibus vitiosis delectationibus abducunt. Hæc cogitare nihil est aliud, quàm vitiis omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrænare.* Quis adeò insanus est, vt pro voluptate vnius diei, igneos centum annorum cruciatus ferre velit? ô insaniam hominum impiorum! pro modica voluptate in tormenta se præcipitant sempiterna. *Quis vestrûm,* inquit Isidorus Clarius, *vno die ignem ferre eligat accepto mille nummorum aureorum pretio? & pro longè minori re non veremini perferendi ignis periculo vosmet exponere?* Vnde & alibi adiicit: *Nihil mihi videtur tam efficax ad auocandos animos ab istis caducis quàm hæc cogitatio.*

lib. 3. de vita contemp. cap. 12.

orat. 11.

orat. 12.

Si aliquis Iudex cuidam teterrimum carcerem, vel exquisitissimas pœnas esset interminatus, & posset ille eas cogitando vel euadere,

dere, vel diminuere, aut aliquam aliam vtilitatem ex illarum consideratione reportare; certè à tali cogitatione nunquam animum suum abduceret. Miror sanè, quòd cùm æternarum pœnarum contemplatio efficiat, vt eas euadamus, & præsentes aduersitates æquo animo feramus, pauci sint qui eas timeant, ac mente reuoluant. Hoc mirabatur Diuus Augustinus: *Timet homo*, inquit, *carcerem, & non timet gehennam: timet cruciatum temporalem, & non timet pœnas ignis æterni: timet ad modicum mori, & non timet in æternum mori.*

serm. 18. de verb. Apost.

B Solet nutrix volens paruulum ablactare, aliqua amaritudine mammillã suam perungere, qua prægustata discat infantulus deinceps à nociuo lacte abstinere. Vt ab omnibus huius vitæ voluptatibus abstineamus, necesse est æternas illas inferni amaritudines consideremus; vel expedit temporales amaritudines prægustemus, vt ab æternis liberemur. Ad hoc fortè intendebat Propheta nos adhortari his verbis; *Pone tibi amaritudinem, dirige cor tuum in viam rectam.* Quasi dicat: vt recto tramite ad patriam cœlestem incedas, propone tibi æternas amaritudines. Vnde idem Augustinus: *Melior est modica amaritude in faucibus, quàm sempiternum tormentum in visceribus.* Nam huius vitæ labores & dolores modicæ amaritudini similes sunt, quæ ex amara potione in faucibus residet: tormenta verò inferni non solùm fauces, sed viscera ipsa penetrant, grauissimámque illis afferunt amaritudinem.

Ierem. 31.

lib. de decem chordis. cap. 9.

Valdè

Valdè attendendum eſt quod ait Sapiens; *Nec inferorum regnum eſt in terra.* Quod, meo iudicio, ſic poteſt intelligi. Non ſunt ſuper terram æterna inferni ſupplicia: quicquid in hac vita patimur, breui finietur: non ſunt morbi, labores, aut dolores ſempiterni: ideo non debemus moueri, aut conturbari, ſi hîc quibuſdam afficiamur anguſtiis & calamitatibus, cùm temporales & finibiles ſint; imò quò maiores & intenſiores, eò vt plurimùm ſint breuiores. Hoc teſtatur Seneca: [Summi doloris, *inquit*, intenſio citò inuenit finem.] Quidam magnæ authoritatis vir, dum aliqua calamitate premebatur, ſic ſeipſum conſolabatur. Sicut Iob, inquiebat, mundana quorundam fœlicitate expoſita, de ipſis tandem concludebat; *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* Ita è contrà de afflictis, & miſeris huius ſæculi affirmare & dicere poſſumus; *Ducunt in malis dies ſuos, & in puncto ad cœlum aſcendunt.* Quia ſi patienter præſentia mala tolerant, ab æternis malis liberabuntur, & æterna bona conſequentur. Nam, teſte Gregorio, *dum tranſitorio labore atterimur, à perpetuo dolore liberamur.*

Sap. 1. *Epiſt. 97.* *Ioannes de Tambaco.* *Iob. 21.* *lib. 6. Mor. c. 14.*

Non ſunt igitur tartareæ pœnæ ſuper terram, ſed infra terram, id eſt, in centro terræ, quò afflicti ſæpe deſcendere debent viuentes, eas mente conſiderando. Hoc videbatur optare Dauid: *Deſcendant in infernum viuentes*, vt ſcilicet damnatorum pœnas conſiderent. Sic interpretatur hunc locũ Aiguanus, aliàs Incognitus. *Illi*, inquit, *in infernum mor-*

Pſal. 54.

P 2 *tui*

tui deſcendunt, qui poſt mortem in inferno crucian-tur: illi autem viui deſcendunt, qui hic viuentes mentem inclinant ad ipſum meditandum. Sæpe, inquam, deſcendant viuentes ſemper reuerſuri, ne ſemel deſcendant morientes nunquam egreſſuri. *Deſcendant mente*, inquit Bernardus, *in infernum viuentes, ne poſtea deſcendant morientes.*

Bernard. in quodam ſerm.

Deſcendat vnuſquiſque noſtrûm viuens in infernum, non vt Æneas Virgilianus, ſed vt prudens Chriſtianus, immania illa ſupplicia percurrat, & videbit leue, vel nihil omnino eſſe quod patitur, ſi illis tormentis æternis comparetur. Vnde Chryſoſtomus: *Si terribile aliquid videris, cogita gehennam, & illud deridebis.* Cogita, inquam, horrendos illos cruciatus ſine fine duraturos, teterrimum illum carcerem, à quo nunquam damnati liberabuntur, catenas igneas, quibus ligantur, & flammas æternas, quibus cruciantur, horribiles dæmonum viſiones, quibus afficiuntur. Cogita denique damnatorum gemitus, lamenta, vlulatus, inutilia emiſſa ſuſpiria, mœſtitiam, dolorem, deſperationem, tormentorúmque acerbitatem & æternitatem, & audi illos tibi dicentes; C

Hom. 2. in Epiſt. 2. ad Theſſ.

Elige noſtrorum minimum, minimúmque dolorum,
Iſto quo quereris grandius illud erit.

Ouid. 5. Triſt.

Vnde Diuus Iſidorus ſæpe hoc dicere ſolebat; *Patienter leuiora portabis, ſi grauiorum fueris recordatus.* Verbi gratiâ, ſi hic quibuſdam afficiaris doloribus, cógita intenſiſſimos illos dolores, quos patiuntur damnati, de

lib. 1. Soli. cap. 10.

de quibus Dominus; *Congregabo super eos mala:* & Iob, *Irruet super eos omnis dolor.* Quia in omnibus potentiis animæ, & in omnibus partibus suorum corporum acerbissimos patientur dolores, propter quos clamabunt, & non exaudientur; *Vos clamabitis præ dolore.* Clamat, & in æternum clamabit diues ille epulo; *Crucior in hac flamma.* Satius tibi sit cruciari temporaliter in lecto, quàm æternaliter in flamma. Hos patere dolores, ne cogaris sine fine clamare; *Dolores inferni circundederunt me.* Tanti erunt inferni dolores, vt vnusquisque damnatorum mori, imò ratione tam grauium suppliciorum annihilari desideret. *Desiderabunt mori*, ait Ioannes, *& fugiet mors ab eis.* Desiderabunt, inquam, mori, ne ampliùs patiantur, qui hic cupiebant viuere, vt ampliùs deliciarentur. Vnde Augustinus; *O mors! quàm dulcis es quibus tam amara fuisti: te solam desiderant, qui te vehementer oderunt.* Non possunt verbis explicari, & dinumerari quæ à damnatis in inferno tolerantur: exclamet igitur Sibylla apud Virgilium;

Deut. 32. *Iob. 5.* *Isai. 65.* *Luc. 16.* *Psal. 17.* *Apoc. 9.* *lib. de miser. huius mundi.*

Non mihi si linguæ centum sint, oraq; centum,
Omnia pœnarum percurrere nomina possem. *Æneid. 6.*

His itaque consideratis, patienter quamcunque infirmitatem, omnésque tolerabis dolores, dicésque cum Augustino; *Hic vre, hic scinde, hic seca, dummodo Domine in æternum parcas.* Scito omnia tormenta, omnia martyria, quæ in hac vita excogitari possunt, comparatione minoris pœnæ inferni solatia & delectationes esse. Hoc testatus est quidam *August.*

in obitu Sancti Hieronymi ad vitam reuocatus, & à Beato Cyrillo interrogatus. Ergo, *elige tibi*, ait idem Augustinus, *vnum de duobus, aut temporalem dolorem, aut æternum laborem.*

Quales, putas, & quantos subirent labores damnati, si in hanc vitam reuerterentur? Sanè si daretur optio, libenter eligerent per centum millia annorum acerbissimos cruciatus, omnimodam paupertatem, omniáque genera contumeliarum, ac afflictionum perpeti, omníque consolatione priuari, dummodo possent ab illis suppliciis æternis eripi, & vitam æternam consequi. Hoc agnouit Poëta, D

Virg. ——— *Quàm vellent æthere in alto*
Nunc & pauperiem, & duros perferre labores.

Si igitur paupertate, fame, sitíve premaris, recordare qualem famem, qualémque sitim damnati in inferno patiantur. Vide quid illis per Prophetam dicatur; *Ibi moriemini fame & siti.* Similiter & per Iobum: *Exardescet contra eos sitis, & attenuabitur fame robur eorum, & inedia inuadet costas eorum.* Tanta erit illorum fames, vt, teste alio Propheta, *vnusquisque carnẽ brachij sui voret.* Nunquã potuit, nec poterit epulo guttulã aquę ab Abrahã obtinere: fugit ab eis omne quod refrigerare, & reficere potest. Si insuper tibi in hoc mundo nihil succedat ad nutum, sed omnia præter, vel contra voluntatem tuam accidant; cogita, damnatos nihil penitus posse consequi ex his omnibus quæ desiderant; attende, nihil fuisse huic diuiti epuloni concessum

Ierem. 44. *Iob. 18.* *Isai. 9.*

cessum ex his quæ postulauerat etiam pro vtilitate suorum fratrum. *Quid grauius*, inquit Isidorus Clarius, *quàm semper velle, quod nunquam erit; & semper nolle, quod nunquam non erit? In æternum peccator non assequetur quod vult, & quod non vult, nihilominus in æternum cogetur pati.* Idque sine merito, & absque spe retributionis, aut euasionis. Tu verò, si huius vitæ aduersa patienter feras, non carebis mercede: hoc enim pacto, & gehennam poteris euitare, & gloriam æternam comparare. *orat. 12.*

Denique, si æterna supplicia cogitatione sæpe versentur, mortifera crimina facilè Deo opitulante per pœnitentiam animo extrudentur. Vrget infirmum morbus ad corporis purgationem, vrget sanitatis cupiditas, vrget mortis metus, vrget vitæ protrahendæ desiderium ad amaram potionem; vrgeant etiam nos morbi animi, vrgeat æternæ mortis, æternique cruciatus horror, vrgeat æternæ vitæ, æternæque gloriæ consequendæ, spes ad omnes subeundos labores, ad bona opera peragenda, & ad debitam pœnitentiam persoluendam. Audiamus Diuum Ambrosium ad virginem lapsam, & ad vnumquemque nostrûm. *Si animo conceperis*, inquit, *quia necesse est præuaricatricem animam tartareis pœnis, & gehennæ ignibus tradi; nec aliud remedium constitutum esse post baptismum, quàm pœnitentiæ solatium; quantamuis afflictionem, quantumuis laborem subire esto contenta, dummodo ab æternalibus pœnis libereris.* *Ad virg. lapſ. cap. 8.*

Considerata huius vitæ breuitate, omniúmque temporalium volubilitate, prospera libenter negliguntur, & aduersa quæ paruæ etiam sunt durationis, patienter feruntur.

CAPVT XXIII.

GREGIE argumentatur Apostolus, dum sic ad Corinthios scribit. *Hoc itaque dico fratres; tempus breue est; reliquum est, vt qui habent vxores, tanquam non habentes sint; & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non possidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mundi.* Huius autem argumenti hoc est antecedens, *tempus breue est*; quod ita verum est, ac ipsa experientia compertum, vt rationibus comprobare necesse non sit: illud, inquam, antecedens ab omnibus conceditur & admittitur; imò ab his, qui finem vitæ & mortem attendere non curant; *Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ.* Conceditur etiam ab ipsis damnatis, qui apud Sapientem, quàm citò & breuiter transierit huius vitæ tempus, fateri coguntur, comparantes illud rebus omnibus quæ citò transeunt, veluti tenui vmbræ, nuncio præ

(Margin: A; 1. Cor. 7.; Sap. 2.; cap. 5.)

cio præcurrenti, naui mare ſecanti, aui tranſuolanti, ſagittæ emiſſæ, lanugini, ſpumæ, fumo, vento, hoſpitio diei vnius, & ſimilibus. Conceditur & ab ipſo Iobo, *breues dies hominis ſunt:* vel ſecundum originale Hebræum, *decurtati*, ſeu *præciſi ſunt.* Quaſi dicat: longiori tempore homines olim viuebant; nam aliqui ad annum ferè milleſimum perueniebant: nunc autem ita à Deo decurtata & præciſa eſt vita hominum, vt pauci ſint qui ſeptuageſimum annum attingant; ita adhuc in poſterum decurtabitur & abbreuiabitur, vt, ſecundum aliquos, antequam mundus finiatur, vix poſſint homines ad annum trigeſimum quintum peruenire; eiſque tunc vſurpare licebit illud Plinij; [Dimidio vitæ viuimus.] *Plin. Iun. lib. 2.*

Adeò breuis, euanida, & momentanea eſt vita noſtra, vt ipſe Quintilianus ſic declamare audeat; [Tota vita hominis, vnus eſt dies.] Hinc Pindarus vocat nos, *vnius diei homines.* Quàm paruæ ſit durationis vita noſtra, oſtendit Diuus Iacobus, cùm ait; *Quid enim eſt vita noſtra? vapor eſt ad modicum parens.* Alludit fortè ad illud prouerbium apud Varronem; *Homo bulla:* quòd ſcilicet ſimilis bullæ vita hominis ſit fluxa, & momento caduca: eſt enim bulla tumor quidam excreſcens in aqua qui repentè euaneſcit. Vnde Bernardus; *Verè breue eſt omnino tempus noſtrum: infœlix perinde, qui in huius vitæ lubrico fidens, perituram inſumit operam, nec aduertit, quoniam vapor eſt, & ad modicum parens.*

declamat. 4. *in Pythiis.* *Iac. cap. 4.* *Varro.* *in quibuſdam dictis.*

Quid verò inter alia ex illo antecedente sequatur, ostendit Paulus cùm sic inferat; *Reliquum est*, id est, ergo, *qui flent, tanquam non flentes sint*. Quasi dicat: qui laboribus & tribulationibus vexati flent, fleant ac si nihil paterentur, quia transeunt etiam velocissimo cursu tribulationes, sicut reliqua omnia, sicut vita ipsa. Vnde *& qui gaudent, tanquam non gaudentes sint*, id est, qui prosperitatibus gaudent, recordentur quòd citò euanescent illæ prosperitates: nam quicquid est in hac vita, momentaneum est, ac citò transit. Ideo Christus volens discipulos suos animare ad omnia aduersa fortiter subeunda, ac prospera parui pendenda, bis apud Ioannem vsus

Ioan. 16. est hoc verbo, *modicum*: vt innueret tum aduersitates, tum prosperitates huius vitæ modico tempore duraturas. Aptè igitur Augustinus præsentem vitam torrenti similem

in Psal. 109. esse scribit; *Sicut torrens*, inquit, *pluuialibus aquis colligitur, redundat, perstrepit, currit, & currendo decurrit, id est, cursum finit: sic est omnis iste cursus mortalitatis. Nascuntur homines, viuunt, moriuntur, & aliis alij nascuntur.*

Quid hic tenetur? quid hic non decurrit? quid non quasi de pluuia collectum it in mare, in abyssum? Hinc in huius rei figu-

3. Reg. 17. ram, torrens ille de quo bibebat Helias, paucorum dierum spatio siccatus dicitur, quem-

in Psal. 109. admodum expendit Hieronymus: *Audientes*, inquit, *torrentes huius sæculi, nolite desperare, frequenter hic torrens deficit, videtur quidem tumescere, videtur habere aquas multas: sed citò deficit, si sustineas: vnde & Helia defecit aqua torren*

torrentis. Attalus apud Senecam paucis, & pulchrè res huius vitæ deſcribit. [Quid miraris? pompa eſt, oſtenduntur iſtæ res, non poſſidentur, & dum placent, tranſeunt.] Dum tentaret dæmon Chriſtum Dominum, *oſtendit ei omnia regna mundi:* non dedit, ſed oſtendit; promittebat quæ non poſſidebat, nõ enim poſſunt dari, quæ nõ poſſunt poſſideri: vnicum eſt regnum, nimirum cœleſte, quod cùm firmum & ſtabile ſit, verè poſſidetur; terrena verò, cùm fluxa ſint, non poſſunt, nec merentur poſſideri, licèt per tranſennam tantùm poſſint videri. De illõ ſtabili regno ſic alibi Chriſtus; *Regnum meum non eſt de hoc mundo.*

Epiſt. 110.

Matth. 4.

Ioan. 18.

Nota torrentis appellationem conuenientiùs laboribus huius vitæ accõmodari, quàm appellationem fluminis, ea potiſſimùm de cauſa, quòd torrens quamquam multùm intumeſcat, cùm tamen aquam habeat collectitiam, non manantem ex fonte, citò defluit, & ſiccatur: ſic enim omnes huius vitæ calamitates, quaſi repentè excitatæ, & primo ipſo aſpectu grauiſſimæ, quàm citiſſimè Deo ſuis opitulante diſſipantur; & non tantùm aduerſitates, ſed & huius ſæculi proſperitates citò præterfluunt.

C Vellem te diligenter attendere quæ ad hoc propoſitum à Seneca dicuntur, qui miratur quòd ea amemus, quæ fluxa & fugaciſſima ſunt. [Quicquid vides, *inquit*, currit cum tempore. Nihil ex his quæ videmus, manet. Ego ipſe dum loquor mutari iſta, mutatus ſum. Hoc eſt, quod ait Heraclitus: In idem

Epiſt. 59. *ad Lucil.*

idem flumen bis non descendimus: manet enim idem fluminis nomen, aqua transmissa est. Hoc in amne manifestius est, quàm in homine; sed nos quoque non minùs velox cursus præteruehit: & ideo admiror dementiam nostram, quod tantopere amamus rem fugacissimam, corpus, &c. Igitur ista imaginaria sunt, & ad tempus aliquam faciem ferunt; nihil horum stabile ac solidum est, & nos tamen cupimus tanquam aut semper futura, aut semper habituri. Mittamus animum ad illa quæ æterna sunt: miremur in sublime volitantes rerum formas, Deúmque inter illas versantem.] Hæc ille, & verissimè, & Christianissimè.

Quòd si Ethnicum audire renuas, cogita quid antecedenter dixerit Apostolus: *Præterit figura huius mundi.* Figura ad scenam tragicam spectat, vbi alter figuram Regis, alter verò serui gerit: est enim iste mundus instar scenæ, in qua peragitur fabula vitæ huius: homines personæ sunt; intrant alij, abeunt
Eccl. 1. isti: *Generatio præterit, generatio aduenit.* Locus theatri est terra; *Terra autem in æternum stat.* Duæ in scena sunt portæ, ingredientibus ortus, siue natiuitas: egredientibus occasus, siue mors; vestes quisque hic commodato ac-
1. Timot. 6. cipit. *Nihil enim intulimus in hunc mundum.* Qui Regem agit, non aufert secum purpu-
ibidem. ram, quam hic gestauit. *Nec auferre quid possumus.* Breui finitur hæc Comœdia, qua fini-
Baruch. 3. ta, vbi Rex? vbi seruus? *vbi sunt principes gentium?* Rex non ampliùs imperat, nec seruus ministrat. Sicut igitur qui Regem agit, non

non habet vnde glorietur: nec qui pauperem agit, vnde tristetur, cùm illius regnum, huius verò paupertas breuis sint durationis: ita nullus est, qui debeat tristari, quòd priuetur prosperis, vel agitetur aduersis, cùm hæc omnia citò transeant.

O passi grauiora, dabit Deus his quoque finem. Virg. 1. Æneid.

Audiendus est Basilius, quid de hac vita sentiat. *Vidisti*, inquit, *de via plantam, herbam, aquam, aut aliud quiduis non indignum spectatu. Nonnihil hinc decerpsisti oblectationis? Hæc interim abs te defluxerunt. Rursus in lapides incidisti, cùm in colles, in præcipitia, scopulos, vel ligna acuminata, aut fortè in feras incurristi, reptilia, spinas. Hinc nonnihil contraxisti mœroris? Mox ista reliquisti. Talis est vita præsens, quæ nec delectabilia, nec rursus acerba, & tristia diu retinet.* Basil. in Psal. 1.

D Referens Diuus Chrysostomus supradicta verba Apostoli, sic scribit. *Cùm audieris, quòd transit, quid amplius iam quæris? Cùm audieris, quòd figura sunt omnia humana veritate carentia, quare sponte sustines deceptionem, non cogitans eorum mutabilitatem, & instabilitatem? Quare non transfers desiderium tuum ad illa in æternum manentia & mutationem non admittentia?* Hom. 39. ad pop. Eruditissimus Lipsius sæpe dicere solebat, atque hoc diu præmeditandum suo sepulchro inscribi iussit,

Humana cuncta, fumus, vmbra, vanitas, Lipsius.
Et scenæ imago, &, verbo vt absoluam, nihil.

Fertur quendam cordatum, & prudentem virum cùm pluribus in dies, maioribúsque à Rege suo beneficiis afficeretur, interrogatum,

tum, quid amplius optare posset, nihil aliud respondisse, nisi clauum vnum; significare volentem timere se volubilitatem illius rotæ & mundanæ fœlicitatis, ne, qui in summo erat rotæ, mox ad infima præcipitaretur: quocirca optabat clauum, quo infixo totam eius volubilitatem sisteret. Verùm ita fortuna, ac omnia humana rotant, vt nullo clauo retineri valeant. Audi quendam apud Plutarchum post deperditas opes; [Sciebam precarias me opes, nec trabali clauo fixas, vt aiunt, possidere, omninóque vtendas accepisse.] Propterea non doluit illis amissis.

lib. de tranquil. anim.

Cur autem huius mundi res fluxæ sint, mutationíque obnoxiæ, rationem assignat Gregorius Nanzianzenus, dum Christo sic loquitur. *Non sine magna sapientia hoc à te Christe constitutum est, vt res omnes huius vitæ incertæ atque instabiles sint; nempe vt rerum firmarum, stabiliúmque amore ac desiderio inardescamus, & vt discamus à stultæ carnis cogitatione mentem erumpere, vitam ab hac vita alienam ducere, ac denique cum altero mundo mundum hunc commutando, difficultates omnes huius vitæ, molestiásque forti animo perferre.* Nam vix humana mens ab amore transeuntium, & pereuntium vult se abstrahere; quid si essent permanentia? Vnde idem doctor alibi; *Quid fecissemus*, ait, *si prosperitas nobis firma, & perpetua esset? cum licèt fluxa, & fragilis sit, vsque eò tamen ipsi tanquam vinculis quibusdam astricti simus, eiúsque voluptate in hanc seruitutem redacti, vt nihil præsentibus rebus melius, atque excellentius cogitare possimus. Quis prætereuntia præteribit?*

E

tract. de vitæ itineribus.

orat. 16.

teribit? quis stabilibus, & æternis mentem adiunget? quis de præsentibus rebus, tanquam de abeuntibus cogitabit? quis picturam à veritate, quis vmbram à vita sempiterna discernet?

Iuuat & audire, quid hac de re alius Gregorius cognomento Magnus scribat. *Superba mens nostra adhuc non vult hoc sponte deserere, quod quotidie perdit inuita.* Et alibi dolet, quòd amarum mundum diligamus, fugientem sequamur, & labenti inhæreamus. *Ecce*, inquit, *iam mundus in seipso aruit, & adhuc in cordibus nostris floret. Vbique mors, vbique luctus, vbique desolatio: vndique percutimur, vndique amaritudinibus replemur, & tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ ipsas eius amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus.* Diuus Augustinus non poterat non conqueri de sua miseria, & infirmitate. *Mundus clamat, deficio, tu Domine clamas, reficio, & miseria mea praua magis sequitur deficientem, quàm reficientem: planè infirmitas mea hæc est.* Vtinam vnusquisque nostrûm cum quodam pio viro dicere possit.

Hom. 4 Euang.

H m. 28. habita ad honorem SS. martyr. Nerei, Achill. Demitit. Virg. & Pancrat.

Solil. c. 13.

Suspiro ad Dominum, non est mortale quod opto,
Futilis mundi fastus, honórque vale.

F Non perpendunt mali hanc rerum humanarum velocitatem: ideo eis adhærent, deperditas deflent; boni verò illas non diligunt, nec de illis curant, cùm tam citò currant. *Carnales mentes*, inquit Gregorius, *idcirco præsentia diligunt, quia vita carnis quàm fugitiua sit minimè perpendunt: nam si velocitatem transitus eius aspicerent, hanc etiam prosperitatem*

lib. 8. Mor. 11.

tem minimè amarent. Electi autem, quia præsentis vitæ momenta sub festinatione conspiciunt, nequaquam in hoc tantæ mobilitatis itinere, cordis intentionem figunt.

Reuera boni ex præsentis vitæ velocitate harum omnium rerum contemptum colligunt: at verò impij, licèt etiam illius breuitatem agnoscant, tamen comessationibus, potationibus, ac voluptatibus dandam esse operam concludunt; sic enim illos se inuicem inuitantes inducit Propheta: *Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur.* Illos irridet Diuus Augustinus tanquam malè colligentes. Vni ergo horum nebulonum sic loquitur. *Quid ais? repete: Manducemus, & bibamus. Age, quid postea dixisti? Planè hoc ipso quod postea dixisti, incussisti mihi timorem ne tibi consentiam; cras enim moriemur. Terruisti, dixisti, & præcessit, manducemus, & bibamus: cùm enim dixisses, manducemus, & bibamus, adiunxisti, cras enim moriemur. Audi contrà à me; imò ieiunemus, & oremus, cras enim moriemur.* Ac si diceret: ex eo quòd cras simus morituri, sequitur quòd hodie ieiunare, benefacere, orare, pœnitentiam agere debeamus: non autem manducare, bibere, & lasciuire. Quid enim cras morituro proderit hodierna voluptas,& comessatio? Nihil quoque nocet citò morituro præsens tribulatio.

Esai. 22.

in Psal. 70.

Cùm itaque & bona, & mala huius vitæ citò præterlabantur, non est de illis curandum; sed illa bona sunt quærenda, & mala timenda, quæ æterna sunt. De bonis & voluptatibus huius sæculi, audi quid in inferno dicunt

dicunt aliàs experti, & his modò priuati, *transierunt omnia illa tanquam vmbra.* Caue tu, ne propter transeuntes vmbras, ad sempiternas transeas tenebras. De laboribus verò & doloribus huius vitæ sic Paulus: *Id quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ,* &c. & Petrus; *Modicum,* inquit, *nunc si oportet contristari in variis tentationibus.* Momentanea, & leuia sunt, quæ in hoc mundo patimur; hæc si patienter feramus, emolumentum referemus; quia, teste Gregorio, *dum transitorio labore atterimur, à perpetuo dolore liberamur.*

Sap. 5. *2. Cor. 4.* *1. Petr. 1.* *lib. 6. Mor. 14.*

Propterea, cùm omnia in hoc sæculo modica sint, & blandimenta, & tormenta; hæc libenter sustineamus: illa verò fugiamus, & sempiterna attendamus. Audiamus Lactantium: *Hæc vita,* inquit, *quia breuis est; idcirco & bona eius, & mala breuia sint necesse est. Altera verò, quia sempiterna est; idcirco & bona eius, & mala sempiterna sunt. Ita fit, vt & bonis breuibus mala æterna; & malis breuibus bona æterna succedant.*

lib. 6. de vero cultu. cap. 4.

Reuocãda sunt aliquando in memoriã quæ euenire põssũt aduersa, vt cùm acciderint, æquo animo ferantur.

CAPVT XXIV.

A PRVDENTIS est scire illud posse sibi accidere, quod alteri. Nam, ait Publius, [quod vni accidit, *Pub. Mi.*

Q cuique

cuique contingere poteſt.] Itaque iuxta conſilium Senecæ, [id agendum eſt, ne quid nobis inopinatum ſit; quia omnia nouitate grauiora ſunt; hæc cogitatio aſſidua præſtabit vt nulli ſis malo tyro.] Cùm omnibus ſis calamitatibus obnoxius, omnibúſque telis fortunæ expoſitus, quid mirum, ſi quibuſdam feriaris? Quod euitaſti, pati potuiſti, & adhuc potes. Cogita, antequam ſentias, quid humanarum rerum varietas poſſit. Errare illos dicit Cicero, [qui in proſperis omnes impetus fortunæ putant fugiſſe; contrà verò ſapienter cogitare, qui temporibus ſecundis caſus aduerſos reformidant.]

Epiſt. 108.

Cic. 2. Rhe.

Multum valet hæc præmeditatio futurarum afflictionum; ea de cauſa Chriſtus cùm aliis, tum Apoſtolis imprimis futuras accuratè prædixit, ne poſtquam eueniſſent, aut ſcandalizarentur, aut conturbarentur. *Hæc*, inquiens, *locutus ſum vobis, vt cùm venerit hora eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Vnde optimè Gregorius: *Minùs iacula feriunt quæ præuidentur, & nos tolerabiliùs mundi mala ſuſcipimus, ſi contra hæc per præſcientiæ clypeum munimur.* Cui conuenit illud Senecæ: [Præmeditatio futurorum malorum iam lenit eorum aduentum.]

Ioan. 16.

Hom. 46. in Euang.

Hoc antidotum Gentiles ipſi magni fecêre. Vlyſſes, teſte Plutarcho, peregrè reuerſus cognita repentina ſui canis morte, illacrymaſſe fertur, non autem cognita morte vxoris, qui multò antè præſumpſerat morientis vxoris imaginem. Anaxagoras hoc præſidio munitus, nunciata filiorum morte nihil turbatus,

batus, respondit: [Sciebam me genuisse mortales.] Seuerus Imperator, auctore Dione Nicæo, vrnam sibi parari voluit, in qua sepeliretur, quam crebrò manibus contrectans dicebat: Tu virum capies, quem totus orbis ferè capere non potest. Idque fecit vt memoriam mortis retineret; illúdque sibi non esset insolitum, quod sæpe fuerat cogitatum. Quid apud se debeant homines meditari, indicat Terentius his verbis. *Laërt. lib. 2. Dion in eius vitâ.*

Meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferant, *in Phor.*
Pericla, damna, exilia; peregrè rediens secum cogitet,
Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ.
Communia hæc esse, & fieri posse, vt ne quid animo sit nouum,
Quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

Theseus quoque in Euripidis Tragœdia optimum ostendit contra dolorem remedium esse, non expectare tempus obliuionis patrem cuncta mitigantem; sed omni studio præueniendo, cuncta priùs præmeditari; ait enim:

Futuras mecum commentabar miserias, *Volaterran. c. 31.*
Aut mortem, aut exilium, seu magnum aliquod malum,
Ne me imparatum cura laceraret recens.

Scitum est & illud Senecæ elogium. [Quæ alij diu patiendo leuia faciunt, vir sapiens leuia facit diu cogitando.] *Epist. 77.*

Hoc antidotum est etiam à diuino Spiritu

Eccl. 18. inculcatum. *Memento paupertatis in tempore abundantiæ.* Ex quibus verbis Diuus Chrysostomus fortè suum desumpsit consilium: *In* tom. 5. Hom. cum Sartor. *rebus prosperis, ait, expectes aduersas: in tranquillitate tempestatem: in sanitate morbum: in diuitiis paupertatem, ac mendicitatem. Malum enim inexpectatum perturbat animam, si incidat.*

Idem doctor, assignans rationes cur Iob C tam constans perstiterit in aduersis, atque Ibidem. illa tam forti animo pertulerit. *Quia*, inquit, *cùm diues esset, expectabat egestatem: cùm sanus esset, expectabat ægrotationem: cùm tot liberorum esset pater, expectabat, vt subitò fieret orbus. Et hanc anxietatem semper apud se aluit, intelligens rerum humanarum naturam & volubilitatem.* Huiusmodi autem consideratio, ac futurorum malorum præmeditatio, non solùm pium illum virum disponebat ad patienter ferenda quæque aduersa, sed etiam impediebat ne prosperis delectaretur. Dicebat enim; Iob. 31. *Si lætatus sum super multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.* Vnde sic illum interrogat Chrysostomus. *Quid ais Iob? non delectatus es diuitiis affluentibus tibi? nequaquam. Quid ita? Quoniam illarum mutabilem fluxámque naturam, ac possessionem non durabilem videbam.* Dicam ego cum Poëta:

Ouid. lib. 4. de Ponto.
Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Insanus ille est, qui hic in quibusdam rebus prosperis confidit. Multos vidimus, aut sanè audiuimus è fœlici statu in maximam cecidisse miseriam; labi poterant, sed non lædi,

& si

& si lædi, non tam grauiter, dummodo se posse cadere sæpius præcogitassent. Quæ modò possides; scito te posse amittere: noli de sanitate gaudere, quia vel minimo morbo priuari poteris. Habes pecuniam, sed potes perdere: habes filios, sed poteris non habere. Vnde Seneca: [Ille amisit filios, & tu amittere potes: ille damnatus est, & tua innocentia sub ictu est.] Qui quidem ictus iuxta eundem fit præmeditatione mollis. Nam, inquit, [præcogniti mali mollis ictus venit.] *lib. de consol. cap. 6.* *Epist. 77.*

Idem auctor quærit cur in aduersis consolari nolimus, ac multis angamur doloribus; & hanc affert rationem: [Vnde, *inquit*, pertinacia in deploratione? nisi quòd nihil mali antequam eueniat, proponimus. Quæ multo antè præuisa sunt, languidiùs incurrunt. Non putaui futurum quicquam: tu putas non futurum, quod multis scis posse fieri, quod multis vides euenisse.] *lib. de consol. cap. 9.*

D Idcirco suum adhortans Lucilium, vult, vt non solùm præmeditatione, sed etiam exercitatione ipsa, quasi quadam praxi præparemur ad omnia incommoda patienter subeunda; vt, verbi gratiâ, qui multis abundat, sit minimis contentus: qui delicatissimis cibis nutritur, ab illis aliquando abstineat: qui mollibus vestimentis induitur, duris & asperis interdum vestiatur; asseritque multos hæc præstitisse, atque experimento comprobasse, se in his plurimùm profecisse. [Interpone, *inquit*, aliquot dies, quibus contentus minimo ac vilissimo cibo; dura, atque horrida veste, dicas tibi: hoc est quod timebatur. *Epist. 18.*

batur. In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet, & contra iniurias fortunæ inter beneficia firmetur. Miles in media pace decurrit sine vllo hoste, vallum iacit, & superuacuo labore lassatur, vt sufficere necessario possit. Hoc secuti sunt, qui omnibus mensibus paupertatem imitati propè ad inopiam accesserunt, ne vnquam expauescerent, quod sæpe didicissent.] Hoc optabat Ethnicus, vt sic duntaxat leues redderentur calamitates. Quantò magis idipsum & optare, & præstare debet vir Christianus, vt fortiori animo, ac cum merito ferantur infortunia pro amore ipsius, nempe Dei, à quo immittuntur, vel possunt immitti?

Agesilaus cùm admoneretur, vt aliquid de vitæ rigore remitteret, causam addente quodam, eam vitæ volubilitatem euenturam, vt tempus aliam viuendi rationem exigeret. [At ego, *inquit*, me consuefacio, vt quæcumque inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipse mutationem.] Qui ægrotant, Medicos consulunt, remedia adhibent, pharmaca, potiones, sanguinísque effusionem libenter admittunt: sed prudentiùs agunt, qui vt infirmitates præueniant & euitent, huiusmodi remediis tanquam præcautione vtuntur, iuxta Sapientis consilium: *Ante languorem adhibe medicinam*, scilicet præseruatiuam, ne postmodum purgatiua indigeas. Sic quibusdam contingit, vt aduenienté aduersitate, ad remedia, si tamen ad remedia, non potiùs aliquando ad desperationes, recurrant. Quod minimè facerent, si variis euentibus se omnino

Eccl. 18.

nino esse obnoxios præcogitarent, ac execu-tioni mandarent, quod ab eodem Sapiente inculcatur: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Eccl. 11. Obfirmandus est itaque animus contra omnes calamitates aliquando obuenturas, vt cùm aduenerint, dicas; sciebam illas mihi posse accidere. Fac vt te paratum ad illas ferendas inueniant. Nam impiorum esse existimat Gregorius nolle futura mala præuidere. *Anima,* inquit, *peruersa præuidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam conturbent.* Hom. 39. in Euang.

Ad patienter ferenda quæque aduersa plurimùm prodest recordatio nostrorum delictorum, propter quæ sæpe Deus nobis immittit tribulationes.

CAPVT XXV.

A

Ic mihi cum Poëta exordiri liceat;

Æquo animo pœnam, qui meruêre, ferant. Ouid.

Peccante Adamo, miseriæ & tribulationes in mundum sunt introductæ. Quamuis per peccatum illis ianua adaperta sit; verumtamen propter propria peccata Deus plurima nobis immittit aduersa.

Sicut enim tonitrua, grando, nix, fulgura, Simile.

fulmináque è cœlo aëreo deſcendunt, quorum ſi cauſa meteorologica perquiratur, inueniemus vapores & exhalationes è terra ſurſum aſcendere, ex quibus tempeſtates illæ formantur, atque promanant. Itaque terra ſubminiſtrat materiam, qua à cœlo vexatur. Interim non videntur huiuſmodi vapores dum aſcendunt; in tonitrua verò aut fulgura, & grandines conuerſi, percipiuntur. Sic nimirum ex patratis peccatis emanant quidā vapores, qui ſurſum aſcendentes efficiunt, vt ad nos deſcendant fames, peſtes, bella, variæ infirmitates, & ſimilia mala, quæ videmus & patimur, licèt peccata ſurſum aſcendentia, & hæc procurantia, non viderimus. Vnde optimè Chryſoſtomus: *Auferamus*, ait, *malorum fontem, & omnia malorū ſiſtent fluenta.*

Ierem. 4. Opprimebatur olim Hieruſalem acerbiſſimis malis, cauſam ignorabat, cui Dominus per Prophetam: *Viæ tuæ*, inquit, *& cogitationes tuæ fecerunt tibi hæc.* Id eſt, non eſt quòd in inquirenda cauſa tuarum aduerſitatum, ô Hieruſalem, fatigeris, viæ tuæ, & peruerſæ tuæ cogitationes fecerunt hoc tibi.

Michæ. 1. Sic & Michæas Propheta poſtquam grauiſſima comminatus fuerat ei, cui admiratio aliqua ſubire poſſet, cur Dominus tam diras pœnas in populum ſuum electum inducere vellet, ſic ait: *In ſcelere Iacob omne iſtud, & in peccatis domus Iſraël.* Quaſi dicat: non in me, ſed in peccatis populi mei, quaſi in propria radice continentur omnia mala hæc, quia radix omnium malorum culpa. *In ſcelere Iacob omne iſtud.*

Diuus

Diuus Hieronymus affirmat, Deum propter peccata populi interdum permittere malos etiam in ſacra & ſancta malè agere, & affert exemplum de Antiocho Epiphane Rege crudeliſſimo. *Qui*, inquit, *ſubuertit altare, ipsámque iuſtitiam fecit conculcari, quia conceſſum ei erat à Domino; non hoc fecit quod ipſe tantum voluit, ſed quod propter peccata populi conceſſit Dominus.* *lib. 2. contra Pelagianos.*

Quòd ſi vniuerſaliùs totius orbis mala, prout mala ſunt, conſideraueris, & cauſam eorum noſſe volueris, tibi pariter reſpondebo; *In ſcelere Adam omne iſtud.* Vnde tot cæci, claudi, ſurdi, paralytici, tot infirmi? vnde tot pauperes, egentes, afflicti? *In ſcelere Adam omne iſtud.* Quòd ſi ob peccatum protoparentis ſolùm originaliter contractum, ita clementiſſimus Deus vniuerſum genus humanum punit, ita affligit; quid mirum, ſi pro actualibus peccatis nos grauiter puniat?

Quàm falsò accuſant ſuperos, ſtultique queruntur *Chryſippus.*
Mortales! etenim noſtrorum cauſa malorum
Ipſi nos ſumus, & ſua quemque vecordia lædit.

Refert Ockot, in quadam Britanniæ prouincia iam appropinquante meſſe numeroſam aduenisſe locuſtarum copiam, quæ omnem deuorarunt ſegetem: aliqui autem quaſdam ex illis locuſtis acceperunt, in quarum alis hæc duo verba conſcripta repererunt; *Ira Dei:* ne ſcilicet exiſtimarent homines illius regionis, hæc aliquo caſu & ex naturali tantùm cauſa ita eueniſſe. Multa illi adhibebant remedia quibus illas effugarent, ſed nihil *Ockot.*

proficiebant, cùm ex iusta ira Dei propter illorum peccata prouenirent.

Olim Deus quibusdam minitans sic loquebatur; *Si ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contra vos aduersus incedam.* Alij secundum Oleastrum sic vertunt hunc locum; *Si ambulaueritis mihi à casu, ambulabo etiam ego à casu.* Id est, si casui attribueritis ea, quæ mihi attribuenda sunt, ambulabo etiam ego vobiscum cum casu, id est, ostendam me vestra quodammodo non curare, ac si nihil mea intersit gubernare vos. Hoc est pessimum Dei flagellum, cùm scilicet ipse tecum egerit, ac si tua non curaret. Qui enim ita delinquunt, ac si nulla esset Dei erga humana prouidentia, solet Deus eos negligere, ac si sua non curaret, vt sine vllo fræno labantur, & eis promiscuè mala contingant, ac si Deus non aduerteret.

Leuit. 26.

Cùm igitur scias omnia mala pœnæ iustè à Deo procedere, noli illi per culpam te opponere, cùm ipse sit durior te, & extremum malum sit in Deum aduersarium impingere. Si enim vis in eum insurgere, tribulationes in te faciet consurgere: si committas culpam, immittet pœnam.

Itaque, qui crimina, quibus se obstringit, considerat, supplicia quæ illis sunt debita, patienter tolerat. Ratio est, quia videt se temporaliter in hoc mundo cruciari, qui in futuro merebatur in æternum damnari. Vnde Lactantius: *Nemini, inquit, mirum debet videri, si pro nostris sæpe delictis castigamur à Deo: imò verò cùm vexamur, ac premimur, tum* C

Lact. Firm.

maximè gratias agamus indulgentissimo Patri, quòd corruptelam nostram non patitur longiùs procedere, sed plagis, & verberibus emendat. Ex quo intelligimus nos esse Deo curæ, quibus, quoniam peccamus, irascitur.

Assignans D. Augustinus rationẽ, cur Deus hic puniat, sic nos hortatur, simúlque consolatur. *Ad tempus Deus emendat, ne in æternum damnet. Elige tibi vnum ex duobus, temporalem dolorem, aut æternum dolorem:* omni quippe culpæ debetur pœna, aut æterna, aut temporalis. *in Psal. 94.*

At dices; sunt multi peccatores, qui senescendo pinguescunt, & pinguescentes senescunt, quos nulla pœna tangit, nullus dolor angit: cur igitur hi ob crimina sua non puniuntur, sed vsque ad senectam & senium remanent impuniti? Noli, fili, horum fœlicitati inuidere, cùm nihil sit infœlicius fœlicitate peccantium, & cùm, secundum Anselmum, *illi meritò lugendi sint, qui cùm in vita peccent, in hac vita non puniuntur.* Nullus est, qui hic puniri non pateretur, si suorum delictorum recordaretur. Qui enim scit se culpam commisisse, nouit etiam se pœnam meruisse. *Perpendant iusti*, inquit Gregorius, *quæ sint mala, quæ iniquos manent, & nequaquam eorum fœlicitati inuideant, quæ percurrit. Quid est enim quòd de eorum gaudiis admirentur, quando & ipsi per iter asperum ad salutis patriam, & illi quasi per amœna prata ad foueam tendunt?* Vnde Iob; *Nunquid est perditio iniquo?* quasi dicat: etiam. Illi igitur non est inuidendum, licèt omnia habeat ad nutum, cunctáque illi prosperè succedant. *Ansel. in 1. Cor. 11.* *lib. 21. Mor. cap. 4.*

Notan

Notanda eſt valde inclyta illa Dauidis patientia, qua Semeï tolerauit conuicia: cùm enim dixiſſet; *Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis*: ſtatim addidit; *& dolor meus renouatus eſt.* Quis dolor renouatus eſt Dauidi; cùm iniuriis à Semeï afficeretur? Præteriti adulterij dolor, cuius tunc recordabatur, vt annotauit Theodoretus, cuius hæc eſt paraphraſis. *Conuiciis affectus, peccati memini, & ſtimulis è peccato emiſſis configebar, reputans hanc eſſe cauſam, cur ego maledictis afficiar, & tyrannide opprimar, & à regiis domibus exactus fugere cogar.*

Pſal. 38.

Ex hac peccati memoria etiam ab ore eiuſdem Dauidis emanarunt hæc verba: *Dominus præcepit ei, vt malediceret mihi*; videlicet propter adulterium quod admiſi. Idcirco ſubiungit idem Theodoretus: *Peccati memoriam habet hæc clauſula, quoniam per hoc caſtigatio euenit.*

In hanc quoque ſententiam audiamus Gregorium. *Dauid*, inquit, *exurgentem contra ſe filium fugiens, reduxit ad animam, malum, quod patrauit; & æquanimiter pertulit, quod audiuit, & contumelioſa verba, non tam conuicia, quàm adiutoria, quibus ſe purgari, ſibique miſereri poſſet, credidit.* Vide illa conuicia vocari adiutoria. Certum eſt enim omnia aduerſa, ſi æquo animo ferantur, nos plurimùm iuuare ad Dei miſericordiam obtinendam, vitámque æternam capeſſendam. Caue igitur, ne tua impatientia, illa ſint tibi impedimenta, quæ tibi eſſe poſſunt adiumenta.

lib. 30. Mor. c. 17.

Ideo perpende quod ab eodem Gregorio ſubdi

subditur: *Tunc*, ait, *illata conuicia bene toleramus, cum in secreto mentis ad mala perpetrata recurrimus; leue quippe videbitur, quod iniuria percutimur, dum conspicimus, quia peius est quod meremur.* *ibidem.*

3 Hæc peccati recordatio vocatur alibi ab eodem doctore omnis furoris, omnisque mœstitiæ extinctio. *Quasi*, inquit, *aqua ignis extinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpæ reuocatur.* *lib. 20. Mor. cap. 5.*

Quantæ etiam sit vtilitatis nostrorum peccatorum recordatio, attendenda sunt verba Diui Chrysostomi de eodem Dauide loquentis. *Non est oblitus*, inquit, *peccati sui, quamuis indultum sibi fuerit, ille tamen in conscientia sua tanquam in imagine adulterium, & homicidium depictum habebat: & per singulos dies videbat putredinem, & ideo dicebat: & peccatum meum contra me est semper. Ego illud video, tu ne id consideres. Ego illud scribo, tu quasi Dominus dele. Vide enim quid sit. Si tu memor sis, Deus non erit memor; si tu oblitus eius fueris, Deus eius memorabitur.* Vides quomodo Dauid peccati sui etiam remissi recordabatur, vt Deus illius obliuisceretur. Tunc enim Deus obliuiscitur, quando non irascitur: & tunc non irascitur, quando peccatum cognoscitur. Tunc autem cognoscitur, quando pœna propter illud immissa patienter toleratur. O fœlix recordatio, qua cessat, aut saltem minus vexat diuina castigatio! Qui graui morbo corripitur, statim recordatur præteritæ intemperantiæ suæ in edendo & potando, vnde illum sibi morbum contigisse putat: hoc *in Psal. 50.*

enim

enim pacto tantò redditur morbus tolerabilior, quantò, causa illius cognita, fiet curabilior. Sic cognita per recordationem culpa, tanquam afflictionis causa, fiet per consolationem leuior pœna.

E Et cùm quis ex inopinato captus à magistratu, ducitur in carcerem, statim memoria repetit priùs scelera admissa, de quibus timet se accusatũ, & propterea tunc detrudi in carcerem; quibus quidem in memoriam reuocatis, tunc sibi ipsi consulendo, & seipsum consolando, qualiter sibi sit respondendum, cogitat.

Clarissimum huius effectus recordationis exemplum habemus in fratribus Ioseph, qui durè admodum, asperéque tractati à Ioseph, & in carcerem coniecti, vt sacra testatur historia, confestim recordati sunt sceleris, quod in fratrem admiserant, ideóque se meritò illa pati confessi sunt, dicentes: *Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.* (Genes. 42.)

Hæc omnia audiuit, & percepit Ioseph nescientibus fratribus, eo quòd, ait Scriptura, *per interpretem loquebatur ad eos:* & miserans eis, *auertit se parumper & fleuit, & reuersus locutus est ad eos.* Tamdiu Ioseph peccatores fratres suos flagellauit & corripuit verborum suorum stimulis, donec peccatum suum agnoscerent, & dicerent; *Meritò hæc patimur.* Diu & duriùs fuissent cruciati, nisi peccatorum suorum fuissent recordati. Sic

misere

miserebitur nostri Deus noster, si debitas pœnas nos luere cognoscamus, dicamúsque; meritò hæc patimur, quia peccauimus in Deum nostrum: ac fateamur cum Dauide, iusta esse iudicia Dei, atque sic humiliter clamemus; *Induxisti omnia hac propter peccata nostra.* Vnde optimè Diuus Hilarius; *Quando*, inquit, *morbi vexabunt, passiones & cruciatus corporis desæuient, damna defatigabunt, luctus & orbitates affligent, semper vtemur hac voce, qua vsus est Propheta: iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Verè iusta & recta illa iudicia, quæ cessare non faciunt in peccatore tribulationem, quoadusque peccata veniant illi in mentem per recordationem, & in os per confessionem. *Dan. c. 3. D. Hil. in Psal. 118.*

In illo ludo, qui vulgò, *la main chaude*, vocitatur, consueuerunt ludentes alicuius velare faciem, & postmodum illius manum percutere, eúmque iteratos ictus subire cogunt, donec percutientem deprehenderit. Sic solet Deus propter peccata calamitatibus nos afficere; sed quia aliquando bellis grassantibus, interdum verò aëris intemperiei, aliísve causis, & non delictis nostris imputamus; ideò iterum afflictari meremur & cogimur, quoadusque propter peccata, aduersa illa nobis euenire confiteamur.

Pulchra similitudine ostendit Diuus Gregorius quonam pacto sint dolores, quos patimur, temperandi. *Dolor*, inquit, *flagelli temperatur, cùm culpa cognoscitur, quia tantò quisque ferramentum Medici patientiùs tolerat, quantò magis putridum conspicit esse quod secat.* *lib. 10. Moral. c. 5.*

Quid

Quid in cruce consolabatur pium Latronem, nisi delicti sui recordatio, propter quod se meritò cruciari fatebatur? *Nos*, inquit, *digna factis recipimus.* Nisi humiliter culpam agnouisset, patienter pœnam nō sustinuisset, atque ita de salute sua, sicut alter Latro desperasset. Itaque ex vexatione oriebatur peccati recordatio: ex recordatione consolatio; ex consolatione confessio: ex confessione deprecatio; ex deprecatione exauditio: ab exauditione promissio: & ex promissione in Paradisum migratio.

Luc. 23.

Obiicies: Iudas suum agnouit peccatum; dicebat enim; *Peccaui tradens sanguinem iustum.* Veruntamen in illa recordatione non inuenit consolationem, sed in sui dispendium properauit ad suspendium. Ergo videtur peccati recordatio parum prodesse, sed potiùs obesse. Respondeo, Iudam impatientia sua periisse; poterat enim expectare Christi passionem, quam sperando, maximam inuenisset consolationem, quia suam distulisset desperationem. Vnde magnus Leo sic illum alloquitur. *Si expectasses*, inquit, *donec Christi sanguis pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi suspendium distulisses.* Debebat enim attendere, & humiliter recurrere ad Christum quem offenderat, & non ad eos quibus illum tradiderat, & illam punitionem expectare, atque libenter tolerare, quæ sibi ob suum scelus fuisset immissa; sed maluit sibi mortē consciscere, quàm in hoc mūdo vel minimam pœnam subire, & potiùs se interimere præ tristitia, quàm viuere cum tristitia.

Matth. 27.

serm. 11. de Passione.

tristitiâ. *Ille*, inquit Euthymius, *ad mortem confugit, vt à tristi vita citiùs liberaretur.* *Euthym.*

Nolebat scelestus ille in hoc mundo conuenire Christum, sed in alio præuenire Christum; ad eum viuens noluit recurrere, sed ei moriẽdo putauit occurrere. Huius sententiæ est Origenes, qui ait; *Existimauit Iudas præuenire in morte moriturum magistrum, & occurrere ei cum anima nuda, vt confitens & deprecans misericordiam mereretur.* *Tract. 35. in Matth.* Idem sentit Theophylactus. *Idcirco*, inquit, *se Iudas strangulauit, vt præueniat Iesum in inferno, & ibi orando salutem assequatur.* *Theophyl. in Matth.* Verùm, qui hic pœnitentiam non agit in corpore, anima nuda veniam non impetrat; neque ibi potuit eius exaudiri deprecatio, vbi nulla est redemptio. Dico itaque cum Diuo Leone, non peccati recordationem, sed desperationem traxisse Iudam ad laqueum. *serm. 3. de pass.*

Noli tu desperare, cùm possis veniam impetrare. Ideo cùm propter peccata veniant aduersa, noli recusare pœnam, qui voluisti perpetrare culpam.

Quod meritò pateris patienter ferre memento. *Cato.* Sancti ipsi, inter quos Daniel, Isaias, Esdras, Dauid, afflictiones suas semper suis suorúmque peccatis imputarunt; ideo libenter tolerarunt. Nam, teste Gregorio, *facilis erit consolatio, si inter flagella, quæ patimur, delicta quæ fecimus, ad memoriam reuocemus.* *in Registro.* Quia, secundum eundem, *mala, quæ patimur peccata nostra meruerunt.*

Et quamuis tuarum tribulationum causam ignores, scito tamen illas iustè tibi im-

mitti ab eo, cuius iudicia iniusta esse non possunt. Hinc Diuus Isidorus: *Discat non murmurare, qui mala patitur, etiamsi ignoret cur patiatur. Per hoc quisque se iustè pati arbitretur, quia ab illo iudicatur, cuius nunquam iudicia sunt iniusta.*

Lib.3. de sum.bono.

Suam sortem, suúmque statum quisque patienter ferat.

CAPVT XXVI.

SAPIENTER à Manilio dictum est,

---*Sors est sua cuique ferenda.*

Man.lib.4.

Ad hoc autem maximè prodest patientia, sine qua non potest quis intra limites sui status se continere. Testis sit mihi Boëtius, qui ait; *Quis est ille tam fœlix, qui cùm dederit impatientiæ manus, statum suum mutare non optet? Quis est enim tam compositæ fœlicitatis, vt non aliqua ex parte cum status sui qualitate rixetur?*

de consol. Philosophiæ l.2. prof.4.

Primus suæ sortis impatiens extitit Lucifer, qui adhuc existens in cœlis, suo non contentus statu altiora appetiit, ac Dei similitudinem affectare præsumpsit: sed qui plus æquo ascendere voluit, descendere coactus est. Postmodum, qui sua sorte non fuerat contentus, hominem sui status impatientem reddere studuit, illi inuidendo, ac impatienter ferendo quòd ad imaginem & similitudinem

dinem Dei conditus esset, ac sedes illas, è quibus ipse cum sociis suis meritò eiectus fuerat, occupaturus esset. Hoc optimè obseruauit Tertullianus de impatientia diaboli disserens: *Adeò*, inquit, *decepit hominem, quia inuiderat: inuiderat autem, quia doluerat: doluerat, quia patienter vtique non tulerat.* Itaque si patienter diabolus tulisset, non doluisset: si non doluisset, non inuidisset: si non inuidisset, non decepisset: & non decepisset, si de cœlo lapsus non fuisset: nec lapsus fuisset, si suæ sortis patiens extitisset. *lib. de patient. c. 5.*

Sicut igitur diabolus fuit proprij status impatiens, impatienter etiam tulit tranquillum illum statum primorum parentum, qui vtinam sua sorte contenti in illo amœnissimo loco mansissent: non enim in tot damna genus humanum fuisset prolapsum. Quantorum malorum causa adhuc extat nostræ sortis impatientia? Hinc illa animi inquietudo, vt vnusquisque iudicet sortem alienam sua propria fœliciorem. Vnde Horatius,

Alienum nobis, nostrum plus aliis placet. *lib. 1. Epistol. 14.*

Iucundior nobis apparet aliena conditio, ac

Fertilior seges est alienis semper in agris. *Ouid. lib. 1. de arte.*

B Inuidet mercator militi, miles autem mercatori: laudat Iurisperitus agricolam: agricola verò solos ait fœlices in vrbe morantes.

O fortunati mercatores! grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contrà mercator, nauim iactantibus Austris,
Militia est potior. ------
Agricolam laudat iuris, legúmque peritus, *Horat. lib. 1. Epist.*

Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbem
Solos fœlices viuentes clamat in vrbe.

Epist. 45. Illum Seneca existimat beatum, [qui neminem videt, cum quo se commutatum vellet.] Scito in quocunque statu huius vitæ semper aliquid reperiri, quo doleamus. Pensanda sunt verba Saülis ad filios Gemini: 1. Reg. 22. *Non est*, ait, *qui vicem meam doleat ex vobis.* Quid videbatur dolendum in Saüle? Rex erat, & diues: quando adhuc erat armentarius & asinas pascebat, magis videbantur eius vices dolendæ; sed in regia dignitate constitutus, nescio qualiter fuerit plangendus, nisi quia etiam in sublimioribus, regiísque dignitatibus huius sæculi, quædam semper inueniuntur compassione & dolore digna. Aliquid Saül patiebatur, quod, licèt non appareret, illum tamen plurimùm cruciabat. Habent Reges & Principes suum calicem, suámque gestant crucem: quamuis enim diuitiis ac deliciis affluant, imperent, ac potentia sua subditos terreant, non tamen sunt sine metu, qui eos plurimùm angit. Quod autem & aliquando cur non sint sine lib. 2. Epist. 2. ad Donatum. metu, ostendit Cyprianus. *Maior illis*, inquit, *quàm cæteris metus est: tam ille timere cogitur, quàm timetur; qui securos non sinit esse subiectos, tam necesse est vt non sit ipse securus.*

C Optabant filij Zebedæi suam mutare sortem, & ab humili ad sublimem statum tranMatth. 20. sire: sed Christus ad eos; *Potestis*, inquit, *bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Ac si diceret: sedeatis licèt ad dexteram, siue ad sinistram in regno meo, semper erit vobis calix biben

bibendus; quia nullus est status in hoc mundo, qui suum non habeat calicem. Quod quidem figuratur in sacculo Beniamin quamuis dilecti, in quo repertus est calix. Traditum est memoriæ, quendam ex olitore factum esse Regem, & cùm ex eo requirerent aliqui, qua ratione prioris vitæ inopiam & incommoda tolerasset, respondisse; requirere potiùs deberetis, quemadmodum toleraturus sim acerbitates vitæ regiæ. Magna in oleribus reperiebat acerba, sed maiora in sceptris & diadematibus. *Genes. 44.*

Si vidisses Aman in Curia Regis Assueri, fortè illi inuidisses, statúmque tuum cum suo commutare voluisses, fœlicémque illum iudicasses, tanquam secundum à Rege, omnibúsque diuitiis & honoribus affluentem; sed scito ipsum cruce non caruisse, cùm tandem in ipsa fuerit suspensus. Quot Regum amasij fuerunt trucidati, aut vltimo supplicio affecti? Dices; hæc omnia euadam: esto; sed animi anxietatem, curam & solicitudinem quam adhibere oportet, vt Regi placeas, inuidiam & calumnias vix euadere poteris, quæ tibi amarissimum calicem propinare poterunt, quem nolens bibes. Ergo si non mihi, saltem Poëtæ credito, *Hester. 7.*

Viue bene, & longè nomina magna fuge.

& paulo pòst,

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit; & intra *Ouid. lib. 1.*
Fortunam debet quisque manere suam. *Tristibus.*

Quid nobis à Sapiēte dicatur, attendere debemus: *Minima pro magnis tibi placeant.* Cui congruit quod ait Seneca; [Redige te ad

pauca ex quibus cadere non poſſis.] Nam de paruis parua : de minimis minima : & de magnis magna reddenda eſt ratio. Eorum ſemper timemus caſum, quos tecta, aut arborum ſummitas, vel montium cacumina ferunt; non autem eorum qui in imo iacent: ſic valdè pertimeſcendum eſt ne in aliquo ſublimi ſtatu, aut dignitate conſtituti, lapſu grauiore ruant.

Duobus potiſſimùm generibus hominum inuidere ſolemus, nimirum, potentibus, & poſſidentibus, illorúmque ſtatum cum noſtro, ſi inferior ſit, commutare optaremus; ſed reuera compaſſione potiùs, quàm æmulatione digni ſunt. Atque imprimis hoc vnũ, quod à Sapiente de potentibus huius ſæculi, & de ſuperioribus dicitur, tibi ſufficiat, vt tua ſis tenuitate contentus, & gaudeas, imò Deum laudes, quòd exiguus ſis. *Exiguo enim*, ait ille, *conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur.* Gaudeas etiam quòd inferior & ſubditus ſis, nec optes aliis præeſſe: *Quoniam*, ait idem, *iudicium duriſſimum in his qui præſunt, fiet.* Vis igitur grauiſſima tormenta, ac duriſſima euadere iudicia? noli dignitates, vel prælationes quærere. Item, ſi in aliqua dignitate conſtituaris, vel bene te geres, vel malè. Si bene, infirmaberis, cogeríſque cum Apoſtolo dicere; *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Si autem malè, omnes irridebunt te, quod non minimo tibi erit ſupplicio. Ergo neceſſe eſt Prælatos vel infirmari, vel irrideri, vel in ſolicitudine eſſe; nam, *qui præeſt, in ſolicitudine eſt.*

D

Sap. 6.

ibidem.

2. Cor. 11.

Rom. 12.

Præterea,

Præterea, noli possidentibus siue diuitibus inuidere: si pauper sis, esto tua paupertate contentus. Sic se habebat mater Tobiæ, dum diceret; *Sufficiebat nobis paupertas nostra.* *Tob. 5.* Perpende quid diuitibus contingat. Nam in primis non dormiunt: *Saturitas diuitis non* *Eccles. 5.* *finit eum dormire.* Maledicuntur; *Væ vobis diuitibus.* *Luc. 6.* Vix intrabunt in regnum cœlorum: *Amen dico vobis*, ait Christus, *quia diues difficilè intrabit in regnum cœlorum.* *Matth. 19.* Non debent inuitari ad prandium, nec ad cænam; *Cùm* *Luc. 14.* *facis prandium*, ait idem Saluator, *aut cænam, noli vocare diuites.* Irretiuntur laqueo diaboli; nam, teste Apostolo, *qui volunt diuites fieri,* *1. Tim. 6.* *incidunt in laqueum diaboli.* Cur igitur optas sortem illorum, qui non dormiunt, qui anathemate feriuntur, qui à cæna & à cœlo excluduntur, & qui à dæmone illaqueantur? Deinde non ille diues est, quem tu putas; audi Ausonium:

Quis diues? qui nil cupiet; quis pauper? auarus. *Ausonius.*

Hinc illud Stoïcorum axioma: Solus sapiens diues est, eo quòd nihil concupiscat. Qui enim adhuc aliquid concupiscit, non habet satis, ac consequenter diues non est. Vt igitur ditescas, nihil concupiscas. [Quid enim, ait Seneca, deesse potest extra desiderium omnium posito? quid extrinsecùs opus est ei, qui omnia sua in se collegit?]

E Apud antiquos commune erat illud elogium; *Se contentus est sapiens.* Quod explicans idem Seneca ait; [Ad beatè viuendum, sed non ad viuendum tantùm; ad hoc enim illi multis rebus opus est, ad illud autem solo

animo suo, & erecto & despiciente fortunam.] Vnde Cicero, [Virtus, *inquit*, se ipsa est contenta, & qui virtutem habet, ei nihil deest ad beatè viuendum.] Sibi olim gratulabatur Socrates, quòd iuxta naturam viuens, ac paucis assuetus, diuitum delicias non cuperet.

Cicero paradox. 2.

Receptissima etiam semper hæc fuit inter sapientes sententia: *Natura paucis est contenta.* Quid autem postulet natura, ostendit Seneca. [Panem, *inquit*, & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est, intra quæ quisquis desiderium suum clausit, cum ipso Ioue de fœlicitate contendat.] Vnde & Iuuenalis;

Senec.

Satyr. 14.

——Panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis.-----

Idipsum clamat Lucanus,

lib. 4. de bell. ciuil.

Discite quàm paruo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat.------

Qui autem ad luxum, ad vanitatem, & voluptatem, vel ad delicias viuere cupit, nullis est contentus: quia postquam vnum adeptus est, aliud insequitur, quo adepto, alterius tenetur desiderio; atque ita nunquam est contentus eo, quod possidet, quia non habet illud quod desiderat. Esset semper homo contentus, si nihil aliud optaret, nisi quod illi satis est. Illud autem quod nobis satis est, præ manibus nostris est, teste eodem Seneca; [Ad manum est, *ait*, quod satis est.]

Epist. 4.

Reuera ad manum habemus, quod nobis sufficit & satis est, nempe Deum, qui est *Saddai*, id est, ipsa sufficientia; quam quidem sufficien

ſufficientiam vt oſtendatur nos habere præ manibus, obſeruandum eſt, nos in manu geſtare deſcriptum nomen illud *Saddai*; nam aperta palma, duobus digitis, ſcilicet pollice & indice, paululùm inflexis, & tribus aliis æqualiter erectis, efformatur nomen *Saddai:* quia tres digiti erecti formant quodammodo litteram Hebraicam ש *ſchin:* index verò & pollex inflexi litteras ד *daleth* & י *iod*, quibus quidem litteris coaleſcit nomen *Saddai*, quod cùm ſufficientem Deum ſignificet, ſignificatur etiam nobis, ad manum nos habere quod ſatis eſſe & ſufficere debet. Nimis ergo eſt auarus cui Deus non ſufficit, aut qui Deo non eſt contentus. *Homo*, inquit Diuus Cyprianus, *cuius Deus eſt, quid quærit amplius? Si ſufficis tu Deo, ſufficiat tibi Deus.*

שדי

D. Cypr.

F Pulchrè oſtendit Chryſoſtomus, nos tantò magis Angelis aſſimilari, quantò paucioribus fuerimus contenti, ac maximè libertati noſtræ derogare, ſi multa deſideremus. *Nónne*, inquit, *in hoc ab Angelis differimus, quòd ipſi non egent, vt nos? Igitur quantò paucioribus indigemus, tantò magis Angelis appropinquamus: quantò pluribus, tantò magis ad hanc caducam vitam deflectimus: & quantò plura amplecteris, tantò magis derogas tuæ libertati, vera namque libertas eſt, nulla re indigere*, &c. Imò verò non ſolùm Angelis aſſimilabitur, qui nulla re indigebit, ſed & ipſi Deo, ſecundum Socratem, qui dicere ſolitus erat, illum eſſe Deo ſimillimum, qui quàm pauciſſimis egeret, cùm Deus omnino nullius egeat rei. Qui multa deſiderat, multis indiget, qui pauca,

Hom. 79. in Ioan.

Socrat.

paucis. Idem Socrates per forum obambulans, cùm aſpiceret mercium copiam, quæ illic vendebantur, ita ſecum loqui conſueuit; Quàm multis rebus non egeo: aſt alij cruciantur animo ſic cogitantes; quàm multa mihi deſunt.

Porrò, attendas velim multos te eſſe pauperiores, te inferiores, ac te miſeriores. Poſtquam igitur ad ditiores & ad ſublimiores reſpexeris, conuertere parumper ad eos qui inferioris ſunt conditionis. Chilon cuidam propter ſua mala dolenti, dixit: [Si aliorum omnium mala perpenderis, minùs ægrè feres tua.] Similiter & Poëta,

Chilon.

Ouid. vlt. Met.

------Similes aliorum reſpice caſus,
Mitiùs iſta feres.------

Quanti ſunt, qui pauciora quàm tu poſſident, & tamen viuunt contenti? Talibus loquebatur Iuuenalis,

Iuuen. Satyr. 14.

Viuite contenti caſulis & collibus iſtis,
O pueri.--------

Sed meliora & gratiora, qui propter Deum paucis, aut nihilo fuerint contenti, vel ſi quæ poſſederint, pauperibus erogauerint, audient à Chriſto; *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum,* &c.

Matth. 25.

Plutarch.

Teſte Plutarcho, ſicut quidam alienas picturas, poëmata diligenter aſpiciunt, ac ſingula excutiunt per otium, ſua neglectui habent: ſic multi alienas fortunas magis admirantur, ſuas oderunt.

Similia.

Item, quemadmodum vincti beatos iudicant ſolutos, ſoluti liberos, liberi ciues, hi rurſum diuites, hi Reges, Reges verò Deum, G

tonare

tonare propemodum ac fulgurare cupientes: ſic qui ſemper expendit, quantò ſit aliis inferior, nunquam ſua contentus eſt ſorte.

Inſuper, ſicut qui morbo laborant, cibos puriſſimos & lautiſſimos faſtidiunt & recuſant, iidem reſtituti bonæ valetudini, caſeo aut cæpe libenter veſcuntur: ita ſtultis & animo laborantibus magnifica fortuna iniucunda, ſapientibus autem humilis ac tenuis fortuna iucunda & grata erit.

Qui aliqua triſtitia aut miſeria afficiuntur, ſe ſolos infortunatos eſſe putant, nec recordantur ſimiles caſus aliis accidiſſe, & adhuc accidere poſſe. Vnde Sophocles dicebat;

Nunquam oportet fœlicem exiſtimare ſortem fortunati. *Sophocl.*

Quia, ait alius, *Diphilus.*

Fortunam habemus in dies mutabilem.

Itaque Horatius ipſe ſtultum iudicat, cui propria ſors non placet, *Epiſt. lib. 1. Epiſt. 14.*

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum,
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors:
Stultus vterque locum immeritum cauſatur iniquè.

Interrogatus Epictetus, quis ditior & fœlicior in hac vita haberetur; cui, inquit, ſatis eſt, quod habet.

Moroſum ſanè eſt genus humanum ſortem ſuam accuſans, & animum gerens grauatum, propriúmque vnúquemque plus quàm alienum afficit, & quo quiſque tenetur, hoc omnium moleſtiſſimum eſſe dicit. Quod ipſum etiam in egregia & lepida fabella de aſino ſubinde dominos ſuos mutante depingitur.

pingitur. Nam apud olitorem seruiens conquerebatur de pabuli inopia & nimio labore: apud figulum illi molestum erat, quòd cogeretur assiduè portare lutum & lateres; multò igitur magis in hoc suo rerum statu deplorabat suam iniquiorem sortem, quàm priùs. Tandem venditus coriario, ibi demum acerbam & luctuosam vitam agebat. Onustus enim fœtidis fratrum suorum & affinium pellibus, vanis votis serò priores conditiones exoptabat. Teste me igitur Cicero, [Suæ, *inquit*, quemque fortunæ pœnitet.] Sed immeritò, cùm in hoc huic stolido animali assimiletur.

Pulchra quadam similitudine ostendit Apostolus, non esse conquerendum de sorte qua Deus nos donauit, aut de statu ad quem
Rom. 9. vocati sumus: sic enim loquitur. *Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem; aliud verò in contumeliam?* Hinc sequitur, quòd quisque sua sorte contentus esse debeat: sicut enim lutum tantùm est lutum; sed ex manu figuli hanc, vel illam formam sortitur: ita homo ex sua humo nil nisi humum & lutum habet; sed ex Deo habet quòd sit homo rationalis, diues, nobilis, sapiens, fœlix, gratiosus. Deus enim cuique dat suam formam;
Eccl. 33. & secundum sapientem, *cuique diuidit sua dona prout vult.* Deinde, sicut lutum non potest dicere figulo, cur me fecisti sic? Ita nec nos Deo dicere possumus, cur nos fecisti pauperes, ignobiles, rudes, infirmos; illos verò diuites,

diuites, nobiles, formosos, sapientes, validos & fortes? Et sicut vas non inuidet vasi pulchrioris formæ: ita non debet homo homini sublimioris fortunæ inuidere.

Noli esse ad modum materiæ horum inferiorum, siue elementaris, quæ non contenta sua forma, semper aliam appetit, vnde subsequitur illius corruptio & alteratio: sed, cùm potiùs cœlo, quàm mundo natus sis, esto sicut materia cœlestis, cuius forma satiat omnino appetitum eius, ideo corpora cœlestia remanent incorruptibilia. Fac itaque vt satieris & contentus sis illo statu, ad quem Deus te vocauit, ac illa tibi sufficiat sors, qua Deus te donauit, in illa propter Deum patienter ferendo quicquid tibi aduersi contigerit: vnicum dumtaxat doleas & fugias statum, scilicet peccati, à quo tibi, quàm citissimè poteris, recedendum est, & ad alium, videlicet gratiæ, transeundum, quam tanta debes auiditate appetere, quanta nouam materia sublunaris appetit formam.

Alium quoque tibi consulo quærere statum, nimirum cœlestem illum & æternum, in quo viuunt beati: ibi enim erimus contenti, quia illum videbimus, illóque fruemur, in quo omnia sunt contenta. Vnde Augustinus: *Quid vagaris*, inquit, *homuncio? ama vnum bonum in quo sunt omnia bona, & sufficit. Desidera simplex bonum, quod est omne bonum, & satis est. Quid enim amas caro mea? Quid desideras anima mea? ibi est quicquid amas, ibi est quicquid desideras.* *Ex manual. Aug. tom. 9.*

Sumendum est igitur documentum ex illa

nostra

noſtra inquieta conditione, dicendúmque cum eodem doctore. *Inquietum eſt cor noſtrum, Domine, donec requieſcat in te*; quia non ad creata, ſed ad creatorem conditi ſumus.

Nihil prodeſt, imò plurimùm obeſt mœrore confici.

CAPVT XXVII.

ECEPTISSIMA eſt illa Senecæ ſententia; [Superuacaneum eſt dolere, ſi nihil dolendo proficias.] Notandum eſt duplicem dari triſtitiam; vnam ſecundum Deum: alteram ſæculi. De vtraque ſic quærit Baſilius; *Quæ eſt triſtitia ſecundum Deum, & quæ ſæculi?* Reſpondet ipſemet: *Triſtitia*, inquit, *ſecundum Deum eſt; cùm quis ob mandati negligentiam ac contemptum triſtatur. At verò mundi triſtitia eſt, vbi quid humanum & mundo dignum fuerit, quod triſtitia afficit.* A

Epiſt. 100.

in reg. breu. interrog. 192.

Triſtitia igitur ſecundum Deum eſt, quæ concipitur propter Deum offenſum, de qua ſic Apoſtolus ad Corinthios; *Gaudeo, non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundum Deum: quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* Quaſi diceret: non ſimpliciter, quia contriſtati eſtis, ergo gaudeo, ſed quia dolentes de Dei offenſa,

2. *Cor.* 7.

[redacted]

offenſa, recurriſtis ad pœnitentiam. Illa ſola bona eſt & laudanda triſtitia, quam ſequitur pœnitentia. Nullus dandus eſt locus triſtitiæ, niſi ad expulſionem nequitiæ. Peccati remedium triſtitia eſt, quæ ideo tantùm conceditur, vt patratum peccatum deleatur: nec ad aliud valet triſtitia, qua ſi quis afficiatur, fruſtra dolet, ſi tantùm propter Deum offenſum non dolet. Audi quæſo auream Diui Chryſoſtomi ſententiam, de vſu, fine & fructu huius triſtitiæ loquentis: *Triſtitia*, ait, *ob id nobis data eſt, non vt in morte, aut alia re doleamus, ſed vt deleamus peccatum, quaſi morbi illius remedium. Sicuti ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos: ſic triſtitia peccatum tollit, non alias ægritudines: verbi gratiâ, pecunia quis mulctatus eſt, doluit, non emendauit: filium amiſit, doluit, non reſuſcitauit mortuum: contumeliis affectus eſt, doluit, non reuocauit contumeliam: infirmatur, dolet, morbum non aufert, imò auget: & peccat quis, triſtatus eſt, peccata deleuit. Ergo triſtitia tantùm facta eſt propter peccatum, à quo nata eſt; ideo vt tinea ipſum corrodit & abſumit*, &c. Vult iſte doctor, vt dumtaxat triſtemur & pœniteamus propter peccata commiſſa, cùm aliàs ſit noſtra triſtitia ſuperuacanea. *Hom. 5. ad pop.*

B Triſtitia autem ſæculi, vel carnalis eſt, quæ naſcitur ex nimio amore & amiſſione bonorum huius ſæculi, vt propter opes, voluptates amiſſas, aut propter amicos, aut potentes offenſos. Hæc ſæpe mortem animæ operatur, quia incitat vt per Dei offenſam illa recuperentur. De illa ſic idem Apoſtolus;

Sæculi

ibidem. *Sæculi autem tristitia mortem operatur*, etiam aliquando corporis; multi enim, dum nimis sua, vel suos lugent, tabescunt, luctu opprimuntur & moriuntur. Vnde Ecclesiasticus: Eccl. 30. *Multos*, inquit, *occidit tristitia*. De illa igitur sæculi tristitia loquor, quam, cùm nullum afferat commodum, imò multa incommoda, explodendam omnino censeo, iuxta consilium eiusdem Sapientis, qui ab ea sic dehoribidem. tatur; *Tristitiam longè repelle à te.*

Sed dices: quomodo expellere potero huiusmodi mœrorem, qui etiam mihi nolenti accidit? Imprimis, si non reputaueris tibi aliquid triste accidisse: quia vt plurimùm opinione nostra potiùs quàm reipsa dole-Epist. 77. mus. [Leuis dolor est, inquit Seneca, si nihil illi opinio adiecerit. Ad opinionem dolemus, tam miser est quisque, quàm credidit.] Epi-Epictet. ctetus quoque Philosophus dicebat, homines perturbari non rebus, sed his, quas de rebus habent, opinionibus.

Idcirco dicere solebat: [Si videris aliquem flentem in luctu, vel propter absentem filium, vel amissas pecunias, caue ne tua te phantasia in errorem simul abripiat, tanquam ille malo quopiam laboret: sed statim cogites illum non rei euentu, sed opinione sua cruciari.]

Hoc autem ita se habere constat: nam plurimis legimus aliqua placuisse, quæ aliis omnino displicent. Tibi, verbi gratiâ, non arrident infirmitates, contumeliæ, necessitates, persecutiones, & cætera huiusmodi: placebant verò Apostolo Paulo, qui dicebat;

Place-

Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Tibi aliquis locus erit exilium, aliquibus verò patria. Vnde Boetius; *Hic ipse locus, quem tu exilium vocas, incolentibus patria est. Adeò nihil est miserum, nisi cum putes.* Vides igitur te potius opinione tua, quàm rebus ipsis torqueri: desinat illa tua opinio; desinet & tristitia. Potes opinionem deserere; ergo & moerorem. 2. Cor. 12. lib. 2. de cons. Phi. pros. 4.

C Quòd autem hoc sit in nostra potestate, sic ostenditur. Tristitia causatur ex apprehensione alicuius noliti; vnde vocatur etiam ab Augustino, apud Diuũ Thomam, afflictio quædam voluntatis de his quæ nobis nolentibus accidunt. Itaque duo concurrunt simul tanquam causæ partiales ad tristitiam, scilicet intellectus apprehendendo aliquod disconueniens, & voluntas illud nolendo: potes autem auertere huiusmodi apprehensionem, impediendo intellectum tuum, ne feratur ad considerationem illius disconuenientis: potes similiter impedire huiusmodi nolitionem, quia potest voluntas tua elicere actum volendi etiam ea quæ sibi displicent, vtpote afflictiones, morbos, temporalium iacturam, & similia, in quibus plerique non tantùm non tristantur, sed ea cupiendo & volendo delectantur. Est igitur in tua potestate tristari, vel non tristari. Quod si non esset; cur diceret Scriptura; *Tristitiam ne des animæ tuæ?* Præsupponit ergo Sapiens, nos posse non dare tristitiam animæ nostræ; ideo hortatur ne demus carnalem illam & sæculi Gabr. lib. 14. quæst. 1. art. 3. D. Thom. 1. 2. quæst. 35. art. 3. Eccl. 30.

triſtitiam, tanquam nociuam. Vnde Caſſianus; *Abſque illa,* inquit, *triſtitia, quæ vel ſalutari pœnitentia, vel pro ſtudio perfectionis, vel pro deſiderio futurorum ſuſcipitur, omnis triſtitia tanquam ſæculi, & quæ mortem inferat, æqualiter repellenda eſt, ac ſicut fornicationis ſpiritus, vel philargyria, vel iræ, de cordibus noſtris penitus extrudenda.*

Caſſ. lib.9. inſt. c.12.

Cùm itaque in noſtra poteſtate ſit poſitum, repellere huiuſmodi triſtitiam, meritò arguit Seneca eos, qui in dolore non conſolantur, niſi cùm dolore laſſantur, quia ſic non relinquunt dolorem, ſed à dolore relinquuntur. [Turpiſſimum eſt, *inquit,* in homine prudente remedium mœroris, laſſitudo mœrendi. Malo relinquas dolorem, quàm ab illo relinquaris.] Vult etiam Diuus Ambroſius, vt ratione, non tempore noſtra leniatur mœſtitia. *Cur,* inquit, *mœſtitiam tuam non ratio potiùs, quàm dies leniat?*

ad Lucil. Epiſt. 64.

orat. 2. in Satyr.

Præterea, conſidera, ſitne futurum, præteritum, an præſens malum, ob quod mœrore afficeris. Si enim ſit futurum, vel erit certum, vel incertum: ſi certum & infallibile, cur doles, antequam neceſſe ſit? Nam, teſte Seneca, [ille plus dolet, quàm neceſſe eſt, qui antè dolet, quàm neceſſe ſit.] Noli igitur eſſe futuri anxius, ne fias ante miſerias miſer. Plus enim ineſt mali expectando, quàm patiendo, ait Euripides. D

lib.2. de prouid.

Euripid.

Si autem incertum ſit, ſcito Diuum Chryſoſtomum exiſtimare animi eſſe prorſus abiecti & ſtulti mœrore ſe conficere ob futura mala incerta. Summæ eſt amentiæ, inquit, in re

in rebus incertis certo se iam cruciatu conficere. Quia sic erit tuus dolor certus pro incerto euentu. Et Seneca; [Infirmi, *inquit*, & imbecillis animi est timere id, quod nondum accidit, vel longinquum est.] *Epist. 13. ad Lucil.*

Si præteritum sit malum, vel iam euenisse existimetur, vt filius absens mortuus, vel merces naufragio periisse, necessitatem conuerte in virtutem; fortiter & lubenter sustine, eò quòd ansam tibi hic casus præbeat præclarissimas exercendi virtutes, vt patientiæ, magnanimitatis, fiduciæ in Deo: deinde tibi data sit occasio Deo studiosiùs seruiendi, & plus apud eum merendi. Qua cogitatione munitus Dauid Propheta dicebat; *Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea.* De præteritis malis, præterquam de culpa, noli dolere: nam ad præteritum non est potentia. [Quid iuuat, inquit Seneca, præteritos dolores retractare, & miserum esse, quia fueris? naturale est mali sui fine gaudere. Circuncidenda ergo duo sunt, & futuri timor, & veteris incommodi memoria. Hoc ad me iam non pertinet: illud nondum.] *Psal. 34.* *Epist. 79.*

E Si verò malum sit præsens; videas antequam doleas, quid dolendo proficias. Interroga, an aliquis malo præsenti dolendo, contristando, remedium adhibuerit. Multos Diuus Chrysostomus se audiuisse testatur, qui fatebantur nihil vtilitatis sibi ex dolore comparasse. *Audiui*, inquit, *multos ad seipsos dicentes. Quæ vtilitas quòd dolui? nec pecunias recuperaui, & meipsum læsi*, &c. Sed quod ille de *Hom. 18. ad pop.*

multis, idem de omnibus effari nobis licet. Cui enim aliquando suus profuit dolor? Non est nouum quod tibi accidit. Multi idem passi sunt; qui si patienter illud sustinuerunt, mercedem suæ patientiæ receperunt: si autem impatienter, quære, quid eis contulerit eorum impatientia. Optimum igitur est sæpe cogitare dolorem, siue sæculi tristitiam nullius esse vtilitatis, ac verissimum esse quod de illa ait Sapiens; *Non est vtilitas in ea.* Quia hoc pacto patienter ferre poterimus omnia aduersa. Vnde Seneca; [Illud, *inquit*, te non minimùm adiuuerit, si cogitaueris, nihil profuturum dolorem tuum.]

Eccl. 30.

lib. de cons. cap. 20.

Demum perpendite, tristitiam non tantùm nihil prodesse, sed plurima incommoda attulisse tam corpori quàm animæ, ac quosdam, teste Chrysostomo, ob nimium mœrorem sibi manus violentas intulisse, & seipsos trucidasse. *Mœror*, inquit, *etiam absente dæmone, multa per se horrenda efficit, plurimósque eorum, qui sibi vel nexuerunt laqueos, consciuerunt gladios, vel fluuij se vndis, vel flammis donauerunt, vel alio quouis genere perdidere seipsos, sola doloris ac mœroris vi ad ita occumbendum impulsos reperiemus*, &c. Videte quid nimia carnalis tristitia efficiat, & quàm, iuxta Sapientis consilium, sit à nobis longè repellenda. Cùm non tantùm vnum sit malum, sed multiplex; *Tristitia*, ait Euripides, *multiplex malum.* quid boni ex multiplici malo hauriri potest? Audite quid de illa dicat idem Chrysostomus. *Tinea est*, inquit, *non ossium tantùm, verùm etiam mentis, & carnifex perpetuus, non latus* trans

lib. 2. de prouid.

Euripid.

Epist. 3.

transfodiens, verùm animi vires labefactans, &c. Sicut nihil prodest tinea nisi ad corrodendum; ita nec mœror. Dicam igitur illud Æneidum,

Durate, & vosmet rebus seruate secundis. *Virg. 1. Æeid.*

Precor diligenter attendas, quid ad nostrum institutum dicat Philemon, vnde colliges quod certè flendum & dolendum esset. *Philem.*

Si lacrymæ nostræ malis mederentur,
Et lugens semper dolere desineret,
Vel aurum lacrymis commutaremus.
Verùm ipsæ res non auscultant, neque respiciunt lacrymas,
Et siue lugeas, siue non, pergunt.
Quid igitur proficis? Nihil.

Quibusdam respondetur quæstiunculis, quas obiectare solent, qui nihil aduersi in hoc mundo tolerare vellent.

CAPVT XXVIII.

A ANTA est hominum mollities, vt nihil molestum, nihílque quod vel minimum dolorem animæ, vel corpori inferre possit, subire velint: sed quia non possunt omnia effugere incommoda, ad causas, siue ad rationes, propter quas talia patiuntur, se conferunt. Vnde Grego-

Greg.li.23. cap.11. rius; *Afflicti cordis est proprium, vt si fieri possit, cur ita, vel non ita sit, diuinis sibi responderi vocibus velit.* Verùm, sic mihi cum Paulo liceat in hominem inuehi; *ô homo tu quis es, qui respondeas Deo?* Rom. 9. dicam modò & ego, *ô homo tu quis es, cui respondeat Deus?* Non potes tu respondere Deo; nec Deus debet respondere tibi: satis est, quòd homo dignoscaris, vt insufficiens ad Dei iudicia inuestiganda conuincaris. Lib.9. Mor. cap.8. Quia, teste eodem Gregorio, *respondere Deo non posse conuincitur, qui homo nominatur, qui per hoc quod de humo sumptus est, iudicia superna discutere dignus non est.* Quamuis igitur ad respondendum impares simus; conabor tamen fretus Patrum authoritatibus, aliquas retundere obiectiones, quas solent proponere, qui quærunt, & conqueruntur, quòd in hoc mundo affligentur. Hæc itaque est prima quæstio.

1. Cur tanta in hoc sęculo patimur incommoda? Quare potiùs non licet nobis indulgere voluptati, ac deliciis?

Respondeo: posset quidem Deus, absoluta sua potentia, dare nobis gloriam sempiternam, sine vllo perpesso labore. Sed quia hoc non decet, iustè statuit, vt illam adulti bonis operibus, multísque toleratis aduersitatibus, adipiscamur. Hoc enim pacto tanto nobis erit illa gloria iucundior, quanto fuerit ad ipsam viá laboriosior. Suauior est cibus post in Psal.43. maximam famem. *Inuitantur*, ait Augustinus, *aliquando homines ad cœnam magnam, & cùm ad eam volunt auidi venire, ieiunant.* Omnes vocamur ad cœnam cœlestem, quæ vt tibi gratior

gratior ſit, abſtinendum eſt à voluptatibus huius vitæ, multáque tibi ſunt ferenda incommoda, quibus gratiora efficiuntur proſpera. Qui nulla vexaretur calamitate, neſciret bona, & beneficia à Deo ſibi exhibita æſtimare, nec ei gratias agere. Idcircò meritò nobis immittuntur aduerſa: nam dulcia non meruit, qui non guſtauit amara. Oppoſita etiam iuxta ſe poſita magis elucescunt. Vnde Gregorius Nazianzenus: *Sol nubibus obtectus, latiùs poſtea ſplendet, & ver poſt hyemis triſtitiam eſt acceptius: iucundior tranquillitas poſt ſeditiones ventorum, & perturbationes aquarum. Sic poſt afflictiones, eſt tranquillior vita.* *Orat. de Cyprian.*

B 2. Cur vni potiùs, quàm alteri Deus immittit tribulationes? Aut, cur Deus vni, ſicut & alteri non impertitur bona temporalia?

Tibi vno verbo reſpondere poſſem, voluntatis diuinæ nullam dari cauſam, cùm ſit ipſa prima cauſa, primáque regula contingentium: veruntamen hac ſimilitudine tibi ſatisfacere conabor. Ingreditur Medicus Xenodochium quoddam, vbi varij & multi ſunt infirmi; hic febribus aſſiduis æſtuat; ille laterum dolore corripitur; alius podagra torquetur; alij aliis infirmitatibus laborant: cognitis his omnibus, Medicus diuerſa adhibet remedia pro diuerſitate morborum, quia cupit omnes curare. Huic enim potionem amaram; alteri verò dulcem præſcribit: cibum huic; vinum denegat illi, vel concedit. Cur ita? Quia ſic vnicuique iudicat expedire. Simile.

Mundus iſte eſt veluti quoddam Xeno-

dochium; infirmi verò nos omnes filij Adæ sumus: infirmitates nostræ sunt, passiones concupiscentiæ, Medicus verò noster Deus est, qui cùm sapientissimus sit, vnicuique id præscribit, quod magis ei nouit expedire. Huic ergo diuitias, illi paupertatem: huic salutem, illi verò infirmitatem: huic honorem, alteri humilitatem: huic tribulationem, illi consolationem elargitur. Cur ita? Quia sic vnicuique nouit esse tribuendum. Nostrum igitur est Medico obedire, & quod præscripsit executioni mandare. Itaque si tibi Deus immisit, verbi gratiâ, paupertatem, vel aliquam infirmitatem, aut aliam tribulationem, scito hæc tibi plurimùm expedire; noli reluctari, si optes curari; noli conqueri, cùm hæc ad tuam spectent salutem. Das Medico pecuniam, quamuis amara iniungat, Deo saltem gratias referas, licèt immittat aduersa. Nam, teste Hieronymo, *artis Medicorum est, per dolorem reddere sanitatem.* Anima sanaberis, si corpore percutiaris. Sicut nulla est medicina iucunda, sic nulla grata est aduersitas: libenter tamen hauritur medicina, spe recuperandæ sanitatis: ita libenter feratur quęque aduersitas, spe salutis æternæ. Audi Augustinum: *Intelligat homo Medicum esse Deum; & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem. Sub medicamento positus vreris, secaris, clamas, non audit Medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.* Propterea idem Doctor conqueritur alibi, quòd de medicina doleas: *Vnde plangis,* inquit, *medicina est, non pœna; castigatio, non damnatio.*

Hieron. in cap. 5. Iob.

in Psal. 21.

in Psalm. 102.

Cùm

C 3. Cùm propter peccata vtplurimùm veniant aduersa, cur permittit Deus alicui malum accidere, qui nullum commisit peccatum? verbi gratiâ, Iob cur tot flagella pertulit, qui tantam virtutum custodiam sine reprehensione seruauit?

Respondet Diuus Gregorius, dicens: *Ideo in Iob flagellatus est, vt pro flagello eius, diuinæ gloriæ laus cresceret; non autem vt per flagella peccata, quæ nunquam commiserat, emendaret.* Hoc est, ideo Iob, quamuis iustus flagellatur, vt discat in aduersis, sicut in prosperis Deum laudare & benedicere, atque hæc verba proferre: *Sit nomen Domini benedictum.* Quamuis igitur nullum commiseris peccatum, non debes esse immunis ab omni afflictione, quæ ideo tibi immittitur, vt afflictus discas Deum laudare. Scio quidem mandata diuina seruantibus vitam promitti æternam: sed ad illam non potest quis intrare, nisi per multas tribulationes. Hoc nobis asseuerant duo Apostoli: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Quomodo vis ire ad aliquem locum, & non transire per viam, quæ ducit ad talem locum? Viæ cæli, tribulationes sunt; per illas Christus, qui non potuit peccare: per illas Beatissima Virgo ab omni peccato etiam originali immunis, omnésque Apostoli, ac reliqui Sancti, transierunt. Quare vis eximi à via, qui non cupis excludi à patria?

præfat. mor. cap. 5.

Act. 14.

Si itaque bonus & sine peccato sis, amaberis à Domino, & castigaberis ab eo. Audi Paulum: *Quem diligit Dominus castigat, flagellat*

Hebr. 12.

gellat autem omnem filium, quem recipit. Vis talem dilectionem? non recuses castigationem. Optas huiusmodi filiationem? noli respuere flagellationem. Nam, teste Augustino, *si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.* Recipe, vt recipiaris: recipe, inquam, aduersa & amara, vt à Domino recipiaris. *Nónne*, inquit idem, *melius est, vt Deus flagellet te, & recipiat te, quàm parcat tibi, & deserat te?* Ne deseraris, oportet, licèt iustus & bonus, multa patiaris.

lib. de past.

Aug. serm. 4. de verb. Domini.

Porrò non est quòd conqueraris, cùm tibi quamuis iusto Christus velit conferre gloriam eodem pretio, quo ipsam acquisiuit. Si à mercatore amico vis emere auream telam, verbi gratiâ, & ille eodem pretio telam tibi vendat, quo ipse emerat, nónne tibi maximum præstaret beneficium, cùm lucrum, quod ex aliis emptoribus reportare solet, tibi remittat? Christus quidem regnum cælorum iustis exhibet, non maiori pretio, quàm sibi constitit. Emit ille gloriam suam flagellis, spinis, opprobriis, tribulationibus, morte; *sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Quid mirum, si eodem pretio cælum iustis offerat? Quidni tu passionibus quoque in alienam intres gloriam? D

Luc. 24.

Apoc. 7.

Vidit Ioannes turbam magnam in cælo, quam dinumerare non poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum Dei, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum: quærenti autem, vnde isti venerint, respondit vnus ex illis, *Hi sunt, qui venerunt*

de

de tribulatione magna: non de deliciis, aut voluptatibus huius mundi; sed quamuis iusti, venerunt de tribulationibus tamquam de termino à quo, & peruenerunt ad terminum ad quem fœlicitatis æternæ.

4. Cur multi pessimi peccatores hîc non puniuntur, & ego, qui tot peccata non patraui, quot ipsi, multa tamen aduersa sustineo?

Respondet Diuus Chrysostomus his verbis. *Multi Pharaonis scelera commiserunt; sed Pharaonis pœnas non dederunt, nec in mari rubro submersi sunt, quoniam pelagus eos expectat abyssi sempiterni. Multi Israëlitica peccata sunt aggressi; sed eos serpentes non momorderunt: manet autem eos vermis, qui non morietur. Multi Giezi peccata perpetrarunt; neque tamen lepra respersi sunt: eos enim manet pro lepra in binas partes secari, & cum hypocritis poni. Multi quoque iurauerunt, & peierauerunt; si verò fugerunt, ne confidamus, imminet eis quoque dentium stridor. Multa igitur mala perpetrantes, nec dantes pœnas, terreri magis & timere debent: augebũtur enim supplicia propter impunitatem, & Dei longanimitatem. Ergo non attendamus, an modò puniamur, sed an peccemus: quòd si peccantes non pœnas damus, magis pauere debemus. Dat autem tibi Deus temporis prædiffinitionem, vt ablui possis; cùm verò in peccato perseueraueris, tunc demùm graues infliget pœnas.* Hæc ille, quibus ostendit non esse mirandum, si Deus in hac vita quibusdam peccatoribus paucas, aut nullas immittat afflictiones, cùm in alio sæculo grauiora illis reseruentur supplicia. Gaudeas verò, si tibi peccanti statim hîc immittat pœnas: non enim

Homil. 27. ad populũ Antiochen.

enim Deus punit bis in idipſum.

5. Adiungis; cur Deus hunc iuſtum pauperem, illum autem iniuſtum diuitem facit? E

Reſpondeo: Non propterea eſt in Dei operibus deordinatio, ſed potiùs in humana ratione, cui interdum contingit quod phrenetico, aut inſano, cui omnia, quæ videt, apparent moueri, & nulla in ſede morari: hæc autem turbatio non eſt in rebus, ſed in eius cerebro. Eodem modo, opera diuina ſummo ſunt ordine diſpoſita, ac ſtabilita; quòd ſi aliud tibi apparet, deliras, & mente turbaris. Si autem ſcire deſideras, cur Deus alios pauperes, alios verò diuites conſtituat; ſcito ita illum ſtatuiſſe, vt illi humilitate, & patientia in ſua paupertate: hi eleemoſyna, & benignitate in pauperes ſaluarentur. Nec poteſt pauper conqueri contra Deum, quòd illi malè conſuluerit; ſatis enim prouidit, præcipiens diuiti vt eum paſcat: quod ſi ille non præſtet, non Dei culpa eſt, ſed iniqui diuitis malè diſpenſantis, & quæ pauperis ſunt, retinentis. Quemadmodum cùm in vno lecto duo decumbunt, quorum alter vniuerſa ſtragula ad ſe rapit, ſociúmque frigori expoſitum relinquit, non poteſt hic conqueri de hoſpite, qui ſufficientem lectum prouiderat; ſed de ſocio, qui totum ſtragulum ad ſe traxit. Ita planè Deus noſter dat omnibus ſufficienter; nam *aperit manum ſuam, &* Pſalm. 14. *implet omne animal benedictione.* Si tamen auarus diues ſibi omnia rapiat, quæ in pauperes fuerant eroganda, eius eſt crimen, non Dei.

6. Qua de cauſa Deus tam multa animalia condidit,

condidit, quæ non tantùm non sunt homini necessaria, sed ei etiam perniciosa, timenda, ac fugienda; vt serpentes, scorpiones, & cætera huiusmodi?

Dicerem ego, partim Deum ideo hæc animantia condidisse, vt nimirum videamus, quantum intersit versari in terris cum venenosis animalibus, & in cælis cum mundis spiritibus. In illis item animalibus discamus perniciem, ac crudelitatem dæmonum, & inde fugere studeamus, & præcipuè peccata, quæ illis immundis spiritibus nos subdunt: bonísque incumbamus operibus, quibus societatem beatorum spirituum nobis comparemus. Vnde Augustinus: *De perniciosis animalibus*, inquit, *vel punimur, vel exercemur, vel terremur; vt non vitam istam multis periculis, & laboribus subditam, sed etiam meliorem, vbi securitas summa est, diligamus, & desideremus, & eam nobis pietatis meritis comparemus.* *lib. 1. de Gen. contra Manich. cap. 16.*

F Idem Doctor loquens alibi de insectis, & exilibus animalibus, docet ea creata esse ad domandam nostram superbiam. *Propter superbiam*, ait, *instituit Deus minimas, & abiectissimas creaturas, vt ipsæ nos torqueant; vt cùm homo se erexerit, pulicibus subdatur. Quid est, quòd te inflas humana superbia? pulicibus resiste, vt dormias. Populum Pharaonis superbum potuit Deus domare de vrsis, de leonibus; sed muscas, & ranas illis immisit, vt rebus vilissimis superbia domaretur.* *tract. 1. in Ioan.*

Diuus etiam Hieronymus docet, parua illa animalia esse condita ad manifestandam nostræ carnis fragilitatem. *Huiusmodi*, inquit, *ani-*

animalia idcircò fecit Deus, vt fragilitatem nostræ carnis ostenderet, quæ in tantum nihil est, vt ab iis, quæ parua sunt, vulneretur. Multis aliis de causis nobis incognitis produxit Deus illa animalia tum venenata, tum exilia. Non sunt igitur superflua, cùm ex illis nostra domatur superbia, & fragilitas manifestatur humana, & in quibus etiam docemur diabolica vitare contagia.

7. Quæritur insuper; cùm peccatum originale sit causa, saltem remota, omnium afflictionum, & infirmitatum, quæ nobis accidunt, cur illo per Baptismum ablato, non tollitur omnis peccati pœna? ac cur etiam sublatis per pœnitentiam peccatis actualibus, non cessant aduersa, quæ propter illa nobis obuenerunt?

Respondeo: certissimum est, quòd homo nullis omnino miseriis subiacuisset, si in statu gratiæ, in quo conditus fuerat, remansisset. Verùmtamen iustissimè visum est diuinæ prouidentiæ, vt etiam sublata culpa originali, adhuc multæ homini remanerent pœnæ subeundæ, vt scilicet maiorem aduersus peccatum indignationem conciperemus, maiorique odio illud prosequeremur. Atque moralis hæc vna ratio inter plures alias tibi impræsentiarum sufficiat; quam vt meliùs intelligas, notandum est, quid de Scythis referant Historiographi: dicunt enim aliquos ex ipsorum hostibus tanto cum impetu aduersus eos irruisse, vt coacti fuerint, relictis domibus, & patriâ, fugam arripere, & ad tutiora loca se conferre, dirutis interim ab

hostibus

hoſtibus illorum domibus, oppidiſque ſubuerſis. Huiuſmodi autem hoſtibus tandem profligatis, reuerſi ſunt Scythæ in patriam, vbi de reſtaurandis vrbibus, & oppidis cogitauerunt; ſed inito conſilio, ruinas ſine vlla reparatione conſultò dimiſerunt, vt poſteri illis animaduerſis contra hoſtes huiuſmodi ſæuiùs indignarentur, & vt nunquam cum ipſis inirent pacem; imò de illis acerbiorem ſumerent vindictam. Sic ſe voluit habere diuina prouidentia: tribulationes, mundi labores, infirmitates, ruinæ quidem ſunt generis noſtri ex peccato promanantes: vt igitur aduerſus peccatum excandeſcamus, & acriùs indignemur, miſerias illas, etiam peccatis remiſſis, permittit Deus apud nos remanere; vt illis viſis, & perpeſſis diſcamus odiſſe cauſam, cuius non poſſumus euitare effectum.

G 8. Quomodò efficere potero, vt nimiâ calamitate, vel afflictione non frangar, aut in aliqua verba blaſphemiæ in Deum, aut proximum non prorumpam?

Reſpondeo: ſi cogitaueris omnes tuas blaſphemantes voces nihil tibi prodeſſe, imò plurimùm nocere: atque fieri non poſſe, vt quod factum eſt, infectum fiat. [Illud, inquit Seneca, te non minimùm adiuuerit, ſi cogitaueris nihil profuturum dolorem tuum.] Cogita etiam, Deum nunquam plus aduerſi immittere, quàm ferre poſſimus: ſic conſolabatur Corinthios Apoſtolus; *Fidelis eſt Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum.*

lib. de conſol. cap. 20.

1. *Cor.* 10.

prouentum. Homines suis iumentis non plus oneris imponunt, quàm ferre queant: multo minùs hominibus plus tribulationum immittet Deus, quàm sustinere possint. Deus, inquam, qui tibi aliquam immittit aduersitatem, dat tibi, vnde illam valeas sustinere. Accusanda est igitur tua mollities, quamdam prætendens imbecillitatem. Audi eumdem Senecam: [Dura res est dolor, *inquit*, imò tu mollis es. Pauci, ais, dolorem ferre potuerunt, simus ex paucis. Imbecilles, addis, natura sumus: naturam infamare nolite: illa nos fortes genuit.] Vides Ethnicum fateri, nos habere satis virium ab ipso naturæ Deo ad ferendas quascumque aduersitates. Si itaque viribus naturæ, auxiliísque diuinis respondere renuas, non mirum est, si vel minima tribulatione frangaris.

lib. de remed. fort.

Diuus quoque Chrysostomus imbecillitati animi potiùs, quàm afflictionum grauedini tribuit, dum quis illarum oneri succumbit. *Cur*, inquit, *aliquos afflictio transuersos egit, atque in errorem induxit? Nempe, quòd erroris inductio non ab afflictione, sed ab illorum imbecillitate profecta sit: neque enim, si quis stomacho laborans medicamen acre, quo purgari ipse queat, non admittit, sed illud alterat, medicamen incusabimus; sed membri valetudinem, quemadmodum & hic animi infirmitatem.*

Hom. 9. in Epist. ad Roman. in morali.

Dices: Iob forti erat stomacho, verumtamen videtur oneri succubuisse, dum ait: *Pondus eius ferre non potui.* Respondeo, Iob nunquam afflictionibus, sed potiùs illi afflictiones cessisse, vt patet in eius historia. H

Iob. 31.

Sed

Sed loquitur hîc comparatiuè, & in persona impij iudicia diuina subeuntis; comparat enim pœnas temporales æternis, & vltima iudicia præsentibus: quasi dicat. Si hîc vix potui subire supplicia temporalia, quomodo potero æterna? Hinc Gregorius: *Ex ipso,* inquit, *præsenti verbere indicia æterna pensanda sunt; hinc etenim perpendere summopere debemus, quomodo feratur illa, quæ reprobat, si ferri modò vix valet eius ira, quæ purgat.* lib. 21. mor. cap. 16.

Quacumque igitur aduersitate premaris, caue ne conqueraris: sunt enim aduersitates veluti alæ, quibus homo subleuatur à terra, & in cælum erigitur: & sicut ala necessaria est aui ad volandum, licèt eam videatur onerare; ita tribulatio homini, vt tendat ad cælum, licèt eum videatur aggrauare. Vnde Augustinus de iugo Christi, quod potissimùm consistit in aduersitatibus pro ipso perpessis, sic loquitur. *Si aui pennas detrahas, quasi onus tollis; & quo magis onus abstulisti, eo magis in terra remanebit. Quam exonerare voluisti, iacet, non volat, quia tulisti onus; redeat onus, & volat. Talis est Christi sarcina: portent illam homines, & inuenient, quàm sit leuis, quàm suauis, quàm iucunda, quàm rapiens in cælum, & à terra eripiens.* in Psal. 59.

9. Quando cessabunt tribulationes, illísque exonerabor?

Respondet idem Chrysostomus: *Potest Deus omnia grauia hodie soluere, sed donec nos purgatos videat, donec videat factam conuersionem, non dissoluet tribulationem. Etenim aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de* in Epist. ad Rom. cap. 5.

conflatorio non extrahit: sic & Deus non abducit hanc tribulationis nubem, donec nos penitus emendauerit. Qui enim tentationem permisit, ipse nouit & tentationis soluendæ tempus. Non est semper hyems, nec semper nox, nec semper dies; ita nec semper tribulatio. Illud tantùm nobis curandum est, vt per huiusmodi aduersa, nobis gaudia comparemus æterna: necessariæ sunt nobis tribulationes, vt superiùs diximus. Nec eis exonerari quæras; nam

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

CLY

CLYPEI PATIENTIÆ LIBER II.

Persecutiones sunt patienter ferendæ.

CAPVT PRIMVM.

A CERTVM est, quòd iuxta Apostolum, *omnes, qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patientur.* Si igitur piè viuatur, erit qui persecutionem patiatur. Nunquam deerit persecutio, si nunquam desit pietatis obseruatio. *Erras, frater,* ait Hieronymus, *si putas vnquam Christianum persecutionem non pati.* Caïn persecutus est fratrem suum Abel, quia illum bene operari videbat. Audi Apostolum Iudam: *Propter quid occidit eum? quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta.* Fortè Caïn fratrem non fuisset persecutus, si illum frater fuisset sequutus: nec occidisset, si cum illo malè egisset. Nam mali se lædi existimant, si

2. Timot. 3. Epist. 1. Iud. 1.

eos boni non imitentur. *Malos quisquis non*
Epist. 2. *imitatur, offendit*, ait Cyprianus.

Sicut igitur nunquam deerit persecutio, ita nec qui te persequatur. Scitum est illud
Eccli. 33. Ecclesiastici: *Contra virum iustum peccator.* Quinam autem sint, qui aliquando nos persequantur, ostendit Augustinus explanans locum illum Dauidis: *Conclude aduersus eos, qui persequuntur me. Qui sunt*, inquit, *qui te persequuntur? fortè vicinus tuus, aut ille, quem læsisti, aut cui fecisti iniuriam, aut qui vult auferre res tuas, aut contra quem prædicas veritatem, aut cuius peccatum obiurgas, aut quem malè viuentem bene viuendo lædis.* Vnde colligimus, multos posse nos hîc habere persecutores, ac proinde quamplurimas nos manere persecutiones, pro quibus subeundis quid agendum sit, in-
Hebr. 12. dicat Paulus, cùm ait: *Per patientiam curramus ad propositum certamen.* Currendum esse dicit: sumus in hoc sæculo veluti in stadio currentes, inter quos qui celeriùs currit, is acci-
lib. de beatitud. pit brauium. *Non enim*, inquit Gregorius Nazianzenus, *aliter currendo quis vincere potest, nisi post se reliquerit eum, qui simul currit.* Ponit ille Doctor ob oculos virum pium, & tribulationem, quasi duos cursores simul currentes: sed cùm ille tribulationem præcedit, quasi victorem antecedere, & præcurrere; tribulationem verò à tergo viri pij subsequi, & post eum currere: ideóque appellari *persecutionem*, non consequutionem, quia persequitur, id est, sequitur virum pium, sed eum non assequitur, neque apprehendit; quia ille cum patientia currit, & pergit: quòd si cur-

feret sine patientia, deficeret; atque ita persecutio illum assequeretur.

B Idem Apostolus ita contemnebat persecutiones, ac si in alieno corpore sustinuisset. *Persecutionem patimur, & sustinemus*: quasi dicat. Licèt persecutionem patiamur, illam tamen ita patienti animo sustinemus, ac si nobis non accidisset, sed alteri. Vnde de illò Chrysostomus: *Tentationes sic contemnebat, ac flagella, & carceres, quasi in alieno corpore pateretur, quemadmodum si adamantinum possideret corpus*. Propterea si patienter feramus, poterimus dicere, sicut & ille Apostolus: *Persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deiicimur, sed non perimus*. Videtur alludere ad vasa fictilia, si ex altissima turri deiicerentur, & tamen non frangerentur: quasi dicat; quamuis simus veluti vasa fictilia, & ex altissimis quasi persecutionum turribus deiiciamur, non tamen frangimur: frangeremur autem, si impatienter persecutiones sustineremus. Ideo ad explorandum nos, permittit Deus, vt mali nos persequantur, & insectentur. Hinc Cyprianus: *Persecutio*, inquit, *examinatio est, atque exploratio pectoris nostri; & cùm praecesserit disciplina, sequetur venia*. Orandum est igitur, vt persecutiones sint nobis disciplinæ, quibus tandem patienter toleratis, veniam mereamur. Hoc optabat, qui dicebat: *Proba me, Domine, & tenta me*.

1. Cor. 4. — *Homil. 52. in Act. Apostol.* — *2. Cor. 4.* — *Epist. 9.* — *Psalm. 6.*

Curandum etiam nobis est, vt Christo adhæreamus; illique per bona opera iungamur: nam hoc pacto nihil, aut parum persecutionem sentiemus; sed illa premente,

ipſemet Chriſtus conqueretur, ac ſi pateretur. Saulus adhuc ſpirans minarum Chriſtianos perſequebatur; at ipſis tacentibus, tamquam non ſentientibus, clamabat Chriſtus: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Quæ verba attendens Auguſtinus ſic ſcribit: *Non ait Christus; quid Sanctos meos, quid ſeruos meos: ſed, quid me perſequeris? Caput pro membris clamat: vocem namque pedis ſuſcipit lingua, quando fortè in turba contritus pes dolet, clamat lingua; calcas me: non ait, calcas pedem meum; ſed ſe dixit calcari, quia pes, qui calcatus eſt, à lingua ſeparatus non eſt.* Ita dummodo noſtris delictis à Deo non ſeiungamur, libenter quamcumque ſuſtinebimus perſecutionem: ille enim licèt eam ſentire non poſſit, tamen ita conqueretur, & vociferabitur, quaſi omnino ſentiret. Non eſt igitur opus, vt de perſecutionibus, vel de perſequentibus conqueramur, nec in eos inuehamur; ſed tantùm æquo animo patiamur, cùm clamantem, & pro nobis conquerentem habeamus. Habebimus autem, ſi illum non offendamus.

Act. 9. *in Pſalm. 30.*

Notandum eſt, quòd ſicut ille ſolus non eſt, qui patienter fert perſecutionem, cùm ſecum habeat Chriſtum, vt diximus, conquerentem: ita ille ſolus non eſt, qui alium iniuſtè perſequitur, cùm ſecum habeat dæmonem impellentem, & ad perſequendum inſtigantem. Itaque Diuus Auguſtinus obſeruat in vna perſecutione nos habere duos hoſtes; vnum, quem videmus; alterum, qui non videtur; ac oſtendit, quomodo circa vtrumque nos gerere oporteat. *Attendamus*, inquit, *duos* C

in Pſalm. 55.

duos hostes;quem videmus,& quem non videmus. Hominem videmus, diabolum oon videmus; hominem diligamus,diabolum caueamus;pro homine oremus,contra diabolum oremus,& dicamus Deo: Miserere mei, Domine, quoniam conculcauit me homo. Et Diuus Ambrosius indignum iudicat vindicari de homine,quem diabolus impellit. *Quid magnum*, inquit, *de homine inualido vindicari, quem ad furorem alter, scilicet diabolus, vrget?* *in Psalm. 38.*

Itaque, si hostis tuus, dum te persequitur, habeat dæmonem adiuuantem; habebis tu, dum pateris, Dominum defendentem. Certum est enim, Deum maiorem posse nobis protectionem, & consolationem conferre, quàm omnes inimicos, & diabolum ipsum persecutionem. Loquens Scriptura de filiis Israël, dum opprimerentur, sic ait: *Quanto opprimebant eos,tanto magis multiplicabantur,& crescebant.* Hunc locum afferebat Diuus Cyprianus, dum fideles ad martyrium hortaretur. *Ex hoc loco*, inquit, *perquàm necessaria nobis traditur admonitio,nempe timendas non esse iniurias, & pœnas persecutionum; quia maior est Dominus ad protegendum, quàm diabolus ad impugnandum.* *Exod. 1.* *de exhort. ad martyr. cap. 10.*

Interim sustinet Deus persequentes te, quamuis magis illum, quàm te in te persequantur:debes & tu similiter patienter sustinere. Quare autem interdum & persequentes,& persecutionibus attritos Deus permittat, indicat Gregorius his verbis. *Iustus Deus & suos permittit temporaliter opprimi, & violentorum malitiam nequiter augeri; vt dum horum* *lib. 26. moral. cap. 14.*

vita in purgatione teritur, illorum nequitia consumatur.

Sunt persequentes, vel persecutiones veluti torcularia, quibus premuntur vuæ, vt ex eis vinum emanet: nisi enim premantur, & conculcentur, steriles remanent. Audi Augustinum: *Vua mittitur in torculari, calcatur, premitur; iniuria videtur fieri vua, sed ista iniuria sterilis non est, imò, si nulla iniuria accederet, sterilis remaneret.* Ita certè & tu sæpe sterilis remaneres, fructúmque patientiæ non afferres, nisi te persecutio premeret.

in Psalm. 55.

Simile.

Animalia syluestria, vtpote cerui, apri, & similia, sunt meliora, & sapidiora, quæ canes sunt persecuti, & insectati: quia ex timore, & ebullitione sanguinis, atque ex calefactione motus redditur caro tenerior, & ad comedendum sapidior. Ita Deus eos, quos ad mensam, siue gloriam cælestem præparat, solet tyrannorum, & pessimorum hominum persecutionibus exponere, qui eos multis incommodis, multisque insectationibus diuexant, & lacessunt; vt vel sic aptiores ad vitam æternam efficiantur. Huiusmodi fuerunt hi, de quibus loquitur Apostolus, quorum *alij distenti sunt, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij verò ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, &c. angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.* Vnde Tertullianus tyrannis fideles persequentibus sic loquebatur: *Cruciate, torquete, damnate, atterite nos; probatio est inno*

D

Hebr. 11.

in Apologet.

est innocentia nostra iniquitas vestra; ideo nos hac pati Deus patitur. Itaque sit nobis illa persecutio grata, qua reddimur grati; sit beata, qua efficimur beati. Audi Christum: *Beati estis, cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me; gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Sit copiosa in terris persecutio, qua acquiritur in cælis copiosa remuneratio. *Matth. 5.*

Sapienter à Sapiente dictum est: *Qui diligit filium, assiduat ei flagella.* Illum pater videtur diligere, quem sibi similem cupit efficere. Quandoquidem Christus persecutiones in hoc mundo sustinuit, ostendit se eos diligere, quos ad similia subeunda ordinat. Ideo omnes suos amicos permisit persecutionibus, & pressuris fatigari. *Me persecuti sunt,* ait, *& vos persequentur.* Vos, inquam, qui viuendo mihi assimilari, ac piè viuere curabitis. Qui autem nullam in hoc mundo persecutionem patietur, vix piè viuere dicetur. Audi Gregorium: *Ego fidenter dico, quia minùs piè viuis, si minùs persecutionem pertuleris.* Audiamus etiam & Ambrosium: *Fortasse cùm persecutionem non patimur, tanquam condemnati habemur.* *Eccli. 30.* *Ioan. 15.* *lib. 6. Epist. 27.* *in Psalm. 118. Serm. 12.*

Serpentes, ex quibus conficitur theriaca, diutissimè verberantur, vt huiusmodi percussionibus foras emittatur venenum. Prosunt certè & nobis iterata flagella, ac crebræ persecutiones, vt à nobis peccati venenum expellatur. Semina messium gelu cooperta fertiliùs germinant. Et ignis flatu premitur, vt *Similia.*

crescat. Ita persecutio auget desiderium nostrum ad amorem Dei. Ergo patienter ferenda.

libr. ad Martyres. Celebrabatur olim, teste Tertulliano, apud Lacedæmonas solemnitas quædam *διαμαςίγωσις*, id est, *flagellatio* dicta, in qua nobiles quique adolescentes ante aram flagellis cædebantur, astantibus parentibus, & propinquis, & ad illa patienter ferenda adhortantibus. Ornamentum enim, & gloria deputabatur, si animam potiùs inter verbera exhalarent, quàm ob corporis dolorem succubuissent. Si illi pro præmio humanæ & inanis gloriæ, & vt parentum astantium votis satisfacerent, æquo animo subibant huiusmodi flagella: quid nobis in hac vita, quæ est veluti flagellationis, & persecutionis solemnitas, subeundum est, pro cælesti præmio, & vt Christum, omnésque Sanctos astantes, nósque intuentes, ac longè maiora passos, imitemur? Non curabant parentes illi nisi charos flagellari filios: sic etiam Deus, quos charè diligit, flagellari, & vexari in hoc *Hebr. 12.* sæculo permittit. *Flagellat omnem filium, quem recipit.*

Psalm. 72. De quibusdam sic loquitur Psalmista: *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Id est; humanis miseriis non agitantur, neque cum cæteris flagella patiuntur: communes miserias non experiuntur. Nihil est infœlicius hac fœlicitate; ideo infœlicissimi sunt illi, qui cum cæteris *Serm. 23. in Cantic.* hominibus persecutionem patientibus non patiuntur: quia, secundùm Bernardum, *qui in labore*

labore hominum non sunt, in labore dæmonum profectò erunt.

Exempla etiam iustitiæ Dei in persecutores fidelium, nos maximè mouere debent ad omnia illorum grauamina patienter ferenda. Puniri enim calamitatibus, tum publicis, tum priuatis, persecutiones, historiæ omnium ætatum testantur: & vel mors sola persecutorum fatetur. Nero tum sua, tum alterius manu adiutus, ferro peremptus est. Domitianus suorum conspiratione confossus occubuit. Adrianus miserabili fato consumptus est, vt in seipsum sæuire voluerit, si per domesticos licuisset. Seuerus, & Iulius Maximinus filius eius, ab exercitu interfecti sunt. Decius cum toto suo exercitu à Gotthis cæditur, corpúsque paludis voragine absumptum, nusquam inuentum. Valerianus, è Persis captus, miserabili captiuitate conficitur. Maximinianus, Massiliæ captus, iussu Constantij necatur. Maximinus, Christiani sanguinis appetentissimus, putrescentibus genitalibus, vitæ tædio vim sibi gladio intulit. Iulianus apostata Christianis molestissimus, in Persia exercitum ducens, incerto ictu percussus, blasphemans moritur. *Ioan. Bapt. Egnatius lib. 1.*

F. Aurelianus, postquam meditari persecutionem cœpisset, fulmine repentino territus est; sed eo nihil ad meliora flexus, à suis inter Bizantium & Heraclam occisus est. Diocletianus imperio sponte se abdicauit, eo quòd Christi nomen, propter constantiam Martyrum, penitus abolere non posset. Priuatus vixit Nicomediæ, vbi morbo mise- *Euseb. lib. 7. cap. 30.* *Nicephor. lib. 7. cap. 20.*

rabili

rabili extinctus est: primùm hydropisi intumuit; deinde lingua illius ita vermibus corrumpebatur, vt grauissimo fœtore astantes læderet; postremò, canis more latrans, sceleratam euomuit animam. Omnes denique, qui alios iniustè sunt persecuti, diuinæ vindictæ locum tandem dederunt, pœnásque luerunt. Vnde Diuus Cyprianus aduersus Demetrianum Præfectum sic scribit: *Nunquam impiorum crudelitas in nomen Christianum exurgit, vt non statim diuinitùs vindicta comitetur.* Et rursus: *Quanto magis fuerit persecutionis iniuria, tanto & illustrior fiet, & grauior pro persecutione vindicta.*

in Apologia aduersus Demet.

Ibidem.

Sicut igitur Deus iustè punit persequentes, ita remunerat persecutionem patientes, illósque beatos asseuerat: *Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Hæc itaque beatitudo, regnique cælestis possessio à Christo promissa, nos ad quascumque persecutiones perferendas inuitare debet.

Matth. 5.

Est autem obseruandum, illos à Christo vocari beatos, non simpliciter qui persecutionem patiuntur; sed qui patiuntur propter iustitiam: quod & adnotatur à Diuo Petro iisdem planè verbis; *Si quid patimini propter iustitiam, beati.* Ille verò pati dicitur propter iustitiam, qui iustus est, & propterea quòd iustitiam, id est, quamlibet virtutem, sequatur, vel tueatur: nomine enim iustitiæ omnis virtus intelligitur. Huic patientiæ redditur corona iustitiæ, debita etiam ex iustitia ob patientis cum Dei gratia, & pacto, promissóque condignitatem.

1. *Epist.* 3.

Quid sit, pati propter iustitiam.

2. *Timot.* 4.

Si

G Si persecutio perueniat vsque ad mortem, vt octauam beatitudinem interpretantur multi Doctores, erit martyrium, pro quacumque virtute mors oppetatur, non solùm pro fide, ac religione. Exemplo sit Ioannes Baptista, occisus ob liberiorem incestus reprehensionem. Thomas Cantuariensis pro iure, ac libertate Ecclesiæ, ac similes alij, vt Stanislaüs. Huc possunt referri alij Christiani, qui à Iudicibus pro causa ficta, vel secundùm allegata, & probata; vel ex præsumptionibus,& coniecturis damnantur ad mortem, & hanc patienter ferunt. Illos nonnulli propè habendos Martyres existimant. Si quis enim minimè patrauit peccatũ,de quo accusatur,eíque nullo modo consensum,nec vt patraretur auxilium præbuit,& tamen morti adiudicatur;si illam patienter ferat propter Deum præcipientem, vt omnia aduersa æquo animo feramus, certè non video, cur is quasi Martyr, imò simpliciter Martyr haberi non debeat, cùm verisimile sit,eum pro quacumque alia pia causa mortem libenter fuisse subiturum. Multos Sanctos legimus mortem patienter subiisse propter crimina falsò eis obiecta, vt Sãctum Symphorianum,& alios quamplurimos apud Surium, atque ideo martyrij palmam consequutos fuisse.

Salm. tom, 5. tract. 24.

22. Aug

Nam aliqui persecutores videri voluerunt Christianis, non quòd Christiani essent, & nominarentur, sed propter conficta scelera pœnas,ac mortem irrogare; simul cauentes, ne sæni, & iniusti haberentur ipsi; simul ne laudem,

laudem,& celebritatem Christiani apud suos consequerentur,titulúmque gloriosum martyrij , quem tanti faciebant. Hoc tempore Catholicos Angli hæretici seditionis , ac perduellionis nomine plectunt : olímque Christianos Pagani prætexendo eadem , & dira , turpiáque crimina , vt notat Tertullianus. Vetuit quoque Iulianus apostata , ne vlla Christianæ professionis , ob quam tenebantur carceribus Martyres , mentio fieret, vt Chrysostomus prodit , & indicat Theodoretus.

Apolog. cap. 9.

Orat. de sanctis Iuuent. & Max.

lib. 3. hist. cap. 10.

Nullo modo Martyres, nec pati pro iustitia censendi sunt Iudæi, hæretici,& alij similes , quos non reddit persecutio beatos , sed infœlicissimos , licèt summa peruicacia tormenta , mortémque tolerent , cùm illa ob suam perfidiam pati mereantur. Crebrò admodum vsurpat Augustinus contra illos: *ibi non esse iustitiam , vbi non est sana fides ; & Martyrem facere non pœnam , mortémque , sed causam: Martyrum laudem esse in causa bonitate, non in pœna acerbitate.* Et secundùm Gregorium dicimus , quòd *persecutio, dum non rationabiliter sustinetur , nequaquam proficit ad salutem.* H

in Psalm. 34.

Epist. 50.

Epist. 118.

lib. 2. Epist. 36.

Non ideo tamen debitas illatas pœnas patienter ferenti sua deest laus, ac præmium, vt probat Hugo exemplo latronis,qui dexter Christo fuit in Cruce , de quo fusiùs suprà libro primo. Dionysius quoque Carthusianus admittit fideles , qui pro demeritis patiuntur , si libenter patiantur , quodammodo censeri posse pati propter iustitiam, maximè

in 1. Petr. 3.

maximè ſi agnoſcant, & fateantur, vt bonus ille latro, ſe propter propria delicta mereri, quòd iuſtè permittat Deus, vt alij ipſos perſequantur, puniant, vel morte afficiant. Licèt enim vnuſquiſque fidelium cauere debeat, *ne*, vt ait Diuus Petrus, *patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor:* verumtamen, ſi quis in aliquod crimen incurrat, pro quo meritæ debeantur legibus pœnæ, eáſque patienter ſubeat, ſuam humiliter agnoſcens culpam, ac de ea dolens, non erit ſine præmio, laude, & merito, ſi ita patiatur, vt magis triſtetur de peccato commiſſo, quàm de pœna inflicta, velléetque nunquam illud commiſiſſe propter Deum offenſum, non propter pœnam. Si itaque deſit cauſa, accedat patientia, quæ vices ſuppleat iuſtitiæ, vt ſimus beati, quando perſecutionem patimur. 1. Petr. 4.

De conuiciis, contumeliis, & detractionibus patienter ſuſtinendis.

CAPVT II.

A SI Solino credendum ſit, extant aliqui homines linguis carentes: [Nonnulla gens, *ait*, linguis caret.] Idem refert Plinius, idémque Diuus Auguſtinus de quibuſdam aliis populis, quibus ora non ſunt, & qui per nares tantummodo ſuſcepto, & re *Solin. cap. 32. Plin. lib. 7. cap. 2. Auguſtin. lib. 16. de ciuit. Dei, cap. 8.*

& remiſſo halitu viuunt. Si igitur inter huiuſmodi homines,qui loqui non poſſunt, aut ſaltem inter Pythagoræ diſcipulos ſilentium durante quinquennio profitentes, tantùm verſaremur,non eſſent timenda hominum de nobis eloquia; nullus nos conuiciis inſectaretur, nullúſque maledictis impeteret. Sed nobis manendum eſt inter homines,quorum multi vbique exerunt linguam ſuam, illámque in omnes laxant, nemini parcentes, ac de omnibus temerè loquentes, tam de iis, qui ſurſum, quàm qui deorſum ſunt. Audi Dauidem, quid de quibuſdam malè lo-
Pſalm. 72. quentibus dicat: *Poſuerunt in cælum os ſuum, & lingua eorum tranſiuit in terra.* Hoc eſt, cælum ipſum laceſſunt, & attingunt, & cælites ipſos non verentur blaſphemare. Vel ſecundùm Chaldæum: *Poſuerunt in Sanctos cælorum os ſuum, & lingua eorum afflixit Sanctos terræ.* Nec Sanctis,qui in cælo; nec Sanctis, qui in terra ſunt, pepercit lingua eorum.

Imò verò eò vſque deuenit quorumdam malitia, vt etiam de ipſo Deo, teſte eodem
Pſalm. 77. Pſalmiſta,perperam loquantur. *Malè*, inquit, *de Deo loquuti ſunt.* Sed quid dixerunt? Quære ab eodem, & inuenies quoſdam de diuina
Pſalm. 22. dubitaſſe ſcientia,& cognitione. *Et dixerunt: quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in Excelſo?* Aliquos verò Deum non videntem, & non intelligentem autumaſſe: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Alios indi-
Pſalm. 77. gentem, dicentes: *Numquid & panem poterit dare, & parare menſam populo ſuo?* Alios autem ipſum non curare de rebus noſtris exiſtimaſſe:

maſſe: *Perambulat*, inquiunt, *circa cardines cæli, & noſtra non conſiderat*. Si igitur hæc, & ſimilia de tam bono, támque omnipotenti Deo impij effutire auſi ſunt; miraris,ſi de te miſerrimo peccatore paſſim malè loquantur, tibíque detrahant? Audi Origenem: *Impoſſibile eſt*,inquit,*homini in hac vita poſito omnibus ſatisfacere,& ab ómnibus laudari. Deus ipſe odio habetur, & maledicitur à multis, dicente Propheta: Nónne qui oderunt te, Domine, oderam? Multi, ac innumeri eius detrahunt honori. Chriſtus Ieſus vſque in hodiernum diem à multis adhuc iudicatur ſeductor,& Anathema ei dicitur à Iudæis, & Gentilibus; & tu exiſtimas te poſſe ab omnibus diligi,amari,& benedici?* &c. *Iob. 22.* *Origen.homil. 2. in Pſalm. 37.*

B Verumtamen Deus optimus maximus hæc omnia patienter tolerat.Eſtne ipſe pater tuus, Dominus tuus? Eſt, ais. Audi ergo Diuum Cyprianum: *Si nobis*,inquit, *Dominus & Deus pater eſt, ſectemur patientiam Dei, pariter & patris; quia & ſeruos oportet eſſe obſequentes,& filios non decet eſſe degeneres.*In teipſo ſingulis diebus illum offendente, & in aliis ſimiliter peccatoribus experiri potes ſingularem illius patientiam. Nam, ait Tertullianus, *ſuſtinet ingratiſſimas nationes, ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes; nomen, familiam ipſius perſequentes, luxuriam, auaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie inſoleſcentem.* Tu verò non vis vel minimum pro illius amore ſuſtinere opprobrium? Tu, inquam, ſeruus, ille Dominus; tu filius, ille pater;tu creatura,ille Creator;tu impius, ille pius; tu pauper, ille diues. Suſtinet tamen, *Cyprian. de bono patient.* *Tertull.lib. de patient.*

 vt ſuſti

vt ſuſtineas. Nihil illi prodeſt ſua patientia, tua verò tibi multùm.

Si autem hæc ratio tibi non ſuppetat, alias adiungam. Atque in primis, vt hanc tibi adeò neceſſariam patientiam comparare valeas, plurimùm tibi proderit ſilentium, & taciturnitas. Hoc remedio vſam fuiſſe in aliorum iurgiis beatam Paulam Romanam tradit Diuus Hieronymus: *Si quando*, ait, *procacior fuiſſet inimicus, & vſque ad verborum iurgia proſiliiſſet, illud Pſalterij decantabat: Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* Vnum illa ſibi proponebat Dauidem, qui conuiciis laceſſitus, tamquam ſurdus non audiebat, & ſicut mutus non aperiebat os ſuum. Obmuteſcebat, quia obſurdeſcebat; obſurdeſcebat, quia inimici eius linguâ loquebantur alienâ. [In lingua autem aliena, ait Cœlius, iuxta commune adagium, obſurdeſcere neceſſe eſt: loquenti enim linguâ nobis ignotâ reſpondere non poſſumus.] Detrahentes non loquuntur linguâ Chriſtianâ, ſed linguâ diabolicâ, & infernali; ac proinde reſpondere non debes, vt oſtendas te illam non callere linguam. Deinde, vt optimè aduertit Hieronymus, *iraſci hominis eſt, frænum iracundiæ imponere Chriſtiani.* Si acceptâ iniuriâ hominem te conſideres, iraſceris; ſi Chriſtianum, iram cohibes.

Hieronym. epiſt. 27. ad Euſtoch.
Pſalm. 38.
Rhod. lib. 3. cap. 12.
Hieron. ad Euſtoch.

Si autem reſpondeas, inimicus tuus habebit intentum, qui tibi conuiciando nihil aliud quærit, niſi vt illi ſimilis fias reſpondendo. Audi Diuum Ambroſium: *Quando,* C

Ambroſ. lib. 2. offic. cap 3.

inquit,

inquit; *aliquis nobis conuiciatur, lacessit, ad violentiam prouocat, ad iurgium vocat; tunc silentium exerceamus, tunc muti fieri non erubescamus. Peccator enim est, qui nos prouocat, qui iniuriam facit, & nos similes sui fieri desiderat. Denique, si taceas, si dissimules, solet dicere: quid taces? loquere, si audes: sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur, victum se reputat, irrisum, posthabitum, atque illusum. Si respondeas, superiorem se factum arbitratur, quia parem inuenit. Si autem taceas, dicetur: ille conuiciatus est huic, contempsit iste. Si referas contumeliam; dicetur: ambo conuiciati sunt. Vterque condemnatur, nemo absoluitur*, &c.

Ne igitur tum à Deo, tum ab hominibus condemneris, noli tibi conuiciantibus respondere. Christum imitare, *qui*, ait Apostolus, *cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur.* Multi, cùm non possunt de inimicis vlcisci, saltem vtuntur minis. At verò Christus, quamuis posset, noluit tamen non tantùm non vindicare, sed nec etiam comminari, nec vllis signis, aut verbis vindictam promittere: ideo addidit Apostolus, *non comminabatur*, sed tamquam agnus mansuetissimus obmutescebat, vt nobis inter calumnias, & iniurias exemplum præberet silentij. Vide quid de hoc silentio dicat alibi idem Ambrosius: *Beatus*, inquit, *qui potest tantam habere virtutem, vt lacessitus non irascatur. Inimici hoc agunt, vt prouocent ad iracundiam; maledicunt, vt maledicamus; criminantur, vt crimen retorqueamus; conuiciantur, vt excitent nos ad vicissitudinem contumeliæ.*

1. Petr. 2.

Ambros. in Psalm. 37.

Sed iustus ad Christi similitudinem, atque imaginem cupiens sua vita instituta formare, accusatus tacet, læsus remittit, dissimulat lacessitus, & non aperit os suum; & cùm possit habere quod referat, magis vult silere, quàm dicere,&c.

in epist. ad Thessalon. cap. 5. in morali. Nota Diui Chrysostomi similitudinem. *Conuiciatus est quisquam? vituperauit? tu claude os tuum: si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus, quòd quando è regione, ac directè duæ ianuæ oppositæ sunt, & flatus vehemens irruerit; si alteram clauseris, nihil valeat efficere flatus, sed plurimùm de illius robore præcidatur? Ita & hîc duæ sunt ianuæ, os tuum, & os illius, qui te vituperat, & probro afficit: si tuum occluseris, & spirationem non dederis, omnem istum flatum extingues; si verò aperueris, effrænis reddetur.*

Tantum autem extitit Christi silentium, D vt eo in admirationem raptus fuerit Pilatus: *Matth. 27.* nam, ait Matthæus, *non respondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur Præses vehementer.* Stupebat quippe Pilatus, quia nouam, & inauditam cernebat rem, nimirum hominem accusantibus respondere nolentem, cùm omnes alij omnibus viribus opposita sibi crimina diluere conentur. *Ambros. lib. 10. in Luc. serm. 49. de Christo accusato.* *Non*, ait Ambrosius, *accusationem tacendo confirmat, sed despicit non refellendo.* Voluit itaque Christus Dominus sic tacendo, ac omnia patienter sustinendo, nobis relinquere exemplum, vt in sufferendis iniuriis sequamur vestigia eius. Nemo enim Christo nobilior, nemo mortalium illustrior, nemo ditior, nemo sapientior, nemo prudentior, sanctior, ac potentior

excogitari, imò nec fingi poteſt. Cùm igitur adeò glorioſus opprobria, & maledicta, & conuicia patienter tulerit; qua fronte abiectiſſimus vermis, miſerrimus, inquam, peccator, dignus alioqui æternis ſuppliciis, minimam etiam iniuriam ſuſtinere renuit, ardentíque iracundia vindictam perficit? Audi Plutarchum: [Silentium, cùm vbique culpa vacet, tum maximè in aliorum conuiciis neſcio quid egregium, Socraticum, aut potiùs Herculeum præ ſe fert.] Ego autem dico, ſilentium in conuiciis, & calumniis diuinum quid, & Chriſtianum præ ſe ferre. *Plutarch.*

Noli dentem, vt aiunt, rodere dente; quod de eo dicitur, qui pari mordacitate mordet. Nam ait Poëta; *Martial.*

----- Quid dentem dente iuuabit
Rodere? -------

Imò verò, teſte Apoſtolo, hoc plurimùm obeſt. *Quòd ſi*, inquit, *inuicem mordetis, & comeditis; videte, ne ab inuicem conſumamini.* Diuus Ambroſius pro *comeditis*, legit *criminatis*. Nolite inuicem rodere, & lacerare detractionibus, atque calumniis, veluti canes inuicem rixantes, & mordentes ſeipſos conficiunt. Certum eſt enim, quòd ſi mordentem mordeas, magis te mordebit; ſi conuicianti reſpondeas, magis tibi conuiciabitur. Non deerunt, qui te mordentem mordeant, te lædentem lædant. Audi quid mordenti te dicat Propheta: *Conſurgent qui mordeant te, & ſuſcitabuntur qui lacerent te; & quia expoliaſti, expoliaberis.* Æquiſſimo enim Dei iudicio, qui fratris ſui maculat honorem, propriæ *Galat. 5.* *Abac. 2.*

quoque famæ patietur detrimentum. Hoc
Hesiod. agnouit Poëta;

Si quemquam verbo lædas, læderis & ipse.

Vnde sapienter à Salomone dictum est: E
Prou. 13. *Qui detrahit proximo suo, ipse se obligat in futurum.* Quod duobus modis potest intelligi. Primò, obligat se in futurum, paria audire, & pati; mordet, mordebitur; lacerat, lacerabitur. Vel, obligat se in futurum, id est, tenebitur famam proximi suis maledictis ablatam restituere; alioqui audiet aliquando ab ipso
Psalm. 49. Deo: *Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris,* &c. *Hæc fecisti, & tacui.* Quasi dicat: quando deliberato animo (hoc enim significat *sedens*) aduersus tuum proximum loquebaris; quia tunc erat tempus tacendi, ego ipse tacui, illum quoque volui tacere; modò autem *arguam te, & statuam contra faciem tuam.*

Habes igitur qui, dummodo taceas, tibi detrahentem arguat, increpet, & puniat; non indiget ipse tuis responsis. Hoc cognouit
Luc. 7. Magdalena, quæ Pharisæo conuicianti, ac discipulis murmurantibus, imò sorori de ipsa conquerenti nihil penitus respondit; sed Christus illius tuebatur partes, ac pro ipsa respondebat. Denique sufficiat tibi, quòd,
Basil. homil. 10. de ira. teste Diuo Basilio, *detrahenti contumelia regnum cælorum claudit, tibi verò taciturnitas idem aperit.* Memento etiam iniurias non esse iniuriis compensandas, neque rabie cohi-
lib. 48. de publ. iud. l. 8. qui reus, &c. bendam petulantiam: nam, iuxta illud Iuris, *innocentiâ reus purgatur, non relatione criminis.*

Propterea, & præterea tibi contemnenda sunt probra, ac hominum conuicia, quæ

etiam

etiam contumeliæ à contemptu dicuntur, eo quòd sint contemptu digna. *Si paruus puer*, inquit Basilius, *te verbis contumeliosis peteret, occasionem tibi potiùs ridendi daret. Quòd si phrenesi captus, & sensu excidens verba vita incomposita, & stulta, miniméque vera dicat, misericordia potiùs, quàm odio dignus erit.* D. Basil. homil. 10. de ira.

Ecce qui te iniuriis, & contumeliis afficiunt, pueri, aut similes pueris sunt: nam, ait Seneca, [à pueris magnitudine tantùm, formáque corporum differunt.] Si pariter mendici, vel stulti te verbis contumeliosis impeterent, nónne patereris? Tibi conuiciantes, teste eodem Seneca, mendici sunt. [Scimus etiam, *inquit*, illos nihil à mendicis differre, imò miseriores esse: illi enim exiguo, hi multo egent.] Stulti sunt, quia non ratione, sed passione ducuntur. Cato senior, teste Plutarcho, iratum ab insano nulla alia re differre dicebat, quàm mora temporis; sentiens iram esse breuem insaniam. Ideo monebat Sapiens; *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.* Seneca lib. 2. de tranquill. vita. cap. 3. lib. 2. de ira. c. 32. Plutarch. Prou. 26.

F Colligit Beatus Hieronymus quædam ænigmata ex Aristotele, quorum vnum erat: *Ignem gladio ne confodias.* Si videres hominem, qui valido igni se opponeret, tenens, & stringens gladium, nitens illius flammas secare, stultus iudicaretur: nam ad ignem absumendum, & extinguendum adhibenda est aqua, non gladius. Ita stultus est, qui, cùm inimicus igne iracundiæ succensus, flammas conuiciorum emittit, gladium persecutionis, aut vltionis adhibet: aquam potiùs adhibeat

lacrymarum, plorans illius miseram sortem, qui talibus flammis ardet; & in mentem reuocet, inquit Chrysostomus, *quàm graue supplicium illum maneat coram Deo, & quod ea agat, de quibus non multo pòst acturus est pœnitentiam.*

homil. 47. in Ioan.

Elephantem mirantur Naturalistæ, qui cùm sit tantæ magnitudinis, & inter terrena animalia primas teneat, omnibúsque aliis emineat, conturbatur tamen à minoribus bestiolis, & ab eis lacessitus motibus furiosis, & inordinatis circumagitur. Nam, teste Plinio, grunnitu porci ita grauiter perturbatur, vt quamuis à primo ætatis tempore domitus sit, & mansuetus, tanquam furiis incitetur, nullúmque teneat ordinem; cuius exempla tradit Ælianus. Mouetur etiam viso mure, quem maximè odit. A vermiculis quoque cæruleis, qui prope Gangem reperiuntur, mirum in modum torquetur, vt testis est idem Plinius. Sed quis non magis mirabitur, hominem ratione eminentem conturbari alicuius improperantis, & conuiciantis verbis, quæ potiùs ridere, aut contemnere deberet? Nam, teste Seneca, [ille magnus, & nobilis est, qui more magnæ feræ latratum minutorum canum securus obaudit.] Puerorum est leuiter ob minima verbula concitari. Ne citò excandescas; noli magna æstimare, quæ tibi, vel contra te dicuntur. [Inde enim, ait idem Seneca, vobis ira, & insania est, quòd exigua magna existimatis.]

Plin. lib. 8. cap. 10.

lib. 1. cap. 33.

ibidem.

Seneca de tranquill. vitæ lib. 2. cap. 3.

Aristoteles, teste Æliano, Alexandro Magno naturâ iracundo consilium dedit, vt

Ælian. lib. 12.

omnibus

omnibus se superiorem æstimans maledicta contemneret. Sed hoc erat vno vitio aliud curare. Vir autem Christianus maledicta contemnere debet, non quasi conuiciatore melior, sed quasi contumeliis fortior, & validior. Conuicia enim per se nullam habent vim; sed quemadmodum tela, si in corpus durum incidant, repercussa cadunt, non penetrant. Talis est vir sapiens, in quem, ait Seneca, non potest cadere iniuria; cui competit quod rectè ab Apostolo dictum est: *Et quis vobis nocebit si boni æmulatores eritis?* Dic igitur cum Seneca de quibusdam sibi oblatrantibus: [Mouerer, *inquit*, si iudicio hoc facerent, nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se. Bene nesciunt loqui: faciunt quod non mereor, sed quod solent. Quibusdam enim canibus sic innatum est, vt non pro feritate, sed pro consuetudine latrent.]

lib. de quatuor virt.

1. Petr. 3.

Seneca lib. de remed. fortunæ.

Paucis itaque cum Publio dicam; [Quàm magnarum virium est, negligere lædentem: qui enim vindicat, sentit.] Laudatur Antigonus, qui, cùm ex militibus quidam in eum conuicia iactarent, ignorantes illum propè esse, tentorio virgâ patefacto; Flebitis, inquit, nisi longiùs remoti malè de nobis dicatis.

Publ. Mim.

Plutarch. in Apoph.

G Et ne citò ad iracundiam incendaris, noli citò credere, quæ de te dicta fuisse tibi referuntur. Nam, teste Scriptura; *Qui citò credit, leuis est, & minorabitur.* Attende etiam, quid à Seneca dicatur: [His, quæ nobis narrata sunt, non debemus citò credere. Multi ementiuntur, vt decipiant; multi, quia decepti sunt.

Eccli. 19.

Seneca lib. 2. de ira cap. 29.

Alius criminatione gratiam captat, & fingit iniuriam, vt videatur doluisse factam. Qui dicere tibi nisi clàm non vult, penè non dicit.] Sæpe variantur, quæ nobis renunciantur; nec semper eo animo, quo ab aliis dicta sunt, referuntur. Deinde dum tibi hæc enarrantur, fortè iam habes hunc laudatorem, quem antè habueras detractorem, quia dicti illum pœnitet. Interdum plus nocet tibi præsenti referens, quàm tibi absenti detrahens. Quia, inquit Augustinus, *quando tibi aliquis absenti detrahit, non audis, nec sentis.* Sed audis enarrantem, quem tu deberes audire excusantem, & detrahentem increpantem. [Non expedit, ait Seneca, omnia audire, omnia videre; multæ nos iniuriæ transeunt, ex quibus plerasque non accipit, qui nescit. Non vis esse iracundus? ne sis curiosus. Qui inquirit, quid in se dictum est, ipse se inquietat.]

Nota.

in Psalm. 92.

lib. 3. de ira. c. 11.

Quòd si propriis tuis auribus tibi detrahentem, aut conuiciantem audias, debes tunc iuxta Senecæ consilium, naturam, voluntatémque detrahentis excutere: [nam, inquit ille, si puer est, ætati donetur; nescit an peccet. Mulier est, errat. Læsus est, non est iniuria pati, quod prior feceris. Malus est, noli imitari; dabit pœnas alteri, quas tibi debet.] Nónne vis bonus haberi, imò & esse? Audi quid à Phocyllide apud Plutarchum tibi dicatur. [Necesse est, inquit, non solùm multorum dolis expositum esse eum, qui cupit in bonorum haberi numero, sed etiam crebrò irrideri, contemni, ac morsus dentatos

ibidem.

Plutarch. lib. de offic. audit.

tatos in se recipere.] Vis aliud in tali casu consilium? Qui tibi detrahit, aut prudens, aut stultus est: tunc, ait Seneca, [prudentiori cedamus, stultiori remittamus.] Item, vel verum dicit, vel falsum: si verum, quid miraris, quòd alij dicant quod ipse feceris? *Cesset vitium, cessabit & rumor*, ait Hieronymus. Si falsum, dic cum Socrate: si falsa conuicia in nos iaculentur, nihil ad nos. Ideo ipsemet cuidam admiranti, quòd nihil in eum commoueretur, à quo conuiciis incessebatur; Mihi, inquit, non maledicit: quandoquidem ea, quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent. Dices; si hæc patienter tulero, quid mihi erit præmij? illam assequeris beatitudinem à Christo assignatam, ore suo promissam. *Beati*, inquit, *estis, cùm maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me.* Sed vide, vt in te iactata conuicia falsa sint; & ea propter Christum patiaris; qui ideo addidit, *propter me.* Vnde Hieronymus: *Illud*, inquit, *maledictum contemnendum est, quod beatitudinem creat, quod falsò maledicentis ore profertur.*

lib. 3. de ira. c. 12.

Epist. 10. ad Furiã.

Erasm. lib. 3. Apoph.

Matth. 5.

in Matth.

H Conqueritur Diuus Augustinus, quòd cùm illam optemus beatitudinem, nolimus pati hominum conuicia, cùm amore illius multi viri, multæque delicatissimæ puellæ longè maiora æquo animo tolerauerint. *Tot viri*, inquit ille, *tot mulieres, & tantæ ac tam delicatæ puellæ flammas, ignes, & bestias æquanimiter pertulerunt: & nos hominum conuicia dicimus tolerare non posse? Vnde nescio qua fronte, vel qua conscientia cum omnibus Sanctis*

Serm. 16. de tempore.

partem

partem in æterna beatitudine habere desideramus, quorum exempla sequi in rebus minimis non acquiescimus? &c. Postulabat olim Regius Psaltes, vt Deus illum liberaret à labiis ini-
Psal. 119. quis. *Libera*, inquit, *animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa.* Sed responsum est ei: *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?* Id est, (vt notat quidam) considera, quid tibi dabitur, scilicet præmij, si patienter feras labia illa iniqua: aut quid apponatur tibi, scilicet supplicij, si impatiens fueris. In Scriptura enim, dare significat præ-
Matth. 19. miare, vt apud Matthæum; *Quid dabis nobis præmij?* Apponere verò significat punire, vt in
Apoc. 22. Apocalypsi; *Apponet super illum Deus plagas.*

Item, si in te debacchantes audias, declina parumper, & exi ab eo loco: sic præstitit
Ioan. 8. Christus, dum vellent illum Iudæi lapidare, quamuis posset verbo, vel facto se defendere.
Gregor. homil. 18. in Euangel. Vnde optimè Gregorius; *Quanta humilitate*, inquit, *iram proximi ferre debeat, perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se declinauit Deus. Nemo ergo se contra acceptas iniurias, & contumelias erigat; nemo conuiciis conuicium reddat. Imitatione enim Dei gloriosius est iniuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Sed contra hoc superbia dicit in corde: Turpe est, vt acceptâ iniuriâ taceas. Quisquis conspicit, quia contumeliam accipis, & taces, non putat, quia patientiam exhibes, sed crimina agnoscis. Sed vnde vox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia in imis cogitationem fiximus; & dum in terra gloriam quærimus, placere ei, qui nos de cælo respicit, non curamus?*

Accepta

Acceptâ ergo contumeliâ, meditemur in opere vocem Christi; Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet, &c. Audis in te iactata conuicia, audit & Deus, qui in illis plus offenditur, quàm tu; repone in illo gloriam tuam, & laudabunt Angeli patientiam tuam.

I Memineris etiam, obtrectantium linguas te nullo modo coërcere posse. Lingua hominum, teste Apostolo, manet indomita. *Omnis*, inquit, *natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest*. Quæ verba explanans Diuus Thomas obseruat, omnium ferè animalium naturam, quamuis sæuam, hominum industria mansuefieri. Quid enim Leone ferocius? quid rapidius Tigride? quid Elephante immanius? quid Aspide formidabilius? Verumtamen illarum bestiarum domatur natura. Audi Senecam. [Leonibus, inquit, magister manum insertat: Tigrim custos suus osculatur: Elephantem minimus Æthiops iubet subsidere in genua, & ambulare per funem.] Plinius Aspidem quamdam narrat in Ægypto à patrefamilias domitam, quotidie de camera sua egressam, à mensa eius annonam accipere solitam. Quidam igitur homines potuerunt huiusmodi animalia domare, sed linguam nullus hominum domare potest.

Iacobi 3.

D.Thom.

Epist.85.

Tu quidem poteris facili negotio tuam linguam refrænare, alienam verò minimè, ne aliquando effutiat. Nam, inquit Valerius Maximus, [nulla est tam modesta fœlicitas, quæ

lib. de remed. fortuna.

Valer.Maxim. lib.4.

quæ malignantes dentes vitare poſſit.] Hoc & ſancti Patres agnouerunt. *Nihil eſt*, ait Gregorius Nazianzenus, *quod à lingua ſagitta tutum, atque immune ſit.* Idem ſentit Diuus Hieronymus. *Fieri*, ait, *quidem non poteſt, vt abſque morſu hominum vitæ huius curricula quis pertranſeat.* Cùm igitur hominum ora occludere, illorúmque linguas ligare minimè valeas, noli mirari, nec moueri, ſi de te mali malè loquantur; ſed ſume perutile conſilium Senecæ; [Optimum eſt, *inquit*, pati quod emendare non potes.] Sit tibi illa impotentia, merendi occaſio: fiat illa neceſſitas, virtutis materia: & audi magnum illum Diuum Gregorium. *Cùm*, inquit, *linguæ derogantium corrigi nequeant, æquanimiter ſunt per omnia toleranda; nec obtrectationis ſermo timendus eſt, ne dum vituperatio peruerſorum metuitur, recti operis via deſeratur.* Leuius ſanè fiet patientiâ, quod corrigi non poteſt.

Greg. Nazianz. de ſilentio ſimili.
Epiſt. 10. ad Furiã.
Seneca lib. de remed. fortunæ.
D. Gregor. homil. 9. in Ezechiel.

Illas duntaxat blaſphemias, atque conuicia ægrè feramus, quæ ore maligno in Deum à quibuſdam paſſim effunduntur; de his verò, quæ de nobis, aut contra nos dicuntur, non curemus, ſed gloriemur, optemúſque, vt nobis dicantur, non Deo. Huiuſmodi erat Diuus Bernardus, qui de ſeipſo ſic ad Eugenium ſcribebat: *Bonum mihi, ſi dignetur me Dominus meus vti pro clypeo, libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata ſpicula blaſphemorum, vt non ad ipſum perueniant. Quis mihi det gloriari in voce illa; quoniam propter te ſuſtinui opprobrium, & operuit confuſio faciem meam?*

D. Bern. de conſid.

Sunt

Sunt iniuriæ condonandæ, non vindicandæ.

CAPVT III.

A MVLTA sunt, quæ nos ad condonandas quascumque iniurias impellunt: atque in primis, si cogitauerimus vltionem non ad nos, sed ad præpotentem Deum pertinere, qui ideo vocatur à Psalmographo *Deus vltionum Dominus*; & qui sic apertè loquitur: *Mea est vltio*, vel vt legit Vatablus; *Meum est vlcisci.* Quem locum citans Diuus Paulus, eumdem Dominum ita inducit loquentem: *Mihi vindicta, & ego retribuam.* Non tantùm Dominus vindicationem sibi vendicasse affirmat, sed & illam se facturum repromittit; *ego retribuam:* & per Isaiam; *Vltionem*, inquit, *capiam, & non resistet mihi homo.*

Psalm. 93. *Deut. 32.* *Rom. 12.* *Isai. 47.*

Si aliquis tibi amicus, optimis armis munitus, videret inimicum tuum animo nocendi ad te inermem accedere, tibique diceret: sine, sine me congredi cum illo, meliùs enim armatus pugnabo contra illum, quàm tu sine armis; si nolles desinere, non æquum esset, vt ipse cum illo vnà tecum congrederetur: nam, vt aiunt, *neque Hercules contra duos.* Tua igitur esset culpa, si tibi aliquid detrimenti contingeret. Pari modo, cùm videat Deus nocentem, ac te lædentem, ait tibi: *Ecce*

Hierem. 51. *Ecce ego indicabo causam tuam, & vlciscar vltionem tuam.* Relinque, relinque: *Mihi vindicta, & ego retribuam.* Ego, inquam, qui Deus sum, omniúmque iustissimus prouisor, Iudex, & vindex, meum est iniurias vlcisci; quod igitur meum est, pręstare volo. Si autem renuas illi vindictam relinquere, sed velis tu ipse illam sumere, quid mereberis? certè, vt deserat te, & non defendat te, imò verò vt te puniat, & vlciscatur. Audi Sapientem: *Qui* Eccl. 28. *vindicari vult, à Domino inueniet vindictam.* Caue igitur, *ne dicas, quomodo fecit mihi, sic* Prou. 24. *faciam ei.* Hoc enim pacto tibi arroganter vsurpares, quod soli Deo conuenit; atque ita tibi ipsi accideret, quod inimico tuo contigisset.

Valdè perpendenda sunt illa verba Dauidis; *Faciens misericordias Dominus, & iudi-* Psal. 102. *cium omnibus iniuriam patientibus.* Iniuriam patienter ferentibus duo præstabit Deus. Primò, misericordias: est enim patientia tam grata Deo, vt abundantissimas misericordias effundat in eos, quos tali viderit virtute affectos. Nec solùm hæc præstat, sed & *facit eis iudicium.* Tunc alicui fit iudicium, cùm eius offensæ plena vindicta plectuntur: faciens enim eis misericordias, non relinquit illorum inimicos impunes. Vnde sic hortatur Augustinus: *Ferto iniurias, securus esto;* in hunc Psalm. *faciet enim misericordias Dominus, & iudicium omnibus iniuriam accipientibus.*

Dices; libenter indulgerem, si Deus, qui sibi vindictam reseruat, confestim vlcisceretur: sed quando videbimus illam vltionem, B

quam

quam se redditurum promittit? Citò. Audi quid apud Lucam asserenti Iudici iniquitatis Deum non facturum vindictam electorum suorum, responderit Dominus: *Dico vobis,* inquit, *quia citò faciet vindictam illorum.* Quibusdam etiam animabus interfectorum clamantibus, & vindictam à Deo postulantibus, responsum est, *vt requiescerent adhuc tempus modicum.* Nota hîc breuiter verbum illud, *requiescerent:* ex quo colligimus, quòd abstinere à vindicta, requiescere est. Vnde Diuus Augustinus diligenter attendit, quid Scriptura dicat de oratione, & dormitione sancti Stephani. *Primò*, inquit, *beatus Stephanus stans orauit pro se, deinde genu flexit, & ait: Domine, ne statuas illis hoc peccatum; & hoc dicto obdormiuit.* Fœlix somnus, & requies vera; ecce quid est requiescere, pro inimicis orare. Vis dormire? parce. Vis requiescere? ora pro inimicis.

Luc. 18.

Apocal. 6.

Serm. de sancto Stephane.

Sed, ais, cùm citò promittatur illa vindicta, cur citò non perficitur, & adimpletur? Iterum dico, quòd citò veniet, & citò fiet, imò citò fit, licèt tibi videatur non citò fieri. Egregia autem similitudine ostendit idem Augustinus, cur tibi diuturnum videatur, quod festinum est; & longum, quod breue est: sic enim scribit. *Infirmitas facit diu videri, quod citò est. Quomodo inueniuntur desideria ægrotorum? nihil tandiu, quàm vt calix sitienti præparetur: vtique festinatur à suis, ne fortè offendatur infirmus. Quando fiet? quando coquitur? quando dabitur? Celeritas est in illis, qui tibi seruiunt; sed infirmitas tua diuturnum putat,*

in Psalm. 36.

quod citò agitur. Sublata igitur infirmitate, festinum erit ægroto, quod priùs erat prolixum. Infirmitas tua odium est erga inimicum; quod quidem odium si deponas, modicum illud tempus inuenies, quod vindictæ seruatum est, licèt ad diem vsque Iudicij protraheretur. Vel dicendum cum eodem Doctore. *Quod tibi longum videtur, citò est Deo; subiunge te Deo, & citò tibi erit.*

ibidem.

Et quamuis tardaret Deus vindicare, non minùs tamen præstolari patienter debemus. Ad hoc nos hortatur Diuus Cyprianus: *Expectemus, inquit, vltionis diem, nec ad vindictam doloris nostri querula festinatione properemus, cùm scriptum sit; expecta me, dicit Dominus.* Certi enim sumus, quòd nullum malum remanebit impunitum, & tanto grauiùs punietur, quanto tardiùs. Nouit ipse Valerius Maximus aliquando lento gradu diuinam procedere iram, tarditatémque vindictæ grauitate compensare. Cur etiam interdum Deus differat punire tam lædentes te, quàm cæteros delinquentes, obseruat Diuus Gregorius, dum ait. *Idcirco venire Deus citiùs differt, vt minùs inueniat quod condemnet.* Promisit quidem Deus punitionem, sed non denegat dilationem; adimplebit promissionem, nisi viderit satisfactionem. Audi Apostolum: *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Non poterit autem lædens perfectam agere pœnitentiam, nisi tibi læso satisfaciat. Caueat interim vnusquisque, ne aliquo odio vindictam

lib. de bono patient.

Valer. Maxim.

homil. 10. in Euang.

2. Petr 3.

dictam Deo relinquat, velitque, vt plus noceat Deus lædenti, quàm ipse nocere possit; quia, teste Augustino, talis esset *in superficie bonus, & in abdito malus; opere parceret, sed corde sæuiret; manu mitis, sed voluntate crudelis.* Sed optare debet, vt Deus suis inimicis ignoscat, sicut vellet sibi ignosci. Hoc enim est Deo gratissimum, nobis verò vtilissimum. Vnde Chrysostomus: *Læsit te quispiam, aut contumelia insectatus est? Deum precare, vt mox illi concilietur, & parcat: frater enim est, tuum est membrum. At dices; si id egero, maiorem mihi in modum aduersarius insultabit. Ergo & maiora, & plurima te manebunt præmia.*

Augustin.

homil. 51. ad popul.

C 2. Deinde, noli attendere, nec considerare iniuriam tibi illatam, ne consideratio illius te ad iracundiam, & ad vindicationem prouocet, sed cælum respice: hoc consilium dat tibi idem Chrysostomus. *Facillimè*, inquit, *iniuriam ferre poteris, si tantùm in cælum respicias, si spectes hanc pulchritudinem, & quò te Deus suscipere promisit iniuriam generosè ferentem, &c.* Ne respicias in terra nocentem, sed in cælo coronantem. Hoc præstitit beatissimus Stephanus, qui, vt sacra testatur historia, dum lapidibus obrueretur, *erat intendens in cælum.* Non erat intendens in lapidantes, aut in lapides: non iniuriam considerabat, sed cælos spectabat, qui illi ignoscenti, & pro lapidantibus deprecanti erant aperti. Vadantibus aliquod flumen tutius est sursum, aut ripam, quàm aquam respicere, ne titubantes prolabantur. Sic, ne aliquo ducaris vindicandi desiderio, Deum potiùs ignoscere præci-

homil. 78. ad popul.

Act. 7.

Simile.

pientem, quàm inimicum lædentem, attendas. Aquæ sunt injuriæ, illo teste, qui ait;
Psalm. 68. *Intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.* In quibus noli mentis oculos figere, sed in cęlo, vel in ripa, hoc est, in morte.

3. Præterea, maximè te à vindicta retrahet, si consideraueris neminem tibi fore iniurium, & infensum, nisi à dæmone impellatur. Si quis filium tuum, vel fratrem, aut amicum impelleret in te, & ab impulso læderetis, cui irasceretis, impellentíne, an impulso? certè impellenti potiùs. Age ergo in dæmonem, sine quo instigante, & concitante nunquam
in Psalm. 39. tibi homo nocuisset. *Quid enim magnum*, ait Ambrosius, *de homine inualido vindicari, quem ad furorem alter, scilicet diabolus, vrgebat?* Id ipsum agnouit Chrysostomus, atque quid
homil. 51. ad popul. nobis agendum sit, indicat. *Cùm aliquis infestat, ipsum ne respicias, sed dæmonem instigantem, & omnem tu in illum iram effunde; ipsius autem miserere, qui mouetur ab eo: non enim Christianorum sunt scommata.* Ille est, qui inimico tuo arma ministrauit, contra illum solum sunt arma sumenda. Vt vlciscaris, arripis ensem, gladium, aut alia huiusmodi; his ar-
ibidem. mis non expugnatur diabolus, *qui*, ait Ambrosius, *non gladio, sed verbo Dei vincitur.* Verbo, inquam, Dei, quod à nobis adimpletur, verbi gratiâ, quando ei opponuntur
Leuit. 19. quæ à Deo nobis præcipiuntur. *Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Vel quod Christus in Euangelio præcipit;
Luc. 6. *Dimittite, & dimittemini.* Et, *Si dimiseritis homi-*
Matth. 6. *nibus peccata eorum, dimittet vobis pater vester*

cælestis

cælestis delicta vestra. Et illud Apostoli; *Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat.* Hæc, & similia Scripturæ loca, quibus vltio prohibetur, sunt dæmoni inimicum tuum impellenti obiicienda, exemplo Christi, qui, vt diabolum tentantem profligaret, nihil nisi quod scriptum erat, protulit. Ideo enim dæmon hominem in te concitat, vt te ad iracundiam, & ad vltionem prouocet: quòd si vlciscaris, habebit intentum; si verò obiicias, quod scriptum est, & quod vindictam prohibet, ac propterea te nolle vindicari; aufugiet; & tu victor euades. 1. Thess. 5. Matth. 4.

D 4. Cogita præterea exigui esse animi vindicatione delectari, malúmque pro malo reddere. [Pusilli hominis, inquit Seneca, & miseri est, repetere mordentem, vt mures, & formicæ, ad quas si manum admoueris, ora conuertunt. Imbecilla se lædi putant, si tangantur.] Si tibi nocentibus noceas, aut te lædentes lædas, similis muribus, formicis, & aliis huiusmodi animalibus efficieris. Tangis murem, tangis formicam, tangis gallinam, quia imbecilla animalia sunt, non ferunt; tangis equum, aut simile aliud validum animal, mansuetè patitur. Ita homines imbecilles, si vel minimo verbo tangantur, irascuntur; si vel tantillum offendantur, in vindictam prosiliunt: quia, secundùm Aristotelem, sicut debilis stomachi est, duriorem cibũ non posse concoquere; ita pusillanimi est, verbum duriusculũ non posse sustinere. Vnde & Poëta: lib. 2. de ira, cap. 34. lib. 4. Ethicor. c. 3. Iuuenal. satyr. 13.

Semper & infirmi est animi, exiguiq; voluptas,
Vltio. ——

lib. 1. offic. cap. 36. Propterea optimè Diuus Ambrosius; *Vindicare se, inquit, non est actus fortitudinis, sed abiectionis, & timiditatis: vincitur ab inimico, non vincit, qui se vindicat.*

Desisterem, inquies, ab insectatione, atque libenter ore, & opere ignoscerem; verùm honor, quem profitemur, spectandus, eiúsque ratio habenda est, non mediocri damno honorem meum afficiam: si non vlciscar, timori id potiùs, quàm amori adscribent homines; non licet ergo dignitatem, honorémque meum violare, méque infamia, & ignominia afficere. Scio vtique, scio communem hanc esse mortalium nostri sæculi insaniam. Turpe est, inquiunt, homines, vt acceptâ iniuriâ taceas, quisquis te contumeliam accipere conspiciet, & tacere, non te patientiam exhibere, sed crimina agnoscere putabit. Verùm ad hæc tibi Diuus Gregorius respondeat. homil. 18. in Euang. *Vnde, inquit, vox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia in imis cogitationem figimus, & dum in terra gloriam quærimus, placere ei, qui nos de cœlo conspicit, non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocem Dei;* Ioan. 8. *Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet. Si ergo princeps contumeliam passus, se propriam gloriam non quærere inquit, sed Dei, quid tu membrum, tanti facis gloriam, & dignitatem tuam, vt pro illa quærenda, atque tuenda, ipsius Dei gloriam contemnas?*

Nunc igitur quæro, quinam hi sunt, qui te pusillanimem, & imbecillum iudicant, quòd inimicis ignoscas? Num viri sapientes, & iusti? nequaquam; hi enim potiùs collaudabunt

dabunt te. Imperitum ergo vulgus eſt, quod ita ſentit, de quo ſic Tullius. [Qui ex errore imperitæ multitudinis pendet, is in magnis viris non eſt habendus.] Si cupias haberi in magnis, & probis viris, errorem imperiti vulgi non attendas; ſed ſanctiſſimos viros imitare, qui in condonandis iniuriis, ac in tormentis patienter tolerandis maximam laudem, non vituperium adepti ſunt. In cuius rei teſtimonium videmus illis, aut ſacris eorum imaginibus inſtrumenta tribui, quibus non ſe de inimicis vindicarunt, ſed quibus eis inimici nocuerunt: quæ quidem inſtrumenta ſunt eis veluti trophæi ſui arma, & ſtemmata honorifica, non pro iniuriis, & contumeliis, quas intulerunt, ſed quas pertulerunt. Diuus Andreas crucem geſtat, non in qua crucifixit inimicum, ſed in qua ab inimico fuit crucifixus. Diuus Paulus primò quidem, vt annotat Chryſoſtomus, catenas tamquam nobiliſſima ſtemmata ferebat, non quibus inimicos alligauerat, ſed quibus pro Chriſto ab eis fuerat ligatus: gladius deinde datus eſt in eius manibus, non quo alterum iugulauit, ſed quo iugulatus eſt. Matthæus lanceam defert, non qua aliquem transfixit, ſed qua transfixus eſt. Stephanus lapides ſecum fert tamquam victoriæ arma, non quos contra alios geſſit, ſed quibus ab aliis lapidatus eſt, pro quibus deprecatus eſt. Ita & Laurentius craticulam, & alij alia geſtant. Ex quibus colligere licet, honorificũ eſſe non referre, ſed ferre iniuriam. Non ſunt igitur audiendi, qui vindictam ſuadere contendunt.

Cic. lib. 1. de offic.

Diuus Basilius, postquam enarrauit aliquos sanctos, & grauissimos viros, qui erga inimicos eximiam dilectionem, & beneficentiam exercuerant, ob quam præcipuo apud omnes habentur honore, tandem subdit: *Quorum ergo, dic tu mihi, cupis esse discipulus? Beatorum hominum, & Deo gratorum; an eorum, qui spiritu referti sunt maligno? Approbas illorum facta, confiterisque illa ipsis fuisse honorifica, & tibi credis, in dedecus cedere, inimico parcere?* Quæ nostra confusio, vt quos vocibus celebramus, opere non imitemur? Laudamus Dauidem, Stephanum, Paulum, & cæteros, qui libenter pepercerunt, ac vlcisci renuerunt, sed eos nolumus imitari. Væ tibi, si ore, & opere vsurpare contingat illud Ouidianum:

homil. 10. de ira.

— *Video meliora, proboque:*
Deteriora sequor. —

lib. 7. Metamorphos.

Si aliquod dolium, aut vas plenum est, & percutiatur, non resonabit: si verò vacuum sit, statim minimo ictu edet sonum. Aliqui iactant suam nobilitatem, ostentant sui ingenij dexteritatem, & industriam, corporisque fortitudinem, ac illis se esse plenos autumant: verùm, si vel minimo baculo, aut verbulo impetantur, illicò illos resonare, repercutere, & ad vltionem properare videbis; atque ita testantur se esse his omnibus vacuos, quia si verè nobiles, fortes, & magnanimi essent, tacerent, patienter tolerarent, sicut Stephanus, qui *plenus gratia, & fortitudine*, lapidibus impetebatur, & tamen veniam, non vltionem inimicis precabatur; & sicut illi, F

Act. 7.

de quibus

de quibus Ecclesia. *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conseruat patientiam.* Verùm, inquam, nobilitatem, veram fortitudinem, verúmque profitebantur honorem, qui de inimicis non quærebant vltionem. Interrogatus Diogenes, quinam essent hominum nobilissimi, respondit; Contemptores iniuriæ. Quo enim *Laërt.* qui nobilior, eò etiam placabilior est. Audi Poëtam:

Quo quisque est maior magis est placabilis ira: *Ouid. 3. de*
Et faciles motus mens generosa capit. *Tristib.*

Loquens Deus olim ad Heli, sic minabatur; *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Ille *1. Reg. 2.* autem contemnit Dominum, qui eius mandata spernit, & transgreditur. Ecce quid Deus præcipiat: *Ne quæras vltionem*, &c. Et apud *Leuit. 19.* Sapientem: *Ne dicas, reddam malum.* Hæc præ- *Prou. 20.* cepta sunt negatiua, & obligant semper, & pro semper; nisi ea obseruaueris, fies ignobilis, Deóque odibilis. Vide quid dicat Chrysostomus; *Nihil omnium Deus ita odit, & auersatur, vt hominem vltionis auidum, & in animo suo perpetuò seruantem inimicitias.* Arrigant *homil. 18. in Genes. tom. 1.* aures implacabiles, qui nihil nisi vindictas spirant: magnanimi enim est se placabilem exhibere.

Ignobilis verò, vilis, atque abiecti animi est, iniuriarum perpetuam habere memoriam, vulneráque post obductam cicatricem refricare. Nónne audisti Cæsarem illum inuictissimum, qui nullius vnquam rei, nisi iniuriarum obliuisci solebat, in Pharsalica illa acie militibus dimicantibus, ac in hostes

ſæuientibus magno clamore dixiſſe; Parcite ciuibus. Vox quidem tanto Cæſare digna. Sicut enim inhumani, & efferi hominis vox eſt, *vlciſcimini*: ſic magnanimi, & inuicti Principis vox eſt, *parcite*. Si inter nobiles, ac heroës admiſceri cupis, audias tuum Cæſarem, ac Imperatorem, Chriſtum, inquam, tibi dicentem; *Dimittite*, parcite ciuibus; omnes eiuſ-

Luc. 6. dem ciuitatis ciues eſtis, eiuſdem Eccleſiæ alumni: ergo parcite ciuibus; neque enim decet Chriſtianum in Chriſtianum ſæuire.

Stob. Sapienter igitur à Stobæo dictum eſt: [Venia vltione melior eſt; illa namque mitis eſt ingenij, hæc autem ferini.]

Parcendo potiùs, quàm puniendo Dominus oſtendit fortitudinem, & potentiam ſuam: quod apertè declarat Moyſes his ver-

Num. 14. bis; *Magnificetur ergo fortitudo Domini*, &c. *Dimitte obſecro peccatum populi huius, ſicut propitius fuiſti.* In quæ verba ſic Oleaſter. *Conſidera*, inquit, *hominum cæcitatem. Arbitrantur ſe ſuam fortitudinem, ſuúmque animum magnificare, ſi in alios ſæuiant, ſi illatas iniurias vindicent: non ſic autem Dominus noſter, ſed parcendo, & non vindicando, ſibi nomen potentiſſimi acqui-*

Orat. *rit.* *Deus*, ait Eccleſia, *qui omnipotentiam tuam parcendo maximè, & miſerando manifeſtas*, &c.

5. Expendenda ſunt verba prudentiſſimæ G Abigaïl Dauidem à vindicta retrahentis. Fuit olim vir nomine Nabal, qui, teſte Scriptura,

1. Reg. 25. *erat durus, peſſimus, & malitioſus.* Hic maximam intulerat Dauidi iniuriam, quòd illum, & ſeruos eius ſpreuerit, vacuóſque remiſerit; quam quidem iniuriam volebat Dauid vindicare.

dicare: quo audito, Abigaïl vxor Nabal occurrit Dauidi, atque ſic affata eſt; *Ne ponat, oro, Dominus meus Rex cor ſuum ſuper virum iſtum iniquum Nabal, quoniam ſecundùm nomen ſuum ſtultus eſt.* Quaſi dicat; ô Dauid, conſidera te Regem, & hunc tibi iniurium, ſtultum; ſtultè enim egit, quando te offendit: non magni faciat Rex iniuriam à ſtulto illatam. O homo, dum aliquis te iniuria afficit, ſtultus eſt. Si aliquis ex ſtultis, quos hoſpitale amentium continet, te iniuriis, vel contumeliis laceſſeret, poneréſne cor tuum ſuper illum? certè illum tamquam amentem relinqueres, illúmque tibi nocere non poſſe crederes. Scito hominem tamdiu delirare, quamdiu tibi iniurius eſt, tibique iniuſtè iraſcitur. Ira enim, teſte Baſilio, *breuis inſania eſt:* breuem vocat, ſi citò tranſeat; fiet autem longa, ſi diu maneat. Si itaque vlciſcaris, ſtultus quoque efficieris; quia huiuſmodi vltio non carebit ira: ergo nec inſania. Sufficiat mundo infinitus ſtultorum numerus. Noli tu vindictâ fieri ſtultus. Moleſtum tibi ſit, ſicut & Euripidi, ſtulteſcere cum ſtultis. Interrogatus Auſonius, quid ſtulti proprium eſſet, reſpondit; *velle nocere.*

homil. de ira.

Auſon.

Affert & aliam rationem Abigaïl, qua veniam ſuadet Dauidi. *Non erit*, inquit, *tibi hoc in ſingultum, & in ſcrupulum Domino meo, quòd effuderis ſanguinem innoxium, aut ipſe te vltus fueris.* Quædam continet hæc ratio notatu digna, ait enim: *Non erit tibi hoc in ſingultum.* Singultus eſt ſpecies quædam conuulſionis: vel eſt commotio quædam totius corporis,

ibidem.

potis, procedens ex eo, quòd aliquid comedisti gustui quidem suaue, oríque iucundum, sed stomacho onerosum, quod à calore naturali difficilè digeratur. Ideo plerumque sapor, vel odor illius rei manducatæ satis iniucundè emittitur sursum. Quando comedebatur, multa concurrebant, os recipiendo, lingua gustando, dentes conterendo, guttur deglutiendo: at postea comesta, quia non digesta, parit huiusmodi singultus. Similiter vindicta quibusdam videtur suauis, & iucunda, præcipuè indoctis, & insipientibus, iuxta illud:

Iuuenal. satyr. 13. *At vindicta bonum, vita iucundius ipsa,*
Nempe hoc indocti. ——

Ideo totis viribus vlcisci contendunt, lingua comminando, ore conuiciando, oculis toruè intuendo, manibus percutiendo, corde odiendo; sed postmodum sumpta illa vindicta multos parit in anima singultus, multósque dolores, ac multa sequuntur incommoda. [*lib. 2. de inuent.*] [Hoc si constitutum sit, ait Cicero, vt peccata homines peccatis, & iniurias iniuriis vlciscantur, quantum incommodorum consequatur?] Videamus hoc in ipso Dauide, qui [*1. Reg. 24.*] dormiente Saüle eius inimico in spelunca, abscidit oram chlamydis illius; quod quidem modicum videbatur: erat tamen species, aut saltem signum vindictæ, quam sumere poterat; sed attende singultus. [*ibidem.*] *Post hæc*, ait Scriptura, *percussit cor suum Dauid, eo quòd abscidisset oram chlamydis Saül*. Quid si honorem? quid si aliquam partem corporis? quid si vitam eripuisset? Nec remansit præscisio illa impu

impunita; nam præter huiusmodi singultum, dicunt aliqui frigiditatem illam, qua in senectute Dauid premebatur, vt nullis vestibus calefieret, ei ob illam abscisionem contigisse; quasi meruerit ille sustinere frigus, qui alterius vestem absciderat. Scrupulus verò est lapillus breuis, & asper, qui in calceo latens, plerumque nos lædit, pressúsque dolorem creat. Sicut igitur lapillus torquet, dum premitur: ita si inimicum tuum vindicta premas, & insecteris, tibi ipsi maximam anxietatem, maximúmque inferes dolorem. Nam, teste Poëta, *sæpè vindicta obfuit*. Prudenter itaque consuluit hæc mulier Dauidi; prudenter etiam nobis consulunt, qui à vindicta nos retrahunt, quia nobis ex animo scrupulum euellunt, qui nos maximè stimulasset. Arcendi autem illi sunt, qui quibusdam mundanis, aut potiùs diabolicis rationibus nos ad vltionem prouocant. Senec. trag. dial. 1.

6. Præterea, noli de inimico vindictam sumere: quia si læserit te, & non satisfecerit tibi, haud dubiè ipsemet ad vltionem tendet. Hoc innuere voluit altera quædam mulier, dum eidem Dauid mortem filij sui Ammon vindicare, & in Absalonem animaduertere quærenti, sic loqueretur: *Omnes morimur, & sicut aquæ dilabimur.* Quasi diceret: noli, mi Rex, vindictam quærere; quia sicut omnes naturali quodam cursu tendimus ad mortem, & aquæ etiam ad ima descendunt, vel ad mare fluunt: ita qui alios iniuria affecerunt, nisi satisfaciant, ad vltionem properabunt. Hoc in ipsomet Absalone perspicuum 2. Reg. 14.

cuum est, qui interfecerat, aut interfici iusserat fratrem suum; sed tandem ipsemet interfectus est: nam capillis ad quercum suspensus miserè periit. Ei quidem pepercerat pater; sed quia nondum plenè satisfecerat, sui criminis dedit pœnas, atque ad vindictam, & ad pœnam sibi debitam currendo peruenit: quod præuidens mulier illa prudens, superuacaneum ducebat de illo vindictam sumere.

Grauissimum crimen proditor ille Iudas commiserat: poterat Christus iustè vlcisci, sed noluit; imò verò illum multo studio, multísque officiis ad meliorem mentem reuocare voluit; renuit proditor ad pœnitentiam confugere, &, vt decebat, satisfacere. Quid tandem? nemine, nisi dæmone instigante, ipsemet ad vindictam properauit; nam

Matth. 26. *abiens laqueo se suspendit.* Et notandum est, Scripturam non dixisse *abiit*, sed *abiens*, quasi statim patrata proditione, iam esset abiens, vel abiret ad vltionem. Quod etiam ex verbis Diui Petri, & aliorum Apostolorum de illius apostolatu colloquentium, colligitur:

Act. 1. *de quo*, inquiunt, *præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum.* Non fuit opus, vt quis illum duceret ad talem locum suo crimini assignatum, cùm ipsemet ex seipso abierit. Sicut enim omnia tendunt ad proprium locum; ita offensæ ad pœnam sibi debitam tamquam ad suum locum. Dole itaque sortem lædentis te, quia illum manet grauissima vltio, quam accelerare non cures, cùm ad eam, statim ac tibi nocuit, tendere incipiat.

Aderat Paulus, & consentiebat interne-
cioni

cioni beati Stephani, vt ipſemet fatetur; *Ego aſtabam, & conſentiebam*, &c. Et vt in omnium eſſet lapidantium manibus, omnium veſtimenta ſeruabat: pro illo peculiariter orauerat Stephanus; verumtamen illum audio clamantem: *ſemel lapidatus ſum.* Quaſi dicat; quia conſentiendo, veſtimenta aſſeruando, & alios cohortando, Stephanum lapidaueram, merui ego lapidari; & ſic ad iuſtiſſimam vindictam tendere, quamuis nullus eſſet, qui me pro hoc peccato ad iudicium traheret, nec vlciſci quæreret: exigente tamen diuina iuſtitia, egomet ad pœnam mihi debitam, fortè non cogitans, properaui. Quando autem Paulus ad vltionem properauit? dum Lyſtram, quæ erat Lycaoniæ ciuitas, venit: ibi enim, vt habetur in Actibus Apoſtolorum, *ſuperuenerunt quidam Iudæi, & perſuaſis turbis, lapidantéſque Paulum, traxerunt extra ciuitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.* Si igitur Paulus, vas electionis, qui tam diros, & duros labores, tormentáque pro Chriſto iam ſubierat, tam multa patrauerat miracula; & qui tam piè, & ſanctè vbique ſe geſſerat, meruerit adhuc lapidibus impeti, quòd veſtes lapidantium Stephanum cuſtodierit; credis lædentes te impunè manſuros? Sine, expecta, patientiam habe, & audi quid tibi polliceatur Dauid; *Retributionem peccatorum videbis*: vel, vt legit Hieronymus; *Vltionem impiorũ cernes.* Diſcant itaque aliis nocentes, quàm citiùs poterunt ſatisfacere, ne vltionem inueniant, ſi ſatisfactionem deſerant; vni enim, aut alteri ſubiiciuntur: vtramque autem euadere nullo modo

Act. 22.

2. Cor. 11.

Act. 14.

Pſalm. 90.

modo poterunt. Quod cùm certò sciant læsi, nihil de vindicta curent, sed omne deponant odium.

Adducuntur nonnullæ aliæ rationes, quarum consideratione poterit quis appetitum vindictæ facilè comprimere.

CAPVT IV.

X tam multis aliis rationibus, A quæ ad affectum vindicationis temperandum valere possunt, has quoque afferamus. Considera insuper te multos perpetrasse defectus, quos à Deo, & à proximo tolerari desideras; sed non mereberis, quòd tolerentur, si illatas tibi iniurias patienter non feras. Hanc rationem validissimam iudicat Diuus Gregorius, eámque commendat.
lib. 5. moral. cap. 31. *Nam*, inquit, *patienter illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit, quòd fortasse adhuc habeat, in quo debet ipse tolerari: quia erubescit sibi peccata non parcere, qui vel Deo, vel proximo sæpe se recolit parcendo peccasse.* Similiter Diuus Chrysostomus vult, vt consideratione eorum, quæ contra Deum commisimus, & diuini iudicij metu à vindicta abstineamus, patientérque illatas feramus iniurias.
homil. 3. in Ioan. *Quotiescumque*, inquit, *dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, & ad*

& ad iram concitauerit, veniant in mentem, quæ tu contra Deum commiseris; quódque, si à proximo offensam, & contumelias æquo animo toleraueris, leuius in te iudicium Dei prouocabis.

Præterea, cogita, quòd qui te offendit, si Christianus est, benedictione donatus est: non debes igitur illum maledicere, quem semel Deus benedixit. Hac ratione Balaam, *Numer. 22.* licèt impius, continuit se, ne populum Dei malediceret, ad quem maledicendum vocatus fuerat, grandi proposito premio à Balac Rege Moabitarum: iam enim constitutus in monte, ex quo populum Dei intuebatur, dicere cœpit; *Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? qua ratione detester, quem Dominus non detestatur? Deus illum eduxit de Ægypto,* &c. Considerauit, quidnam Dominus pro illo populo fecerit, quem sibi elegit, & eduxit de Ægypto in manu forti, & transtulit per mare rubrum, & ad terram promissionis dirigebat. Quasi dicat: quem Deus elegit, & tot beneficiis cumulauit, ac sibi adiunxit, ego non abominabor, nec detestabor Hanc rationem debes mente versare, cùm aliquis verbo, aut facto te offendit. Cogita, quòd quamuis ita sit, quòd ex hac parte pœna sit dignus, & supplicio, ac odio; verùm ex alia est, quem Deus benedixit, & eduxit de potestate tenebrarum per mare Baptismi, & lauacrum regenerationis; & quòd tanti Deus eum fecit, vt pro illo sanguinem fuderit: & fortè, quamuis cùm te offendit, peccarit, iam facti pœnitens, in Dei gratiam est admissus. Si igitur Balaam continebatur, ne populum maledi-

lediceret, quia Deus ad illius liberationem ex Ægypto mira præstiterat; multò magis tu continendus es, attendens qualia Deus pro illo, qui te offendit, operatus fuerit. Numquid tu peior eris impio Balaam?

Dices; nulla maledictione Balaam afficere B debebat populum, qui non fuerat ei iniurius: at cur non debeam ego maledicere, qui mihi maledixit, & iniurias mihi illatas vlcisci? Vnum inter multos tibi profero Noë, Genes. 9. qui filio suo Cham, à quo irrisus, & sterilis magica arte effectus fuerat, noluit maledictionem impertiri, eo quòd illum iam benedixerat Dominus: nam postquam Noë, & filij eius arca sunt egressi, benedicti sunt à Domino: *Benedixit Deus Noë, & filiis eius*; Beros. inter quos erat Cham. Nefas itaque putauit Noë illum maledicere, cui semel benedixerat Deus; ideo potiùs Chanaam filium eius maledixit his verbis: *Maledictus Chanaam, seruus seruorum erit fratribus suis.* Hanc rationem attigerunt Chrysostomus & Theodoretus. Vnde colligimus, indecens esse proximum maledicere, vel de illo vindictam sumere, non obstantibus quibuscumque iniuriis ab ipso nobis illatis, cùm illum benedixerit Dominus, conferendo ei beneficium creationis, regenerationis, redemptionis, &c.

Insuper, qui tibi, verbi gratiâ, detrahit, & conuiciatur, vel verum dicit, vel falsum: si verum, patienter feras, & caueas eidem vicissim conuiciari, sed amaro gemitu Deum implora; hoc enim pacto omnem poteris culpam deponere, Deúmque tibi placabilem reddes.

reddes. Hoc Diuus Chrysostomus probat parabola Pharisæi, & Publicani. *Erat*, inquit, *Pharisæus quidam, & Publicanus: quorum hic quidem ad summam progressus erat malitiam, alter ad summam suo iudicio peruenerat iustitiam. Ambo ascenderunt, vt orarent: Pharisæus dicebat; non sum sicut cæteri hominum,* &c. *velut hic Publicanus. At Publicanus procul stans, non regessit contumeliam, neque vicissim dixit conuicium, neque protulit ista vulgaria verba; Túne audes vitæ meæ mentionem facere? melior te sum,* &c. *nihil horum loquutus est Publicanus, sed amarè suspirans, pectúsque percutiens, hoc tantùm dicebat: Deus, propitius esto mihi peccatori; & descendit iustificatus. Vides celeritatem? accepit probrum, & abluit probrum; agnouit peccata, & abluit peccata; & criminum improperatio, facta est illi criminum remissio; & hostis, insciens factus est beneficus. Quot labores erant Publicano subeundi, ieiunando, humi dormiendo, vigilando, bona sua egenis impartiendo, longo tempore in sacco, & cinere sedendo, vt illa tam multa peccata posset deponere? At nunc cùm nihil tale fecerit, simplici verbo omnem deposuit iniquitatem, ac probra, conuiciáque Pharisæi, quæ videbantur illum contumelia afficere, pepererunt iustitiæ coronam, ídque sine sudoribus, & absque longi temporis mora. Vide, quomodo, etsi vera dicat, qui conuiciatur, si amarè ingemiscentes Deum pro delictis nostris exorauerimus, omnia peccata deponere possumus.* Ita Chrysostomus, qui apertè docet, conuicia etiam vera patienter tolerata supplere vices multorum bonorum operum pœnalium, quæ nobis fuissent præstanda, & exequenda in Luc. 18.

satisfactionem nostrorum delictorum.

Hac ratione ductus Dauid noluit permittere, vt de Semei ipsi conuiciante, & crimina obiiciente, sumeretur vindicta; sed quibusdam vlcisci volentibus, dixit: [2. Reg. 16.] *Dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, si fortè respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.* Non solùm illis conuiciis Dauid non offendebatur, sed illis potiùs delectabatur; & illa exoptabat, pro quibus sibi veniam reddendam arbitrabatur. Audi Ambrosium: [Lib. 1. offic. cap. 48.] *Expetebat Dauid maledici sibi, quia maledicto illo diuinam exquirebat misericordiam.* Interim, vt notat Basilius, [orat. de ira.] agnoscebat Dauid, quòd aliqua, quæ Semei in illum iactabat, vera erant: vt, quòd esset vir sanguinum, qui sanguinem Vriæ proditoriè fudit; pro quo quidem crimine non poterat Dauid meliùs satisfacere, quàm patienter ferendo illa conuicia, & quòd ei suum crimen obiiceretur. Ideo ait Bernardus: [Serm. 34. in Cantic.] *Vetuit prohiberi maledicum conuiciantem, quæstum æstimans maledicta.* Videbat enim sibi plurimùm profutura illa conuicia, & obiecta crimina, si patienter ferret. Similiter & tibi proderit, quòd tibi exprobrat inimicus, si patienti animo tuleris.

C

D

Si autem falsum dicat, qui tibi conuiciatur, noli contumeliam retorquere, aut conuicium conuicio rependere; sed sustine, & memento Domini nostri Iesu Christi, qui ad consolationem nostram, sua in exemplum adducere opprobria dignatus est. [Matth. 10.] *Si patremfamilias*, inquit, *Beelzebub vocauerunt, quantò*

magis

magis domesticos eius? Et qui etiam post mortem à persecutoribus suis seductor appellatus est, cùm dicerent: *Scimus, quia seductor ille dixit; post tres dies resurgam.* *Nomine seductoris*, ait Augustinus, *appellatur Christus, ad solatium seruorum suorum, quando dicuntur seductores.* Dicam igitur cum Diuo Gregorio. *Quanta nos peccatores à lingua, vel manibus iniquorum hominum portare necesse est, qui in aduentu æterni Iudicis iudicandi sumus; si & ipse tanta pertulit, qui & Iudex venit?*

Matth. 27.

in Psalm. 63.

Lib. 9. epist. 39.

Idem Doctor hortatur nos, vt maledicentibus inimicis, aut iniuriis nos afficientibus, ad mentem nostram statim recurramus, videamúsque, an verum sit, quod de nobis, vel contra nos dicitur: quia *si*, inquit, *in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam prosilire. Quæ debet esse tristitia, si omnes accusent, sola conscientia nos liberos demonstret? Habemus Paulum dicentem; Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Iob quoque dicit: Ecce in cælo testis meus. Si ergo nobis est testis in cælo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi quòd in puluerem sufflant, atque in oculos suos terram excitant?*

epist. 35.

2. Cor. 1.

Iob. 16.

D Vel, si velis, dicamus, conuicia, maledicta, & opprobria patienter tolerata esse veluti ventum ab inimicis excitatum, quo ad martyrium, & ad portum salutis peruenitur; nam, teste eodem, *sine ferro esse possumus Martyres, si patientiam veraciter in animo custodimus.* Et affert exemplum cuiusdam Stephani, qui ob insignem patientiam in ferendis iniuriis,

Gregor. homil. 35. in Euang.

 marty

martyrij palmam meruit obtinere; sic enim de illo scribit. *Fuit quidam diebus nostris Stephanus nomine, pater Monasterij iuxta Reatinæ urbis mœnia constituti, vir valdè sanctus; in eo virtus patientiæ vehementer excreuerat, ita vt eum sibi amicum crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset. Reddebat contumeliis gratias. Si quod damnum in sua inopia fuisset illatum, lucrum putabat. Omnes suos aduersarios nihil aliud, quàm adiutores æstimabat. Hunc cùm dies mortis egredi de corpore vrgeret, conuenerunt multi, vt tam sanctæ animæ de hoc mundo recedenti, suas animas commendarent. Cúmque circa lectum illius hi, qui conuenerant, omnes assisterent; alij corporis oculis ingredientes Angelos viderunt. Quid huic suus Conditor intus dedit, de quo nobis tanta gloria in die eius exitus, & foris innotuit? Quibus hunc credamus, nisi sanctis Martyribus sociatum, quem, attestantibus corporeis quoq; oculis, à beatis spiritibus constat esse susceptum? Nullo iste gladio percussus occubuit, & tamen coronam patientiæ, quam in mente tenuit, in egressione seruauit.* *ibidem.*

Cogita etiam, neminem posse cum Christo regnare, qui calicem eius non biberit. Vide quid tibi dicatur per Ieremiam: *Ecce quibus non erat iudicium, vt biberent calicem, bibentes bibent, & tu quasi innocens relinqueris?* Tu solus relinquendus es sine calice? tu illum manibus tuis non sumis, nullis ieiuniis carnem tuam affligis, nec flagellis maceras, humi non cubas, cilicium respuis; imò voluptatibus indulges, omnia vis habere ad nutum, in nullo tibi contradici desideras, temporalibus bonis abundare quæris. Cùm *Ierem. 49.*

igitur

igitur tuis manibus calicem sumere recuses, Deus tibi compatiens, illum per inimicum persequentem, vel conuiciantem porrigit; in quem inimicum si insurgas, similis eris ægrotanti in Medicum insurgenti, & vasculum medicinæ ad sanitatem paratæ frangenti. Audi Augustinum. *Attende*, inquit, *Christum Medicum ægritudinis tuæ, attende Redemptorem animæ tuæ. Propter te pependit in ligno, & nondum est vindicatus, & tu vis vindicari, & non vis tantum & talem magistrum imitari? Ideo pati voluit, vt tibi patientiæ suæ demonstraret exemplum. Vide pendentem, & tibi languenti de suo sanguine medicamentum conficientem*, &c. Porrò qui certa bona opera negligit, aut adimplere non potest, ignoscere saltem inimicis non recuset, vt ignoscendo impetret, quod non operando perdidit. Ad hoc nos hortatur beatus Cæsarius. *Qui captiuos*, inquit, *redimere, & pauperes pascere, vel vestire non preualet, contra nullum hominum odium in corde reseruet, & inimicis non solùm malum pro malo non reddat, sed etiam diligat, & pro eis orare non desinat, certus de misericordia, vel de promissione Domini sui, libera conscientia ante tribunal dicere poterit: da, Domine, quia dedi; dimitte, quia dimisi.* Sunt nonnulli, qui per alia multa bona opera cælestem gloriam adipiscuntur: videns autem Deus te illa non operari, permittit, vt inimicos habeas persequentes, ac tibi detrahentes, & conuiciantes, vt dimittendi habeas occasionem, & hac tua venia merendi eamdem beatitudinem, quam alij aliis operibus meruerunt. Ne igitur hanc

Serm. 1. de sancto Stephano.

B. Cæsarius.

occaſionem prætermittas; nec recuſes hunc bibere calicem, qui ad ſalutem tuam porrigitur.

Dices fortaſſe, olim fuiſſe Iudæis traditam legem talionis, eíſque licuiſſe retaliare, cùm ſcriptum ſit; *Qui irrogauerit maculam, ſicut fecit, ſic fiet ei: fracturam pro fractura; oculum pro oculo, dentem pro dente reſtituet,* &c. Reſpondeo cum Diuo Thoma, legem talionis fuiſſe Iudicibus in præcepto datam; & hoc, vt facerent zelo iuſtitiæ, & non zelo vindictæ, ad malorum cohibitionem, nunquam autem fuiſſe priuatis perſonis conceſſam; vnicuique enim tamquam priuatæ perſonæ dictum eſt: *Non quæras vltionem*, &c. vel, ſecundùm Septuaginta; *Non vlciſcatur tua manus*, &c. Reſeruatum quidem eſt publicæ autoritati ſupplicium, non priuatæ. Nunquam itaque licuit priuato Iudæo, cui oculum alter eruerat, per talionis legem oculum pro oculo eruere. Verumtamen quia aliqui hac lege talionis abutebantur, volentes ſcilicet, vt non tantùm ad publicas, ſed ad perſonas etiam priuatas extenderetur; ideo Chriſtus declarans hanc legem priuatis perſonis nequaquam competere, aliam talionem, qua vnuſquiſque noſtrûm perfectus euadere poterit, ſtabiliuit, dum dixit. *Audiſtis, quia dictum eſt: oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo; ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram; & ei, qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*, &c.

Exod. 21. Deut. 24. in Matt. 5. Leuit. 19. Matth. 5.

E

Quæritur

Quæritur autem, quonam modo hæc Christi verba sint intelligenda; siquidem neque Apostolus Paulus alteram maxillam percutienti præbuit, neque Christus ipse percussus à seruo Pontificis alteram maxillam percutiendam obuertit, sed respondit: *Si malè loquutus sum, testimonium perhibe; si autem bene, quid me cadis?* Respondet D. Augustinus, docere Dominũ, alteram maxillam percutienti obuertẽdam cordis pręparatione. *Dominus*, ait ille Doctor, *non dixit; ecce altera maxilla: sed ait, si malè dixi, exprobra de malo; si autem bene, quid me cadis? vbi ostendit, illam preparationem alterius maxillæ in corde faciendam. Quod etiam Apostolus Paulus vtique nouerat: nam & ipse alapa percussus non ait; percute maxillam alteram: sed, percutiet te Dominus, paries dealbate*, &c. *sed tamen cor paratum habebat, non tantùm ad alias alapas accipiendas, sed etiam qualibet tormenta pro veritate patienda*, &c. Sic Augustinus. Aduerte tamen, Christum semel vna percussum alapa respondisse. At plurimas alias alapas tacitum, non auersa facie excepisse, iuxta illud Isaiæ; *Faciem meam non auerti*, &c. Similiter & Paulus fecit, iuxta illud ad Corinthios; *Colaphis cadimur, maledicimur, & benedicimus.* Christus igitur his verbis vult nos esse paratos ad omnes tolerandas iniurias absque resistentia, & absque vlla vindictæ cupiditate. Non est prætereundum, quod hîc adnotat Hieronymus, Christum scilicet non iussisse, vt percussâ dexterâ nostrâ sinistram præberemus, sed alteram, hoc est, alteram dexteram: iustus

Act. 23.
Ioan. 18.
lib. de mēd. cap. 15.
Isai. 50.
1. *Cor.* 4.
Hieronym. in Matth.

autem sinistram non habet. Nunquam præbenda est verberanti maxilla sinistra, sed semper dextera, id est, fortis,& ad colaphum accipiendum paratissima. *Iusti enim*, ait ille, *non habent sinistram maxillam, id est, debilem, quæ ad colaphos, si opus fuerit, Christi causâ recipiendos, non sit parata.* Vel sic; iustus, acceptâ alapâ, aut aliâ iniuriâ, nullam habet sinistram intentionem, vel nihil cogitat sinistri aduersus percutientem, & lædentem; sed semper est propter Deum dextero,& sincero animo.

F Nunquam audierant Ethnici Christum hanc præclaram talionem stabilientem, & vindictam prohibentem: multi tamen illorum naturali tantùm ratione, aut humana quadam honestate ducti, non solùm quaslibet iniurias sine vllo vlciscendi animo tulerunt, sed etiam conuiciantibus fuerunt benefici. Diuus Basilius aliquos eorum proponit considerandos. Quidam, ait, in foro Periclem probris omnibus incessebat. Quid tum Pericles? numquid lege talionis vsus, pro conuiciis reddidit conuicia? non: sed patientiam, & beneficia rependit. Nam probra minimè curare visus, toto ferè die sustinuit: deinde vesperi iam discedentem conuiciatorem cum lumine comitatus est. Euclidi Megarensi concitatus animo quidam mortem se iurauit illaturum. Quid Euclides? numquid par retulit pari? minimè; sed iurauit, si inferret mortem, patienter laturum; & ei, quamuis infesto, se conciliatum iri. Alius Socratis faciem vehementi impetu percussit. Quid Socrates? numquid alapam alapâ retaliauit? Vide

lib. de legendis lib. Gentil.

Vide quid egerit. Minimè commotus est, sed totus ex plagis tumidus, ac contusus, vbi percussor cædere destitit, nihil aliud fecisse dicitur, quàm fronti propriæ inscripsisse; *Talis fecit*, veluti statuæ cuidam auctoris nomen. Qua in re præter patientiam, quàm sit turpe alterum lædere, indicauit; noménque lædentis inscripsit, vt posset quisque ab ipso percutiente scire, an de illo Socrates vindictam sumpserit. Hæc ex Diuo Basilio.

Adrianus Imperator creatus, adeò contempsit vltionem, vt vni, quem habuerat capitalem, fortè obuio dixerit: Euasisti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis potuisse vlcisci: nos verò dicimus, virum Christianum decere nunquam velle vlcisci, quamuis posset. Quærit Ambrosius, cur Christus in horto Petrum gladio percutientem reprehenderit, qui priùs iusserat, vt venderetur tunica ad emendum gladium: *Qui non habet*, inquit, *vendat tunicam, & emat gladium.* Cur igitur is iubet gladium emere, qui eo ferire prohibet? Respondet ille Doctor; *Vt sit parata defensio, non vltio, & videar potuisse vindicare, sed noluisse.*

Dion. *in Luc.* *Luc. 22.*

Augustus Cæsar Cinnæ machinanti sibi necem condonauit, aitque: Cinna, tibi iterum vitam do, priùs hosti, nunc insidiatori, ac parricidæ; eíque Consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuò amicissimum, solus illi fuit hæres. Arcadion, teste Plutarcho, cùm non desineret maledicere Philippo, monitúsque vt fugeret: at Rex cùm occurrisset homini, humaniter cum eo est

Sueton. in Augusto. *Plutarch. lib. de ira cohib.*

collo

colloquutus, ac multa dona misit. Postea iussit amicos rogare, quomodo Arcadion de se loqueretur: cunctis autem testificantibus eum hominem iam mirum Philippi laudatorem esse factum. Ego igitur, inquit Rex, melior Medicus sum, quàm vos.

Non est igitur hoc præceptum de non vindicando obseruatu impossibile, vt quidam dictitant; sed potiùs facile, ac rationi naturali consentaneum, cùm & ipsi Ethnici lumine tantùm naturæ illustrati, illud tam accuratè obseruauerint. Qui hoc præceptum dedit Christus, optimè nouit, quid possumus. Quia, inquit Augustinus, *nec impossibile aliquid potuit imperare, quia iustus est; nec damnaturus est hominem pro eo, quod vitare non potuit, quia pius est. Quid tergiuersamur in cassum? nemo enim, quantum possumus, meliùs nouit, quàm qui nobis ipsum posse donauit.* Et alibi idem Doctor probat, nos quidem posse iniurias, & contumelias ferre, sed nolle: sic enim vrget; *Si nobis aliqua potens persona iniuriam facit, si nos etiam in faciem maledicit, nec respondere aliquid asperum, non dicam vicem reddere, ausi sumus. Quare hoc? ne ab illa persona potente adhuc maiora, quàm pertulimus, patiamur. Quod à nobis extorquet hominis timor, deberet à nobis exigere Christi amor.* Non responderes Principi tibi conuicianti, aut iniuria afficienti; & non vis ignoscere inimico lædenti, Deo præcipiente?

Serm. 6. de temp.

Serm. 5. de Sanctis.

Præterea, attende, in quo stadio, & certamine sis, vbi inimicus non talione, sed patientia vincitur. Audi Chrysostomum.

In Olym

In Olympicis certaminibus diabolo consecratis, lex est, malefaciendo vincere: in stadio Christi omnino lex est contraria; hîc enim non eum, qui percutit, sed qui percutitur, coronari decretum est. Illud demum est diuinæ virtutis, illud cæleste stadium, illud Angelorum theatrum. *in epist. ad Roman.*

Caue, ne Ctesiphonti Pancratiastæ fias tuâ impatientiâ similis, qui, vt scribit Plutarchus, mulæ recalcitrauit. Nam quemadmodum ridiculi, furiosíque hominis est, equo calcitranti recalcitrare; ita ridiculi, insaníque hominis est, inimico iniuriam inferenti iniuriam inferre. Nautæ, cùm vehemens ventus, & aduersus spirat, minimè resistunt, quin potiùs demisso, contractóque velo, ne submergantur, cedunt. Idipsum facere docet Dominus eos, qui in cælum nauigant, non resistere malo, hoc est, procelloso turbini, iniuriis, contumeliis; sed demittere velum, ne odij, simultatúmque fluctibus obruantur. *Plutarch.*

Cogita tandem, veniam, & miserationem præ se ferre nescio quam iucunditatem, iuxta illud, *Iucundus homo, qui miseretur*, &c. Iucundus, quia Deum imitatur, qui nullatenus vindicta delectatur; imò si illam comminetur, dolere dicitur; sic eum dolentem inducit Moyses: *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo*, inquit, *hominem, quem creaui*, &c. Iucundus, quia vt filius Dei efficitur, *vt sitis filij Patris vestri, qui in cælis est*, &c. Iucundus, quia de remissione propriorum delictorum securus efficitur. Iucundus, quia se ab illis malis, doloribus, ac mentis cruciatibus, quæ iram, atque indignationem consequuntur, liberum, *Psal. 111.* *Genes. 6.* *Matth. 5.*

berum, atque absolutum sentiet. Iucundus, quia summi Dei gratiam se ignoscendo inire cognoscit.

Aequo animo ferenda hominum temeraria iudicia.

CAPVT V.

T patienti, & æquo animo Asimus, dum de nobis alij malè iudicant, considerandum est. 1. Primò, à condito orbe omnes bonos, & sanctos obnoxios fuisse temerario iudicio aliorum, maximè improborum, & imperfectorum. Sic temerè iudicauit de Abele Caïn: de Iacob Esaü: de Iosepho fratres: de Moyse soror, & alij: de matre Samuëlis Heli: de Dauide Saül: de Mardochæo Aman: de Prophetis Iudæi: & in nouo Testamēto iidem de S. Ioanne Baptista, & maximè de Christo Saluatore, qui apud Lucam ea de re conqueritur, dicens; Luc. 7. *Venit Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis; dæmonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus Publicanorum, & peccatorum.* Ibidem Simon Pharisæus iudicauit Christum non esse Prophetam, eo quòd permisisset se attingi à muliere peccatrice. Iudas fractionem alabastri in caput Christi malè interpretatus est,

eſt, cuius iudicium temerarium Chriſtus multis verbis redarguit. Numquid tu melior es Abele, Iacob, Ioſepho, Moyſe, Dauide, & Chriſto ipſo, de quibus malè mali iudicarunt? Itaque quotieſcumque tibi euenerit, vt homines facta tua etiam optima interpretentur in deterrimam partem, dic cum alio Propheta: *Non ſum melior quàm patres mei.* 3. Reg. 19.
Attende etiam quid Chriſtus dicat: *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quantò magis domeſticos eius?* Matth. 10.

B 2. Præterea, tibi omnia illa temeraria iudicia contemnenda ſunt, cùm vtplurimùm malorum ſint. Sic enim docuit Apoſtolos Dominus. Nam cùm illi renunciaſſent Domino, Phariſæos eius ſermone fuiſſe ſcandalizatos, reſpondit; *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.* Matth. 15. Reuera cæci ſunt de aliis temerè iudicantes; quia vel de facto, vel de intentione iudicant: factum non vident, alioqui non eſſet temerarium iudicium: intentio non poteſt niſi ab ipſo Deo videri; ergo ad vtrumque cæci ſunt. Cæcus autem, vt aiunt, non poteſt iudicare de coloribus, quia illos non videt; quòd ſi aliquando de illis iudicare præſumeret, rideres. Similiter, ridendum potiùs, quàm dolendum eſt, ſi videamus aliquos iudicare de his, quæ omnino illos latent. Talibus, vt opinor, loquebatur Apoſtolus, cùm diceret; *Mihi pro minimo eſt, vt à vobis iudicer.* 1. Cor. 4. Ac ſi diceret: à vobis cæcis, à vobis maleuolis iudicari pro nihilo duco, non moror iudicia veſtra. Vnde optimè Anſelmus

Anselm. in epist. 1. ad Corinth. 4. selmus ait: *Iusti non humana iudicia, sed æterni Iudicis examen aspiciunt, atque ideo derogantium verba cum Paulo despiciunt.*

Non quid dicant homines de nobis, sed quid simus in nobis, attendere debemus. *Publ. Mim.* Propterea, ait quidam, [quis sis intereſt, non quis habearis.] Quia non vt haberis, sed vt eris, à Domino iudicaberis, cuius tantùm sunt tremenda iudicia. Ideo ait Gregorius *orat. de se ipso.* Nazianzenus, *quid mea intereſt, qui rei veritatem magis curo, imò solùm curo? hoc enim vel me condemnauerit, vel absoluerit: hoc miserum, vel beatum reddiderit.* Causam autem, cur contemnere debeamus humana iudicia, reddit *Augustin. lib. 2. serm. in monte. cap. 29.* Diuus Augustinus. *Quia*, inquit, *temerarium iudicium plerumque nihil nocet ei, de quo temerè iudicatur; ei autem, qui temerè iudicat, ipsa temeritas necesse est vt noceat.* Ferto igitur patienter talia iudicia, cùm iudicanti, non iudicato noceant. Timeas solùm à Domino, *2. Reg. 16.* & rideas ab hominibus iudicari. Nam *homo videt ea, quæ parent; Deus autem intuetur cor.* *Isai. 11.* Ipse, ait Isaias, *non secundùm visionem oculorum iudicabit.* Propterea de illius iudicio loquens idem Gregorius Nazianzenus eodem loco, sic ait. *Dei iudicium cordatis hominibus pluris faciendum, magisque curandum est, quàm omnium hominum in vnum coactorum.* Audi etiam aureum sanè Senecæ dicterium Christiano *lib. 3. de ira. cap. 42.* dignum. [Conscientiæ, *inquit*, satisfaciamus, nihil in famam laboremus, sequatur vel *lib. de remed. fortune.* mala, dum bene mereris.] Idem, quorum sint iudicia magnifacienda, ostendit, dum ait: [Mouerer, si malè de me M. Cato; si Lælius sapiens,

sapiens, si duo Scipiones ita loquerentur; nunc malis displicere, laudari est. Non potest vllam autoritatem habere sententia, vbi qui damnandus est, damnat.]

C Vellem certè interdum teipsum à teipso iudicari; fortè enim permittit Deus, vt ab aliis iudiceris, quia teipsum non iudicas; quia, ait Apostolus, *si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Et vtinam hoc nostro, vel humano iudicio formidandum illud Dei iudicium euitemus. Fac, vt Deus te iudicatum inueniat; ideo, inquit Augustinus, *ascende tribunal mentis tuæ, esto tibi iudex ante teipsum.* Ferto in te sententiam, sententiam, inquam, non mortis, sed pœnitentiæ, quam illicò subibis. 1. Cor. 11. Augustin. in Psalm. 49.

Considera etiam exempla eorum, quibus malè cessit, quòd temerariè alios iudicauerint. Nam in primis Maria soror Moysis, quia temerè iudicauit de Moyse, propter vxorem eius Æthiopissam, percussa est lepra. Deinde Heli Sacerdos, quia Helcanæ coniugem Annam, Dominum toto pectore deprecantem, ex motu labiorum temerè censuit temulentam, è sella deorsum lapsus, fractis ceruicibus expirauit. Adhæc Michol vxor Dauid, quia leuitati, non humilitati attribuit, cùm Dauid ephod lineo accinctus ante arcam Domini saltauit, perpetuam sterilitatis contumeliam incurrit. Et Hanon Rex filiorum Ammon, cùm ex vana suspicione, quasi exploratum terram suam venissent, Legatis Regis Dauidis partem barbæ abradi iussisset, & vestes vsque ad nates Num. 12. 1. Reg. 1. 2. Reg. 6. 2. Reg. 10.

succidi; pro barbis rasis, capitis sui diadema; pro succisis verò vestibus, regnum amisit. In Vitis Patrum, Isaac Abbas è Thebaide ad congregationem fratrum venerat, & in ea fratrem quemdam temerè iudicarat. Hunc ad eremum egressum Angelus aditu cellæ prohibuit, dicens: non permitto te intrare. Quare? inquit ille. Tum Angelus: quò ergo iubes ire, quem iudicasti fratrem? Tum Abbas supplex Angelo factus; Peccaui, inquit, ignosce mihi. Et Angelus; surge, ignoscit tibi Deus; sed deinceps ne iudices fratrem, antequam sit iudicatus à Deo.

in Vit. Patrum.

Recordentur, qui temerè de aliis iudicant, quid Pharisæo acciderit, de quo sic Chrysostomus; *Ille rem veram dicebat: non sum sicut ille Publicanus; & dicebat nullo audiente, & fuit condemnatus. Qui falsa, & de quibus non sunt certi, in omnes partes transmittunt, quid non mali patientur? quid non sustinebunt?* Defendit Deus Publicanum à Pharisæo iudicatum, sic defendet te ab his, qui te condemnabunt.

homil. 21. in epist. ad Hebraos.

Video præterea illos, qui ab aliis temerè D iudicantur, multos habere patronos, qui eos defendunt, maximè si conscij sibi non sint mali, de quo iudicantur. Audiamus in primis, quid Christus dicat temerariè iudicantibus. *Nolite iudicare, vt non iudicemini.* Id est, nolite homines iudicare, vt non iudicemini à Deo. Nam, inquit Hieronymus, *aliter hominum liuor, aliter Christus iudicat. Non eadem est sententia tribunalis eius, & anguli susurronum, &c.* Christus autem vult nos arcere à iudiciis illis temerariis, quia sic iudicantes

Matth. 7.

E

nihil

nihil emolumenti nobis comparamus; imò verò, ait Chrysostomus, *magis in discutiendo, & perquirendo aliena commissa, labor est; & iudicare de alterius mente, difficultas summa,* &c. Valdè perpendenda sunt verba Apostoli ad Romanos scribentis; *Propter quod inexcusabilis es, ô homo omnis, qui iudicas.* Propter quid inexcusabilis est? quia nullus eum talem iudicem constituit; nullam refert de illo iudicio vtilitatem; à nullo cogitur talem ferre sententiam. Propter huiusmodi igitur est coram Deo inexcusabilis.

D. Chrysost. lib. 1. de compunctione cordis.

ad Rom. 2.

Vide etiam, quomodo inuehatur Diuus Iacobus in temerè iudicantem. *Tu autem quis es, qui iudicas proximum?* Similiter & Diuus Paulus, quasi ægrè ferens illa de te iudicia, sic in iudicantem insurgit: *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum?* Et alibi; *Nolite ante tempus iudicare.* Cùm itaque verba illa scripta remaneant, non semel dumtaxat dicta sunt, sed cùm dicta sint à viuentibus in cælis, semper dicuntur viuentibus de te iudicantibus in terris, qui tanto terribiliùs à Deo iudicandi sunt, quanto minùs de iudicio illorum curaueris. Defendit te Christus, defendunt te Apostoli, quid times? *Si Deus pro nobis, quis contra nos?*

Iacobi 4.

Rom. 14.

1. Cor. 11.

E Accedit, quòd aliquando Deus innocentium hominum existimationem etiam per miraculum contra iudiciorum temeritatem defendit.

Refert Surius, Sanctum Brixium Episcopum Turonensem, cùm populus temerè iudicasset eum ex stupro filium genuisse, infan-

Surius in eius vita.

tulo recenter nato publicè in conspectum allato, dixisse; Adiuro te per Iesum Christum Dei Filium, vt palàm edicas, num genitor tuus sim? & mox respondit, non es. Simile legimus de Diuo Goare apud eumdem Surium, & de Daniele Abbate Ægyptio in Vitis Patrum. Et apud Valerium Maximum, præceps nimiùm hæc iudicandi ratio in duabus Vestalibus olim conspicua fuit, in Claudia, & Tucia; quæ cùm parum sanctè virginitatem conseruasse crederentur, harum vna, Claudia scilicet, nauim aduerso flumine pertraxit; altera aquam cribro hausit. Sic fama mendax concidit, & ægrè credulitatis temerariæ pœnitentiam egêre, qui stultè nimiùm iudicauerant. Puniuit Deus temerarios illos iudices, puniet & tuos, siue in hoc sæculo, siue in futuro. Quid conquereris? manifestauit innocentiam eorum, de quibus temerè iudicabatur; manifestabit & tuam, siue ante, siue post mortem, prout ei meliùs videbitur expedire. Esto contentus.

Valerius Maxim.

Porrò, si placeas hominibus, fortè ab illis non iudicaberis, sed Christi seruus non eris. Quia ait Apostolus; *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.* Vni ergo Christo placere stude, vt illius sis seruus, non reus; & dic: *Qui iudicat me, Dominus est*, qui scrutatur corda, & renes; & videt, an verum sit in te, quod alij iudicant de te: fac, vt cum eodem Apostolo dicere possis; *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Dummodo tua non te accuset conscientia, iudicium hominum nullum erit.

Galat. 1.

2. Cor. 1.

Hoc

Hoc optabat Diuus Augustinus, cùm cuidam Manichæo, nomine Secundino, diceret: *Senti de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.* Nam ait Iuuenalis: *Augustin. lib. contra Secund. cap. 1. tom. 6.* *Iuuenal.*

Hæc est summa boni, mens quæ sibi conscia recti est. *satyr. 13.*

Interrogatus Bias, quidnam in vita metu vacaret, respondit; Bona conscientia. Conscientia autem non est aliud, quàm scientia, & testimonium, quo anima bene sibi conscia est, sibique attestatur se purè, & sanctè iuxta Dei legem viuere. Itaque noli malè agere, & tua non te accusabit conscientia: si te non accuset conscientia, non iudicabit te Deus: si Deus non te iudicet, pro minimo tibi sit ab hominibus iudicari.

F Dic præterea cum Iobo; *Ecce in cælo testis meus.* In quæ verba sic scribit Diuus Gregorius: *Sæpe contingit, vt ipsa in nobis bona opera ab incautis hominibus reprehendantur. Sed qui testem in cælo habet, reprehensiones hominum metuere non debet.* Idem Gregorius afferens alibi eumdem locum Iob, sic scribit. *Qui vita sua in cælo testem habet, iudicia hominum in terra pertimescere non debet.* Consolationem vocat Diuus Bernardus bene agendo blasphemari à malis. *Profectò*, inquit, *bona consolatio est, cùm benefacientes blasphemamur à malis, si recti diligunt nos. Omnino sufficit aduersus os loquentium iniqua, opinio bonorum cum testimonio conscientiæ.* Deinde, non omnia nostra opera ab hominibus probantur; quid mirum igitur, si aliquando ab hominibus iudicentur? Olim *Iob. 16.* *lib. 13. moral. cap. 13.* *lib. 9. epist. 39.* *Bernard. homil. 24. in Cantic.*

Xenophon 4. commẽt. Xenophon dicere solebat: [Non facile est, ait, vt reperiri aliquod opus possit, in quo nihil à quoquam reprehendatur: est enim arduum, ita quidquam perficere, vt non alicubi pecces. Quòd si etiam sine aliquo errore quidquam peragat aliquis, difficile est non pati, aut inuenire aliquem iniquum iudicem.]

Malorum hominum conuersatio, eorúmque grauamina patienter sustinenda.

CAPVT VI.

Genes. 25.

Vo filij olim collidebantur in vtero materno: quid autem isti filij adumbrarent, indicat Diuus Augustinus. *Sicut*, inquit, *duo paruuli in vtero Rebeccæ collidebantur: sic in vtero Ecclesiæ duo populi iugiter aduersantur. In ventre spiritalis Rebeccæ, id est, Ecclesiæ, duo populi colliduntur, humiles scilicet, & superbi: casti, & adulteri*, &c. Quamdiu erit grauida ista mater, tamdiu durabit illa collisio. Erit autem grauida vsque ad finem mundi: tunc enim bonorum cessabit vexatio, quia nulla erit malorum permixtio. Vnde idem Diuus Augustinus: *Certi sumus*, inquit, *quia omnes, qui sumus in corpore Domini, & manemus in illo, vt ipse maneat in nobis, in hoc sæculo necesse habemus vsque in finem inter malos viuere:* A

Serm. 78. de tempore.

tract. 27. in Ioan.

tere: non inter illos dico malos, qui blasphemant Christum: rari enim iam inueniuntur, qui lingua blasphemant, sed multi, qui vitâ. Necesse est ergo, vt inter illos vsque in finem viuamus. Sunt enim quidam, qui licèt non malè loquantur de Deo, non tamen bene loquuntur de proximo: semper sunt rixantes, litigantes, aut morosi; quorum etsi onerosa sit conuersatio, potest tamen merendi esse occasio. Si igitur cogaris cum malis hominibus versari, fac, vt tua patientia in conuersatione illa merearis conuersationem Angelorum: propterea recordare, quòd Abel sustinuerit Caïn: Iacob Esaü: Loth Sodomiticos ciues: Dauid Saülem, & alij viri sancti multos homines illos persequentes. Itaque, qui voluerit esse vt Abel, sustineat patienter eos, qui fuerint vt Caïn. Nam, ait Gregorius, *Abel quippè renuit esse, quem Caïn malitia non exercet.* Et alibi: *Boni si sine malis fuerint, perfecti esse boni non possunt; quia minimè purgantur. Abel esse non suspicor, qui Caïn non habuerit.* Vis quoque imitari Iacob? æquo feras animo eos, qui imitantur Esaü. Cupis sanctificari vt Dauid? patere eos, qui persequuntur vt Saül. *lib. 20. moral. cap. 30. lib. 9. epist. 39.*

Quamuis rosa inter pungentes spinas nascatur, non minùs redolet: sic vir probus, licèt inter pessimos versetur, dat semper odorem patientiæ. Huiusmodi fuit Iob, qui dicebat; *frater fui draconum, & socius struthionum.* Talis Ezechiel, cui Dominus: *Increduli,* inquit, *& subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Hi, cum quibus morabatur Iob, similes erant draconibus; & cum quibus *Iob. 30. Ezech. 2.*

Ezechiel, aſſimilabantur ſcorpionibus. Interim nec illi dracones, nec huic nocuerunt ſcorpiones.

Interdum Deus permittit, vt malos habeas ſocios, vt ſint tibi cauſa merendi: purgantur enim aliquando boni ſocietate malorum. Sit mihi teſtis Gregorius: *Ipſa malorum ſocietas, purgatio bonorum eſt.* Cur igitur de malorum ſocietate, déque illorum perſecutione conquereris? B

lib. 9. epiſt. 39.

Illum non adhuc eſſe fœlicem exiſtimat Seneca, quem turba non deriſerit, nec ad beatitudinem perueniſſe, qui non contempſerit contemni. Illum audiamus. [Nondum fœlix es, *ait*, ſi nondum te turba deriſerit. Si beatus eſſe vis, hoc cogita primùm, contemnere ab aliis contemni.] Sed à quibus quis contemnitur, niſi ab his, cum quibus moratur?

lib. de moribus.

Simile.

Boni in hoc mundo ſunt veluti in aliena domo, mali verò in propria, ideo vocantur à Chriſto filij huius ſæculi: vtplurimùm abundantiùs viuitur in domo propria, quàm aliena. Filij alicuius domus, quamdiu in illa ſunt, audaciùs loquuntur, ac aliquando inſultant, minantur, imperant, exire cogunt: extranei autem vix verbulum vnum proferre audent, quia illius domus non ſunt, & patienter ferunt quidquid eis à filiis domus dicatur. Sic non eſt mirandum, ſi mali in hoc mundo perſequantur bonos, imò ſæpe eos expellant: ſunt enim mali in domo propria; boni verò in aliena. Chriſtus ipſe aſſerebat regnum ſuum non eſſe de hoc mundo; ideo illum

illum persequuti sunt mali, qui & membra illius semper persequentur. *Non indignemini, fratres*, inquit Augustinus, *si in mundo mali florent, vos aduersa patimini. Mali enim nihil habent in cælo, & vos nihil habere debetis in terra.* Quasi dicat: mali nihil habent in cælo, quo exultent; nec boni quidquam debent habere in terra, quo gaudeant; sed hoc tantùm gaudeant, quòd hîc habeant, quo doleant: habent enim secum impios, cum quibus illis commorandum est; impios, inquam, illos persequentes, vexantes, ac sæpe sæpiùs lædentes, atque ita illorum meritum augentes. *serm. de patient.*

C Pulchrè ostendit idem Doctor, quomodo se habeant adinuicem iusti & iniusti in hac vita. *Duo genera hominum*, inquit, *iustorum, & iniquorum, in hac terra, & in hac vita commixta sunt. Habent singula ista genera proprias intentiones cordis sui. Genus iustorum conatur in sublimia per humilitatem; genus iniquorum præponderat ad inferiora per elationem. Hoc tantùm se deprimit, vt surgat; illud se extollit, vt cadat. Ex eo fit, vt vnum genus toleret, alterum toleretur; propositúmque sit iustis ipsos etiam iniquos in vitam æternam lucrari: propositum autem iniquis reddere mala pro bonis; & eos, qui sibi vitam æternam volunt, si fieri potest, etiam vita temporali priuare. Nemo dubitat, quòd isti duo alterutrum sibi oneri sunt, sed diuersis intentionibus. Ad hoc enim iustus iniusto oneri est, quia iniustum eum esse non vult, sed eum iustum fieri & optat votis, & conatur factis. Iniustus autem sic odit iustum, vt nolit eum esse, non vt bonum velit esse: quantò enim bonus est, tantò ille magis* *in Psalm. 36. conc. 2.*

oneri est iniquitati illius; & laborat quidem; si fieri potest, vt eum iniustum faciat; si autem non potest, de medio tollat, & à suo tædio, molestiáque remoueat. Caueas igitur, ne iniquorum persecutione fias iniquus; hoc enim intendunt iniqui: sed vt ad intentum nunquam perueniant, patienter ferto illorum vexationes.

Erant olim inter Gentiles aliqui aliis nequiores; sed qui minùs erant iniqui, sæpe ab illis nequioribus vexabantur, illorúmque vexationes forti & æquo animo ferebant. Hæc cùm legisset Tertullianus, spernebat omnia, quæ à Gentilibus sui temporis tormenta Christiani patiebantur, illáque obiectabat, ac ostendebat exemplo multorum Gentilium pro inani quadam gloria multa acerba ferentium, debere nos patienti animo pro Christo magis tolerare omnia aduersa, quæ nobis immittuntur ab his, cum quibus versamur: sic enim ille ad Gentes. *Licet,* inquit, *nunc Sarmenticios, & Semaxios appelletis, quia ad stipem dimidij axis reuincti sarmentorum ambitu exurimur: hic est habitus victoriæ nostræ, hæc palmata vestis, tali curru triumphamus. Apud vos quoque, ô Gentes, Mutius dextram suam libens in ara reliquit. O sublimitas animi! Empedocles totum se Catanensium Ætnais incendiis donauit. O vigor mentis! Regulus, ne vnus pro multis hostibus viueret, toto corpore cruces patitur. O fortem virum & in captiuitate victorem! Anaxarchus, cùm in exitium ptisanæ pilo contunderetur; Tunde, tunde, ait, Anaxarchi follem, Anaxarchum enim non tundis. Attica meretrix, carnifice iam fatigato, postremò linguam suam*

Apologet. c. 50. contra Gentes.

suam comestam in Tyranni sæuientis faciem expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos confiteri posset, si etiam victa voluisset. Zeno Aleates consultus à Dionysio, quidnam Philosophia præstaret, cùm respondisset, contemptum mortis, impassibilis flagellis Tyranni obiectus sententiam suam ad mortem vsque signabat. Si hæc tolerauêre Gentîles ab his, cum quibus versabantur; cur non patiemur & nos, si quid nobis contingat aduersi malitia eorum, cum quibus morari cogimur?

D Laude dignus ille est, qui etiam inter malos bene operari nouit; sicut maximo est ei vituperio, qui inter bonos non vult esse bonus. Quid hac de re sentiat Gregorius, audiamus. *Sicut*, inquit, *grauioris culpæ est, inter bonos bonum non esse: ita immensi est præconij, bonum etiam inter malos extitisse.* Sed qua ratione poterit quis esse bonus, nisi malorum fugiendo peccamina, illorum patienter sustineat grauamina? Cæterùm, non deerit, qui te consoletur, Deus; si non desit, qui te persequatur, homo. Deum habebis consolatorem, pro quo sustinuisti persequutorem. Teste eodem Gregorio, *nemo perfectè bonus est, nisi qui fuerit & cum malis bonus.* *lib. 1. moral. in cap. 1. Iob.*

Fieri nullo modo potest, vt quamdiu sumus in hoc mundo, sine aliquibus malis hominibus viuamus. Sicut non potest esse triticum sine palea, quamdiu in area, vel in agro est; poterit quidem triturari, sed non omnino à palea separari, donec ventiletur: possumus etiam nos sine iniquitate viuere, sed non sine iniquis. Vnde Diuus Augusti- *in Psalm. 91.*

nus:

nus: *Ab iniquis*, ait, *non potes recedere, quia mixta est palea tritico, vsque dum ventiletur in ipsa area. Mira res est de tritico; recedit à palea, cùm expoliatur; & non recedit ab area, dum trituratur. Quando autem omnino separabitur? cùm venerit ventilator. Ergo modò area in orbe terrarum est, necesse est, vt si proficis, inter iniquos viuas. Ab iniquis recedere non potes, ab iniquitate recede.* Odio habeas semper malas peccatorum actiones, sed illorum pro Christo sustineas persecutiones. Noli dolere, quòd te vexent, sed quòd Deo peccent. Non participat triticum de natura paleæ; sic nec tu de malignitate peccatorum participare debes. Valdè laudabile est vitiis alienis tribulari, non implicari: mœrere, non hærere; dolore contrahi, non amore attrahi.

Chrysost. in Genes. cap. 6. Diuus quoque Chrysostomus ostendit nihil nobis esse nocumenti, inter malos versari, imò Deum conuersationem illam ob maius bonum permittere. *Nam*, inquit, *ideo misericors Deus sic dispensauit, vt simul essent boni & mali, quò malorum subneruaretur malitia, bonorúmque virtus clariùs elucesceret; & desides, ac studiosi plurima commoda lucrifacerent, modò vellent.* E

Genes. 6. Inter malos olim versabatur Noë, nec propterea inquinatus est, cùm inter eos, teste Scriptura, semper *vir iustus, atque perfectus fuerit.* Non illorum malas imitabatur actiones, sed illorum potiùs patiebatur persecutiones; impugnabatur, sed non expugnabatur: non poterat à malis illis hominibus recedere, sed potuit à prauis illorum operibus

ribus abſtinere: miſcebatur quidem peſſimis hominibus, ſed non implicabatur eorum actibus: ſeruauit iuſtitiam inter iniuſtos; continentiam inter lubricos; deuiantes non ſequebatur; & tamen inter illos morabatur. Vnde de illo idem Chryſoſtomus. *Noë,* inquit, *multos habebat, imò omnes, qui ad mala, & ad praua opera inhortabantur; & nullus erat, qui ad bonum induceret: & tam domeſtica illi virtus erat, vt viam diuerſam à vulgari, quam omnis multitudo inambulabat, iret; adimplens illud, quod Moyſes olim dicturus erat: Ne ſis cum multis in malitia; & illud: Melior eſt vnus faciens voluntatem Domini, quàm innumeri praeuaricatores.* Ne verearis igitur eos ſuſtinere, qui tibi non poſſunt nocere, eriſque admirabilis: nam Ariſtippus interrogatus, quid eſſet admirandum in vita: vir probus, inquit, & moderatus; quoniam etſi inter improbos agat, non tamen peruertitur.

ibidem.

Ariſtipp.

Valdè tamen vtile erit, dum commodè fieri poteſt, malorum ſocietatem, & conuerſationem fugere; & præcipuè eorum, qui vel impellunt ad peccatum, aut peccandi ſunt occaſio. Refert Valerius Maximus, quòd dum quidam ſtolidus audiente Pythagora diceret; Mallem cum mulieribus eſſe, quàm cum Philoſophis conuerſari; & ſues, inquit, in cœno libentiùs, quàm in pura aqua verſantur. Non diſſimiles iudicabat ille Philoſophus ſordidis illis animalibus eos, quibus illorum grata erat periculoſa conuerſatio.

lib. 7. de memorab. dictis.

Plus ſibi

Plus sibi nocent inimici iniurias inferendo, quàm nobis; idcirco non dolendum, sed illis est condolendum.

CAPVT VII.

Alb. Magn. XTAT quædam species Vnicornis, quæ, secundùm Albertum, vehementer odit quemcumque rubeum colorem: vnde si videat hominem rubeis indutum, maximo cum impetu occurrit ad illum occidendum: verùm si iuxta aliquam arborem ipse se abscondat, tunc huiusmodi animal cornu suo adeò fortiter in arborem irruit, illúdque in ea ita figit, vt inde extrahere nullo modo valeat; atque ita ipsomet cornu capitur, quo alium ferire, & occidere nitebatur. Eodem planè modo contingit inimico nobis nocere volenti: Scriptura
Eccl. 27. enim non potest falli, quæ ait; *Qui fodit foueam, incidet in eam; & qui laqueum alteri ponit, peribit in illo; & qui statuit lapidem proxi-*
Prou. 26. *mo, offendet in eo.* Et rursus: *Qui emittit lapidem, reuertetur ad eum.* Hoc patet in Aman, qui in eodem patibulo fuit suspensus, quod Mardochæo parauerat.

Si quis ense lapidem feriat, non lapis, sed ensis læditur, quippe qui percussione obtunditur. Tela emissa, si duritiem lapidis offenderint,

derint, nonnunquam repercussa in eum, qui emisit, reciproco impetu sæuiunt. Sic iniuriæ ab inimicis illatæ, si te patientia munitum offenderint, in inferentem reuertentur, qui, quòd non doleas, dolebit; cùm ideo lædat, vt doleas. Audi Tertullianum: *Idcirco quis te lædit, vt doleas; quia fructus lædentis in dolore læsi est. Ergo cùm fructum eius non dolendo euerteris, ipse doleat necesse est amissione fructus sui.* Diuus quoque Hieronymus ostendit, lædentem maximè confundi, & cruciari patientia læsi. *Nihil*, inquit, *ita confusam facit iniuriam agentis, sicut fortis, & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.* *lib. de patient. cap. 8.* *in epist. ad Hebræos.*

B Aliis nocentes similes sunt vulpeculis, ad quarum caudas iunctæ, ac ligatæ erant faces, ad comburendas Philistinorum segetes, quas quidem incenderunt, sed seipsas consummarunt. Sic mali, dum aliis nocere quærunt, sibi primùm damnum acquirunt. Comparat Diuus Augustinus malitiam, siue iniuriam faculæ incensæ, quæ priùs ardet, & consumitur, quàm aliud incendat. *Faculam*, inquit, *apponis, vt aliquid incendat; numquid non ipsa facula prior ardet, vt aliquid possit incendere? Malitia autem procedit ex te, & quem priùs vastat, nisi te? Equidem dico, quòd fieri potest, vt malitia tua alteri non noceat, vt autem tibi non noceat, fieri non potest.* Aliquando malitia tua non nocebit patienti, tibi verò semper nocebit lædenti. *Iudic. 15.* *in Psalm. 34.*

Muræna non potest priùs aquaticos angues in alienam perniciem parere, quàm

proprium

proprium suum ventrem, in quo concepti fuerant, eroserit: ita quiuis iniustus malitiam suam primus experitur, antequam in alios effundat. Ideo multi connatam sibi bilem excitantes ex iracundia multa, priùs obiêre, quàm hostes suos vlti sint. Vnde idem Augustinus: *Iniustitia*, inquit, *iniusti tibi nocet, & illi non nocet? vnde fieri potest, vt non iniquitas eius, quæ per eius indignationem, & odium procedit ad lædendum te, non priùs ipsum vastet intus, quàm te tentet foris? Tuum corpus premit aduersitas, illius animam putrefacit iniquitas.* Et infrà: *Quidquid in te profert inimicus, in illum redit. Eius persecutio te facit purgatum; illum reum. Cui ergo plus nocet?*

in Psalm. 36.

ibidem.

ibidem.

Idem Doctor lædentes ait esse similes his, qui, vt alterius tunicam concidant, per suum proprium corpus gladium traiiciunt; ideo illos insanire dicit, eósque meritò irridet. *Quale est*, inquit, *sæuire gladio, nec posse occidere, nisi corpus inimici, & posse occidere animam suam? decipiunt, contra se sæuiunt, insaniunt, non se vident; tamquam si vellet aliquis per corpus suum ferrum traiicere, vt concideret tunicam alterius. Attendis quò peruenisti, & non attendis quà traiecisti; illius concidisti vestem, sed tuam perforasti carnem. Constat ergo plus esse, quòd se lædunt iniqui, & quòd sibi nocent, quàm quòd sibi videntur nocere illis, quos oderunt. Sententia Domini est, aliter fieri non potest; & arcus eorum frustrentur. Quid est, frustrentur? Nihil nocent iusto.*

Zachar. 2.

Loquens Deus per Prophetam his, qui ab inimicis læduntur, sic ait: *Qui tangit vos,* C

tangit

tangit pupillam oculi mei. Secundùm versionem Septuaginta sic est legendum: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi sui.* Plantinus quoque testatur se vidisse duo exemplaria vulgatæ editionis, in quibus legebatur, *oculi sui.* Quibus verbis innuit Dominus, lædentes plus sibi nocere, quàm his, quos lædunt, cùm eos lædendo pupillæ sui proprij oculi noceant: tanto enim est læsio grauior, quanto pars læsa est nobilior. Obseruat Plinius, *lib. 11. cap. 37.* pupillam quamuis paruam, integram hominis effigiem reddere; additque non esse *lib. 28. cap. 6.* in hominis ægritudine timendam mortem, quamdiu oculorum pupillæ imaginem reddunt: quòd si non redderent, esset locus timendi. [Augurium, *inquit*, ex homine ipso est non timendi mortem in ægritudine, quamdiu oculorum pupillæ imaginem reddunt.] Si itaque inimicus lædens te, lædat & pupillam suam, lædetur illa effigies, quia in illa non apparebit; atque ita præsagium quoddam erit futuræ mortis, non tam corporalis, quàm æternæ.

Secundùm autem communem versionem; *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei;* dicendum est, Deum voluisse etiam hac loquendi formula ostendere, quàm graue sit peccatum lædentium proximum: cùm Iudæorum, qui Christum iniuriis affecerunt, grauius sit. Iudæi quidem in faciem Christi conspuerunt, alapis cæciderunt, colaphizarunt: totum corpus flagellauerunt: manus & pedes clauis transfixerunt: ori fel obtulerunt: latus lancea aperuerunt; nunquam

tamen eos pupillam oculi eius percussisse legitur. Qui verò proximum tangit, & lædit, pupillam oculi Dei lædere dicitur; ac proinde læsæ maiestatis diuinæ reus efficitur, cùm membrum percutiat diuinum.

Cæl. lib. 3. cap. 28. Galenus enim, teste Cœlio, vocat pupillam, diuinum membrum. Stoici quoque, referente eodem, hanc partem Dei appellatione honestare non sunt veriti. Proximo igitur inferre iniuriam, non tam est illum lædere, quàm Deum, ac seipsum offendere.

Similia. Quemadmodum calcans semetipsum excoquit: & adamantem percutiens seipsum lædit: qui in stimulos calcitrat, seipsum ferit: & qui duros silices manu cædit, ipse, non lapides vapulat. Ita, qui aliis infensus, & iniurius est, seipsum priùs, & magis offendit, quàm alios; quia multa sibi infert damna, & incommoda: nam non quiescit, non dormit, non comedit, donec vlciscendi appetitum expleat; &, vt obseruat Chrysostomus, gladio suo seipsum petit, & interimit, qui alteri nocere quærit.

homil. 44. in 1. ad Corinth. *Imaginare*, inquit, *hominem, qui vindicari optans, gladium stringit; & vt inimicum feriat, seipsum sciens, & volens eodem gladio transfodit: numquid non hunc mente omnino captum dices?* Ita insanit alium lædens, cùm magis seipsum lædat: quia gladium quærit, quo se iuguletur; foueámque parat, qua viuus sepeliatur.

Ratio autem, cur alium lædens sibi plus, quàm alteri noceat, hæc est, quia nimirum ei duntaxat in corpore, aut diuitiis, vel honore, & fama, aut denique in rebus tempo-

rariis

rariis officit: sibi verò in anima, æternam asciscens & accumulans damnationem. Quamobrem ei potiùs dicere possumus: miserere tibi, quàm miserere inimico tuo. Hoc patet in Dauide fugiente Saülis persecutionem, ac latitante in spelunca, in quam intrauit Saül, quem poterat Dauid tunc occidere, sed noluit, imò verò sic rogabat: *Miserere mei, Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea.* Lyranus rationem assignat ipsius repetitionis, & ingeminationis: sic enim scribit: *Secundùm quod dicit Rabbi Salomon, semel dicit Dauid; miserere mei, Deus; petens ne occideretur à Saüle. Secundò, petens ne Saül occideretur ab ipso.* Ideo suadentibus sociis, vt in illa opportuna occasione eum interficeret, respondit: *Propitius sit mihi Dominus, non faciam hanc rem.* Non dixit; propitius sit ei Dominus; sed, mihi: quia illum occidendo, priùs animam propriam, quàm corpus Saülis interfecisset; ac proinde magis sibi, quàm ei nocuisset. Sibi igitur Dauid bene consuluit, quando Saüli non nocuit. Magna etiam nobis præstatur misericordia, quando inimicis non nocemus; quia maximum damnum nobis intulissemus. Hanc misericordiam postulabat Dauid, ne scilicet inimicum interficeret: optabat quoque illam inimico conferri, ne ei noceret.

Psalm. 56.

Lyran.

1. *Reg.* 24.

E Idem Dauid sic de inimicis suis conquerebatur; *Circumdederunt me sicut apes*, &c. Si quibusdam credere fas est; illos dicimus ab apibus citiùs pungi, qui adulterio, aut aliqua alia libidine sese commacularint.

Psal. 117.

Fortè Dauid erat tunc adulterio coinquinatus: ideo sibi videbatur ab apibus pungi, quando ab inimicis circumdabatur,& impetebatur: aut potiùs idcirco inimicos illum insectantes apibus comparat,quia illis idem, quod apibus, contingere cernebat. Sunt enim apes inter animalia iracundissimæ, ac pro corporis captu pugnacissimæ; & dum aculeo percutiunt, euiscerantur, quia cum aculeo exeunt intestina; atque ita moriuntur: dolorem quidem percusso inferunt, sibi autem mortem. Idem inimicis nos lædentibus contingit: debacchantur, percutiunt, vulnerant; sed seipsos magis cruentant, sibique maius damnum inferunt. Idcircò illud Senecæ eis meritò dicere possumus. [Infœlicem linguam bonorum exercete conuicio: instate,commordete, citiùs multò frangetis dentes,quàm imprimetis.]

Aristot. lib. 9 de animal. cap. 11.

lib. de vit. beat. cap. 19.

Dicunt nonnulli dari aliquas apes non habentes aculeum; vel si habeant, non eo vtuntur: sicut de Rege apum scribunt Ambrosius,Basilius,& alij; cui quidem est aculeus,sed eo nunquam vtitur. Fœliciores igitur reperiuntur illæ apes,quæ carent aculeo, quia minùs periclitantur morte: nam aculeata apis,si Regis exemplum sequi neglexerit, sed stimulata aculeum iniecerit, morietur,vt iam diximus: idem continget vlcisci volentibus, vltio enim in vlciscentis caput incidit.

Simon Maiol. tom. 1. can. dier.

in Exam. v.

Non est silentio prætereundum, quod etiam de apibus obseruant iidem Doctores. Si quis apes oleo casu perfundat, propè necantur,

cantur, eo quòd obstructis poris aëreum illud spiramen haurire non possunt; at continuò si quis acetum iis superinfundat, illicò reuiuiscunt, eo quòd citò vis aceti poros illos aperire dicitur. *Apes*, inquit Basilius, *oleo madefactæ pereunt, meatibus obstructis: aceto autem statim effuso rursus reuiuiscunt.* Ex quo discimus, quòd patientia, & misericordia, cuius præcipuè oleum symbolum est, ita necatur inimici: vindicta verò aceto repræsentata, reuiuiscit. Audi Tertullianum: *Fatigetur improbitas patientia tua. Plus improbum cadis sustinendo. Ab eo vapulabit, cuius gratiã sustines.* Vides igitur, non immeritò Dauidem hostes suos apibus comparasse, apibus, inquam, stimulantibus, atque ex eo plus sibi nocentibus. *in Examet. homil. 8.* *lib. de patient. cap. 8.*

F Cæterùm, nullis impiorum insectationibus, calumniis, & improperiis læditur vir probus: sed si quod sit damnum, in lædentes omnino cadet; quod optimè probat Chrysostomus hac similitudine. *Ponamus*, inquit, *mirabilem quemdam, atque insignem esse virum, quem omnes adulterum, furem, sepulcrorum inuasorem, homicidam, latronem prædicent: ille verò nec irritetur, nec molestè ferat, nec alicuius huiuscemodi rei conscius sit. Qua igitur vituperatione lædetur? nulla profectò. Quid, inquies, si multi malam de ipso habeant opinionem? nulla, inquam, vituperatione læsus est; sed illi se vituperant, qui alium, quàm decet, virum talem existiment. Dic, quæso, si quis Solem tenebrarum authorem existimet, Soline, an sibi detrahit? sibi videlicet ipsi, cùm amentis, & insanientis opinionem conse-* *homil. 43. in Matth.*

quatur. Eodem planè modo, qui bonos prauos esse putant, seipsos vituperant. Sic ille, sentiens sycophantam sibi priùs quàm alteri nocere.
epist. ad Eustoch. Vnde & Hieronymus: *Apud Christianos, non qui patitur, sed qui contumeliam facit, miser est.*

Simile. Quemadmodum qui candelam ardentem digitis propriis mungit, candelæ quidem lumen clarius efficit; suos autem digitos adurit, & contaminat; sic qui iusto detrahit, aut contra proximum obmurmurat, suam quidem mentem, & conscientiam, & linguam contaminat, & reatu peccati adurit; iusto autem meriti materiam prębet, eiúsque famam celebriorem reddit. Nunquam Deus
Num. 12. Moysen magis laudauit, quàm dum Aaron contra eum murmurauit. Aaron murmurando fratrem Deo commendauit, sed seipsum contaminauit.

Sunt detractores, & maledici porcis, & suibus similes, quæ amœnissimum hortum, pulchris, & odoriferis floribus consitum ingressæ, flores non attingunt, sed fimum, si quis fortè in angulo est; aut lutulentam lacunam inuenientes, in ea se volutant, illam euentilant. Vnde de maledico conuiciatore
in dieta salutis. cap. 19. eleganter dixit Diuus Bonauentura, quòd *in modum porci, vbi ponit pedem, ibi & os; & sicut canis macelli semper habet os sanguinolentum.* Sicut igitur sues eodem luto se fœdant, in quo se volutant, eóque se tamquam vestimento sordido induunt; ita conuiciatores seipsos conuiciis inficiunt, quibus alios afficiunt. De vnoquoque illorum sic Dauid:
Psal. 108. *Dilexit maledictionem, & veniet ei. Induit maledictionem,*

lediſtionem, ſicut veſtimentum. Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operitur; & ſicut Zona, qua ſemper præcingitur. Sunt verba ſignificantiſſima, quibus docet Spiritus ſanctus, detractores, murmuratores, ſuſurrones, maledicos; idem priùs, & grauiùs paſſuros, quod contra proximum fecerunt. Quæ cùm ita ſint, non debemus dolere, ſed eis condolere: non iniurias referre, ſed patienter ferre.

Prouidentiâ Dei ad vtilitatem noſtram prouenit, quidquid ab inimicis patimur, ideo æquanimiter tolerandum.

CAPVT VIII.

A T patienter perſecutiones, calumnias, & qualcumque iniurias feramus; conſiderémus, Dei prouidentiâ, vel ſaltem Deo permittente, cuncta nobis euenire: licèt enim Deus non habeat velle fieri malum; habet tamen velle permittere malum, ex quo poteſt elicere bonum. Quòd inimici noſtri, vel impij ſæuiant in nos, permittit Deus, ac eis ſolam poteſtatem nocendi tribuit, non voluntatem, licèt eorum mala, quam non fecit, voluntate vtatur: ſicut Medici ad corpora curanda vtuntur interdum viperæ veneno, quod non fecerunt:

Deus enim eſt quidem malarum voluntatum ordinator, ſed non creator. Nam voluntati malæ vitium eſt ex ipſa, quo mala eſt, non ex Deo. Quòd igitur malus velit tibi nocere, habet à ſe: quòd poſſit, habet à Deo, qui, vt tibi noceat, permittit; vel vt puniaris, aut vt proberis, vel vt coroneris, aut alia iuſta de cauſa, quamuis tibi ignota.
in Pſal. 29. Hoc fusè tractans Diuus Auguſtinus, ſic ſcribit. *Sæuiant modò inimici, humilient, faciant non quidquid volunt, ſed ſicut deſuper permittuntur: non quòd Deus det illis voluntatem nocendi, ſed poteſtatem. Vnuſquiſque enim malus apud ſe habet voluntatem nocendi: vt autem poſſit nocere, non habet in poteſtate: vt velit, iam reus eſt: vt poſſit, occulta diſpenſatione prouidentiæ Dei, in alium permittitur ad pœnam; in alium permittitur ad probationem; in alium permittitur ad coronam. Ad pœnam, quomodo permiſſi ſunt alienigenæ capere populum Iſraël, quia peccauerunt in Deum. Ad probationem permiſſus eſt diabolus in Iob: probatus eſt autem Iob, confuſus eſt diabolus. Ad coronam verò permiſſi ſunt perſecutores in Martyres.*

Minabatur Pilatus, ac iactitabat ſe habere poteſtatem dimittendi, & crucifigendi Chriſtum. At verò Chriſtus intumeſcenti Iudici oſtendens, vnde ſit illi hæc poteſtas
Ioan. 19. *Non haberes*, inquit, *in me poteſtatem, niſi data tibi eſſet deſuper.* Quaſi dicat: nocendi quidem potes habere voluntatem, ſed non poteſtatem, quæ cur tibi detur, nouit ipſe, qui tibi illam contulit. Noli inuidere iniquo, quòd habeat poteſtatem nocendi tibi; ſed illi

compa

compatere, & ignosce, quòd habeat voluntatem. Non enim ob potestatem melior, sed ob voluntatem nocendi fit deterior.

B. Idem Doctor explanans illa verba Psalmistæ; *Quares locum eius, & non inuenies*; ostendit, locum peccatoris esse vsum peccatoris, quia illo vtitur Deus vel ad probandum iustum, vel ad emendandum. *Quid est*, inquit, *locus eius? vsus eius. Habétne aliquem vsum peccator? habet. Hic vtitur illo Deus ad probandum iustum, quomodo vsus est diabolo ad probandum Iob, vsus est Iuda ad tradendum Christum. Est ergo in hac vita, quod agatur de peccatore. Hic est ergo locus eius, quomodo est in fornace aurificis locus paleæ: ardet palea, vt aurum purgetur. Sic sæuit impius, vt iustus probetur.* *in Psal. 36.*

Quando, verbi gratiâ, habes vicinum te conuiciis lacessentem; vel dominum rigidum, & asperum; vel maritum crudelem, aut vxorem rixantem; aut aliquem tibi iniurium, & contradicentem, murmuras, vellésque illum longè abesse: sed nouit Deus illum prope, vel iuxta te esse constituendum, tibíque adiungendum. Ibi est locus eius, quia illo vult vti Deus; ne conquereris, sed æquo animo patiaris. Sic ordinauit, qui omnia ordinatè agit, quíque suauiter omnia disponit. Idcirco ne quæras, nec cogites talem de medio tollere, quia Deus fortè alium illo peiorem aduersum te suscitaret.

Sunt nonnulli, qui magis prosunt odio, quàm obsequio. Exempli gratiâ, impius ille Antiochus plus commodi Machabæis attulit, eos necando, quàm beneficiis, & hono-

tibus afficiendo. Pellem capitis eis detrahebat, & illorum capita ad diademata præparabat: torrebantur eorum corpora in ferrea sartagine, & longè fiebant eorum animæ à tartarea voragine. Manus quidem eorum præscindebantur, sed ad præmia æterna sumenda non præpediebantur. Oblatas carnes comedere respuerunt, & proprias carnes cruciandas tradiderunt. Quid de illo Tyranno Antiocho in populum Dei, & in sanctos istos

Serm. 110. de diuersis. Machabæos sæuiente dicat idem Augustinus, audiamus. *Per istum miserum Antiochum populus Dei flagellatus est, & probatus. Per eum sancti iuuenes Machabæi coronati sunt. Ergo habuit hic locum suum. Malus erat, sed eo bene vsus est, qui malus esse non potest. Sicut enim mali homines malè vtuntur creaturis bonis: sic Creator bonus bene vtitur hominibus malis. Nouit quid tamen agat, qui totum creauit genus humanum. Artifex portat, appendit: aurifex librat: pictor nouit, vbi ponat nigrum colorem, vt sit decor à pictura; & Deus nescit, vbi ponat peccatorem, vt sit ordinata creatura?*

C Saulus adhuc spirans minarum habuit locum suum, quando Deus eo vsus est ad erudiendos, & exercendos fideles: verùm habuerunt alij locum suum, quibus etiam Deus vsus est ad erudiendum, & castigandum eumdem Paulum; qui iusto Dei iudicio multa passus est pro nomine IESV, quoniam sæuiebat in nomen IESV. Sic Christus

Act. 9. promiserat Ananiæ: *Ego ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Quasi dicat,

in Psal. 36. secundùm eumdem Augustinum; *Reddam*

illi,

illi, vindicabo me de illo, & patietur pro nomine meo, qui sauit in nomen meum. Erudiui, vel erudiui per eum alios, erudiam & ipsum per alios. Factum est hoc, & nouimus, quanta sustinuerit Saulus, multò plura, quàm fecerat; quasi auarus exactor cum vsuris recepit quod dederat. Seruatus est Saulus, vt vestes lapidantium Stephanum seruaret; sed seruati sunt alij, qui illum flagellarunt, lapidarunt, iniuriis affecerunt, ac tandem qui ei caput absciderunt. Quòd igitur fideles persequutus sit Paulus, & alij Paulum sint insectati; non malè eis cessit, sed eorum saluti profuit: sic & tibi proderunt malorum insectationes, cùm tibi prouidentia Dei obueniant.

De Iacob & Esaü adhuc in vtero materno existentibus dictum est Rebeccæ: *Maior seruiet minori*; scilicet Esaü seruiet fratri suo Iacob. Quæ verba explanans Diuus Thomas, ait, Esaü seruisse ipsi Iacob, non per se, & directè, sed indirectè, & per occasionem; quia dum odit, & insectatus est eum, id maximè ad bonum, gloriámque eius profecit: scriptum est enim; *Qui stultus est, seruit sapienti.* Ideo Diuus Augustinus scribit, illud vaticinium fuisse adimpletum persequente Esaü fratrem suum Iacob, cui seruiebat non obsequendo, sed persequendo; quomodo molæ seruiunt tritico, quomodo lima, vel malleus auro, quomodo panibus coquendis furnus. Ita enim mali seruiunt bonis. *Genes. 25.* *in epist. ad Rom. 9.* *Prou. 11.* *Serm. 78. de tempore.*

D Erat quidem Iacob in domo patris à matre delicatè nutritus, homo lenis, & in pace domestica versatus, deliciis maternis perfruens,

fruens, qui matris industria benedictionem fratris surripuerat: qui plus à matre, quàm Esaü diligebatur. Verùm inter huiusmodi blanditias oritur dissidium; insurgit pugna, necem Esaü fratri moliri cœpit. *Dixit enim in corde suo; venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Vnde coactus fuit Iacob è domo paterna recedere, & fugere in Mesopotamiam, vbi plurimos perpessus est labores; pastoris enim officium per viginti annos exercuit; die, noctúque æstu vrebatur, & gelu; fugiebátque somnus ab oculis suis, vt ipsemet fatetur. Verùm quid inde lucratus est? multa sanè; nam se à nece liberauit: inde vitam illam desidiosam in sinu matris excussit, & itinerum laboribus, & pastoralis curæ rationibus delicias abiecit; inde diues nimiùm effectus est; ibi matrimonium contraxit, ex quo duodecim Patriarchas filios habuit, ex quibus Christus originem traxit. Ecce quomodo maior minori seruiuit. Sic persecutiones, & malorum insectationes seruiunt iustis. Dei igitur consilio, & prouidentia fit, vt à malis boni exerceantur, & ita præmium æternum consequantur.

Genes. 27.

Gene. 31.

Iosepho quoque non mediocrem vtilitatem attulit odium fraternum: non enim fratres sui tantum potuissent ei prodesse obsequio, quantum profuerunt odio. Nam quem venditum, & deperditum crediderunt; liberum postea, potentem, & gloria sublimatum inuenerunt; & quem subiectum existimauerunt, imperantem in Ægypto viderunt:

derunt: reuera quod pertulit, illum sustulit. Non immeritò igitur quod à fratribus suis contra se actum fuerat, arcano Dei consilio, & prouidentiæ imputauit, qui magna sæpe mala in longè maiora bona pro infinita sua bonitate, & sapientia mutare solet. Intelligebat enim vir ille pius res mortalium plerumque quidem occulto, semper autem recto, iustóque Dei iudicio, & consilio disponi, & administrari. Scitum est, quod egregiè doctus, & disertus Boëtius scriptum reliquit *Sola est diuina vis, cui mala quoque bona sunt, cùm eis competenter vtendo, alicuius boni elicit effectum.* *lib. 4. de consol. phil. pros. 6.*

Diuus etiam Hieronymus omnia nobis hîc prouidentia Dei contingere affirmat, non ad nostram perditionem, sed purgationem. *Prouidentia Dei*, inquit, *omnia gubernantur; & quæ putatur pœna, medicina est.* Quis non à sapiente Medico potionem ordinatam amanter suscipiat, quantumuis amara illa sit, cùm prouidè, & ad sanitatem recuperandam tribui sibi cernat? Interdum malitia infirmamur, idcirco disponit Deus, vt inimicorum, aut malorum hominum persecutione curemur. Quid querimur? salutaris est medicina, ab optimo, & cælesti Medico præparata, sed manu inimicorum propinata. Noli respicere manum porrigentem, sed attende Medicum ordinantem. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* aiebat Christus. Dedit quidem Pater, sed per manus Iudæorum. Propinat etiam tibi calicem persecutionum, calumniarum, insectationum, per *super Ezechiel.* *Ioan. 18.*

manus

manus proximi tui tibi iniurij. Nulla indigebat medicina, qui alios curaturus venerat. Sanus bibit amarum calicem; cur tu infirmus bibere recusabis? *Quis enim*, ait Augustinus, *non ægrotat in hac vita? quis non longum languorem trahit? nasci in hoc corpore mortali, incipere ægrotare est.* Propterea hortatur nos, vt spe futuræ, & certæ sanitatis nullam respuamus medicinam. *Tolera*, inquit, *medicinalem dolorem, futuram cogitans medicinam. Tu non toleras ad incertum: qui promisit sanitatem, non potest falli. Fallitur Medicus aliquando, quia hoc non curat, quod fecit; Deus te fecit, & certus curat, & gratis. Ferto ergo manus eius.* Vel ferto manus illas, quibus vtitur ad purgandum te. Nouit, quando sint admouendæ, vel amouendæ. Interim caue, ne tua impatientia illud sit tibi detrimento, quod tibi dabatur pro medicamento.

in Psalm. 102.

ibidem.

Diuus Gregorius quamdam assignat rationem, cur interdum Deus permittat iustos iniuriis à quibusdam affici. *Sunt autem plurimi, qui vitam bonorum fortasse amplius, quàm debent, laudant: & ne qua elatio de laude surrepat, permittit omnipotens Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere; vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur.* Ne extollaris laudibus, permittit Deus, vt humilieris vituperiis: & ne nimia tui opinione corrumparis, necesse est, vt alterius increpatione, imò & insectatione comprimaris. Ita Deus nouit tibi expedire; ideo, quamuis posset, noluit impedire.

lib. 9. epist. 39.

Denique,

Denique, dum nos insectantur inimici, iniuriis lacessunt, aut quouis modo lædunt, reuocemus statim in mentem hæc verba Beati Augustini, illáque ad nostram consolationem sæpe repetamus. *Saeuiant, quantum voluerint, & quantum permissi fuerint peccatores. Quidquid acciderit iusto, voluntati Dei deputet, non potestati inimici. Saeuire ille potest; sed si ille noluerit, ferire non potest. Et si ille voluerit, vt feriat, nouit suum quemadmodum excipiat. Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quid sibi ergo plaudit iniquus, quia flagellum de illo sibi fecit Pater meus? Illum assumit ad ministerium, me erudit ad patrimonium. Nec attendere debemus, quantum permittat iniustis, sed quantum seruet iustis.* Permittit enim iniustis persecutionem, seruat iustis glorificationem, & omnibus retributionem.

in Psalm. 36.

Hebr. 12.

Licebit tamen nobis post persecutionem inimicorum, vel ipsis nos persequentibus, sic cum eodem Augustino Dominum alloqui. *Domine, lux mea; inimici mei de me fecerunt quæcumque voluerunt, percusserunt, nudauerunt, vulnerauerunt, polluerunt, corruperunt me, occiderunt me; quia recessi à te.* Deinde sic Dominum cum eodem deprecari. *Domine, quoniam tu es qui fecisti me, noli exterminare me; tantum cæde, vt proficiam, non vt deficiam: tantum tunde, vt producar, non vt comminuar.*

Solil. cap. 6.

in Psalm. 38.

Non

Non debemus malis inuidere ob illorum huius vitæ prosperitates; sed patienter ferre, quòd prosperentur, & in hoc mundo floreant.

CAPVT IX.

OMMVNIS olim apud Ieremiam multorum hæc fuit ad Deum querela; *Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui prauaricantur, & iniquè agunt? Plantasti eos, & radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum, &c.* Iob quoque hac de re conqueri videbatur: *Quare impij viuunt, sublenati sunt, confortatique diuitiis?* A

Ierem. 12.

Iob. 21.

lib. 20. de ciuit. Dei. cap. 2.

Quamuis Diuus Augustinus his quæstionibus satisfacere optans, dicat. *Nescimus, quo iudicio Dei bonus ille sit pauper, malus ille sit diues: iste gaudeat, qui pro suis deperditis moribus cruciari debuisset: contristetur ille, qui vita laudabilis gaudere debuisset.* Verumtamen tum ipse, tum alij Doctores his, & similibus querulis interrogationibus respondentes validissimas afferunt rationes, quibus ostendunt, impiorum prosperitati nullo modo esse inuidendum; nec magni pendenda seu bona, seu mala, quæ videmus esse bonis, malísque communia; sed, vt ait idem Augustinus, bona illa dumtaxat esse quærenda, quæ bonorum; atque mala fugienda, quæ propria

propria sunt malorum. Nam, ait Gregorius, *iustus tantò altiùs temporalia despicit, quantò his abunde etiam frui malos credit, & illa despicienda considerat, quæ Deus etiam peruersis præstat: sed ad percipienda cælestia mentem suam dirigit, quæ sibi cum reprobis communia esse non possunt.* *lib.13. moral.*

B Attentè illa considerabat, qui clamabat; *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem,* &c. *Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua: in homine faciente iniustitias.* Id est, noli inuidere, vel imitari malos, quòd vtantur prospero successu: vel, noli commoueri, & indignari, visa prosperitate malorum. Ne, inquam, irascaris florentibus improbis, vt aduersus Deum murmures, aut abiecto pietatis studio sequaris eorum exempla, vt eadem prosperitate fruaris. Valdè consideranda sunt verba, quæ Diuus Augustinus præmittit in præfatione huius Psalmi, quem potionem, & saluberrimum poculum vocat, quo quis vti poterit, dum infirmatur, affligitur, aut commouetur ob malorum prosperitates. *Reuera, inquit, hoc te perturbat hominem Christianum, quia vides malè viuentes, fœlices, sanos esse; superbos, dignitatibus eminere: & dicit cor tuum nullum esse diuinum iudicium, omnia casibus fieri, & fortuitis motibus ventilari. Nam si Deus, inquis, res humanas respiceret, non floreret illorum iniquitas, & mea innocentia laboraret. Omnis morbus animæ habet in Scripturis medicamentum suum. Qui ergo sic ægrotat, vt ista dicat in corde suo, bibat potionem huius Psalmi. Quid dicebas?* *Psalm. 36.* *Augustin. in Psalm. 36.*

mali florent, boni laborant. Quomodo iſta videt Deus? accipe, bibe. Ipſe tibi hanc, de quo iſta murmuras, temperauit potionem, tantùm ne recuſes ſaluberrimum poculum.

Curaberis ſine dubio, nullíque improbi fœlicitati inuidebis, ſi diligenter attendas allatas à Dauide rationes, quæ ſunt veluti potiones; ſic enim ſcribit. *Quoniam tamquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum citò decident*: vel, vt legit idem Auguſtinus, *ſicut olera prati citò cadent.* Non poteſt fœnum diu ſubſiſtere, nec diu vireſcere, quia altas radices non habet; eodem anno quo naſcitur, euellitur, aut præſcinditur. Nullus eſt, qui pratorum herbis vireſcentibus inuideat, quia vel à iumentis comeduntur, vel calore exſiccantur, aut igne abſumuntur, vel putredine conſumuntur. Sic non debemus impiorum fœlicitati mox perituræ inuidere.

Alciat. emblem. 124. Pulchro emblemate Alciatus breuitatem C proſperitatis impiorum deſcripſit, dum quamdam cucurbitam ſatam olim iuxta arborem pinum repræſentauit; quæ quidem cucurbita cùm multis pluuiis, atque cæli temperamento creuiſſet, laſciuire cœpit, & ramulos audaciùs porrigere: iámque in pinum ſerpebat, & ſuas in ramos frondes audebat inuoluere, prægrandia poma, & vireſcentia oſtentans.

Aëream propter creuiſſe cucurbita pinum
Dicitur, & grandi luxuriaſſe coma.
Cui pinus, nimirum breuis eſt hæc gloria: nam te
Protinus aduenie, qua malè perdet hyems.

Hoc

Hoc meritò dicitur in eos, qui ob momentaneam quamdam fœlicitatem, aut prosperitatem gloriantur, non attendentes, nec recordantes, quòd fallacia sunt, & caduca quæcumque à fortuna pendent, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magistratus, potentiæ, & similia: affluunt subitò, repentè dilabuntur; nullo in loco stabili fixa radice consistunt; sed incerto flatu huc atque illuc acta, quos extulerunt in sublime, decursu improuiso destitutos miserrimè deiiciunt: fortunæ enim volubilitas tantùm constans in leuitate sua est, vt ait Naso, qui etiam de seipso sic loquitur: *Ouid. 5. de Tristib.*

Nos quoq; floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flāmaque de stipula nostra, breuisque fuit.

Scitum est illud cuiusdam prisci Mimi. *satyr. 2.* [Citò improborum læta in perniciem cadunt,] qui interdum, vt ait Iuuenalis, tolluntur in altum, vt lapsu grauiore ruant; non à fortuna conseruantur, sed infortunio reseruantur. Theramenes Tyrannus, illapsa domo in permultos, solus euasit incolumis. Ob id cùm fœlix prædicaretur, exclamans; O fortuna, inquit, cui me occasioni seruas? *Erasm. in Apoph.* sentiens se non esse seruatum, sed maiori malo reseruatum.

Ideo meritò Iob væ imprecabatur impij *Iob. 5.* fœlicitati his verbis; *Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim.* Non inuidebat, sed maledicebat; non æmulabatur, sed execrabatur. Quid sit autem stulti pulchritudini maledicere, exponit Gregorius. *lib. 6. moral. cap. 4.* *Quasi*, inquit, *firma radice stultus attol-*

 litur,

litur, quando hîc temporali prosperitate fulcitur. Pulchritudini quippe stulti maledicere, est eius gloriam ex considerata damnatione iudicare, quia eò atrociùs in tormentis obruitur, quò altiùs in peccatis eleuatur; quia cùm transit, quod extollitur, permanet quod punitur. Qui honoratur in via, in peruentione damnabitur. Propterea ipse Dauid non vult nos *æmulari in eo, qui prosperatur in via sua.* Non attendas, quanta mali in via possideant, sed quanta eos mala in termino maneant. Postquam illos cogitaueris florentes, considera cruciandos. Vidisti præsentem eorum pulchritudinem, sed non cogitasti futuram eorumdem turpitudinem.
in Psal. 36. *Illis*, ait Augustinus, *est in via prosperitas, in peruentione infœlicitas.*

Psal. 36. Ridet modò impius, *Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit, quòd veniet dies eius.* Et hæc est alia ratio, qua probat Dauid non esse impio inuidendum. Cur enim illi inuides, quem Deus irridet? *veniet dies eius.* Id est, veniet tempus, quo destruetur, & peribit impius, aut eius prosperitas. Potuit olim *4. Reg. 25.* Sedecias Rex impius Ieremiam Dei Prophetam præcipitare in foueam, fame vexare, ac multa mala tacente Domino perpetrare: sed tandem venit dies eius, in qua captus ipse à Rege Babylonis, regno priuatus est, oculis orbatus, eiúsque filij trucidati, ac perpetuis fuit mancipatus carceribus. Triumphauit Aman aliquando in aula Assueri Regis, honoribus, diuitiis, & potentia affluebat; sed tandem venit & dies eius, in qua patibulo suspenditur, quod Mardochæo parauerat. *Hest. 3. 6. & 7.* D

Fœlix

Fœlix sibi, & beatus, optimóque loco esse videbatur Herodes; quando *vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad Tyrios, & Sidonios. Populus autem acclamabat; Dei voces, & non hominis.* Omnes illi blandiebantur, honoribus afficiebatur, ab omnibus timebatur: sed venit dies eius, nec tardauit. Nam *confestim percussit eum Angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo; & consumptus à vermibus, expirauit.* Vides tu multos in hoc mundo florere, & prosperari; sed scito, quòd veniet dies eorum. *Veniet,* ait Augustinus, *dies iniusti, quem prospicit Deus. Qui dies? eius vindictæ. Ille habet oculos cognitionis, tu habeto credulitatis. Quod videt Deus, crede tu.* *Act. 12.* *in Psal. 36.*

Nónne audis Iobum quærentem quidem, non tamen conquerentem, sed asseuerantem; *Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniquitatem?* In quæ verba sic Gregorius. *Festina consolatio bonorum, est consideratus finis malorum. Eant ergo nunc reprobi, & delectationum suarum desideria compleant. Negantur electis in hac vita bona terrena, quia & ægris, quibus spes viuendi est, nequaquam à Medico cuncta, quæ appetunt, conceduntur. Dantur autem reprobis bona, quæ in hac vita appetunt; quia & desperatis ægris omne, quod desiderant, non negatur.* His itaque consideratis, hortatur nos idem Doctor, ne malorum fœlicitati inuideamus. *Perpendant,* inquit, *iusti quæ sint mala, quæ iniquos manent, & nequaquam eorum fælicitati inuideant, quæ percurrit.* *Iob. 31.* *lib. 21. moral. cap. 4.* *ibidem.*

Mirabatur Augustinus, quòd quidam E impius bene mortuus fuisset, non minus tamen vocat illius mortem, cæterorúmque malorum pessimam. *Miror*, inquit, *quia noui peccata, & scelera ipsius, & bene mortuus est, in domo sua, intra limina sua, & in lecto suo, nulla peregrinationis iniuria fuit illi, nulla vel immatura ætate. Audi Deum; Mors peccatorum pessima. Quæ tibi videtur bona, pessima est, si intus videas. Vides foris iacentem in lecto, numquid vides intus raptum ad gehennam?* Hoc vt probet, affert exemplum diuitis epulonis, & pauperis Lazari. In illo enim apparet, quàm sit periculosa humana prosperitas: in isto, quàm optanda aduersitas. Videtur quidem prosperitas ventus secundus; sed hoc vento ad infernum nauigatur. Contrà verò, res aduersæ aduerso, contrarióque vento similes censentur: at hoc flatu aduerso in cælum tenditur. Prosper diuitiarum ventus, plenis velis diuitem in Orcum impulit; flatus paupertatis, & miseriæ aduersus Lazarum in sinum Abrahæ tamquam in portum tranquillissimum duxit. Audiamus Chrysostomum. *Diuiti*, inquit, *nauis erat plena mercium, ac secundo nauigabat vento; verùm ad naufragium festinabat, eo quòd onus nolebat circumspectè ponere.* De Lazaro addit: *Cùm fluctus essent tam multi, vicissimque alij super alios Lazarum impeterent, non tamen demersum est nauigium*; quia scilicet prospero vento aduersitatis impellebatur.

in Psal. 33.

Luc. 16.

homil. 1. de diuit. & Lazar.

Vtrumque iterum proponit idem Chrysostomus ad nostrum solamen. *Vbi*, inquit, *videris*

homil. 3.

videris improbam vitam agentem, nec quidquam acerbi hîc patientem, ne putaueris illum beatum; sed defle potiùs, ac deplora, velut illîc omnia tristia perpessurum, quemadmodum diues epulo fecit. Rursus, vbi quem videris virtutis studiosum, & eumdem innumeris affligi molestiis, beatum existima, vt qui & hîc omnia sua peccata diluerit, & illîc multam habeat paratam mercedem, sicut Lazaro euenit.

Solo vento prosperitatis fuit nauis diuitis demersa: hoc solùm audiuit; *Recepisti bona in vita tua.* Quæ quidem verba, secundùm Gregorium, pauore potiùs indigent, quàm expositione. Nam si qui sint, qui in hoc mundo exterioris boni aliquid acceperint, ipsum donum exterius pertimescere debent, ne illis pro quorumdam suorum actuum recompensatione sit datum. Hanc causam submersionis, siue damnationis diuitis attendens Bernardus, sic exclamat. *Haeccine cruciatuum causa tota, quòd in hoc sæculo bona recepit? ita planè. Neque enim ad hoc nos de Paradiso voluptatis animaduersio diuina eiecisse videretur, vt alterum sibi hîc Paradisum adinuentio humana pararet.* Noli igitur æmulari, aut inuidere his, qui pro bonis caducis mala accepturi sunt æterna: opta potiùs esse de illorum numero, quibus pro transitoriis laboribus patienter toleratis requies conceditur sempiterna. *Serm. de verb. Petri,* Ecce nos reliquim.

F Beda etiam suam affert rationem, cur non debeamus æmulari, indignari, aut inuidere prosperantibus malis. *Ne indignemini,* inquit, *si mali in hoc mundo floreant, & vos patimini;* *Beda, & est glos. super illud Iacob.* Omne gaudium exist.

quia non est Christianæ Religionis in mundo exaltari, sed deprimi. Mali nihil habent in cælo, vos nihil in mundo; sed spe illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contigerit, gaudere debetis. Fruantur bonis temporalibus, qui suis malis actionibus, bonis priuabuntur æternis: floreant iniqui, à flore æternæ hæreditatis alieni: gaudeant hîc sua transitoria hæreditate, qui de perpetua non curant, nec cogitant. Iusti autem æterna bona possessuri, temporalia mala patiantur, & tormenta perpetua aliquando passuris compatiantur.

in Psal.70. Vnde Augustinus: *Non tibi videantur fœlices, qui florent ad tempus. Tu castigaris, illis parcitur: fortè tibi castigato, & emendato filio hæreditas reseruatur.*

Simile. Si aliquem reum iam morti ob sua facinora damnatum, & mox tortori tradendum, videres in carcere ludentem, ridentem, sericis indutum, cibis delicatis nutritum, à multis honoratum, huícne inuideres? Cur igitur inuides flagitiosis hominibus in hoc mundo florentibus, & prosperantibus, cùm similes sint noxiis, qui in vinculis ad vltimum seruantur supplicium? Iocari possunt, otiari, & tripudiare, sed turpem mortem non possunt euitare. Possunt hæc esse signa lætitiæ, sed non innocentiæ. *Præsentis vitæ prosperitas*, ait Gregorius, *innocentiæ testis non est; quia multi ad perennem vitam per flagella redeunt: & plerique ad infinita supplicia sine flagello moriuntur.* *lib.15. moral. cap.24.*

Scito illum multùm pati, qui peccando nihil aduersi in hoc mundo patitur. & qui

ita

ita peccato suo Deum irritauit, vt nullum in hoc sæculo flagellum meruerit. Audi Augustinum. *Irritauit Dominum peccator, vt ista patiatur, id est, vt correptionis flagella non patiatur. Multùm irascitur Dominus, dum non exquirit, dum quasi obliuiscitur, & non attendit peccata, & per fraudes, & scelera ad diuitias, honorésque peruenitur.* Cur igitur huic talia patienti, & grauia passuro inuides? Cur potiùs miseris non misereris? Audi & Gregorium. *Peccantes quosque tunc consideremus ampliùs miseros, quando eos conspicimus in culpa sine flagello derelictos.* *in Psal. 9.* *in Ezech.*

G Aliqui apud Psalmistam conquerebantur, & de quibusdam sceleratis hominibus murmurabant, dicentes: *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Et rursum: *Ecce ipsi peccatores abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias.* Primæ querimoniæ respondet Diuus Bernardus his verbis. *Qui in labore hominum non sunt, in labore dæmonum profectò erunt.* Carent temporali flagello, quos manet æternum. Quid murmuras? quid inuides? Alteri verò respondeat Gregorius. *Tantò,* inquit, *iniustis temporalia bona suppetunt, quantò æterna denegantur. Vituli, qui mactandi sunt, in liberis pastibus relinquuntur; qui verò ad laboris vsum, vita deputati sub iugo retinentur.* Sicut igitur non est inuidendum vitulis, licèt vberrimis nutriantur pascuis, cùm citò sint mactandi: ita nec malis hominibus, licèt diuitiis, deliciísque abundent, cùm talia sint futuræ damnationis indicia. *Psal. 72.* *super illa verba,* Ecce nos reliquimus omnia. *lib. 21. moral. cap. 4.*

Dicunt aliqui, & refertur ab Aiguano, *in Psal. 36.*

quòd crescente Luna, crescit humidum in corporibus animalium, & fiunt eorum corpora validiora; decrescente verò, fiunt debiliora: animalia etiam venenosa crescente Luna magis sunt venenosa. Quid per Lunam, quæ semper mutatur, intelligitur, nisi mundi prosperitas, quæ nunquam in eodem statu permanet? quia nunc crescit, & nunc minuitur: modò hominem extollit, modò deprimit: nunc clarum, nunc infamem reddit. Crescente igitur hac temporali prosperitate, roborantur corpora humana, id est, caro magis insurgit aduersus spiritum; & sic venena, id est, peccata multiplicantur: decrescente verò fortuna, caro minùs spiritui aduersatur, ac consequenter venenum peccati debilitatur. [Res est inquieta fœlicitas, ait Seneca, ipsa se exagitat: hos in potentiam irritat, alios in luxuriam: hos inflat, hos mollit, & totos resoluit.] Non est igitur inuidendum humanæ prosperitati, ad talia vitia, & ad perniciem nos inducenti.

epist. 37.

Præterea, quid somnianti inuides? sunt omnes diuites, & fœlices huius sæculi veluti dormientes, & somniantes. Non est ille verè diues, qui somniat se habere diuitias, quas non possidet finito somno; finitur autem somnus minimo strepitu: sic minima interdum infirmitate finitur huius vitæ somnus, quo finito finitur omnis mundana prosperitas. Audi Psalmistam: *Dormierunt somnum suum viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Vnde Diuus Gregorius de quodam suas ostentante diuitias sic scribit. *Eat ergo nunc,*

H

Psal. 75.

lib. 18. *moral. cap.* 12.

nunc, & acceptis rebus tumeat, seséque super cæteros extollat, glorietur se habere, quod proximus non habet: veniet quandoque tempus, vt euigilet; & tunc cognoscet, quàm vacuum fuerit, quod in somno tenuerat. Sæpe namque contingit dormienti inopi, vt se per somnium diuitem videat, atque ex eisdem rebus animum extollat, lætetur se habere quod non habuit: sed repentè euigilans, euigilasse se doleat, qui interim diuitiarum imagines vel dormiens tenebat. Sic sic nimirum sunt huius mundi diuites, &c. Diuus Augustinus vocat etiam mundanam prosperitatem somnium exurgentis, aitque diuites, ac fœlices huius mundi defecisse veluti somnium euigilantis. *Quomodo*, inquit, *defecerunt? sicut deficit somnium exurgentis. Fac hominem in somnis videre se inuenisse thesaurum, diues est, sed donec euigilet. Pauper dormierat, sed diues in somnis factus fuerat Si non euigilasset, diues esset. Euigilauit, inuenit ærumnam, quam dimiserat dormiens. Et isti non inuenient miseriam, quam sibi comparauerant? Cùm euigilauerint de hac vita, transit illud, quod quasi somno tenebatur, veluti somnium exurgentis.* *in Psal. 72.*

Cæterùm, hoc solum iustis sufficiat, quòd Deus illos respiciat: nam *oculi Domini super iustos.* Non tantùm respicit, sed & audit clamores illorum. *Et aures eius ad preces eorum.* Qui videt te, & audit te, nouit cur non ditet te: noli murmurare, quasi ab illo non videaris, aut exaudiaris. Habemus itaque Deum nos videntem, & audientem, atque quæ nobis expediunt, concedentem. *Si*, inquit idem Augustinus, *murmurantem seruum in domo* *Psal. 33.* *In hunc Psalmum.*

magna

magna non audiret paterfamilias, quereretur, & diceret: quanta nos hîc patimur; & nemo nos audit? Numquid dicis illud de Deo, quanta hîc patior, & nemo me audit? Si audiret me, fortè dicis, tolleret mihi tribulationem; clamo, & tribulor. Quando tribularis, audit te. Sed Medicus est, adhuc putre habes nescio quid: clamas, sed adhuc secat, & non tollit manum, nisi secuerit, quantum videtur. Est igitur tua paupertas, vel miseria veluti ferramentum, quo Deus vtitur ad resecanda, quæ tibi fuissent nocitura: resecuit tibi prosperitatem, diuitias, honores, vel fauores huius sæculi, & hæc alteri concessit, quia ita expediebat: gaudeas, & aliis ista possidentibus non inuideas.

De patientia habenda in damno, vel iactura bonorum temporalium.

CAPVT X.

RODERIT plurimùm, si, perditâ substantiâ, illud tempus quis in memoriam reducat, in quo, quod perdidit, non possidebat. Hoc agnouit D. Gregorius, illúdque inculcat: *Magna*, inquiens, *consolatio est in rerum amissione, illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit res, quas perdidimus, non habuisse.* Quando non habebas, non dolebas; cur modò doles, quòd non habeas? Caruisti, & cares, licèt sint diuersi A

lib. 2. moral. cap. 11.

diuersi temporis, tamen sunt eiusdem modi; habeas te igitur eodem modo; & sicut tunc non dolebas, ita nec nunc doleas. Multi nunquam habuerunt, quod tu perdidisti, & tamen non dolent, quòd non habuerint. Cur doles te habuisse, quod ipsi non habuerunt? vel quid desles te non habere, quod ipsi non habent, & tamen non dolent?

Considerandum est etiam, omnia bona fortunæ à Deo nobis esse data commodato, atque aliena potiùs esse, quàm propria. Audi Senecam. [Quidquid est hoc, quod circa nos ex aduentitio fulget, liberi, honores, opes, referta vestibula, cæteráque ex incerta, & mobili sorte pendentia, alieni, commodatíque apparatus sunt, nihil horum dono datur, collatitiis, & ad dominos redituris instrumentis scena adornatur. Alia ex his primo die, alia secundo referentur: pauca vsque ad finem perseuerabunt, &c.] Dei autem sunt hæc omnia, vide quid dicat; *Meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius.* Et per Aggæum Prophetam. *Meum est argentum, meum est aurum, dicit Dominus exercituum.* Ne dicas igitur; propria, vel mea perdidi, quia secundùm Ambrosium impudenter loquereris. *O impudens dictum!* ait, *propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti?* Nónne nudus egressus es de vtero matris tuæ? nónne nudus reuersurus es? hoc post Iobum clamat Apostolus. *Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium, quòd nec auferre quid possumus.* Indicat Diuus Augustinus, qualiter debeamus vti rebus à Deo nobis

lib. de cons. ad Mar. cap. 10.

Psal. 49.

Agg. 2.

Iob. 1.

1. Timot. 6.

in Psal. 34. nobis concessis, dum ait: *Omnia, quibus vteris in hac vita, sic tibi debent esse, tamquam stabulum viatori, non tamquam domus habitatori.* Non ægrè fert viator stabulum, in quo iacuerat, deserere: ita non ægrè feras perdidisse quod possidebas.

Cùm itaque commodatarij simus, nulla fit nobis iniuria, si à nobis repetatur, quod nostrum non est, & maximè ab eo, cuius sunt omnia. Noli ergo dicere, perdidi: sed dic, accepit Deus, quod mihi commodato dederat. Ille potuit auferre, qui potuit conferre. *Dominus dedit*, ait Iob, *Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.* Vtinam & tu in damno bonorum tuorum similia diceres. Sicut Domino placuit, ita factum est. At verò nihil nisi bonum illi placere potest. Nouit ipse aliquando expedire, vt nobis auferantur, quæ priùs concedebantur. Alienum erat, quod possidebas; ergo alienum, non tuum perdidisti. Quæres autem alienum, si amissum ægrè feras. Audi Tertullianum. *Quod nostrum videtur, alienum est: nihil enim nostrum, quoniam Dei omnia, cuius ipsi quoque nos. Itaque si damno affecti impatientes erimus, non de nostro amissum dolentes, affines cupiditatis deprehendemur; alienum quærimus, cùm alienum amissum ægrè sustinemus.*

Iob. 1.

lib. de patient.

B

C

Præterea, si bona, quæ perdidisti, exigui esse momenti, paruíque valoris crederes, certè parum, vel nihil doleres. Scio quidem magni facere homines bona temporalia; verùm talis æstimationis magnitudo non ex valore, sed ex apprehensione nostra procedit.

Sicut

Sicut turrim, verbi gratiâ, Babylonicam in breui papyro depictam iuxta domunculam paruam, incredibilis magnitudinis eam esse iudicamus, cùm tamen palmi quantitatem reuerà non excedat, quia scilicet sic illam apprehendimus turrim. Ita etiam bona ista terrena magnitudinem, & valorem ex apprehensione nostra, non ex rei veritate habent; quia scilicet cum vitæ miseriis ea metimur. [Æstimemus singula, ait Seneca, fama remota, & quæramus quid sint, non quid vocentur,] vel quid apud homines habeantur. Ideo subdit idem Philosophus. [Quæ maxima inter vos habentur, diuitiæ, potentia, sestertio nummo æstimanda sunt.] epist. 98.

C Epictetus Philosophus, cuius tanta fuit olim admiratio, vt, teste Gellio, lucerna eius fictilis tribus drachmarum millibus penderetur, dicere solebat, nos non perturbari rebus huiusce mundi, sed opinione earum. Amisit quis diuitias, honores, dignitates, turbatur, quia se magna perdidisse opinatur; quòd si illa parui penderet, non mœreret, iuxta Sapientem.: *Non contristabit iustum quidquid ei acciderit.: impij autem replebuntur malo.* Cur iustus non tristatur? Num quia nulla ei accidit tribulatio? nequaquam: nam *multæ tribulationes iustorum:* sed quia omnia huiusmodi mala ei aduenientia pro nihilo reputat; solùm illud verè malum existimat, quod æternum est, & quod separat à Deo, quale est peccatum. Mali autem, quia bona huius mundi plurimi æstimant, dolent, torquentur, lacrymantur, dum illa amittunt. lib. 17. cap. 19. Prou. 12. Psal. 33.

Verùm

lib. 3. de ira.cap.31. Verùm illos risu dignos iudicat Seneca. [Quanto risu, *inquit*, prosequenda sunt, quæ nobis lacrymas educunt: Crede mihi, leuia sunt, propter quæ non leuiter excandescimus, qualia quæ pueros in rixam, & iurgium mouent; nihil ex his, quæ tam tristes agimus, serium est, nihil magnum. Inde, inquam, nobis ira, & insania est, quòd exigua magna existimamus.] Hæc ille, & prudenter.

lib. de hab. muliebri. Apud Tertullianum legimus, quibusdam in locis aurum tam paruo haberi pretio, vt etiam incarcerati catenis aureis vinciantur. *Apud quosdam Barbaros*, ait, *quia vernaculum est aurum, vinctos auro habent in ergastulo, & diuitiis malos onerant.* Si huiusmodi gentes aurum, & diuitias magnifacerent, eis suos malefactores non ornarent, vel potiùs onerarent; digna illa iudicant, quæ malis dumtaxat concedantur, vt eis crucientur. Pudeat Christianos, qui nolunt harum rerum vilitatem agnoscere: aurum enim, & argentum, ceteræque diuitiæ in se nullius sunt valoris, sed eis pretium dat existimatio hominum. *Chrysost.* Audi Chrysostomum. *Candore lucentis margaritæ attraheris? cogita maris esse aquam, & in eius sinibus antè iacuisse deiectam. Rapit animam auri fulgor, & nitor argenti? cogita terram, ac cinerem ea priùs fuisse, & modò esse. Placet pretiosa, & serica vestis? at vermium ille contextus est: opinio est, & humana præsumptio; nihil habent in se naturalis pulchritudinis.* Ad opum igitur contemptum inducet cogitatio vilitatis earum, quibus tandem contemptis, contemnetur illarum iactura.

Deinde

Deinde cogita diuitias à Christo vocari spinas, quæ multos suffocant, & te fortè etiam suffocassent, nisi à te fuissent ablatæ. Erant tibi diuitiæ, sicut spina pedi, aut alteri parti corporis infixa, quam si quis tibi extraheret, gratias ageres, quamuis auulsio dolorem pareret. Sic licèt doleas, gratias tamen Deo referas, qui has spinas pungentes, lacerantes, cruentantes, ac suffocantes à te amouit. *Luc. 8.*

D Noli præterea mœrere, quòd ea amiseris, quæ appetitum tuum non satiabant, sed augebant. [Potus, inquit Plutarchus, saltem ad tempus sedat sitim; cibus famem sanat: sed argenti cupidinem non extinguit argentum; nec aurum cupidinem auri.] Liceat nobis idem diuitiis dicere, quod in Medicum competit impostorem; *Pharmacum tuum morbum auget.* Pulchrè ostendit Seneca, cui assimilentur, qui possidendi diuitias desiderio tenentur. [Vidisti, *inquit*, aliquando canem, missa à domino frusta panis, aut carnis, aperto ore captantem? Quidquid excepit, totum protinus in integrum deuorat, & semper ad spem futuri inhiat. Idem euenit nobis expectantibus quidquid fortuna proiecit, id sine voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attenti.] Diuitias potiùs videmus deficere, quàm reficere. *Auarus*, inquit Sapiens, *non implebitur pecunia*; *& qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis.* Quid igitur doles de rebus, quæ non satiant te, nec aliquem tibi afferunt fructum? *lib. de cup. diuit.* *epist. 73.* *Eccl. 5.*

Cogita etiam, quòd nisi diuitias perdidisses, ipsæ fortè te perdidissent. Crates The-

lib. 2. contra Iouinianum. banus, vt scribit Hieronymus, proiecto in mare non paruo auri pondere; *Abite*, inquit, *pessum mala cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis.* Agnouit ille Philosophus posse hominem mergi nimia diuitiarum copia. Natanti non est plumbum amplectendum, sed omnia ad vestes vsque sunt excutienda, omnia sunt abiicienda. *in Psal. 51.* *Naufragium fugis*, ait Augustinus, *& plumbum amplecteris?* Qui diuitiis affluit, pondere premitur. Nullus autem est graui aliquo pondere oneratus, qui non desideret quàm citissimè exonerari. Vellem te auream audire Senecæ sententiam, illámque diligenter attendere. [Pecuniam, *inquit*, perdidisti: ô te fœlicem, si cum illa auaritiam perdidisti! Pecuniam perdidisti, & illa quàm multos. Eris nunc in via expeditior, domi tutior: exonerauit te fortuna, si intelligis, & tutiore posuit loco: damnum putas, sed remedium est: defles, gemis: miserum te clamitas, quòd opibus excussus es; tuo vitio ista tibi iactura tam tristis est: non tam molestè ferres, si tamquam perditurus habuisses.] Hæc ille, quibus ostendit prodesse potiùs, quàm obesse bonorum temporalium iacturam; quam facilè tolerabimus, si damnum, quod per hoc damnum euasimus, pensemus. Nam, *homil. 35. in Euang.* ait Gregorius, *si fixa mente mansura damna pertimescitis, damna rerum transeuntium grauia non putatis.*

epist. 11. ad Ageruch. Iuuat & Diuum audire Hieronymum de his, quæ magis nobis expediunt, differentem. E *Melius est*, inquit, *rem familiarem minui, quàm salutem*

salutem animæ perire. Melius est amittere, quod velimus nolimus aliquando periturum est, ac sponte dimittere, quàm id amittere, id est, Deum, pro quo omnia dimittenda sunt. Hoc est certissimum, satius esse amittere, quàm amitti; nudato corpore ad cælum tendere, quàm vestito in Orcum descendere. Gregorius Nazianzenus, vt expeditiùs ad cælum posset euolare, proprias vestes optabat exuere; laudátque Diuum Basilium, quòd nihil habuerit præter corpus, & corporis tegumenta. Columba à Noë cessantibus aquis emissa, *cùm non inuenisset, vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam.* Non reuerteretur, si vbi requiesceret inueniretur. Ita & tu, si haberes in terra, vbi affectum tuum collocares, fortè de cælo non curares.

orat. 20.

Genes. 8.

Pulchrè Diogenes diuitias *vomitum fortunæ* vocitabat. Nullus est, qui velit sorbere quod alius euomuit: ita nullus debet curare de diuitiis, quæ à fortuna euomuntur, & reiiciuntur. Rursus, nullus est, qui non optet euomere quod stomachum premit & onerat. Quando aliquo infortunio bona tua perdidisti, tunc euomuisti: illud infortunium Deus tamquam Medicus tibi propinauit & immisit, vt te ad vomitum prouocaret. *Quare plangis?* inquit Augustinus, *medicina est, non pœna; curatio, non damnatio.* Vtinam euomuisset diues ille epulo quæ illum onerabant, qui ne micas quidem vomere voluit, quia exoneratus fuisset, atque ita damnatus non fuisset. Dicat igitur Plinius. [Vomitiones homini in remedium sunt excogitatæ, licèt

Diogen.

in Psal. 102.

Luc. 16.

lib. 11. cap. 53.

inimicæ ſint dentibus.] Fortè dentes tibi dolent,quòd non habeant quod manducent; ſcito tamen hanc vomitionem, id eſt, bonorum tuorum amiſſionem, tibi valdè eſſe neceſſariam ad ſalutem. Hoc agnouit Deus, qui illam tibi conſultò immiſit,& ordinauit: gaudeas igitur, quòd exonereris, qui aliàs cruciareris.

lib. 1. moral. Porrò, ſi bona acquiſita non dilexiſſes, deperdita non doluiſſes. Aſſignans Diuus Gregorius rationem, cur Iob tantam ſeruauerit patientiam in amiſſione bonorum ſuorum,nullúmque ſenſerit dolorem, ſic ait. *Sine dolore perdidit, quia ſine amore poſſedit.* Potuiſti non diligere, ergo poteras non dolere; amor ille dolore purgatur, qui quidem dolor mitigabitur, ſi cogites te plurimùm mereri poſſe,ſi hanc iacturam patienter tuleris. *lib.7.inſtit. Monach.* Miſeranda enim ſecundùm Caſſianum conditio eſt, inopiam ſuſtinere, & fructu, quem ex illa comparare poſſemus, culpa, & impatientia noſtra carere.

F Qualiter autem ſint amanda bona fortunæ, indicat Seneca his verbis. *lib,de conſ. ad Marciam.cap. 10.* [Sæpe admonendus eſt animus, amet vt receſſura, imò tamquam recedentia.] Rebus igitur receſſuris, vel recedentibus non debemus vehementer adhærere; ad hoc nos hortatur, *Pſal. 61.* qui clamat: *Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere:* vel, vt legit Ambroſius, *ſi fluant.* Quaſi dicat: cùm diuitiæ fluxæ ſint; &,vt aduertit Baſilius, poſſeſſores ſuos torrente prærapido ocyùs prætercurrant,& alios alio modo mutent dominos, non ſunt omnino diligendæ,

nec ad

nec ad eas cor apponendum. Rationem assignat Augustinus; *Non vides*, inquit, *quia si ibi cor apposueris, & tu flues?* Fluant igitur diuitiæ, non defluat tua patientia; mirare, sed noli amare quæ ita fluant, vt incessanter ab vno domino transeant ad alium. *Fluenta sunt*, ait Ambrosius, *quæ miraris, quomodo veniunt, sic transeunt, & recedunt.* Et, vt notat Nazianzeni Scholiastes, sunt diuitiæ veluti aqua manu comprehensa, quæ tanto citiùs per medios digitos elabitur, quanto fortiùs constringitur. Cùm itaque diuitiæ non possint diu conseruari, cur in illas conseruas amorem? Cur, inquam, amas deserentes te? Crede mihi, cesset amor, & cessabit dolor. *Cur amatur*, inquit Gregorius, *quod relinquitur?*

in hunc Psal.

in orat. 43.

homil. 15. in Euang.

Si diligenter attendas, videbis non tantùm in te, sed & in multis aliis hunc diuitiarum fluxum. Imperator Caligula, qui aliquando, teste Suetonio, super immensos aureorum aceruos patentissimo loco diffusos, nudis pedibus spatiatus, & toto corpore aliquandiu volutatus est, tam pauper euasit, vt non habuerit vnde filiam dotaret, steteritque Calendis Ianuarij in ædium vestibulo ad captandas strenas, & stipes, quas in sinu diuersa turba fundebat. Non potuit Imperatoria potentia præterfluentes opes coërcere, super quas fortè ideo volutabatur, vt quas sola manu non poterat, toto saltem corpore retineret: sed non potuit ille, nec poteris tu: patientiam habe.

Sueton.

Accius Nauius Augur, cùm propter artis

Cic. lib. 1. de diuinat. ſuæ præſtantiam non tantùm à Tarquinio Priſco, verùm etiam ab aliis quamplurimis amaretur, & diuitiis ornaretur, ad tantam paupertatem poſtea peruenit, vt ſues paſcere cogeretur. Tu nondum porcos pauiſti, & ſi paueris, aut modò paſcas, veniat tibi in mentem prodigus ille parabolicus, qui totâ ab ipſo diſſipatâ ſubſtantiâ, factus tandem egenus porcos paſcebat: & cùm fame premeretur, non furto ſe dedit, aut aliis rebus illicitis, ſed ad patrem ſuum ſe contulit, veniam, opémque poſtulaturus. Diſce hac parabola, in ſimili neceſſitate omnia illicita deuitare, & ad Patrem cæleſtem recurrere, de quo ſic Auguſtinus. *Paſcet te, qui fecit te. Si paſcit latronem, non paſcet innocentem? Si paſcit damnandos, non paſcet liberandos?*

Luc. 15.

in Pſal. 61.

Plutarch. Demades Orator Athenienſis, cùm primò ita opibus, & potentia valeret, vt nihil aliud, quàm Macedonum & Antipatri gratiam in Republica quæreret, ad tantam pauperiem redactus eſt, vt eiectus ex ciuitate, non habuerit vnde pecuniam, qua illum Athenienſes mulctauerant, perſolueret.

G Verùm quid plures referam? Taceo cæteros, qui ex diuitibus facti ſunt inopes. Vnicum Dei Filium nobis proponamus. Ad hoc nos hortatur Baſilius. *Memor ſis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cùm diues eſſet, noſtri gratiâ egere voluit.* De illo ſic ſcribit Apoſtolus: *Propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet diues, vt illius inopia vos diuites eſſetis.* In quæ verba ſic Beda. *Dominus noſter non ſolùm homo cùm eſſet, ſed etiam pauper, cùm diues eſſet, pro nobis factus*

homil. de ira.

2. Cor. 8.

Beda.

factus est, vt nos diuitiarum, & diuinitatis suæ donaret esse participes. Tunc Christi inopia ditamur, dum nostrâ patienter toleratâ inopiâ, cælestium diuitiarum digni efficimur. Exclamet igitur Diuus Augustinus: *Quid facturæ sunt diuitiæ eius, cuius paupertas nos diuites fecit?* Qui vult te participem futurum in cælo suarum diuitiarum, voluit te in terra participem fieri suæ paupertatis. Numquid tu minùs habes quàm Christus, qui, vt ipsemet fatetur, non habebat in hoc mundo vbi caput suum reclinaret? Hoc propter te sustinuit, licèt omnia possideret. Tuam igitur inopiam patienter sustine, licèt aliqua possideres: ille enim non merebitur omnia possidentem videre in cælis, qui noluerit indigentem imitari in terris. *Augustin.* *Matth. 8.*

Denique, ostende in sustinenda hac tua inopia te generoso esse animo: nam, inquit Basilius, *non est turpe egere, sed paupertatem generosè non ferre.* Et Cæsar hæc aliquando dicebat: [Animi est mollities, paulisper inopiam ferre non posse.] Democritus illum, qui sinistram fortunam ferre nequeat, ne prosperam quidem posse ferre asseuerabat. Si nescias indigere, nesciebas abundare. Generosus ille erat Apostolus, qui clamabat: *Scio & abundare, & penuriam pati.* Non enim abundantia extollebatur, nec penuria deprimebatur: sed læto semper & erecto erat animo. Qui nesciebat superbire in abundantia, nesciebat deficere in penuria. *Quem,* inquit Gregorius, *nec abundantia in superbiam eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat,* *homil. de ira.* *lib. 7. de bello Gall.* *Philipp. 4.* *homil. 19. in Ezech.*

nouit abundare, nouit penuriam pati.

Dices, ſummum eſſe genus miſeriarum, fuiſſe fœlicem, vel cum Plauto: *Miſerum illud verbum, habuiſſe, & nihil habere.* Verùm falleris, ſi pauperes infœlices iudicas, quos Chriſtus fœlices prædicat: *Beati pauperes*; & diuites beatos, quos idem proclamat miſeros. *Væ vobis diuitibus*, &c. Vnde optimè Auguſtinus. *Sic Deus tonat, & ſtertis?* Cui potiùs credendum; tibi malè iudicanti, an Chriſto bene omnia agnoſcenti? Qui laudat indigentes; ipſemet egenus factus eſt. Verbo igitur, & exemplo inopiam celebrat.

in Rudent. *Matth. 5.* *Luc. 6.* *lib. 50. homiliar. homil. 13.*

Præterea, non eſt miſerum habuiſſe, & nihil habere; ſed nihil poſſe habere. Nam ille multum habet, qui nihil habens poteſt omnia habentem habere, ſcilicet Deum, qui vt plurimùm dat ſe minùs habentibus. Poſſunt fures, prædones, aut alij tibi auferre diuitias, ſed non Deum, qui tibi illas dederat. Ille eſt igitur quærendus, non diuitiæ; hoc tibi conſulit idem Auguſtinus. *Illum quære, qui deeſſe non poteſt. Subtrahuntur quæ dedit: numquid ſubtrahitur qui dedit?* H

in Pſal. 34.

Subiungis; ſi aliquid haberem, quo victitarem, non curarem, ſed nihil penitùs habeo, faméque cum tota mea familia pereo. Non propterea debes animo deficere: ſcit enim Pater tuus cæleſtis quibus rebus indigeas, & quænam tibi expediant. Propterea caue, ne quacumque neceſſitate premaris, te excrucies, vel in verba blaſphemiæ prorumpas, cùm etiam nihil proficeres. Vnde Seneca. [Illud, *inquit*, te non minimùm adiuuerit, ſi

lib. de conſol. cap. 20.

cogi

cogitaueris nihil profuturum dolorem
tuum.] Sed memineris patientissimi Iob, qui *Iob. 1.*
iacturam bonorum suorum, ac mortem
filiorum patienter ferendo, & Deum in tan-
to miseriarum pelago benedicendo, meruit
non tantùm quæ perdiderat, sed & duplicata
recuperare. De illo sic Gregorius: *Afflictus* *lib. 1. mo-*
terrena perdidit, sed afflictionem humiliter susti- *ral. cap. 12.*
nens, cælestia multiplicauit. Et non tantùm cæ-
lestia fuerunt ei multiplicata, sed & terrena.
Vnde etiam de illo sic scribit Chrysosto- *orat. de*
mus. *Postquam Job corona patientiæ, & fortitu-* *diuit. &*
dinis exornatus fuit, duplicia quæ amiserat, recepit. *paup. tom.*
Tu verò duplicia, ac triplicia, imò centuplicia reci- *5.*
pies cuncta, & vitam æternam, si tuleris generosè.

Dicunt aliqui, non tantùm fuisse illi du- *Perer. in*
plicatam substantiam, sed & vitæ suæ æta- *Genesim.*
tem. Nam, vt tradunt Olympiodorus, Sui- *Olymp.*
das, & alij, Iobi calamitas durauit per spa- *Suidas.*
tium septem annorum; iam vixerat septua-
ginta annis, quando ei aduenit, & post illos
septem annos vixit etiam alios septuaginta:
quia sicut Deus reddidit ei facultates du-
plicatas, ita credibile est reddidisse etiam
annos duplicatos. Hæc autem omnia meruit
sua patientia, quam præcipuè toto illo
septennio seruauit cum gratiarum actione.
Nam hoc vnum ore suo semper promebat;
Sit nomen Domini benedictum. Et quamuis *Iob. 1.*
toto vitæ suæ tempore miser extitisset, non
minùs Deum semper benedixisset, & in
ipsum sperasset, etiamsi maiora ei aduersa
inflixisset; hoc enim apud se statuerat, dum
diceret: *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.* *Iob. 13.*

Quæ verba explicans Gregorius, ostendit impium non benedicere Deum nisi in prosperis. De illo sic Dauid: *Confitebitur tibi cùm benefeceris ei.* Iustus verò tam in aduersis, quàm in prosperis ait, *Benedicam Dominum in omni tempore.*

Psal. 48.

Psal. 33.

Vtinam illum imitareris, & ita patienter omnia incommoda patereris, quia fortè sicut & ipse in pristinum statum restituereris: non enim abbreuiata est manus Domini. Qui dederát, potuit auferre; & qui abstulit, potest iterum dare; & si non det, scit hoc animæ tuæ non expedire, & spera videre, & possidere bona Domini in terra viuentium, & non in terra morientium. Cæterùm, quibus laudibus hunc patientissimum Iob celebret Tertullianus, non pigeat audire, vt illum & mirari, & imitari in omni tua necessitate valeas. *O fœlicissimum illum!* inquit, *qui omnem patientiæ speciem aduersus omnem diaboli vim expunxit. Quem non abacti greges, non illæ in pecore diuitiæ, non filij ruinæ impetu adempti, non ipsius denique corporis in vulnere cruciatus, à patientia, fide Domino dedita, exclusit, quem diabolus totis viribus frustrà cæcidit. Neque enim à respectu Dei tot doloribus auocatus ille est, sed constitit nobis in exemplum, & testimonium, tam spiritu, quàm carne: tam animo, quàm corpore, patientiæ perpetrandæ, vt neque damnis sæcularium, nec amissione carissimorum, nec corporis quidem conflictationibus succidamus. Quale in illo feretrum Deus de diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloriæ suæ extulit, cùm ille homo ad omnem acerbum nuncium, nihil ex ore suo promeret, nisi Deo gratias?* Ad

lib. de patient.

Ad eos qui litibus, siue processibus exagitati causa ceciderunt.

CAPVT XI.

A NVNQVAM defuêre rixosi, contentiosi, ac litigiosi. Empedoclem aiunt his fuisse moribus, vt assiduè contenderet, simultatésque cum aliquibus susciperet, eásque pertinacissimè exerceret. Diogenianus refert anum quampiam Ptolemaïdem, quæ quoad vixit lites agitabat, nec vnquam ab agendis causis feriabatur. Hyperbolus fuit mirum in modum appetens litium: hinc adagium, *vltra Hyperbolum*, quod de illo dicitur, qui causas, processúsque, quos vocant, plusquàm par sit, suscitat; & qui similis est his, de quibus Hesiodus: *Multi,* inquit, *litigant in foro, non tam vt aliquid consequantur, quàm vt alios vexent, atque molestent.* Ideo idem consulit, vt ille forum & lites vitet, qui sibi non est conscius magnarum diuitiarum. *Hesiodus.*

Christus veniens in mundum, voluit litibus & contentionibus finem imponere. De illo sic vaticinatus est Isaias, prout refertur ab Euangelista; *Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius*, vocem, inquam, contentiosam. Lites enim, secundùm Augustinum, etiam iustæ vix possunt suscipi sine peccato, quia ferè *Isai. 42. Matth. 12. Augustin. in Enchirid. cap. 78.*

proce

procedunt ex nimio amore rerum temporalium, & vix carent periculo odij, maleuolentiæ, calumniæ. Accedit iactura temporis, pacis, ac tranquillitatis internæ, quæ nisi maiori bono compensentur, non sine peccato lites etiam iustæ suscipiuntur. Vnde & Chrysostomus: *Omne iudicium*, inquit, *irritatio cordis est. Difficile est rem dimittere, sed difficilius est de iudicio sine peccato exire.* Hoc cognouit Apostolus, qui sic ad Corinthios scripsit: *Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini?* Quasi dicat: cùm litigandi ratio sit peccandi occasio, vtilius esset iudicio iniuriam accipere, fraudémque pati, quàm litigare; quod nihil ferè aliud est, quàm peccare.

Chrysost.

1. Cor. 6.

Non abs re igitur voluit Christus nos ab omni lite & contentione retrahere, quando nobis sic consuluit: *Ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Dices; si ad me pertinet tunica, quare cum illa debeo dimittere & pallium? Nouerat Dominus, quòd aliquando si contendere velimus, & litigare pro vna tunica, multa oportebit soluere, & expendere, quæ plus valebunt, quàm tunica & pallium simul, vt sæpe contingit: ita vt melius, & vtilius sit dimittere quod postulatur, ne plus litigando expendatur. Præterea, satius est tunicam & pallium dimittere, quàm ea defendendo peccatum committere, & sic animam amittere. Fortè Deus tuæ conscientiæ tranquillitati consulere volens, ideo permisit te causa B

Matth. 5.

cadere,

cadere, vt litigare deinceps desineres, atque ita seruus Domini remaneres; quia, iuxta Apostolum, *seruum Domini non oportet litigare.* 2. *Timot.* 2.

Vnde sapienter, & piè Beatus Ægidius *B. Ægid.* paradoxum hoc Christianum sanxit: *Quando quis contendit tecum, si vis vincere, perde.* Perde, inquam, substantiam, pecuniam, bona temporalia, & vinces dæmonem, & vitia. Itaque, cùm quis causa cecidit, diabolum vicit, qui illi suadebat, vt illas possideret facultates, quæ ad eum minimè pertinebant: quòd si pertinebant, vicit superbiam, luxuriam, & alia vitia, quæ facultates illæ nutriebant, fouebántque. Ideo meritò Sanctus Ephrem moriens gloriabatur, quòd nunquam cum vllo Christiano contenderit, aut litigarit, cùm hoc pacto multa lucratus fuerit. Est igitur lucrum, quod iacturam putabas: nam perdendo inuenisti, cadendo vicisti, dando recepisti, restituendo comparasti.

C Propterea, hoc dumtaxat vtar dilemmate, quo valeam consolari te. Vel illud, de quo, aut pro quo litigabas, & iudicio contendebas, tibi debebatur, vel non. Si tibi debebatur, iure possidebas; & si tibi sublatum sit, scito tibi semper deberi, illúdque tam auferentem, quàm possidentem tibi restituere teneri; verumtamen Deum permisisse, vt illud perderes, ne teipsum perderet. Præuiderat Deus illud tibi, aut hęredi tuo magnum incommodum, vel animæ iacturam allaturum: fortè enim illo fuisses abusus, aut in vestitu, vel in ludo, & cibo, aut alio modo; & quod nunc perdidisti processibus, amisisses

excessi

excessibus. Satius est substantiam nostram aliorum culpa perdere, quàm nostra. Quod altercando perdidisti, poteras naufragio, aut alia via perdere. Vt cataplasma capiti tuo commodè adhibeatur, necesse est capilli abradantur: vtilis abrasio, per quam fit curatio. Aliquo modo curandus eras, sed ne illa quam possidebas substantia impediret, necesse fuit, vt à te præscinderetur. Audi Ambrosium: *Quando caput curandum est, iubemur abrasos capillos demere, impedimenta cutis vniuersa deponere, vt nudo capiti perfectiùs medicina proueniat. Ita & cùm anima curanda est, præcipimur substantiam sæculi à nobis auferre, vt nuda & soli animæ congruentiùs spiritualis proueniat medicina.* Quod sponte ad salutem deserere noluisti, Deo permittente perdidisti: facta est Iudicis sententia veluti tonsoris nouacula. Sustineres tonsionem; patere hanc amissionem.

Serm. 2.

Dices; absque capillis potero quidem viuere, sed non absque istis quas amisi facultatibus, saltem non ita commodè. Respondeo, quòd, quemadmodum licèt sanguis necessarius sit, ac sine ipso non possit quis subsistere, cùm sit veluti sedes & vehiculum animæ; verumtamen si plus æquo abundet, & nimius sit, minuendus erit: ideo venam scalpello secari iudicabit Medicus. Ita bona temporalia, quæ tibi ad victum necessaria existimas, si affluant, nimiúmque abundent, nocebunt; & expedit, vt interdum minuantur: & sicut sententia Medici tibi extrahitur sanguis nociturus; sic hac Iudicis sententia

Simile.

ſententia tibi ſubtrahitur nocitura ſubſtan-
D tia. Tuus erat ſanguis, qui ex tua vena emanauit, ſed non minùs extrahendus, quia ſuperfluus: tua erat illa, quam iuſtè poſſidebas, ſubſtantia; ſed quia nimia, vel ſuperflua, conſultò tibi detrahitur, ne per illam ad interitum traharis. *Ceſt arreſt*, vel lata illa in te ſententia, fuit tibi ſalutaris phlebotomia, qua fuiſti quodammodo exoneratus. [Exonerauit te fortuna, inquit Seneca, ſi intelligis, & tutiore poſuit loco; damnum putas, quod remedium eſt.] Scito interim, quòd ſanguis ille tuus, aut ſubſtantia tua iniuſtè ablata requiretur de manu illius Iudicis, qui te condemnauit; ſic enim Deus illi per Prophetam interminatus eſt: *Sanguinem autem eius de manu tua requiram.*

Seneca.

Ezech. cap. 3. & 33.

Si verò ad te non pertinebat, quod tibi hac ſententia ſublatum eſt, cur doles, quòd cogaris reddere, quod tutâ conſcientiâ retinere non poteras, & quod neceſſariò ſub pœna damnationis æternæ tibi reſtituendum erat? Non fit nobis iniuria, dum præcipimur reſtituere aliena: nulla Iudicis ſententia potuit fieri tuum, quod alienum eſt: nolim te dolere, quòd reddas, ſed quòd cogaris reddere, factus ſpongiæ ſimilis, quæ niſi prematur ebibitam aquam non reddit. Vtinam igitur ſponte reddidiſſes, quod licitè poſſidere non poteras: quia, ſecundùm Tullium, [nihil eſt turpius ingenuo; nihil minùs libero dignum, quàm cogi à Magiſtratu alienum reddere.] Quod nociuum eſt in corpore, veluti apoſtema, neceſſe eſt, vt foras emit

Simile.

Cic. 4. act. in Verrem.

emittatur, ne vita amittatur: apostema erat, quod illicitè possidebas, quod non exiisset, nisi te Iudex sua sententia percussisset. Non est igitur tibi condolendum, sed congratulandum, quòd à te salubriter exierit, quod miserè te inficiebat: & quòd iam reliqueris, quod tandem relicturus eras, non sine maximo tuæ animæ detrimento.

Dices; quæ non rapui, exoluo, in domo mea, vel apud hæreditatem meam, quod reddere compellor, inueneram. Inuenisti, nec propterea tenere potuisti. Audi Augustinum: *Quod inuenisti, & non reddidisti, rapuisti.* Idipsum sentit Origenes, qui sic scribit. *Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod inuenerint, teneant: & dicunt, Deus mihi dedit: cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quid inuentum non reddant.* Non decet retinere, quod scis ad te non attinere. Nesciebam, inquis: esto; doleas, quòd nescieris; & gaudeas, quòd reddideris, etiam Magistratus sententia, tua antea ignorante conscientia: & quod tibi fieri velles, alteri fecisse non pigeat. Velles autem tuam tibi restitui substantiam, si ab aliis quamuis ignorantibus detineretur: patere tu similiter, vt alteri reddatur quod suum est. E

de verb. Apost. sup. Leuitic.

Cæterùm, indignum ducebat Seneca de puncto disceptare, vel litigare, & de infinitis cœlorum spatiis non curare. Punctum, imò minus puncto est, de quo litigasti, & quod perdidisti: pudeat te de re tam exigua contendisse, quæ eiusmodi est naturæ, vt ad alium transferri nequeat, nisi alteri eripiatur.

piatur. [Iſta quæ appetis, *ait ille*, quia exigua ſunt, nec poſſunt ad alterum, niſi alteri erepta, transferri; eadem affectantibus pugnam & iurgia excitant.] Parcit quodammodo anguſtia itineris, per quod tranſimus, & quod, teſte eodem, rixas concitat tranſeuntium: verùm, ſi ad infinita illa cælorum ſpatia, quæ appetimus, mentis aciem dirigamus, pudebit nos certè doluiſſe ob amiſſionem tam modicæ ſubſtantiæ, ac neglexiſſe ea, nempe cæleſtia, pro quibus cætera omnia negligenda, & contemnenda ſunt. *lib. 3. de ira. cap. 32.*

Ad Religioſos.

CAPVT XII.

A AD vos, ô viri Religioſi, non accederet noſter Clypeus, niſi audirem: *Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in timore & tremore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Qui tentationibus impugnatur, indiget armis, vt non expugnetur: ideo quis præmonetur, vt præmuniatur. Muniendi præcipuè eſtis patientia ad ardua quæque in ordine ferenda: patientes autem eritis, ſi diligenter præmia, quæ vos manent, conſideretis. Nam diabolo ſuggerente, exiſtimant veſtrûm nonnulli ſe non plus mereri in clauſtro, quàm in ſæculo, ideo optarent exire de clauſtro & redire ad ſæculum; nolúntque onus religionis patienter ferre, quòd credant *Eccl. 2.*

Dd nihil,

nihil, aut parum præmij ex eo referre. Audiamus igitur illos quærentes, & quasi conquerentes, & audiant ipsi nos respondentes.

1. Ecce nos, aiunt, reliquimus omnia, pauperem vitam ducimus, nihil penitus possidemus. *Quid ergo erit nobis?* Tria vobis promittuntur à Christo. Primò in hoc mundo,

Matth.19. *centuplum accipietis.* Deinde in iudicio finali, *sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.* Tandem, *& vitam æternam possidebitis.* Quoad primum, certum est Christum vobis sub centupla quantitate multò plura quàm dimiseritis, polliceri in hac vita: ponitur enim certus numerus pro

Luc.18. incerto. Ideo apud Lucam pro *centuplum*, legitur, *multò plura*, & est sensus: magna pro paruis quæ reliquistis, aut multò plura,

Marc.10. quàm reliquistis, recipietis: *nunc in tempore hoc*, vt est apud Marcum.

Quomodo autem quis pro his quæ dimisit, centuplum sit recepturus, explicat

Collat. 24. cap.26. Cassianus: *Centuplam*, inquiens, *fratrum, parentúmve recipiet quantitatem, quisquis patris vnius, vel matris, seu filij pro Christi nomine, charitate contempta, in omnium qui Christo seruiunt, dilectionem sincerissimam transit. Pro vno scilicet tot inueniens patres, fratrésque feruentiore, ac præstantiore sibi affectione deuinctos. Multiplicata etiam domorum, atque agrorum possessione ditabitur, quisquis vna domo pro Christi dilectione reiecta, innumera Monasteriorum habitacula, tamquam propria possidebit, in quacumque orbis parte, velut in sua domus iure succedens,*

cedens; quomodo enim non centuplum, & si Domini nostri sententiæ superadiici aliquid fas est, plusquàm centuplum recipit, qui decem, vel viginti seruorum ministeria, infida, & coactitia relinquens, tot ingenuorum, ac nobilium spontaneo fulcitur obsequio? Quod ita esse, etiam vestris experimentis probare potuistis, qui singulis patribus, matribúsque, ac domibus relictis, quamlibet mundi partem fueritis ingressi, patres, matres, fratrésque innumeros, domos quoque & agros, seruósque fidelissimos, conquiritis, qui vos vt proprios dominos summis venerantur officiis. Hæc ille.

B Modicum, aut ferè nihil est, quod in sæculo deseruistis, & amplum est quod in ordine comparastis. Socrates Alcibiadem diuitias suas iactantem adduxit ad tabulam, in qua descriptus erat totius terræ ambitus, rogauítque, vt in ea Atticam inueniret, quam cùm ille ostendisset, rogauit item vt suos fundos indicaret: cùm respondisset, nusquam illic esse depictos; cur ergo, ait, eorum te possessione effers, quæ nulla terræ portio sunt? Adeò sunt exigua quæ à quibusdam possidebantur in sæculo, vt vix percipi valeant: & licèt magna apparerent, tamen nulla ferè essent in comparatione eorum, quæ in ordine acquisierunt. Tritemius de ordine Sancti Benedicti, cuius ipse erat alumnus, affirmare audet, *si omnes ei suæ possessiones manerent, futurum sine dubio vt Sanctus Benedictus tertiam Christiani orbis partem possideret.* Quod nemo mirabitur, si temporum illorum pietatem attendat, ex qua illa liberalitas in

lib. de viris illustrib. cap. 2.

Deum, eiúsque famulos. existebat. Verè de
Prou. 13. paupere Euangelico illud dici potest: *Est quasi diues, cùm nihil habeat.* Estis, inquam, viri
1. Cor. 6. Religiosi, *tamquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Vnde optimè Bernardus: *Non*
Serm. 21. in Cantic. *putent*, inquit, *diuites huius sæculi fratres Christi sola possidere cælestia, quia audiunt dicentem: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Possident & terrena, & quidem tamquam nihil habentes, & omnia possidentes, eò pro certo magis domini, quò minus cupidi.* Videte igitur, quomodo voluntaria vestra paupertas etiam in præsenti ampla compensetur substantia.

Dicet fortè aliquis: habeo quidem multa, sed non mihi soli, cùm omnia sint apud nos communia. Esto; nihil refert. Nec in sæculo solus fuisses vsus tua substantia, ex ea comedissent filij, domestici, & amici. Cur tibi tantùm vis in claustro, quo solus non vtereris in sæculo? Instas: eiusmodi sum instituti, in quo non solùm in particulari, sed nec in communi aliquid possidere permittitur; quomodo ergo nobis de necessariis prouidebitur?
lib. de eleemosyna. Respondet Diuus Augustinus te increpando, & increpat respondendo. *An putas, terrena deerunt, quibus cælestia, & diuina tribuuntur? unde hæc incredula cogitatio? Quid facit in domo Dei perfidum pectus?* Credo equidem omnia optata tibi non suppeditari; sed nec vlli sæcularium: neque enim hoc expedit. Sufficiant tibi necessaria, quæ nunquam tibi deerunt, si Deo non desis. Dico itaque
in cap. 6. Matth. cum Hieronymo; *In promissis veritatis nemo dubitet.*

dubitet. Sit homo, qui esse debet, & mox addentur ei omnia, propter quem facta sunt omnia. Vera certè & docta ratio. Nam cùm omnia, quæ in mundo sunt, hominis gratiâ facta sint, nunquam illa se ab hominis obsequio subtraherent, nisi ipse se à diuino obsequio subtraheret. Quare si ille ad eam, quam Deo debet seruitutem, redierit, iure quodam suo reliqua, tamquam sua, & sibi debita recuperabit, potissimùm quæ illi erunt necessaria. Non enim deseret te, pro quo omnia deseruisti: si ei, vt decet, seruias; tibi, vt expediet, prouidebit.

C Propterea, & præterea, pro vtroque parente, & aliquibus fratribus & sororibus derelictis innumeri, vt diximus, à Domino suscitantur patres, fratres, benefactores, & alij amici spirituales, vos interdum plus diligentes, quàm parentes ipsi carnales, qui vobis ministrabunt quæ necessaria erunt. Audite Bedam. *Qui terrenis*, inquit, *affectibus, siue possessionibus pro Christi discipulatu renunciauerit, quò plus in eius amorem profecerit, eò plures inueniet, qui se interno suscipere affectu, & suis gaudeant sustentare substantiis.* Non abs re igitur Climacus dicere solebat; *pauperem Monachum dominum esse mundi; &, qui iactauit in Deum curam suam, possidere per fidem omnes gentes in seruos.* *in homil. de Sancto Benedicto.* *Grad. 17.*

2. Quantùm ad secundum, promittitur vobis in iudicio extremo iudiciaria potestas. *Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.* Hanc autem iudicandi potestatem tribuendam esse à Christo pau- *Matth. 19.*

Iob. 36. peribus Euangelicis præuiderat Iob. *Iudicium pauperibus tribuit.* Dicat igitur Magnus *lib.10.moral.cap.vlt.* Gregorius: *Quisquis stimulo diuini amoris excitatus, hîc possessa reliquerit, illîc proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit, vt simul tunc iudex cum iudice veniat, qui nunc consideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat.* *Serm. super hæc verba, Ecce nos reliquim. &c.* Conquerebatur Diuus Bernardus, quòd nonnulli parui facerent hanc promissionem. *Quid*, inquiens, *istud miseriæ est, quòd ad verbum tantæ promissionis negligentia humana dormitat?* Iudicent vos nunc filij huius sæculi, atque præiudicent; sedeant, & aduersus vos loquantur: sunt ipsi futuri tamquam rei, & vos iudices: sunt iudicandi, & vos iudicaturi: stabunt, & vos sedebitis: trepidabunt, & vos eritis securi. *Serm. 8. in Psal. 90.* *Fœlix paupertas*, ait idem Bernardus, *quæ tam securos, imò tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, in illo examine meritorum.* Obtenebratis cæli luminaribus, cadentibus stellis, trepidantibus cæteris hominibus, ac toto terrarum orbe commoto, eritis intrepidi audita hac Christi *Luc. 21.* voce: *Leuate capita vestra, ecce appropinquat redemptio vestra.*

Dicent aliqui: hæc sedendi, & iudicandi D potestas Apostolis promissa est, non nobis. Respondeo etiam nobis fuisse promissam, qui Euangelicam profitemur paupertatem, quæ omnino Apostolica est. Audite Bernardum: *Serm. de ingrat.* *Apostolicam omnes nos vitam professi sumus, Apostolicæ professioni nomina dedimus vniuersi.* Qui igitur exemplo Apostolorum omnia propter Christum reliquerunt, cum

Christo,

Christo, & Apostolis alios iudicaturi sedebunt. Testis sit Beda: *Omnes*, inquit, *qui ad exemplum Apostolorum sua omnia reliquerunt, & sequuti sunt Christum, iudices cum eo venturi sunt, sicut etiam omne mortalium genus est iudicandum. Quia autem duodenario sæpe numero solet in Scripturis vniuersitas designari, per duodecim sedes Apostolorum omnium vniuersitas iudicantium, & per duodecim tribus Israël vniuersitas iudicandorum ostenditur.* Si modò mendicantes stetis, tunc iudicantes sedebitis; & sicut sessuri, & iudicaturi estis cum Christo, ita etiam his qui vobis eleemosynam denegauerunt, dicturi estis cum Christo: *Esuriui, & non dedistis mihi manducare*, &c. Hoc vobis non exprobrabitur, quibus aliquid possidere non permittitur. *Nam*, ait Bernardus, *quomodo à nobis exigat Deus, quod pro ipsius amore relictum est?* Hanc itaque secundam vestram remunerationem concludam cum eodem Patre. *Numquid non pretiosiorem ducitis paupertatem vestram thesauris sæculi, siquidem ipsa est, quæ liberat vos à verbo aspero?* Ecce verbum asperum: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Et; *Ite maledicti in ignem æternum*, &c. *Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare*, &c. Fœlix igitur nostra paupertas, quæ & sessionem cum Christo, & liberationem meretur à verbo aspero.

Serm. in nat. S. Bened.

Matth. 25.

Serm. 3. in Psal. 90.

ibidem.

3. Tertiò, paupertati nostræ vita promittitur æterna, cùm dicitur; *& vitam æternam possidebitis.* Quid quærimus amplius? Hoc promittit, qui fallere non vult, neque potest, idque iureiurando; ait enim. *Amen dico*

Matth. 19.

Marc. 10.

vobis: nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me, qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, &c. & in sæculo futuro vitam æternam. Iam beatos vos proclamauit, iámque vestrum esse regnum cælorum declarauit. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Non dixit, *erit*, sed, *est*; vel quia paupertas ita omnium curarum sæcularium expers est, vt in hac quoque præsenti vita futuræ vitæ æternæ fœlicitatem præcipiat ac prægustet: vel quia adeò remota est ab omnibus periculis, adeóque ei certa est huiusmodi vita æterna, ac si eam manibus teneret, vti dicemus infrà ad pauperes, vbi ostendimus, quanta bona, quantæque vtilitates eueniant pauperibus; ita vt satius sit bonis temporalibus indigere, quàm abundare.

Matth. 5.

Beatus Pater noster Franciscus paupertatem appellat *Altissimam:* quia in altissimum cælum attollit hominem. *Calca mundum,* inquit Augustinus, *vt eo calcato gradum tibi facias, per quem in sublime conscendas.* Verè altissima paupertas, quæ nos altissimos facit. Dicat iterum idem Augustinus: *Vt ad regnum cælorum veniret dives, possessione suâ obtinere non potest, nunc obtinet, vt contempta perueniat.* Seruanda est igitur nostra paupertas, totísque viribus amplectenda, ac læto animo ferenda, qua nunc plura, quàm dimiserimus, nobis acquiruntur; quæ nos in iudicio assidere, ac tandem in cælo regnare faciet cum Christo.

Serm. 55. de tempore.

Serm. 28. de verb. Apost.

Pergi

Pergitis,& dicitis; non tantùm pauperem vitam ducimus, ſed & cælibem, caſtéque viuimus. *Quid ergo erit nobis?* Mercedem recipietis, tum in hoc ſæculo, tum in futuro. Nam primò, qui cælibes viuunt, liberi ſunt. Si vxorem duxiſſetis, fortè more Achaiæ vixiſſetis. Id eſt, non vos vxori, ſed vxor vobis imperaſſet. Solebant olim in Achaia vxores regimen domus gerere, ac negotiari; viri autem fœmineo induti amictu lectos ſternebant, domum mundabant, menſam parabant, aliáque fœminarum propria munia ſubibant: ex quo more emanauit prouerbium, vt cùm quis nimiùm ſe vxoris imperio ſubiiceret, diceretur *vitam Achaiæ agere.* Qua loquendi formula vſus eſt Plinius quemdam amicum ſuum obiurgans, quòd vxori nimiùm ſubderetur. Nunquam igitur vobis hoc prouerbium competere poterit. Multi verò ſunt in ſæculo, qui more Achaiæ viuere coguntur. *epiſt. ad Sabatium.*

Pulchrè Diuus Chryſoſtomus virum & vxorem comparat alicui pari ſeruorum fugitiuorum, qui ſunt inter ſe catena colligati, vt etiam ſi hero ſuo ſe eripiant, tamen alterum alter ſequi cogatur; nec ab inuicem ſeiungi poſſint. Hoc innuit Paulus: *Alligatus es vxori? noli quærere ſolutionem.* Vnde ille Doctor ſic ſcribit. *Vidéſne rei neceſſitatem, & inexorabilem ſeruitutem? vides vtrumque funiculis conſtrictum? eſt enim connubij neceſſitudo inſtar vinculorum.* Hinc Diuus Baſilius coniugium vocat compedes, à quibus quis liberatur profeſſione caſtitatis. *Quicumque,* *1. Cor. 7.* *de virgin. cap. 41.* *conſt. mon. cap. 1.*

inquit, *à mundi vinculis liber esse cupit, coniugium veluti compedes quasdam profugere debet, & Deo vitam suam consecrare; & castitatem profiteri.* Nolite igitur dolere tanta euasisse vincula, & vxorum non fuisse mancipia. *lib. 1. cont. Iouinianũ.* *Quanta fœlicitas*, inquit Hieronymus, *non vxoris seruum esse, sed Christi; non carni seruire, sed spiritui.*

Gaudete, quòd cælibatum sitis amplexi, qui dabit otium, non quomodo mundo, sed quomodo Deo placeatis. Nam *qui cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* O inutilem sollicitudinem, cogitare quomodo placeat vxori! quæ interdum adeò erit morosa, vt vix possit ei vir placere, nec vnquam placebit, si aliquando, aut semper ipsi non pareat; atque ita cum dedecore placebit. *Democrit.* Nam iuxta Democritum, [mulieri parere, extremum dedecus est viro.] Satius vobis sit cogitare quomodo placeatis Deo, non mulieri; nam quam mercedem habebit, qui mulieri placere contendit? & quam mercedem non obtinet, qui Deo placere studet? Quid nobis cum mulieribus, quibus non placemus sine muneribus? aut quibus placere dedecus est, displicere labor est? Iuuat adhuc hîc referre quod quidam *Hippoth.* scriptis mandarunt. [Astrictus nuptiis, non *Theodec.* amplius liber est.] Item: [Similes sunt senectus & nuptiæ; vtramque enim consequi desideramus: postquam verò nacti sumus, tristamur.] Omnes quidem optant senescere, sed ob infirmitates, quibus senectus subiicitur, dolent ad talem ætatem peruenisse.

Sic

Sic omnes ferè nubere vellent,ſed poſtquam onera, & labores matrimonij ſunt experti, optarent nunquam nupſiſſe; ac tantò maior illorum dolor eſt, quantò minor eſt matrimonij ſolutio. Fœlices igitur illi ſunt,*qui*, vt ait Gregorius, *nulla coniugis, nulla filiorum cura, nullis noxiis & difficilibus rei familiaris cogitationibus implicantur.* Marcella maior rogata à matre ſua, gauderétne ſe nupſiſſe, reſpondit: ita valdè, vt ampliùs nolim. Hoc dicebat iam matrimoniali labore preſſa.

homil. 16. in Ezech.

Porrò, quanta viris ex coniugio obueniant incommoda,quantæque animi perturbationes, innuit Theophraſtus apud Diuum Hieronymum contra Iouinianum, quorum nonnulla recenſere non verebor, vt videat lector,quanto ſint affecti beneficio,qui voto caſtitatis illa euaſerunt.Sic enim ille ſcribit. Impediuntur nuptiis ſtudia Philoſophiæ. Non poteſt quis libris, & vxori pariter inſeruire. Multa ſunt vſibus matronarum neceſſaria, pretioſæ veſtes, aurum, gemmæ, ſumptus, ancillæ, ſupellex varia, lecticæ & eſſeda deaurata.Deinde per noctes totas garrulæ conqueſtiones:illa ornatior procedit in publicum;hæc honoratior ab omnibus: ego in conuentu fœminarum miſella deſpicior. Cur aſpiciebas vicinam?Quid cum ancillula loquebaris? de foro veniens quid attuliſti? non amicum habere poſſumus, non ſodalem. Alterius amorem,ſuum odium ſuſpicatur. Si doctiſſimus præceptor in qualibet vrbium fuerit, nec vxorem relinquere, nec cum ſarcina ire poſſumus. Pauperem alere diffi

lib. 1. aduerſus Iouinianum.

difficile eſt,diuitem ferre tormentum. Adde; quoniam nulla eſt vxoris electio, ſed qualiſcumque obuenerit habenda. Si iracunda, ſi fatua, ſi deformis, ſi ſuperba, ſi fœtida: quodcumque vitij eſt,poſt nuptias diſcimus. Attendenda ſemper eius eſt facies, & pulchritudo laudanda: ne ſi alteram aſpexeris, ſe exiſtimet diſplicere. Si totam domum regendam ei commiſeris, ſeruiendum eſt. Si aliquid tuo arbitrio reſeruaueris, fidem ſibi haberi non putabit; ſed in odium vertetur & iurgia. Verùm quid prodeſt etiam diligens cuſtodia,cùm vxor ſeruari impudica non poſſit,pudica non debeat? Pulchra citò adamatur, fœda facilè concupiſcit: difficilè cuſtoditur,quod plures amant. Moleſtum eſt poſſidere, quod nemo habere dignetur. Minore tamen miſeria deformis habetur, quàm formoſa ſeruatur. Nihil tutum eſt, in quo totius populi vota ſuſpirant. Alius forma, alius ingenio, alius facetiis, alius liberalitate ſollicitat.

Quòd ſi propter diſpenſationem domus, & languoris ſolatia,& fugam ſolitudinis ducantur vxores; multò meliùs ſeruus fidelis diſpenſat, obediens authoritati domini, & diſpenſationi eius obtemperans, quàm vxor, quæ in eo ſe exiſtimat dominam,ſi aduerſum viri faciat voluntatem, id eſt, quod placet, non quod iubetur. Aſſidere autem ægrotanti magis poſſunt amici, quàm illa quæ nobis imputat lacrymas ſuas, & hæreditatis ſpe vendit illuuiem: & ſollicitudinem iactans, languentis animum deſperatione conturbat.

Quòd

Quòd si ipsa languerit, coægrotandum est, & nunquam ab eius lectulo recedendum. Aut, si bona fuerit & suauis vxor (quæ tamen rara auis est) cum parturiente gemimus, cum periclitante torquemur. Porrò liberorum causâ vxorem ducere, vt vel nomen nostrum non intereat, vel habeamus senectutis præsidia, & certis vtamur hæredibus, stolidissimum est. Quid enim ad nos pertinet recedentes è mundo, si nomine nostro alius nominetur, cùm & filius non statim patris vocabulum referat: & innumerabiles sint, qui eodem appellentur nomine? Aut quæ senectutis auxilia sunt, enutrire domi, qui aut prior te fortè moriatur, aut peruersissimis sit moribus? aut certè cùm ad maturam ætatem venerit, tardè ei videaris mori? Hæc, & huiusmodi Theophrastus.

Si fortè quis hunc authorem auscultare noluerit, audiat Gregorium Nyssenum hac de re disserentem, atque ita scribentem. *Varia, & multiplex est malorum copia, quæ ex matrimonio existunt. Dolorem enim liberi afferunt & nati, & non nati, & viui, & mortui. Hic liberorum multitudine gaudet, sed gemit, quia non habet vnde alat. Ille contrà, qui in diuitijs quærendis multùm laborauit, nunc hærede caret, cui eas relinquat. Itaque vnius bona fortuna, alterius est calamitas, cùm sibi vterque illud euenire velit, quo alterum cruciari videt. At huic mortuus est suauissimus puer; illi verò viuit filius perditus: vterque sanè commiseratione dignus; vnus enim filij morte, alter vita dolet. Affectus porrò, & perturbationes, rixas, tum ex rebus veris, tum ex* *lib. de virg. cap. 3.*

falsis

falsis suspicionibus temerè ortas, quis enumeret? Hæc autem incommoda cùm per cælibatum euadamus, meritò Apostolus affirmat, *bonum esse homini sic esse*, sup. cælibem. Vnde optimè Hieronymus ita colligit. *Si bonum est homini sic esse, ergo malum est homini sic non esse.* Cùm itaque huiusmodi bonum sitis adepti, gaudete. Nam Comicus, teste eodem Doctore, *fortunatum putat, qui vxorem nunquam duxerit.*

1. Cor. 7.

lib. 1. aduers. Iouinianum.

ibidem.

Scitote etiam in coniugio rarò inueniri voluptates, quæ quæruntur; imò verò tribulationes, quæ non sperabantur. Hoc vno verbo innuit Paulus, dum de coniugibus loquitur: *Tribulationem carnis habebunt huiusmodi.* In quæ verba idem Hieronymus aduersus Iouinianum ostendit nos esse ignaros, putantes nuptias habere carnis lætitiam. *Nos*, inquit, *ignari rerum putabamus nuptias saltem carnis habere lætitiam. Si autem nubentibus etiam in carne tribulatio est, in qua sola videbantur habere delicias; quid erit reliquum, propter quod nubant? cùm & in spiritu, & in anima, & in ipsa carne tribulatio sit.* Nullas itaque delicias continent nuptiæ; sed multas tribulationes, quæ sine merito sæpe tolerantur, quia spe voluptatis sæpe contrahuntur. Vnde Chrysostomus, quid coniugati sentiant de Religiosis pulchrè ostendit. *Cùm*, inquit, *se ærumnis, & angoribus circumseptos vident, solent eos appellare beatos, qui coniugij expertes in cœnobiis cum tranquillitate viuunt, quia non sæcularem tristitiam, non dolorem, non curas illas, non pericula, non insidias, non inuidiam, non zelotypiam, non absurdos amores, nec aliud*

ibidem.

ibidem.

hom. 16. ad pop.

aliud quidpiam eiusmodi patiuntur. Illi nos beatos prædicant, qui nullam ex matrimonio capiunt lætitiam: imò in dies maiorem experiuntur mœstitiam. Expertis credamus, & quòd tantarum miseriarum copiam euaserimus, gaudeamus, Deóque gratias agamus, & si quid laboris sit in cælibatu, libenter feramus.

Caueant interim fratres, ne quod cælibatu euaserunt, alicuius mulieris familiaritate sibi vendicent. Cur vultis mulierculæ implicari consortio, qui renuistis copulari coniugio? Nolite aliquam deperire, si non vultis perire. Habent licita coniugia suas mœstitias, quantò magis illicita consortia? Diuus Cyprianus vocat mulierem *laqueum comptum, & naufragium super terram.* Cur vultis sponte irretiri laqueo, quem effugistis; & certo exponi naufragio, quod euasistis? Dicet quis: loquitur ille Doctor de mulieribus improbis & insipientibus, ego autem prudentem diligo: est illa improba, quæ tuum vesanum amorem non improbat: nec valdè sapit, quæ te plus æquo diligit, vel quæ à te aliquid accipit. Nam si dandum sit, furandum est: si accipiendum, restituendum. *Serm. aduers. impr. mul.*

I Numerate deinde, quanta ex nimia illa familiaritate, & amicitia oriantur damna: læditur anima, perturbatur conscientia, teritur tempus, augetur zelotypia, fama commaculatur, proximus scandalizatur. *Quid necesse est*, ait Ambrosius, *vt demus sæcularibus obtrectandi locum?* Crescit insuper dolor, quando illa est relinquenda, quæ nunquam *lib. 1. offic. cap. 20.*

erat

erat diligenda. Cur mulierum quæritis consortia, qui non poteſtis eadem ſemper habere domicilia? Si vxoratis omnia tandem ſunt relinquenda, iuxta illud,

Horat. *Linquenda tellus, & domus, & placens vxor.*

Quantò magis vobis, qui iam omnia reliquiſſe profitemini, & quibus tandem mutandus eſt locus? Qui quærit cum mulieribus verſari, & ab illis adamari, optat peiorem febrem ſuper aliam ſibi adhiberi, aut grauius onus ſuper aliud. Audiamus Cyprianum. *Habes nunc carnem tuam, quam ſuperes ſemper. Quid tibi vis alteram conducere? Nemo ſuper vnam febrem cupit adhibere peiorem; neque aliquis ſuper onus proprium tollit inſuper alienum, ne oneribus duobus oppreſſus, vſque ad inferos demergatur.* Submergite quamprimùm omnes iſtos amores, ne mergamini ab eis: nolite cum aliqua amicitiam cõtrahere, ſi non vultis ad gehennam attrahi; atque ita quodammodo ab vna gehenna ad aliam traheremini. Denique, iuxta Hieronymianum præceptum, omnes mulieres vel æqualiter ignoremus, vel æqualiter diligamus; nulla à nobis ſpecialiter diligatur, cùm omnes deſeruerimus, vt Deum ſpecialiùs diligeremus, & ei liberiùs inſeruiremus. Apoſtolus dum aliquos ad cælibatum hortaretur, dicebat: *Volo vos ſine ſollicitudine eſſe*; ſentiens cælibes viuere in hoc mundo ſine ſollicitudine, quod non minimum beneficium eſt. At quæritis ſollicitudinem, ſi fœminarum quæritis familiaritatem: nam cogitandum erit de munuſculis præbendis, de loco & tempore ad colloquendum

de ſingularitate Clericorum.

1. Cor. 7.

quendum cum ipsis, de modo illis placendi, quod non fit sine sollicitudine, sine scandalo, sine murmuratione, & sine animæ detrimento. Quid igitur quæritis sollicitudinem, qui estis sine sollicitudine?

Præterea facit vos cælibatus Angelis similes. *Quid castitate decorius*, ait Bernardus, *quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, de homine Angelum facit?* Adeò nos castitas Angelis æquat, vt iam in terris de illorum familia deputemur: sic enim scribit Tertullianus de continentibus. *Iam in terris non nubendo de familia Angelica deputantur.* Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis loco, & tempore statum quemdam immortalitatis gloriæ repræsentat. Sola inter nuptiarum solennia morem beatæ illius regionis vendicat, in qua *non nubent, neque nubentur:* præbens quodammodo in terris cælestis iam illius conuersationis experientiam. Vnde Ambrosius ad cælibes: *Quod nobis promittitur, vobis præstò est.* Quàm puri castitatem seruantes efficiamur, nouerat Cato, licèt Gentilis, sentiens, vitam nostram similem vitæ Deorum, si sine vxoribus esse possimus.

epist 42. ad Henricum Sen. Archiep.

lib. 1. ad vxorem.

Matth. 22.

lib. 1. de virg.

Cato.

K Tandem, magnum & peculiare præmium vobis seruatur in cælis, cùm sitis de illis eunuchis, qui se castrauerunt propter regnum cælorum, de quibus sic Propheta. *Hæc dicit Dominus eunuchis, &c. dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Quem locum explicans Augustinus ait, quòd licèt omnes beati sint in cælo;

Isai. 56.

de statu virg. cap. 26.

peculiari tamen, & excellenti gloria potientur, qui castitatem promiserunt & seruauerunt, qua quidem gloria distinguentur à cæteris cælicolis. Ideo Deus nomen se eis daturum promisit. Vnde Basilius Deum ipsum de voluntariis eunuchis, qui scilicet castitatem sibi voto deuinxerunt, ita loquentem inducit. *De humano nomine Angelorum immortalium eis nomen dabo, quod non deficiet, vt cælum, & cæli pulcherrimam partem habeant ad immorandum, atque in cæli pulcherrima sede, hoc est, in domo mea intra septa habitantes; non Angelorum iam naturam tantùm ad dignitatem perpetuæ successionis accipiant, ipsi sibi in æterna vita pro successione generis sufficientes, verùm & locum inter Angelos habeant illustrem, noménque indelebile pro eximiæ virtutis splendore.* Dicat igitur Sapiens. *Fœlix spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitauit aduersus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima.* Hanc sortem nullus aliis spadonibus promitti putet, sed spadonibus Dei, qui nimirum vltrò sese omnibus istis delectationibus in perpetuum priuarunt.

Sap. 3.

Itaque, si quem inter vos voti castitatis pœniteret, ac carnis illecebris priuari doleret, audiat Chrysostomum, illum sic consolantem. *Cogita,* inquit, *si aut à natura eunuchus esses, aut iniuria hominum sic effectus, quid faceres; cùm & huiusmodi voluptate careres, & nullam carendo mercedem consequereris? Gratias igitur Deo agas, quia magna præmia, rutilantésque coronas habebis, si ita viuas, quemadmodum illi*

hom. 63 in Matth.

illi ſine aliquo præmio, imò verò multò faciliùs, ac iucundiùs, tum quia ſpe retributionis corroboraris, tum quia conſcientia virtutis gaudes. Ecce, ô cælibes, merces veſtra, quæ copioſa eſt, non ſolùm in cælis, ſed & in terris. O verè optanda caſtitas, cui tanta tribuitur fœlicitas! Beati, inquam, ſunt cælibes, cùm futuri ſint cælites. Vt autem purè, & caſtè viuamus in hoc ſæculo, & votum continentiæ, quod emiſimus, accuratè obſeruemus, obſcœnas cogitationes expellamus, oculos noſtros auertamus, ne reſpiciant quod concupiſcere non licet; mulierum fugiamus conſortia, ac praua deuitemus eloquia; & quia non poteſt quis eſſe continens, niſi Deus det; idcirco *Sap. 8.* adeamus Dominum, illúmque cum Diuo Auguſtino ſic deprecemur. *O amor qui ſemper ardes, & nunquam extingueris: charitas Deus meus, accende me. Continentiam iubes; da quod iubes, & iube quod vis.* *lib. 10. Conf. cap. 29.*

Proſecutio eiuſdem capitis, vbi agitur de obedientia æquanimiter præſtanda, ac de quibuſdam aliis difficultatibus, & laboribus religionis patienter ferendis.

L MVLTA ſunt, quæ nos ad alacriter obediendum, & ad labores, ſi qui ſint in ordine patienter ſubeundos, inducunt. Primùm, ſi conſideremus illos

solos esse liberos, qui obediunt. Hoc videtur esse paradoxum, verumtamen agnoscitur ab Ethnico: sic enim loquitur Plutarchus moralium scientissimus. [Qui parent, soli sunt liberi: soli enim illi viuunt vt volunt, qui quid velle debeant, didicerunt.] Seneca ipse de beata vita differens, sic scribit: [Deo parere, libertas est.] Quod à Simone Cassiano probatur, cùm ait. *Noui multiplicari hominum voluntates, & sæpe cognoui ad volita infallibilem impossibilitatem. Solus obediens perfecit quæ voluit. Nihil enim aliud volebat, nisi obedire, quod nemini denegatur.* Cùm itaque nullus sit, qui quod vult, perficiat, nisi verus obediens, sequitur quòd nullus est verè liber, nisi qui verè obedit, quia ita sibi imperauit, vt alteri velit obtemperare. Quærat modò & respondeat Horatius:

lib. de auditione.

lib. de beat. vita.

lib. 4. cap. 1.

lib. 2. sat. 7.

Quisnam igitur liber? sapiens, sibiq; imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.

Præterea non est dura obedientia, cùm nos eximat ab innumeris molestiis & curis, quas in dies experiuntur, qui in sæculo viuunt arbitratu suo. Religiosi enim omnium rerum suarum curam in humeros Superiorum coniiciunt, & quasi infantes aliorum vlnis se gestari sinunt, ac quasi dormiendo iter ad cæleste regnum conficiunt. Nam muneri Superiorum incumbit, omnia necessaria tam in temporalibus, quàm spiritualibus suo tempore, loco, & ordine cuique prouidere. Vnde Climacus ita obedientiam describit. *Obedientia est vita sine sollicitudine, nauigatio sine*

sine damno, sepultura voluntatis, est iter facere dormiendo sub onere aliis imposito, & super aliorum vlnas, ne mergaris, natare. Qui itaque obedire renuunt, cum sollicitudine viuunt, non sine damno nauigant, sibi ipsis onus imponunt, nullius innituntur dorso, ideo multis & certis se exponunt pereundi periculis.

Ab ipso Christo discamus hominibus obedire, alioquin nos pudefaciet Bernardus. *Disce,* inquiens, *homo, obedire; disce, terra, subdi; disce, puluis, obtemperare. De auctore tuo loquens Euangelista, & erat, inquit, subditus illis; haud dubium, quin Mariæ, & Ioseph. Erubesce cinis. Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis auctori?* Et paulo pòst. *Si non poteris forsitan sequi auctorem tuum quocumque ierit, dignare vel sequi quò tibi condescendit.* Voluit autem tibi condescendere vsque ad obedientiam, *factus obediens vsque ad mortem* propter te. Quare illum non sequeris Superioribus obediendo propter illum? *hom. 1. super Missus est.* *Luc. 2.* *Philip. 2.*

M Si Prælato obedias, Deo obedis; si autem resistas, Deo resistis, qui illum tibi dedit, dum vt eligeretur, permisit, siue ille bonus sit, siue malus. Audi Apostolum. *Non est potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Qui auctor est iurisdictionis temporalis, est & spiritualis. Qui dat populo Regem, dat monacho superiorem: imò non tantùm dat imperantem; sed vt plurimùm imperanda præcipuè proficua suggerit. Au- *Rom. 13.*

tract. de precep.& disp. diamus Bernardum. *Deus Prælatos sibi quodammodo æquare dignatus, sibimet imputat illorum & reuerentiam, & contemptum, specialiter*

Luc. 10. *contestans eis; Qui vos audit me audit: & qui vos spernit, me spernit. Quamobrem quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quàm si præcipiat Deus.* Nolite itaque attendere præcipientem, sed præficientem. Homo est qui vobis præcepit, sed Deus est qui illum præfecit. Si Deus vobis immediatè loqueretur, ab ipso audiretis quod à Superiore; nónne audistis: *Qui vos audit, me audit?* Nolite considerare cui obediatis, sed Deum propter quem obeditis. In Prælato Deum

in reg. cap. 68. audite, Deum considerate. Diuus Benedictus dicere solebat, *Deo impendi obedientiam, quæ*

lib. 4. inst. cap. 10. *maioribus exhibetur.* Laudat Cassianus Tabennesiotas monachos in Thebaïde, quòd sic vniuersa complebant quæcumque à Superiore præcipiebantur, tamquam si à Deo cælitus fuissent edita.

Illustre eius rei exemplum commemorat

Grad. 4. Ioannes Climacus, referens quid in quodam monasterio acciderit ipso præsente: sic enim scribit: *Cùm in mensa ego & Superior in quodam cœnobio consedissemus, aduocat is quemdam nomine Laurentium, qui ferè quadraginta & octo annos in monasterio degerat. Cùm aduenisset, nihil illi penitus dixit, sed sic ante mensam sine cibo per duas horas, cùm tamen initium esset prandij, stare permisit, adeò vt ipse quoque erubescerem, nec intueri eum auderem. Erat enim canis totus iam octogenarius. Non omisi ego posteà à*

sene

sene percunctari, quid astans cogitasset: Christi, inquit, imaginem Superiori imposui: neque enim hoc præceptum ab illo exiisse, sed à Deo penitus existimaui. Quare, ô pater Ioannes, non coram mensa hominum, sed coram altari diuino astare me putans orabam, nullámque penitus malignam cogitationem contra Superiorem admittebam. Hactenus Climacus. Ille senex de suo Prælato non conquerebatur, quia in illo Christum intuebatur. Non sunt pensanda quæ Superiores iubent, sed is cuius locũ tenent.

N In omni igitur obedientia non est habenda ratio hominis, cui obedimus, sed voluntatis & ordinationis diuinæ, quæ illum nobis præposuit. Quando autem illi obtemperamus, non tam eius, quàm Dei, imò nostram adimplemus voluntatem: Dei, quia sic iubet: nostram, quia volumus quando vota emisimus. Hoc enim volumus, aut saltem velle debemus, quod nobis profuturum scimus. Multùm nobis prodest homini obedire: imò verò, secundùm Rupertum, hominibus obtemperare propter Deum, magis aliquo modo meritorium est, & ad gradum excelsiorem obedientiæ pertinens, quàm si immediatè Deo ipsi obediremus; quia maior est difficultas & repugnantia, obedire scilicet hominem homini sibi æquali, vel aliquando inferiori, quàm Deo. Quis enim Deo immediatè iubenti non libenter obediret? Dicat igitur Bernardus. *Parum est subiectum esse Deo, nisi sis & omni creaturæ propter Deum, siue Abbati, tamquam præcellenti, siue Prioribus, tamquam ab eo constitutis. Ego plus dico, subdere*

lib. 13. in Euang. Ioan. circa finem.

Serm. 11. in Cant.

paribus, subdere & minoribus. Caueamus, ne nostrâ impatientiâ infructuosa sit nostra obedientia, & murmurando amittamus, quod obtemperando lucramur. Certum est, quòd illi sibi damnum pariunt, qui ignauiter & reluctanter parent. [Nam, inquit Seneca, laqueos fera dum iactat, astringit: aues viscum dum excutiunt, trepidantes plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum est iugum, quod non minus lædat ducentem, quàm repugnantem.]

lib. 3. de ira. cap. 16.

Propterea non attendamus quid iubeatur, sed quia iubetur. *Credas*, inquit Hieronymus, *tibi salutare quidquid Monasterij præpositus præceperit.* Licèt enim aliquid præcipiendo Superior haberet tibi nocendi intentionem, malóque animo erga te duceretur, Deus, cuius amore obedis, hoc ad tuum commodum, & ad vtilitatem tuam verteret. Ideo non est discutienda Superioris intentio, sed nostra est in mentem reuocanda promissio. Nam, teste Gregorio, *vera obedientia nec præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit: quia qui omne vitæ suæ iudicium maiori subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur, operetur.* Non tibi de Prælato; sed Prælato de te reddenda est ratio, ac tantò exactiùs, quantò malitiosiùs se habuerit erga subditos. Audi Sapientem: *Iudicium durissimum his qui præsunt, fiet.* Hoc attentè considerabat Chrysostomus, cùm diceret. *Miror, si potest aliquis Rectorum saluari.* Noli igitur inuidere Prælatis, quos tam durum manet iudicium: væ illis, si præsint, & non prosint.

epist. 4. ad Rusticum.

in lib. 1. Reg. cap. 3.

Sap. 6.

hom. 36.

Sunt

Sunt enim multi, qui plus habent ambitionis, quàm eruditionis. De illis ſic Innocentius: *Non curant prodeſſe, ſed gloriantur preeſſe. Præſumunt ſe meliores, quia cernunt ſe ſuperiores, ceruicem erigunt, faſtum oſtendunt, grandia loquuntur.* His addamus; præeſſe neſciunt, quia ſubeſſe non nouerunt. Nam, teſte Tullio, [qui bene imperat, paruerit aliquando neceſſe eſt; & qui modeſtè paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus eſſe.] Neſcit imperare, qui non didicit obtemperare. *lib. de vilitate cond. humanæ.* *Cic. 3. de legibus.*

O Dices; quid ſi grauia & aſpera à Superiore præcipiantur? Reſpondet Bernardus: *In ipſa*, inquiens, *obedientiæ via aliqua fortaſſis dura & aſpera occurrere poſſunt, vt accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licèt ſalubria ſint, minùs tamen ſuauia videantur. Hæc ſi moleſtè cœperis ſuſtinere, neceſſe eſt vt illuceſcat dies patientiæ, per quam omnia dura & aſpera, tacita amplectaris conſcientia, te magis diiudicans, & duriùs arguens, cui nimirum diſplicent quæ ad ſalutem ſunt.* Cogitandum eſt etiam, quòd ſi in ſęculo manſiſſes, alicui fortè obtemperaſſes, qui grauiora iuſſiſſet, quæ ſine merito tibi præſtanda fuiſſent. In ordine verò, quia totum ſe Religioſus Domino tradidit, non ſolùm meretur in his operibus, quæ ad Deum diriguntur, vt ſunt oratio, contemplatio, Sacramentorum vſus, & ſimilia; ſed & in infimis, & naturalibus, quæ ad corpus ſpectant, vt manducare, dormire, corpus ægrum ſanare, quærere ad victum neceſſaria; quia hæc per obedientiam, aut ſaltem tacito Superioris *Serm. 3. de Circ. Dom.*

beneplacito fiunt. Omne enim opus ex voto factum maioris est meriti, vt probat Diuus Thomas.

1. 2. q. 88. art. 6.

Vnde Beatissimus Pater noster Franciscus expertus, quanti obedientia esset meriti, maluit semper subesse, quàm præesse: de illo sic scribit Doctor Seraphicus. *Vt pluribus modis negotiator Euangelicus lucraretur, ac totum præsens tempus conflaret ad meritum, non tam præesse voluit, quàm subesse, nec tam præcipere, quàm parere. Idcirco Generalis cedens officio Guardianum petiit, cuius voluntati per omnia subiaceret. Tam enim vberem asserebat sanctæ obedientiæ fructum, vt eis, qui iugo ipsius colla submitterent, nihil temporis sine lucro transiret. Vnde & fratri, cum quo erat solitus ire, semper obedientiam promittere consueuerat & seruare. Dixit aliquando sociis; inter alia, quæ mihi pietas diuina concessit, hanc gratiam contulit, quòd ita diligenter nouitio vnius horæ obedirem, si mihi Guardianus daretur, sicut antiquissimo & discretissimo fratri. Subditus, inquit, Prælatum suum, non hominem considerare debet, sed illum, pro cuius est amore subiectus. Quantò enim contemptibilior præsidet, tantò magis humilitas obedientis placet.* Hæc Diuus Bonauentura; ex quibus, quanti sanctissimus ille Pater, & spiritualium rerum scientissimus obedientiam fecerit, compertum est. Obedire didicerat ab eo, qui dixerat: *Descendi de cælo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.* & alibi; *Non veni ministrari, sed ministrare:* à Christo, inquam, *qui*, ait Bernardus, *maluit perdere vitam, quàm obedientiam.* Ab eodem nos li

D. Bonauent. in vita S. Francisci. cap. 6.

Ioan. 6.

Matth. 20.

ad milites Templi.

nos libenti & prompto animo discamus obedire, vt ad illum mereamur peruenire: nullos habeamus propriæ voluntatis loculos; nam, teste eodem Patre, *sunt loculi, non modò pecuniæ, sed etiam propriæ voluntatis:* qui quidem loculi suos possidentes loco priuarent cælesti. Vtinam cum eodem vobis dicere possim: *Fœlices vos, qui vos & vestra sine exceptiuncula reliqueritis.* *Bernardus.* *Serm. de quadr. deb.*

Nullus itaque se vouisse doleat, cùm tam magna ex votis obtineat. Satius ei sit ad aliquod tempus vinculis religionis ligari, quàm ligatis manibus & pedibus mitti in tenebras exteriores. Sine voto, fortè pro voto viueremus, atque ita nosmetipsos perderemus. Gaudeamus, quòd multa non possimus, quæ non debemus. Audi Augustinum: *Non te vouisse pœniteat, imò gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggrêdere itaque intrepidus, & dicta factis imple: ipse adiuuabit, qui vota nostra expetit: fœlix necessitas, quæ ad meliora compellit.* Ad religionem nos vocauit, qui extra illam nos perituros agnouit: fœlix ergo illa necessitas, qua premente cogimur sæculo exire, vbi nobis contigisset perire, & vbi, teste Bernardo, *omnis laboris remedium, est alterius laboris initium.* At verò in ordine, remedium laborum, consideratio est præmiorum. *Delectet igitur mentem*, ait Gregorius, *magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum.* *epist. 45. ad Arment.* *Serm. de primordiis.* *hom. 37. in Euang.*

Obiiciet aliquis: Ego multa in sæculo reliqui, quæ mihi non parum afferebant consolationis: nunc autem in ordine tristis sum,

ſum, omníſque delectationis expers. Vbi eſt ergo illud centuplum, quod promittitur omnia relinquentibus? Vnum tibi reſpondere poſſum; Chriſtus promiſit centuplum, & cælum & terra tranſibunt, verba verò eius non tranſibunt. Tu dicis; non video hoc centuplum, cui ergo credemus? Reſpondeo: Chriſtus quidem promiſit centuplum relinquentibus. Vide modò, an tu reliqueris, vel potiùs commutaueris: eſt enim omnino relinquere, & eſt commutare. Si quis, verbi gratiâ, in ſæculo dimiſit honores, voluptates, diuitias, & in religione quærat primum locum, præcipuum munus, vanas delectationes, colloquia inutilia, & omnium rerum copiam; pro certo ipſe non cenſebitur reliquiſſe honores, dignitates, diuitias, & voluptates, ſed commutaſſe, cùm in religione quærat, quod in ſæculo quærebat. Non ergo ſic reliquit, ſed commutauit, ideo centuplum ei non datur: non enim promiſit Deus centuplum commutantibus, ſed relinquentibus: non dat mercedem his, qui in ordine quærunt, quod in ſæculo deſeruerunt. Detur aliquis, qui verè dicere poſſit; *Ecce nos reliquimus omnia*, & reuerà replebitur conſolatione diuina, quæ non datur admittentibus, ſed dimittentibus carnalem.

Porrò, quid curas de conſolationibus & delectationibus corporalibus, quæ etiam in ſæculo nunquam ſunt ſine amaritudinibus?
in Pſal. 33. Audi Baſilium. *In corporis voluptatibus plus moleſtiæ, quàm iucunditatis ineſt. In nuptiis ſterilitas, viduitas, Zelotypia. In agricultura infœcunditas.*

ditas. In mercatura naufragia. In diuitiis insidiæ. Ipsæ verò deliciæ, & saturitas, & assiduus voluptatum vsus, multos & varios secum trahunt morbos. Valeat igitur omnis mundi & carnis consolatio, *quæ*, ait Bernardus, *vilis, & ad nihilum vtilis est.* Sed quærendæ sunt in ordine consolationes, quæ sunt sine amaritudine, & sine turpitudine. *Fœlix anima*, inquit Augustinus, *quæ huiusmodi delectationibus delectatur, vbi turpitudine nulla inquinatur, & veritatis serenitate purgatur.* *Serm. 4. vig. nat. Dom.* *Serm. 5. de verb. Apost.*

Qui in claustro mundi oblectamenta desiderant, similes sunt Hebræis Ægyptias ollas, pepones, porros, & cępas suspirantibus. Audiamus Gregorium. *Quid signatur per ollas carnium, nisi carnalia vitæ opera in tribulationum doloribus, quasi ignibus excoquenda? Quid per pepones, nisi terrenæ dulcedines? Quid per porros, & cępas exprimitur, quæ plerumque qui comedunt, lacrymas emittunt, nisi difficultas vitæ præsentis, quæ à dilectoribus suis, & non sine luctu agitur, & tamen cum lacrymis amatur? Manna igitur deserentes, cum peponibus, ac carnibus, porros & cępas quæsierunt, quia videlicet peruersæ mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt, & pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius vitæ itinera etiam lacrymis plena concupiscunt: contemnunt habere vbi spiritualiter gaudeant, desideranter appetunt, vbi & carnaliter gemant.* Quid nobis cum gaudiis, quæ nunquam sunt sine dolore & lacrymis? Alia quæramus, quæ nullum dolorem inferunt, cuiusmodi sunt quæ de creatore percipiuntur. *Reuera*, inquit Bernardus, *illud verum & solum est gaudium,* *lib. 20. moral. cap. 16.* *epist. 114.*

quod non de creatura, ſed de creatore percipitur, & quod, cùm poſſederis, nemo tollet à te; cui comparata omnis aliunde iucunditas, mœror eſt; omnis ſuauitas, dolor eſt; omne dulce, amarum; omne decorum, fœdum; omne poſtremò quodcumque aliud delectare poſſit, moleſtum. Si quæ pulchra ſunt in mundo mireris, & amore eorum ducaris, cogita illicò quantam habeat ille pulchritudinem, quantúmque ſplendorem, pro quo omnia deſeruiſti, cui nihil quod delectat deeſſe poteſt. Vnde idem Pater. *Miraris,* inquit, *in Sole ſplendorem, in flore pulchritudinem, in pane ſaporem, in terra fœcunditatem? Sed à Deo hæc vniuerſa ſunt, nec dubium quin multò ampliùs reſeruauerit ſibi, quàm dederit creaturis.* Illum ama, illum quære, illi ſoli ſeruias, vt omnia quæ delectant poſſideas. Quid curas hîc lætari, qui optas in cælo beari? Quid hîc quæris, quod antequam plenè acquiratur, dilabitur? Audi Tullium. [O fragilem fortunam, & inanes noſtras contentiones! quæ in medio ſpatio ſæpe franguntur, & corruunt, & antè in ipſo portu obruuntur, quàm portum inſpicere potuerint.]

Serm. 1. omn. Sanct.

Cic. 3. de orat.

Alij conqueruntur, quòd intra monaſterium morari cogantur, vnde eis exire non licet. Verùm conqueri deſinent, ſi recordentur damnatorum, qui perpetuis, igneíſque detinentur carceribus; quod fortè euitare non poſſent, ſi in monaſterio non remanerent. Quid quærunt corpore per mundum vagari, cùm poſſint mente in cælo conuerſari? Nobiles aquilæ hominum tecta fugere, R

deserta loca petere, & ad sublimia solent conuolare: ignobiles verò passeres, loquaces hirundines inter homines liberè versantur, ac nidos struunt. Sic viri sanctitate præclari hominum, quantum fas est, conspectum fugiunt, per ciuitatem circuire non curant, ac Bernardi consilium libenter sequuntur sic inculcantis. *O sancta anima! sola esto, vt soli omnium serues teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti; fuge publicum, fuge & domesticos.* *Serm. 40. in Cant.*

At durum est nobis tamdiu in cellis commorari. Respondeo, non dolere eos, ægrè ferre in cellis ad tempus remanere, qui cupiunt in cælis Deo sine fine gaudere: nam de cella ad cælum est liber transitus, si in cellis agamus quod Angeli in cælis, id est, si in illis oremus, vel Deum laudemus, & aliis bonis operibus incumbamus. Vnde Thomas à Kempis ex Diuo Bernardo: *Est via breuis de cella ad cælum, si in ea cælicam duxeris vitam.* *de exercit. spirit. cap. 4.* Vix potest quis foras exire, & per laqueos non transire. *Agnosce*, inquit Sapiens, *quod in medio laqueorum transis.* *Eccl. 9.* Qui transit per tot laqueos, vix effugiet omnes. Audite Chrysostomum de his laqueis, & periculis scribentem. *hom. 15. ad pop.* *Processit quispiam in forum, vidit inimicum, exarsit ex solo aspectu: vidit amicum honoratum, inuidit: vidit pauperem, contempsit: diuitem, & inuidit: vidit quempiam infestantem, & indignatus est: vidit speciosam mulierem, & captus est.* Si intus mansisset, hos laqueos euasisset. Palladius monachus, qui priscorum monachorum res oculatus conscripsit, seipsum commemorat, cùm aliquando animo

æger esset, & anxius, propterea quòd videretur sibi inertem prorsus, atque inutilem vitam agere in cubiculo, eam ob causam ad Macharium illum Alexandrinum adiisse; illum autem, vt erat Dei spiritu plenus, eius mœrore cognito, ita ei dixisse: *Responde tuis cogitationibus, te propter Christum quatuor tuæ cellæ parietes custodire.* Ita si quis angatur, quòd ei foras exire non permittatur, sibi respondeat, velle propter Deum cellæ, aut conuentus parietes custodire; nec erit huiusmodi custodia sine mercede.

Instant aliqui: durum est etiam nobis in lectulo duro cubare, qui solebamus super mollem & delicatum dormire. Cogitate, precor, Christum dilectum vestrum in cruce versantem in infirmitate sua. Considerate præterea multos esse in sæculo, quorum lectus est nuda humus, vel quia alium non habent, aut alia coguntur necessitate. Sed media nocte, vel summo manè ad matutinas horas recitandas surgendum est. Esto; etiam mercatores, artifices, viatores, agricolæ, & alij eadem ferè surgunt hora, sine vllo merito: vos verò non ad terram fodiendam, vel ad alia laboriosa opera vocamini; sed ad Deum laudandum, qui vos remunerabit hîc, & in
Isai. 65. futuro: hîc vos nutriendo; ait enim: *Serui mei comedent*; & in futuro, gloria æterna præmiando. Quot sunt in sæculo mercenarij, qui sua priuantur mercede, & qui post laborem non habent quod manducent? Vos autem non sic. Propterea sustinete, & estote
Eccl. 2. memores illius dicti; *Væ qui perdiderunt sustinentiam.*

Alij

Alij tandem queruntur, quòd in clauſtro graues & crebras patiantur perſecutiones ab iniuſtis & malis fratribus, quos non credebant adeſſe in tam ſacro ordine & inſtituto, quorum nonnulli tanta paſſione, & imperandi cupiditate ducuntur, vt nihil niſi ordinis dignitates ambiant, quas vt adipiſcantur nullum non mouent lapidem, & bonos odio, & malos, ſi ſuas ſequantur partes, amore proſequendo. Hinc tanta oriuntur iurgia, tantæque vindicationes, vt nulla inter fratres videatur eſſe charitas. Vnum de his conquerentibus inducit Auguſtinus ſic loquentem. *Quis me hîc quærebat? Ego putabam, quia charitas eſſet hîc. Quales illi? Inuidi, litigatores, neminem ſuſtinentes, ille illud ibi fecit,* &c. *in Pſal. 99*

Credo tamen me reſpondentem illis ſatisfacturum, ſi primò animaduertant, quòd in omni congregatione, & inſtituto boni & mali reperiantur. Nam, teſte Gregorio, *boni ſoli nuſquam ſunt, niſi in cælo; & mali ſoli nuſquam ſunt, niſi in inferno.* Non eſt autem monaſterium cælum, vt in illo ſoli boni; nec infernus, vt in eo ſoli mali inueniantur: ſed cùm ſit veluti quædam media via, miſceri in illo bonos & malos neceſſe eſt. *Ad quamcumque profeſſionem te conuerteris*, inquit Auguſtinus, *para te pati fictos, alioquin ſi te non parameris, inuenies quod non ſperabas, & deficies, aut perturbaberis.* Notandum eſt præterea illud Eccleſiaſtici: *Contra virum iuſtum peccator.* Dico itaque: cùm in clauſtro ſint aliqui mali, & malus ſit contra virum iuſtum; quid *hom. 38. in Euang.* *in Pſal. 36.* *Eccl. 33.*

Ff mirum,

mirum, si ibi reperiatur persecutio, vbi sunt persecutionis instrumenta, scilicet mali
epist. 1. fratres? Vnde optimè Hieronymus: *Erras frater, si putas vnquam Christianum persecutionem non pati.* Quasi dicat: cùm in Christianismo sint plurimi mali, ibi esse persecutionem necesse est; ita, cùm sint in claustro mali fratres, ibi sine dubio aderit persecutio; inuenientur iurgia & litigationes, quia ibi sunt etiam boni fratres, piè viuere volentes: sed
2. Tim. 3. ferè vbique *omnes, qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patientur.*

In eadem familia Caïn persequutus est
Genes. 4. fratrem suum Abel. *Propter quid?* quærit Apostolus, *quoniam opera eius maligna erant,*
Iud. 1. *fratris autem eius iusta.* Esaü quoque persequutus est fratrem suum Iacob: & filij Iacob persequuti sunt fratrem suum Ioseph. Qui itaque voluerit esse vt Abel, aut Iacob, vel Ioseph, patienter ferat eos, qui etiam in claustro se gerunt vt Caïn, vel vt Esaü. *Nam,* ait Gregorins, *Abel renuit esse, quem Caïn malitia non exercet.* Vbique mali oderunt bonos, si malus sis, bonos persequeris; si bonus, persecutionem patieris; satius tibi sit persecutionem ferre, quàm inferre: nec respuas persecutionem, quæ tibi præbet merendi occasionem. Si nulla esset in claustro persecutio, reuera ab eo excluderetur illa bea-
Matth. 5. titudo; *Beati qui persecutionem patiuntur.* Non desunt aliæ beatitudines, cur illam vis excludi, sine qua à cælesti beatitudine excludereris? Beati igitur nos, si Apostolicam vitam profitentes dicere possimus cum Apostolo;

ſtolo; *Perſecutionem patimur, & ſuſtinemus.* 1.*Cor.* 4.
Videat lector, quid de perſecutione patienter ferenda ſuprà diximus cap. 1. huius libri. Cæterùm, ſi qui ſint alij labores in clauſtro, facilè feremus, ſi meritum quod ex eis acquiritur, cogitemus. Non eſt igitur quòd alias difficultates obtendamus, cùm illas, ſi patientes fuerimus, nullo negotio vincamus.

Ad Moniales incluſas.

CAPVT XIII.

A VPERVACANEVS forſitan vobis erit, Sanctimoniales, Clypeus noſter, cùm ſitis velatæ, muris vallatæ, ſolennibus votis, ac multis ſpiritualibus armis munitæ: verumtamen illum vobis offerre non verebor, cùm certum ſit communem humani generis hoſtem etiam in abditiſſima, ac munitiſſima loca ſuarum tentationum iacula continuò immittere, vt quarum non potuit in Monaſterium prohibere ingreſſum, eis ſaltem per impatientiam ſuadeat optare regreſſum; & eas ſtudeat à bono propoſito deterrere, quas in paternis laribus non potuit detinere.

In primis igitur non vos pœniteat, quòd intra monaſterium nunquam exituræ includamini: commune enim omnibus mulieribus ſemper fuit non vagari, ſed intra domum morari. Vnde Ariſtoteles aſſerit ſuo 5.*Politic.*

 tempore

tempore in vrbibus creatum fuisse Præfectum, qui mulieribus intenderet, ne vagarentur, sed domi se continerent. Et apud Sinas etiam hodie, teste Magalliano, neruus pedis eliditur puellis, ne domo exeant. Narrat Plutarchus, quòd olim nupta ad domum viri curru tantùm vehebatur, ac statim huiusmodi currus comburebatur; quo significabatur, iam non vltrà opus sibi esse curru, cùm perpetuò domi consistere deberet. Veteres, teste eodem Plutarcho, mulieris imaginem, & symbolum dixerunt esse testudinem. Sicut enim testudo semper clausa intra domunculam suam remanet, eámque semper defert, vnde domiporta vocitatur: ita fœmina, & præcipuè virgo, semper domi debet manere inclusa, ac tam ægrè ferre extra illam exire, forísque incedere, quàm si totam domus molem super humeros latura esset.

Plutarch. in precep. con.

Iud. 8.

Laudatur Iudith, quòd *secretum cubiculum fecerit in superioribus domus suæ, in quo clausa cum puellis suis morabatur, & obsecrabat, habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata.* Non sat illi fuit domi tantùm se continere, & commorari, sed vt strictiùs clauderetur, construxit adhuc cubiculum, quò se recepit, ibíque corpus suum macerauit: & hæc tantò magis extitit Deo grata, quantò minus hominibus nota; ac tantò maiores meruit laudes, quantò strictiores elegit ædes: nolebat videri in publico, quæ se affligebat in secreto. Cùm nulla tunc essent monasteria, ex propria domo confecit

confecit cœnobium. Tandem hac viuendi formula Holofernem, ac totum Assyriorum prostrauit exercitum. Non minori merito eritis apud Deum, nec minori laude apud homines, nec etiam minorem de dæmone, & vitiis reportabitis victoriam, quæ sponte hanc clausuram, vitámque monasticam elegistis.

B Iuxta communem illam domi manendi consuetudinem, optabat Apostolus, vt mulieres essent *domus curam habentes*: vel, vt vertit Vatablus, *custodes domus*. Nolebat eas foras prodire, ne possent perire. Quam diligimus auiculam, cauea includimus; nec vagari sinimus; de cuius periculo metuimus: si quærat exire, quærit perire: fugit à caueæ retibus ad venatorum retia: sæpe occiditur vaga, quæ pascebatur inclusa; quia omnes illam quærunt in agro occidere, quam in cauea optassent reficere. Nisi Deus vos diligeret, non eligeret; qui igitur vos elegit, vos inclusit. Si enim, teste Seneca, [magni artificis est clausisse totum in exiguo:] certè magni & altissimi Domini fuit clausisse vos totas in exiguo loco. Qui vobis infinita cælorum spatia præparauit, vos ad arcta monasterij septa conuocauit. Illi ergo gratias agite, quòd ibi sitis inclusæ, vbi nec vitia, nec causæ vitiorum sciuntur; cùm, teste Ambrosio, *causa peccandi etiam iustos sæpe deceperit.* Non parum est à peccandi occasione exiisse. Securiùs viuitur in monasterio, quàm in sæculo. Secundùm Dioscoridem, flores capparis (*les fleurs des capres*) si clausi colligantur,

Ad Tit. 2.

epist. 4.

lib. 1. de virginit.

Dioscorid.

tur, proficui & medicinales sunt: si dilatati & foras emissi, nihil valent. Sic & virgines, & Moniales inclusæ sibi & aliis plurimùm prosunt.

Gaudeat vnaquæque vestrûm quòd Alma sit, cùm inclusa sit: Alma enim virginem inclusam significat; hoc nomine est insignita etiam Redemptoris mater, quia verè Alma, id est, virgo inclusa fuit, quæ virorum aspectibus non patebat, sic fuit inuenta, quando ab Angelo salutata. Vobis igitur clausura non displiceat, quæ tantæ Virgini, ac multis aliis sanctissimis virginibus & mulieribus placuit. Non est mundus vobis dignus, aut si dignus, illas non potuit tenere *ibidem.* quas meruit habere. Audite eumdem Ambrosium. *De hoc mundo estis, & non estis in hoc mundo; sæculum vos habere meruit, tenere non potuit.* Ille ab æterno vos elegit, qui in tempore vos vocauit, & ob hanc vocationem nullus erat terrenus sponsus vobis dignus; ideo ille vos ab omni mortali sponso segregauit, qui sibi vos in sponsas assumpsit.

Est itaque vestrum monasterium veluti C hortus conclusus, in quo semper ambulat cælestis ille sponsus, ibique faciliùs inue- *ibidem.* nitur. *Ibi*, ait idem Doctor, *eum inuenit Susanna mori priùs, quàm violari parata.* Ibi & vos illum inuenietis, si secundùm illius voluntatem ambuletis. Quid vnicuique *lib. de veland. virg. cap. 16.* vestrûm dicat Tertullianus, attendite. *Nupsisti Christo; illi tradidisti carnem tuam; illi sponsasti maturitatem tuam; incede secundùm sponsi tui voluntatem.* Quænam autem sit eius voluntas,

indicat

indicat ille Doctor. *Christus est*, inquit, *qui & alienas sponsas, & maritatas velari iubet, vtique multò magis suas.*

Igitur, qui voluit vos muro vallari, optat etiam facies vestras velari. Non vos pigeat in monasterio cum merito cælestis sponsi implere voluntatem; cùm in sæculo cogatur maritata sine merito terreni sponsi sequi voluntatem. Vestram velate faciem, & sponso vestro seruate, qui suam vobis seruat; cui enim dicimus: *Ostende faciem tuam, & salui* *Psal. 79.* *erimus*; ille sine dubio ait vobis: abscondite faciem vestram, & saluæ eritis. Quæ potest videri, potest concupisci: & quæ etiam videre potest, concupiscere potest. Sola autem concupiscentia sufficit ad perditionem. Quid prodest respicere, quod non prodest concupiscere? Non sit vobis curæ ab illis videri, cum quibus periculum est versari, & quorum non prodest, sed obest visus. Vnde meritò idem Tertullianus sic Monialem hortatur. *Murum sexui tuo strue, qui nec tuos emittat* *ibidem.* *oculos, nec admittat alienos. Quid alios videre, aut ab aliis videri desiderat, quæ ad Dominum videndum se præparat?* Certum est, quòd, vt verbis Hieronymi vtar, impudici oculi non norunt animæ pulchritudinem considerare, sed corporum. Non debetis igitur vos illis exhibere videndas.

D Gaudete, quòd stetis post parietes, ac tantùm per crates, tamquam per cancellos respiciatis, quia in hoc sponsum vestrum imitamini, de quo sic vna ex suis sponsis: *En dilectus meus stat post parietem nostrum,* *Cant. 2.*

respiciens per cancellos; vel secundùm aliam versionem, *prospiciens per retia.* Videor pariter mihi audire Christum de vnaquaque vestrûm sic ad Angelos colloquentem: en dilecta mea stat, orat, flet, ieiunat, obedit, laborat, vigilat, psallit, ac multa bona præstat opera intra parietes nostros, & septa monasterij, prospiciens per cancellos, per crates: non planè videt, nec planè cernitur. Sicut sponsa sic suum libenter videbat sponsum: ita sponsus vester maximè sibi complacet in vobis ita inclusis & velatis, ac ita per crates videntibus, & colloquentibus.

Simile. Solent venatores accipitribus, quos ad venandum alunt, oculos contegere, ne alias parui pretij aues conspiciant, & ad illas se projiciant; atque ita illis inescati cæteras aues maioris pretij insequi, & aucupari desinant. Sic, ô Moniales, necesse est velemini, faciésque vestræ contegantur, ne fortè visis his rebus caducis, & quæ nullius sunt valoris, illas concupiscere incipiatis, & cælestes diuitias diligere & insequi desinatis. Quapropter dicite sæpe sponso vestro: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem.* (*Psal.* 118.) Reuera hæc omnia vana non sunt digna oculis vestris, & dum vobis sese offerunt, vel oculos debetis occludere, vel ad velamen confugere, ad imitationem illius, de qua sic Tertullianus. (*lib. de veland. virg. cap.* 15.) *Confugit*, inquit, *ad velamen capitis quasi ad galeam, quasi ad clypeum, qui bonum suum protegat aduersus ictus tentationum.* Consuetum est imagines depictas velo contegi, quo possint colores protegi. Conseruantur virtutes animæ.

si conte

si contegatur facies corporis. Nulla igitur ex vobis conqueratur, si facies cooperiatur; nam, teste Hieronymo, *zelotypus est Iesus, non vult ab aliis videri faciem vestram.* *epist. ad Eustoch.*

E Diuus Ignatius vocat Moniales, *Altare Dei.* Sicut enim Altare debet esse omnino coopertum, sic Monialis & mulier Deo sacra & dicata. Sacrilegum esset in Altari, aut coram Altari turpia peragere: ita & coram Moniali. Nihil nisi sanctum, vel sacrum super Altari reponitur: ita à Moniali procul sit omne prophanum. Sunt Altaria intra Ecclesias; sic intra monasteria decet esse Moniales. Circa Altaria, præcipuè dum sacra celebrantur, teste Chrysostomo, adstant Angeli, illáque circumdant & protegunt: sic Moniales, potissimùm dum nihil nisi sacra moliuntur, ab Angelis proteguntur. Audite Ambrosium. *Vobis, virgines sanctæ, speciale præsidium est, quæ intemerato pudore sacrum Domini seruatis cubile; neque mirum si pro vobis Angeli militant, quæ Angelorum moribus militatis.* Fœlices igitur, pro quibus militant Angeli, & quæ veluti Altaria magnam habetis venerationem & protectionem. Patienter igitur ferte statum vestrum, qui tali vos insigniuit honore. *epist. 1. ad Tarsenses.* *lib. 1. de Virg.*

Præterea, dignus est status vester, qui apibus comparetur; vel secundùm statum vestrum similes estis apibus, & vestra monasteria sunt veluti aluearia. Rore pascuntur apes, nesciunt concubitus, mella componunt. *Apes*, ait idem Ambrosius, *nullo concubitu miscentur, nec libidine resoluuntur, nec partus* *in Examer.*

 dolore

dolore quatiuntur, ſed integritatem corporis virginalem ſeruantes, ſubitò maximum filiorum examen emittunt. Sicut apes licèt ſint ſine carnali copula, non tamen ſunt ſine ſobole: ita & vos integritatem ſeruantes habetis filias, & nouellas plantationes, quæ Deo vocante, de mundo eruuntur, vobis iunguntur, vt vobis tamquam matribus filiæ ſuccedant.

Fœlices vos, quæ iam præmia tenetis re-
Matth. 22. ſurrectionis, in qua homines non nubent, neque nubentur. Quod nobis promittitur, vobis præſtò eſt. In hoc non tantùm apibus, ſed & Angelis, cæteríſque cælicolis ſimiles eſtis: ſicut enim illi in cælo non nubunt, ita nec vos in monaſterio. Nolite igitur nuptis inuidere, quarum nulla eſt, quæ non vos beatas prædicet. Dicite vt enarrent bona ſua, & conſolationes ſuas, & videbitis illas commiſeratione potiùs, quàm æmulatione dignas. Quoties abſque voto paupertatis fiunt pauperes? Quoties erubeſcunt præ inopia? Quoties ieiunant & abſtinent ſe à cibis, non quia iubentur, ſed quia non habent? Vilibus induuntur, quia pretioſis carent: ſine voto obedientiæ, ſæpe etiam obedire coguntur viris interdum moroſis, atque rixoſis, qui illas iniuriis, ac plerumque verberibus afficiunt, quíque illas nolunt exire domo, atque ita clauſuram, quam nunquam promiſerunt, ſeruare coguntur, & hoc ſine fructu, ſine merito.

1. Cor. 7. Quænam præterea ſint illarum cogitationes, innuit Apoſtolus. *Quæ nupta eſt*, inquit, *cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.* F
O peſſi

O pessimam cogitationem, cogitare quæ sunt mundi perituri, & non cogitare quæ sunt cæli! Cogitare quomodo placeat viro, & non quomodo placeat Deo! Vix potest vxor viro placere, quia quod ei hodie placet, cras displicet; & tamen cogitur misera quotidie cogitare, quæ vix poterit præstare. Quanta non pendent ab eius arbitrio, quibus si careat, viro non placebit? si enim pulchra, & fœcunda non sit, non placet: si verò fœcunda, & non filium, sed filiam pariat, displicet. O miseranda conditio, etiam in his quæ non sunt in eius potestate, posse displicere! A vobis autem procul sunt huiusmodi cogitationes, & anxietates. Nam *mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt.* Quia tantùm Domini estis, cogitate tantùm quæ Domini sunt; & secundùm Hieronymum, *sit conuersio illius ad maritum, quæ virum non habet Christum.* Vos verò quæ Christum habetis sponsum, ad illum dumtaxat sit conuersio vestra, de illo sit cogitatio vestra. ***ibidem.*** ***ad Eustoch.***

Tantæ sunt nuptarum molestiæ, tantísque vinciuntur sollicitudinibus, vt vix sit eis locus cogitandi de Deo. Hoc disertè adnotauit idem Hieronymus aduersus Heluidium. *Inde*, inquit, *infantes garriunt, familia perstrepit, liberi ab osculis, & ab ore dependent, computantur sumptus, impendia præparantur. Hinc cocorum accincta manus carnes terit, hinc textricum turba commurmurat; nunciatur interim vir venisse cum sociis; illa ad hirundinis modum lustrat vniuersa penetralia; si thorus rigeat; si pauimenta verrerint; si ornata sint pocula; si pran-* ***Hieron. aduersus Heluid.***

dium

dium præparatum. Responde quæso inter ista vbi sit Dei cogitatio? Hæc autem sunt nuptæ peragenda, vt dumtaxat viro placeat, cui statim displicet, si vel in vno ipsa deficiat. O vos terque quaterque beatæ, si his omnibus liberæ Domino Deo sponso vestro solùm placere curetis.

Propterea cauete à deuotis, quos vocant, qui vt plurimùm non deuoti, sed de votis sunt retrahentes; aut animo saltem occasionem præbent vota transgrediendi. Non sit vobis curæ ab illis diligi, propter quos periculum est à Christo negligi: nolite illos vocare vestros, quos possidere, & à quibus possideri non potestis, nec debetis. Sit Christus pater, & frater vester; sit, inquam, vobis Deus omnia. Memores estote cuius sponsæ sitis. Cur vultis fieri alterius, quæ Christi estis? Quid prodesset carne non nubere, & spiritu nubere? *Virginis diffinitio est*, ait Hieronymus, *sanctam esse corpore & spiritu, cùm nihil prosit carnem habere virginem, si mente quis nupserit.* Cauete ne cuiusdam consortio vestra minuatur conditio, & de sponsis Christi, captiuæ efficiamini hominis, & tandem dæmonis. Credite mihi, si quos habeatis, illos deseratis, ne Christus vos deserat, pro quo omnia deseruistis; non enim potestis duobus seruire. Nefas esset sponsas Dei præstare, quæ non audent sponsæ hominum. Non bene Deum amatis, si cum illo aliquem ametis. Zelotypus est sponsus vester, qui non vult, vt quocumque prætextu, vel titulo alij admittantur amatores.

ibidem.

Audite

Audite Ambrosium. *Quid dicis, deuota Deo? Quid desideras, vel quid quæris? Si Deum quæris, tecum est; si autem hominem quæris, hoc non deuouisti.* *ad virg. deuotam.*

G Fortè dicet aliqua: ope alicuius indigeo, vt mihi subueniat, & ab illo accipiam, quod à monasterio non datur, & quod mihi necessarium est; ideo cogor aliquem amore prosequi, vt valeam aliquid consequi. Audite precor eumdem Hieronymum hanc proponentem difficultatem, illámque Scripturæ testimoniis soluentem: sic enim ad quamdam virginem scribit. *At dicis: puella sum delicata, & quæ manibus meis laborare non possum. Si ad senectam venero: si ægrotare cœpero, quis mei miserebitur? Audi Apostolis loquentem Iesum; ne cogitetis in corde vestro, quid manducetis: neque corpori vestro, quid induamini. Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa. Si vestis defuerit, lilia proponantur. Si esurieris, audias, beatos pauperes & esurientes. Si aliquis te afflixerit dolor, legito: Propter hoc complaceo mihi in infirmitatibus meis. Lætare in omnibus iudiciis Dei.* Et reuera sponso vestro fit iniuria, si ab alio accipiatis, quod ipse vobis denegat: si enim vobis expediret, concederet; interdum in præsenti modicum denegatur, quia in futuro maiora reseruantur. Qui habet curam auium per aërem volitantium, habebit & Monialium intra monasterium commorantium. Inclusorum præcipuè solet Deus curam gerere. Recordatus est Iosephi fouea inclusi. Pauit Danielem in *ad Eustoch. de virgin. seruand.*

lacu

lacu leonum. Misit Angelum suum ad Petrum in carcerem coniectum. Dat etiam escam pullis coruorum adhuc in nidulo existentibus; & sponsas suas propter ipsum inclusas deseret? Qui promittit se futurum in medio duorum, aut trium in nomine suo congregatorum, numquid deerit triginta, aut quadraginta ei famulantibus, ac propter ipsum congregatis? Scit sponsus vester quibus indigeatis: ab alio igitur nihil accipiatis.

Præterea, non sit vobis iniucunda capillorum vestrorum resectio. Notum est consueuisse antiquos diis suis consecrare cæsariem. De Ægyptiis tradit Diodorus vota solitos esse concipere morbo affectos, vt, si ex morbo conualescerent, desectum crinem alicui Deo consecrarent. Eamdem ob causam ab Hebræis detonsam ex voto, & oblatam comam scribit Iosephus. Athenienses, vt testis est Plutarchus, suæ comæ primitias Apollini Delphico consecrare consueuerant. Refert Suetonius Neronem in aurea pyxide capillos suos Ioui Capitolino consecrasse. Quod illi falsis diis consecrarunt, vos Deo viuo & vero obtulisse non pœniteat. Sit tonsum capillitium vestræ seruitutis indicium. Antiquitus seruile fuisse radi scribit Alexander: vnde Aristophanes ad quemdam; *Seruus cùm sis, comam geris?* Quod prouerbialiter dicebatur de eo, qui præter decorum quidpiam faceret. Vobis etiam, si comam geratis, meritò dicetur: *Ancillæ Dei cùm sitis, comam geritis?* Indecorum sanè esset ancillas & sponsas Christi comatas incedere, cùm ei nupserint,

lib. 2. cap. 4.

lib. 2. de bello Iud. cap. 15.

in vita Thesei.

lib. 5. cap. 15.

Aristophan. in Auibus. & Suidas.

nupserint, quem Iob *tonso capite corruens in terram adorauit*; & qui aliquando Ieremiæ dixit: *Tonde capillum tuum, & proiice.* *Iob. 1.* *Ierem. 7.*

H In Ægypto & Syria crines resecare solitas virgines Deo sacras, docet Hieronymus. Tabennesiotas quoque sanctissimas virgines, quas Sanctus Pachomius ab Angelo monitus instituit, idem factitasse, author est Palladius. *Pallad. in Lausiaca.* Diuus Basilius præscribit, vt in ipsa initione conuersionis monasticæ capita radant. Multis nocuerunt crines. Quid profuit Absaloni diffusos & flauescentes gestasse capillos, *2. Reg. 14. & 18.* quibus tandem suspensus miserè periit? Cogebatur semel in anno illos resecare, *quia*, ait Scriptura, *grauabat eum cæsaries.* Erant oneri capilli ei viuenti; sed moriens factus est ipse oneri capillis. Nolite itaque grauari, si à vobis abscindatur, quod vos plurimùm grauasset. Non vult Christus vos huiusmodi affici grauamine, quas ideo optat contegi velamine. Nec perire putetis, quod vobis abscindi videtis. Audite sponsum vestrum; *Capillus de capite vestro non peribit.* Nouit ille *Luc. 21.* remunerare, qui capillos dignatur numerare: ait quoque; *Capilli capitis vestri omnes numerati sunt.* *Matth. 10.* Si quos ex illis alicui amatori daretis, ab eo, qui eos numerauit, meritò audiretis: vbi sunt, quos numeraui, capilli? An ideo detondentur, vt impudico homini tradantur? Quos alteri dedistis, mihi rapuistis. Si, teste Publio, [capillus etiam habeat suam vmbram;] *Pub. Mim.* habebunt pariter capilli vestri amore Christi desecti, suum meritum, licèt incisi nullum sentiant dolorem.

Vnde

hom. 35. in Euang. Vnde ſic infert Gregorius. *Cur timetis, ne pereat, quod inciſum dolet, quando & illud in vobis perire non poteſt, quod inciſum non dolet?* Si itaque non pereant, ſed numerentur, & remunerentur veſtri capilli capitis propter Deum detonſi; quantò magis manus veſtræ bona opera exercentes, lingua veſtra diuinis laudibus occupata, ora veſtra ieiunio pallentia, pedes veſtri ad chorum pergentes, cor veſtrum diuino tantùm ardens amore, veſtra anima ſoli ſuo ſponſo intenta, veſtræ denique cogitationes ad Deum tendentes? Beda. Hinc Beda: *Capillus,* inquit, *non peribit, quia & tenuiſſima Sanctorum cogitatio digna mercede donabitur.*

Conſultò etiam vobis capillatura reſecatur, ne in illa aptanda tempus conteratur, quod & ipſos Ethnicos odio habuiſſe legimus: ſic enim de quibuſdam conqueritur Seneca. Seneca. [Sollicitiores ſunt de capitis ſui decore, quàm de ſalute, qui inter ſpeculum, & pectinem occupati ſunt, quive concin- in Heaut. niores eſſe malunt, quàm honeſtiores.] Terentius quoque ſic in quaſdam mulieres inuehitur:

Dum moliuntur, dum comuntur, annus eſt.

Demoſthenem dicunt adeò fuiſſe ſuis ſtudiis deditum, vt nulli alteri rei penitus vacare vellet; ideo comam nouacula ſibi radi iubebat, tum ne, illam aptando, tum etiam cum amicis (quibus abſque capillatura non placebat) colloquendo, tempus contereret. Quod ipſe præſtitit, vt plus temporis inſumeret in literarum ſtudio: illud idem vobis faciendum

faciendum est, vt plus impendatis temporis in Dei obsequio, & vt illorum consortium, atque intuitum euitetis, quibus fortè nisi calamistratæ non placetis.

I Gerant, si velint, huius sæculi filiæ crines pigmentarij conspersos puluere, atque in capillitio adornando tempus terant, de illis pro certo reddituræ sunt rationem. Vos verò hac crinium tonsione ostendite omnia terrena spreuisse, ac Christo Domino nupsisse, cui non placent cincinnatæ. De Beata Clara sic canit Ecclesia: *Cuncta pro Christi nomine contemnens crine tonso, coram altari Domino nubit æterno sponso.* Sicut non curabat de capillis abrasis; ita nec de temporali substantia, quam in sæculo reliquerat. Nam, secundùm Augustinum, *capilli superflua rerum temporalium significant: quia enim sine sensu præscinduntur, illi qui Deo adhærent, habent ista terrena tamquam capillos.* in Psal. 51.

Nec vos angat illa, quam promisistis, obedientia. Nostis enim, quid sexui vestro dictum sit; *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Genes 3. Hanc subiectionem non possunt remanentes in sæculo effugere, nisi vitam cælibem, ac statui vestro similem ducant. Nolite attendere quis, vel quæ iubeat, aut quid iubeatur; sed quia iubetur. Adimplete in monasterio cum merito, quod in mundo sine merito perficere cogeremini. Sponte, inquam, exequamini quod coactè præstaretis: vestrum considerate sponsum, qui *de cælo descendit, non vt faceret voluntatem suam, sed Patris.* Ioan. 6. Et non tantùm Patri, sed &

 homi

hominibus obtemperauit, de illo sic scriptum est; *& erat subditus illis.* Et qui factus est obediens vsque ad mortem; ita vt mori maluerit, quàm non obedire. Dicat ergo vnaquæque vestrûm; imitabor ego sponsum meum: factus est ille propter me obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, ero & ego propter ipsum obediens vsque ad mortem, mortem autem propriæ voluntatis. Tunc de ea verificabitur illud: *Non vocaberis vltrà derelicta, & terra tua non vocabitur ampliùs desolata; sed vocaberis, voluntas mea in ea.* Verè enim esset derelicta & desolata anima vestra, si Dei, & Superiorum à vobis non adimpleretur voluntas. Excellant titulis aliæ mulieres; gaudeant quibuscumque voluerint nominibus: religiosæ tamen animæ multò verior est gaudendi materia in hoc nomine, quod ei Dominus imposuit, in quo tanquam compendio bona omnia continentur; *voluntas mea in ea.*

Luc. 2.

Philip. 2.

Isai. 62.

Tandem, quotiescumque vos vana sæculi delectauerit ambitio: quoties in mundo aliquid videritis gloriosum: vel si aliquæ insurgant tentationes carnis, dæmonis, vel mundi: aut si ob clausuram, abstinentiam, cæteròsque religionis labores, motus impatientiæ vos premant, illicò ad cælestem illam, quæ vobis parata est, mercedem mentis aciem coniicite, & quod futuræ estis, esse incipite. Hoc Diuus Hieronymus consulebat cuidam virgini, ad quam sic scripsit. *Egredere, quæso, paulisper de carcere, & præsentis laboris ante oculos tuos tibi pinge mercedem, quam nec*

epist. ad Eustoch.

oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Qualis erit illa dies, cùm tibi Maria mater Domini choris occurret comitata virgineis? Tunc Thecla in tuos læta volabit amplexus. Tunc & ipse sponsus occurret, & dicet: Surge, veni proxima mea, sponsa mea, columba mea; quia ecce hyems transiit, imber abiit. Tunc Angeli mirabuntur: videbunt te filiæ, & laudabunt Reginæ. Hinc & alius castitatis chorus occurret: Sara cum nuptis veniet: Anna filia Phanuelis cum viduis. Quod huic virgini euenturum promisit iste Doctor, vobis etiam propter Deum inclusis eueniet, si de promissis non doleatis, sed ea patienti & alacri animo adimpleatis. Gaudete igitur, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Ad quoscumque pauperes.

CAPVT XIV.

A EXISTIMABAM fore superuacaneum illos consolari, quos Dominus beatos prædicauit: *Matth.* 5.
miseri enim, non beati consolatione indigent. Verùm, quia iuxta consilium Magni illius Gregorij, *offerenda est eis consolatio, quos caminus paupertatis excoquit*; necesse est temporalibus bonis destitutum audiamus, & consolationem afferamus: ait enim. *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea.* Tum dico. *in Past.* *Psal.* 86.

Pauper es? Ergo diues es. Paradoxum;

 esto:

esto tamen sic probo. Ille diues est, qui habet vnde emat cælum, vbi veræ sunt diuitiæ, veríque thesauri: at pauper est huiusmodi; ergo diues est. Probatur assumptum authoritate
Augustin. de verb. Domini. Diui Augustini dicentis. *Non displiceat tibi paupertas tua, nihil potest ea ditius inueniri. Vis noscere quàm locuples sit? cælum emit.* Vnde Anna
1. Reg. 2. in suo cantico: *Dominus pauperem facit, & ditat.* Ditat, inquam, pauperem, cùm ei det quo omnes ditantur, & sine quo omnes indigent: nam extra cælum est omnis egestas. Porrò esurientes replet bonis, & diuites
Luc. 1. dimittuntur inanes. Audi Apostolum hæc omnia confirmantem; *Nónne Deus*, inquit, *elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & cohæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?* Porrò, nónne illi & diuites sunt, quibus cælestia regna sunt? Ad pauperes sic Christus:
Luc. 6. *Vestrum est regnum Dei.* Ergo, pauper, non pauper, sed diues est.

Pauper es? Ergo tui Deus curam habebit,
Psal. 9. ei enim dicitur: *Tibi derelictus est pauper.*
Psal. 10. In te Deus oculos coniiciet: *Oculi eius in*
Psal. 20. *pauperem respiciunt.* Exaudieris: *Pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum.* Grata erit
Psal. 21. Deo deprecatio tua: *Neque despexit deprecationem pauperis.* Veniam consequeris: *Parcet pauperi, & inopi.* Saluabitur anima tua:
Psal. 71. *Animas pauperum saluas faciet.* Dulcedine
Psal. 67. repleberis: *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Non patieris violentiam. Si quis autem violenter se gerat in te, punietur: *Non*
Prou. 20. *facias violentiam pauperi, nec conteras egenum in porta, quia Dominus iudicabit causam eius, &*

configet

configet eos, qui afflixerunt animam eius. Tibi ſubuenietur, & qui tibi non ſubuenerit, non exaudietur: *Qui obturat aurem ſuam ne audiat clamorem pauperis, ipſe clamabit, & non exaudietur.* Beatus ergo eſt, & non miſer, cuius Deus curam gerit; quem reſpicit, exaudit, cui parcit, cuius ſaluat animam, quem dulcedine replet, quem protegit, cui ſubuenit. Pauper ergo gaude. *Prou. 21.*

B *Pauper es?* Manum ductricem inueniſti, ac tranquillum portum appuliſti, ſic enim de paupertate ſcribit Chryſoſtomus. *Paupertas eſt manus ductrix in via, quæ ducit ad cælum, & portus tranquillus.* Sicut in portu ſecurus quis exiſtit, ita in paupertate ſecurè viuitur. Vnde Plutarchus: [Paupertas, *ait.* ſecuritate ſolùm à diuitiis differre videtur.] Ideo à Beato Climaco vocatur omnium curarum depoſitio, ſecuritas vitæ, viator omnibus impedimentis liber. Pauper nullum timet latronem, nullis fortunæ caſibus ſubiicitur. De Beato Hilarione ſic Hieronymus; *Cùm,* inquit, *habitaret in tuguriolo, latrones ad eum venerunt, reperto puero, quaſi per iocum; quid, inquiunt, faceres, ſi latrones ad te venirent? Quibus ille reſpondit: nudus latrones non timet.* Nam *homil. 18. in epiſt. ad Hebr.* *lib. de vitanda vſura.* *Grad. 16.* *in vita eius.*

cantat vacuus coram latrone viator. *Iuuenal.*

Ideo vnus ex antiquis pauperem iudicabat fortunatum, quòd deteriorem ſtatum non expectaret: *Homine paupere,* inquiens, *nihil eſt fortunatius; mutationem enim in deteriorem ſtatum non expectat.* Ducto Rege Ioachim in Babylonem, tranſlati ſunt etiam omnes Principes & magnates; *nihilque relictum eſt,* ait *Diphilus.* *4 Reg. 24.*

Scriptura, *exceptis pauperibus*. Hoc priuilegio soli pauperes gaudent, vt scilicet non ducantur captiui. Qui illaqueantur, captiuantur: sed, teste Apostolo, *qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli*. Ergo qui ditantur, captiuantur. Non dicit: qui fiunt, sed, qui volunt fieri diuites, incidunt in laqueos. Si illaqueat affectus, quid faciet effectus? Si igitur optas ditari, quæris illaqueari & captiuari, imò & agitari, atque vexari. Arbores fructibus onustæ ab omnibus impetuntur; carentes verò fructibus deseruntur. Sic diuiti omnes inuident, omnes ab illo postulant & sperant: à paupere autem nihil quæritur, ideo in pace relinquitur. Vnde Seneca: [In itinere obsesso pauperi pax est.] *Seneca.*

C

Pauper es? Ergo Christo similis, qui, teste Apostolo, *propter vos egenus factus est, cùm esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis*. Nam in sua natiuitate pro throno regali habuit præsepium: pro culcitra, fœnum: pro igne, halitum bouis & asini: pro peristromatis, aranearum telas: pro purpura, viles panniculos: pro equitatu, bouem & asinum; & tota deinceps vita non habuit, vbi caput reclinaret, vt eius inopia ditescamus. Exclamet igitur Augustinus. *Quid factura sunt diuitiæ eius, cuius paupertas nos diuites fecit?* Tunc autem Christi inopia efficimur diuites, quando eius exemplo patienter ferimus illam, quam nobis immisit paupertatem, quia tandem per eam cælestes sumus possessuri diuitias. O ditissima paupertas, qua æternæ acquiruntur opes! Illam Christus elegit, vt illam æstimaret

2.Cor. 8. *Augustin.*

inaret homo. Audi Bernardum. *Paupertas non inueniebatur in cælis. Porrò in terris abundabat hæc species, & nesciebat homo pretium eius. Hanc itaque Dominus Dei Filius concupiscens, descendit vt eam eligat sibi, & nobis quoque sua æstimatione faciat pretiosam.* Refert Laërtius Aristippum Dionysio interroganti, cur in Siciliam aduentarat, respondisse: vt quod habeo impertiam; & quod non habeo accipiam. Si interrogetur Dei Filius, cur in terram descenderit, aptè respondebit; vt quod habeo, nempe cælestes diuitias, hominibus impertiam; & quod non habeo, scilicet paupertatem, & id genus alia, accipiam. *Christus,* inquit Augustinus; *diues est apud Patrem, & pauper apud nos: diues in cælo, pauper in terra: diues Deus, pauper homo.*

Serm. 1. de vigil. Nat.

lib. 2. cap. 8.

in Psal. 40.

Noli igitur respuere, quod te Christo facit similem, & quod ipse elegit, vt tibi assimilaretur: esto inopia ei similis, qui inopia factus est tibi similis. Laudabantur olim Æthiopes, quòd ita Regi suo assimilari optarent, vt si Rex, verbi gratiâ, claudicaret, claudi quoque omnes incederent: si esset monoculus, omnes sibi alterum eruerent oculum; vt hoc pacto Regi suo similes efficerentur, non in maiestate, sed in infirmitate. Pudeat nos velle fieri diuites, existente Christo Rege nostro paupere; ac coactè & molestè ferre, quod multi, vt ei assimilarentur, sponte elegerunt. Quid tibi ipse Seneca consulat, audi. [Si vis, *inquit*, vacare animo, aut pauper esto, aut pauperi similis.] Dico ego: vt assimileris Christo, pauper esto.

epist. 7.

Pauper es? Ergo beatus es. Audi dicentem; *Beati pauperes.* Primò, *quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Pondera verbum, *est.* Non ait de futuro, sicut in aliis beatitudinibus promissiones per verba de futuro exhibentur. Hoc aduertit Bernardus. *Magna penna,* inquiens, *est paupertas, qua tam citò volatur in regnum cælorum. Nam in aliis virtutibus, quæ sequuntur, promissio futuro tempore indicatur; paupertati verò non tam promittitur, quàm datur: vnde & præsenti tempore enunciatum est, quoniam ipsorum est regnum cælorum; cùm in cæteris dicatur; hæreditabunt, consolabuntur, possidebunt, vocabuntur, & similia.* Vnde, quamuis promissioni de futuro in his beatitudinibus infallibilitatem concedamus; paupertati tamen per verbum de præsenti beatitudinem promittit Dominus, vt altiori quodam modo eius certitudinem demonstraret. Nota etiam Christum non dixisse; *quia ipsi sunt de regno cælorum,* veluti dicimus talem hominem esse de Regno Galliæ, vel Hispaniæ; sed, *ipsorum est regnum cælorum.* At dices; quid inter hæc duo interest? Multùm per omnem modum, vt semel dicam, quod inter Regem & subditos eius: de subditis quippe asserimus, hi sunt de regno; de Rege verò, ipsius est regnum: sic de pauperibus Christus non, ipsi de regno cælorum, sed, *ipsorum,* ait, *est regnum cælorum,* eos cælorum Reges appellans. D

Matth. 5.

Serm. 4. de Aduent.

Præterea, *beati pauperes,* quia peculiari ratione Dei sunt, ac sub eius tutela. Nam *factus est Dominus refugium pauperi.* Quòd præcipuè pauperes ad Deum pertinent, agnouerunt E

Psal. 9.

runt Ethnici; ſic enim Menander: *Pauperes ſemper æſtimantur deorum.* Et Seneca: [Nemo alius eſt Deo dignus, quàm qui opes contempſit.] Fœlix paupertas, quæ non tantùm Chriſto nos reddit ſimiles, ſed ſuos nos facit: illi enim derelictus eſt pauper. Dicat igitur Diuus Cyprianus. *Cùm Dei ſint omnia, habenti Dominum nihil deerit, ſi Deo ipſe non deſit.* Deeris autem Deo, ſi paupertatem impatienter tuleris; ſi verò patienter feras, tua non peribit patientia. Nam *patientia pauperum non peribit in finem.* Id eſt, ſecundùm Chryſoſtomum, nunquam peribit, ſed proprium fructum recipiet: quod non ſemper euenit laborantibus in rebus ad victum pertinentibus, quæ finem intentum ſæpe non conſequuntur pereuntibus laboribus. Agricola quidem expectat, & mercator: at non rarò propter aëris iniuriam, aut aliunde fructus ſui laboris excidunt. Sed pauperis habentis patientiam, fructus nunquam peribit. Si doleas quòd pauper ſis, dolebis igitur, quòd diues, quòd beatus, & Dei ſis.

Menand. *epiſt.* 18. *Serm.* 6. *de orat. Dom.* *Pſal.* 9.

E *Pauper es?* Ergo liber es ab illa maledictione, qua diuites feriuntur, quibus ait Chriſtus: *Væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram.* Gaude priuari diuitiarum conſolatione, quæ digna eſt Dominica maledictione. Eris etiam immunis à grauibus illis curis & ſollicitudinibus, quibus opes ita mentem pungunt, & diſcruciant, vt meritò Dominus eas appellet ſpinas, & diuitias fallaces. Sicut enim ſpina dolorem creat & cùm infigitur, & cùm infixa manet, & cùm

Luc. 6. *Matth.* 13.

extrahitur: sic diuitiæ magno labore acquiruntur, maiore timore conseruantur, & maximo dolore amittuntur. Audi Bernardum. *Diuitiarum amor longè ampliùs desiderio torquet animam, quàm refrigeret vsu, vtpote quarum acquisitio quidem laboris; possessio verò timoris, amissio plena doloris inuenitur.* Si igitur optes ditari, optabis pungi, & cruentari; & ita hac punctione inflari, vt tandem ad cæli introitum præpediaris, cùm *facilius sit camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.*

Serm. de conuers. ad Clericos.

Luc. 18.

Pauper es? Communem tamen habes cum diuitibus substantiam, præter quam si quid ipsi habeant, corruptioni ac deperditioni est obnoxium. Vis autem scire quid tibi cum illis commune sit? Audi Basilium. *Victus*, inquit, *quotidiani indigus es? Ne tu proinde despõderis animum: contemplare bona tum quæ iam à Deo tibi collata sunt, tum quæ in futurum promissione reposita. Primùm quidem homo es, solus Dei conditoris manibus formatus, adde ad imaginem illius, & qui potes per vitæ probitatem prouehi ad Angelicam dignitatem. Animam sortitus es intelligentia præditam, cuius solertia Deum agnoscis, omnésque res naturales; tibi vni seruiunt animantia cuncta. Tuum inuentum sunt artes vniuersæ. Nónne cælum suum astrorum chorum, ordinémque tibi ostentat? Quid igitur pusillo es animo? An quòd desit equus fræno argenteo ornatus? at Solem habes aureum toto die, & Lunam argenteam nocte tibi præradiantem. Non dormis in lecto eburneo? at terra ebore pretiosior est, in qua requiem dulcem omnis curæ expertem capessis.*

homil. 3. in illa verba Moysi: Attende tibi ipsi.

capessis. Non sunt laquearia aurea? atqui cælo tegeris innumeris stellis radiante. Hæc humana sunt, sequuntur augustiora. Deus propter te inter homines versatus est; Spiritum sanctum misit, mortem deleuit, spem resurrectionis dedit; præcepta promulgauit, quæ vitam perficiant tuam, quorum obseruatio iter aperiat ad vitam æternam, coronam paratam illis, qui labores pro virtute non defugerint. Interim nec necessaria ad præsentem vitam deerunt; quare causa non est, vt animo angaris. Hæc ille.

F Idem planè ostendit Ambrosius, qui etiam te consolatur his verbis. *Attende tibi, pauper, quia anima tua pretiosa est; & si caro mortalis, diuturna anima: & si tibi deest pecunia, non deest gratia; & si non est domus ampla, non diffusa possessio, cælum patet, terra libera est. Omnibus in commune elementa donata sunt, patent æquè diuitibus, atque pauperibus ornamenta mundi. Numquid pulchriora pretiosissimarum domorum aurata laquearia, quàm cæli facies stellis insignita fulgentibus? Numquid latiora diuitum rura, quàm spatia terrarum? Maiorem domum tu habes pauper, in qua clamas, & exaudiris.* Quid igitur quereris, si priueris quibus aliqui abundant, quæ magis obsunt, quàm prosint? Sed gaudeas, quòd hæc saltem habeas sine quibus nemo diues, & cum quibus nemo pauper. [Quæ optima sunt, inquit Seneca, communia sunt.] Habes illa optima, esto contentus. *ad Lucil. epist. 12.*

Pauper es? Et multi alij innumerabiles, qui Christi de paupertate consilium, & exemplum sponte sunt sequuti. Et primò quidem

quidem Apostoli, quorum nomine exclamauit Beatus Petrus: *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te.* Deinde primi Christiani, qui pecuniam ex agris diuenditis confectam ad pedes Apostolorum deposuerunt, nec amplius quidquam suum esse dixerunt. Martyres etiam, & alij, qui, teste Apostolo, *rapinam bonorum suorum cum gaudio susceperunt*, ne Christum desererent. Eremitæ insuper, Paulus, Antonius, Hilarion, Arsenius, Macharij, & alij eorum sectatores innumeri, qui omnibus opibus desertis arctissimam in victu & amictu paupertatem professi sunt. Ordinum quoque religiosorum fundatores, Basilius, Augustinus, Benedictus, Bruno, Dominicus, vterque Franciscus, & quotquot eorum leges, vel regulas susceperunt. Denique nobilissimi quidam viri, qui deserto Regno, Principatu, vel magnis opibus, extremam paupertatem, vel mendicitatem elegerunt, vt Sancti Alexius, Rochus, Ioannes Calybita, Iudocus, & alij. Honori tibi est illis assimilari, qui Christum pauperem voluerunt imitari. Hoc vnum te rogo, vt patienter illam saltem, & quam non potes effugere, sustineas paupertatem, quam ipsi sponte elegerunt propter æternam fœlicitatem; spreuerunt diuitias, quia generant vitia, raro enim nisi cum vitiis congeruntur diuitiæ: vnde quidam,

Matth. 19. — Act. 4. — Heb. 10.

De vitiis quod diuitiæ cumulentur apertum est,
Nomen idem vitiis, diuitiisque datum.

Pier. Val. lib. 12. hier.

Si dicas prædictos Sanctos paupertatem elegisse propter eam, quam profitebantur

perfectionem, illam verò te non profiteri; obiiciam ego tibi multos infideles, qui sola ratione naturali non solùm paupertatem æquo animo tulerunt, sed etiam illam diuitiis prætulerunt. Illorum exemplo pudefacit Diuus Basilius quemdam Olympium, qui paupertatem longè à finibus suis profligarat, eíque proponit Zenonem omnia in naufragio abiicientem, ac sibi congratulantem, quòd in vestem contritam & laceram coniectus esset; Cleanthem quoque, qui mercenariam operam suam fontibus hauriendis locauerat, vnde & ipse sibi victum comparabat. *epist. 169.*

Proponuntur alij Gentiles paupertatem colentes in confusionem multorum Christianorum paupertatem odio habentium, opibúsque inhiantium. Socrates Philosophorum omnium luculentissimus, pauper semper extitit, nudis pedibus incedens, sordido palliolo contentus, honores, & omnia terrena contemnens. Diogenes ità in omni vita paupertatem coluit, vt aduersus calorem & frigus dolio contentus fuerit: poculum fregit, rusticum cauis manibus potantem intuitus. Tam fœlix ab Alexandro iudicatus est, vt Diogenem malle se esse dixerit, quàm alium quemquam, si non Rex Alexander esset. *Laërtius.* *idem.*

Phocion Atheniensis grande auri pondus, quod ab eodem Alexandro dono offerebatur, pertinaciter repudiauit, testatus se auro regio non egere. Dignus, de quo quæratur, maiórne fuerit Alexander, an Phocion, qui *Sabel. lib. 8. cap. 5.*

qui aurum Alexandri contempsit. Democritus diligens naturæ contemplator, vsque adeò diuitias contempsit, vt non modò aliunde oblatas non acceperit, sed eas etiam, in quibus natus erat, sponte publicarit. Itaque nihil præter ingenium possedit, vel quia noluit, vel quia non debuit.

Fulg. lib. 4. cap. 4. Aristides multò iustiùs se paupertate gloriari posse credidit, quàm Calliam Atheniensium ditissimum opibus amplissimis: dictitans nulli pauperiem indecoram esse, nisi qui inuiti ferrent. *ibidem.* Epaminondas Thebanus, cuius virtute, egregiísque facinoribus nemo audiendis satis expleri posset, in tanta rerum decessit inopia, vt domi eius vnum dumtaxat ferreum spiculum, nihílque aliud necessarium repertum fuerit; ita publica impensa tumulatus est. Plures alios afferre possem eximios diuitiarum contemptores, & egregios paupertatis cultores; sed, ne tædio sim lectori, prætermitto.

lib. 5. de ciuit. Dei. cap. 18. Dico itaque cum Diuo Augustino, qui aliquos ex illis ad paupertatem commendandam in medium attulerat. *Hæc proposita sunt necessariæ commonitionis exempla, vt, si virtutes, quarum istæ vtcumque sunt similes, quas isti pro ciuitatis terrenæ gloria tenuerunt, pro Dei gloriosissima ciuitate non tenuerimus, pudore pungamur: si tenuerimus, superbia non extollamur.*

Dicet tamen vestrûm aliquis: vnde omnibus bonis destitutus me alere potero? Respondet Diuus Cyprianus, *Serm. 6. de orat. Dom.* Dominum ideo nos docuisse orare: *panem nostrum quotidianum*

H

num da nobis hodie. Neque enim, inquit ille, *deesse quotidianus cibus potest iusto, cùm scriptum sit: Non occidet Dominus fame animam iusti.* Prou. 10. *Et iterum: Iunior fui, etenim senui, & non vidi* Psal. 36. *iustum derelictum. Danieli in lacu leonum iussu* Dan. 14. *Regis incluso prandium procuratur: alitur Elias in fuga & solitudine coruis ministrantibus.* Quasi dicat iste Doctor: Potuit Dominus hos reficere, potest & te, si adhibita omni tua ad viuendum diligentia, speres in illum, eique confidas; non enim est abbreuiata manus Domini. Qui vetat ne Gentilium more de victu & amictu solliciti simus, non deseret te, si, vt ipse præcipit, *quæras primùm regnum* Matth. 6. *Dei, & iustitiam eius.* Habet curam auium per aërem volitantium; & non geret curam hominum in terra degentium, in ipso sperantium?

Queritur Diuus Ambrosius, quòd de inopia queramur, & quòd aliqui nolentes illam lib. 6. Exa- mer. cap. 17. sufferre ad flagitia se conuertunt, nósque vt hirundinem consideremus, hortatur. *Nemo*, inquit, *de inopia queratur, quòd vacuas pecuniæ proprias ædes reliquerit. Pauperior est hirundo, quæ vacua æris abundat industria. Ædificat, nec impendit: tecta attollit, & nihil aufert proximi: nec indigentia & paupertate ad nocendum alij compellitur: nec in graui filiorum imbecillitate desperat. Nos verò & paupertas afficit, & inopiæ necessitas vexat, & plerosque cogit in flagitium, impellit in crimen, improuidi & inertes iacemus, cùm de diuina miseratione tunc sperandum ampliùs sit, cùm prædia humana defecerint.* Certum est autem, quòd tunc adsunt diuina subsidia,

quando

quando desunt humana præsidia.

Psal. 54. Attende precor, quid tibi dicat Psalmista: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet*. Pondera verbum, *enutriet*, hoc proprium est matris, quæ filium lactat. Si infans huiusmodi vsum rationis haberet, matrísque amorem & prouidentiam nosset, numquid sollicitudine, vel cura aliqua torqueretur, an securum à matre alimentum haberet? Minimè prorsus. Et tu igitur, ait Psalmista, caue ne victus, aut vestitus sollicitudine angaris; iacta curam tuam in Domino, & ipse velut mater, quæ vnicè amat filium, enutriet te. Vides quàm à natura destitutus sit infans, qui nec se induere, nec cibum manibus capere, imò postulare quæ sibi sunt necessaria, nouit? Mater illius ori mammillas applicat, nudum induit, à frigore & calore protegit, in lectulum tollit, vt dormiat canit & circumagit; plorantem solatur; ridenti arridet; infirmum curat, & nihil non facit, quod filio expedire considerat. Sic Deus cum pauperibus suis se gerit. *Ipse te enutriet*, quod mater infanti præstare solet, hoc ipse præstabit, imò quænam mater vt ille? Sæpe mater aut ignorantia, aut impossibilitate, aut negligentia circa infantis sui curam deficit. At Deus, cuius sapientiæ & bonitatis non est numerus, deficere nequit. Audi quid dicat: *Numquid obliuisci potest mulier infantem suum?* &c. *Quòd si illa oblita fuerit, ego non obliuiscar tui. In manibus meis descripsi te.* Nihil autem præsentius nobis, quàm manus nostræ: sic nihil Deo commendatius quàm nos, quorum

Isai. 59.

rum ipſe curam gerit. Vnde Ambroſius: *Indecorum eſt*, ait, *homines curare de cibo, qui militant regno: nouit Rex quemadmodum familiam ſuam paſcat, alat, veſtiat.* *in illa verba Geneſ. 48.* Pauit me ab adoleſcentia mea.

Idem Dauid expertus illam Dominicam curam, dicebat: *Dominus ſollicitus eſt mei:* *Pſal. 39.* ſeu, vt legit Auguſtinus: *Dominus curam habet noſtri.* Ideo adiungit ille Doctor: *Qui habuit tui curam, antequam eſſes; quomodo non habebit curam, cùm iam es, quod voluit vt eſſes?* Propterea Diuus Petrus vult, vt ſimus *omnem* *1. Petr. 5.* *ſollicitudinem noſtram proiicientes in eum, quia ipſi eſt cura de nobis.* Scit autem quando, & quomodo ſis curandus & ſubleuandus, iacta tantùm ſuper illum cogitatum tuum, & ſcito tibi & omnibus dictum eſſe, quod aliquando à Domino Catharinæ Senenſi dictum fuit: *Cogita de me, & ego cogitabo de te.* Tandem ſic mihi liceat cum Diuo Auguſtino *Serm. 7. de tempore.* pauperes conſolante, concludere. *Dico vobis, pauperes, qui mendicatis, qui de eleemoſyna Chriſtianorum viuitis: conſolamini, conſolamini; tribulatio veſtra vertetur in gaudium, & dolor veſter in lætitiam. Non vobis ſit ingratum, quod mendicatis, nec ideo in corde veſtro aliquid contra Deum dicatis, quia ille iuſtus & pius eſt, & te ideo fecit pauperem, vt ſufferendo breuem inopiam, æternam vitam acquireres: patientes igitur eſtote, & expectate Dominum.*

Ad Aulicos, vel potiùs ad eos, qui ab Aula & Curia sui Principis inuiti recesserunt.

CAPVT XV.

VOMODOCVMQVE, ô Aulici, recedatis à Curia, siue sponte, siue coactè, deberem potiùs vobis congratulari, quàm vos consolari: verùm, quia huiusmodi recessus aliquam fortè vobis afflictionem parit, ideo consolantis modò, & non congratulantis personam geram.

Recessistis igitur inuiti ab Aula: scitote Deum permisisse, vt quod vestra voluntas renuit, præstaret aliena. Noluistis audire illam Lucani non tam poëticam, quàm politicam admonitionem: *lib. 8. de bello ciuili.*

——— Exeat aula,
Qui volet esse pius. ———

Nec attendebatis ad id, quod iamdudum Propheta sanctus clamitauerat; *Fugite de medio Babylonis, vt saluet vnusquisque animam suam.* *Ierem. 51.* Per medium intelligitur Aula regia, quia tunc in medio ciuitatis construebantur Palatia, vbi Reges morabantur. Porrò Babylon interpretatur confusio: fugere itaque de medio Babylonis, est deserere Palatium, siue Curiam regiam, quæ vt plurimùm est omnis confusionis, æmulationis, fictionis, omnísque malitiæ centrum & officina, estque

estque tenebrarum locus; in cuius rei testimonium, ingredientibus Magis Herodianam Aulam, stella quæ illos comitabatur, vel potiùs quæ suo coruscante lumine eos antecedebat, disparuit: quam postea ab Aula exeuntes viderunt, & gauisi sunt gaudio magno valdè. *Matth.* 2.

B Aulas Principum Dauid appellat tabernacula peccatorum: sic enim ait. *Elegi abiectius esse in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.* Alij, vt Hieronymus, legunt, *in tabernaculis impietatis.* Alij verò, *in tabernaculis perturbationis.* Quia ibi multi impietatem profitentur; omnésque ferè perturbantur, tum ad captandam Principis beneuolentiam, tum ad obtinendum ab eo aliquod beneficium, quod cùm non adipiscuntur, perturbantur; maximè si alios sibi præferri videant. Verè igitur sunt tabernacula perturbationis, cùm illîc perturbato potiùs quàm tranquillo animo viuatur. *Psal.* 83.

Nam vt plurimùm ibi ferè scelerum omnium procellæ, virtutúmque inenarrabile naufragium: probi illîc opprimuntur, pessimi prouehuntur, simplices irridentur, iusti vim patiuntur, audaces & impudentes eriguntur; soli illîc prosperantur adulatores, susurrones, renunciatores, calumniatores, famicidæ, sycophantæ, parasiti, lenones, & alij similes; adeò vt de Aula dicere possimus quod Apostolus de mordace lingua; quòd scilicet sit *iniquitatis vniuersitas.* Vix illîc reperitur gallus ad excitandum, sed potiùs simiæ ad adulandum, canes ad mordendum, *Iac.* 3.

psittaci ad garriendum, & leones ad deuorandum. Non ergo vos exiisse pœniteat à tabernaculis & receptaculis tantarum impietatum, & perturbationum.

Vocat etiam Paulus Curiam regiam, temporale peccatum, vel temporalem peccati iucunditatem, dum de Moyse Aulam Pharaonis contemnente sic scribit. *Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.* Quasi dicat: maluit Moyses pati, affligi, & opprobriis affici cum Hebræis, quàm sibi oblatis honoribus, & opibus abundare in Aula Pharaonis; sciebat enim temporalem illam Curiæ iucunditatem non carere peccato, ideo elegit potiùs affligi extra Aulam, quàm iucundari in Aula, *maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi.* Id est, Moyses in filium & hæredem regni adoptatus, hoc regnum, illiúsque thesauros cum improperio Christi commutauit.

Hebr. 11.

Quæres, quodnam hîc vocetur *improperium Christi.* Ribera propriè hæc verba accipit, & explicat; quòd scilicet Moses partim ex fide, & traditione Abrahæ, aliorúmque Patrum cognoscens Christum pro genere humano passurum, partim spiritu prophetico præuidens speciatim iniurias & opprobria illi à Iudæis inferenda, vt Christo patienti similis fieret, maluerit calamitatibus premi & affligi cum Hebræis, quàm delicias aulicas, ac ipsius tandem regni successionem acceptare. Improperium ergo Christi dicitur, C

Ribera.

citur,non quod Ægyptij Mosi intulerunt in odium Christi, vtpote qui de Christo nihil scirent,sed quod Moses Christi amore,reuerentia, imitatione, similitudine, & vt repræsentaret opprobria Christi, forti & læto animo sustinuit:quia si Ieremias hæc opprobria Christi præuidit,& in suis opprobriis adumbrauit,quidni & Moses?

Illud autem obseruatione dignum arbitror, nullibi cum Christo contumeliosiùs actum fuisse,quàm in Principum Aulis.Nam in domo Annæ fuit accusatus : in domo Caïphæ alapa percussus : in domo Pilati virgis cæsus : in Palatio Herodis veluti amens delusus, ac ab eisdem penè infinitis opprobriis, ac tormentis vsque ad crucis mortem damnatus; cùm tamen in abiectorum hominum ædibus, multis obsequiis & honoribus fuerit honestatus. In stabulo adoratur à Magis : à Simone Pharisæo inuitatur : à Zachæo in domum honorificè recipitur : ab Architriclino ad nuptias vocatur : in domo Lazari conuiuatur:in ædibus Marthæ hospitatur. Hæc omnia præuidens Moses, si sciuisset se similia opprobria in Aula Pharaonis passurum, quæ Christus in domibus illorum Principum, reuera elegisset potiùs in huiusmodi Aula,quàm cum populo Hebræo tunc captiuo & afflicto morari.

Christus itaque in Aulis, & Moses extra Aulas patiebatur : vt Christus opprobria sustineret,intrauit Aulas;& Moses vt affligaretur,exiuit Aula.Vos verò non vultis Mosi, nec Christo assimilari,quia non in Aula cum

Christo, nec extra Aulam cum Mose vultis afflictari. Nouit autem Christus vbinam sitis ei assimilandi, atque inde saluandi, siue intra, siue extra Aulam: si modò cogamini exire, scitote hoc vobis expedire. Exeat igitur Aula, aut saltem se exiisse gaudeat, qui volet esse pius.

Et non tantùm, qui volet esse pius, sed D etiam qui voluerit esse securus, fugiat Aulas. Multi enim minima occasione, quandoque etiam vel ob nudam quampiam suspicionem vitæ periculum subierunt, vt omnium gentium historiæ testantur. Quantus vir Parmenio apud Alexandrum fuit? Tamen optimus senex, tam de patre, quàm filio Rege præclarè meritus, cum filio Philota miserabiliter necatur.

Eusenidem apud Ptolomæum gratia florentem iussu Regis suspensum fuisse legimus, hac sola ratione, quòd mulierem à Rege adamatam alloquutus fuerit.

Plutarch. Alcimenides, referente Plutarcho, Pannonianum in tantum fastigium euectum, vt solus regni negotia magno cum Reipublicæ commodo administraret, capite truncauit, eo quòd negasset ibi esse locum venationis, vbi Rex asserebat.

Philippus Rex Macedonicus Aratum Sicyonium virum sapientia, iustitia, ac moderatione insignem, cuius consilio multa præclarè gesserat, vnà cum filio, veneno tollit.

Valentinianus Imperator Aëtium præstantissimum ducem, cuius opera ingentes Attilæ copias in campis Catalaunicis profligarat,

garat, falsa suspicione motus, interimi curat.

Et quas Iustinianus in celeberrimum sui temporis ducem Belisarium causas sæuitiæ alias, præter falsas suspiciones, habuit, cùm eum post deuictos Vandalos, ac Persas, omni dignitate, oculísque priùs, tum ad stipem emendicandam compulit?

Vnde veteres, teste Suida, rectissimè præcepêre; *Maiorem vitato virum*: multis enim etiam nostræ tempestatis viris satius fuisset in caula, quàm in Aula commorari. Dicant igitur qui extra Aulam sunt, illud Senecæ; *Suidas.* *Seneca.*

Stet quicumque volet potens
Aulæ culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies.

Meritò Thomas Morus, qui & ipse huiusmodi fortunæ aulicæ non fuit expers, ad quemdam amicum suum de suo ipsius statu aulico, hoc breui scripsit carmine.

Sæpe mihi iactas faciles ad Principis aures
Liber, & arbitrio ludis vt ipse tuo.
Sic inter domitos sine noxa sæpe leones
Luditur, at noxæ non sine sæpe metu.
Infremit incerta crebra indignatio causa,
Et subitò mors est, qui modò ludus erat.
Tuta tibi non est, vt sit secura, voluptas
Magna tibi est, mihi sit, dummodo certa, minor.

E Cùr igitur dolemus, si à tot, tantísque Aulæ periculis eripiamur? Quantæ sunt nobis gratiæ Deo agendæ, quòd vel Principis iussu, vel inuidentium persecutione, & calumniis ab Aula nos recedere, etiam inuitos, permiserit? Nam quis ita fortis est, vt

nunquam titubet, præsertim in tam lubrico loco, in quo multos alios cecidisse vidimus? State parumper in tuto, & in littore, & videbitis quanta euaseritis pericula: omnia enim sunt plena periclis.

Diuus Gregorius volens quemdam nobilissimum virum ab obsequio Imperatoris, ad quod aspirabat, retrahere, & ad vitam tranquillam Deo inseruiendo, adducere, sic scripsit ad eum. *Esse in obsequio Principis, quanta est mentis occupatio in appetitu terrenæ gratiæ, & quantus est timor, ne hæc eadem gratia perdatur, si adepta fuerit? Perpende ergo quæ pœna sit, aut prosperitatis desiderio fatigari, aut aduersitatis timore pauescere: & quia in procellas & fluctus cordis tendis, verborum meorum funibus te ad littus reuoco; & si trahentem sequi volueris, quæ pericula euaseris, quæ gaudia inueneris, in ipso quietis tuæ littore positus agnosces.* Videbis etiam quantas euaseris fraudes; nam secundùm Senecam,

lib. 6. Regist. epist. 190.

Seneca in Hippo.

Fraudes sublimi regnant in Aula.

Vtinam, ô Aulici, ad vos ipsos reuertentes, interdum cum Diuo Augustino hæc verba promeretis. *Quid quærimus? cuius rei gratiâ militamus? Maiórne esse potest spes nostra in Palatio, quàm vt amici Imperatoris simus? & ibi quid non fragile, plenúmque periculis? & per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? Quandiu, & quando istud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio.* Non est certum, licèt diu moremini in Aula, vos posse etiam post multa obsequia fieri amicos Regis, quia incerta est eius amicitia, incerta quoque sunt illius

lib. 8. Conf. cap. 6.

bene

beneficia: & quamuis hæc omnia vobis certa forent, nescitis quandiu essent duratura hæc ipsa, quæ tandem certissimè sunt peritura: pro incertis & perituris laboratis, & de certo non curatis. Cùm itaque certa sit vobis Dei amicitia, si illum diligatis; Regis verò incerta, etiamsi illi fideliter seruieritis, sumite certum, & dimittite incertum.

Dicat insuper vnusquisque vestrûm cum Dauide; *Et nunc, quæ est expectatio mea? nónne Dominus?* Nunc, inquam, postquam ab Aula expulsus, aut sponte egressus sum: nunc, cognita miseria ac malitia aulica, *quæ est expectatio mea? nónne Dominus?* In Aula, nulla alia vobis erat expectatio, nisi Regis mortalis amicitia siue gratia: nunc autem extra Curiam, sit Rex regum, & Dominus dominantium expectatio vestra, cuius amicitia nulla potest adulatorum industria, nec æmulatorum malitia corrumpi, & qui abundè seruos suos remunerat. *Psal. 38.*

Solet Palatium à Latinis Basilica vocitari, & non immeritò, quia nonnulli asserunt deriuari à Basilisco. Sicut enim istud animal visu suo interficit; ita in Principum Aulis veneficus oculus inuidus semper viget: vnde præclarè Diuus Bernardus; *Curia*, inquit, *plures bonos recipit, quos non perficit, sed inficit.* Poteratis quidem in Aula infici, sed non perfici: fœlix ergo vester recessus, erit enim causa vestri profectus. *lib. 4. de consid.*

Notissima vox est apud Senecam eius qui in Aula regia cõsenuerat, cùm quidam illum interrogaret, quomodo rarissimam rem in *Seneca.*

Aula consequutus esset, senectutem, respondit, *iniurias accipiendo, & gratias sæpe agendo.* Quis igitur ægrè ferat se deseruisse locum, vbi non poterat senescere, nisi multis afficeretur iniuriis, ac pro illis gratias ageret? Pudeat viros sublimes, & maximi ingenij, Aulas diligere, ibíque tot pati repulsas, toties genua flectere, & semper coram Principe adstare detecto capite, & vbi non sibi, sed aliis viuere coguntur, ob leuem quandam ac dubiam remunerationem.

Plutarch. Theophrastus, vt testis est Plutarchus, exprobrabat Aristoteli, quòd relicta Academia mallet in Philippi Regis Aula versari. Vnde Diogenes irridendo dicere solebat, Aristotelem cœnare, quando Philippo: Diogenem verò, quando Diogeni placeret; eo quod non tam sibi, quàm aliis viuunt Aulici. G

Idem Diogenes dicebat, Aristippum Philosophum Aulicum aureis teneri compedibus, ne posset exire; quod splendidiore Principum vita captus philosophicam vitam mentiretur. Verùm, quam multi sunt, qui etiam nunc huiusmodi compedibus detenti, Christianam mentiuntur vitam, illásque amant compedes, contra illud Senecæ: [Stultum est, compedes suas, quamquam aureas, adamare.] Id tamem quàm studiosè faciant Aulici, nemo est qui non videat: seruitute enim voluntaria, eáque grauissima, nec propterea meritoria; imò interdum turpissima premuntur. Attendant, quòd [nihil est fœdius seruitute; ad decus, & libertatem nati sumus.] Solutis tandem illis Aulæ vinculis, siue

Seneca.

Cicero Philipp. 12.

siue inuidia, calumnia, falsa suspicione, aut quouis alio modo, dicite Deo; *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis:* & sic compedibus liberi in auctorem vestrum tendite. Sit enim illud benedictum, quo peruenitur ad Christum. De Aulico sic scribit quidam Poëta.

Cõpedibus strictè, & manicis adstringitur excors,
Plusquàm seruili conditione miser.
Nam quæ seruitus est turpior, imò pudenda,
Quàm turpe & fœdum sponte subire iugum?

Gratias, inquam, agite Deo, quòd excusso tantæ seruitutis iugo, vobísque ianuis Aulicis exclusis, ad meliorem & tranquilliorem vitam subtilissimis, mirabilibúsque mediis vocati sitis, nec non & liberi ad nullum aliud portandum iugum, præterquàm Christi, quod leue & dulce est; Aulæ verò iugum graue: imò grauissimum, portatu difficillimum, & quod portantes atterit. Hoc experti estis; experiamini modò hoc Christi iugum, ad quod ferendum cælestes Aulici sic inuitant vnumquemque nostrûm. *Ad vitam te vocamus, ô homo; quid fugis vocationem? Ad bonorum participationem, quid negligis donum? Regnum cælorum apertum est: qui vocat non mendax est; via facilis est: non tempore, non sumptu, non negotio opus est. Quid cunctaris? Quid tergiuersaris? Quid iugum times? bonum est, leue est, ceruicem non atterit, sed glorificat.* Portastis aliquando in Aula iugum Principis, quod graue est, & non poteritis nunc extra Aulam portare iugum Christi, quod leue est? *Basil. hom. 52.*

H Quamuis in quocumque statu cautè sit

agendum,

agendum, cùm nullum ſit vitæ genus, quod non inſignia vbiuis ſentiat grauamina: veruntamen periculoſiùs verſatur quis in Aulis Principum, quàm alibi. Idcirco, vt ſine periculo, vel vt veriùs loquar, minori cum periculo vita in Aula tranſigatur, aſſignat Eraſmus triginta tria præcepta, quæ omnia recenſere non curo, tum quia ex eis quædam ſunt ridicula, tum quia obſeruatu ſunt difficillima; & quæ poſtquam quis obſeruauerit, vix intentum adipiſcetur: duo tamen ex his afferre non verebor.

Eraſm. Vnum, quo iubet; *Ne pudeat, aut pigeat aſſentari.* Iam, ô Aulici, experientia didiciſtis non poſſe quempiam commodè in Aula verſari, niſi aſſentatoris, vel adulatoris perſonam gerat: cùm in Aulis Principum ferè naſcatur adulatio, quæ ideo, vt adnotat quidam, quaſi adaulatio dicitur. Vultis autem ſcire, quid ſit adulator, aut adulari? Pediculis, vmbræ, ſimiæ, coruis, & vermibus aſſimilari. Nam ait Plutarchus, ſicut pediculi corpora exanima deſerunt, vt pote defecto ſanguine quo alebantur; ſic adulatores rebus proſperis adſunt, aduerſas non attingunt. Et ſicut vmbra, quidquid agas, reſpondet & adeſt, ſic adulator quoquò te vertas, ſequitur. Simia, cùm nec domum poſſit ſeruare more canis, nec onera gerere, ſicut equus, nec arare, veluti boues, paraſitatur, ac riſum mouet: ſic adulator cùm in ſeriis ac grauibus rebus neſciat eſſe vſui, voluptatum miniſter eſt. Hæc ex Plutarcho.

Plutarch. in mor.

Diogenes multò periculoſius eſſe dicebat inci

incidere in assentatores, quàm in coruos, quibus quidem quàm similes sint, indicat Græcarum vocum affinitas. Græci enim κόρακας appellant coruos: vnicâ literâ mutatâ κόλακας dicunt adulatores. Quoniam illi mortuos tantùm impetunt, hi etiamnum viuis insidiantur. Anaxilas, vt author est Theophrastus, adulatores esse diuitum vermes asserebat, qui triticum nacti non discedunt, donec vacuum reddiderint: sic illi apud diuites substantiam rodunt. Non igitur vobis curæ sit recessisse ab Aula, in qua toties cogebamini vilissimis illis animalculis æquiparari, quoties vobis contingebat assentari, quod omnino ridiculum erat. *lib. 20. cap. 33.*

I Alterum Erasmi præceptum istud est; *Vbi satis pingueris, excogitanda ratio est, vt, quod paucis contigit, fœliciter ab Aula te subducas, tibique viuas.* Rectè ait, paucis contingere, ab Aula fœliciter recedere: de illo non est multùm curandum, nec omnino dolendum, quod paucis accidit. Cæterùm, cùm excogitandam suadeat rationem exeundi, certè vobis est exultandum, quòd, si Aula exiistis, iam quod alij quærunt, inuenistis. Vobis itaque viuetis; &, si domo vestra sitis contenti, eritis vosmet in ea veluti Principes: Aulici vestri erunt famuli; & erit familia vestra, Curia, in qua ad bene viuendum decem præcepta diuina duntaxat sunt necessaria: atque ita Deo inseruietis, qui nouit, potest, & vult obsequia sibi exhibita remunerare: ac tandem dicetis; *periissemus, nisi periissemus.*

Si autem Monachus sis, quid tibi cum Aula?

Aula? Cur doles eo loco exire quem nunquam debebas adire? Et cur non gaudes ad clauſtrum redire, quo non cogebaris exire? *Ordo clauſtri*, inquit Hugo, *& ordo Curiæ diuiſus eſt. Ibi ſedes in inſidiis, cum diuitibus in occultis, vt interficias innocentem: hîc audis, non ſedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Ibi inſidiaris, vt rapias pauperem; rapis pauperem, dum attrahis eum Hîc dicis; O diui ecclesiam malignantium, & cum impiis non ſedebo. Ibi dextera tua repleta eſt muneribus. Hîc lauas inter innocentes manus tuas: ibi laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Hîc audis; Benedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Si vis eſſe Monachus curialis, laudas quod non debes, defendis quod non expedit: operaris quod non licet, loqueris quod non decet.* Hæc Hugo.

Hugo de duodecim abuſion.

Ad viduas.

CAPVT XVI.

ILLAS intendo viduas conſolari, quas Apoſtolus vult honorari, ſcilicet quæ verè viduæ ſunt, de quibus ſic ad Timotheum; *Viduas*, inquit, *honora, quæ verè viduæ ſunt.* Illæ autem verè viduæ ſunt, quæ non ſolùm marito, ſed & omnium hominum ſolatio viduatæ ſunt, & derelictæ, omníque ſubſidio deſtitutæ, & quæ Deo, non deliciis intentæ, ac dicatæ ſunt. Vnde A

1.Timot. 5.

vidua

vidua Græcè dicitur χήρα, à χηρῶ, quod est destituo, desolor, orbo: & mulier vidua, idem est quod destituta, priuata, orbata, præcipuè humano auxilio. Si quæ autem sit huiusmodi, cui debeat vacare, innuit idem Apostolus, cùm ait; *Quæ verè vidua est & desolata speret in Deum.* Talem Iob se fuisse consolatum affirmat; *Cor viduæ consolatus sum.* Quia hoc mulierum genus maximè est obnoxium calamitatibus, plurimúmque indiget auxilio & consolatione. *ibidem.* *Iob.29.*

Verùm, quò persona quæque afflictior est & miserior, eò diuinæ bonitati est commendatior. Itaque cùm viderint viduæ se variis affici miseriis, sperent in Deum, qui adeò illarum curam gerit, vt pro grauissimo scelere habeat viduarum causam negligere, aut eis iniuriam inferre. Vnde sic olim in illarum fauorem & præcipiebat, & comminabatur. *Viduæ, & pupillo non nocebitis; si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiámque vos gladio.* Omnium Deus audit clamorem, sed præcipuè viduarum: omnium etiam videt lacrymas, sed diligentiùs viduarum considerat, & quantæ sint virtutis illarum lacrymæ, ostendit his verbis. *Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentes eas? à maxilla enim ascendunt vsque ad cælum.* Omnis aqua tendit deorsum & ad ima; sed aqua lacrymarum viduæ ascendit à maxilla vsque ad cælum, vt contra lædentes pœnam extorqueant. Tot igitur emittuntur voces, quot ab eis fundun- *Exod. 22.* *Eccl.35.*

tur

hom. 5. de pœnitentia. tur lacrymæ. *Itaque*, ait Chryſoſtomus, *ò inique, ſi viduam læſeris, viduarum quoque prouiſorem ad iracundiam prouocabis. Quis ad impietatem tam adeò ferox, tam præceps fuerit, qui ſic à Deo defenſas viduas lædat?*

De quibuſdam Iudicibus conqueritur B Deus, quòd cauſam viduæ non iudicauerint, eóſque ſe puniturum promittit. Ierem. 5. *Cauſam viduæ non iudicauerunt; nunquid ſuper his non viſitabo?* Per eundem Prophetam hæc omnibus cap. 22. mandat; *Viduam nolite contriſtare.* Quaſi dicat: ſufficiat viduæ triſtitia ſua; nam quatenus viduata, deſolata eſt, nolo vt aliunde deſoletur. Propterea Chriſtus Dominus Scribis & Phariſæis malè imprecatur; *Væ* Matth. 23. *vobis Scribæ & Phariſæi, hypocritæ, qui domos viduarum comeditis.*

Sciendum eſt, quòd licèt Deus ſit omnium C Rex & Dominus; omniũ Pater & Iudex; ſpecialiter tamen dicitur *Rex regum, & Dominus* Pſal. 67. *dominantium*, Et apud Pſalmiſtam *Pater orphanorum, & Iudex viduarum.* Hoc obſeruat Diuus Chryſoſtomus, atque huius rationem hom. 5. de pœnitent. aſſignat: *Deus magnus*, inquit, *Rex eſt regum, & Dominus dominantium. Idem ipſe ſui dignitate excellens Pater inuenitur orphanorum, & Iudex viduarum. Duo facit, & clementiam oſtendit, & potentiam punit: ſeſe Patrem fatetur orphanorum, quò calamitoſos ſoletur, potentéſque terreat, ne orphanis, & viduis moleſti ſint.* Non glorientur, nec ſe extollant Reges & Principes, cùm Deum habeant, qui dominetur eis: non triſtentur, nec animum deiiciant orphani, & viduæ, cùm eundem Deum habeant Patrem,

pro

protectorem & Iudicem.

Hanc ipſam rationem affert idem Doctor volens aliquam conſolari viduam, ad quam ſic ſcribit. *Quod tot repentè concurrentibus malis, non te ægritudo abſorbuerit, non de naturalis mentis ſtatu ſis deturbata, non humani auxilij hoc eſt, ſed Patris miſericordiarum, & Dei totius conſolationis. Nam quandiu viuebat vir tuus, ipſe, vt homo tamen, tui curam gerebat, quia verò illum ad ſe vocauit Dominus, ipſe illius loco nunc ſe ſubſtituit tibi, neque hoc meum eſt, ſed Prophetæ: Pupillum & viduam ſuſcipiet: & rurſum idem Propheta Deum vocat Patrem orphanorum, & Iudicem viduarum.* O vidua, qui tuo te priuauit marito, ſuo non te priuabit auxilio: antea hominem tantùm habebas Iudices ſolicitantem: nunc autem Deum habes Iudices iudicantem; imò tuum ſe cōſtituentem Iudicem. *epiſt. ad viduam iuniorem.*

C Quæritur, cùm Deus ſit Pater, & prouiſor etiam viduarum, cur potiùs illarum Iudex dicitur? Cæteris rationibus prætermiſſis, reſpondeo Deum ideo vocari Iudicem viduarum, vt innuat verè ab eo illos eſſe iudicandos qui viduis grauamini ſunt, illáſque lædunt: hominum quidem poterunt euadere iudicium, non Dei, qui cauſas illarum vindicat, & iudicat, ſibíque ſpecialiter reſeruat, cùm non poſſint proprias, nec aliorum tueri cauſas, ob ſilentium omnibus fæminis, ſed præcipuè viduis impoſitum. Vnde Hebræi viduam vocant *almamanach*, quaſi ab *alam*, quod eſt obmutuit, vel, non valens litigare. Ita enim dedecet à mulieribus, etiam viro orbatis, iudicia exerceri, vt proximi ſignum

Antichristi Sibylla Erythræa prædixerit vnius Imperium viduæ, qua de re Petrus Gregorius. Cùm igitur viduæ non possint se defendere, nec virum habeant qui eas defendat, Deus ipse illarum se declarat Iudicem ac defensorem: & non tantùm defensorem, sed & ipsarum piarum actionum speculatorem, laudatorem & remuneratorem. Legimus enim apud Marcum, quosdam amplas misisse pecunias in gazophylacium, quibus omnibus vnam prætulit viduam, cuius tanti fecit duo quæ misit minuta, vt discipulos conuocauerit ad illam commendandam; *Et conuocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.* Tantò maiora apparent dona eorum quos diligimus, quantò eis sumus propinquiores. Multi miserant ampliora dona, nam *diuites,* ait Euangelista, *iactabant multa:* sed parua Deo videbantur, quia Dominus non tam propè illis aderat, sicut huic pauperculæ viduæ. Certum est enim, quia *iuxtà est Dominus his qui tribulato sunt corde.* Ecce quomodo vel minima bona opera viduarum Deo gratissima sunt.

lib.47. Syntagm. cap. 31.

Marc. 12.

Psal. 33.

Nolite igitur statum vidualem ægrè ferre, cùm Dominum habeatis Iudicem, ac protectorem, qui lacrymas vestras ad cælum ascendere facit, quantò magis animas vestras? quique vos Regibus, Principibus, Iudicibus, singulisque personis commendat, nónne & ipse vos commendatas habebit? & qui omnes vestros audit clamores, vestráque bona opera considerat, laudat & remunerat, & qui

plena

plenariam promittit indulgentiam defendentibus vos. *Defendite viduam; & venite,& arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, velut nix dealbabuntur.* Si Deus vobiscum, & pro vobis, quis contra vos,nisi fortè vos de Deo diffidentes? *Isai.1.*

D Quàm etiam sint viduæ Domino Deo curæ, Scriptura multis in locis commemorat. Elias inter innumeras fæminas ad Sarepthanam viduam diuertere diuinitus iussus est, de qua sic Ambrosius. *Cùm in omni terra esset fames maxima; vidua tamen Deo cura non defuit: ad alendam eam Propheta directus est, & quæ fructus fœcunditatis amiserat, pietatis emolumenta non perdidit. Nam & solatium mœroris, & subsidium paupertatis inuenit.* Per Elisæum quoque Dominus alteri viduæ, ac duobus filiis eius subuenit. Nohemi vidua sancta cum vtraque nuru sua summam à Deo benedictionem consequuta est. Christus etiam viduæ filium ad vitam reuocauit,& misertus illius consolatus est eam, monuítque ne fleret. Idem Dominus vocat Iudicem iniquitatis, qui viduam iudicio non defendit. Diuus Petrus viduarum precibus commotus, Dorcadem defunctam virtute Christi resuscitat. Non est abbreuiata manus Domini: qui dignatus est huiusmodi viduis per se ipsum, aut per suorũ ministerium succurrere, potest & vobis per alia, aut similia media, si vobis expedire agnoscat. Quòd si non subueniat, nolite animum despondere. Interdum enim Deus videtur denegare subsidium, vt augeat meritum. Beatas vos prædicat Ambrosius si

3.Reg.17. *lib. de viduis.* *4. Reg. 4.* *Ruth. 1.* *Luc.7.* *Act.9.* *lib. de viduis.*

exiguis fletibus, modicis laboribus, transitoria paupertate præmia acquiratis æterna.

Fœlix insuper viduitas, quam tanti Dominus fecit, vt natus de Virgine, prædicari postea voluerit à vidua, scilicet ab Anna filia Phanuel, quæ, testante Luca, vixerat cum viro suo annis septem, & fuit vidua vsque ad annos octuaginta quatuor, & non discedebat de templo, ieiuniis, & obsecrationibus seruiens nocte ac die, & loquebatur de Christo Domino omnibus, qui expectabant redemptionem Israël: de illa sic scribit idem Ambrosius. *Anna effœta iam corpore, cui diuersorium in templo fuit, colloquium in prece, vita in ieiunio, stipendiis viduitatis, & moribus talis inducitur, vt digna planè fuisse credatur, quæ Redemptorem omnium venisse nunciaret.* Si viro ligata fuisset, forte hæc bona opera non exercuisset, quia non in templo, sed domi mansisset, vt viro placuisset: & nisi talibus vacasset, Dominum non prædicasset; & cui nulla erat ad virum conuersio, tota fuit ad Dominum conuersa. Nouerat enim iam Christo nato recessisse *tempus amplexandi* & aduenisse *tempus longè fieri ab amplexibus*: vnde de illa sic loquitur Augustinus. *Secundas nuptias recusauit, quia nouerat iam tempus esse quo Christo, non officio pariendi, sed studio continendi meliùs seruiretur.*

Luc. 2. — *lib. de viduis, & in Luc.* — *Eccl. 3.* — *de bono viduitatis.*

1. Cor. 7. Non lugeant igitur, quæ viro priuantur, E cui placere cogebantur. *Quæ nupta est*, inquit Apostolus, *cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro.* Facilius autem & vtilius est Deo placere, quàm viro, cui sæpe displicent piæ

exer

exercitationes, ieiunia, eleemoſynæ, frequens Sacramentorum vſus, ac ſimilia bona opera, quæ omnino Deo placent, & quibus liberè viduæ vacare valent. Nam ſecundùm eundem Apoſtolum, *mulier innupta cogitat quæ Domini ſunt.* Sit tantùm vobis curæ cogitare de Deo, eíque placere. Audite Auguſtinum ſic vos adhortantem. *Quicquid intentionis animi etiam his rebus impenderetur, quibus placendum eſſet viro, colligere quodammodo & redigere debet innupta Chriſtiana in eam intentionem, qua placendum eſt Domino: & videat cui placeat quæ Domino placet. Placete itaque tota intentione ſpecioſo forma præ filiis hominum. Placete illi, qui diſplicuit mundo, vt placentes ei liberarentur ex mundo.* *de bono viduitatis ad Iulianam.*

Vultis ſcire, cur interdum Deus permittat mulierem fieri viduam? Audite, precor, Diuum Fulgentium ad Galbam ſic ſcribentem. *In eo quòd ex coniugata facta es vidua, donum Dei auctum tibi magis exiſtima, non ablatum. Neque enim te deſeruit, qui tibi ſequendam viam vitæ melioris oſtendit. Gradibus te voluit Dominus ad meliora conſcendere, vt primitus coniugata cum vno viro fideliter viueres, quòd poſtmodum ſine difficultate abſque viro vidua permaneres. Ad hoc igitur animum tuum diuina gratia coniugali caſtitate nutriuit, vt quæ didiceras illo vno viuente alterum non quærere, diſceres ab omni viro vidua contineri.* Itaque ſecundùm illum Doctorem, in viduitate non aufertur donum Dei, ſed augetur: non mulier deſeritur, ſed ad meliora deducitur; viro mulier priuatur, vt Deus acquiratur, & ei vni ſeruiatur. *epiſt. 1. ad Galbam.*

Hoc agnouerunt, ac executioni mandarunt nobilissimæ quædam fæminæ, quæ factæ viduæ totas se Deo sacrarunt. Paula Romana defuncto marito, spretis omnibus carnis illecebris, ac sæculi huius oblectamentis, vni tantùm Deo vacauit: illius exemplum secuta Blesilla eius filia, idem prorsus præstitit immatura viduitate præuenta. Melania statim mortuo marito, ac nondum sepulto, viduitatem suam Domino consecrauit. Eufrasia vidua Romana, licèt alioquin ætate florida, facie venusta, nobilitate clara, diuitiis affluens, & ab Imperatore rogata secundas inire nuptias, id constantissimè recusauit, & in Thebaidem se contulit, vbi Deo inseruiendo perpetuam coluit viduitatem. Elisabetha Regis Vngariæ nata, viro orbata, regalibus deliciis contemptis, in curandis pauperibus infirmis tota incubuit, nullum præter diuinum admittens sponsum, quem in singulis illis egenis contemplabatur.

His inferiorem non arbitror Olympiam Constantinopolitanam viduam, quæ cùm per annum & dimidium duntaxat vir eius post initum matrimoniũ superuixisset, & ab Imperatore Theodosio virum alium accipere moneretur, sapienter respondit: *Si Dominus voluisset me viro nuptam esse, non tam citò illo me orbasset, quia ergo agnouit, non ampliùs expedire mihi coniugium, coniugem abstulit.* Vtinam, ô viduæ, hoc responsum vestris infigeretur mentibus. Si Deus vellet vos coniugatas, maritum viuere sineret; nouit Deus, F

cur

tur vobis ſubſtrahatur, qui priùs concedebatur. Ille dederat, ille abſtulit, & tunc abſtulit, quando ita vobis expedire agnouit. Interdum plus diligitur maritus, quàm Deus, atque in eo plus confiditur, quàm in ipſo Deo; ſæpe etiam diuinum relinquitur officium, vt viro præſtetur obſequium, quod non poteſt eſſe ſine culpa, à qua vt eſſetis immunes, factæ eſtis viduæ: opportunè enim tollitur, quem Deus præuidet futurum vobis impedimento ad illi ſeruiendum.

Meritò Diuus Chryſoſtomus quandam increpabat viduam, quæ plus æquo lugebat maritum, quem ardentiùs adamabat, quàm Deum, & in quo plus ſperabat, quàm in Deo: aſſeritque ideo fuiſſe ei ablatum, vt diſceret illum ſolum diligendum, pro quo ſunt omnia negligenda, ac in eo ſperandum, ad quem ſolum eſt aſpirandum. *Quamobrem,* inquit, *luges maritum? quòd ſperabas forte te ſecuriorem in vita futuram. At hoc ipſum quantæ eſt incredulitatis, te de illo id ſperare, & non de Deo? Quomodo non putas Deum irritari? Nam plerumque ob idipſum eos aufert, ne ſpem in his colloces. Æmulator enim eſt Deus, & vult à nobis omnium potiſſimùm addamari, idque ea ratione, quòd nos vehementer amet: propterea & Deus tibi maritum abſtulit.* Quem negligebas amare dantem, ama auferentem. Cur confidebas in viro morituro, & non confidis in Deo immortali? Non ideo tibi maritum abſtulit, vt te ſolam desereret, ſed vt illum ſolum diligeres.

hom. 6. in 1. ad Theſſ. 4.

G Neſcio, an debeam laudare Valeriam, quæ *Herodot.*

quæ rogata, cur amisso viro suo Seruio, nulli vellet nubere, respondit; *Quoniam mihi semper viuit maritus.* Quòd iterum noluerit nubere, laudo: quòd sibi viueret maritus, non laudo; quia tantùm Deus ei viuere debebat, qui ideo permittit maritum mori, vt ipse solus viduæ viuat. Nec valde laudanda est Martia Catonis filia, quæ cùm semper virum defunctum lugeret, interrogata, quem diem vltimum haberet luctus; respondit: quem & vitæ. Non est ille perpetuò lugendus, cui non prodest luctus, nec celebrandus fletibus, sed iuuandus precibus. Veruntamen sunt illæ quodammodo excusandæ, quia Deum immortalem sponsum non nouerant, qui illis viueret, & cui inseruirent. At verò viduis Christianis solus debet viuere Christus, vt mori, & viuere possint in Christo, cui omnia viuunt. Vnde Augustinus sic viduas alloquitur. *Currite ad illum per illum: placete illi ex illo: viuite cum illo, in illo, de illo.*

de bono viduitatis.

Istis fuit Dido similis, quam Poëta se vniuiram viduam deprædicantem inducit;

Virg. 4. Æneid.

Ille meos primus, qui me sibi iunxit, amores
Abstulit, ille habeat secum, seruétque sepulchro.

Hæc respondebat his qui illam ad secundas nuptias inuitabant. Si Deum agnouisset, illi soli viuenti, & non viro mortuo fortè suos iunxisset amores. De illa sic scribit Hieronymus: *Si communi lege naturæ damnat Gentilis vidua omnes voluptates; quid expectandum est à vidua Christiana, quæ pudicitiam suam non solùm ei dat qui defunctus est, sed & ei cum quo regnatura est?* Ferte patienter viduitatem, ac

epist. ad Saluinam.

vidui

viduitatis incommoda, propter ipſum cum quo optatis perpetuò regnare. Non ſit vobis curæ alium virum quærere, quæ Deum habetis, qui poteſt vos ab omni malo eripere. Ille veſtri curam ſuſcipiét: ſic enim de illo ſcriptum eſt; *Pupillum,& viduam ſuſcipiet.* Ille veſtros percipit gemitus, numerat lacrymas, labores conſiderat, ac pro illis vos remunerabit, ſi pro illo patienter omnia feratis. *Pſal. 145.*

H Sit ille vobis vltimus ſponſus, qui primum dederat, & quem à vobis abſtulit. Quid cogitatis de ſecundo, aut tertio, quæ non ſine incómodis cum primo vixiſtis? Cur iterum ſubdi quæritis, quæ liberæ eſtis? Cur vultis denuò alligari, quæ ſolutæ eſtis? Quis ſcit, an ſecundus vir futurus ſit melior, quàm primus, aut ſaltem ita bonus? Hoc pulchro dilemmate vtebatur vidua quædam Romana, nomine, Anna, à conſanguineis ſuis obſecrata, vt iteratò matrimonium contraheret. Aut, inquiebat, futurus mihi maritus bonus, vel malus euadet: ſi bonus, vexabit me ſemper timor mortis illius: ſi verò malus, expedit magis mihi malum hoc non experiri. Aliud quoque dilemma affertur à Diuo Hieronymo in epiſtola ad Furiam. *Si,* inquit, *habes liberos, nuptias quid requiris? Si non habes, quare expertam non metuis ſterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc ſponſales tabulæ, vt poſt paululum teſtamentum facere compellaris: ſimulabitur mariti infirmitas, & quod te morituram facere volet, ipſe victurus faciet: aut, ſi euenerit, vt ex ſecundo marito habeas filios, domeſtica oritur pugna, inteſtinum prælium.* *epiſt. ad Furiam.*

Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aspicere oculis quos genuisti. Clàm porriges cibos, inuidebit mortuo, & nisi oderis filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod de priore vxore sobolem habens domum te introduxerit, etiamsi clemētissima fueris, omnes Comœdi, & Mimographi, & communes Rhetorum loci in nouercam sæuissimam declamabunt: si priuignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis vt malefica: si non dederis cibos, crudelis: si dederis, venefica diceris. Oro te, quid habent tantum boni secundæ nuptiæ, vt hæc mala valeant compensare? Hæc ille, quibus ostendit, quanta secundas, aut tertias nuptias sequantur incommoda. Nolite igitur illos lugere, qui sæpe vos lugere, & egere fecerunt. Quid vobis cum viris, qui non vos, nec vestros, sed vestra quærunt? Deo potiùs intendite, qui non vestra, sed quærit animas vestras. Contendat vnaquæque vestrûm ita
Apoc. 18. se gerere, vt tandem dicerere possit; *Sedeo vt regina, & vidua non sum.*

Ad pupillos & orphanos, quibus nulla est à parentibus derelicta hæreditas.

CAPVT XVII.

GAVDE & lætare orphane, A quia Deum habes adiutorem, si mihi non credes, Psalmistæ saltem sic Deum alloquenti
Psal. 9. credito: *Orphano tu eris adiutor.*

Cur

Cur doles tantum habens adiutorem? Parentibus orbaris, ſed non Deo, cui eris in filium, ſi tibi ſit in Patrem. Iacta ergo in illo cogitatum tuum, affectum tuum: tunc enim adſunt diuina ſubſidia, cùm deſunt humana præſidia. Cares paterno præſidio, ſed non diuino auxilio. Dices; Nullum ampliùs habeo patrem, in terris, concedo, in cœlis, nego, vbi Patrem habes immortalem, qui tui ſpecialiter curam gerit, & cui meritò dicere potes; *Pater noſter qui es in cœlis.* Neſcis quid à Chriſto dictum ſit; *Patrem nolite vocare vobis ſuper terram?* Et quid poſſunt patres temporales ſine Patre illo æterno, à quo bona cuncta procedunt? Pater ille mori non poteſt; deſerere non vult, niſi deſeratur: illius iuſſis obtempera; mandata eius obſerua, audi Diuum Greg. Nyſſ. *Meminiſſe debemus, quia quando Patrem Deum dicimus, quaſi filij Dei agere debemus: vt quomodo nos nobis placemus de Deo Patre, ſic ſibi placeat ille de nobis.*

Matt. 23.

Greg. Nyſſ. lib. de oratione.

B Cæterùm te præceſſerunt parentes tui in vita: te quoque poſtulante natura præceſſerunt in morte. Non eſt mirum, cùm dicat D. Aug. *Mortales parentes genuerunt, filij ſucceſſerunt, mortales mortalibus, & ad hoc nati ſunt, qui ſuccederent, vt qui genuerunt, decederent. Non decedit qui me creauit; ego ab illo non recedam.* Ne Deus recedat à te, noli ab eo recedere, & cum fiducia dic; *Adiutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me, Deus ſalutaris meus. Quoniã pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me.*

Aug. in Pſal. 26.

Pſal. 26.

Ac

Ac si diceret, secundùm Genebrardum, Dominus collegit me, in tutelam suam me recepit, & veluti expositum me de platea sustulit, vt me aleret. Quia derelictus es à patre, & matre, assumptus es à Domino. Assumpsit ergo te, non dimisit te. Idem Diuus Augustinus videtur assignare rationem, cur liberi à parentibus interdum relinquantur, cùm Deum sic alloquitur. *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me, non habent iam quod mihi præstent, quia & quando mihi præstare videbantur, tu præstabas, & illis imputabã.* Quasi diceret: ne parẽtibus tribuerem & imputarem quod ab eis recipiebã, Deus me illis priuauit, vt deinceps nulli, nisi Deo meo tribuerem quod reciperem; illi soli ero debitor.

Aug. in Psal. 26.

Nulla, dicis, relicta est mihi à parentibus hæreditas, nulláque portio. Noli proprerea diffidere: etenim hæreditas tua præclara est tibi. Sit portio tua in terra viuentium, & non in terra morientium. Habes amplam in cælo hæreditatem, quæ tanto tibi securior est, quantò minùs de terrena sollicitus es. At, inquis, nihil penitus mihi derelictum est. Adhuc habes vnde Deum laudes, illíque immortales gratias agas, cùm tantò magis relinquaris Deo, quantò minùs tibi derelicta sunt. Audi Dauidem: *Tibi derelictus est pauper.* Si nihil habeas, nihil perdere poteris, nihílque restituere teneberis. Si tibi aliqua parentes tui reliquissent, fortassis fuissent malè parta, & sic restitutioni obnoxia. Melius est igitur non habere, quod non possumus licitè possidere. Esto quòd bene parta fuissent: fortè tu malè vsus fuisses, & sic ad tartara de-

Psalm. 15.
Psalm. 14.
Psalm. 9.

ſcendiſſes. Hoc non latet Patrem tuum qui eſt in cœlis, qui tibi hæc denegauit in terris.

C Subiungis; nec habeo quidem quo victitem, timeo ne fame peream. Crede mihi, *ſpera in Domino, & fac bonitatem*, id eſt, bonum operare: nam qui dat eſcam omni carni, illam tibi non denegabit. Non deſerit Deus animalia parentum ope deſtituta, ſuo irrationabili modo illum inuocantia, ſed nutrit ea: & te illum rationabiliter, & vt decet inuocantem derelinquet? *Quis*, inquit Iob, *Iob. 38.* *præparat coruo eſcam ſuam?* Nónne Deus? Ipſe eſt, *qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis cor- Pſal. 146. uorum inuocantibus eum.* D. Iſidorus, multíque alij grauiſſimi authores aſſerunt, pullos coruorum à parentibus deſtitui, quoniam dum naſcuntur, candidi ſunt, ſiue quia deplumes, ſiue quia plumas habent albicantes: clamantibus autem præ fame, Deus immittit muſcas, quæ eos, ſeſe in fauces inſinuando, alant. Sunt qui dicunt, eos paſci aura quadam roſcida: alij verò vermiculis per auram in os eorum immiſſis. O miram Dei prouidentiam, ſeſe etiam in voraciſſimas & carniuoras aues extendentem! Crede mihi, *ſpera in eo, & ipſe Pſal. 36. faciet:* Quid faciet? Quod tibi à parentibus faciendum erat. *Faciet*, vt induaris. *Faciet*, vt nutriaris. *Faciet*, vt ne pereas. *Faciet*, vt loco parentum nutritios, benefactores, Mæcenates habeas, qui tibi de neceſſariis prouideant. *Faciet*, vt Iudicibus, atque magnatibus commenderis. Vide quid apud Oſeam dicat; *Eius, Oſee 14.* *qui apud te eſt, miſereberis pupilli.* & in Eccleſia- *Eccli. 4.* ſtico: *In iudicando eſto pupillis miſericors.* Item; *Eccli. 34.*

Ne

Ne despicias preces pupilli. Qui te aliis commendat, non habebit te commendatum? Qui vult, vt tibi misericordia impendatur, illam tibi denegabit? Qui iubet preces tuas suscipi, illas non exaudiet?

Vtinam, ô pupilli & orphani, dicere possitis cum Diuo Augustino. *Cognouimus alium Patrem Deum: cognouimus aliam matrem Hierusalem cælestem, quæ est Ecclesia, cuius portio peregrinatur in terra. Relinquat nos pater noster, & mater nostra: Dominus nos suscipiat consolandos temporalibus, beatificandos æternis.* *in Psal. 26.*

Pergite, & cum eodem sic Deum rogate. *Aperi aures tuas clamoribus lacrymarum pupillorum tuorum, qui clamant ad te: Pater noster, da nobis hodie panem nostrum quotidianum, in cuius fortitudine ambulemus die ac nocte, vsquequò perueniamus ad montem sanctum tuum.* *Aug. in Sol.*

Voluit Christus Apostolos vocari pupillos, forsitan, vt inde maiorem haberet occasionem diligendi eos. Illis enim aliquando dixit, *Patrem nolite vobis vocare in terris.* Ac si diceret; ero ipse vobis Pater, à me expectate hæreditatem. *Matt. 23.*

Ad

Ad amantes, siue ad eos qui cupidineo amore ducuntur, & qui dolent quòd simili amore non redamentur.

CAPVT XVIII.

A CONsolationem fortè, sicut & curationem respuent amantes, nam, teste Poëta, *Prop. lib. 2.*

Omnes humanos sanat medicina dolores,
Solus amor morbi non amat artificem.

Veruntamen, quàm ineptissimè agant, dum se excruciant, quòd ab amasiis deserantur, aut non redamentur, ostendere conabor.

Dic igitur, amice, cur doles priuari tuæ amasiæ amore, pro quo conseruando multa tibi erant præstãda, quæ omnino vitæ, famæ, honori, & conscientiæ tuæ aduersabantur? Quot enim sumptus tibi erant faciẽdi? quot tempora insumenda? quot litteræ scribendæ? quantæ animi occupationes adhibendæ? & de his omnibus, quid tibi supererat, nisi iactura tum bonorum, tum temporis, lassitudo mentis & corporis, vermis conscientiam corrodens, ratio reddenda, & à diuino amore disiunctio? Nam, teste Gregorio, *tantò quisque à superno amore disiungitur, quantò carnali delectatur.* *Greg. in hom.*

Optimè itaque illa sibi consuluit, quæ te carnaliter amare desiit: ac tibi etiam bene consu

consuleres, si ab impuro illo amore recederes, & de illo deperdito non curares. Ambo enim nihil nisi carnem diligebatis; quid autem sit caro non attendebatis. *Quid caro*, ait

Ibidem. idem Gregorius, *nisi vermis est? Et quisquis carnalibus desideriis anhelat, quid aliud, quàm vermem amat? Caro igitur cùm concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, & intelligitur quid amatur. Nihil quippe sic ad edomandũ desideriorũ carnalium appetitum valet, quàm vt vnusquisque hoc, quod viuum diligit, quale sit mortuum penset.* Crede mihi, claudentur tãdem oculi, quibus facilè capiebaris: pallescent ora, quæ illicitè osculabaris: rugabit facies, quam libenter intuebaris: computrescet corpus, quod tam ardenter adamasti: & priuaberis creatura, ob quam nimiùm adamatam fortè tuo etiam priuaberis creatore. Hoc erit lucrum, hoc præmium, hæc merces tui immoderati &

Lib.4. Rhet. impudici amoris; exclamat igitur Cicero. [Perditissima oratio est, diligere formam; negligere famam.] At mirum est, quòd

Ouid. lib. 4. eleg. 1.

Sentit amãs sua damna, ferẽs, tamen hæret in illis,
Materiam culpæ prosequitúrque suæ

Quæ modò te deseruit, tandem aliquando deseruisset, cùm nihil sit muliere leuius, iuxta illud, B

Quid leuius fumo? flamen: quid flamine? ventus:
Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

Vis scire, quid diligas, quando mulierem diligis? Certè amarum quid: imò quod amarius est amaro amas. Illud autem valde amarum est, cuius sola amara est memoria,

Eccles. 41. & hoc est mors, de qua sic Sapiens; *O mors*

quàm amara est memoria tua! Morte verò amarior est mulier. Audi Salomonem; *Inueni mulierem amariorem morte.* Pudeat te, rem tam amaram amare, aut velle ab amara amari: tibi potiùs dulce sit amaro priuari, ne æterna amaritudine crucieris, ac de te dicatur; *Occupet eum caligo, & innoluatur amaritudine.* Tot enim sunt mala, quæ sequuntur amantes, vt Poëta Ethnicus sic scribere cogatur. *Eccl. 41.* *Eccl. 7.* *Iob. 3.*

Littore quot conchæ, tot sunt in amore dolores,
Quæ patimur, multo spicula felle madent. *Ouidius li. 2. de remed. amor.*

Quando mulier turpiter te amare desinit, mors te deserit, & doles? Mortem omnes naturaliter perhorrescunt, & fugiunt, & tu illam diligis, & insequeris, quando vis mulierem te amore prosequi.

Præterea Aflorisæus loquens de muliere, vocat illam, *dæmonem in domo, bubonem in fenestra, picam in porta, capram in horto, fœtorem in lecto.* Diuus Chrysostomus vocat mulierem, *malum summum, & acutissimum diaboli telum.* Ideo enarrans mala quæ per mulierem in mundo acciderunt, sic in illam inuehitur. *Per te,* inquit, *bella fiunt: per te sapientes se perdunt; per te sancti occisi sunt; per te ciuitates combustæ sunt; per te vita perdita est; per te mors inuenta est: per te diuites pauperes; per te pulchri turpes; per te casti luxuriosi; per te humiles superbi; per te pœnitentes inobedientes, & Deo odibiles fiunt. Hæc est mulier antiqua malitia, quæ Adam eiecit de paradisi deliciis. Hæc humanum genus mersit in infernum: hæc vitam abstulit mundo: hoc malum homines ducit ad mortem.* Ita ille. Quid tibi igitur cum illa, ex qua tot oriun- *Aflorif.* *in Serm. de decol. Sancti Ioann. Bapt.*

tur mala? Cur afflictaris, quòd ab ea relinquaris, quam tu deserere tenebaris?

Vince tu, non vincat mulier; vincet au- C tem, si prior deserat te, quàm tu illam. Vtinam prior Dalilam deseruisset Samson: non enim illum circumuentum illecebris, raso etiam capite deformatum, alienigenis tradidisset. Hunc meritò ridet Ambrosius. *Samson validus & fortis Leonem suffocauit, sed amorem suum suffocare non potuit: vincula soluit hostium, sed suarum non soluit nexus cupiditatum: messes incendit alienas, sed vnius ipse mulieris accensus igniculo messem suæ virtutis amisit.* fac vt alieno damno cautus efficaris. Narrat Ælianus de Dioxippo Olympiis victore, quòd cùm pugilum more Athenas eques introiret magno populi concursu, & alij rerum aliarum quę in eo essent apparatu, & pulchritudinę caperentur, ipse medio triumpho coniectis oculis in mulierem quandam formosissimam, ab eius aspectu non potuit abduci: quin etiam vultum sæpe mutabat, vt facilè appareret eum telis cupidineis saucium, iam non sui fuisse compotem: quamobrem Diogenes Synopensis ad populum. En, inquit, magnum vestrum pugilem, vt à puella configitur! quasi dixisset, turpe esse, qui viros vicisset, à muliercula superari. Fortè mulier illa illum quidem respiciebat, sed illum nō amabat: turpissimum erat huic pugili capi ab ea, quæ capi nolebat, & non amantē adamasse. Quę te dementia cepit, vt illam velis turpiter amare, ab eáque amari, quæ non curat, nec curare debet, vt eam sic diligas? Et si diligeret, nihil nisi

Ambr.

lib. 12. var. hist.

nisi querelas audires,continuísque agitareris perturbationibus,importunè se haberet,sempérque iuxta amãtium morem conquereretur,quòd scilicet vt cupit nõ amaretur; quòd illi nihil daretur;quòd non visitaretur, quòd de illa non cogitaretur: quòd ei alia præferretur; quod contemneretur; atque ita inquietè viueres.

D Si quid præcipuè in muliere te allicit, pulchritudo est, quam te perdidisse doles: verùm, si attendas, quid sit pulchritudo, reuera te doluisse dolebis. Nam in primis *vana est pulchritudo.* Et iuxta Socratem,pulchritudo est modici temporis tyrannis. Secundùm Theophrastum, tacita deceptio. Secundùm Theocritum, eburneum detrimentum. Secundùm Euripidem, res infelix est. Secundùm Balduinum, est velamentum turpitudinis. Secundùm Poëtam, est fragile bonum, quod breui spatio temporis consumitur. *Prou.* 31.

Forma bonum fragile est,quantũ accedit ad annos, *Ouid.*
Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.

Quid igitur curas de re tam vana, & fragili, de tyrannide, de deceptione, & detrimento, vel de re afferente detrimentum? Nam teste Sapiente, *propter speciem mulieris multi perierunt.* Noli diligere,nec diligi ab eo,quod tibi potest esse causa perditionis & æternæ miseriæ. *Ecclesi.* 9.

Propterea illud est duntaxat pulchrum adamandum,quod reuera pulchrum est;quid autem illud sit indicat Plato. [Ipsum pulchrum dicimus, quod semper tale, quale est perseuerat.] Non enim illa pulchra sunt,quæ *in Cratylo.*

fluxa sunt, & quæ senio, vel infirmitate marcescunt. Deus est præcipuè diligendus, & vt ab eo diligamur, totis viribus laborandum, cùm in eo sit omnis, perfectáque pulchritudo. Pœnituit aliquando Augustinum, quòd illam nimis serò adamauerit. *Quam serò te amaui pulchritudo tam antiqua!* Ideo rogat vt omnis amor cupidineus recedat à se, sed diuino tantùm ducatur & inflammetur amore. *O amor,* inquit, *qui semper ardes & nũquam extingueris; charitas Deus meus, accende me totum igne tuo, amore tui, desiderio tui, vt totus flamma tuæ charitatis vaporatus diligam te Dominum meum dulcissimum & pulcherrimum ex toto corde meo: nullus in me adulterinis amoribus pateat locus.*

August.

in Solil.

Amor noster ad Deum tendat, tanquam ad suum centrum. Quid diceres, si vel minima tela aranearum magnus aliquis lapis detineretur ne in centrum caderet? Quanam admiratione rapiuntur cælicolæ, dum animaduertunt amorem tuum detineri ab aliqua muliercula, vel alia creatura, quæ respectu Dei leuior est tenuissima tela, quæ leuissimo flatu disrumpitur? Diligis creaturam, quæ modò pulchra est, modò deformis; modò diues est, modò pauper: nunc adolescit, postea senescet: modò diligit, modò odit. Cur Deum potiùs non diligis, qui semper idem est, semper pulcher, semper diues, & qui nunquam ab amante se recedit? Ille est, cuius amor, vt notat Bernardus, *dulciter capit, gloriosè laqueat, suauiter premit, delectanter onerat.* Contrà verò obscœnus amor turpiter

lib. de diligendo Deũ.

capit,

capit, ignominiosè laqueat, crudeliter premit, laboriosè onerat.

E Si ergo vis redamari, Deum ama: ait enim; *Ego diligentes me diligo.* Non fictè, sed verè amat: non deserit, nisi deseratur: & si ardentissimis illis amoribus delecteris, iisdem ferè te prosequetur. Audi Chrysostomum. *Nemo amatorum carnalium ita exardescere potest in amorem dilectæ suæ, quemadmodum Deus effunditur in amore animarum nostrarum.* Quid quæris ampliùs? Cur turbaris, quòd ab amasia tua non diligaris? Imò sine, vt illa conqueratur, quod à te non diligatur, atque ita turpis ille amor ab vtroque deseratur. *Fœlix ille*, inquit Hieronymus, *in cuius corde præter amorem Christi, nullus alius versatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando suspirat, nec videre desiderat, quod cùm viderit, noluit dimittere.*

Prouer. 8.

Super illud; Sic Deus dilexit mundum.

epist. ad Demet.

Crede mihi, expelle à te omnem carnalem amorem, vt diuino implearis; ad hoc te hortatur Augustinus. *Exclude malum amorem, vt implearis amore Dei: vas es, sed adhuc plenus es, funde quod habes, vt accipias quod non habes.* Nihil enim pestilentius impuro amore dari potest; idcirco à nobis quàm citissimè rescindendus est, & gaudere debemus, si ab aliis erga nos rescindatur. Rescindẽda sunt etiam illa quæ huiusmodi amorem nutriunt, & fouent, vel accendunt. Nam,

tract. 2. in Epist. Ioan.

Vt penè extinctum cinerem si sulphure tangas,
Viuet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic, nisi vitaris quidquid reuocabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.

Ouid. lib. 1. de remed. amor.

Vt autem penitus extinguatur, necesse est, vt amasiā fugias, vel ipsa te; in hoc enim certamine fuga valde ad vincendū necessaria est;

Claud. in Epist. ad Olybr. *Spatio debilitatur amor.* ———

Et alius sic consulit.

Ouid. 10. Met. *Ire libet procul hinc, patriaq; relinquere fines.*

Quia secundùm eundem Poëtam,

lib. 1. de remed. amor. *Manat amor tectus, si non ab amante recedas.*

I procul, & longas carpere perge vias.

Porrò, reuoca in mentem tempus illud in quo à repudiante non amabaris, nec fortè agnoscebaris: tunc, inquam, non dolebas illius amore priuari, cur modò doles? Presuppone eam te nunquam adamasse: & vtinam non amasset: quid enim ex huiusmodi amore lucratus es? & quid in posterum lucrareris? Erit igitur tibi non minima consolatio, huiusmodi consideratio, nam secun-

lib. 2. Mor. c. 11. dùm Gregorium, *magna consolatio est in alicuius rei amissione illa tempora ad mentem reducere, quibus nos contigit rem quam perdidimus, non habuisse.* Quo cares, aliàs caruisti, & non doluisti; si modò careas, non doleas.

Sedatur etiam vesanus amor labore, & exercitatione: nam diffinitio amoris secun- F

super Mat. dùm Chrysostomum hæc est; *Animæ vacantis passio.* Vnde Poëta,

Ouid. lib. 1. de remed. amor. ———*Finem qui quæris amoris,*

Cedit amor rebus, res aget, tutus eris.

in cap. 10. Eccl. Appositè Diuus Hieronymus otium appellauit *rubiginem sapientiæ & ingenij.* Sicut enim tempore pacis arma bellica splendore suo destituuntur, & rubigine obducuntur; sic animus noster absque exercitatione torpescit.

ſcit, & amorem cupidineum veluti rubiginem contrahit. Et ſicut illa arma fœdantur rubigine, ita animus veſano amore. Tunc Dauid, Salomon, & Samſon mulieres carnaliter adamarunt, quando otiari cœperunt. Nam, vt aduertit Auguſtinus: *Quandiu Dauid exercitauit ſe in militia, non inſultauit ei luxuria, ſed poſtquam in domo otioſus remanſit, laborauit adulterio. Samſon, dum cum Philiſteis pugnauit, non potuit capi ab hoſtibus, ſed poſtquam dormiuit in ſinu fœminæ, & otioſè cum ea remanſit, mox capitur. Salomon dum occupatus eſſet in ædificatione templi, non ſenſit luxuriam; ſed mox recedens ab opere perſenſit inſultum luxuriæ.* Crede mihi; *ſerm. 16. ad frat. in erem.*

Otia ſi tollas, periêre Cupidinis arcus. *Ouid.*

Delenda quoque ſunt illa quæ nos amaſiatum reddunt memores, vti ſunt imagines, epiſtolæ, munuſcula, & ſimilia, iuxta optimum Poëtæ conſilium.

Si potes & ceras remoue; quid imagine muta *Ouid. lib. 2. de reme. amor.*
Carperis? hoc periit Laodameia modo.
Scripta caue relegas blandæ ſeruata puellæ:
Conſtantes animos ſcripta relecta mouent.
Omnia pone feros, quamuis inuitus, in ignes,
Et dic, ardoris ſit rogus iſte mei.

Vtinam nos Chriſtiani ad propulſandum omnem impurum amorem iiſdem remediis, quæ ipſi Ethnici præſcripſerunt, vteremur; nouerant illi, quanta ex eo oriantur incommoda.

G Inſuper, illum à te longè amouebis, ſi cogites ſæpiſſimè leui de cauſa deperdi, atque interdum in odium commutari. Tantus fuit olim Amnonis amor in Thamar ſororem

2.Reg. 13. ſuam,vt,teſte Scriptura, *ægrotaret propter amorem eius.* Sed vide huius impudici amoris exitum. *Exoſam eam habuit odio magno nimis, ita vt maius eſſet odium, quo oderat eam, amore quo antè eam dilexerat.* Quia forſan morſus & vermis malæ cõſcientiæ ſæuior ei fuit,quàm præcedens voluptas delectauerat. Certum enim eſt,quòd in illo amore

Ouid. de art. aman. *Quod iuuat exiguum eſt: plus eſt quod lædit amantes.*

Proponant animo multa ferenda ſuo.

in Muſt. Inducit Plautus aliquam amaſiam alteri colloquentẽm,atque ſuadentem vt ſuum deſerat amaſium, illam tandem ſine dubio, vel ob ætatem, vel ſatietatem relicturum. Sic enim loquitur. *Stulta es tu planè; quæ illum tibi æternum putas fore amicum,& beneuolentem. Moneo ego, te deſeret ille ætate, & ſatietate. Nihilo ego minus,quàm nunc tu,amata ſum, atque vni modò geſſi morem,qui reliquit,deſeruitque me:tibi idem futurum credo.* Sciant igitur mulieres nullo modo à ſuis amaſiis diligi, ſed dumtaxat illarum iuuentam, vel pulchritudinem, qua finita, aut accedente alia vel minima cauſa, finietur & amor. In primo parente Adamo videre licet, quàm facilè deperditur amor viri in mulierem: nam qui Euam priùs adamauerat, & cuius amore peccauerat, poſtea timore perterritus, illicò amore illo in odiũ mutato, accuſare cœpit vxorem, & in eam

Gen. 3. reiicere culpam; *Mulier,*inquit,*quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno,& comedi.* Quæ

ſerm. 1. in Feſt. omn. Sanct. verba attentè conſiderans Diuus Bernardus, ſic exclamat. *Adam transferendo culpam à ſe in vxorem,*

vxorem, pœnam quoque meritam voluit in eam solam traducere. O peruersitas! pœnam pro ea suscipere refugis, & culpam admittere non recusasti? Hoc non fecisset, si verè illam dilexisset. Attendant itaque mulieres omnes viros filios esse Adæ, nec degeneres: atque ideo illorum non fidant amicitiæ, ne Deum exprobrantem audiant; *Contempserunt te amatores tui.* Non tantùm dereliquerunt, sed contempserunt; vide amorem illorum mutatum fuisse in contemptum. Contemnant igitur mulieres omnium virorum insanum amorem, ne à Deo, & ab hominibus contemnantur. *Ierem. 4.*

H Videant etiam viri amasiarum amorem non solùm facilè perire & extingui; sed & in odium sæpissimè verti. Patet in vxore Phutipharis, quæ ardenter adamauerat Ioseph eo quòd esset *pulchra facie, & decorus aspectu.* Sed quia noluit ille acquiescere operi nefario, & ei ipsum solicitanti ad stuprum, consentire, accusauit eum mulier impudica apud virum suum, dicens: *Ingressus est ad me seruus Hebræus, quem adduxisti, vt illuderet mihi.* Quid tibi videtur? Hæc mulier subitò odiit, quem priùs deperibat, & ob solam repulsam volebat illum videre mortuum, quem tam ardenter aspexerat viuum, & dormire cum mortuis, quia secum dormire recusauit. *O impudica mulier!* ait Diuus Prosper, *amat & persequitur, concupiscit & sæuit, & quia ad stuprum non consentit, trucidandum eum statuit, quæritque perire quem diligit.* *Gen. 39.* *D. Prosp.*

Solent amantes vt plurimùm ad impossibilia, vel ad ardua, & ad illicita inuitare. Nam

Ouid. Epi. Phæd. ad Hip. *---Quid deceat non videt vllus amans.*
Quòd si postulatum indecens, aut impossibile dicas, non obaudiunt, nec accipiunt, quia

idem eleg. 16. *Turpis amor surdis auribus esse solet.*

De huiusmodi amore nobis etiã liceat illud Ambrosianum dicere. Amb. serm. de Assũpt. *Amor non accipit de impossibilitate solatium, nec ex difficultate remedium, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subiicitur.* Fœlix igitur qui nullo est cupidineo amore irretitus; tranquillam enim vitam, atque beatam ducet. Nam, teste Plauto, *miser est qui amat.* Non solicitabit, nec solicitabitur; non tentabit, nec tentabitur: non perdet, nec perdetur. Gaudeant viri, gaudeant & mulieres, si illius amoris sint expertes; dicat denique omnis amans illud Tibulli. lib. 2. eleg. vltim.

Acer amor fractas vtinam tua tela sagittas;
Scilicet extinctas aspiciámque faces.
Tu miserum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & insana mente nefanda loqui.

Ad senio confectos.

CAPVT XIX.

NOLO senes prudentiam docere; non enim *super senes intellexi,* (Psal. 118.) sed eis patientiam persuadere, cùm optet Paulus, vt *senes sani sint in patientia* (ad Tit. 2.), tanquam valde eis necessaria, ob innumera incommoda quæ senectam comitantur, quorum nonnulla à Beato Hieronymo enumerantur. Capur, inquit, A

epist. ad Furiam.

quit, incanescit, decidunt tanquam ab arbore capilli, dentes cadunt, balbutit lingua, fluunt saliuæ, tremunt genua, & fronte ob senium rugis arata, instar boum à mento palearia pendent, caligant oculi, accedunt dolores podagræ & chiragræ, ac magna pars vitæ videtur esse truncata, & multis membris præmortua, premit pituita & tussis molestissima. Tantis denique afficiuntur senes infirmitatibus, vt ipsa senectus morbus sit, & huiusmodi, vt sola morte curari possit. Vnde meritò Aristoteles ait, morbum esse aduentitiam senectutem, senectutem verò morbum naturalem. Audiatur Poëta: *& ad Nepot.* *lib. 5. de gen. animal. c. 4.*

Sed quàm continuis, & quantis longa senectus
Plena malis.——— *Iuuen. Satyr. 10.*

Senio confecti non tam viuunt, quàm lentè moriuntur. Alexis Poëta cuidam videnti ipsum iam senio fessum ægrè, lentéque incedere, ac rogãti, quid ageret: Paulatim, inquit, morior; significans senes non viuere, sed lentè mori. Milo Crotoniates athleta iam senex, cùm vidisset alios athletas in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse lacertos suos, lacrymánsque dixisse: At hi iam mortui sunt. Diogenes interrogatus, quid esset senectus? respondit; vita brumalis, tempestatibus obnoxia. Dauid annos natus septuaginta, senectute frigescente non poterat calefieri. Huic adde Patriarcham Isaac, cuius præ senectute caligauerant oculi, adeò vt filios sola voce, ac contactu discernere valeret. Quod & Iacob, & Heli contigisse scribitur. Asa quoque Rex Iuda tempore senectutis suæ doluit pedes. *Eras. lib. 9. Apoph.* *idem.* *Gene. 27.* *1. Reg. 3.* *1. Reg. 15.*

Excla

Eurip. in Bacch. Exclamet igitur Euripides:

Heu, quàm multas habet senectus ægritudines!

Ætas enim longa plurimas affert calamitates.

Secundùm aliquos, senex dicitur quasi semminex, hoc est, semimortuus, quòd acta maiore ætatis suæ parte iam morti propinquior sit. Nam nex mortem significat, teste Sisenna, *Sisenna.* qui ait: *Quoniam neque mea nex, neque intercessio posse videtur illorum dementem reprimere audaciam.* Vnde Latini decrepitos vocitabant *capulares senes*, id est, morti propinquos, vt mox capulo, seu feretro sint efferendi. Ob incommoda senectuti annexa dicebat Menander: *Menand.*

Time senectutem, non enim venit sola.

Difficile senectus est hominibus onus.

de Senect. Hinc Cicero plerisque senectutem sic odiosam scribit, vt onus se Ætna grauius dicant sustinere. *in Mor.* Et Gregorius Nazianzenus appellat *tristissimos senectutis dolores, onúsque Siculis scopulis grauius.*

lib. de miseria humana. Senectutis incómoda breuiter etiam perstringit Innocentius Papa, cùm ait. In senectute cor affligitur, & caput concutitur: languescit spiritus, & fœtet halitus: facies rugatur, & statura curuatur: caligant oculi, & vacillant articuli: nares effluunt, & crines defluunt: tremit tactus, & deperit actus: dentes *lib. de catechizandis rud.* putrescunt, & aures surdescunt. Vnde Augustinus: *Cùm sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi longam infirmitatem?* Idem *Teret. com. vlt.* sentiebat, qui dicebat: *Senectus ipsa morbus est.* Antiphanes vocare solebat senectutem officinam omnium malorum. Ideo dicebat:

[O sene

[O senecta, quàm cunctis hominibus es optata, beata: deinde cùm accesseris, molesta & grauis: nec vllus benedicit tibi; sed contrà quisque maledicit.] Est senectus ferè omnibus hominibus exosa; vnde de sene Mimnermus, de quo Gyraldus: [Oderũt illum pueri, contemnunt mulieres; adeò miseram Deus senectam fecit.] *Antiphanes.*

C Videns Dauid senectutem tantis affici incommodis, & ab omnibus despici, & destitui, ad Dominum tanquam ad commune auxilium confugiens orauit, & dixit: *Ne proiicias me in tempore senectutis, cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Et paulo inferiùs; *Et vsque ad senectam & senium, Deus, ne derelinquas me.* Dicunt nonnulli Dauidem voluisse etiam alludere ad barbariem quarundam nationum, non tantùm inciuiliter, sed & crudeliter se gerentium erga senes: veluti Derbicum in Persis, qui, vt scribit Ælianus, viros longiùs ætate progressos more hostiarum immolabant ad aras, & mulieres senescentes præfocabant. Hyperboreorum quoque in Scythia, qui, teste Mela, longæuos post epulas sertis redimitos ex rupe abrupta in mare præcipitabant. Simili crudelitate vtebantur Tybareni circa senes, vt tradit Eusebius. Indi & Massagetæ senio confectos cædebant in frusta, & carnibus vescebantur. Sardi fustibus cædebant, & vnà cum illis interemptorem sepeliebant. Incolæ insulæ Co ad Hellespontum, supra sexaginta annos natos aconito vitam finire cogebant, vt author est Strabo. Est autem aconitum herba venenosa, qua ad

Psal. 70. *lib. 2. c. 1.* *lib. 3. c. 5.* *lib. 1. de præp. Euãg. c. 3.* *Herod. lib. 1. c. 15.*

acce

accelerandam mortem senes vti cogebantur, ne aliorum annonam absumerent. Caspi, teste eodem, parentes septuagenarios domi claudebant, aut in inculta desertáque loca exponebant, fame, siti, inopia conficiendos. O nimiam barbariem!

ibidem.

Aliter se gerebant nonnullæ aliæ nationes, quæ maximo honore senes afficiebant. Lacon quidam profectus Lacedæmonem, cùm vidisset honorem, quem iuniores præstabant senioribus, dixit: In sola Sparta expedit senescere. De quibusdam aliis gentibus sic scribit Iuuenalis;

Saty. 13.

Improbitas illo fuit admirabilis æuo,
Credebant hoc grande nefas, & morte piãdum,
Si iuuenis vetulo non assurrexerat. ———

Gaudeant nostri senes, quòd apud fideles nati sint, quibus præcipitur eos honore, cura, & præsidio afficere. *Coram cano capite*, ait Dominus, *consurge, & honora personam senis.* Item: *Ne spernas hominẽ in senectute sua; etenim ex nobis senescunt.* Olim Deus conquerebatur, quòd aliqui senibus non impenderent obsequium: *Facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.*

Leuit. 19.

Thren. 4.

Porrò non omnia in senili ætate sunt incommoda, ideo non est ægrè ferenda: habet enim illa ætas sua commoda, suáque oblectamenta. *O fili*, inquit Euripides, *non omnia mala senectuti adsunt.* Et alius: *Non est senectus, vt existimas, pater, onus maximum.* Non prætereũdum, quod, teste Phauorino, Platoni, & Pythagoræ videbatur, senectutem non tam esse iuxta finem vitæ, quàm iuxta principium

D

Eurip.
Anaxandrid.

pium bene, beatéque viuendi. Dicebat Crates ex Antiphane.[Exprobrasti mihi senectutem ceu magnum malum, quam qui non assecutus fuerit morte mulctatur,quam omnes desideramus. At si quando venerit, ægrè ferimus: adeò ingrati naturæ sumus.] Non est illud ægrè ferendum,quod, nisi citò moriendo, non euitatur. Igitur, aut citò mori, aut tandem senescere, & postea mori necesse est. Omnes quippe moriuntur, sed non omnes senescunt.

Senem melioris esse conditionis, quàm iuuenem affirmat Cicero, cùm id quod hic sperat,ille consecutus sit. Hic vult diu viuere,ille diu vixit. Laudatur responsum cuiusdam senis ad aliquem sibi compatientem: Noli, inquit, mihi compati, quòd sim senex, sed compatere,quòd iuuenis fui. Hoc nobis omnibus dicendum videtur, non propter ætatem,sed ob crimina quæ in iuuenili committuntur ætate. Seneca sic ad veteranum: [Numera, *inquit*, annos tuos, & pudebit eadem velle senex,quæ voluisti puer: moriantur ante te vitia.] *de Senect.* *Epist. 23.*

Bion dicebat nulli exprobrandam esse senectutem,ad quam omnes optant peruenire. Absurdum enim est aliis probro dare, quod quis optat sibi contingere. Senex,inquit Democritus,fuit iuuenis aliquando. At verò an iuuenis futurus sit senex,incertum est. Perfectum igitur bonum futuro,præsertim incerto,præstantius est. Interrogatus Solon Philosophus, qua spe fretus tam audacter respondisset Pisistrato Tyranno, ait; senectute. *Democ.* *Laërt.*

Non

Non est igitur dolendum peruenisse ad ætatem non tantùm audacia, sed & sapientia, ac consilio plenam. Audi Sapientem: *Quàm speciosa veteranis sapientia, & gloriosus intellectus, & consilium!* A sene Senatus, & Senator dicitur, quia nullus eligebatur ad Senatoriam dignitatem, nisi senilem attigisset ætatem. Rationem assignat Tullius. [Consilium, ratio, sapientia constant in senibus, quæ nisi in illis essent, summum consilium maiores nostri non appellassent Senatum.] Voluit olim Dominus, vt Moyses eligeret senes quosdam tanquam sapientia, iudicióque pollentes. *Congrega*, inquit, *mihi septuaginta viros de senibus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sint & magistri.*

Eccl.25.

de Senect.

Num.11.

In hoc vel maximè laudanda, atque optanda senectus, quòd in illa emoriantur vitia, quæ in iuuentute vigebant. Multa non potest senex, quæ si posset, fortè operaretur, atque ita senex stultus haberetur. Ob hoc agebat Seneca gratias senectuti, qua non poterat, quod non decebat. [Ago, *inquit*, gratias senectuti, quòd me lectulo affixit. Quidni gratias illi hoc nomine agam? Quicquid debebam nolle, non possum. Cum libellis mihi plurimus sermo est.] Non est iuueni licitum, quod seni est impossibile: beata est ætas, qua euitatur iniquitas. Diuus Ambrosius ideo optandam esse senectutem ait, quòd ad reprimendas libidines fortior sit. *Quid*, inquit, *naturam accusas, ô homo? Habet illa impedimenta quædam, senectutem & infirmitatem: sed senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consiliis subtilior,* ad

E

Epist.67.

lib.1. Hexam.

ad constantiam subeundæ mortis potior, & ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, sobrietas mentis est. Bœotius quidam, cùm iam natus annos plusquam septuaginta thesaurum reperisset, contempsit & præteriuit, vt qui non ampliùs vsui sibi futurus esset; quanquam, secundùm Augustinum, senescentibus aliis vitiis sola videatur auaritia in sene iuuenescere, quod quidem monstro simile affirmat Seneca: [Monstro, *inquiens*, similis est auaritia senilis. Quid enim stultius est, vt dici solet, quàm via deficiente augere viaticum?] Rara sunt monstra; sic raro, vel nunquam debent senes concupiscere, cùm non cessent deficere. Tantò oportet illos esse à peccatis remotiores, quātò se nouerint morti propinquiores. [O præclarum munus ætatis, siquidem id aufert nobis, quod est in adolescentia vitiosissimum!] ait Cicero. *lib. de moribus.* *de Senect.*

Gaudeat igitur senex, si non possit quod non decet: fortis est seniorum debilitas, dum per illam fugatur voluptas. [Quàm dulce est, inquit Seneca, cupiditates fugasse, ac reliquisse!] Non enim opus est corporis viribus ad resistendum voluptatibus; hoc experiebatur, qui sic effabatur: *Cùm infirmor, tunc potens sum.* Vocentur itaque à Cicerone senum infirmitates, aptissima senectutis arma. Dicat etiam Phauorinus; [Qui sponte à voluptate recedit, sapiens est: qui verò ipsam prorsus non desiderat, beatus: senectus autem istorum vtrique idonea est.] Optimum est, vt senilia membra frigescant, ne illicita concupiscant. Sophocles, teste Tullio, senio confe- *Epist.12.* *2.Cor.12.* *de Senect. Phauor.* *lib. de Senect.*

ctus, interrogatus, vteretúrne rebus Venereis: Dij meliora, inquit; libenter verò isthinc tanquam à domino furioso, & agresti, pro- C fugi. Dominum furiosum vocat actum Venereum, quem tam in iuuenili, quàm in senili

Ibidem. ætate fugiendum censet. Idem Tullius beatam esse ait senectutem, quòd corporis voluptatibus careat; increpat autem eos, qui ob id illam miseram prædicabant. [Senectus, *inquit*, ob id misera à nonnullis creditur, quòd voluptatibus careat, sine quibus vitam nullam putamus. Tui mihi non videntur accusare, quod accusandum est: nam si id senectutis culpa accideret, ea maioribus natu euenirent; quorum multorum senectus est absque querela, qui se à libidinum vinculis laxatos esse non molestè ferunt, nec à suis despiciuntur.] Facessat igitur illorum nebulonum commentum, quo asseritur, sine voluptate illam ætatem despici, quam procul à voluptate videmus honorari.

Iunctus de Senect. Cæterùm, ait quidam, quòd à cupiditati- F bus senes immunes sint, & nihil ampliùs ab eis turbentur, hoc maximum, & pulcherri- G mum à Deo donum hominibus datum esse reor, per quod diuinæ naturæ quodam modo similes fiant. Hac de causa forsitan voluit Christus è manibus virgineis ad seniles se conferre; vt cui immaculata placuit virginitas, pura & sincera non displiceret senecta:

Luc. 2. legimus enim apud Lucam, quòd Christus post dies quadraginta à sua natiuitate maternis manibus ad templum delatus, fuit ibi cuiusdam Simeonis annosi vlnis exceptus; vnde

vnde canit Ecclesia : *Senex puerũ portabat, puer autem senem regebat.* Poterat Spiritus sanctus aliis suggerere, vt Christo in templum delato, eò se conferrent, ibique illum exciperent: verùm annoso viro hoc voluit reuelare, vt hunc honorem sola senectus reportaret. Eodem autem tempore quo Christus à viro sene excipiebatur, à muliere etiam annosa ibidem prædicabatur; ab Anna scilicet filia Phanuëlis, quæ quàm prouectæ fuerit ætatis, cognoscitur, cùm dicitur, quòd *vidua erat vsque ad annos octaginta quatuor.* Voluit itaque Christus in iuuenili ætate portari, & prædicari à senili ætate, vt qui marem & fœminam condiderat, à mare sene exciperetur, & à fœmina sene prædicaretur, & ab vtroque benediceretur; atque ita in vtroque senectus commendaretur. Meritò Abbas Guerricus ambos ætate æquales, similes deuotione, consortes prædicatione, pari turturum confert. *Ecce*, inquit, *habes par turturum, senem iustum, & viduam Annam, vtrumque castum, vtrumque desiderio Redemptoris gemebundum.*

ibidem.

Serm. 1. de purif.

G Sed quid mirum, si à senibus Dominus in terris benedicatur & honoretur, cùm à senioribus in cælis colatur & adoretur? Vidit enim Ioannes *viginti quatuor seniores procidentes ante sedentem in throno, & adorantes viuentem in sæcula sæculorum.* Dicant quid sentiant, qui hunc locum sunt interpretati, suámque, si velint, Cabalistæ afferant opinionem, dicentes, teste Bungo, per viginti quatuor seniores posse intelligi Reges viginti quatuor regnorum mundi, qui veri legitimíque sunt Reges.

Apoc. 4.

Bungus de num.

Adducant alij alias huius loci tum mysticas, tum literales expositiones. Hoc vnum ego quæro, vt scilicet omnes aduertant, istos viginti quatuor assistentes ante thronum Dei, senes fuisse, non iuuenes, aut saltem in senili, & non in iuuenili specie repræsentari, in maiorem venerabilis senectutis commendationem. Habeant Reges terreni iuuenes comptos sibi assistentes, quos vulgò vocant, *Pages d'honneur*. Habet antiquus dierum Rex cælestis antiquos ante sedem suam procidentes, quos seniores vocat Euangelista. Si Pererio credendum est, vnus ex istis viginti quatuor senioribus numeratur Simeon ille senex, de quo priùs. Quod si ita est, vt verisimile est, verè ac præcipuè illum beatum prædicamus, quia illo fruitur in cælo, quem amplexabatur in templo; & adorat in throno sedentem, quem suis vlnis exceperat vagientem: & ab illo admittitur in cælis, à quo dimittebatur in terris. Qui, inquam, in templo cantauerat: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine*, &c. cantat modò, & in æternum cantabit in cælo: *Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem*, &c. Nemini igitur displiceat senium, quod potest tantum consequi præmium. Et reuera nulli erit senilis ætas horrori, si consideretur, quantum ei tribuatur honoris.

in cap. 4. Apoc. disput. 13.

Luc. 2.

Apoc. 4.

Præterea, non est contemnenda senectus, quòd in illa mors contemnatur: non enim mori recusant, qui viuere desinunt. Mors senilis, ait Sophocles, diuersorio similis est: iuuenilis autem tamquam eiectio, & nau-

fragium

fragium est; elabitur enim anima violenter contrito corpore. Mors, teste Platone, quam morbi & vulnera intulerunt, violenta est, atque molesta: quæ verò senio paulatim ad finem deducente naturaliter surrepit, inter omnia mortis genera leuissima est, & cum voluptate potiùs, quàm dolore contingit. Gaudeant igitur senes suauiter morituri, & quòd habeant antè, quod iuuenes retrò. Hoc autem facilè cauetur, aut saltem ei meliùs prouidetur, quod antè videtur. Pelago agitatis iucunda est tellus dum cernitur: sic longo viuendi tramite fatigatis iucunda debet esse senectus, per quam terræ, mortíque appropinquatur. Audi dicentem: [Mihi tam iucunda senectus est, vt quò propiùs ad mortem accedam, quasi terram videar videre, aliquandóque in portum ex longa nauigatione esse venturus.] Vnde egregiè Seneca: [Portus aliquando petendus, nunquam recusandus.] *in Tim.* *Cicero de Senect.* *Epist.16.*

H Vt autem grata sit senectus, & nobis non sit oneri; abigenda sunt omnia turpia, & quæ etiam iuuenibus sunt illicita. Cato senior dicebat: cùm senectuti multa adsint probra, non est addendum malitiæ dedecus; sentiens senectutem multis nominibus vulgò malè audire, quòd deformis, edentula, lusciosa, & imbecillis sit. Hæc ferre satis est, vt non accedat crimen improbæ vitæ, quod omnibus quidem fœdum, sed seni fœdissimum. Idem ad senem quemdam improbæ vitæ dixit: Quid est, quòd senectuti multa mala habenti, tuæ etiam improbitatis dedecus *Cato maior.*

adiicias? Desinamus eadem velle senes, quæ voluimus pueri. vultu spectante terram, ad cælum mens erigatur. veteribus malis finis imponatur. Satius est relinquere vitia, quàm relinqui à vitiis. Consideret senex quidquid sua eminente ætate dignum sit, vt hoc agat, quod ætatem, & vitam suam vilem non reddat. Inter abusiones Diuus Cyprianus numerat senem virtute, boníſque operibus destitutum; sic enim scribit. *Abusio magna est, si sine virtute senex inueniatur: plus enim virtuti operam dare senibus competit, quos præsentis sæculi florida ætas deseruit. Sicut enim in arboribus reproba comparet arbor, quæ post flores fructus optimos cultori suo non exhibet: sic & ipse reprobus est, quem flos deserit iuuentutis, & tamen in senectute bonorum operum fructus maturos proferre parui pendit.* Sic viuat senex, vt in æternum viuat, ipsúmque vixisse, ac consenuisse non pœniteat, & mori non doleat: quod vt diligenter præstet, attendat quid dicat Nazianzenus;

lib. de 12. abusion.

Greg. Naz. in Carm.

Senectus venit, exitum præco clamat:
Omnis bene conuersetur, propè namque iudicium est.

Ad

Ad podagrosos, siue ad eos, qui morbo articulari laborant.

CAPVT XX.

A VEREOR, ne podagrosi nimiis doloribus pressi hæc audire, vel legere renuant; illis tamen paulisper cessantibus, precor attendant: satis enim eis licet per otium, dummodo ista sint ad votum, quæ si non ad planè auferendos, saltem ad patienter ferendos dolores prodesse poterunt.

Meminerint in primis, hunc morbum illis non tantùm cum multis illustrissimis, sed etiam cum quibusdam sanctissimis viris communem esse, qui omnes æquo & patienti animo illum tolerauêre; nec propterea à laudabili quodam studio abstinuêre. Nam Nicephorus cognomento Botoniates, Romanus Imperator, podagra vehementer laborabat, tamen studiis bonarum artium vacabat, vt testis est Volaterranus. *lib. 23. Anthrop.*

Septimus Seuerus Imperator, cùm podagra laboraret, & ob id à quibusdam irreuerenter tractaretur, qui filium eius Antoninum Imperatorem dixerant, lectica se in tribunal deferri iussit: citatísque contemptoribus, securi percuti iussit. Lacrymis tamen cùm errati veniam procumbentes petiissent: *Nunc demum*, inquit, *intelligetis non pedes, sed* *Ful. lib. de milit. disc. cap. 2.*

caput imperare. Non enim minus imperabat iacens in lecto, quàm ſedens in equo.

Pompeius Hiſpaniæ citerioris Princeps, correptus dolore podagræ, horreis ſuis ventilandis cùm præſideret, merſit ſe in triticum ſuper genua; leuatúſque ſiccatis pedibus, eo remedio poſtea vſus eſt: quo quidem remedio vti poſſunt podagroſi.

Pont. lib. 2. cap. 8. Ennius Poëtarum vetuſtiſſimus, podagra vehementer laborans, tamen poëticæ ſtudio ſemper maxima cum iucunditate operam dabat. Matthæus quoque Aquilanus, licèt pedibus, & manibus captus, mirum quantum Neapolitanis in ſtudiis profuerit, Philoſophiam, Theologiam, naturales res aſſiduè docens. *idem ibidem.*

Plutarc. in Lacon. Ageſilaüs, cùm arderet podagræ doloribus, eúmque Carneades inuiſiſſet, atque exiret triſtis: *Mane,* inquit, *Carneades; nihil enim illinc huc peruenit*: oſtenſis pedibus & pectore, ſubindicans, pedes quidem dolere, ſed animum dolore vacuum eſſe, ac proinde rebus magni momenti incumbere poſſe. B

lib. 8. epiſt. 35. Diuus Gregorius maximis fuit podagræ doloribus afflictatus, ſic enim ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum de ſe ſcribebat. *Ecce iam biennium penè expletur, quo lectulo teneor, tantiſque podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus feſtis vſque ad horarum trium ſpatium ſurgere valeam Miſſarum ſolemnia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, vt cruciatum meum poſſim interrumpente gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus eſt, interdum nimius. Sed neque ita lentus,*

vt rece

vt recedat; neque nimius, vt interficiat. Vnde fit, vt qui quotidie in morte sum, quotidie repellar à morte. Nec mirum, quia peccator grauis talis corruptionis carcere diu teneor inclusus, &c. His tamen non obstantibus, sanctus ille vir non minùs pastorali suo munere perfungebatur, vt patet in hac ipsa epistola.

Refert idem Gregorius Marcellinum Anconitanum Episcopum podagrosum miraculis coruscasse. Nam cùm quadam die ciuitas Anconitana succensa esset: cúmque vehementer arderet, occurrerunt omnes, vt ignem extinguerent; sed illis aquam certatim proiicientibus, ita crescebat flamma, vt iam totius vrbis interitum minari videretur. Verùm sanctus ille Antistes manibus licèt gestatus alienis, vrbis incendium ex aduerso corpus suum flammis obiiciens, derepentè cessare fecit, potentior virtute, quàm pedibus. Terra denegata erat illi calcanda, vt liberiùs cælum mente conscenderet. *lib. 1. Dial. cap. 6.*

C Si tantæ sanctitatis viri his fuerunt doloribus afflictati, quid miramur, si nos peccatis onerati similibus premamur cruciatibus? Non obstante quacumque podagra, sanctitatem conseruarunt, & ad æternam fœlicitatem peruenerunt; non enim obstat podagra, nec alius morbus sanctitati, ac vitæ probitati, dummodo patienter feratur, Deóque gratiæ agantur.

Philemòn Sophista morbo articulari laborans dicere solebat: *Comedendum est, manus non habeo: ambulandum est, pedes non habeo: dolendum est, manus & pedes habeo.* At verò *Philostr. in Sophistis.*

Christiani simili morbo laborantes, licèt non habeant manus ad manducandum, & pedes ad ambulandum; habent tamen manus & pedes ad merendum: quia, si æquo animo dolores manuum & pedum, & alios huiusmodi patiantur, magnum sibi comparabunt meritum, augebúntque sibi gratiam. Viribus enim animi potiùs, quàm corporis resistitur diabolo, & acquiritur cælum.

lib. 4. var. hist. Miratur Ælianus Democritem pugilem, qui cùm podagra, doloribúsque pedum diuexaretur, ad certamina venit, & consistens in stadio, descripsit sibi circum, & iubebat aduersariis, vt se expellerent extra lineam. At illi victi sunt ab ægroto, & ipse cùm bene, & fortiter in statione sua perstitisset, coronam secum deportauit. Sic & vos, ô podagrosi, in vestra lectica decumbentes potestis domesticos aduersarios debellare, mundum scilicet, carnem, & dæmonem; qui, si patientiæ clypeo armemini, extra lineam rationis, aut extra viam æternæ beatitudinis vos expellere nullo modo poterunt, imò victoriam reportátes coronam deportabitis.

Quodnam autem remedium sit huic morbo adhibendum, vix reperitur. Nam D

Ouid. 2. de Ponto. *Soluere nodosam nescit medicina podagram.*

Quamquam alium morbum dicunt esse huius morbi remedium, nempe paupertatem, quam ferè omnes fugiunt. *Si quid*, ait Petrarcha, *aduersus podagram auxilij est, totum à paupertate poscendum est; podagræ medicina optima est paupertas, seu illam necessitas, seu voluntas attulerit.* Refert Cælius aliquos hoc morbo

lib. 6. epist. 29. de reb. famil.

lib. 6. lect. antiq.

morbo laborantes, proſcriptione bonorum ad ſimplicem menſam, & pauperes cibos redactos conualuiſſe.

Scribit idem Auctor interdum ſale podagram curari. Hoc autem an verum ſit, & quomodo adhiberi & applicari debeat, dicant Medici. Ego verò iis, quæ per ſalem intelliguntur, libenter dicerem potiùs curari, cibi videlicet parſimonia, omníque in viuendo & comedendo adhibita moderatione, & prudentia, cuius præcipuè ſal ſymbolum eſt. Sicut enim parum ſalis ab homine ſumitur;ita ſi parum alimenti à podagroſis ſumatur, tandem fortè conualeſcent, aut ſaltem mitigabuntur dolores. Nam conſonum eſt, vt modicitas expellat, quod nimietas appellat. *ibidem.*

Podagram morbum eſſe peregrinum autumat Plinius. [Nam, *inquit*, ſi Italiæ fuiſſet antiquitùs,Latinum nomen inueniſſet: non enim Roma, cùm ſudando, laborando, & vires exercendo homines viuebant, hoc malum cognouit.] Dico itaque; ſi more peregrini victitaſſes, morbus iſte peregrinus fortè non te vexaſſet: peregrini ſemper ambulant,multa patiuntur incommoda. Exiſtimant autem aliqui hunc morbum euenire homini ſuauem vitam ducenti, ac parum ſe exercitanti. *lib.26.cap. 10.*

Porrò,notat Hippocrates,ſpadones & eunuchos nunquam podagra laborare. Nolo tamen inde colligere, podagroſos libidini operam dare,vel dediſſe; cùm,teſte Galeno, podagram caſtratos non tentare verius fuerit *in Aphor.*

rit

rit temporibus Hippocratis, quàm nostris, in quibus plerique reperiuntur rei Venereæ dediti, qui podagra minimè laborant: quidam autem podagra detenti, qui aliàs castissimi sunt. Verùm, si tandem credere cogeremur eunuchos non podagrizare, libenter ego consulerem podagrosis, ac omnibus aliis, vt de illis essent eunuchis, de quibus *Matth. 19.* Christus loquitur, qui scilicet se castrauerunt propter regnum cælorum.

Seneca nullum aliud remedium prætérquàm delinimentum suæ podagræ adhibuisse scribit. [Delinimenta, *inquit*, magis quàm remedia podagræ meæ compono.] *lib. de vit. beat. cap. 17.* At delinimenta nostra, tam huic morbo, quàm cæteris componenda, sint patientia, recordatio nostrorum delictorum, ac gratiarum actiones. E

Quid inter dolores podagræ agendum sit, indicat Diuus Gregorius, qui se, aliósque *lib. 9. epist. 25.* podagricos sic consolabatur. *Podagræ doloribus torqueor, qui & mihi, & vobis non dispariliter nociui sunt. Inter quos, quid aliud debemus, nisi semper delicta nostra ad memoriam reuocare, atque omnipotenti Deo gratias agere? Quoniam qui ex carnis blandimento multa peccauimus, ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoque est nobis, quia pœna præsens, si animum afflicti conuertit, finis est culpæ præcedentis; si autem ad timorem Domini minimè conuertit, initium est pœnæ sequentis. Curandum est igitur, ne de tormento ad tormenta transeamus.* Quod certè fieret, si inter huiusmodi dolores in voces blasphemiæ prorumperemus, & gratias Deo non ageremus.

Hanc

Hanc tanti Doctoris Sancti Gregorij sententiam attentè meditabatur insignis Doctor frater Ioannes Ruffus, aliàs Margatus, Lugdunensis, Ordinis Minorum regularis Obseruantiæ, quem honoris & piæ memoriæ gratiâ hîc recensere minimè quoque erit ingratum. Is etenim, cùm per viginti circiter annos nodosa, si quis vnquam, podagra laborauerit, fortem nihilominus se adeò præbuit, vt à publicis concionibus, Lugduni præsertim, etsi podagrosus vehementer, minimè abstinuerit; ita vt omnibus & singulis auditoribus non tantùm in admiratione foret, sed etiam hæreticis, imò vel ipsi Bezæ hæresiarchæ, aliisque eius asseclis Ministris & sectatoribus, qui tunc temporis morabantur Geneuæ, tamquam clypeus formidabilis oppositus & à Deo positus esse videretur; multi siquidem hæretici eius fama commoti, Geneua Lugdunum petebant, qui, nescio qua vi, nonnisi certè diuina, eius verbis tamquam carbonibus consolatoriis perculsi & inflammati, statim ad fidem Catholicam conuertebantur. Vnde quamuis seipsum ferè mouere non posset, vtpote qui propter prædictum morbum in sella gestatoria ad sacrum pulpitum deferendus erat, sæpe sæpiùs tamen veræ & orthodoxæ fidei hostes mortem ei comminati sunt. Sed aduersus eum, Deo sic illum reseruante, nihil prorsus præualuerunt, quinimò tanti apud omnes tum sui Ordinis fratres Franciscanos, tum seculares meriti extitit, vt omnium votis & applausu, in Capitulo prouinciali, in

Conuentu

Conuentu sancti Bonauenturæ Lugduni celebrato, podagrosus licèt, in ministrum prouincialem Prouinciæ sancti Bonauenturæ electus sit; nec id solùm, sed cùm ex eo officio incumberet ei ad Capitulum generale Romæ celebrandum proficisci, ecce & illuc pergit, atque inter tot, tantósque viros eximios, quibus tum Ordo sacer clarebat, ille etiam pro Cismótana familia Diffinitor generalis est electus & declaratus. Nec ibi sistit, cùm namque ex tam difficili, támque incommoda peregrinatione, in qua parum abfuit quin naufragium pertulerit, Lugdunum rediisset, in prædicandi præclaro munere Guardianus præfati Conuentus sese continuò exercuit, necnon multis, quæ palàm apparent, reparationibus eum auxit, ornauit, amplificauit. Tandem cùm fermè nullum in suo corpore membrum, præter linguam, quæ certè tam multos ad meliorem frugem reduxerat, sanum superesset, summas Deo gratias agens, obiit fideliter in eodem Conuentu Guardianus, anno à parta salute mundi millesimo sexcentesimo sexto, die mensis Decembris decimatertia.

lib. 3. Tuscul. quæst. Laudat Tullius Possidonium, quòd constanter tulerit articulorum dolores, quibus cùm magis premeretur, dicere solebat: [Nihil agis dolor, quamuis sis molestus, nunquam te esse confitebor malum.] Dic tu dolore pressus: nihil agis dolor; non propterea aliquod committam, vel proferam malum. Non enim de hoc malo est conquerendum, ex quo bonum nobis est colligendum. Miphi

F Miphiboſeth Ionathæ filius, deleta Saülis domo ſolus ſuperfuit, quia vtroque pede claudus non potuit intereſſe bello, quo ceciderunt fortes Iſraël. Inſuper auitos agros ſolus poſſedit, & Regis Dauid menſæ particeps fuit. Tantum ergo illi pedum ægritudo contulit, vt & diutiùs, & fœliciùs viueret: ſi liberè potuiſſet incedere, miſerè potuiſſet corruere. Itaque pedum imbecillitas illi non obfuit, ſed profuit.

Qui grauiter deliquerunt, incarcerantur, ac interdum manicis, compedibúſque includuntur, vt puniri, & ne iterum peccare valeant: fortè peccaſtis, ideo iuſtè & miſericorditer Deus vult, vt ſit vobis carcer lectica veſtra, in qua iacetis: chiragra veſtra, veluti manicæ; & podagra veſtra, ſicut compedes, quibus detinemini, vel vt puniamini, vel vt mereamini; aut vt ne grauiùs offendatis, præpediamini. Fœlices igitur huiuſmodi carceres, fœlices manicæ & compedes, quibus in hoc mundo purgamur, vel quibus mereri poſſumus, ac quibus pedes noſtri prohibentur, ne ad malum tendant, & manus noſtræ, ne ad illicita ſeſe extendant. Sic enim nobis aliquando expedit retrahi: quia vbi ſoluti ſumus, vagamur & laſciuimus.

Non tantùm miſericorditer, ſed & ciuiliter nobiſcum agit Deus, dum abſque vlla infamiæ nota, ciuili quodam ac temporali carcere, talibúſque vinculis nos detinet incluſos, vt commiſſa peccata defleamus, & in poſterum nobis caueamus, ne alterius carceribus,

ceribus, igneísque vinculis mancipemur. Non omnibus hoc contulit beneficium: propterea hortatur Diuus Gregorius, vt tanti beneficij memores simus. *Considerandum quoque est*, inquit, *quanta erga nos dispensatione pietatis agit Conditor noster, quòd morte dignos assiduè percutit, & tamen adhuc minimè occidit. Nos ergo habemus indicium, quia derelicti non sumus, qui assiduè flagellamur. In ipsis itaque verberibus Dei reuocemus ad memoriam & eius munera, & nostri reatus damna. Pensemus quanta bona super nostram malitiam fecerit, & quanta mala sub eius bonitate commisimus.*

ibidem.

Cauete ne similes sitis Regi Asa, de quo sic conqueritur Scriptura; *Ægrotauit Asa dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in Medicorum arte confisus est.* Quasi dicat: cùm vix possit iste morbus arte Medicorum curari, non erat in eis confidendum, sed Dominus quærendus, non pedibus, aut manibus, si dolore præpediantur; sed corde & animo. Cùm igitur vobis, ô podagrosi, liber sit animus, liberúmque cor, ad Deum animo tendite, corde illum diligite, eíque gratias agite, imò tantò ardentiùs, quantò dolores vexabunt vehementiùs. G

2. Par. 16.

Cæterùm, Seneca agens de morborum doloribus fortiter perferendis, inde probat, & podagræ dolores contemnendos, quòd amantissima nostri natura ita disposuerit, vt cùm exilia & macerrima membra doleant, citò obstupescant; atque ita tolerabilis, aut

breuis

breuis ſit dolor. [Maximè, *inquit*, dolores conſiſtunt in macerrimis corporis partibus. Nerui, articuli, & quidquid aliud exile eſt, acerrimè ſæuit, cùm in arcto vitia concepit. Sed citò hæ partes obſtupeſcunt, & ipſo dolore ſenſum doloris amittunt. Sic podagra, & chiragra, & omnis vertebrarum dolor, neruorúmque interquieſcit, cùm illa quæ torquebat, hebetauit: impetus mora extinguitur, & finis dolendi eſt obtorpuiſſe.] Verùm vt illa vexatio fiat purgandi, vel merendi occaſio, poſtulanda eſt potiùs in illis doloribus patientia, quàm deſideranda torpedo. Æquum enim eſt, vt qui toto corpore peccauimus, in neruis ſaltem & articulis torqueamur, ac macerrima membra doleant, vt pinguiora purgentur. Optandum eſt igitur, vt non ceſſent cruciatus, quibus poſſunt deleri reatus. *epiſt. 78. ad Luc.*

Propterea reuocandi ſunt ſæpiſſime in mentem intentiſſimi dolores, quos in inferno patiuntur damnati; illos fortè non cuitaremus, quia peccare poſſemus, niſi præſentes dolores ſuſtineremus. Audi Hugonem. *Quoſdam*, inquit, *præſciens Deus multa peccare poſſe, flagellat eos infirmitate corporis, ne peccent; vt eis vtilius ſit frangi languoribus ad ſalutem, quàm remanere incolumes ad damnationem.* *lib. 2. de anima.*

H Cogitate inſuper acerbiſſimos illos dolores, quos Chriſtus in fixione clauorum manuum & pedum ſuſtinuit. Nam ſicut flagellatione viſus eſt tamquam leproſus: ita huiuſmodi transfixione factus eſt velut podagroſus, & chiragroſus. Hanc autem do-

lorum acerbitatem ex eo probat Angelicus Doctor, quòd in locis neruosis Christus fuerit transfixus. Hi enim dolores adeò vehementes esse solent, vt multis spasmum causauerint, aliis membrorum stuporem, ac mentis alienationem immiserint: vnde Diuus Cyprianus, sic ad Christum. *Consideraui,* inquit, *opera tua, & expaui clauis sacros pedes terebrantibus, fossisque tuis manibus,* &c. Illam etiam dolorum acerbitatem explicans doctissimus Eckius, sic ait: *Manus altera obtuso clauo, vt grauior esset dolor, cruci affixa est: altera verò, quando iam foramen attingere non poterat, funibus sic extensa est, vt venæ disrumperentur.*

3. part. quæst. 46. art. 6.

Cypr. de pass. Dom.

tract. de pass. Dom. consid. 3.

Non aliter extensum est Christi corpus, quàm solet extendi tympanum; ita vt omnia Christi membra, nerui omnes, venæ quoque, atque arteriæ velut cordæ extenderentur. Quare Lodulphus reuelatum asserit pio cuidam viro, Christum Dominum nullam maiorem sustinuisse pœnam, quàm huiusmodi transfixionem; quod verum esse etiam cōstat ex reuelationibus Beatæ Brigittæ. Dicat igitur Diuus Augustinus; *Claui & lancea clamāt.* Quid clamant? maiorem præ cæteris fuisse illum dolorem: clamant claui, & tacet Christus hæc pro te patiendo. Cur ergo te excrucias? cur vociferaris, te minimo premente dolore? Non indiget Deus tuo clamore, qui optimè nouit tuos dolores: at tu clauorum vociferatione indigebas, qui tam acerbos Christi dolores non attendebas. Si adhuc interroges quid clament isti claui, respondet Ber

lib. 6. cap. 15.

Augustin.

Bernardus. *Clamat clauus, clamat vulnus, quòd in Christo sit Deus reconcilians mundum sibi.* Aliam quoque egregiam Diui Iustiniani responsionem eidem interrogationi adhibere placet. *Clamant claui,* inquit, *lancea, irrisiones, & verbera, vt ipse toto corde, totisque visceribus diligatur, qui pro dilectione nostra talia, ac tanta pati dignatus est.* Clamant denique hæc omnia, vt tu dolendo taceas, ac pro Christo hos tuos dolores æquanimiter patiaris, vt illo tandem sine fine potiaris. *Nihil est,* ait Gregorius, *adeò graue, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reuocetur.* Non debent tuis importunis clamoribus, & eiulatibus interrumpi tam suaues, támque iustæ illorũ instrumentorum voces. D.Bern. D.Iust. D.Greg.

Ad cæcos.

CAPVT XXI.

A CAPERE Leones ardui fuisse quondam operis, scribit Plinius: ideo necesse erat cuiusdam pallij iniectu caput illius animalis operire, atque ita oculorum erepto lumine torpescens facilè vincebatur & capiebatur. Fortè tanquam Leo ferocissimus Deo vocanti restitisses, nisi aliquo, vel alicuius iniectu lumen oculorum tuorum eripuisset, ac cæcus fuisses. lib.8.cap.16.

Sic captus est Paulus, cuius conuersio à cæcitate inchoauit; nam per triduum in ci- Act. 9.

 uitate

uitate Damaſcenorum nihil penitus videbat, vt ſacra teſtatur hiſtoria. Verùm tunc cœpit videre Deum, quando non potuit videre homines: tunc cælum cernebat, quando terram non diſcernebat. Dum cæcus factus eſt, hæc verba effatus eſt: *Domine, quid me vis facere?* Si cæcitatem non incurriſſet, Dei voluntatem non agnouiſſet. Deo ſe ipſum offerebat, qui alios de medio auferebat. Ille vult Eccleſiam Dei tueri, qui neminem tunc poterat intueri. O beata cæcitas, quæ cæcum videre fecit, & lupum in agnum conuertit! de illo ſic Auguſtinus. *Paulus proſtratus eſt: & vt cæcaretur, cæcatus eſt: vt mutaretur, mutatus eſt: vt mitteretur, miſſus eſt; vt qualia fecerat in errore, talia pro veritate pateretur.*

& habetur 23. quæſt. 4.

Valde perpendendum eſt, quid de oculo ob illicitas viſiones dicat Scriptura. *Nequius oculo quid creatum eſt?* Nequiſſimi fuerunt Dinæ oculi: nequiſſimi Dauidi, ac illis viris, qui videntes filias hominum, quòd eſſent pulchræ, illas adamarunt, illíſque abuſi ſunt, atque ob id aquis diluuij ſubmerſi ſunt. Fortè tibi etiam nequiſſimi fuiſſent: hoc cognouit, qui te illis priuauit. Patienter igitur ferendum eſt, ſi tibi claudantur feneſtræ, per quas ingreditur, quod te aggreditur. Iuxta Saluianum, *oculi ſunt feneſtræ noſtrarum mentium, & naturales cuniculi.* Sunt etiam veluti latrunculi deprædantes animam; hac de re conqueritur Ieremias: *Oculus meus deprædatus eſt animam meam.* Clemens Alexandrinus vocat oculos, *primam originem, inſtrumentúmque præcipuum amatoriæ faſcinationis.* Et, teſte Luciano,

Eccli. 31.
Geneſ. 34.
lib. 3. de prouident.
Thren. 3.
lib. 3. Pæd. cap. 11.
Lucian.

ciano, oculi sunt *prima amoris via:* ac denique homini illis abutenti sunt multorum malorum causa. Hinc Poëta:

Tunc ego te vidi, tunc cœpi scire quis esses, *Ouid. epist. 12. Her.*
Illa fuit mentis prima ruina mea.
Et vidi, & perij, nec notis ignibus arsi.

B Diuus Petrus nonnullos scribit fuisse, *oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti:* id est, habentes oculos, quibus incessanter peccabant, modò hanc, modò alteram mulierem semper respicientes & concupiscentes; est enim humanus oculus insatiabilis, ac sæpe cõcupiscibilis. Quod non potuit, teste Quintiliano, magnus Orator Hyperides exorare pro Phryne, ipsa potuit apud sapientissimos Areopagitas obtinere, velo reducto pulchros ostentans oculos. *2. Petr. 4.* *Quint. lib. 2. cap. 15.*

Diuus Bernardus describit oculos in genere esse occasionem peccati, indicium culpę commissæ, & causam committendæ. Nam cor sæpe non optaret, nisi oculus monstraret; nec concupisceret, si oculus non respiceret. Est igitur oculorum visio frequens cordi peccandi occasio, & vix à corde expellitur, quod ei semel imprimitur. Vnde Gregorius: *Semel species formæ cordi per oculos alligata, vix magni luctaminis manu soluitur.* *de gradibus humilit.* *mor. in Iob. cap. 31.*

Obseruat Clemens Alexandrinus, quòd *ante totum corpus corrumpuntur oculi.* Cor quidem est primum viuens, & vltimum moriẽs: contrà verò, oculi vltimò viuunt, & primò moriuntur. Quod à sapientissimo rerum omnium conditore ita stabilitum esse crediderim, vt primò oculus deficiat, ne cor am- *lib. 3. Pæd. cap. 11.*

 pliùs

Senec. in excerptis.

pliùs inficiat. Videns Seneca oculos multis esse ruendi occasionem, sic aliquem, cæcitatem deplorantem, consolabatur.[Oculos, *inquit*, te perdidisse ploras? habet & nox suas voluptates. Quàm multis cupiditatibus via incisa est? Quàm multis rebus carebis, quas ne videres, vel eruendi erant? Non intelligis partem innocentiæ esse cæcitatem? Huic oculi adulterium monstrant: huic incestum: huic domum quam concupiscat: huic vrbem, & mala omnia. certè irritamenta sunt vitiorum, ducésque scelerum.] Audi quæso, quòd qui cæcus est, penè innocens est.

Multi à dæmonibus caperentur, nisi essent oculis capti. Nam sicut ostensis frondibus trahuntur pecora; sic Christi oues interdum ostensis rebus caducis, honore, gloria, pulchritudine, diuitiis, atque voluptatibus, ad peccatum trahuntur. *Dæmones*, inquit idem Clemens, *pulchritudines, glorias, voluptates, & eiusmodi visiones inescantes, his, qui facilè seduci possunt, portendunt, quemadmodum qui pecora abigunt, eis frondes porrigunt.* Certum est, visiones harum rerum terrenarum animas nostras inescare. Non est igitur ægrè ferenda cæcitas, quæ his nociuis visionibus priuat. Fortè mœchus esses, si cæcus non esses. Nescis mœchari videntem ad concupiscendum? Quoties vidisses, & concupiuisses, si oculis orbatus non fuisses? Hoc nouit, qui te illis priuauit: longè sunt à te vitiorum irritamenta, scelerúmque duces; non sit tibi cura de eo, quod tibi adulterium, aliáque monstrat mala. Gratias agas Deo, qui immissa

lib. 2. stromat. cap. 9.

C

missa tibi cæcitate, à tantis malis, tantísque periculis te eripuit. Satius tibi sit, cæcum ingredi vitam æternam, quàm videntem mitti in gehennam. Securiores sunt cæci; quia securiùs tendunt in cælum: vnde Pierius cæcitatem esse securitatis hieroglyphicum affirmat. Videndi non optes facultatem, quæ semper non affert ad salutem securitatem, imò etiam sæpe infert dolorem, & tristitiam, dum illa videbimus, quibus perturbamur. [Oculi, inquit Tullius, augent dolorem: quia ea, quæ ceteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miseriis cogitationem sinunt.] *lib. 33.* *Cic.*

Obseruat Euthymius admirandam illam custodiam, quam oculus pupillæ præstat: nam tunica super tunicam, & alia quædam integumenta eam muniunt, quorum alia tenuia, & translucida sunt, ne vllam pupillæ, quæ suapte natura humida est, ac perinde mollis, inferant asperitatem; alia verò exteriùs crassiora, vt palpebrarum tunica, quæ duobus est semicirculis distincta, vt pulueris, atque aëris incursum, & patula quæque animalia in oculos inuolare solita, repellat ac submoueat: quin pilis etiam vallatæ sunt, vt sudorem propè fluentem aliò auertant, neque in oculũ influere permittant. Itaque, sicut ab authore naturæ prouisum est, ne quid visui noceret: sic maxima cura adhibenda est, ne nobis, aut animæ nostræ visus noceat. Vnde Isidorus Pelusiota: *Omnibus, inquit, viribus oculos custodire, ac veluti freno coërcere oportet, atque à curioso & impudico* *in Psal. 17.*

aſpectu, vt intimas animi partes perſtringente, ſeſe abſtinere; maxima enim ex eo in animum improbitas influit. Gaudeas igitur, Deúmque laudes, quòd cæcitate tua ab illa cura & ſollicitudine eximaris.

lib.2. contra Iouin. Scribit Hieronymus, quoſdam Philoſophos effodiſſe ſibi oculos, ne à contemplatione Philoſophiæ auocarentur, ideo ſic Abigaum cæcum conſolabatur. *Ne doleas, ſi non habeas, quod formica, & muſca, & ſerpentes habent, id eſt, carnis oculos; ſed illum te oculum habere lætare, de quo in Canticis dicitur: vulneraſti me, ſoror mea ſponſa, vno de oculis tuis; quo Deus videtur, de quo à Moyſe dicitur; Tranſiens videbo viſionem hanc magnam. Denique quoſdam etiam mundi Philoſophos legimus, vt totam cogitationem ad mentis puritatem cogerent, ſibi oculos eruiſſe.* Nolo tibi eruas oculos, ſed ſi tibi contingat illis orbari, debes illam coactam cæcitatem patienter ferre, quemadmodum illi voluntariam. Eodem planè modo Beatus Antonius Didymum virum eruditiſſimum oculis orbatum, ac de illa cæcitate dolentem, conſolabatur. *Miror,* aiebat, *prudentem virum eius rei dolere damno, quam formica, muſca, & culices habent; & non lætari illius poſſeſſione, quam Sancti ſoli, & Apoſtoli meruerunt.* D

Satis tibi ſit, quòd oculos animi habeas, quibus eſſentia diuina contemplanda eſt, quam Angeli ſine oculis corporeis ſemper vident in cælo. Effice, vt per hanc præſentem cæcitatem peruenias ad futuram illam fœlicitatem. Caue, ne impatientia tua de tenebris interioribus proijciaris ad tenebras

exte

exteriores. *Multò melius est*, inquit idem Hieronymus, *spiritu videre, quàm carne; & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere.*

Sicut sagittarius claudit oculum, vt alio oculo dirigente certiùs metam, & terminum, siue scopum attingat: ita necesse est interdum corporis oculum claudi, vt meliùs mentis oculus Deum finem vltimum percipiat, certiúsque ad ipsum perueniat.

Nemini vnquam, nisi cæco dictum est à Christo: *Quid tibi vis faciam?* Illi Christus se offerebat, ac videbatur illius voluntati velle obtemperare; nec mirum, cùm vtplurimùm cæci obedientiores sint cæteris, vt constat ex alio cæco ab eodem Christo illuminato. Nesciebat ille, an vellet illum Dominus curare, tamen illi in omnibus obtemperabat. Hoc aduertit Chrysostomus, qui de illo sic loquitur: *Intuere cæci animum in omnibus obtemperantem. Præbuit vultum, nihil sollicitus, an lutum esset, an sputum, & quid sibi Siloë opus esset: non, cur lutum lineret super oculos, aut cur lauari præceperit: nihil tale reputauit; illud duntaxat curauit, vt obtemperaret.* Noli igitur dolere de statu, in quo, sicut magis quàm in alio cogeris obedire, ita meliùs quàm in alio salutem poteris inuenire. Et sicut obtemperas puero te ducenti quò vult, & quà vult; sic tibi obtemperandum est Domino te per hanc cæcitatem in cælum ducenti. Quemadmodum igitur cæco dictum est à Christo: *Quid tibi vis faciam?* Ita etiam Christo dictum est à cæco, vt saltem à non

Luc. 18.

Ioan. 9.

Chrysost.

Act. 9. vidente: *Domine, quid me vis facere?* Offert se Christus non videnti, vt offerat se nihil videns videnti omnia.

Considerent insuper cæci, nobiliores & præstantiores virtutes cæcitate affici, aut saltem cæcas à pictoribus repræsentari. Nam fides nihil nisi ex auditu videt: spes nihil percipit: charitas quoque corde tantùm intuetur: iustitia etiam oculorum lumine capta depingitur, quia meliùs clausis, quàm apertis oculis discernit. Et inter animæ potentias, voluntas nostra, sine qua beati esse non possumus, cæca potentia à Philosophis vocitatur. Illis fortè virtutibus non esset quis præditus, nisi oculorum lumine esset orbatus: quia dumtaxat quæ videntur crederet, speraret, ac diligeret; & inuisibilia, quæ solummodo intellectu percipiuntur, negligeret. Itaque patienter feratur corporis cæcitas, quæ sæpe ad huiusmodi virtutes capessendas necessaria est; hoc Deus agnoscit, qui illam immittit.

Aliquos ad euitanda pericula, quæ ob visum potuissent incurrere, ita demisso vultu incedisse legimus, vt nihil nisi terram inspicerent. Oculos habebant, videbant, & videbantur non habere, nec videre. De quodam *lib. 3. cap. 30.* Imperatore sic loquitur Cœlius. [Procopium Imperatorem adnotatum annalibus est, humum intuēdo semper incessisse.] Christus ipse non metuens sibi, sed consulens pe- *Ioan. 8.* riculo nostro, præsentibus adulteræ accusatoribus, oculos, corpúsque totum demisit humi. Hominem deorsum respicientem hieroglyphicum

roglyphicè significabit animal quoddam, cuius meminit Plinius, quod Catoblepas nomine Græco appellatur: habet enim graue caput, ac deiectum semper in terram. Forsitan Dominus idcirco liniuit lutum super oculos illius cæci nati, quo significabatur ei, vt deinceps duntaxat in terram, vbi reperitur lutum, oculos coniiceret, ne cælum amitteret. *lib. 8. cap. 21.*

E

Flante vento, & puluerem proiiciente, cogimur oculos claudere, ac veluti cæci ambulare; noceret enim tunc illos aperire. Ita arcendi sunt suggerente dæmone, atque vt decipiat, illicita præmonstrante. Quibusdam ergo prodest aliquando oculos claudere: tibi verò semper habere clausos. Si videntes noluit interdum videre: nunquam curent non videntes videre. Fenestram arcæ clausit à foris Dominus, quia fortè à Noë, aut à quouis alio cum sui dispendio aperiretur, nisi ab ipso Domino clauderetur. Sic idem Dominus preuidens te oculos in tuam perniciem apertum, voluit eos ipsemet claudere, auferendo scilicet à te potentiam visiuam, ne illos valeas aperire, per quos poteras perire.

F

Considerandi etiam sunt multi, qui cæcitate percussi, illam æquo animo tulerunt, ac in ea fortiter, & piè se gesserunt: vt illorum exemplo patienter adueniens corporis cæcitas perferatur. Samsoni fortitudinem non minuit cæcitas, multóque plures hostium occidit erutis oculis, quàm antè integris occiderat. Tu quoque quem corporis visus destituit, mentis fortitudinem excita, bono animo *Iud. 16.*

esto;

esto; iam securior irruentes in te vitiorum cuneos excipies clausis obturatísque fenestris, per quas mors ingredi ad animam solet

De Tobia seniore stercoribus calidis hirundinum excæcato sic loquitur Scriptura
Tob. 2. *Et non est contristatus contra Deum, quòd plagæ cæcitatis euenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ.* Ob quam patientiam anno à cæcitate suæ quarto, visum recipere Angeli ministerio meruit, & rursum gratias Deo agens, ait
cap. 4. *Benedico te, Domine Deus Israël, quia tu castigasti me, & tu saluasti me.* Existimabat Tobias magnum esse gaudium lumen cœli videre; sed quia cæcus factus patienter tulit hoc gaudio priuari, atque sic castigatus se humiliauit, & in omnibus gratias Deo egit, ideo maiori gaudio est affectus, dum nimirum non solùm visum recepit, quo mundus cernitur, sed & quo mundi Dominus conspicitur.

Sur. tom. 1. In historia Beati Vedasti Atrebatensis Episcopi, cùm corpus eius in alium locum transferretur, legimus Andomarum Episcopum cæcum, cùm optaret videre Sancti ossa, illico visum recepisse: deinde cùm orasset, si minus animæ conduceret donum videndi, rediret infirmitas, iteratò oculis captũ fuisse. O prudens votum, singularémque cæci patientiam qui ne tunc quidem cernendi copiam postulasset, nisi tam pij desiderij causa incidisset. Ideóque Sancti corpore viso, ad cæcitatem suam reuerti maluit, quàm ad ea, quæ ante cæcitatem fortè se commisisse recolebat. Contempsit oculos, vt innocẽtiùs viueret

in

innocentiùs victurum obducti denuò oculi fidem fecêre.

G Petrus Abbas Clareuallensis graui valetudine vexatus oculum amisit, & se gaudere dixit, quòd è duobus inimicis alterius molestia iam liber esset. Vnde colligitur, magis etiam gaudendum illis, qui vtroque orbantur. Et cur enim non se consolari habeant, qui ambobus carent, cùm non sit eis opus ad Deum cum Propheta clamitare: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem?* Qui quidem Propheta, si illos vel auertere per se potuisset, vel omnino non habuisset, neque adulterij, neque homicidij crimine se polluisset. *Sab. lib. 5. cap. 7.* *Psal. 118.*

Maiolus Cluniacensis Monasterij Monachus cæcus erat, & tamen sapientiæ ac sanctitatis merito factus est Abbas Maticensis; nec sua ipsi obstitit cæcitas, quin alios cæcos curaret: surdos insuper, mutósque & claudos sanauit, proculdubio sanaturus & seipsum, nisi multo plus emolumenti percipere se sciret ex eiusmodi imbecillitatis tolerantia. Itaque cæcus quidem vixit, sed miraculorum famâ videntibus illustrior euasit.

Ad Vbaldum Eugubinæ vrbis Episcopum, quoniam & ipse miraculis pollebat, cæcum quendam venisse legimus, opémque implorasse; & ab eodem illi persuasum, ne visum sibi restitui expeteret, qui eo restituto, animæ cæcitatem esset passurus; itaque incuratum dimissum. Consolentur hoc saltem exemplo, qui videre desierunt, ignari, si sani essent, quàm continentes oculos forent habituri. Noluit Vbaldus cæco mederi, ne corpori

subue

ſubueniens, animæ faceret detrimentum.

Beata Lutgradis virgo, authore Thoma Cantipratenſe, cæça facta, magis quàm antea viſionibus diuinis claruit, cámque Chriſtus ipſe per viſum monuit, vt patienter cæcitatem toleraret: liberam ſiquidem fore à Purgatorio, & multa viſuram in cœlis, quæ iam non videret in terris.

Rauiſ. Alia virgo, nomine Fara, quæ ſub Heraclio Imperatore floruit, dum ab Hagerico patre ad nuptias compelleretur, in tantas prorupit lacrymas, vt cæcitatem contraxerit. Volebat orbari oculis, vt orbaretur marito; libenter incurrebat cæcitatem, vt ſeruaret virginitatem.

Cic. lib. 3. Tuſc. Quid cæcos infideles memorem? inter quos Antipater Cyrenaïcus mulierculis quibuſdam cæcitatem ipſius deplorãtibus: Quid agitis? inquit, an vobis nulla videtur voluptas nocturna? nocte omnes cæci ſumus, nec tamen lamentamur. Habet animus quo ſe delectet, etiam occluſis ſenſibus.

Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 11. Meſellus cùm præ nimia ſenectute oculis orbaretur, à Senatu pro munere ei datum eſt, vt curru in Senatum veheretur. Tu verò fac, vt hanc tuam cæcitatem æquo animo patiaris, vt ad cœlum veharis, ſi non curru, ſaltem ſpiritu: ſic enim itur ad cœlum, nec eſt opus oculis corporeis, qui cùm ſæpiſſime impediant, non ſunt lugendi ſi deficiant. H

Pont. lib. 2. cap. 8. de fort. domeſt. Aufidius Prætorius in cæcitate ſententiam in Senatu dicebat, nec amicis deliberantibus deerat: Græcam ſcribebat hiſtoriam, & videbat in literis. Plerunque videmus magis docile

cile ingenium, tenaciorémque memoriam cæcorum hominum esse, quàm videntium, & eò plus menti eorum datum, quò oculis minus. Conceptus enim, & imaginatio, & ipsa rerum reminiscentia, totam se penitus ad animam colligit, firmitérque inhæret, dum foras per varia visus obiecta nequit euagari. Ita fit, vt hac quoque de causa cæcitas nobis tolerabilior esse debeat, si acciderit. *Quid ergo optas videre*, ait Augustinus, cùm iam multis vidisse nocuerit; & plurimis non vidisse profuerit? Illud duntaxat optemus videre, quod oculus corporeus non videt, obiectum scilicet beatificum. *in psal. 99.*

Cæterùm tantò minùs est corporis cæcitas deflenda, quantò magis mentis cæcitas est pertimescenda, quæ nihil aliud est, quàm obduratio quædam in peccatis à quibus non vult homo recedere; quod idem Doctor vocat extra Deum esse. *Penitus*, inquit, *extra Deum est, quisquis dum tempus est, corrigi noluerit. Penitus enim extra Deum esse, quid est, nisi esse in summa cæcitate?* Caue igitur, ne tua impatientia, & blasphemia, cadas in illam mentis cæcitatem, quia sic in sensum reprobum caderes. *Augustin. in psal. 6.*

Ad

Ad quoſcunque alios infirmos.

CAPVT XXII.

ANTI fecêre homines valetudinem corporis, vt nihil dari in vita præſtantius autumarint. Nec mirum; nam & ipſe Sapiens: *Non eſt*, inquit, *cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis.* Et, teſte Menandro, A

Eccli. 30.

Menand.

Non eſt valetudine præſtantius aliquid in vita. Vnde medicamina, quibus tuetur, vel recuperatur ſanitas, Philon Medicus, veluti quodam adagio, manus Dei appellare conſueuerat: alij verò, inter quos Auicenna, donum Dei vocitabant.

Verùm ſanitatem, & illud, quo conſeruatur, appellent antiqui, vt libuerit: nos autem non minùs donum Dei dicimus infirmitatem, vtpote quæ de manu Dei emanat, & quæ multa affert emolumenta. Nam in primis, ideo Deus aliquando immittit infirmitatem, vt reſipiſcamus, & vitam noſtram corrigamus. *Tuſſi laboras*, ait Auguſtinus, *pulmone deficis, cibum ſtomachus reſpuit, phthiſi decoqueris, vinum faſtidis, dyſſenteria ſauciaris, multimodo morborum genere afficeris; ſed & hæc, ſi oculum habes, ſi cordatus es, Dei tota ſunt; diſciplinam patris ne abiicias, fili,* &c.

lib. de viſit. inf. cap. 3.

Vocant aliqui morbum, vel potiùs lectum, in quo infirmitate percuſſi iacemus, locum certa

certaminis. Nam, quemadmodum qui in percertamine inimicum, à quo læsus erat, percutit, & in terram deiicit; statim districto gladio minitans, ei offert, vt prostratus vitam, veniámque ab eo postulet; ipse verò videns se in tanto vitæ discrimine positum, signa doloris ostendit, palinodiam decantat, vitam postulat, satisfactionem promittit, ac terrore propter minitantem ensem perterritus, veniam efflagitat, atque in eum dicti, factíque pœnitet. Ita Deus nos in eum peccantes morbo percutit, ac in lectum, vel in terram deiicit, vt, teste Gregorio, *terroris sui iaculo transfixos ad sensum rectitudinis reuocet*, & vt culpam agnoscentes pœnitentiam amplectamur; quod fortè non præstaremus, nisi morbo laboraremus. Hoc indicat Dauid; *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.* Lento gradu peccatores tendunt ad Deum, nec ob vnam, aut alteram infirmitatem suos accelerant gressus: at multiplicatis infirmitatibus coguntur accelerare, citóque pœnitentiam agere.

Simile. *lib. 6. mor. cap. 14.* *Psal. 15.*

B Quòd autem morbi animum ægrotantis excitent, ingerántque salubre consilium, ac firmum propositum correctiùs in posterum viuendi, docet ipsemet Plinius, qui etiam ad hoc plus valere periculosum morbum ostendit, quàm omnia Philosophorum præcepta, omnésque de fugiendis vitiis, colendísque virtutibus disputationes. Illius verba, quoniam memoratu, obseruatúque digna sunt, lubet hîc adscribere. [Nuper, *inquit*, me cuiusdam amici languor admonuit, optimos

Plin. lib. 7. in epist. ad Maxim.

eſſe nos, dum infirmi ſumus. Quem enim infirmum, aut auaritia, aut libido ſollicitat? Non amoribus ſeruit: non appetit honores, opes negligit: & quantulumcumque vt relicturus ſatis habet. Tunc Deum eſſe, tum hominem ſe eſſe meminit; inuidet nemini, neminem miratur, neminem deſpicit, ac ne ſermonibus quidem malignis aut attendit, aut alitur: mollémque in poſterum, & pinguem, ſi contingat euadere, hoc eſt, innoxiam, beatámque deſtinat vitam. Poſſum ego quod pluribus verbis, pluribus etiam voluminibus Philoſophi docere conantur, ipſe breuiter tibi, mihíque præcipere, vt tales eſſe ſani perſeueremus, quales nos futuros profitemur infirmi.] Hæc ille. Rex Antigonus poſtquam à graui morbo conualuerat, dixit; *Morbus hic ſubmonuit nos, ne animo efferamur, cùm mortales ſimus.*

Plutarc. in Apoph.

Aliquid maximi ponderis reperiebat Apoſtolus in ægritudinibus, vt propterea gloriaretur, ac ſibi placeret in eis: *Libenter*, inquit, *gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti.* In corpore infirmo inhabitat virtus, ſiue fortitudo, & potentia Chriſti, tamquam in proprio habitaculo. Corpus infirmetur, & Chriſtus apud nos hoſpitetur; corpus, inquam, morbo afficiatur, & anima Deo ſuo iungatur. Certum eſt enim, quòd, iuxta Gregorium Nazianzenum, *anima morbo affecta Deo propinqua eſt.* Ideo ſubiungit Paulus; *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus*, id eſt, infirmitates mihi placent, vel lætitia afficior propter infirmitates:

2. Cor. 12.

orat. ad ciu. Nazianz.

mitates: assignátque rationem; *Cùm enim infirmor, tunc potens sum.* Cui congruit illud Ioëlis: *Infirmus dicat, quia ego fortis sum*; fortis, inquam, non ad ambulandum; fortis, non ad manibus operandum; sed fortis, quia à vitiis vinci non possum. Tantò enim quis in hoc genere certaminis fortior est, quantò corpore debilior: quia tunc magis debilitatur fomes, cùm vehementiùs vexant infirmitates. Vnde Isidorus; *Valere te magis anima opta, quàm corpore; valere te magis mente opta, quàm carne. Aduersa corporis, remedia sunt animæ: Ægritudo carnem vulnerat, mentem curat: languor vires libidinis frangit.*

Ioël. 3.

lib. 3. de summo bono.

C Propterea, & præterea maximè iuuant infirmitates ad reuocandos nos à peccatis, ad quæ dilaberemur, nisi morbo afficeremur, ac proinde damnaremur. Commendat Cælius illud Vibij Crispi dicterium: *Perieram, ni morbo essem grauiter conflictatus.* Certum est multos nunc in inferno cruciari ob plurima scelera, quæ fortè non perpetrassent, si aliquo morbo laborassent. *Quis enumerare sufficit*, ait Gregorius, *quanti in sua luxuria dimissi, in blasphemiis quoque, & superbia proruentes, in rapinis, & in iniquitatibus permanentes, vsque ad diem obitus, ita in hoc sæculo vixerant, vt nunquam dolorem vel capitis paterentur, & subitò percussi ignibus inferni sunt traditi?* Igitur potiùs requiratur infirmitas, si per illam acquiratur fœlicitas: illam non optemus incolumitatem, qua patramus iniquitatem. Nam, teste Augustino, *multi accepta sanitate lasciuiunt, qui ægroti casti erant, sanati*

lib. 13. cap. 25.

lib. 9. epist. 25.

in Psal. 97.

adulteri fiunt : qui dum ægrotarent, neminem lædebant;receptis viribus inuadunt, & opprimunt innocentes.

Non ſunt morbi impatienter ferendi,cùm etiam Chriſto, & Sanctis ſimiles nos effi-
Iſai.53. ciant.Propheta enim vocat Chriſtum,*virum dolorum,& ſcientem infirmitatem.*Et de illo ſic
Matth.8. Euangeliſta; *Ipſe*, inquit, *infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portauit.*

Quæres; cùm non legatur Chriſtum vnquam ægrotaſſe, quomodo ægrotationes noſtras portaſſe dicitur?Lyranus ita explicat hæc verba; *Ipſe infirmitates noſtras accepit:* ſcilicet famem, ſitim, defatigationem, paſſibilitatem, mortalitatem; hos enim naturæ humanæ defectus in ſe accepit Chriſtus. *Et ægrotationes noſtras portauit*, id eſt, morbos hominum quodammodo aſſumpſit in aliena perſona,in quantum ægrotos miſericorditer ſanauit. Similiter Carthuſianus interpretatur; Chriſtus, inquit, infirmitates, id eſt, famem, ſitim, & ſimilia in ſe accepit, & ægrotationes noſtras, ac morbos piè in aliis ſupportauit, & condolendo curauit. Alij ſic explicant; *Infirmitates noſtras accepit*, id eſt, abſtulit, quemadmodum is, qui aliquid manu capit, & tollit. *Ægrotationes* verò *portauit*, hoc eſt, exportauit, & ab hominibus remouit,& tranſtulit.Vel quia onere ægritudinum ægros liberauit, idcirco eas portaſſe dicitur; eáſque tanta facilitate abſque vllis medicamentis abſtulit, ac ſi vnam rem portabilem tolleret, & in alterum locum veheret. Vel, *accepit*, & *portauit*, id eſt, ſuas fecit, in ſuam

in suam curam accepit, in mente, in animo, compassionéque portauit, vt veluti proprias curaret, ac sanaret.

D Verùm, quamuis hæc verba ita possint intelligi, tamen dicimus etiam ideo Christum vocari virum dolorum, ac infirmitates nostras accepisse, & ægrotationes nostras portasse; quia tanti, ac tam intensi fuerunt dolores, quos ipse in passione sua pertulit, vt omnes dolores, labores, cruciatus, & tormenta omnium ægrotorum, & Martyrum longè superauerint, vt probat Diuus Thomas: & colligitur ex illo loco; *Attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.* Itaque non debes tuos attendere dolores, sed Christi. *3. part. quæst. 46. art. 6. Ierem. 1.*

Attende etiam plurimos Sanctos, & Sanctas, vehementes dolores, grauissimósque morbos patienti animo sustinuisse, nec curasse vt ab illis curarentur; sed vt illis diu vexarentur. Paula Romana, teste Hieronymo, cùm febri laboraret, & stomachi cruditate cibum non digereret, vt modico vino vteretur, nec Medicorum placitis, nec Religiosorum suasibus, imò nec Sancti Epiphanij, quem Hieronymus submiserat, impelli potuit, nolens à vitæ monasticæ institutione, ne in ægritudine quidem, declinare: multo enim tempore aquam bibens magis expauit vini gustum, quàm infirmitatis periculum: imò Epiphanius testatus est se senem ferè persuasum ne vinum biberet. *epist. 27. ad Eustochiũ.*

Ægidius ad Rhodani ostia solitarius, cùm à venatoribus sagitta in incertum missa inter syluas latentem sauciasset, non modò medi-

cinam corpori admittere noluit, sed etiam Dominum orauit, nequando læsa caro sanitatem reciperet. Parum erat solitudinis necessitatem ferre, quotidianas vigilandi, precandi, ieiunandi fatigationes pati, vulnus insuper quasi diuinitus inflictum manere voluit incuratum, vt additus corpori dolor, ab animo procul arceret voluptatis cogitationes.

Marul. lib. 5. cap. 4. Syluia Ruffini Alexandriæ Præfecti soror, Deóque dicata virgo, cùm ægrotaret, Medicis consulentibus balnea adire noluit, non medelam contemnens, sed mollitiem cauens; quippe quæ per annos quadraginta neque vultum, neque pedes lauisset, neque aliam corporis partem, præter summos manuum digitos, cùm vellet capere cibum: non alium lectulum habebat, quàm nudam humum. Cogita nunc, qualiter infirmitatem tulerit, quæ talia, dum sana esset, sua sponte, vt Christo placeret, pertulit. E

Cassian. Tradit Cassianus, Paulum solitudinis cultorem, resolutis paralysi membris in lectulo decubantem cæteris, qui ægrotabant, sanitati fuisse: oleo enim, cui ipse benedictionem imposuisset, peruncti curabantur. Qua quidem in re ostendere voluit nobis Dominus, quantùm ille & fortis esset in patiendo, & pius in miserendo. Idem enim, qui pro sua valetudine nihil solicitus videbatur, pro aliena anxius erat, & præsentaneum omnibus remedium conferebat.

Beniamin Eremita aquæ intercutis morbo vehementer laborabat: at ne hoc illi ob

delicta

delicta datum crederes, alios infirmos oratione sola curauit; eos verò, qui infirmitatem eius miserebantur, è diuerso rogare solebat, ne corporis sui, sed animæ curam haberent, veniámque à Domino sibi exorarent peccatorum, quæ, dum sanus esset, se commisisse aiebat. Itaque quòd peccator esset, plurimùm angebatur; quòd æger, nihil.

Stephanus Mareotidis regionis Anachoreta, cùm aliquas partes sui corporis exulceratas, tabóque diffluentes haberet, curationem quidem non recusauit; sed dum curaretur, maioris patientiæ præbuit exemplum, sectiones à Chirurgo passus, nullo emisso eiulatu, nullo edito gemitu, ac si omnino doloris vim non sentiret. Adhæc, eiusmodi ægritudine affectus, non intermisit manuum laborem, de palmarum foliis funiculos contorquens, non spiritalis exhortationis curam, semper eorum, qui ad se venissent, saluti consulens. Ita magnam languoris molestiam maiore virtutum meditatione vincebat, animo etiam fortior, quàm corpore debilior. *Soz. lib. 6. cap. 29.*

F Mendicus quidam nomine Seruulus, teste Diuo Gregorio, à primæua ætate vsque ad finem vitæ paralyticus iacebat: in lectica surgere ad sedendum non poterat, nunquam manum suam ad os ducere; nunquam se potuit in latus aliud declinare, nec omnino se commouere: semper tamen in doloris accessionibus Deo gratias agebat, hymnósque decantabat: quare & moriens Angelorum recreatus est concentu, & mortuus odore *lib. 4. Dial. cap. 14. & hom. 15. in Euang.*

ſuauiſſimo domicilij locum repleuit. Vnde concludit ille Doctor : *Ecce quo fine ex hac vita migrauit, qui in hac vita æquanimiter flagella tolerauit. Quid in iudicio dicturi ſumus, cùm hunc Seruulum viderimus, cui longus languor brachia tenuit, ſed tamen à bono opere non ligauit?* Non habebat liberas manus, nec liberos pedes, quibus bene ageret; ſed habebat liberum cor, & liberum os, quo potuit, & voluit Deum diligere, eíque in tanta infirmitate gratias agere.

ibidem.

Eliſabeth Sconangia, virgo Deo ſacrata, vt ſcribit Sigebertus, toto corpore vlceribus contabefacta iacens, nunquam ob hoc aliquam animi triſtitiam vultu prætulit, multas interim futurorum reuelationes accepit, acceptáſque prodidit, vt facilè dixerim, & ideo ſanctam, quia patiens erat; & ideo patientem, quia ſancta.

Sigeb.

Sancta Hildegardis virgo nobiliſſima Bingenſis, vt refert Surius, licèt morbis continenter vexata in lecto decumberet, ipſius mortis imago: tamen mirandis claruit viſionibus, ac futurorum prædictionibus; omnéſque ægros tum ad ſe venientes, tum etiam abſentes, in ſomnis eis apparens, ſanitati reſtituit; quas quidem viſiones, futurorúmque prædictiones non meruiſſet, nec tanta miracula patraſſet, ſi proprias ægritudines impatienter toleraſſet.

Sur. 17. Septembr.

G Horum exemplis, aliorúmque multorum ſimilium diſcimus, quàm patientiſſimè corporis ægritudines nobis ſint tolerandæ: nobis, inquam, grauibus obnoxiis delictis, &
nullo

nullo virtutis genere cum his Sanctis conferendis; & tamen quoties morbo aliquo afficimur, indignamur. Quòd si illorum Sanctorum patientiam imitari nolumus, infidelium saltem tolerantia in diuturnis languoribus nos pudefaciat. Narrat Plinius Caium Mœcenatem, dum vixit, febri laborasse, triennióque suæ vitæ postremo nunquam sensisse se dormisse. Antipater Sidonius Poëta omnibus annis vno tantummodo die, quo genitus erat, febri implicabatur; cúmque ad vltimam ætatem peruenisset, natali suo, certo illo circuitu morbi consumptus est. Verumtamen non legimus eos impatienter tulisse huiusmodi ægritudines, licèt illorum patientia nullius esset meriti apud Deum. Nos autem Christiani, si patienter quascumque feramus infirmitates, maximum ex eis meritum; maximámque vtilitatem nobis comparabimus.

lib.7. cap. 51.

Val. Max. lib.1. cap.8.

Interrogatus Diuus Petrus, cur Petronillam filiam suam diutiùs ægrotare pateretur, cùm aliis malè affectis repentè sanitatem induceret; ita illi expedire respondit. Ac ne dissimulare impossibilitatem videretur, iussit eam surgere, & ipsis discumbentibus ministrare. Exurrexit sana; & vt perfuncta est officio, rursum patris iussu ad lectulum pariter ac morbum rediit. Ægrotando igitur didicit virginitatis amare puritatem, ita vt postea sanata mori præoptaret, quàm Flacco Prætori nuberet. Quare non modò patienter ferenda ægritudo est, verùm etiam appetenda, quoties intimis in medullis conci-

ratus ardor iuuenilia occupat membra, & dum quis ad turpem libidinem ob nimiam corporis incolumitatem succenditur. Maximum homini confertur à Deo beneficium, quando hostis eius domesticus, caro scilicet, morbo debilitatur, ac inermis efficitur, ne rebellem se præbeat.

Morbi insuper supplent voluntariam satisfactionem, ideo sunt ęquo animo ferendi. H
Nam accedente patientia, illud quod est necessitatis, potest fieri voluntatis; & tunc erit satisfactorium, quod priùs non fuerat voluntarium. Deus enim videns nos nulla opera satisfactoria operari velle, immittit infirmitatem, vt saltem coactè præstemus, quod sponte noluimus: vt sic ægroti mereamur, quod incolumes recusabamus. Hinc Gregorius; *Mitigat vim doloris considerata æquitas ferientis.* Hæc est igitur & illius bonitas, & æquitas, vt cogamur mala pati, qui renuimus bona agere. Itaque dum ægrotamus, possumus Deo optimo offerre omnes dolores, quos patimur, pro satisfactione pœnarum, quas hîc, aut in Purgatorio subire meruimus; sed oportet, vt qui antea noluissemus infirmitatem, postea in nobis velimus diuinam adimpleri voluntatem, illi nos omnino conformando; ac proinde debemus etiam Deo nostram offerre voluntatem ad omnia mala subeunda, omnésque dolores perferendos, quia nihil est ei gratius, nihílque nobis vtilius. Vnde idem Gregorius; *Nihil offertur Deo ditius bona voluntate.* Noli ergo indignari, cùm indignando peccata, imò & ægritu-

Gregor. in Iob.

dines

dines non minuantur, ſed cumulentur. Qui autem libenter corporis mala tolerat, ad expiationem ſpiritus proficit. Quòd ſi ideo nolis infirmari, quia mortem pertimeſcis, ſcito te eſſe moriturum, non tamquam ęgrotantem, ſed tamquam viuentem. Audi Senecam: [Morieris, non quia ægrotas, ſed quia viuis. Cùm conualueris, non mortem, ſed valetudinem effugies.] *epiſt.72.*

Aliquando etiam Deus illos ad ſe adducit, quos ab eo incolumitas abducit. De Beato Dunſtano legitur, quòd ante morbum ab Elphego Ventano Epiſcopo neceſſario ſuo nullis hortatibus compelli poterat, vt Monachum profiteretur. At febre correptus, mox vt conualuit, vltrò ad monaſterium properauit, & religioni ſe addixit, multáque vitæ ſanctitudine pollere cœpit, breui Presbyter, atque ad Cantuarienſem Eccleſiam regendam accitus; Pontificia quoque dignitatè effulſit: multis denique miraculorum ſignis nobilitatus fuit. Itaque tantùm illi ægrotaſſe profuit, quantùm, ſi ſemper ſanus perſeueraſſet, fortaſſe nocuiſſet.

I Beatiſſimus Pater noſter Franciſcus non antè cœpit eſſe perfectus, quàm grauiſſimam corporis valetudinem incurriſſet: vigeſimo namque ætatis ſuæ anno infirmatus didicit terrena contemnere, quæ ſanus dilexerat. Æger ſoli Deo ſeruiendum eſſe intellexit, qui antè ſanus auaritiæ ſeruierat, dum negotiationibus operam daret. De illo ſic Diuus Bonauentura: *Facta eſt*, inquit, *ſuper eum manus Domini, & immutatio dextera Excelſi,* *S.Bonauēt. in eius vita. cap.1.*

celsi, diutinis languoribus ipsius corpus affligens, vt coaptaret animam ad sancti Spiritus vnctionem. Quis igitur infirmitatem incusare audet, quæ tanti est causa boni? Quòd autem in plerisque non eumdem sortiatur euentum, non hoc eius vitio fit, sed ipsorum, qui sanati, sic vitam suam instituere negligunt, vt dum ægrotarent, promiserunt.

Ideo etiam Deus immittit infirmitates, vt infirmus foras emittat iniquitates; aliqui enim nunquam confiterentur, si nunquam infirmarentur. Sunt autem peccata plerumque causa morborum, vt asserit Chrysostomus, & colligitur ex illis verbis Christi ad paralyticum sanatum; *Iam noli peccare, ne* Ioan. 5. *deterius tibi aliquid contingat.* In quæ verba sic hom. 37. ille Doctor: *Admonemur*, ait, *quòd ex peccatis morbi generantur.* Idcirco Diuus Bernardus consulit, vt quàm citissimè infirmi confiteantur, vt perfectam sanitatem consequantur. *Si*, inquit, *ad perfectam sanitatem* de interiori domo. cap. 55. *peruenire desideras, quidquid conscientiæ stomachum grauat, totum vomitu puræ confessionis euomere non differas: virus enim vitiorum, nisi festinanter eiiciatur, priùs interiora corrumpit; deinde ad exteriora ebulliens, totum corpus occupat, & maculat.* Salubris igitur illa corporis infirmitas, per quam animæ acquiritur incolumitas: vexet morbus corpus, ne peccatum vexet animam.

Frater mi, premente tuo morbo, precor K attende quid per Isaiam Dominus dicat: Isai. 1. *Excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum.* Quasi apertiùs dicat: ego

immit

immittam tibi tam grauem morbum, tam peracutas febres, vt his malis tamquam fornace quadam, aut clibano conclusus, ita excoquaris, donec tandem omnis vitæ tuæ peruersæ scoria penitus consumatur, tuæ omnes cogitationes pessimæ deleantur, purúsque euadas. Audi præterea, quid per Moysem dicat: *Ego percutiam, & ego sanabo.* Tu præbuisti vnde percuteret, præbe illi vnde sanet, id est, propter peccata tua percussit te, fac vt propter patientiam & pœnitentiam tuam sanet te. Porrò, qui nouit, quando debuisti infirmari, præuidet quando debeas sanari: propterea, ne indigneris, nec conqueraris, vel submurmures, si prout vis, non conualescas, licèt illum roges, aut rogari facias: quia, secundùm Augustinum, *videtur Deus non exaudire, vt sanet, & parcat in sempiternum.* *Deut.* 32. *in Psal.* 33.

Tibi crebrò repetenda sunt hæc verba, *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo*: & postmodum cum sanctissimo illo Doctore humiliter, & viriliter dic; hîc vre, hîc seca, dummodo in æternum parcas. Domine, non parcas corpori, vt parcas animæ; crucietur corpus in præsenti, vt in futuro saluetur anima: nolo curari, si aliter non possim saluari: non peto sanitatem, nisi conducat ad salutem: malo ægrotare, quàm peccare. *Tuus sum ego, saluum me fac*; siue per dolores, per labores, per cruciatus, per vulnera, per ægritudines, siue per acerbissimam mortem ad te perueniam, hoc solo contentus sum. Iube quod vis, & da quod possum, & fac vt possim, & velim, quod tu vis. Itaque repete *Iob.* 13. *Augustin.* *Psal.* 118.

etiam

etiam ſæpiſſime hæc verba, *Fiat voluntas tua.* Nam, teſte Gregorio Nyſſeno, *verba hæc morbi animæ inhærentis curatio ſunt:* & ſi morborum corporis, ſicut animæ, non ſint curatio, erunt tamen maxima conſolatio, & mitigatio. Experire quod dico, vt aſſequaris quod opto.

Orat. 2. in orat. Dom.

Ad gementes & flentes in hac lacrymarum valle.

CAPVT XXIII.

VOCAT Diuus Hilarius lacrymas, *ſudorem animæ.* Diuus Gregorius verba conſolatoria, *candidum linteum*; ſic enim ſcribit ad quendam. *Peto, vt frequenter dulciſſima veſtra charitas viſitet Anatolium Diaconum, vt poſt labores, quos in cauſis ſæcularibus patitur, in verbo Dei vobiſcum requiem inueniat, & quaſi quodam candido linteo, eiuſdem laboris terreni ſudorem detergat.* Vobis igitur offero verbula noſtra, veluti ſudariola, vel linteamina quędam, ad detergendas lacrymas veſtras, cùm ſint ſudores animæ. Detergam autem, ſi primò ab ipſo Deo detergi oſtendam. Audite Ioannem de lacrymantibus iuſtis loquẽtem: *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorũ.* Quod miram dulcedinem indicat; ductáque eſt ſimilitudo, vt vult Pannonius, à matribus, quæ paruulos plorantes amplecti ſolent, blanditiis delinire, eíſque lacrymas abſtergere,

A

lib. 10. de Trinit.

lib. 16. epiſt. 27.

Apoc. 7.

gere, & vbera porrigere. Ita eos qui peccata ſua,& aliorum, vel ob iniuſtas perſecutiones ſibi illatas fleuerint, Deus in cœlo benignè excipiet, & inſtar blandiſſimæ matris conſolabitur. Eam ob cauſam Deus ſe matri comparat. *Quomodo ſi cui mater blandiatur, ego conſolabor vos.* Eandem iuſtorum in patria conſolationem iiſdem ferè verbis prænunciauerat Propheta: *Et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie.* Dicat igitur Bernardus. *Fœlices lacrymæ, quas benignæ manus conditoris abſtergunt, & beati oculi, qui in talibus liquefieri elegerunt.* Fœlices vos, ſi eas fundatis lacrymas, quæ à Domino abſtergi mereantur; noſtro non indigeretis linteo ad eas abſtergendas.

Iſai. 66. *Iſai. 25.* *de cōtempt. mundi.*

B Vt autem ſciamus quaſnam lacrymas Dominus ſit abſterſurus ab oculis beatorum, notandum eſt, in hominibus piis & iuſtis varia eſſe lacrymarum genera diuerſis ex cauſis orta. Nempe alius luget peccata ſua, & quia malum fecit coram Deo: alius flet, quia bonum non egit, quod agere poterat: alius, quia bonum quod fecit, non ita vt oportebat diligenter, & perſeueranter fecit: alius illacrymatur proximi peccatis & miſeriis, veluti Iob, qui dicebat: *Flebam ſuper eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.* alius adura correptionis flagella ſuſtinens: alius aduerſitates Eccleſiæ videns: alius proſperitates impiorum, & hoſtium populi Dei ægrè ferens: alius luget diuinæ legis contemptum, & Dei offenſam: alius flet, quòd à propriis vitiis & concupiſcentiis vehementer impugnatur:

Iob. 30.

gnatur:alius,quia ſe in oratione, & virtutum exercitatione ſterilem, & tepidum ſentit: alius flet ſuę peregrinationis moram.Omnia hæc lacrymarum genera dicitur Deus abſtergere ab oculis Sanctorum.

Abſterget quidem, non diſperdet, ſed in
Pſal. 55. loco tuto reponet. Audi Pſalmiſtam: *Poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo.* Alij ſecundùm Hieronymum ſic legunt; *Repones lacrymam meam in vtre tuo:* vel,*in laguncula tua.* Lacrymæ comparantur optimo vino,quod in peculiari aliquo vtre, vel laguncula reponitur, vt me-
in Cantica. liùs aſſeruetur. Audi Bernardum. *Lacrymæ pœnitentium, vinum ſunt Angelorum.* Sicut vinum lætificat cor hominis;ita lacrymæ verè lugentium & pœnitentium lætificant Ange-
Luc. 15. los,dicente Domino: *Gaudium eſt Angelis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.*

Item alij legunt: *Poſuiſti lacrymas meas in rationario tuo,* hoc eſt, in libro rationum tuarum. Solent mercatores habere librum, qui vulgò vocatur *Liure de raiſon*;vbi debita,quæ ipſis alij,vel quæ aliis ipſi debent,ſcribunt & adnotant.Sic Deus dicitur poſuiſſe lacrymas noſtras in ſua mente & memoria, tanquam in rationario, vbi ſe veluti debitorem pœnitentis fatetur.Alij verò ſic transferunt:*Poſuiſti lacrymas meas in theſauris tuis.* Quæ pretioſiora ſunt,includuntur & reponuntur in theſauris: vocantur lacrymæ à quibuſdam pretioſæ margaritæ, ſiue vniones; vnde, teſte
lib. 28. Pierio, plerique prodidêre vniones eſſe ſymbolum lacrymarum,ſumptum ſcilicet à coniectoribus, qui lacrymarum profluuium per viſas

visas in somnis margaritas ostendi tradunt: &, teste etiam Suida, margaritæ declarant lacrymarum fluxum. Si vniones, siue margaritę ornant aures, multò magis lacrymæ causâ Dei effusæ ornant oculos. Vnde Diuus Chrysostomus ait, oculos Dauidis fuisse ornatos lacrymarum imbre, quasi margaritarum decore. Fluant igitur lacrymæ in tanto thesauro reponendæ, ac ita oculos nostros ornantes. Vis te gemmis fulgentissimis ornare, quæ Deo, Angelísque placeant? funde lacrymas, doloris ob crimina concepti testes. Vis munera Iudici gratissima offerre? has offerto margaritas. Sunt enim ad placandum Iudicem potentissimæ. *hom. 30. in Genes.*

Meritò itaque Christus flentes beatos prædicat: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Consolabuntur, inquam, cùm viderint fletus suos & lacrymas tam diligenter asseruari, numerari, ac remunerari. Hinc illud Laurentij Iustiniani, ni fallor, ex Diuo Hieronymo. *O lacryma*, inquit, *humilis! tua est potentia, tuum est regnum, tribunal Iudicis non vereris; accusatoribus tuis silentium imponis; non est qui te ad Deum accedere vetet: si sola intres, vacua non redibis. Quid plura? vincis inuincibilem, ligas omnipotentem, inclinas filium Virginis, aperis cœlum, fugas diabolum.* *Matth. 5.*

D Præterea, consolabuntur; quia lacrymis peccata obliterantur. Audi Chrysostomum: *Peccata tua in libro scripta sunt; spongiæ autem instar sunt lacrymæ tuæ. Lacrymas mitte, & obliterantur: lacrymas mitte, & purus illic liber inuenitur. Magna peccatorum spongia sunt lacrymæ.* *in Psal. 50.*

Cősolabűtur denique:videbűt enim se illud Domino dedisse, quod maximè optat. *Deus,* inquit Chrysologus, *esurit gemitus delinquentium, sitit lacrymas peccatorum.* Peccatores, ac delinquentes omnes sumus: si pane, & vino careamus, quibus Christum reficiamus, non desunt lacrymæ, quas fundamus, ne aliquando audiamus; *Esuriui, & non dedistis mihi manducare; sitiui, & non dedistis mihi bibere.* Quando peccas, tunc Deus esurit tuos gemitus; & sitit tuas lacrymas: quòd si non lugeas peccata tua, tunc ei cibum, & potum denegas. Consolamini igitur gementes, & flentes, qui Dominum pascitis. Consolamini etiam fructum lacrymarum vestrarum reportaturi. Scitum est illud Menandri apud Plutarchum:

Serm. 93. — Matth. 25. — in orat. consol.

Dolor, vt arbores fructum, habet lacrymas.

Fructus doloris sunt lacrymæ, & fructus lacrymarum sunt exultationes; nam *qui seminat in lacrymis, in exultatione metet.* Vis videre quantam vim habeant ista semina, siue lacrymæ, & quales fructus ex illis oriantur? Audi Chrysologum: *O quanta vis in lacrymis peccatorum! rigant cælum, diluunt terram, extinguunt gehennam, delent in omne facinus latam diuina promulgatione sententiam.* Verè ergo *beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* Ridebitis, inquam, & exultabitis videntes tot fructus lacrymarum vestrarum: *habet enim luctus repensum sibi gaudium,* ait Euthymius.

Psal. 125. — Serm. 93. — Luc. 6. — in Matt. 5.

Vt autem hos fructus afferant vestræ lacrymæ, debent esse Deo gratæ: at non erunt gratæ, nisi fundantur ob commissa peccata, vel

E

vel propter mortem Christi, aut ob aliam causam ex his, quas iam diximus, quas omnes in quatuor qualitates redigit Gregorius: *Quatuor*, inquiens, *sunt qualitates, quibus iusti viri anima compunctione vehementer afficitur: cùm, aut malorum suorum reminiscitur, considerans vbi fuit: aut iudiciorum Dei sententiam metuens, & secum quærens, considerat vbi erit: aut cùm mala vitæ præsentis attendens, considerat vbi est: aut cùm bona supernæ patriæ contemplatur, quæ, quia necdum aspicitur, lugens conspicit vbi non est.* His, & similibus honestis causis flendum est: tunc lacrymæ ob huiusmodi causas effusæ non cruciant, sed delectant. Vnde Ambrosius: *Lacrymæ mentem alleuant, fletus refrigerant pectus, & mæstum consolantur: est enim piis affectibus flendi voluptas.* Hoc etiam agnouit, qui dixit:

lib. 23. moral. cap. 21.

de obitu Valen.

——*Est quædam flere voluptas.* *Ouid. 4. Trist.*

Et alter:

Afflictis hominibus suaues sunt lacrymæ. *Euripides.*

Lacrymæ verò, quæ emittuntur ex profani amoris amissione, rei familiaris iactura, aut rei, vel personæ turpiter dilectæ absentia, vel ex vana, & alia leui causa, inutiles sunt, & Deo detestabiles. Dolet Diuus Augustinus, quòd aliàs fleuerit Didonis mortem, atque sic seipsum increpat. *Flebam Didonem mortuam, quæ se occidit ob amorem Æneæ, cùm interea meipsum in his à te morientem, Deus meus, vita mea, siccis oculis ferrem miserrimus. Quid enim miserius misero non miserante se, & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam; non flente autem mortem*

lib. 1. Confess. cap. 13.

suam, quæ fiebat non amando te?

Idem Doctor conqueritur de quibusdam hominibus, quòd flagella, quibus ob peccata percutiuntur; defleant; peccata ipsa non defleant. *Flagella*, inquit, *sua dolent homines, quare flagellantur non dolent. Nescio quis, si damnum patitur, procliuior est, vt dicat: Indignè passus sum, quàm vt consideret, quare passus sit, dolens damnum pecuniæ, non dolens damnum iustitiæ:* & talis, secundùm eumdem Augustinum, nullo modo poterit excusari, cùm habeat lacrymas ad deflenda temporalia perdita, & de iactura animæ non curet. *Non vtique est*, inquit, *vt quis se excuset se non habere fontem lacrymarum, qui aliquando lacrymis ostendit dolorem temporalium.* Lacrymæ ob damnum rerum temporalium effusæ similes sunt eis, quæ fumo, & cepis emittuntur, quæ omnino nihil prosunt, sed obsunt; ita nec illæ.

in Psal. 37. — *lib. de vera & falsa pœnit. cap. 9.*

Scio quidem multa esse in hoc mundo fletum commouentia, quæ cùm attentè considerarет Seneca, sic scribebat. [Larga est vbique, & assidua flendi materia. Lacrymæ nobis priùs deerunt, quàm causa dolendi.] Nec mirum, cùm simus in valle lacrymarum, & cùm ab incunabulis flere didicerimus. Agelasti, siue nunquam ridentes reddebantur, quicumque in Trophonij specum descenderant apud Trœzenios: vnde antiqui prouerbialiter hominem tristem, & semper lacrymantem, in Trophonij antrum descendisse dicebant. Sed vbique terrarum inuenitur huiusmodi antrum, quia vbique se

in consolat. ad Polybium.

præbent

præbent flendi occasiones. Tot bella, morbi, inopiæ, persecutiones, inuidiæ, sterilitates, oppressiones, tot denique calamitates, & miseriæ, & similia mala sese offerunt oculis nostris, vt ex eis lacrymas extorqueant; ita vt dicat idem Seneca: [Excidunt etiam retinentibus lacrymæ.] *epist. 99.*

Verumtamen nollem vos deflere causam lacrymarum, scilicet miserias; sed causam miseriarum, nimirum peccata. Non est lugenda pœna, sed culpa, quæ nisi hîc lugeatur, in æternum lugebitur pœna. *Luge peccata*, ait Chrysostomus, *ne pœnam defleas.* *hom. 5. de pœnit.* Peccata igitur in hoc mundo defleamus, vt in futuro gaudeamus. Desinamus hîc lætari, ne illîc nobis contingat tristari. Præueniamus fletibus fletum, & stridorem dentium. Hoc sibi optabat Bernardus. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt præueniam fletibus fletum, & stridorem dentium?* *Serm. 16. in Cantica.* Potentissimæ aduersus crimina sunt lacrymæ, postquam è vita excessimus, vires penitus amittunt, & inutiles sunt. Modicus fletus nunc ex pœnitentia emanans magna abolet crimina; sempiternus verò fletus post mortem, ne minimum quidem delet peccatum. Hîc igitur lacrymæ fundantur, vt suscipiantur. Ad hoc nos hortatur Beatus Ephrem: *Fundamus lacrymas, quamdiu tempus est suscipiendi nostras lacrymas; ne abeuntes in sæculum illud, absque fructu & vtilitate vlla plangamus. Ibi enim pro nihilo ducentur lacrymæ. Plange hîc modicum, ne plangas illîc in sæcula sæculorum.* *Serm. 1. de pœnit.* Satius est flere in valle lacry-

marum, quàm in abysso lacrymarum, scilicet in inferno, vbi erit fletus, & stridor dentium.

Ad incarceratos, & ad captiuos.

CAPVT XXIV.

ICEAT mihi hoc saltem scripto consolari, quos corpore visitare non potero, ne futurus sim de numero illorum, quibus à Christo dicetur; *In carcere eram, & non visitastis me.* A

Matth.25.

Meminerint in primis incarcerati, quòd omnia quæ sub cœlo continentur, propriis carceribus mancipantur. Nam terra & aqua, quæ simul vnum globum constituunt, ambitu aëris concarcerantur; aër etiam elemento ignis coarctatur, atque ignem orbis Lunæ complectitur, nec illis elementis extra suas sphæras & limites diuagari permittitur. Inter corpora cælestia vnum ab altero circumdatur, & circumuoluitur. Astra quoque in suis orbibus veluti modi in ligno includuntur, vnde nunquam exeunt.

Præterea habent aues suum carcerem, nempe aërem, & ex illis multæ in cauea includuntur. Pisces in mare veluti in carcerem iam incarceratum detruduntur. Vnde

Iob.7.

Iob: *Numquid mare sum ego, aut cetus, quia circumdedisti me carcere?* Anima quoque in corpore tamquam in ergastulo includitur, à quo quidem optabat eripi, qui clamabat; *Educ*

Educ de custodia animam meam: vel, vt Augustinus legit; *Erue de carcere animam meam.* *Psal. 141.* Lingua dentibus, labiísque velut carcere clauditur. Oculi palpebris custodiuntur. Homines etiam seipsos videntur incarcerare, dum vrbes suas mœnibus circumdant, ibíque sibi ædes, & domos construunt, & in illis cellulas, in quibus arctiùs includuntur, ita vt vnicuique liceat dicere:

Inuida me spatio natura coërcuit arcto. *Ouid.*

Cætera animalia in foueas, speluncas, nidulos, latibula sese abdunt. Quid de bombyce referam, qui ore proprio sibi ipsi ad extremum vitæ suæ carcerem texendo instruit?

Omnes insuper fructus pelliculis suis & corticibus quasi carcere circumdantur: ita vt necesse sit, frangat nucem qui vult habere nucleum. Vniones in conchis, ac lapilli, gemmæque etiam interdum auro veluti carcere includuntur: nec propterea minùs, imò magis micant & splendent. Omnia denique tantò arctiùs ac diligentiùs in hoc mundo custodiuntur, quantò pretiosiora iudicantur. Cùm itaque omnia incarcerentur, & recludantur, cur miramini, & doletis, quòd cum omnibus incarceremini?

Quid præterea est iste mundus, nisi communis quidam carcer tenebris, vinculis, immunditia, fœtore, reísque plenus? Vnde Tertullianus quosdam fideles incarceratos *in lib. ad Martyres.* sic consolabatur. *Si cogitemus, ipsum magis mundum carcerem esse, exiisse vos è carcere, quàm in carcerem introiisse intelligemus. Maiores tenebras habet mundus, quàm carcer, quæ hominum*

minũ præcordia excæcant: grauiores catenas induit mundus, quæ ipsas animas hominum constringunt: peiores immunditias expirat mundus, libidines hominum: plures reos mundus continet, iudicia non Proconsulis, sed Dei sustinet. Ea de causa forsitan Iugurtha regno amisso Romam captiuus ductus, in carceris ostio etiam iocatus esse dicitur, quòd à carcere tenderet ad carcerem.

Si attendatis, quid in carcere proficiatis, illum libenter tolerabitis. In carcere enim nullum malum hominem habetis obuium, qui vos ad malum incitet. Multæ vobis peccandi occasiones rescinduntur: nullæ sese offerunt mulieres ad illas videndum, & concupiscendum. In maiora crimina fortè incidissetis, nisi in hunc carcerem detrusi essetis, atque ita arctiorem, & squalidiorem meruissetis. Vnde optimè, secundùm Varronem, carcer quasi coarcer à coërcendo dicitur; quia potest quis omnes suos coërcere sensus, ne ad illicita prolabantur. *Varro.*

Eccli. 3. Item iuxta Sapientem, *de carcere, catenisque quandoque egreditur quis ad regnum*, interdum temporale, & semper, si voluerit, ad æternum; dummodo ærumnas, & incommoda carceris propter Deum patienter ferat, suas agnoscendo culpas, illásque humiliter confitendo, ac Deo gratias agendo, quòd hîc in arcto ponatur, vt tandem in cælestibus spatiis reponatur: quæ quidem spatia sæpe sunt cogitanda, cùm non impediat loci angustia. Potest carcer tuum corpus detinere, sed non animum, qui non obstante quocumque

cumque carcere, cæleſtia, ſi velit, meditabitur. Audi Apoſtolum ſępe carceribus mancipatum, catenîſque conſtrictum: *Conuerſatio noſtra in cælis eſt.* In carcere fortè detinebatur, & in cælis verſabatur; ligabatur corpus, & liber erat animus. Conſiderandus, & optandus eſt ille locus, vbi non ligabuntur pedes, neque manus. Propterea ſuſtine hîc ligari, vt ibi ſoluaris, & cum Cypriano dicere valeamus: *O pedes fœliciter vincti, qui itinere ſalutari ad paradiſum diriguntur! ô pedes ad præſens in ſæculo ligati, vt ſint ſemper in cælis apud Deum liberi!* Dic igitur cum ſancto Poëta: *Philipp. 3.* *epiſt. 72. ad Nemeſ.*

Carcere ſi cæco claudar, nectárque catenis,
Liber in exceſſu mentis adibo Deum.

D. Proſper epigram. de dilectione Dei.

C Diuus Hieronymus aliquem in eremo manentem ſic conſolabatur. *Infinita eremi vaſtitas te terret: ſed tu paradiſum mente deambula. Quotieſcunque cogitatione ac mente illuc conſcenderis, toties in eremo non eris.* Ita ſic incarcerato loquar: ſi carcer te terret, paradiſum mente deambula; nam quoties cogitatione & mente illuc conſcenderis, toties in carcere non eris. *Hieronym.*

Præterea, libenter quis temporalem patietur carcerem, ſi diligenter meditetur æternum, quem vt idem Hieronymus euaderet, eremi carcere ſe damnauit, vt ipſemet fatetur. *Ille ego, qui ob gehennæ metum, tali me carcere ipſe damnaueram ſcorpionum tantùm ſocius, & ferarum.* Suſtine igitur ad tempus incarcerari, ne æternaliter in infernum detrudaris: fortè enim non potuiſſes aliter teterrimum illum *epiſt. 22. ad Euſtoch.*

inferni carcerem euadere, nisi in hunc cogereris introire. Hoc Deus agnouit, qui tibi accidere permisit, vt coactè cogaris sustinere, quod alij sponte elegêre.

Si contingat, te innoxium & absque culpa in carcerem coniici, debes potiùs gaudere, quàm dolere. Recordare eorum, qui innocentes, fuerunt in carceres deturbati, quos patienter tulerunt; ideo illos non deseruit Dominus, pro quo talia perferebant. Veniat tibi in mentem castissimus ille Ioseph, qui, vt ait Ambrosius, *inaudita causa, inexplorata fide veri, tanquam reus criminis in carcerem mittitur; sed eum Dominus nec in carcere deserebat. Non turbentur innocentes, cùm falsis criminibus appetuntur, & oppressa iustitia detruduntur in carcerem: visitat Deus & in carcere suos, & ideo ibi est plus auxilij, vbi est plus periculi. Sed quid mirum, si visitet Deus in carcere positos, qui se ipsum in suis in carcere inclusum esse memorauit? Quò non penetrat diuina misericordia? Inuenit Ioseph huiusmodi gratiam, vt qui fuerat clausus in carcere, ipse potiùs carceris claustra seruaret; cederet munere clauicularius, & interclusos omnes in potestatem eius committeret. Itaque Ioseph non solùm carcerem non sentiebat, sed alios quoque carceris leuabat ærumna.*

lib. de Ioseph. cap. 5.

Miratur etiam Diuus Chrysostomus eiusdem Ioseph lenitatem, & silentium, dum falsò accusaretur, & in carcerem detruderetur. *Vide*, inquit, *quanto silentio, & lenitate animi Ioseph bene sibi conscius innocentiæ suæ, tulerit calamitatem illam. Scitis enim, eos qui non sibi conscij vllius sceleris, tanquam rei condemnantur,* D

hom. 62. in Genes.

magna

magna sæpe vti confidentia, & dicendi libertate superbire, insurgentes contra eos, qui insontibus crimen intentarunt. Non sic Ioseph, sed corde tacito, mens eius bene sibi conscia, conseruabat mansuetudinem & patientiam, expectans Dei auxilium. Illum tandem ab illo carcere eripuit Dominus, qui eripuit & Danielem de lacu leonum, ac aliquando Diuum Petrum à vinculis illæsum abire fecit. Potest etiam & te eripere, si tibi viderit expedire; cùm maiorem virtutem & efficaciam habeat quàm Saphirus, de quo sic in lapidario:

———Educit carcere vinctos,
Obstrusásque fores, & vincula tacta resoluit.

Quòd si non eripiat, sed de carcere ad supplicium te educi permittat, non minùs illi gratias agas, quòd velit te adscribi in numero illorum, qui post carceres sine vlla culpa morte affecti sunt; inter quos Diuus Ioannes Baptista, qui licèt ne leui quidem famine vitam maculasset, capite tamen in ipso carcere plectitur. Meruit pro Christo mori in carcere, qui meruerat à Christo sanctificari in vtero: qui exierat ex vtero confessor, exiit à carcere Martyr; non terminatur eius vita in carcere, quæ inchoauit à carcere, non morte aufertur, sed transfertur. Audi Chrysologum. *Transfertur ista morte vita Martyris, non aufertur: morte magis claruit, qui ob hoc mortuus est, vt viueret in æternum. Ecce tu Herodes iaces in morte, Ioannes viuit occisus.* Ioannes, inquam, dum in carcere cruciabatur, à Christo laudabatur: Herodes verò, dum in Palatio deliciabatur, à Christo relinquebatur. Hic *Serm. 173.*

modò

modò damnatur; ille verò gloriatur. Scit Deus, qua pœna sit mulctandus, qui te innocentem coniecit in carcerem, & adhuc minatur mortem. Non attendas, quod ipse agit, sed quod Deus permittit.

Quid de Apostolis Petro & Paulo toties E incarceratis, & vinctis referam? Illos sic alloquitur Chrysostomus. *Quot carceres sanctificastis? quot catenas decorastis? quot tormenta sustinuistis?* Tandem, teste Baronio, fuerunt ambo Romæ per nouem menses in eodem carcere Mamertino conclusi, & inde ad martyrium educti.

Chrysost. in Matth. cap. 5.

Ann. 69.

Diuus Paulus identidem meminit vinculorum suorum, in quibus gloriabatur, & scribens ad Colossenses, vult, vt illorum recordentur: *Memores*, inquit, *estote vinculorum meorum.* Plurimùm iuuabit sæpe reuocare in mentem, quæ Paulus, & alij viri sancti perpessi sunt in vinculis, & carceribus. Ad hoc nos hortatur idem Chrysostomus: *Deliciarum*, inquit, *concupiscentia prehenderis? Recordare carceris Pauli. In afflictionibus es? putas te derelictum esse? memor esto vinculorum Pauli: considera squalorem Pauli in carcere.*

Coloss. 4.

Verè de illis, & de aliis piissimis viris iniustè incarceratis dicere possumus, quod Seneca de Socrate: [Carcerem, *inquit*, intrauit Socrates ignominiam ipsi loco detracturus: neque enim poterat carcer videri, in quo Socrates erat.] Ille quidem locus cæteris erat carcer, at non Socrati, quia vir erat sui temporis probus. Minùs erant illi viri sancti in carcere,

de consol. ad Heluiam.

carcere, qui nullo coinquinabantur scelere: auferebant carceri ignominiam, qui nullam merebantur ignominiam. Mansit Ieremias in carcere, ait Scriptura, sed nullam infamiam contraxit ex carcere. Ab eodem Paulo adhuc spirante minarum multi Sanctorum fuerunt incarcerati, vt ipsemet fatetur; *Multos Sanctorum ego in carceribus inclusi.* Carceribus quidem includebantur, sed non à merito, & à gloria excludebantur. Carcer igitur tua cohonestabitur præsentia, si in te vera sit innocentia: non enim reputatur ille esse in carcere, qui nunquam meruit carcerem. Et sicut iusto non est lex posita, ita nec pœna. Securè Petrus dormiebat in carcere, quia innoxius ingressus erat carcerem: non curabat, quòd catenis ligarentur manus, dummodo anima nulla ligaretur culpa; & quia hæc omnia pro Christo patienter ferebat, ideo Chrysostomus Petrum vinctum Angelo soluenti præferebat: sic enim loquitur. *Si mihi quispiam dixisset, elige vtrum velis: vis esse Angelus Petrum soluens, an Petrus vinctus? Petrus vtique esse maluissem. Maius hoc vinculorum donum est, quàm Solem sistere, aut mundum mouere, aut dominari dæmonibus, eósque expellere.*

Ierem. 38. *Philipp. 3.* *hom. 8. in epist. ad Ephes.*

F Vide quid sit, sine noxa vinciri, & incarcerari. Vnde idem Chrysostomus sic de innocentia innocenti loquitur. *Gaude de innocentia, & exulta; gaude, inquam, quia vbique illæsa est, vbique secura. Si tentaris, proficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruitute libera es, in periculo tuta, in custodia læta.*

Chrysost. in quadam homil.

Si

Si autem noxius & reus in carcerem detrudaris, compedibúsque obstringaris, non propterea deficias animo; sed tantò patientiùs debes illud tolerare, quantò grauiùs memineris te peccasse. Sicut Sancti libenter sustinebant carceres, & alia tormenta, quibus illorum augebatur meritum: sic & tu patienter feras, quo tuum purgatur delictum. Et sicut illa ergastula, & vincula fuerunt Sanctis meritoria propter innocentiam: ita curandum est, vt fiant tibi satisfactoria per patientiam. Itaque tibi semper est ad Deum recurrendum, qui etiam hanc coactam inclusionem tibi accidere non permitteret, nisi in maiorem tuæ animæ vtilitatem cederet. Fiat ista incarceratio, tuorum peccatorum purgatio. Qui potionem ad purgandum corpus sumit, necesse est includatur in cubiculo: ita ad animam purgandam plerumque necessaria est inclusio, siue illa sit voluntaria, siue coacta. Ideo illam patienter feras.

Pier. lib. 11. Noli esse vrso similis, qui si eò inciderit, vnde desperet posse euadere, semetipsum præ ira suffocat, vsque adeò se genitum ad libertatem putat. Idcirco per huiusmodi animal volunt nonnulli hominem intelligi, qui sibi mortem consciscit, ne in manus hostium incidat. At verò tibi salubrius erit patienter tolerare, quod nullo modo poteris euitare. Caue, ne tua impatientia ab vno damno in plura & grauiora corruas.

Dico iterum, aut ex delicto carcerem meruisti; aut iustus existens minimè deliquisti. G

Si detur primum, bonum est tibi, quòd in carcere luas pœnas, quæ tibi in inferno, aut Purgatorio grauiùs luendæ erant. Si secundum, laudem mereris: sicut Ioseph, de quo sic & Augustinus. *Non ita laudamus Ioseph, cùm frumentum distribuebat, sicut cùm carcerem habitabat.* Si visitantes incarceratum, regnum mereantur æternum, quantò magis carcerem habitantes, & patienter tolerantes? Dum enim quis visitat carceres, socios habet electos: at dum manet in carcere, socium habet eligentem, scilicet Christum, in iudicio exprobraturum, & dicturum: *In carcere eram, & non visitastis me.* *Augustin.* *Matth. 25.*

Si qui autem sint, qui captiuitate premantur, recordentur multos fideles, multósque Sanctos fuisse captiuos, suámque captiuitatem patienter tulisse, & in ea nunquam pietatem deseruisse, atque ideo multa præclara gessisse. Propheta Ezechiel dum in Chaldæa cum populo Iudaico captiuaretur, vidit in medio captiuorum visiones Dei, multáque prophetauit. Similiter & Daniel in captiuitate Babylonica sanctissimè vixit, multáque prædixit. Isaias mittitur ad prædicandum captiuis: *Spiritus Domini misit me prædicare captiuis indulgentiam.* Plurimùm commendatur Tobias, quòd *in captiuitate positus viam veritatis non deseruit.* *Ezech. 1.* *Isai. 6.* *Tob. 1.*

Permittit interdum Deus, vt aliqui captiui efficiantur in hoc sæculo, vt discant peccati, ac inferni detestari captiuitatem, & cælestis patriæ amare libertatem. Phrygibus familiare fuisse legimus proprios vendere filios,

filios, captiuósque aliquandiu relinquere, vt tandem redempti ad omnia aptiores essent. Cretenses etiam, & Lacones ingenuos filios seruilia munia subire cogebant, vt seruitutis recordatione, libertatem magis amarent.

Diogenem Cheneïdæ seruientem volebant eius amici redimere; at ille: Nequaquam, inquit, an nescitis Leones non his seruire, à quibus aluntur; sed illos potiùs seruire Leonibus? nam Leo vbicumque est, semper Leo est. Valeat, quantùm poterit, illa Ethnica responsio. Vellem ego, vt inde discas, te debere semper esse Christianum, etiamsi captiuus existas; nihil deseras ex his, quæ ad hominem Christianum pertinent. Tibi sanè inseruiunt, quibus cogeris inseruire: tibi, inquam, seruiunt, dum in te sæuiunt, quia si huiusmodi captiuitas patienter feratur, proderit sine dubio ad libertatem æternæ patriæ comparandam. Itaque Christianus vbicumque sit, semper Christianus sit. H

Laërt. lib. 6.

Ne doleas, quòd captiuus sis alicuius hominis; sed caueas, ne per peccatum captiuus fias dæmonis: satius enim est captiuari ab homine, quàm à dæmone. Hæc est sola deflenda captiuitas, & fugienda. Captiuetur corpus, dummodo liber sit animus. Erit autem liber, si fugiat peccatum; quia *qui facit peccatum, seruus est peccati.* Nec hoc latuit Tullium, cùm dicat: [Liber est is æstimandus, qui nulli turpitudini seruit.] Reuera liber ille est, qui probus est; quod pluribus ratio

Cic. 4. ad Heren.

rationibus Philo contendit probare: nec in illum cadere poteſt captiuitas, in quem non cadit iniquitas. Caue igitur, ne captiuitati corporis iungatur captiuitas mentis: tunc enim verè eſſes captiuus, & à temporali captiuitate ad æternam migraturus eſſes, niſi pœnitentiam ageres. *lib. quòd omnis probus liber.*

Scito, te vbique Deo parere poſſe. [Deo autem parere libertas eſt,] inquit Seneca. Si tibi hæc contingat libertas, non eſt quòd de captiuitate doleas. Ezechieli in captiuitate exiſtenti aperti ſunt cæli, vt ipſemet teſtatur. Vnde conſtat, etiam captiuis cælos patêre, ſi captiuitatem æquo animo patiantur. Et quoniam, teſte eodem Seneca, [ſuſpicere in cælum ex angulo licet;] hoc ſaltem gaude, non quòd cælum videas, ſed quòd ex illa captiuitate ad cælum conſcendere valeas. *lib. de beat. vit.* *Ezech. 1.* *epiſt. 31.*

Ad exilio mulctatos.

CAPVT XXV.

A VT in exilio aliquod ſolamen inueniatur, conſiderandum eſt primò, hunc mundum iuxta Socratis ſententiam eſſe communem omnium hominum patriam; vnde Tullius oſtendit quibus exilium durum eſt. [Exilium, *inquit*, terribile eſt his, quibus quaſi conſcriptus eſt habitandi locus; non his, qui omnem terrarum orbem *Parad. 4.*

vnam vrbem esse dicunt.]Sicut enim,si quis in propria ciuitate commorans domum aliam inhabitet, in qua natus non est, non propterea censebitur exul,& ridiculus esset, si ob id lugeret: ita aliam ciuitatem, aut patriam inhabitans, quàm in qua natus est, non reputabitur sapiens, imò vecors habebitur,si tristetur:nam,ipso etiam Democrito teste, quælibet terra homini sapienti est peruia, atque animæ fortis vniuersus orbis patria est. Vnde & Poëta;

Democr.

Ouid.lib.1. de Ponto.

Omne solum forti patria est,vt piscibus æquor,
Et volucri vacuo quidquid in orbe patet.

epist. 3. tom.5.

Diuus Chrysostomus, dum ab Eudoxia in exilium pelleretur, sic ad Cyriacum scripsit. *Ego cùm è ciuitate fugarer,nihil horum curabam, sed dicebam intra memetipsum.Si vult me Regina exulem,agat in exilium: Domini est terra & plenitudo eius.* Quasi dicat: quacunque vtatur authoritate, non poterit ipsa me expellere à terra, vel à dominio Domini Dei mei, quia quocunque in loco habitem,non me exulare credam: non Reginæ sum,sed Domini mei, ideo liber sum. Et secundùm Senecam, [non exulare vnquam potest liber, & Deo cognatus.] Aliquando expellens magis exul est, quàm is qui expellitur.

lib. ad Albinam matrem.

Inducit idem Seneca Marcellum ab Imperatore in exilium relegatum secum sermocinantem, atque ad tolerandum æquo animo huiusmodi exilium, seipsum sic adhortantem. [Quòd patria cares, non es miser: etenim ita te disciplinis imbuisti, vt scires omnem locum sapienti viro patriam esse. B

ibidem.

esse. Porrò hic, qui te expulit, non ipse per annos decem continuos patria caruit? propagandi sine dubio Imperij causâ. Nunc ecce trahit illum ad se Africa resurgentis belli minis plena: trahit Hispania, quæ fractas & afflictas partes refouet: trahit Ægyptus infida: totus denique orbis, qui ad occasionem concussi Imperij intentus est. Cui primùm rei occurret? cui parti se opponet? Aget illum per omnes terras victoria sua.] Crede mihi, quos non putas exulare, magis sunt exules; & quos credis, minùs aliquando sunt. Si ille Marcellus exulabat, quia erat extra propriam patriam; exulabat etiam is, qui eum expulerat, qui aliquando etiam extra patriam morabatur. Sed neuter habebitur exul, si hæc terra communis omnium patria habeatur.

Audiamus & Diuum Basilium secum apud Gregorium Nazianzenum colloquentem. *Nullum*, aiebat, *exilium cognosco, qui nullo loco circumscriptus sum, ac neque terram hanc, quam nunc incolo, meam habeo; & eam omnem, in quam proiectus fuero, pro mea duco: imò, vt rectiùs loquar, vniuersam terram Dei esse scio, cuius aduena ego sum & peregrinus.* Cui congruit quod à Seneca dicitur: [Nullum inuenitur solum intra mundum, quod alienum homini sit.] *orat. in eius laud.* *de suo exil. ad matrem.*

Interrogatus Hercules, Argiuus, an Thebanus esset, respondit: *Haud vnam curo iactare, tota Græcia mihi patria est.* At meliùs dixisset, si non tantùm Græciam, sed & totam terram patriam agnouisset: extra illam nullus *Plutarch.*

eiici poteſt : in illa, qui ſapiens eſt, peregrinatur;qui verò ſtultus,exulat.Audi eumdem Senecam. [Patriam meam tranſire non poſſum,omnium vna eſt,extra hanc nemo eiici poteſt. Non patria mihi interdicitur , ſed locus : in quamcumque terram venio , in meam venio , nulla exilium eſt. Patria eſt, vbicumque bene eſt. Illud autem , per quod bene eſt,in homine,non in loco eſt.Si enim ſapiens eſt, peregrinatur : ſi ſtultus, exulat.] Interdum nos, quaſi formicæ,vel apes, ſi ex vna cauerna, aut alueari exciderimus, hoſpites ,.externíque nobis eſſe videmur. Quod idcirco fit,quia omnia propria & familiaria, vt certè ſunt, facere ignoramus. Cùm igitur hic mundus omnibus communis ſit , omnibus patria eſt:& ſic nullus in eo exulat. Habeas ſemper in mente hoc eiuſdem Senecæ dicterium : [Patriam tuam mundum exiſtima,] vt nullibi te exulem exiſtimes;vel cum Beato Proſpero dic:

lib. de remed. fort.

de vit. beat.

in epigram.

Non metuo exilium , mundus domus omnibus vna eſt.

At dices : proprium natale ſolum adeò dulce eſt, vt ſua dulcedine cunctos attrahat, vnde Poëta; C

Ouid. 1. de Ponto.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit,& immemores non ſinit eſſe ſui.

Hoc poterit eſſe verum in his , qui niſi in angulo viuere nequeunt ; vel in his , qui nimis delicatè , & pueriliter viuunt , quibus dulcis eſt patria ; non autem in his,qui fortiter ſe gerunt , vel qui ita perfectè viuunt, vt ipſe mundus ſit illis exilium , qui aliàs viro

viro forti patria erat. Audiatur Hugo de Sancto Victore. *Delicatus*, inquit, *adhuc ille est, cui patria dulcis est: fortis autem iam, cui omne solum patria est; perfectus verò, cui mundus exilium est.* Itaque, si mundus, vt iam diximus, communis patria est, nullus erit exul: si verò commune exilium sit, vt volunt aliqui, & colligitur ex eo; *Ad te clamamus exules filij Eua*, certè omnes erimus exules. Nullus ergo conqueratur de eo, quod omnibus commune est. Nam, vt optimè adnotat Tullius; [si abesse à patria miserum est, plenæ miserorum sunt prouinciæ, ex quibus admodum pauci in patriam reuertuntur.] *lib. 3. cap. 2. didasc. orat. ad Virginem. 5. Tuscul.*

Ex Apostolo; *Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* Si nullam in hoc mundo habeamus ciuitatem, nulla poterimus ciuitate eiici. Inquirenda est futura, quæ cœlestis est, & in æternum permansura; in illam tendamus, & in ea sit cum eodem Apostolo conuersatio nostra; terrenæ autem ciuitates, ædes omnes, cunctáque loca in quibus moramur, sint nobis sicut auibus niduli sui, in quibus aliquandiu habitant, sed tandem illis relictis volitant per aëra, nec de nido ampliùs curant, nec cogitant. Vide quid de his nostris habitationibus dicat Chrysostomus. *Nidus est præsens vita ex festucis & luto coagmentatus: licèt mihi magnas ædes ostendas, siue regias ipsas auro multo fulgentes, & gemmis, nihil ab hirundinum nido differre censebo, hyeme quidem instante corruent.* Vult Christus, vt respiciamus volatilia cœli; *Respicite*, inquit, *volatilia cœli.* Et dic: sicut totus aër est communis *Hebr. 13. hom. 50. ad popul. Matth. 26.*

nis volatilium habitatio; ita hominum tota terra: & sicut in aëre non exulant aues; ita nec in terra homines. Non curant aues de nido in quo nati sunt, & in quo implumes enutriti sunt; sic nec curare debent homines de domibus, de ciuitatibus, vbi nati & educati fuerunt: destruuntur niduli; destruentur & terrenæ habitationes: sursum petunt volatilia; sursum tendant & homines.

D Propterea, & præterea cogita, quòd in quocunque loco sis, quacunque in terra, si ritè velis perpendere, inuenies multos hinc ad cælum migrasse, quia vbique patet cæli aditus. Hoc agnouit Seneca: [Vndecumque, *inquiens*, ex æquo ad cælum erigitur acies.] Ideo cælestia, non terrena vbique cogitanda esse docet, cùm vbique pareant; ait enim. [Angustus animus est, quem terrena delectant. Ad illa adducendus est, quæ vbique æquè parent, vbique æquè splendent.] Satis tibi sit, vbique posse ad cælum inuenire viam. Poterunt quidem homines te etiam inuitum natali solo, aut aliqua alia terræ parte eiicere, sed non patria cælesti. Vnde Basilius: *Patrióne solo exclusus es? at patriam habes cælestem Jerusalem.*

de [illegible] exil. ad matrem.

hom. 4. de grat. act.

Diuus Ioannes in exilio in Insula Pathmos, ad quam à Domitiano Imperatore fuerat relegatus, meruit videre cælestem illam Ierusalem. *Vidi*, inquit, *sanctam ciuitatem Jerusalem nouam descendentem de cælo, à Deo paratam*, &c. Ex loco quadrato vidit ciuitatem quadratam: nam, teste Plinio, illa Insula est figuræ quadrangularis; & ciuitas cælestis,

Apoc. 21.

Plin.

cæleſtis, ſecundùm eumdem Ioannem, *in quadro poſita eſt*, firmitatem ſignificante illa figura: firmum in exilio firmam dicimus vidiſſe ciuitatem. Ad illam Inſulam miſſum fuiſſe hunc Apoſtolum ad effodienda metalla tradunt Primaſius, Victorinus, & alij: at non tam manibus terram, quàm ſpiritu cælum effodit. Magis intendebat ad hauriendа ſecreta cæleſtia, quàm ad extrahenda metalla. Ex loco anguſto amplitudinem cæli contemplabatur: nec de exilio dolebat, qui tantùm de illa patria cogitabat: à Domitiano affligebatur, & à Chriſto recreabatur; ideo libenter patiebatur exilium, quia diuinum experiebatur auxilium. Quid de illo dicat Ambroſius Anſbertus, audiamus. *In Inſula Pathmos relegatus, metallóque damnatus, vbi putabatur humana vinciri cuſtodia, ibi metas humanitatis tranſcendens, libero contuitu meruit videre diuina; & cui tunc certa terrarum ſpatia vetita ſunt adire, ſecreta conceſſa ſunt penetrare; ſic ſibi bene vtens temporalibus malis, bonis perfruitur ſempiternis.* Bene etiam tu vtere exilio, vt cæleſtem patriam merearis.

ibidem.

in comment. ſuper Apoc.

Ambroſ. Anſb.

E Multos alios iuuiſſe exilium, terrámque alienam, legimus. Dion Syracuſanus à Dionyſio Tyranno bonis omnibus ſpoliatus, eiectúſque patria, tantam exul pecuniæ vim habuit, vt etiam exercitum conductitium aluerit, quocum in Siciliam rediens à Tyranno ipſam liberauit.

Diogenes cuidam illi probro obiicienti, quòd exularet à patria; Miſer, inquit, iſtius rei causâ philoſophatus ſum: ſiue quòd exi-

lium compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quòd ideo didicisset philosophiam, vt exilium, similésque casus æquo animo perpeti posset.

Vlysses quouis exule miserior, solus, nudus, & naufragus, vbi ad Phæacas homines ignotos peruenit, in terra aliena non modò rebus ad victum necessariis facilè abundauit, sed etiam pecunias sibi multas consequutus est. Pallas Strozza Florentia pulsus, Rauis. Paduæ ita vixit, vt exilium ad otium literarum conuertisse videretur. Interdum etiam è morbis diuturnis, dum exulant, soluuntur homines, vt Spartiaticus ille Lacedæmonius, qui diu latere laborans, exilij beneficio, vbi desiit delicatè viuere, desiit etiam valetudinarius esse.

Porrò, si tecum virtutem, & probitatem afferas, minimè exulare poteris. Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbè ferenti, quòd ab vrbe exulare cogeretur: Ne, inquit, vir optime, exhorrescas à ciuitate exulare; sed à iustitia exulare horrendum est. Sentiebat eos non esse miseros, quibus accidisset calamitas; sed eos verè deplorandos, qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiamsi nulla sequatur calamitas. Sic reuera illos tantùm dicimus exules, qui quamuis sint in patria, tamen suis iniquitatibus longè sunt à diuina gratia, quam si quis habeat, non exulat. Brutus, teste Seneca, hoc satis putabat, quòd in exilium euntibus liceret suas secum ferre virtutes: illæ enim sunt, quibus se consolatur exulem. Absque virtutibus quisque est exul, cum virtutibus nullus.

Consi

Conſiderandi inſuper ſunt illi, qui forti animo exilium pertulerunt. Thucydides Athenienſis hiſtoricus à ſuis in exilium miſſus, fortunam illam æquo animo tulit; neque vnquam flere, aut queri viſus eſt, neque Braſidam exilij authorem ſcriptis ſuis carpere. Ouidius non tantùm fortiter tulit exilium, ſed multa in eo ſcripſit. Maluit Metellus patienter exilium ſubire, quàm impatienter Saturnini Tribuni plebis iniquiſſimas leges ferre. *Volat.lib. 20.*

F Refert Seneca, Brutum vidiſſe Mitylenis Marcellum exulantem, atque adeò eius patientiam, animíque conſtantiam fuiſſe demiratum, vt diceret, viſum ſibi ſe magis in exilium ire, qui ſine illo rediturus eſſet, quàm illum in exilio relinqui: vnde ſic ſcribit Seneca. [Quantus vir ille fuit, qui effecit, vt aliquis exul ſibi videretur, quòd ab exule recedebat?] Bene ergo exilium tulit Marcellus, nec quidquam in animo eius mutauit loci commutatio. *de exilio ſuo ad Albinam matrem.*

Anaxagoras Clazomenius, cùm ab Athenienſibus eſſet exilio damnatus, cuidam dicenti; priuatus es Athenienſibus: imò illi, inquit, me. Sentiens Athenienſibus magis opus eſſe Anaxagora, quàm contrà. Rutilius vir ſummæ innocentiæ in exilium mittitur; poſtea redeundi poteſtate facta, reſpondit illud Senecæ: [Malo vt patria meo exilio erubeſcat, quàm reditu mœreat.] *Laërtius lib. 2. cap. 3.* *Volat.*

Oppianus Poëta Seueri Principis iuſſu in exilium actus in Melitam inſulam, ita patienter tulit, vt etiam ibi poëma de piſci- *idem lib. 17.*

bus ſcripſerit, cuius aliquando meminit Diuus Hieronymus. Illi Ethnica conſtantia libenter exilium pertulerunt, & tu non poteris Chriſtiana?

in comment. ſuper Ezech.

Sigebert. in Chron.

Boëtius inſignis Philoſophus à Theoderico Rege in exilium iniuſtè miſſus eſt, ibíque librum de conſolatione Philoſophiæ edidit, quo ſe, & alios ſimili caſu affectos plurimùm conſolatur. Fulgentius Epiſcopus ſanctitate, ſcientia, & facundia præclarus, multa ab Arrianis pro vera fide perpeſſus, diutino in Sardinia exilio à Thraſimundo Vvandalorum Rege maceratur. Pontius Diaconus, vt author eſt Hieronymus, miſſus vnà cum Cypriano in exilium, egregium volumen de vita & martyrio Cypriani ſcripſit. Qui omnes patienter ſuum tulerunt exilium: quare non tu?

G Denique, vel iure, vel iniuria exulas. Si iure, non debes quod iuſtum eſt, vel quod iuſtè fit, moleſtè ferre: imò Iudici te expellenti eaſdem teneris referre gratias, quales ægrotus Medico mutationem aëris ipſi conſulenti; cùm, ſecundùm Senecam, nihil aliud ſit exilium, quàm loci commutatio. Sicut enim aliquando neceſſaria eſt ægrotanti mutatio loci, ne fiat recidiuus: ita & delinquenti. Sæpe in eadem crimina laberemur, ſi in eiſdem locis moraremur; ſed mutato loco, peccandi euitatur occaſio. Si turberis, quòd exul vociteris, ſcito te habere potiùs nomen calamitoſum, quàm turpe. [Quid enim exul? ait Cicero, ipſum per ſe nomen calamitatis, non turpitudinis.] Calamitati autem omnes ſunt

lib. de conſol. ad Heluiam. cap. 6.

Cic. pro domo ſua.

ſunt obnoxij, tam in proprio ſolo, quàm in alieno.

Noli tua impatientia fieri Pilato ſimilis, qui propter iniuſtam ab eo latam in Chriſtum ſententiam, à Caïo Imperatore iuſtè in Galliam relegatus, maluit ſeipſum interimere, quàm ſui exilij incommoda tolerare, de ipſo ſic ſcribit Ado Vienenſis; *Tantis ibi irrogante Caïo languoribus coarctatus eſt, vt ſua ſe tranſuerberans manu, multorum malorum compendium mortis celeritate quæſierit.* Si hoc ita ſit, Imperatoris ſententia à terrena tantùm exulabat patria: at ſua impatientia exulauit à cælo. Certum eſt, quòd ſi pœnam patienter tuliſſet, culpámque ſuam, vt decet, agnouiſſet, Chriſtus, quem iniuſtè damnauerat, libenter ignouiſſet. Caueat vnuſquiſque, ne ſua impatientia ab vno exilio ad aliud tranſeat, à temporali ſcilicet ad æternum. In Chron.

Si autem iniuria exules, exulta, cùm non habeas quo erubeſcas. Ideo Baſilius, Chryſoſtomus, Hilarius, & alij quamplurimi non timuerunt, imò patienter tulerunt exilium, quia nullum viderant ſe patraſſe flagitium. Si cum illis innocens ſis, fac vt cum illis patiens ſis. Syluerius Papa iniuſtè à Theodora Auguſta in Inſulam Pontiam relegatus, ſic ad Amatorem Epiſcopum ſcribebat. *Suſtentor pane tribulationis, & aqua anguſtiæ; non tamen dimiſi, aut dimitto officium meum.* O beatum exilium, propter quod non dimittitur officium, quo acquiritur martyrium, & à quo peruenitur ad præmium! Effice igitur, vt tuo exilio cæleſtem patriam Plat. in vit. Pont.

prome

promerearis, à qua dumtaxat exulare pertimescas; & à qua fortè aliquando exulares, nisi modò exulares.

De patientia habenda in morte filiorum, fratrum, parentum, aut amicorum.

CAPVT XXVI.

VLLVS immoderatè dolebit in morte parentum, aut charorum suorum, si in primis diligenter attendat, quòd, cui nasci contingit, mori restat. Quod ita certum est, vt post esum ligni vetiti, fixo, immobili, ac indispensabili decreto Dei *statutum sit hominibus semel mori.* Idque iustissimè: nam qui Adamo, & in eo omnibus & singulis hominibus dixerat; *Nequaquam moriemini*, debuit omnium & singulorum morte mendax, falláxque apparere. Itaque videtur vnusquisque nostrûm hæc moriendo dicere; *Mentiris dæmon.* Asseuerabas me non moriturum, nunc autem constat te mendaciter loquutum. *Tellement qu'en la mort d'vn chacun de nous, Satan reçoit vn dementy.* Patienter igitur quisque ferat & propriam, & suorum mortem, gaudeátque per illam dæmonem manifestari mendacem: Deum autem veracem, qui hominem post patratum peccatum moriendi necessitate ita adstrin

A

Senec. epist. 100.

Hebr. 9.

Genes. 3.

adſtrinxit, vt *peccanti*, ait Gregorius, *in paradiſo homini iratus, ſemel de mortalitate carnis noſtræ ſententiam fixerit, quæ nunc, & vſque ad vltimum mutari nullo modo valebit.* Hinc meritò Dauid; *Quis eſt homo*, inquit, *qui viuet, & non videbit mortem?* *lib. 11. mor. cap. 23.* *Pſal. 88.*

1. Eſt igitur conſiderandum, ab hac moriendi neceſſitate nullum hominem, quantumuis ſanctum, pium, perfectum, potentem, fortem, aliiſve donis præditum, eſſe exceptum, imò nihil in rerum natura certius eſſe morte vniuſcuiuſque. Audi Senecam: [Eò ibis, quò omnia eunt. Quid tibi nouum eſt? ad hanc legem natus es: hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus poſt te.] Nemini, cuiuſcumque ſortis ſit, parcet Deus, quominus moriatur. Vnicuique noſtrûm illud dici poteſt; *Heri veniſti, & hodie compelleris egredi.* Hodie in vitam intramus, & paulò pòſt compellimur exire. Stultum eſt timere, quod vitari non poteſt. Mortem nulla diligentia euitat, nulla fœlicitas domat, nulla potentia euincit. Mors omnes æquè vocat. Cogitemus nos tamquam ad mortem proditos eſſe, & ſumus. Omnes, inquam, reſeruamur ad mortem. [Morieris, inquit Seneca, nec primus, nec vltimus. Multi me anteceſſerunt, omnes ſequentur. Morieris; hic eſt humani officij finis. Ad hanc conditionem cuncta gignuntur.] Hoc autem ita certum eſt, vt, teſte Auguſtino, nihil in hoc mundo certum ſit præter mortem. *Quid*, inquit, *in hac terra certum eſt, niſi mors? Peccator* *epiſt. 77.* *2. Reg. 15.* *in exer.* *in Pſal. 38*

cator es? quid ſis hodie, ſcis, quid ſis craſtino, neſcis. Speras pecuniam? incertum eſt, an proueniat. Speras vxorem? incertum eſt, an accipias. Speras filios? incertum eſt, an naſcantur. Nati ſunt? incertum eſt, an viuant. Viuunt? incertum eſt, an proficiant, an deficiant. Quocumque te verteris, incerta omnia, certa mors. Natus es, certum eſt quòd morieris: & in hoc ipſo, quia mors certa eſt, dies mortis incertus eſt. Hæc cùm ita ſint, pro mortis hora non laboremus, ſed ad certum, nempe ad mortem nos præparemus. Rurſus; cùm certa ſit mors, & hora eius incerta, non doleamus quod certum eſt, ſed ei inuigilemus, quod incertum eſt.

Qui itaque non poteſt propriam vitare mortem, quomodo filiorum, parentum, & aliorum? Quid iuuat dolere, ſi nihil dolendo proficias? Noli de eo conqueri, quod vni accidit, & quod tibi, omnibúſque reſtat. Quando tibi moritur filius, aut amicus, non amittitur, ſed præmittitur: illum ſequeris, quem præeuntem vidiſti. [Quid autem dementius, ait Seneca, quàm cùm idem tibi iter emetiendum ſit, flere eum, qui anteceſſit?] Tertullianus quoque idipſum ſentit, inuehitúrque in eum, qui ſequens antecedentem luget. *Profectio eſt*, inquit, *quam putas mortem. Non eſt lugendus, qui antecedit, ſed planè deſiderandus: id quoque deſiderium patientia temperandum. Cur enim immoderatè feras obiiſſe, quem mox ſubſequeris?* B

epiſt. 100.

lib. de patient. cap. 9.

2. Nullus præterea mortem propriam, aut ſuorum extimeſcet, imò illa aduenіente gaudebit, ſi cogitauerit à quantis malis, quantíſque

tíſque incommodis homines mortis beneficio eripiantur. Scitum eſt enim illud Eccleſiaſtici: *Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus, & iugum graue ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vſque in diem ſepulturæ, in matrem omnium.* Quid aliud in mundo, quàm pugna aduerſus diabolum quotidie geritur? quàm aduerſus iacula eius, & tela conflictationibus aſſiduis dimicatur? Nam cum auaritia, cum ira, cum ambitione congreſſio eſt, cum carnalibus vitiis, cum illecebris ſæcularibus aſſidua & moleſta luctatio eſt. Si auaritia proſtrata eſt, exurgit libido: ſi libido compreſſa eſt, ſuccedit ambitio: ſi ambitio contempta eſt, ira exaſperat, inflat ſuperbia, vinolentia inuitat, inuidia concordiam rumpit. His conſideratis, miratur Cyprianus, quòd delectet inter iſtos diabolicos gladios diu viuere. *Tot perſecutiones*, inquit, *animus quotidie patitur, tot periculis pectus vrgetur, & delectat hîc inter Zabuli gladios diu ſtare?*

Eccli. 40.

Serm. 4. de mortal.

C Multis repletur homo miſeriis, multis & multiplicibus, inquam, miſeriis corporis, miſeriis cordis, miſeriis dum dormit, miſeriis dum vigilat, miſeriis quocumque ſe vertit. Quantis morbis afflictatur? quantis iniuriis afficitur? quantis perſecutionibus, quantíſque premitur laboribus? Quàm ſæpe ſiti, fame, frigore, ac inopia vexatur? Exclamet itaque Publius; [Heu, quàm multa incurrunt pœnitenda viuendo diu!] Hac ratione Diuus Ambroſius vocat mortem bonum alleuamentum: & Seneca illam commendat

Pub. Mim. de bono mortis. cap. 2. ad Marciam.

mendat tamquam omnium dolorum solutionem, ac optimum naturæ inuentum. Hæc enim seruitutem domino inuito remittit: hæc captiuorum catenas leuat: hæc è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat. Non sunt igitur lugendi, quibus tam graue excutitur iugum, quibus tanta cessant incommoda, & quibus tam bonum accidit alleuamentum. Omnibus laborantibus dulcis est finis: viatori placet hospitium & mansio: iucundum est agricolæ tempus messis: gaudet mercenarius completo anno: lætantur nauigantes ad optatum portum appellentes. Sic grata sit omnibus mors, cùm omnium sit solutio dolorum, ac communis, ad quem omnes tendimus, portus, qui tantò tibi debet esse gratior, quantò ad ipsum citiùs appuleris. Vnde idem Seneca: [Si quis in mortem ante primos annos delatus est, non magis conqueri debet, quàm qui citò nauigauit.] Quòd autem sit omnibus portus, testatur idem his verbis: [In hoc tam procelloso, & in omnes tempestates exposito mari nauigantibus, nullus portus nisi mortis est.]

epist. 71.

lib. de consol. cap. 28.

5. Cogita insuper tantam esse somni & mortis affinitatem, vt tam apud sacros, quàm prophanos, mors somnus, mortui verò dormientes vocitentur. Iob dormientem se fateretur cum Regibus & consulibus terræ, si in vulua, aut statim egressus ex vtero mortuus fuisset, quod libenter optauerat. *Quare*, inquit, *non in vulua mortuus sum?* &c. *Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem cum* D

Iob. 3.

Regi

Regibus & consulibus terræ. De mortuo Lazaro sic Christus; *Lazarus amicus noster dormit:* Ioan. 11. Apostolus eos qui mortem obierunt, dormientes appellat: *Nolumus*, inquit, *vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini*, &c. 1. Theß. 4. Diuus Hieronymus ad Theodoram scribens, sic ait: *In Christianis non est mors, sed dormitio & somnus appellatur.* epist. ad Theodoram. Diuus quoque Chrysostomus vocat mortem, *dormitionem temporariam.* hom. 21. ad pop. Quare loca, in quibus Christiani sepeliebantur, religionis nostræ primarij cœmeteria, quasi dormitoria appellarunt: nam κοιμάω idem est quod *dormio*, à quo κοιμητήρια, id est, *dormitoria.* Vnde, authore Athenæo, domus in qua hospites dormire solent, à Cretensibus cœmeterium vocatur. lib. 4. cap. 5. Mortem esse veluti somnum agnouerunt etiam Ethnici. [Morti, ait Cicero, nihil est tam simile, quàm somnus.] de Senect. Seneca se, & omnes morituros sic inuitat, & hortatur: [In somnum ituri læti, hilarésque dicamus; ad Lucil. epist. 12.

Vixi, & quem dederat cursū fortuna, peregi.]

Est somnus mors quædam breuior; mors verò somnus longior. Dicat ergo Poëta; Ouid. lib. 2. eleg.

Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Itaque, sicut non sunt lugendi, qui somnum, vel cibum capiunt; ita nec qui mortem obeunt: & ita ridiculus est, qui luget morientem, ac sic defleret dormientem, aut comedentem, & bibentem. Audi Chrysostomum: *Quid tandem est mors? somnus consueto longior. Itaque si mortem times, time & somnum: si propter morientes angeris, & propter comedentes,* hom. 5. ad pop.

dentes, & bibentes angere: ficut enim hoc naturale est, sic & illud.

4. Considera insuper, quòd si plus æquo indulgeas luctui in obitu tuorum, iacturam quodammodo facis fidei in Christum, & spei; cùm Apostolus dicat non esse contristandum de dormientibus, instar Gentilium, qui spem non habent: non enim sunt lugendi, qui sunt resurrecturi. Sit consolatio Christianorum, resurrectio mortuorum. Vnde Tertullianus. *Ne illa quidem impatientiæ species excusatur in amissione nostrorum, vbi aliqua doloris patrocinatur assertio. Præponendus est enim respectus denunciationis Apostoli, qui ait: Ne contristemini dormitione cuiusquam, sicut nationes, quæ spe carent. Et meritò; credentes enim resurrectionem Christi, in nostram quoque credimus, propter quos ille & obiit, & resurrexit. Ergo cùm constet de resurrectione mortuorum, vacat dolor mortis, vacat & impatientia doloris.* Non decet igitur te lugere mortuum, quem credis resurrecturum, atque ita iterum visurum. E

lib. de patient.

5. Præterea, nihil penitus, aut saltem moderatè dolebis in morte tuorum, si cogitaueris Dei voluntate & prouidentia id fieri, quod non solùm est iustissimum, sed etiam quod est consultissimum, & optimum: licèt in iuuenili ætate, imò in finali impœnitentia ex hac vita migrauerint; quia Deus æquè est sapiens, & bonus, & iustus. Conqueritur Seneca, quia [obiurgamus quotidie fatum; quare ille in medio cursus raptus est?] Ad hoc respondet Sapiens: *Raptus est*, F

epist. 94.

Sap. 4.

ne ma

ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius, &c. placita enim erat Deo anima illius; propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum. In quæ verba Beatus Cyprianus sic scribit: *Per Salomonem docet Spiritus sanctus, qui Deo placeant, maturiùs hinc eximi, & citiùs liberari, ne dum in isto mundo diutiùs immorantur, mundi contractibus polluantur.* Quid igitur quereris, quòd filius, frater, cognatus, aut amicus tuus immatura morte raptus fuerit? Placuit Deo hinc illum citiùs abducere, cuius anima erat ei placita: fortè non placuisset, si diutiùs vixisset; [quoniam, ait Seneca, mora non fit beatior vita, sed longior.] Quare autem potiùs in iuuenili, quàm in senili ætate quis moritur, noli queri, nec quærere, si non vis offendere.

de mortal.

F Increpat Diuus Hieronymus Paulam plus æquo obitum Blesillæ filiæ plangentem, his verbis. *Detestandæ sunt istæ lacrymæ, quæ non habent modum, quæ vsque ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quasi quibusdam facibus accensa, quantum in te est, tui semper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Iesus, & dicit. Quid ploras? non est mortua puella, sed dormit. Te quoque, si ad sepulchrum filiæ volueris volutari, Angelus increpabit: Quid quæris viuentem cum mortuis?* Quasi dicat; non debet moritura viuentem plangere: nullus namque est, qui sibi, & charis suis æternam non exoptet vitam; sed nullo modo illam quis adipisci poterit, nisi morte interueniente, quæ nihil aliud est, quàm discessus animæ à corpore. Audi Tullium; [Nisi Deus istis te corpo

epist. 25. ad Paulam.

Cicer. de somn. Scip.

corporis custodiis liberauerit, ad cælum aditus patere non potest.] Ille igitur non est lugendus, qui ideo moritur, vt viuat. Illum nolles viuere, quem mori doles.

6. Itaque, qui obiit, vel erat bonus, vel malus. Si bonus, non est lugendus, cùm certi simus ad meliorem vitam euolasse. Arguens Diuus Chrysostomus quemdam filij mortem deplorantem, sic scribebat. *Illum abijsse in prata florentia cùm putes, ingentes cur aduersum te suscitas fluctus tempestatis? Hic autem fluctus præsentis vitæ pernauigauit. Si ad imperandum, regnandúmque hoc caduco, mortalique regno filius tuus abiisset, nolles eum inde redire, vt ipsum videres. Nunc verò cùm ad meliora, maioráque regna processerit, parui temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare, reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat.*

hom. 32. in Matth.

Si verò malus erat, non doleas, quia peior euasisset, si diutiùs vixisset, atque ita maiorem pœnam luisset. Hoc agnouit, qui eum euocauit. Idem Doctor ad populum Antiochenum consolandum dicere non dubitauit, eos, qui in peccatis fortè discedunt, ante pœnitentiam à Deo rapiendos non fuisse, si eos pœnitentiam acturos præno uisset. *Si, inquit, peccator abiit, peccata repressa sunt*, hoc est, non poterit ampliùs peccare, ac sic pœnas sibi augere : *nec si Deus pœnitentiam acturum nouisset, ante pœnitentiam rapuisset.* Qui igitur non conuertitur, tantò melius, quantò citiùs rapitur; quia etiam misericorditer cum illo agitur: illum ergo deflere, est Christum lædere. Audi Tertullianum:

hom. 69. ad pop.

lianum: *Christum lædimus, cùm euocatos quosque ab illo quasi miserandos non æquanimiter accipimus.* Dauid hac ratione ductus mortem filij sui Absalon ipsum persequentis, & in suo peccato necati, patienter tulit. *de patient cap. 9.*

G 7. Proponantur etiam exempla tum fidelium, tum infidelium, qui siccis oculis, ac forti animo liberorum, aliorúmque funera pertulerunt. Iob decem suis liberis vna clade sublatis non eiulauit, non sibi diuulsit comam, nullam ingenerosam vocem emisit, sed celebrem illam, & omnium ore decantandam gratiarum actionem deprompsit: *Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* Machabæorum mater cùm septem filios morte deletos vidisset, non tamen lacrymis, ac luctui sese tradidit, neque vocem emisit muliebrem; sed singulos eorum fortiter hortabatur voce patria, repleta sapientia, fœmineæ cogitationi masculinum inserens animum. De illa sic Ambrosius. *Quid de matre Machabæorum loquar, quæ spectabat læta filiorum quot funera, tot trophæa, & morientium vocibus, tanquam psallentium cantibus delectabatur?* Idem præstitisse legimus Beatam Felicitatem martyrij septem filiorum spectatricem; idémque Sanctam Symphorosam septem etiam filiorum Martyrum matrem. *Iob. 1.* *2. Mach. 7.* *lib. 1. offic. cap. 4.*

Diuus Hieronymus magnis celebrat laudibus Beatam Melaniam iuniorem, illámque sectandam proponit, quæ adhuc calente mariti corpusculo, & necdum humato, duos *epist. 150. ad Paulam de obitu Blesillæ.*

ſimul perdidit filios, quorum mortem ita fortiter pertulit, vt de illa ſic ſcribat ille Doctor. *Rem ſum dicturus incredibilem, ſed, teſte Chriſto, non falſam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, ſparſis crinibus, veſte conſciſſa, lacerum pectus inuadere? Lacrymæ gutta non fluxit, ſtetit immobilis, & ad pedes Chriſti deuoluta, quaſi ipſum teneret, arriſit. Expeditiùs, inquit, tibi ſeruitura ſum, Domine, quia tanto me onere liberaſti.* Fortaſſis tibi fuiſſent oneri & impedimento, quos ſperabas futuros tibi eſſe adiumento.

Gentiles etiam nos pudefaciunt, qui licèt ſe reſurrecturos non ſperarent, ab illa tamen immoderata ſuorum deploratione abſtinuerunt. Idem Hieronymus plurimùm commendat Periclem & Xenophontem Socraticum, quorum alter amiſſis duobus filiis coronatus in concione diſſeruit; alter cùm ſacrificans, filium in bello audiſſet occiſum, depoſuiſſe coronam dicitur, & tandem capiti repoſuiſſe, poſtquam fortiter in acie dimicantem reperit concidiſſe. Laudatur & Anaxagoras, qui audita morte filij, reſpondit: *Sciebam me genuiſſe mortalem.* Similiter Galienus Imperator, teſte Trebellio, cùm patrem Valerianum audiſſet extinctum, vocem laudatiſſimam ſine laude vſurpauit, dicens: *Sciebam patrem meum eſſe mortalem.* Duæ olim ante portas Maſſilienſium iacebant arcæ, vt tradit Valerius Maximus; altera, qua liberorum: altera, qua ſeruorum corpora ad ſepulturæ locum plauſtro deuehebantur, ſine lamentatione, ſine planctu, ſine

epiſt. 3. ad Heliod.

Trebel.

lib. 2. cap. 1.

ſine luctu. [Nam, ait ille, quid attinet humano dolori indulgere, aut diuino numini inuidiam fieri, quòd immortalitatem ſuam nobiſcum partiri noluerit?]

H Seneca ad Marciam filij mortem deplorantem ſic ſcribebat. [Mortalis nata es, mortales peperiſti, putre ipſa fluidúmque corpus, & caſibus morbíſque repetita; ſperaſti ex tam imbecilla materia, ſolida & æterna geſtaſſe? Deceſſit filius tuus, id eſt, decurrit ad hunc finem, ad quem, quæ fœliciora partu tuo putas, properant.] Lochadus Poliæmidæ filius, Sironis pater, nunciante, quòd è filiis ipſius alter interiiſſet: *Olim ſciebam*, inquit, *illi moriendum eſſe*. Nihil illi viſum eſt nouæ rei, ſi mortalis natus moreretur; nec magni referre, paulò ſeriùs, aut citiùs è vita diſcederet, cùm omnino breui foret decedendum. Valeat, quantum valere poterit, illud Amaſis Ægyptiorum Regis ad quemdam filio priuatum dicentis: *Si non triſtatus es, cùm nondum eſſet, nec nunc quidem dolere debes, cùm non ampliùs eſt*. Si nunquam habuiſſe pro damno non reputamus, cur aliquando habuiſſe reputabimus? Dices: libenter ferrem mortem illius mei filij, fratris, cognati, aut amici, ſi morbo, aut alio caſu obiiſſet: at quia capitali ſupplicio, maximáque cum infamia vitam finiuit, quomodo potero non dolere? Si cogitaueris in illo tali morte ſublato diuinam fortè deſinere iram; Deus enim interdum propter peccata noſtra ita iraſcitur in aliquam familiam, vt quieſcere & placari nolit, donec aliquis illius do-

lib. de conſ. cap. 10.

Plutarc. in Lacon.

Stob. ſerm. 121.

mus, aut familiæ morte afficiatur. Probatur hoc ex sacra Scriptura: sæuiente olim Antiocho in filios Machabæos, adolescentior
2. Mach. 7. illorum sic Tyrannum affatus est. *In me, & in fratribus meis desinet Omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum iustè superducta est.*

I Pater ipse cælestis iratus aduersus genus humanum noluit placari, donec proprius Filius in crucem ageretur, non pro suis, sed
Isai. 53. pro nostris delictis. Vnde ille Pater: *Propter*
Rom. 8. *scelus populi mei percussi eum.* Qui itaque proprio Filio innocentissimo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum; cur tibi, aut filio, vel parenti tuo delinquenti parcere debet? Sicut igitur mitiùs actum est in genus humanum post mortem Christi pro peccatis nostris crucifixi: ita fortè mitiùs agetur in te, & in domum tuam post mortem illius tui filij, aut parentis pro suis delictis suppli-
Nahum 1. cio affecti: nam *non consurget duplex tribulatio,* vel secundùm Chaldæum, *non consurget domui Israël bis angustia.* Similiter nec tibi, aut domui tuæ consurget alia tribulatio, si hanc patienter tuleris. Consolaberis etiam, si cogitaueris, maximam habendam esse fiduciam de salute illius, qui à publica potestate punitur; quia huiusmodi supplicio potuit satisfacere pœnis peccatis suis debitis, ac temporali pœna æternam euadere.

Cæterùm, noli attendere, quomodo, qualiter, vel qua in ætate quis obierit; sed quia ita Deus voluerit, dispofuerit, aut permiserit, qui bene omnia facit, quia bonus, & iustus; quia iustus; ideo omnino confor-
manda

manda est nostra voluntas voluntati illius. *Bonus est Deus*, inquit Hieronymus, *& omnia quæ bonus facit, bona sint necesse est. Mariti orbitas irrogatur, plango quod accidit; sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Vnicus raptus est filius; durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat.* Sic tibi dicendum est in obitu cuiuscumque tibi consanguinitate, affinitate, vel amicitia coniuncti. Seneca rerum diuinarum omnino ignarus, amicorum defunctorum recordationem plurimùm iuuisse ad consolandum seipsum affirmat, ac qualiter dum viuerent, & post illorum mortem se habuerit, ostendit: [Mihi, *inquiens*, amicorum defunctorum cogitatio dulcis, ac blanda est; habui enim illos, tanquam amissurus; amisi, tanquam habeam.]

ad Paulam de obitu Blesillæ.

epist. 63.

Ad eos, qui Triremibus, aut, vt aiunt, Galeræ sunt adiudicati.

CAPVT XXVII.

A ECce ego ad vos, pedibus ligati, capite tonsi, loris cæsi, ignominiosè induti, & ad remum dati; quos vtique scio nostro hoc indigere patientiæ clypeo: Considerate itaque, ideo fortè Deum permisisse eò vos deuenisse, vbi vobis sese præbent occasiones ea cogitandi, de quibus non curabatis, quorum tamen præmeditatio vtilissima & proficua est. Nam

certum eſt vos parum cogitaſſe de inferno, ac de tormentis damnatorum, quæ vtcumque adumbrare videtur locus ille, cui addicti eſtis, præcipuè ſi catenæ ſpectentur, & verbera, atque inde audiantur ſuſpiria. Sic enim de ſempiterno inferno ſcribit Poëta:

Virg. lib. 6. Æneid.

Hinc exaudiri gemitus, & ſæua ſonare
Verbera, tum ſtridor ferri, tractaque catenæ.

Satius vobis ſit ligari catenis ferreis, quàm igneis, de quibus ſic Chryſoſtomus; *Vincula illa non ex ferro, ſed ex igne nunquam extinguibili ſunt:* & hominum eſſe captiuos, quàm dęmonum; ac ſuper aquam ad tempus vexari, quàm intra ignem in æternum cruciari. Permittitur quidem Comitibus, quos vocant, corpus veſtrum hîc aliquando loro, aut baculo percutere, ſed nunquam animam attingere: at verò illîc dæmones corpus & animam damnatorum ſine fine cruciant. Vt igitur vobis ſempiternus infernus verſaretur in mente, neceſſe fuit temporalem ſemper haberetis præ oculis. Nunquam fortè æternum euaderetis, niſi in temporalem incideretis.

hom. 10. in 2. Corinth.

B Cauete, ne impatientia veſtra tranſeatis ab vno tormento ad aliud, aut à temporali inferno ad ſempiternum. Quod pœna æterna purgari non poteſt, hac temporali purgetur, ne præſens labor ſit ſubſequentis initium: nam, teſte Gregorio, *quem præſentia mala non corrigunt, ad ſequentia perducunt.* Temporalis illa patiendi neceſſitas, fiat vobis merendi opportunitas: facite, inquam, ex illa

Greg.

ex illa necessitate virtutem; & haurite vtilitatem ex illa vestra miseria, è qua licèt desideretis exire, ac liberari, tamen, si illam patienter pro peccatis vestris feratis, mercedem, aut saltem satisfactionem comparabitis. Propterea gratias Deo semper agite, ac fateamini vos grauiora meruisse. Dicite quod pius ille latro: *Nos digna factis recipimus.* Luc. 23. Hic tandem digna passis recepit, qui digna factis se recipere cognouit. Eadem verba identidem loquamini: hanc miseriam peccata vestra mereri fateamini, vt eamdem mercedem mereamini.

Cogitate insuper, multos in inferno cruciari, qui fortè non tot, quot vos, patrarunt delicta; & dummodo ab illis pœnis eriperentur, libenter in triremibus non solùm ad vitam, sed ad finem vsque mundi morarentur. Experiuntur modò, quàm leuia sint huius vitæ tormenta, quæ si æternis comparentur, non tormenta, sed blandimenta vocitari possunt. Væ impio latroni, qui à temporali pœna transiuit ad sempiternam: si patienter tulisset, poterat, sicut & socius, à labore ad requiem conuolare. Quid dicat Diuus Gregorius, diligenter attendite, ac semper animo voluite. *Cauendum nobis est, & in fletibus tota mentis conuersione vigilandum, ne de tormento ad tormenta transeamus. Considerandum quoque est, quantùm erga nos dispensatione pietatis agit Conditor noster, quòd morte dignos assiduè percutit, & tamen adhuc minimè occidit. Nos ergo habemus indicium, quia derelicti non sumus, quia assiduè flagellamur; cùm, teste* lib. 9. epist. 25.

Scriptura,

Scriptura, flagellet Dominus omnem filium, quem recipit. Nostra igitur assidua flagellatio, est diuinæ erga nos dilectionis probatio: vestra etiam in illa ærumna detentio, est diuinæ acceptationis demonstratio.

Simile. Nam sicut quas diligimus auiculas, pedibus ligamus, ne auolent, & euadant; ita Deus eos permittit interdum ligari, quos diligit, & sibi seruat, ne ad illicita prolabantur. Quot catenis fuit Paulus constrictus? quot ligatus vinculis? Considerata igitur illa, qua ligamini catena, mementote vinculorum Pauli; sic enim clamabat: *Memores estote vinculorum meorum.* (2.Timot.2.) Ad hoc etiam nos hortatur Chrysostomus: *In afflictione es? memor esto vinculorum Pauli, & vide quomodo in afflictione esse, non sit derelictionis indicium.* (Chrysost. in illam epist.) Dicat vnusquisque vestrûm. Si Paulus vir iustus, sanctus, & à Deo electus, tot pertulit ærumnas, tot fuit catenis ligatus, quid ego reus? quibus non sum constringendus vinculis, qui tot fui constrictus peccatis? Ligentur ferro pedes illius, cuius anima fuit ligata peccato. Non enim propterea à Deo derelinquuntur, qui ab hominibus vinciuntur.

C

Porrò in vinculis Paulus detinebatur, & mente in cælo versabatur: ligabatur corpus, & liber erat animus: de illo sic idem Chrysostomus. (ibidem.) *Inijce radiis Solis, aut Soli ipsi vincula, siste cursum eius, si potes: si non potes, nec Paulum, qui quasi Sol in cælo conuersabatur, vincire poteris.* Quamuis ergo tui ligentur pedes, non poterit tuus ligari animus, nec impediri, quin Deum suum consideret, & diligat, ac

cælestia

cæleſtia meditetur. Quia, vt notat Seneca, [corpora obnoxia ſunt, & adſcripta dominis, mens quidem ſui iuris eſt.] *lib. 3. de benef.*

Contendite, vt de illis ſitis, quibus quaſi congratulando ſic loquebatur Diuus Cyprianus: *O pedes fœliciter vincti! ô pedes ad præſens in ſæculo ligati, vt ſint ſemper in cælis cum Domino liberi!* *ad Martyres.* Tales certè eritis, ſi illa vincula patienter toleraueritis. Omnes, ſecundùm Ciceronem, ſumus in hoc mundo ligati. [Catena, *inquit*, omnes alligati ſumus.] *Cic. pro Seſtio.* Quænam autem ſit illa catena, innuit, ni fallor, Seneca, dum ait. [Vna eſt catena, quæ nos alligatos tenet, amor vitæ.] *ad Lucil.* Viuendi deſiderio tamquam catena ligamur in hoc ſęculo: verùm quos viuere tædet, eos illa catena non tenet. Pauci ex hac vita exire cuperent, ſi nullæ calamitates eos premerent. Nolite inuidere his, qui, ſecundùm Iob, *ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto in inferna deſcendunt.* *Iob. 21.* Sed contrà gaudete, quòd, ſi patienter toleraueritis, de illis eritis, de quibus quidam magnæ authoritatis vir ſic loquitur: *Ducunt in malis dies ſuos, & in puncto ad cælum aſcendunt.* *Ioan. de Tambuco in conſ. Theol.*

D Conſiderate etiam, vos ſæpiſſimè & diu ſceleribus veſtris captiuaſſe animam veſtram; nam qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati: neceſſe eſt igitur, ad tempus captiuetur corpus veſtrum, vt tandem anima veſtra libertate donetur. Liparitanus quidam iuuenis, vt patrem à prædone liberaret, Neapolim profectus voluntaria ſeruitute remis pro patre ſeſe addixit. Quod ille pro patre

libe

liberando voluntariè pertulit ; hoc ipsum
pro anima vestra à captiuitate peccati li-
beranda patienter ferte. Si enim patientes
extiteritis , libertatem æternam hac vestra
seruitute comparabitis. Solos quidam re-
spondit Thebanis, eos ab Alexandro timeri,
quòd cæteris libertate donatis , soli deti-
nerentur in seruitute. Fortè non timet vos
mundus catenis constrictos ; aut ideo li-
gamini , quia timemini : sed timet vos dia-
bolus,qui solos timere solet aduersa patien-
tes.Estote ergo patientia vestra dæmoni ter-
ribiles,hominibus amabiles,Deo grati.

Marc.6. Legimus apud Marcum , quòd Christus,
*cùm esset nauis in medio mari, vidit Discipulos
laborantes in remigando; erat enim ventus con-
trarius eis,& circa quartam vigiliam noctis venit
ad eos ambulans supra mare.* Qui vidit Disci-
pulos suos laborantes in remigando,videt &
vos remigantes. O fœlix labor, quem respi-
cit Dominus ! fœlix remigium,quod Christi
meretur intuitum ! Ille vos respicit , qui
neminem despicit : considerat ventum vobis
contrarium , id est , fortunam vobis aduer-
sam : intuetur squalorem vestrum : videt pa-
nem arctum , quo vescimini , qui pro vobis
ieiunauit : verbera , quibus afficimini , nu-
merat, qui pro vobis flagellatus est ; audit
stridorem catenarum , qui pro vobis ligatus
est : videt crucem vestram,qui crucifixus est
etiam pro vobis : contemplatur tormenta
vestra , qui passus est pro vobis : videt inter-
dum sanguinem vestrum effundi , qui pro
vobis suum effudit : videt vos quasi conti-
nuò

nuò mori, qui pro vobis mortuus est.

Spectante igitur tanto Domino, estote bono animo, & scitote, vos per huiusmodi cruciatus patienter perpessos posse vobis applicare meritum passionis Christi, ac vitam mereri æternam. Propterea abstinete ab omni peccato, & si quod animam inficiat, sacramento Confessionis, vbi primùm vobis licuerit, purgate. Satagite, vt quod bene agendo non potuistis, saltem patienter ferendo consequamini; Deúmque continuò orate, vt dignetur hanc vestram inediam, ac cætera incommoda acceptare in satisfactionem peccatorum vestrorum. Ne despondeatis animum: nam etiam remigio peruenitur ad cælum. *Aussi bien pouuez-vous aller au Ciel par eau, comme par terre.*

E Dominus quoque adest & remigantibus; adfuit discipulis periclitantibus, aderit & vobis illum inuocantibus. Vt discipulis succurreret, supra mare ambulauit; reuera nullum timebat periculum, qui nulli subiacebat periculo. Quamuis tamen subiaceret, libenter se periculo exponeret, vt sperantes in ipsum à periculo eriperet. Audite; *Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate.* In quem locum explicat Diuus Augustinus, quid sit inuocare Deum in veritate, cùm sic scribit. *Conuertere, accusa te, lauda illum; in omnibus malis quæ pateris, Deus tibi non displiceat; & hoc est inuocare Deum in veritate: propè est, ibi est, nondum dedit quod vis, ibi tamen est.* Velles forsan ab illis malis eripi, sed tibi nondum expedire agnoscit,

Psal. 144.

Augustin.

ſcit, qui tibi hæc euenire permiſit. Hoc tibi ſufficiat, quòd Deum tecum habeas. Habebis autem, ſi illum timeas, diligas, & inuoces, atque iuſtè te illa omnia pati propter tua delicta, agnoſcas.

Dicent veſtrûm aliqui: in triremi non moramur, ſed morimur, tantæ ſunt anguſtiæ, vt mora mors ſit; quotidie enim morimur. Reſpondeo, ſi viris ſanctis contigit ſingulis diebus mori, quid mirum, ſi idem vobis peccatoribus contingat? De Diuo Paulo ſic Chryſoſtomus: *Diebus ſingulis beatus ille moriebatur.* In hoc mundo quotidie debent pati, & mori, qui in alio optant ſemper gaudere, & viuere. Nolite itaque attendere ciuilem illam mortem, qua torquentur peccata veſtra, ſed perennem vitam, quam merebitur patientia veſtra. Nec attendatis vbinam ſitis, ſed quò ituri ſitis, non terminum à quo, ſed terminum ad quem. Communi olim ferebatur adagio; *A remo ad tribunal*: quod de his dicebatur, qui ab infima conditione promouebantur ad honeſti muneris functionem. Ita vos geratis, ita patienter ærumnam veſtram feratis, vt à remo ad cæleſte regnum perueniatis. Propterea dum corpus veſtrum loris cæditur, vel fame, ſitíque premitur, aut inedia atteritur, hæc, vel ſimilia verba vobis verſentur in ore: *Juſtus es, Domine, & rectum iudicium tuum.* vel: *Ego in flagella paratus ſum.* vel: *Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo.* aut: *Vide, Domine, humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte vniuerſa delicta mea.* vel cum Auguſtino: *Hîc vre, hîc ſeca, dummodo*

Chryſoſt. in epiſt. 2. Timoth.

Pſal. 118.

Pſal. 37.

Iob. 13.

Pſal. 24.

Aug. Conf.

modo in æternum pareas. Et inuocate semper salutiferum illud nomen IESV, cùm nullum sit aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Et dicite cum eodem Augustino: *O bone Iesu, etsi ego admisi, vnde me damnare possis, tu non amisisti, vnde saluare soles. Esto mihi Iesus, & salua me.* Sæpe etiam deprecemini Beatissimam Virginem Mariam, maris stellam. Ad hoc hortatur Bernardus: *Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, inuoca Mariam.*

Act.4.

de contrit. cord. cap. 5.

Serm. 18 de omnibus Sanctis.

Ad eum, qui est morte plectendus.

CAPVT XXVIII.

A STATVTVM *est omnibus hominibus semel mori.* Non tantùm tibi, charissime frater, statutum est mori, sed & in omnes homines lata est sententia mortis, etiam in ipsum Iudicem, qui te condemnauit. Hoc cùm ita sit, superest, vt vnusquisque studeat, & quærat bene, & in Christo mori. Si hoc genere mortis non mulctareris, fortè in Domino non morereris; atque ita in æternum damnareris: hoc præuidit Deus, qui hęc tibi euenire permisit. Tibi nunc suppetunt vires animæ ad tuam examinandam conscientiam, illámque integra peccatorum tuorum confessione purgandam, quod fortasse non potuisses, si aliter obiisses. Non est igi-

Hebr. 9.

tur, quòd doleas, sed quòd Deo optimo ma-
ximo gratias referas. Nulla alia de re penitus
cogites, nisi de mundanda tua conscientia, vt
mundus exeas ex hoc mundo. Nam, secun-
Serm. 4. de mortal. dùm Diuum Cyprianum, *qualem te inuenit
Deus cùm vocat, talem pariter & iudicat.* Iam
temporaliter mori ab homine iudicatus es;
caue, ne tua impatientia, malitia, aut pertina-
cia æternaliter mori à Domino iudiceris.

Noli mortem timere, quæ te liberat ab
lib. de test. animæ. omni timore. *Non est timendum*, inquit Ter-
tullianus, *quod nos liberat ab omni timendo.*
Ostendit Diuus Cyprianus, quibus timenda
ibidem. est mors, cùm sic scribit: *Mori planè timeat,
sed qui ex aqua, & spiritu non renatus gehennæ
ignibus mancipatur: mori timeat, qui non Christi
cruce & passione censetur: mori timeat, quem de
sæculo recedentem perennibus pœnis æterna flam-
ma torquebit*: mori, inquam, timeat, qui Chri-
stianus non est, vel qui Christiano more mo-
ri non vult: tu verò non timeas, cùm, vt bene
possis mori, habeas. *Vis scire causam*, inquit
hom. 5. ad pop. Chrysostomus, *cur mortem timeamus? Non ha-
bemus conscientiam puram: quòd si hoc esset, nihil
nos mors terruisset.* At poteris tu puram habe-
re, si, vt decet, peccata tua confitearis, ante-
quam moriaris.

Dices: Non mori timeo, cùm omnibus sit B
moriendum; sed hoc mortis genus perhor-
lib. 80. quæstionũ, quæst. 25. resco. Audi, precor, Diuum Augustinum.
*Sunt homines, qui quamuis mortem ipsam non ti-
meant, genus tamen aliquod mortis horrescunt.
Nihilominus autem, vt ipsa mors metuenda non
est, ita etiam nullum genus mortis metuendum est,*

quod

quod quoque Christi cruce ostendendum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, & formidolosius. Innuit ille Doctor, nullum genus mortis esse pertimescendum, postquam Christus voluit crucis pro nobis subire tormentum; quod quidem genus mortis fuit omnium horribilissimum: ille enim maledicebatur qui in crucem agebatur; *Maledictus omnis qui pendet in ligno.* *Gal.* 3.
Exaggerat Apostolus qualitatem mortis Christi, cùm de eius obedientia vsque ad mortem disserens, addit, *mortem autem crucis.* *Philip.* 2.
Erat mors crucis non tantùm ignominia & opprobrio plena; sed & maximo dolore, ac prolixo cruciatu, qui etiam à cruce cruciatus denominatus est. Hinc à Liuio vocatur crux, *infamis arbor:* à Seneca, *infœlix lignum:* ab aliis, *Lib.* 4.
teterrimum supplicium. Ab ipsis Iudæis apud *epist.* 101.
Sapientem crucis mors vocabatur turpissima; *Morte turpissima condemnemus eum.* *Sap.* 2.
Quamuis igitur hoc genus mortis esset turpissimum, grauissimum, ac crudelissimum ob intensos & prolixos dolores, quos cruci clauis affixi patiebantur: illud tamen elegit Christus, atque sine culpa patienter pertulit.

Quia igitur Christus, secundùm Bernardum, *est speculum patiendi, & præmium patientis*; est tibi ille proponendus: nam in suorum consolationem eadem, vel similia eorum, quę ipsi passuri erant, imò longè grauiora, passus est. Nam, si tibi iam à tribus, aut quatuor horis significata est mortis sententia, & Christo etiam fuit significata, non aliquibus tantùm horis antequam moreretur, sed ante- *Bern.*

Ecclesia. quam nasceretur, cantat enim Ecclesia: *Se volente natus ad hoc passioni deditus, Agnus in crucis leuatur immolandus stipite.* Verè propter illam iam diu sibi notam mortis sententiam

Psal. 37. dicere potuit; *Dolor meus in conspectu meo semper.* Præterea, si funibus ligaris, vel ligandus sis; fuit & Christus ligatus: nam, teste Euan-

Ioan. 18. gelista, *ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum.* Si per vias ciuitatis du-

Matth. 26. cendus sis; & ipse etiam ductus fuit: *& duxerunt eum, vt crucifigerent.* Si patibulo sis suspendendus, aut alio ignominioso supplicio

Ecclesia. afficiendus; & Christus: *Carnis conditor suspensus est patibulo.* Si verearis populum te re-

Luc. 22. spicientem; & Christo moriente, *stabat populus spectans, & deridebant eum Pontifices.* Si in loco publico per manus carnificis mori, & tanquam malefactorem haberi perhorrescas; & Christus in simili loco per manus Iudæo-

Isai. 53. rum libenter pro te crucifixus est, *& cum iniquis reputatus est.* Vide te nihil pro peccatis tuis passurum, quin Christus priùs pro te passus sit. Erit igitur tua consolatio, amarissima Christi passio; non tam attendas quid ipse passurus sis, quàm quid ille passus sit. *Ipse enim*, ait Propheta, *vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera no-*

Serm. 3. de nat. Dom. *stra.* Quæ verba expendens Bernardus sic hortatur: *Agnosce, ô homo, quàm grauia sunt vulnera, pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur.*

Sunt tibi adimplenda hoc tuo supplicio C

ea quæ

ea quæ desunt passionum Christi in carne tua: *Adimpleo*, ait Paulus, *ea quæ desunt passionum Christi in carne mea.* Sed quid deest passioni Christi? Frater mi, quamuis Christi passio plena & sufficientissima fuerit ad totum mundum, imò ad mille mundos redimendos, si totidem fuissent; videtur tamen aliquid ei deesse, nimirum communicatio & participatio passionis ac meritorum Christi, mediantibus illis quæ ex parte nostra debemus agere, vel pati. Christus quidem passus est in sua carne, sed nondum in tua. Cùm ipse passus sit patienter pro te; restat, vt & tu libenter patiaris pro ipso. Necesse est enim, vt actionibus, aut passionibus bonis meritum passionis Christi nobis cõmunicetur. Quod autem alij sibi bonis operibus applicant, hoc tibi hodie supplicio tuo, & pœnis tuis est applicandum. Non enim tibi prodesset Christi passio, si illius tibi deesset communicatio: non potest autem tibi communicari, nisi bene agendo, vel mala æquo animo patiendo. Igitur, quod bene agendo tibi applicare neglexisti, illud mediante huiusmodi supplicio applicabitur: dummodo patienter ad satisfaciendum pro peccatis tuis hanc subeas mortem; & hoc deerat passioni Christi, scilicet modus tibi applicandi, & communicandi. Gaudebat Paulus in suis passionibus, & tormentis propter huiusmodi adimpletionem & communicationem: *Gaudeo*, inquit, *in passionibus meis.* Similiter & tu ob eandem causam magis debes gaudere, quàm tristari. Non modicum tibi hodie à Deo confertur bene- Coloss. 1.

ficium, cùm hoc tibi ſubeundum ſit ſupplicium, quo Filij eius communicatur & applicatur meritum, & quo tādem æternum conſequuturus es præmium.

Noli itaque cogitare, quam paſſurus es pœnam, ſed quam commiſiſti culpam, quæ damnationem merebatur æternam, quam incurriſſes, ſi hoc ſupplicium euaſiſſes. Scito nullum peccatum remanere impunitum: pro quocunque delicto ſunt pœnæ exoluendæ, vel hîc, vel in futuro. Pœna ſequitur peccatum, ſicut vmbra corpus. Vide quid dicat Auguſtinus: *Impunitum non debet eſſe peccatum; puniatur à te, ne tu pro illo puniaris. Peccatum tuum Iudicem te habeat, non patronum.* Quod à te non fuit punitum per pœnitentiam, debet modò puniri per hanc latam à Iudice ſententiam, ne in æternum puniatur: ſatius tibi ſit hîc ad tempus, quàm in alio ſæculo in ſempiternum cruciari. Effice, vt tua patiētia, & contritione, pœna æterna tibi pro temporali commutetur. Quòd ſi te excrucies, & nolis tuum agnoſcere peccatum, & patienter hanc ſubire pœnam, reuera erit hoc ſupplicium initium futuri & ęterni; & ſic ab vno tormento ad aliud migrabis, quod maximè eſt tibi cauendum.

lib. de vtilitate agēd. pœnit.

Propterea recordare duorum illorum latronum cum Chriſto crucifixorum, quorum alter Paradiſum adeptus eſt, quia pœnas peccatis ſuis debitas patienter ſubiit; dicebat enim: *Nos iuſta factis recipimus.* Alius verò, quia non dolebat de peccatis ſuis, ſed de tormentis, quæ indignanter & impatienter ferebat; D

Luc. 22.

ferebat; meruit à Paradiso excludi, & ad flammas æternas detrudi. Quem istorum vis imitari? Crede mihi, pium imitare latronem, & cum illo peccata tua confitere, ad Christum recurre, patienter hæc tormenta sustine, illáque tibi deberi pro peccatis tuis fatere: nam, teste Poëta, *Ouid. epist. 5.*

Leniter ex merito quidquid patière ferendũ est.

Caue, ne fias impio latroni similis, cui nihil sua impatientia, nec sua iactata conuicia, nec verba blasphemiæ profuerunt: non curabat esse cum Christo, sed volebat esse sine cruce: non fatebatur se illa tormenta mereri, à quibus optabat liberari: non suam cogitabat, nec confitebatur culpam, sed pœnam: non, inquam, dolebat de peccatis, sed de tormentis. Pius verò libenter patiebatur in cruce, quia optabat regnare cum Christo. Nunquam petiit, vt ab illo supplicio liberaretur, sed tantùm, vt sui Christus recordaretur; *Memento mei*, inquit. Non fuit quidem in eius potestate euitare crucem, sed fuit in eius voluntate patienter subire crucem. Libenter pati voluit, quod euitare non potuit: fuit ei illa patiendi necessitas, merendi opportunitas; non enim poterat euitare illud, ad quod damnatus erat supplicium, sed ex illo sibi comparauit meritum; nec potuisset impetrare à Iudicibus, ne ad tempus torqueretur; sed à Christo impetrauit, ne in æternum damnaretur. Fac & tu similiter, vt tibi similiter contingat: itaque dic; *Ego digna factis recipio*, &c. *Domine, memento mei.* Et sicut crux patienter perpessa

fuit pio latroni vehiculum,quo tenderet ad Christum; ita etiam hoc patibulum erit tibi alterum vehiculum, quò ducaris ad cælum, si illud æquo & libenti animo patiaris.

Habes nunc maximam populi cateruam te comitantem, & tibi compatientem: sed breui habebit anima tua Angelos in Paradisum eam comitantes & deferentes. Cupiunt autem, vt æquanimiter hanc mortem pro peccatis tuis patiaris, vt tandem cum illis æterna beatitudine potiaris. Asserit enim Diuus Thomas,quòd si quis tormenta illata, ac mortem patienter sustineat, quamuis pro suis criminibus inferatur, valet tamen ad diminutionem pœnæ, & ad liberationem etiam à tota pœna secundùm quantitatem patientiæ & contritionis: idcircò debes toto corde dolere de peccatis commissis, & Deum optimum deprecari, vt in hoc tuo supplicio perfectam conferat tibi patientiam. Illum insuper exora, vt hoc tuum supplicium dignetur acceptare pro pœnis peccatis tuis debitis. Esto bono animo: nouit Deus te non potuisse alio modo satisfacere huiusmodi pœnis, nisi hoc genere mortis. *Grande scelus*, ait Ambrosius, *grandem necessariam habet satisfactionem.* Illud ergo non recuses pati, quod tibi vides deberi. Crimen commisisti, de quo fortè nunquam doluisti,nec doluisses, si hanc pœnam euasisses: hoc Deus præuidebat, qui te saluare quærebat. Nunquam Deus te per hominem castigasset, si te per teipsum castigasses: nam,teste Gregorio,*Dominus delictum sine*

D.Thom.

ad virg. lapsam.

lib.9. mor. cap. 27.

E

ſine vltione non deſerit; aut enim ipſe hoc homo in ſe pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit.

Cæterùm, patienter mori pro delictis, eſt ſatisfacere pro delictis: ſatisfacere autem pro delictis, eſt vitam æternam acquirere, quam tuis delictis amiſeras. Noli igitur tua impatientia perdere, quod patientia tua potes lucrari. Recordare multos in inferno cruciari, qui fortè non tot, quot tu crimina patrarunt; & ſi ab illis pœnis eriperentur, libentiſſimè hoc præſens tuum ſupplicium, imò longè grauius, ad finem vſque mundi paterentur. Quare tu per aliquas horas illud ſuſtinere reformidas? Non erubeſcas tolerare, qui non erubuiſti peccare. *Sunt multi,* *in Pſal. 5.* inquit Auguſtinus, *quos peccare non pudet, ô incredibilis inſania! de vulnere ipſo non erubeſcis, & de ligatura vulneris erubeſcis. Dic: Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui, quia tu ſolus ſine peccato.* Chriſtus, qui fuit ſine peccato, non fuit tamen ſine flagello, & ſine patibulo, vt diximus: & tu cum peccato, velles eſſe ſine flagello? Si peccaſſes, & pœnas in hoc mundo non dediſſes, de illis fuiſſes, quibus Deus iratus dixit: *Dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam obliuione delebitur.* *Ierem. 29.* Satius tibi ſit nunc tranſitorio pudore ſuffundi, quàm perpetuo confundi. Gaudeas, inquam, hîc pro peccatis tuis exiguam ſuſtinere confuſionem, vt in futuro ęternam euadas damnationem.

Dices: falsò accusatus, & iniustè condemnatus sum, & hoc me angit; quinimò beatus eris, si sine crimine iudiceris. Hoc non erit tibi dedecori, nam culpâ, non pœnâ erubescimus. Gaudeas igitur, quòd dignus inueniaris, qui cum innumera iustorum multitudine iniustè patiaris. Reuoca in mentem, quanta passi sunt multi iusti viri, qui aduentum Domini præcesserunt, de quibus sic Apostolus: *Alij ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt.* Cogita etiam, quàm multi sententiâ Iudicum post Christi mortem, nullo patrato crimine, atrocissima perpessi sunt tormenta. Itaque, si, verbi gratiâ, suspendio sis afficiendus, propone tibi Beatum Gorgonium, & Diuum Dorotheum, qui etiam suspendio necati sunt. Si igni tradendus sis, veniat tibi in mentem Laurentius, qui in ipso iuuentutis flore in craticula superpositus vrebatur: item Prisca virgo tredecim annorum, quæ primò affecta verberibus, deinde feruenti adipe delibuta, in equuleo suspenditur, tandem vngulis ferreis excarnificata in rogum coniicitur. Simili tormento sunt affecti Sancti, Polycarpus, Nicetas, Artemon, & alij quamplurimi; sed præcipuè Beatus Agapitus, qui non tantùm igne, sed & fumo cruciabatur: nam quindecim annos natus primùm neruis diutissimè cæsus, postea in tetrum carcerem coniectus, & ardentibus carbonibus capiti eius impositis, iterum verberibus affectus, nudus ita

Hebr. 11.

F

ita pedibus suspensus est, vt ingens fumus è subiecto igne os eius obrueret. Tum feruens aqua in eius ventrem effusa est, maxillæque confractæ.

Si membratim secandus sis, recordare Beati Adriani, qui virgis cæsus, deinde præcisis manibus, & pedibus, aliísque membris confractis, animam Deo reddidit. Si verò securi percutiendus, & capite plectendus, memor eris eorum, qui hoc genere mortis vitam finierunt; inter quos Ioannes Baptista: Pantaleon, qui aculeo tortus, & admotis ad eius corpus laminis candentibus cruciatus, tandem gladio percussus est: Diuus Blasius etiam ferreis pectinibus dilaniatus, capite plexus est: Beata Melitina suspensa, ac laniata, demum securi percussa est: virgo quoque Barbara post diram carceris macerationem, lampadarum adustionem, mammillarum præcisionem, aliáque tormenta, capite plectitur: Timotheus Antiochenus primò acerbissimè cæsus est, dein eius corpus excarnificatum viua calce perfunditur, tum demum capite truncatur. Dicat nunc Gregorius: *Electos Dei cernimus & pia agere, & crudelia tolerare.* Neminem occiderunt, nihil rapuerunt, nullum oppresserunt, nullius torum putarunt esse violandum, *& tamen,* ait Ambrosius, *grauiora latronum sustinere cogebantur supplicia.* Cur non vis aspera, & ipsam mortem patienter, sicut & illi, subire, qui optas ad illorum societatem peruenire? *Greg. in Iob.* *in Psal. 118.*

Nullum ipsi commiserant delictum, propter

pter quod talia perferre mererentur, & tamen libenti animo propter Christum tolerauerunt. Numquid tu illis iustior es? fortè non patrasti crimen, de quo accusaris, sed quanta alia commisisti peccata, de quibus nullam egisti pœnitentiam? Adest modò tempus, quando pro illis hoc supplicio satisfaciendum est. Si verè te peccasse pœniteat, penè innocens eris, iuxta illud:

Seneca in Troade.

[*Quem pœnitet peccasse, penè est innocens.*]

Propterea, non verearis omnia confiteri peccata tua. Vt propitium habeas Deum, fatere te reum, & ab ipso omnium peccatorum tuorum veniam humiliter postula. Doleas, non quòd coram populo ignominiosè moriaris, sed quòd toties coram Deo tam impudenter peccaueris: omnibus, qui te accusarunt, condemnarunt, aut quouis modo tibi nocuerunt, ignoscas, & dic cum Christo; *Pater, ignosce illis.* Tunc enim liberè poteris Deo tuam commendare animam. Interim, semper versetur Iesus in ore, vel corde tuo, Iesum, inquam, inuoca, quem citò visurus es, illum videbis ad dexteram Patris sedentem, quem alij viderunt in patibulo crucis pendentem, inter quos mater eius Beatissima Virgo Maria, refugium peccatorum, consolatrix afflictorum, auxilium Christianorum: dolebat tunc pia mater videns Filium patientem, sed gaudebit nunc, si videat te de peccatis dolentem, veniam petentem, illa confitentem, inimicis parcentem, & mortem æquo animo ferentem. Illam igitur inuocans

cans & orans dic: *Sub tuum præsidium confugimus, Sancta Dei genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus*, &c. vel: *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe.*

Ad desperantes de sua salute.

CAPVT XXIX.

A TANTO odio Dæmon hominem prosequitur, vt quem spe veniæ ad peccatum impulit, non tantùm à pœnitentia reuocet, sed proposita peccatorum aut grauitate, aut multitudine, ad desperationem inducat. Propterea, si tibi aliquando ob frequentes, vel graues lapsus tentatio desperationis obrepat; cogita primò, quanto amore te licèt maximum peccatorem, Deus Pater complexus fuerit, cùm de eo scriptum sit: *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quantúmque te dilexerit Dei Filius, vt ad te à peccatis, & damnatione æterna liberandum de cœlis descenderit, *formam serui*, vt loquitur Apostolus, id est, carnem humanam Philipp. 2. assumpserit factus homo, cum peccatoribus conuersatus sit, & manducarit. Vnde cùm Pharisæi mirarentur eum etiam cum publicanis manducasse, respondit; *Non veni vocare* Matth. 9. *iustos, sed peccatores.* Huiusmodi consideratio

incar

incarnationis Verbi, & aduentus Domini in
mundum, ita Diuum Augustinum consola-
batur, vt sæpe contra omnes animi terrores,
ac contra omnem desperationem, & diffi-
lib.medit. dentiam, sic orauerit: *Desperare vtique potuis-*
cap. 14. *sem propter nimia peccata mea, & infinitas negli-*
gentias meas; nisi Verbum tuum, Deus, caro fieret,
& habitaret in nobis. Aspice in Filio, quo propi-
tieris seruo: vide carnis sacramentum, & remitte
carnis reatum.

Deinde, veniat in mentem, quid idem Do-
minus pro te passus sit, qui cùm verbo vni-
co, gemitu, vel guttula vna sanguinis potue-
rit omnia peccata tua, licèt atrocissima, & in-
numera, expiare, totum tamen profudit san-
guinem. Hac Christi passionis recordatione
roborabatur Diuus Bernardus: *Peccaui*, in-
Serm. 6. in Cant. quiens, *peccatum grande, turbatur conscientia sed*
non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini re-
cordabor: nempe vulneratus est propter iniquitates
Isai. 53. *nostras. Quid tam ad mortem, quod non Christi*
morte saluetur? Si ergo in mentem venerit tam po-
tens, támque efficax medicamentum, nulla iam pos-
sum morbi malignitate terreri: & ideo liquet erras-
se, qui ait: Maior est iniquitas mea, quàm vt ve-
Genes. 4. *niam merear.* Audiamus & Diuum Augusti-
num adhuc orantem. *Desperare, Domine, iam*
lib.medit. cap. 14. *non audeo, quia cùm inimici essemus, reconciliati*
sumus per mortem Filij tui; quantò magis reconci-
liati salui facti sumus per eum? Et paulo pòst
eundem Dominum sic deprecabatur: *Tu Do-*
cap. 30. *mine, non vis mortem peccatorum, nec lætaris in*
perditione morientium: imò, vt mortui viuerent, tu
mortuus es, & mors tua peccatorum mortem occi-
dit:

dit: ipsi te moriente vixerunt; obsecro, vt te moriente non moriar.

B Præterea, considera exempla eorum, qui ex grauissimis sceleribus, ob quæ diffidere de misericordia diuina posse videbantur, tandem per pœnitentiam emerserunt, & ad salutem æternam peruenerunt; vt primus parens Adam, qui lapsu suo totum mundum perdidit, Dauid, Nabuchodonozor, latro in cruce, Matthæus in telonio, Magdalena peccatrix, Petrus Christi abnegator, Paulus Ecclesiæ persecutor, & innumeri alij. Vnde Bernardus in solemnitate Petri & Pauli sic suos alloquebatur. *Si Petrus post tam grauem lapsum ad tantam rediit eminentiam sanctitatis, quis de cætero desperet, si tamen voluerit egredi à peccato?* Et Diuus Augustinus se animari dicebat considerando peccatores conuersos. *Animant me publicani, meretrices, & latrones, qui à faucibus hostis eruti, sinibus excipiuntur pastoris.* Ille ergo non desperet ad cœlum ingredi, cui possibile est à peccato egredi.

Serm. 3.

lib. medit. cap. 14.

Considerandum est etiam, Deum neminem velle perire; ipse enim clamat: *Nolo mortem morientis, conuertimini, & viuite.* Non est igitur desperandum de misericordia illius, qui per eundem Prophetam hoc iureiurando affirmat; *Viuo ego: nolo mortem impij, sed vt conuertatur à via sua, & viuat.* Non vult mortem peccatoris, qui mori voluit pro peccatoribus. Non vult eos perire, quos venit saluare: ipse est qui, vt ait Petrus, *non vult aliquos perire sed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Et non solùm non vult aliquos perire, sed & secundùm Paulum,

Ezech. 18.

cap. 33.

2. Petr. 3.

1.Timot.2. Paulum, *vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Dicenti Deo, *nolo mortem impij*: asserentibus Apostolis, *non vult Deus aliquos perire*, &c. *sed vult omnes saluos fieri*, non credes? & Diabolum dicentem; *Vult Deus te perire*, &c. *non vult te saluari*, audies? Scito illum nolle hominibus mortem æternam, qui clamitat, *viuite*; & alibi, *viuat*.

Quæris; Si Deus vult omnes saluos fieri, ac neminem perire, cur non omnes salui fiũt? cur Dei voluntas non adimpletur? Hanc quæstionem proposuit aliquãdo Diuus Ambrosius, atque sic respondebat. *Vult Deus omnes saluos fieri, sed si accedant ad eum. Non enim sic vult, vt nolentes saluentur, sed vult illos saluari, si & ipsi velint.* Quare desperas de salute, quæ iam Deo volente, à tua dependet voluntate? Quare tibi non vis, quod Deus tibi vult? Audi & Hieronymum: *Quia*, inquit, *nullus absque propria voluntate saluatur, vult Deus nos bonum velle, vt cùm voluerimus, velit in nobis & ipse suum implere consilium.* Iunge volũtatem tuam Dei voluntati, vt Deo iungaris, qui cùm tibi bonum vult, cur desperando tibi malum vis?

in 1.Timot.

in 1.cap.ad Ephes.

Vt autem ad quæstionem respondeamus, C dicendum est, quòd *Deus vult*, id est, syncerè cupit, & ex animo desiderat omnes homines saluos fieri; ideóque omnibus dedit Christum redemptorem, & per eum gratiam, Sacramenta, & alia omnia media ad salutem necessaria suppeditauit, quantum est ex parte sua, vt si qui pereant, non Dei voluntate & prædestinatione, sed sua culpa & malitia pereant. Hæc ergo Dei voluntas saluandi omnes non

nes non tantùm eſt ſigni,quam ſcilicet Deus ſignificauit per tot exhortationes, præcepta, pœnas,& præmia hominibus propoſita ; ſed etiam eſt beneplaciti , non tamen completa, conſequens , & totaliter efficax tantùm ex parte Dei. Vbi nota ex Diuo Damaſceno, quòd voluntas Dei,quæ dicitur beneplaciti, eſt duplex , vna antecedens, quæ ſcilicet antecedit omnem præuiſionem bonorum , vel malorum operum hominis , & quæ tantùm manat ex beneuolentia Dei in homines:altera eſt conſequens , qua Deus præuiſis bonis, vel malis operibus hominis , vult eum completè,& efficaciter vel ſaluare,vel damnare.

Dico itaque , Deum velle omnes ſaluare voluntate non conſequente (hac enim impios,præuiſa eorum impietate,damnare vult, non ſaluare :) ſed antecedente , ante ſcilicet præuiſionem finalis impœnitentiæ,ſiue mortis alicuius in peccato , quantum eſt ex parte ſua , seriò , & ex animo cupit & optat Deus omnium ſalutem, omnéſque eò vocat, & ad eam dat ſufficientia media. Verùm vt hæc voluntas antecedens fiat completa & efficax, id eſt , vt efficaciter ſortiatur effectum , ſalutem ſcilicet à Deo volitam , debet accedere conditio à Deo requiſita ex parte hominis, eiuſdem ſcilicet cooperatio ; vt nimirum homo mediis à Deo ad ſalutem præſcriptis vtatur , eámque per bona opera mereatur. Poteſt autem vnuſquiſque noſtrûm vti illis mediis, & cooperari, poteſt, quamdiu viuit, pœnitere. Nullus ergo deſperet de ſalute: nam , teſte Hieronymo , *ſolum deſperationis* *epiſt.ad Sabinianum.*

Ss *crimen*

crimen est, quod mederi nequeat.

Dices, coniectura te duci, vt credas te D non esse in numero prædestinatorum, quòd in eadem peccata, & defectus identidem relabaris. Respondeo, hanc coniecturam esse fallacem: si enim millies in lubrico cadas, millies, dum vires suppetunt, resurgis; cur non resurgas & à peccato cum proposito ampliùs non cadendi in peccatum? Audi, precor, Diuum Chrysostomum. *Peccasti? pœnitere. Millies peccasti? millies pœnitere. Si lapsus es, poteris surgere. In vtramuis partem habes liberum arbitrium. Si vulneratus es, adhibe tibi curam, dum viuis, dum spiras, etiam in ipso lecto positus; etiam, si dici potest, animam efflans, vt iam de hoc mundo exeas. Non impeditur temporis angustia misericordia Dei.* Esto, inquam, quòd in extremam vsque vitæ horam delinquas, in extremo momento resurge. Nam, secundùm Hieronymum, *nunquam sera est conuersio.* Ne tardes ergo conuerti ad Dominum, & si tardaueris, caue, ne omnino omittas conuerti; expectat enim tuam conuersionem, qui tibi concessit dilationem; nec vult te perdere, qui tibi concedit viuere.

in prooemio in Isai.

epist. ad Lætam.

Caue etiam, ne te terreat innumera peccatorum tuorum multitudo, cùm longè maior sit diuina misericordia. Confide in Domino, qui vult tibi misereri, quia bonus; & potest, quia omnipotens. Ne tibi desperando claudas ianuam salutis, quam Deus miserando aperuit. *O homo*, inquit Augustinus, *quicumque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cælestis Medici non*

Serm. 58. de temp.

non attendis? Cùm enim Deus velit misereri, quia bonus est, & possit, quia omnipotens est, ipse contra se diuinæ bonitatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri aut non velle, aut non posse credit, eúmque aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit.

E Præterea, postquam cogitaueris grauitatem tuorum scelerum, attende magnitudinem diuinæ miserationis. Spes veniæ tibi non intercludatur, si tibi non potuit intercludi peccatum. Grauissimum delictum patrauit Dauid, non propterea desperauit, sed ingemuit, pœnituit; ingemisce & tu cum Dauide, vt salueris cum Dauide; peccatis peccata non adiicias, & si adieceris, caue ne & illud adiicias, quod omnium grauissimum est, nempe desperationem. Quid salubriter consulat idem Doctor, audiamus. *Nemo dicat: si iam aliquid mali feci, iam damnandus sum; Deus talibus malis non ignoscit: cur non addo peccata peccatis? fruar hoc sæculo in voluptate, in lasciuia, in cupiditate nefaria. Iam perdita spe reparationis, vel hoc habeam quod video, si non possum habere quod credo. Quisquis peccasti, & dubitas agere pœnitentiam pro peccato tuo, desperando salutem tuam; audi Dauid gementem: ad te Nathan Propheta non est missus; ipse Dauid ad te missus est; audi eum clamantem, & simul clama; audi gementem, & ingemisce: audi flentem, & iunge lacrymas.* Sperando, & pœnitendo Dauid veniam consequutus est; quia, teste Chrysostomo, *naufragus, & propemodum subuersus non desperauit.* Vtinam hoc præstitisset proditor ille Iudas, cuius maius fuit peccatum desperationis, quàm

In psal. 50 [right margin, beside "consulat idem Doctor"]

hom. 27. in Matth. [right margin, beside "naufragus"]

quàm proditionis. *Magis*, inquit Hieronymus, *ex hoc Judas offendit Dominum, quia se suspendit, quàm quòd Dominum prodidit.* Sequere igitur Dauidem pœnitentem, non Iudam desperantem.

in Psal. 108.

Quia autem dum in aliquas animi angustias, vel ingentes corporis dolores quis incidit, aut in aliqua grauissima crimina lapsus est, statim à dæmone impetitur, ac sollicitatur vt desperet, & desperando seipsum interimat, ideo necesse est, vt hoc vtatur antidoto; *Vade satana*: est enim tentatio planè diabolica. Nam qui ipsi Dei Filio ausus est dicere; *Mitte te deorsum*: quid putas, dicturus, & suasurus est homini peccatori, sceleribus astricto, aut perturbato, & afflicto? Cur vis tibi fieri crudelior ipso dæmone? Vellet ille mittere te deorsum, ac interficere, si ei liceret. Caue, ne illud velis, quod ipse; & ne illud contra te exequaris, quod ei propter te denegatur: caue, inquam, ne te occidas illo suadente, qui te occidere non audet: & considera, nihil commodi, nihílque laudis, tam apud Deum, quàm apud homines; imò omne dedecus, perpetuámque ignominiam sibi comparasse, qui desperando sibi ipsis mortem consciuêre. Qualem sibi inussit infamiam impius ille Iudas, qui desperando, secundùm Augustinum, non tantùm corpus suum, sed & animam suspendit? *Quod*, inquit, *Judas fecit in corpore suo, hoc factum est in anima ipsius. Quomodo qui sibi collum ligant, inde se occidunt, quia non ad eos intrat spiritus aëris huius: sic illi, qui despe*

F

Matth. 4.

lib. hom. 50. hom. 27.

desperant de indulgentia Dei, ipsa desperatione intus se suffocant, vt eos Spiritus sanctus visitare non possit.

G Denique, si suadeat dæmon de misericordia Dei desperare, obiice, & dic; *Magna est misericordia Dei, & propitiatio eius:* aut illud; *Quis adiiciet narrare misericordiam eius?* Si dicas, misericordiam & iustitiam esse diuina attributa æqualia: & sicut Deus nouit bonos remunerare, ita & malos punire. Respondeo, verè illa attributa in se esse æqualiá, non autem quantùm ad effectus; solet enim Deus frequentiùs & copiosiùs nobiscum vti misericordia, quàm iustitia. Nunquam dixit Christus; *Iustitiam volo:* & tamen clamat; *Misericordiam volo,* non *volui,* sed *volo:* quasi dicat; si modò peccas, & velis pœnitere, ego quoque volo misereri. Malo enim misereri, quàm punire. Ideo de seipso loquens non dixit; *Filius hominis venit perdere, & miserum facere, quod perierat:* sed ait; *Filius hominis venit quærere, & saluum facere, quod perierat.* Vnde Augustinus istis piis verbis Deum alloquitur. *Tu factor omnium Deus, licèt in cunctis operibus tuis sis mirabilis, mirabilior tamen crederis esse in operibus pietatis. Vnde de temetipso per quemdam seruum tuum dixisti, miserationes eius super omnia opera eius. Et quasi de singulis loquentem, de vniuerso populo tuo te dixisse consídimus: Misericordiam meam non dispergam ab eo. Nullum enim spernis, neminem abiicis, neminem perhorrescis, nisi fortè, qui amens te exhorruerit.* Exhorresces autem Deum, si de misericordia eius diffidas, atque ita de tua

Eccl. 10.

Matth. 9.

Matth. 19.

lib. medit. cap. 2.

salute desperes. Precare igitur Dominum cum eodem Doctore, & humiliter dic: *Certè* *Cap. 30.* *non est in toto me, quod posset tolerare te. Miserere, ne desperem, sed sperando respirem.*

Non est desperandum de diuina misericordia, cùm de illa sic quærat Psalmista: *Numquid misericordiam suam abscindet?* quasi *Psal. 76.* dicat, non. Vbi obseruandum est, verbum illud *abscindet*, quod indicat Deum, filum misericordiæ, quod ab æterno texuit, nunquam præcidisse, sed continuatam beneficiorum suorum seriem absque vlla intermissione continuasse, & continuaturum in posterum. Quod Deus non vult abscindere, caue ne abscindas à te; nunquam autem abscinditur, nisi desperatione. Sic illam abscidit Caïn, *Genes. 4.* dum dixit: *Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear*; vel, secundùm translationem LXX. Interpretum; *Maius delictum meum, quàm vt remittatur mihi.* Quæ verba omnes Patres interpretantes dicunt fuisse hominis planè desperantis de diuina misericordia. Sic etiam abscidit Iudas, dum laqueo se suspendit, vt iam diximus. Noli illos imitari, ne desperando abscindas, & abscintari, ne desperando abscindas, & abscindendo abscindaris à numero saluandorum.

Oppone etiam diabolo desperationem suggerenti, sacratissimum nomen IESV, illud deuotè inuocando; nam eo audito aufugiet. Quod autem plurimùm valeat inuocatio illius sanctissimi nominis indicat Ber- *Serm. 5. in Cant.* nardus, vt alibi diximus. *Labitur*, ait, *quis in crimen? Currit insuper ad laqueum mortis desperando? Nonne si inuocet nomen vitæ, confestim resp*

respirabit ad vitam? Veniat itaque in cor tuum Iesus,& inde saliat in os. Inuocetur præterea Beatissima Virgo Mater Iesu,quæ est dæmoni terribilis velut castrorum acies ordinata. Vnde idem Bernardus : *Si criminum*, inquit, *hom. 2. su-*
immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confu- per Missus
sus, iudicij horrore perterritus, barathro incipias est.
absorberi tristitiæ, desperationis abysso, Mariam cogita, Mariam inuoca : non recedat ab ore, non recedat à corde : ipsam sequens non deuias : ipsam rogans non desperas:ipsam cogitans non erras.

Recordare denique,quid tibi à Diuo Cy- *Serm. de*
priano dicatur, & videbis quid velit diuina *cœna Dom.*
benignitas, quidquid dicat humana,aut diabolica malignitas. *In eodem*, inquit, *articulo temporis, cùm iam anima festinat ad exitum,& egrediens ad labia expirantis emerserit, pœnitentiam clementissimi Dei benignitas non aspernatur : nec serum est, quod verum ; nec irremissibile, quod voluntarium, & quæcumque necessitas cogat ad pœnitudinem, nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas, si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mutatio, excludit à venia : & velit nolit Nouatus hæreticus, omni tempore Dei gratia recipit pœnitentes.* Idem sentit
Beatus Augustinus; *Nunquam*, dicens, *sper-* *Serm. 181.*
nit Deus pœnitentiam, si ei, syncerè, & simpli- *de temp.*
citer offeratur. Noli tamen abuti diuina clementia, sed ad eam recurre cum humili fiducia.

Cæterùm, faxit Deus,vt hæc, quæ hactenus scripsimus, tantam afferant legentibus consolationem, vt aliquis dicere valeat

Ouid. 1. de Ponto. illud Ouidianum:

Sic ego mente iacens, & acerbo ſaucius ictu,
Admonitu cœpi fortior eſſe tuo.
Et iam deficiens ſic ad tua verba reuixi,
Vt ſolet infuſo vena redire mero.

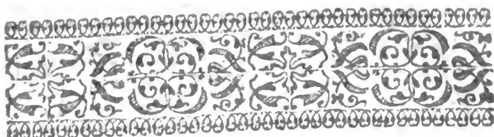
Laus, honor, & gloria Deo totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra; ac Beatiſſimæ Virgini Mariæ, conſolatrici afflictorum.

***

FINIS.

Cornelio Francescucci

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM, QVÆ in hoc opere pertractantur, ordine alphabetico digestus.

Quia verò huiusmodi opus in duos diuiditur libros, prior numerus librum denotat, secundus Caput libri: litera verò partem, siue locum Capitis.

A

B

Christus

D

E

F

G

Homo

H

I

Iesu

Labores

L

M

N

O

P

Pulchri

R

S

V

Finis Indicis.

Appro

Approbatio Doctorum.

NOs infrascripti, Fr. PETRVS RVFFVS, Ordinis Minorum Obseruantium, prouinciæ Sancti Ludouici Guardianus Obseruantiæ Massiliensis; & Fr. PETRVS TRESCLERIVS eiusdem Ordinis, & Diffinitor præfatæ prouinciæ, sacræ Theologiæ Professores : ex mandato Reuerendi Patris MATTHÆI PASSARII nostri Ministri Prouincialis, examinauimus hunc *Clypeum Patientiæ*, fabrefactum à Reuerendo Patre IACOBO CORENO, eiusdem Prouinciæ insigni Theologo & Concionatore; & in eo nihil orthodoxæ fidei repugnans, sed potiùs sanam doctrinam, & selectas sanctorum Patrum sententias inuenimus. Quocirca ipsum, vt fortissimum ac inuictissimum ad retundenda omnia impatientiæ tela, typis mandari vtilissimè posse declarámus. In cuius rei fidem præsentes fecimus, eísque subscripsimus. Massiliæ in Cœnobio Obseruantiæ, die 24. Octobris 1622.

Fr. PETRVS TRESCLERIVS,
qui suprà.

Fr PETRVS RVFFVS,
qui suprà.

Facul

Facultas R. P. Prouincialis.

Fr. MATTHÆVS PASSARIVS, *Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, & prouinciæ Sancti Ludouici Minister Prouincialis, Reuerendo P. Fr.* IACOBO CORENO *Sacerdoti, Prædicatori, ac Confessario, necnon eiusdem prouinciæ Patri, Salutem.*

RAtioni consentaneum est, vt quos in communem totius Ecclesiæ vtilitatem, ac nostræ Seraphicæ Religionis decus indefessè & strenuè laborare comperimus, congruis fauoribus prosequamur. Idcirco, cùm nobis fuerit exploratum, te habere præ manibus aliquem tractatum à te nuper editum, qui titulo *Clypeus Patientiæ* prænotatur, non solùm eumdem cudendi, ac typis mandandi licentiam & facultatem tibi libenter impertimur; verùm etiam, vt hoc præstes præcipimus, cum merito salutaris obedientiæ, certam cùm relationem habeamus ex Patrum testimonio, quibus illum examinandum commisimus, omnibus afflictis, imò & diuini verbi Prædicatoribus, ac cunctis fidelibus maximè profuturum. In quorum omnium & singulorum fidem has literas nostras propria manu, & Officij maiori sigillo muniuimus. Datum Massiliæ 24. Octobris 1622.

Fr. MATTH. PASSARIVS,
Minister Prouinc. qui suprà.

LVGDVNI.

Excudebat
PETRVS COLOMBIER,
in vico magno, ſub
ſigno Sancti
Rochi.

M. DC. XXIII.